

שבוע יום הכיפורים וחג הסוכות

(27 September – 4 Oktober 09)

ט' – ט"ז תשרי ה'תש"ע

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה – אך חשוב להניחן מיד בבוקר

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹרָה בִּי נִשְׁמָתִי בְּחֶמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך ליהדר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של-יד לשל-ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָתְךָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטָמָּת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.

וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֹתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאַסַּפְתָּ דִּגְגָךְ וְתִירְשָׁךְ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֹשֶׁב בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֶתְךָ, וְאַכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאַבְדֶּתֶם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתָּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתָם אִתְּם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטָמָּת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְּנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם. (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

חֲרִינִי מִקְבַּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתְךָ לְרַעְדָּךְ כְּמוֹד מִצְוֶה לְהַתְפַּלֵּל בְּתִפְלִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוּלָּל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כִּפִּי שֶׁמִּתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדָשׁ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְעָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת-צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיתיות "לה"י)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קח

א שִׁיר מִזְמוֹר לְדָוִד: ב נִכּוֹן לִבִּי אֱלֹהִים אֲשִׁירָה וְאֶזְמְרָה אֶף־כְּבוֹדִי: ג עֹרָה הַנֶּבֶל וְכֹזֹר
 אֲעִירָה שָׁחַר: ד אֹדֶךָ בַּעֲמִים | יְהוָה וְאֶזְמְרְךָ בַּלְּאֲמִים: ה כִּי־גָדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֲסִדְךָ
 וְעַד־שָׁחַקִים אֲמַתְךָ: ו רֹמָה עַל־שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדְךָ: ז לִמְעַן יִחַלְצוּן יְדִידֶיךָ
 הַוְשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעֲנֵנִי: ח אֱלֹהִים | דְּבַר בְּקִדְשׁוֹ אֶעֱלֶזָה אֲחַלְקָה שְׂכָם וְעֵמֶק סָפוֹת אֲמַדְדָּה:
 ט לִי גִלְעָד | לִי מִנְשָׁה וְאַפְרַיִם מְעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחַקְקִי: י מוֹאָב | סִיר רַחֲצִי עַל־אֲדָמָה
 אֲשִׁלֶּךְ נַעֲלִי עַל־פְּלִשֶׁת אֲתַרְעָע: יא מִי יִכְלֵנִי עִיר מִבְּצָר מִי נִחְנִי עַד־אֲדָמָה: יב הֲלֹא־אֱלֹהִים
 זָנַחְתָּנוּ וְלֹא־תִצָּא אֱלֹהִים בְּצָבָאֲתֵינוּ: יג הֲבֵה־לָנוּ עֲזָרָת מִצֹּר וְיִשׁוּא תִשׁוּעַת אָדָם: יד בָּאֱלֹהִים
 נַעֲשֶׂה־חֵיל וְהוּא יָבוֹם צָרֵינוּ:

קט

חברו דוד בברחו מפני שאול וכאותו פעם היה לו הרבה שונאים שהיו מדברים רק רע עליו והיו מראין אליו כאלו היו אוהביו לכך היה מקללם במר נפשו:

א לַמִּנְצָח לְדָוִד מִזְמוֹר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מַרְמָה עָלַי פָּתַחוּ וּדְבָרוֹ
 אֲתִי לְשׁוֹן שָׁקֵר: ג וּדְבָרִי שִׁנְאָה סִבְבֹּנִי וּיִלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֹהֲבָתִי יִשְׁמְנוּנִי וְאֲנִי תַפְלָה:
 ה וַיִּשְׁמְנוּ עָלַי רָעָה תַּחַת מִוֶּכֶה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֹהֲבָתִי: ו הִפְקֵד עָלַי רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֹד עַל־יְמִינִי:
 ז בַּהֲשִׁפְטוֹ יֵצֵא רָשָׁע וְתַפְלָתוֹ תִּהְיֶה לְחַטָּאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פְּקֻדָּתוֹ יָקַח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו
 יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְנוֹעַ יְנוּעוּ בָנָיו וְשָׁאֲלוּ וּדְרָשׁוּ מִחֲרֻבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גּוֹשָׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ
 וַיִּבְזּוּ זָרִים יַגִּיעוּ: יב אֶל־יְהִי־לוֹ מִשְׁךְ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חֲזֹנָן לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אַחֲרֵיתוֹ לְהַכְרִית בְּדֹר
 אַחֵר יִמַּח שָׁמָּה: יד יִזְכֹּר | עוֹן אֲבֹתָיו אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אֲמֹו אֶל־תִּמְחָ: טו יִהְיוּ נִגְדֵי־יְהוָה תָּמִיד
 וַיִּכְרַת מֵאֶרֶץ זָכָרָם: טז יַעַן אֲשֶׁר | לֹא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאִבּוֹן וְנִכְאָה לִבָּב לְמוֹתָת:
 ז וַיֵּאָהֵב קָלָלָה וַתְּבוֹאָהּ וְלֹא־חָפֵץ בְּבִרְכָּהּ וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלָלָה כְּמֹדוֹ וַתִּבָּא כַּמִּים
 בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצֻמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כְּבִגְד יַעֲמָה וְלִמְזוֹחַ תִּמְכִּיד יַחְגְּרָה: כ זֹאת | פָּעַלְתָּ שְׁטֵנִי מֵאֵת
 יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַע עַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה | יְהוָה אֲדָנִי עָשִׂה־אֲתִי לִמְעַן שִׁמְךָ כִּי־טוֹב חֲסִדְךָ הַצִּילָנִי:
 כב כִּי־עֲנִי וְאִבּוֹן אֲנִכִּי וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי: כג בְּצַל־כְּנֻסוֹתָו נִהְלַכְתִּי נִנְעַרְתִּי כְּאַרְבָּה: כד בְּרַכִּי כִּשְׁלוֹ
 מִצּוֹם וּבְשָׂרִי כַחַשׁ מִשְׁמֹן: כה וְאֲנִי | הֵייתִי חֲרֻפָּה לָהֶם יְרֹאֲוִנִי יַגִּיעוֹן רֹאשָׁם: כו עֲזָרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי
 הַוְשִׁיעֲנִי כְּחֲסִדְךָ: כז וַיִּדְעוּ כִּי־יִרְדֶּךָ זֹאת אֲתָהּ יְהוָה עֲשִׂיתָהּ: כח יִקְלְלוּ־הֶמָּה וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ |
 וַיִּכְשׁוּ וַעֲבָדְךָ יִשְׁמַח: כט וַיִּלְבְּשׁוּ שׁוֹטְנֵי כְלָמָה וַיַּעֲטוּ כַּמַּעִיל בְּשִׁתָּם: ל אֹדְדָה יְהוָה מְאֹד בְּפִי וּבִתְוֹךְ
 רַבִּים אֶהְלֶלְנוּ: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אִבּוֹן לְהַוְשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נַפְשׁוֹ:

מפתח כללי

א	סדר הנחת תפילין	ב
ב	מזמורי תהלים ק"ח ק"ט	ג
ג	מאמר ד"ה בסוכות תשבו (עם ביאור בדרך אפשר) יום ב' דחג הסוכות, ה'תשכ"ג	ה
ד	ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א ערב יום הכיפורים ה'תשי"ג	יח
ה	שיחת יום ג' י"ח תשרי, ב' דחול המועד סוכות ה'תשי"ג	יט
ו	לקוטי שיחות חג הסוכות (בלה"ק) כרך ד	כד
ז	שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע חג הסוכות	כח
ח	לוח "היום יום" לשבוע חג הסוכות	מא
ט	הלכה יומית לעיון ברמב"ם	מג

שיעורי רמב"ם – ע"פ נוסח כתבי יד תימן מדוייקים (קאפח):

י	– ג' פרקים ליום לשבוע חג הסוכות	מו
יא	– פרק אחד ליום לשבוע חג הסוכות	סט
יב	– ספר המצוות לשבוע חג הסוכות	פג
יג	נביאים וכתובים שמואל א פרק א, דברי הימים-ב פרק יח-יט	פו
יד	מסכת בבא בתרא עם ביאורים מדף לו עד דף מד	פח

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:

טו	שולחן ערוך הלכות שבת - אדמו"ר הזקן	קכ
טז	שולחן ערוך הלכות תפילה - אדמו"ר הזקן	קכא
יז	לקוטי תורה – ד"ה שיר המעלות ממעמקים - אדמו"ר הזקן	קכב
יח	מאמרים קונטרסים - אדמו"ר האמצעי	קכד
יט	דרך מצותיך – ספר המצוות - אדמו"ר ה"צמח צדק"	קכה
כ	תורת שמואל תרל"ב - אדמו"ר מוהר"ש	קכח
כא	קונטרס העבודה - אדמו"ר מוהרש"ב	קכו
כב	ספר המאמרים התר"ץ - אדמו"ר מוהרי"צ	קכו
כג	לקוטי דיבורים - אדמו"ר מוהרי"צ	קכז
כד	ספר הזכרונות – אדמו"ר מוהרי"צ	קכט
כה	אגרות קודש – אדמו"ר מוהרי"צ	קלג
כו	הפטרות ליום כיפור, לשבת חול המועד ולחג הסוכות	קלד
כז	חומש, רש"י ותרגום אונקלוס לשבוע חג הסוכות ע"פ חומש "תורה תמימה"	קמ
כח	לוח זמנים לשבוע חג הסוכות	קמט
כט	סדר מצות הדלקת נרות ליום הכיפורים ולחג הסוכות שחל בשבת קודש	קנ

1 בַּסְּפֹת תֵּשְׁבוּ שְׂכַעַת יָמִים כָּל הָאָזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ
2 בַּסְּפֹת, לְמַעַן יֵדְעוּ דִּוְרֹתֵיכֶם [=הדורות הבאים] כִּי בַּסְּפֹת
3 הוֹשְׁבֵתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם -
4 הַקִּבָּה הֵגֶן עַל עַם יִשְׂרָאֵל בַּמְדַּבֵּר בַּעֲנֵי כְבוֹד, הַנִּקְרָאִים "סוּכוֹת"², וּמִדִּיק

5 כְּבוֹד קִדְשֵׁת מוֹרֵי וְחָמִי

6 אֲדָמוֹר בְּמֵאֲמָרוֹ דְּבוֹר

7 הַמִּתְחִיל זֶה (שְׂפָהֶמָשָׁךְ

8 [=סידרת המאמרים המתחילה

9 מן]ראש השנה תש"ג)³,

10 דְּבַסְפֹת הוֹשְׁבֵתִי שְׂמֹזְכֵר

11 בְּסוּף הַפְּסוּק הוּא שְׁהַקְבֵּה

12 הוֹשִׁיב אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

13 בַּסְּפֹת, וּבַסְּפֹת תֵּשְׁבוּ

14 שְׂמֹזְכֵר בַּתְּחִילַת הַפְּסוּק הוּא

15 צְוִי לְיִשְׂרָאֵל שְׁהֵם יֵשְׁבוּ

16 בַּסְּפֹת, הֵינִינִי שֵׁיִשְׁבוּ

17 בַּסְּפֹת בְּכַח עֲצָמָם, וְאַף

18 עַל פִּי כֵן אוֹמֵר דְּבַסְפֹת

19 הוֹשְׁבֵתִי הוּא טַעַם עַל

20 בַּסְּפֹת תֵּשְׁבוּ, דְּכִינֹן

21 שְׁהַקְבֵּה הוֹשִׁיב אֶת בְּנֵי

22 יִשְׂרָאֵל בַּסְּפֹת [עֲנִין]

23 שֶׁהוּא רַק בְּחִיק

24 הַבוֹרָא⁴ לִכְן הֵם יְכוּלִים

25 וּצְרִיכִים לְשִׁבַּת בַּסְּפֹת

26 בְּכַח עֲצָמָם. וְיֵשׁ לֹמֵר,

27 שְׂפָהֶדִיּוֹק שְׂפָהֶמָאֲמֵר

28 שְׁנֵי עֲנִינִים⁵. א. דְּכִינֹן

29 שְׂבַסְפֹת הוֹשְׁבֵתִי הוּא

30 בְּחִיק הַבוֹרָא שְׁעֵנִי הַכְּבוֹד

31 הוּא עֲנִין שְׂרָק כְּכֹחַ הַבוֹרָא

32 לַעֲשׂוֹתוֹ, אֵיךְ אֶפְשָׁר

33 שְׁהַנְבְּרָא יִדְמָה לַהַבוֹרָא,

34 וְכִיצַד אֲנִי נַעֲשֶׂה סוּכוֹת בְּדוּמָה

35 אֵלֶיךָ? ב. וְגַם, דְּמִזָּה

36 שְׂאוּמֵר טַעַם עַל בַּסְּפֹת

37 תֵּשְׁבוּ (כִּי בַּסְּפֹת

38 הוֹשְׁבֵתִי) מוֹכַח שְׂבַכְדִּי

39 שְׂיוֹכְלוֹ יִשְׂרָאֵל לְיֵשֵׁב

40 בַּסְּפֹת הוּא לֹא בְּכַח

41 עֲצָמָם אֲלֵא עַל יְדֵי

42 נְתִינַת כַּח מְלַמְעָלָה, וְאַף

43 עַל פִּי כֵן, לְאַחֲרֵי

44 שְׁהַקְבֵּה הוֹשִׁיב אֶת בְּנֵי

45 יִשְׂרָאֵל בַּסְּפֹת

46 (כְּשֶׁהוֹצִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ

בס"ד. יום ב' דחג הספּות* ה'תשכ"ג

בַּסְּפֹת תֵּשְׁבוּ שְׂכַעַת יָמִים כָּל הָאָזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל

יֵשְׁבוּ בַּסְּפֹת לְמַעַן יֵדְעוּ דִּוְרֹתֵיכֶם כִּי

בַּסְּפֹת הוֹשְׁבֵתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם², וּמִדִּיק כְּבוֹד קִדְשֵׁת מוֹרֵי חָמִי

אֲדָמוֹר בְּמֵאֲמָרוֹ דְּבוֹר הַמִּתְחִיל זֶה (שְׂפָהֶמָשָׁךְ

רֹאשׁ הַשָּׁנָה תש"ג)³, דְּבַסְפֹת הוֹשְׁבֵתִי הוּא

שְׁהַקְבֵּה הוֹשִׁיב אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּסְּפֹת, וּבַסְּפֹת

תֵּשְׁבוּ הוּא צְוִי לְיִשְׂרָאֵל שְׁהֵם יֵשְׁבוּ בַּסְּפֹת, הֵינִינִי

שֵׁיִשְׁבוּ בַּסְּפֹת בְּכַח עֲצָמָם, וְאַף עַל פִּי כֵן אוֹמֵר

דְּבַסְפֹת הוֹשְׁבֵתִי הוּא טַעַם עַל בַּסְּפֹת תֵּשְׁבוּ,

דְּכִינֹן שְׁהַקְבֵּה הוֹשִׁיב אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּסְּפֹת

[עֲנִין שֶׁהוּא רַק בְּחִיק הַבוֹרָא⁴] לִכְן הֵם יְכוּלִים

וּצְרִיכִים לְשִׁבַּת בַּסְּפֹת בְּכַח עֲצָמָם. וְיֵשׁ לֹמֵר,

שְׂפָהֶדִיּוֹק שְׂפָהֶמָאֲמֵר שְׁנֵי עֲנִינִים⁵. דְּכִינֹן

שְׂבַסְפֹת הוֹשְׁבֵתִי הוּא בְּחִיק הַבוֹרָא אֵיךְ אֶפְשָׁר

שְׁהַנְבְּרָא יִדְמָה לַהַבוֹרָא. וְגַם, דְּמִזָּה שְׂאוּמֵר טַעַם

עַל בַּסְּפֹת תֵּשְׁבוּ (כִּי בַּסְּפֹת הוֹשְׁבֵתִי) מוֹכַח

שְׂבַכְדִּי שְׂיוֹכְלוֹ יִשְׂרָאֵל לְיֵשֵׁב בַּסְּפֹת הוּא לֹא בְּכַח עֲצָמָם אֲלֵא עַל יְדֵי

נְתִינַת כַּח מְלַמְעָלָה, וְאַף עַל פִּי כֵן, לְאַחֲרֵי שְׁהַקְבֵּה הוֹשִׁיב אֶת בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל בַּסְּפֹת (כְּשֶׁהוֹצִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם) יְכוּלִים הֵם לְיֵשֵׁב בַּסְּפֹת

בְּכַח עֲצָמָם.

(* יצא לאור בקונטרס חג הסוכות - תנש"א, "לקראת חג הסוכות . . ערחה"ס, שנת ה'תשנ"א".

(1) מאמר זה הוא המשך למאמרים שלפניו ד"ה יבחר לנו גו' דראש השנה, וד"ה וכל אדם לא יהי' גו' דשבת תשובה שנה זו (תשכ"ג) - תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט תשרי ע' א ואילך. ע'

עד ואילך. (2) אמור כג, מב-מג. (3) סה"מ ה'תש"ג ס"ע 43 ואילך. וראה שם ע' 44. (4) ראה סוכה יא,

ב (לפי דיעה אחת) שענני כבוד היו. וכ"ה בפרש"י עה"פ. וכ"ה להלכה (שו"ע אדה"ז הל' סוכה

ר"ס תרכ"ה) - דמזה מובן, שבסוכות הושבתי הוא רק בחיק הבורא. (5) בהדיוק שבתחלת המאמר

דשנת ה'תש"ג ע' (44) מפורש רק ענין הראשון, אבל מהביאור שבסיום המאמר ע' (52, נעתק לקמן

בפנים) שהאתעדל"ע דבסוכות הושבתי היתה על מנת שע"ז תהי' אחר כך העבודה דבסוכות תשבו

בכח עצמם, מובן, שבהדיוק (בתחילת המאמר) נכלל גם ענין השני, דכיון שבסוכות תשבו הוא ע"י

בסוכות הושבתי, אין זה עבודה בכח עצמו.

47 מִצְרַיִם) אֲנִי רוֹאִים כִּי יְכוּלִים הֵם לְיֵשֵׁב בַּסְּפֹת בְּכַח עֲצָמָם?
48 יֵשֵׁם שְׁנֵי אוֹפְנִים בְּגִילֵי הָאוֹר הָאֱלוֹקִי בְּעוֹלָם, אוֹר פְּנִימִי וְאוֹר מְקִיף. אוֹר
49 פְּנִימִי - אוֹר הַמְדוּד וּמִתְלַבֵּשׁ בְּנִבְרָאִים לְפִי עֵרֶם, וְעַל כֵּן מִתְקַבֵּל בְּכָל נִבְרָא
50 וּנִבְרָא כְּפִי מִזְגוֹ וּתְכוּנוֹתָיו. כֵּךְ בָּאֵם נִקְלַט הַשְּׁפָעְתּוֹ שֶׁל הָאוֹר הַפְּנִימִי בְּאוֹפֶן
51 שְׂכוּחוֹתָיו הַפְּנִימִיִּים - שְׂכּוֹל,
52 רִגְשׁוֹתָיו וְחוּשׁוֹ, מִשְׁתַּנִּים בְּעִטּוֹ
53 לְגַמְרִי, וְעַד שְׂמִתְאַחֲדִים עִם
54 הָאוֹר וְנַעֲשִׂים מִצִּיּוֹת אַחַת.
55 וְכִדּוּגְמַת הַגּוֹף שְׂאִינוֹ רַק לְבוֹשׁ
56 לְנֶפֶשׁ (כַּבְּגֵדֵי הָאָדָם הַמְקִיפִים
57 אֶת גּוּפוֹ בְּלִבְדּוֹ), אֲלֵא חַיּוֹת הַנֶּפֶשׁ
58 נִקְלַט בְּבִשָּׁר הַגּוֹף בְּאוֹפֶן
59 שֶׁהַבִּשָּׁר עֲצָמוֹ מִשְׁתַּנָּה וְנַעֲשֶׂה
60 בִּשָּׁר חַי. אוֹר מְקִיף - אוֹר גָּדוֹל
61 וְרַב שְׂאִינוֹ מְדוּד לְפִי עֵרֶךְ
62 הַנִּבְרָאִים וּמִמִּילָא אֵין בִּיכוּלָתָם
63 לְקַבֵּלוֹ בְּפִנִּימִיּוֹת, לְמִירוֹת שְׂאוֹר
64 זֶה נִמְצָא בְּתוֹכָם וּמַחִיָּה אוֹתָם,
65 אֵין הַדְּבָר בָּהֶם נִרְגַּשׁ כִּלְלִי בְּגִילּוֹ.
66 כֵּךְ הוּא הַדְּבָר גַּם בָּאֵם. אֵף
67 שִׁיכוֹל הוּא לְחוֹשׁ בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל
68 אוֹר זֶה הַנִּשְׁפָּע אֵלָיו וְנִמְצָא
69 בְּתוֹכוֹ, אֵין הָאוֹר הַמְקִיף נִקְלַט
70 בְּכוּחוֹתָיו הַפְּנִימִיִּים. אוֹר זֶה כְּמוֹ
71 מִרְחָף עֲדִינִן עַל כְּלִי שְׂכּוֹל,
72 רִגְשׁוֹתָיו וְחוּשׁוֹ מְבַלִּי שִׁיעוּל
73 בָּהֶם שִׁיּוּר.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וּנְקִדַּת הַבְּאֹר בָּזָה (בְּהִמָּאֵר מִשְׁנַת תִּשְׁ"ג⁶), דְּבִסְכָּה נִמְשָׁכִים
2 אֲוֵרוֹת מְקִיפִים, וְעַל יְדֵי הַיְשִׁיבָה בִּסְכָּה מְמַשִּׁיכִים אוֹתָם
3 בַּפְּנִימִיּוֹת וְנִעְשִׂים אֲוֵרוֹת מְתִישָׁבִים. וְזֶהוּ הַבְּאֹר לְקוּשִׁיא -
4 שֶׁבִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ שִׁישְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בִּסְכּוֹת בְּכּוּחַ עֲצָמָם הוּא אֲכָן עַל יְדֵי

5 נְתִינַת כַּח מְלֻמְעָלָה, כִּי

6 הַמְקִיפִים (כְּמוֹ שֶׁהֵם

7 מִצַּד עֲצָמָם) הֵם הַפֶּךְ

8 הַהִתְיַשְׁבוּת, וּבִכְדֵי

9 שְׂיָהִיָּה בִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ -

10 שְׁעַל יְדֵי שִׁישְׂרָאֵל

11 יוֹשְׁבִים בִּסְכָּה הֵם

12 מְמַשִּׁיכִים אֶת אֲוֵרוֹת

13 הַמְקִיפִים בַּפְּנִימִיּוֹת

14 שֶׁלִּמְרוֹת שֶׁהֵם אֲוֵרוֹת מְקִיפִים,

15 מִשְׁגִּיעִים אוֹתָם בַּפְּנִימִיּוֹת,

16 וְיִתְיָרָה מִזֹּד⁷ שְׁמַחַת

17 הָאֲוֵרוֹת מִשְׁתַּנִּים וְנִעְשִׂים

18 אֲוֵרוֹת מְתִישָׁבִים כְּכִי

19 שִׁיתְבָּאָר בַּפְּרָק ג' - כֹּחַ זֶה שֶׁל

20 יִשְׂרָאֵל הוּא מִן הַכַּח שֶׁהִקְבִּי

21 נוֹתֵן מִלְּמַעְלָה עַל יְדֵי בִּסְכּוֹת

22 הַוִּשְׁבָּתִי, שֶׁהִקְבִּי

23 הַוִּשְׁבִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

24 בִּסְכּוֹת, אֲתַעְרוּתָא

25 דְּלַעֲלֵא [=הִתְעוּרוֹת

26 מִלְּמַעְלָה], בִּזְהָ נוֹתֵן לְיִשְׂרָאֵל כֹּחַ

27 שִׁיכּוֹל בְּדוֹרוֹת הַבָּאִים לְהַמְשִׁיךְ

28 אֲוֵרוֹת אֵלּוּ בְּכּוּחַ עֲצָמָם. וְיִמָּה

29 שְׁכָתוֹב בִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ

30 שְׁפִירוּשׁוֹ הוּא (כְּפִנְזָר

31 לְעִיל) שִׁישְׂרָאֵל יִמְשִׁיכוֹ

32 הַמְקִיפִים בַּפְּנִימִיּוֹת בְּכַח

33 עֲצָמָם, הוּא, כִּי זֶה

34 שֶׁבִּסְכּוֹת הַוִּשְׁבָּתִי אֶת בְּנֵי

35 יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ אֲתַעְרוּתָא

36 דְּלַעֲלֵא הִיָּה מְלַכְתַּחְלָה

37 עַל מְנַת שְׁעַל יְדֵי זֶה

38 יִרְדְּהָ שֶׁהָאֲוֵרוֹת הַמְקִיפִים

39 שֶׁנִּמְשָׁכִים בִּסְכּוֹת יִהְיוּ בְּמַצֵּב

40 שֶׁל תִּשְׁבּוּ הַתִּישְׁבוּת עַל יְדֵי

41 עֲבוּדָה בְּכַח עֲצָמָם.

42 (ב) וְהִנֵּה גַם בְּהִישְׁבָּה

43 בִּסְכּוֹת דִּישְׂרָאֵל בְּכַח

44 עֲצָמָם בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ, אַחֵר

45 יֵצֵאת מִצָּרִים, שְׁנֵי עֲנָנִים.

46 א. בִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ גו', וְכֵן.

וּנְקִדַּת הַבְּאֹר בָּזָה (בְּהִמָּאֵר⁶), דְּבִסְכָּה
נִמְשָׁכִים אֲוֵרוֹת מְקִיפִים, וְעַל יְדֵי
הַיְשִׁיבָה בִּסְכָּה מְמַשִּׁיכִים אוֹתָם בַּפְּנִימִיּוֹת
וְנִעְשִׂים אֲוֵרוֹת מְתִישָׁבִים. וְזֶהוּ שֶׁבִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ
הוּא עַל יְדֵי נְתִינַת כַּח מְלֻמְעָלָה, כִּי הַמְקִיפִים
(כְּמוֹ שֶׁהֵם מִצַּד עֲצָמָם) הֵם הַפֶּךְ הַהִתְיַשְׁבוּת,
וּבִכְדֵי שְׂיָהִיָּה בִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ - שְׁעַל יְדֵי שִׁישְׂרָאֵל
יוֹשְׁבִים בִּסְכָּה הֵם מְמַשִּׁיכִים אֶת אֲוֵרוֹת הַמְקִיפִים
בַּפְּנִימִיּוֹת, וְיִתְיָרָה מִזֹּד⁷ שְׁנַעְשִׂים אֲוֵרוֹת
מְתִישָׁבִים - הוּא עַל יְדֵי בִּסְכּוֹת הַוִּשְׁבָּתִי,
שֶׁהִקְבִּי הַוִּשְׁבִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּסְכּוֹת, אֲתַעְרוּתָא
דְּלַעֲלֵא. וְיִמָּה שְׁכָתוֹב בִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ שְׁפִירוּשׁוֹ הוּא
(כְּפִנְזָר לְעִיל) שִׁישְׂרָאֵל יִמְשִׁיכוֹ הַמְקִיפִים
בַּפְּנִימִיּוֹת בְּכַח עֲצָמָם, הוּא, כִּי זֶה שֶׁבִּסְכּוֹת
הַוִּשְׁבָּתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ אֲתַעְרוּתָא דְּלַעֲלֵא
הִיָּה מְלַכְתַּחְלָה עַל מְנַת שְׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה בִּסְכּוֹת
תִּשְׁבּוּ עַל יְדֵי עֲבוּדָה בְּכַח עֲצָמָם.

(ב) וְהִנֵּה גַם בְּהִישְׁבָּה בִּסְכּוֹת דִּישְׂרָאֵל בְּכַח
עֲצָמָם, שְׁנֵי עֲנָנִים. בִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ גו',
וְכָל הָאֲזָרַח בִּישְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בִּסְכּוֹת. וְיִמָּה חֲלוּקִים
דְּשְׁנֵי הָעֲנָנִים, שֶׁבִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ הוּא בְּלִשׁוֹן צוּרִי,
וְיֵשְׁבוּ בִּסְכּוֹת הוּא בְּלִשׁוֹן דְּסַפּוּר וְהוֹדְעָה. וְעוֹד
חֲלוּקִי, שֶׁהַצּוּרִי בִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ הוּא לְכָל יִשְׂרָאֵל,

וְאֵלּוּ שִׁישְׁבּוּ בִּסְכּוֹת (מַעְצָמָם, וְאֵין צָרִיכִים לְצוּרִי עַל זֶה) הֵם (רַק)
הָאֲזָרַח בִּישְׂרָאֵל. וּמִבָּאָר בְּהִמָּאֵר, דְּבַמְקִיפִים יֵשׁ ב' מְדִרְגּוֹת, מְקִיף
הַקְּרוֹב וּמְקִיף הָרְחוֹק. וְשְׁנֵי הָעֲנָנִים דְּבִסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ וְיֵשְׁבוּ בִּסְכּוֹת הֵם
בְּשֵׁתִי מְדִרְגּוֹת אֵלּוּ. בִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ הוּא בַּמְקִיף הַקְּרוֹב וְיֵשְׁבוּ בִּסְכּוֹת
הוּא בַּמְקִיף הָרְחוֹק. וְזֶהוּ שְׁגָבִי יֵשְׁבוּ בִּסְכּוֹת אֲוִמֵּר כָּל הָאֲזָרַח
בִּישְׂרָאֵל, דְּאֲזָרַח הוּא דְּרַגְתָּ עֲצָם
הַנִּשְׁמָה שְׁמִשְׁרֶשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת⁸,

(6) בְּסִימוֹ (ס"ה"מ ש"ם ע' 52). (7) רָאָה לְקֵמֶן סַעִיף ג'. (8) לְהַעִיר מִפִּירוּשׁ הַיְדוּעַ ע"פ (תַּהֲלִים פט, א)
מִשְׁכִּיל לֵאמֹת הָאֲזָרָחִי - ס"ה"מ ה'תש"ח ע' 61. וּבכ"מ.

47 כָּל הָאֲזָרַח בִּישְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בִּסְכּוֹת שְׁמוּכָר בְּמַהֲלָךְ הַפְּסוּק.
48 וְיִמָּה חֲלוּקִים דְּשְׁנֵי הָעֲנָנִים, א. שֶׁבִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ הוּא בְּלִשׁוֹן
49 צוּרִי, וְיֵשְׁבוּ בִּסְכּוֹת הוּא בְּלִשׁוֹן דְּסַפּוּר וְהוֹדְעָה. וְעוֹד חֲלוּקִי,
50 ב. שֶׁהַצּוּרִי בִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ הוּא לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְלַעֲמֻת זֹאת אֵלּוּ
51 שִׁישְׁבּוּ בִּסְכּוֹת (מַעְצָמָם,
52 וְאֵין צָרִיכִים לְצוּרִי עַל
53 זֶה) הֵם (רַק) הָאֲזָרַח
54 בִּישְׂרָאֵל. וּמִבָּאָר
55 בְּהִמָּאֵר⁶, דְּבִאֲוֵרוֹת
56 הַמְקִיפִים יֵשׁ ב' מְדִרְגּוֹת,
57 א. מְקִיף הַקְּרוֹב וּב. מְקִיף
58 הָרְחוֹק. מְקִיף הַקְּרוֹב - לְמִרוֹת
59 הַיְדוּת מְקִיף, קְרוֹב הוּא לְאָדָם עַד
60 שִׁיפֵּעַל עַל כּוֹחוֹתָיו הַפְּנִימִיִּים
61 וְאֵף יִתְרַגֵּשׁ מִמֶּנּוּ. כְּמִשַּׁל מְלָבוֹשׁ
62 הָאָדָם, שֶׁאֵף שְׁמִקִּיף אֶת גּוֹפוֹ
63 בַּחֲצוֹנוֹת בְּלִבּוֹ, צִמּוּד הוּא
64 לְגוֹפוֹ לְפִי מִידוּתָיו. מְקִיף הָרְחוֹק
65 - אֵינוֹ פּוֹעֵל כָּל עַל כּוֹחוֹת
66 הָאָדָם הַפְּנִימִיִּים, וְיַחֲסוּ אֵלָיו הוּא
67 כְּבֵית הַמְקִיף לְאָדָם מִרְחוֹק, וְאֵינוֹ
68 מִשְׁתַּנֵּה לְפִי מִימְדֵי הַמִּשְׁתַּנִּים
69 שֶׁל הַדִּיר כִּגוֹן צִמִּיחָתוֹ מִקְטָנוֹת
70 לְגִדּוּלָה. וְשְׁנֵי הָעֲנָנִים
71 דְּבִסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ וְיֵשְׁבוּ
72 בִּסְכּוֹת הֵם בְּשֵׁתִי מְדִרְגּוֹת
73 אֵלּוּ. בִּסְכּוֹת תִּשְׁבּוּ הוּא
74 בַּמְקִיף הַקְּרוֹב וְיֵשְׁבוּ
75 בִּסְכּוֹת הוּא בַּמְקִיף
76 הָרְחוֹק. וְזֶהוּ שְׁגָבִי יֵשְׁבוּ
77 בִּסְכּוֹת אֲוִמֵּר כָּל הָאֲזָרַח
78 בִּישְׂרָאֵל, דְּאֲזָרַח
79 בִּישְׂרָאֵל הוּא דְּרַגְתָּ עֲצָם
80 הַנִּשְׁמָה שְׁמִשְׁרֶשֶׁת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בְּהֶעֱצָמוֹת⁸, כמו שרואים בלשון הפסוק "כגר באזרח". גר - בא לגור כאן
 2 לא מכבר. אזרח - נמצא כאן מימים ימימה. כך דרגת "אזרח" שביהודי מורה
 3 על מציאות עצם נשמתו מאז ומקדם, וְהִישִׁיבָה בסוכה בדרגת מְקִיף
 4 הָרְחוֹק הִיא בְּהִדְרָגָא דְּעֵצָם הַנֶּשְׁמָה ששייכת לקבל גם האורות של
 5 המקיף הרחוק. וַיֵּשׁ לומר,
 6 דְּזָהוּ שְׂיִשְׁבוּ בַּסִּכּוֹת הוּא
 7 לֹא בְּלִשׁוֹן דְּצוּי אֶלָּא
 8 בְּלִשׁוֹן דְּסִפּוּר וְהוֹדָעָה,
 9 כִּי עֲנִין הַצּוּי שִׁיף רַק
 10 בְּדִרְגַּת הַנֶּשְׁמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת
 11 בַּגּוֹף מִשּׁוּם שֶׁעֲנִין הַצּוּי הוּא
 12 גַּם נִתְּנָה כַח לְהִתְגַּבֵּר עַל הַחֲסֵר
 13 וְהַעֲלֵם שְׂמֻצָּה הַגּוֹף, מֵה
 14 שְׂאִין כֵּן בְּהֶנְשְׁמָה
 15 שְׂלֵמָעֵלָה, וּבִפְרָט בְּעֵצָם
 16 הַנֶּשְׁמָה, אֵין צוּי.
 17 וְהַעֲנִין דְּיִשְׁבוּ בַּסִּכּוֹת,
 18 שְׂעֵצָם הַנֶּשְׁמָה יוֹשֶׁבֶת
 19 בְּמִקְיָה הָרְחוֹק, הוּא (לֹא
 20 מִפְּנֵי הַצּוּי, אֶלָּא) מִצַּד
 21 עֲצָמָה⁹, לְפִי שְׂשִׁרְשָׁה
 22 הוּא בְּהֶעֱצָמוֹת.
 23 וּמִבְּאֵר בְּהַמְאָמֵר, דְּכָל
 24 הָאֲזָרַח בִּישְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ
 25 בַּסִּכּוֹת הוּא טַעַם עַל
 26 בַּסִּכּוֹת תִּשְׁבוּ. הֵינּוּ
 27 דְּהִכָּח עַל בַּסִּכּוֹת תִּשְׁבוּ,
 28 לְהַמְשִׁיךְ מִקְיָה הָקְרוֹב,
 29 הוּא מִפְּנֵי שְׂעֵצָם הַנֶּשְׁמָה
 30 (הָאֲזָרַח בִּישְׂרָאֵל)
 31 מְשַׁרְשֵׁת בְּהֶעֱצָמוֹת
 32 (מִקְיָה הָרְחוֹק). וְצָרִיף
 33 לְהַבִּין, דְּהַטַּעַם (וְהִכָּח)
 34 עַל בַּסִּכּוֹת תִּשְׁבוּ הוּא
 35 (בְּמִפְרָשׁ כַּאֲמֹר בְּכַתּוּב)
 36 כִּי בַּסִּכּוֹת הוֹשְׁבָתִי,
 37 וְלִמָּה צָרִיף גַּם לְהַטַּעַם
 38 דְּכָל הָאֲזָרַח בִּישְׂרָאֵל
 39 יֵשְׁבוּ בַּסִּכּוֹת?
 40 (ג) וַיִּבֶן זֶה בְּהִקְדָּיִם, דְּכִיּוֹן
 41 שְׂאֲוֹרוֹת הַמְּקִיפִים
 42 (כְּמוֹ שֶׁהֵם מִצַּד עֲצָמָם)
 43 אֵינָם בָּאִים בְּהִתְיַשְׁבוּת,
 44 הָרִי זֶה שְׂעֵל יְדֵי
 45 שְׂיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים בַּסִּכָּה
 46 נִמְשָׁכִים הֵם בְּפִנְיָמוֹת

47 וּבְהִתְיַשְׁבוּת, הוּא כְּמוֹ שְׂנוֹי בְּאֲוֵרוֹת הַמְּקִיפִים. וַיִּתִּירָה מְזוֹ,
 48 דְּמִלְשׁוֹן הַמְּאָמֵר שְׂעֵל יְדֵי הִישִׁיבָה בַּסִּכָּה מְשִׁיכִים אֲוֵרוֹת
 49 הַמְּקִיפִים בְּפִנְיָמוֹת וְנִעְשִׂים אֲוֵרוֹת מְתִישְׁכִים (וְלֹא
 50 מְשִׁיכִים אֲוֵרוֹת הַמְּקִיפִים בְּפִנְיָמוֹת וּבְהִתְיַשְׁבוּת) מְשִׁמֵּעַ,
 51 שְׂהַשְׁנוֹי שְׂנַעֲשָׂה עַל יְדֵי
 52 שְׂיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים בַּסִּכָּה
 53 הוּא גַּם בְּאֲוֵרוֹת
 54 הַמְּקִיפִים עֲצָמָם. דְּנוֹסָף
 55 לְזֶה שְׂעֵל יְדֵי הִישִׁיבָה
 56 בַּסִּכָּה הֵם נִמְשָׁכִים
 57 בְּפִנְיָמוֹת וּבְהִתְיַשְׁבוּת,
 58 גַּם אֲוֵרוֹת הַמְּקִיפִים
 59 עֲצָמָם מְשַׁתְּנִים לְהִיּוֹת
 60 אֲוֵרוֹת מְתִישְׁכִים. וְצָרִיף
 61 לְהַבִּין, אֵיךְ שִׁיף שְׂעֵל
 62 יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם
 63 (יִשִּׁיבָה בַּסִּכָּה) יִהְיֶה
 64 שְׂנוֹי בְּהִתְיַשְׁבוּת דְּלִמְעַלָּה?

וְהִישִׁיבָה בְּמִקְיָה הָרְחוֹק הִיא בְּהִדְרָגָא דְּעֵצָם
 הַנֶּשְׁמָה. וַיֵּשׁ לומר, דְּזָהוּ שְׂיִשְׁבוּ בַּסִּכּוֹת הוּא לֹא
 בְּלִשׁוֹן דְּצוּי אֶלָּא בְּלִשׁוֹן דְּסִפּוּר וְהוֹדָעָה, כִּי
 עֲנִין הַצּוּי שִׁיף רַק בְּדִרְגַּת הַנֶּשְׁמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת
 בַּגּוֹף, מֵה שְׂאִין כֵּן בְּהֶנְשְׁמָה שְׂלֵמָעֵלָה, וּבִפְרָט
 בְּעֵצָם הַנֶּשְׁמָה, אֵין צוּי. וְהַעֲנִין דְּיִשְׁבוּ בַּסִּכּוֹת,
 שְׂעֵצָם הַנֶּשְׁמָה יוֹשֶׁבֶת בְּמִקְיָה הָרְחוֹק, הוּא (לֹא
 מִפְּנֵי הַצּוּי, אֶלָּא) מִצַּד עֲצָמָה⁹, לְפִי שְׂשִׁרְשָׁה
 הוּא בְּהֶעֱצָמוֹת.

וּמִבְּאֵר בְּהַמְאָמֵר, דְּכָל הָאֲזָרַח בִּישְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ
 בַּסִּכּוֹת הוּא טַעַם עַל בַּסִּכּוֹת תִּשְׁבוּ.

הֵינּוּ דְּהִכָּח עַל בַּסִּכּוֹת תִּשְׁבוּ, לְהַמְשִׁיךְ מִקְיָה הָקְרוֹב, הוּא מִפְּנֵי שְׂעֵצָם
 הַנֶּשְׁמָה (הָאֲזָרַח בִּישְׂרָאֵל) מְשַׁרְשֵׁת בְּהֶעֱצָמוֹת (מִקְיָה הָרְחוֹק). וְצָרִיף
 לְהַבִּין, דְּהַטַּעַם (וְהִכָּח) עַל בַּסִּכּוֹת תִּשְׁבוּ הוּא (בְּמִפְרָשׁ בְּכַתּוּב) כִּי
 בַּסִּכּוֹת הוֹשְׁבָתִי, וְלִמָּה צָרִיף גַּם לְהַטַּעַם דְּכָל הָאֲזָרַח בִּישְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ
 בַּסִּכּוֹת.

(ג) וַיִּבֶן זֶה בְּהִקְדָּיִם, דְּכִיּוֹן שְׂאֲוֹרוֹת הַמְּקִיפִים (כְּמוֹ שֶׁהֵם מִצַּד עֲצָמָם)
 אֵינָם בָּאִים בְּהִתְיַשְׁבוּת, הָרִי זֶה שְׂעֵל יְדֵי שְׂיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים
 בַּסִּכָּה נִמְשָׁכִים הֵם בְּפִנְיָמוֹת וּבְהִתְיַשְׁבוּת, הוּא כְּמוֹ שְׂנוֹי בְּאֲוֵרוֹת
 הַמְּקִיפִים. וַיִּתִּירָה מְזוֹ, דְּמִלְשׁוֹן הַמְּאָמֵר שְׂעֵל יְדֵי הִישִׁיבָה בַּסִּכָּה
 מְשִׁיכִים אֲוֵרוֹת הַמְּקִיפִים בְּפִנְיָמוֹת וְנִעְשִׂים אֲוֵרוֹת מְתִישְׁכִים (וְלֹא
 מְשִׁיכִים אֲוֵרוֹת הַמְּקִיפִים בְּפִנְיָמוֹת וּבְהִתְיַשְׁבוּת) מְשִׁמֵּעַ, שְׂהַשְׁנוֹי
 שְׂנַעֲשָׂה עַל יְדֵי שְׂיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים בַּסִּכָּה הוּא גַּם בְּאֲוֵרוֹת הַמְּקִיפִים
 עֲצָמָם. דְּנוֹסָף לְזֶה שְׂעֵל יְדֵי הִישִׁיבָה בַּסִּכָּה הֵם נִמְשָׁכִים בְּפִנְיָמוֹת
 וּבְהִתְיַשְׁבוּת, גַּם אֲוֵרוֹת הַמְּקִיפִים עֲצָמָם מְשַׁתְּנִים לְהִיּוֹת אֲוֵרוֹת
 מְתִישְׁכִים. וְצָרִיף לְהַבִּין, אֵיךְ שִׁיף שְׂעֵל יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם (יִשִּׁיבָה
 בַּסִּכָּה) יִהְיֶה שְׂנוֹי בְּהִתְיַשְׁבוּת דְּלִמְעַלָּה.

(9) ראה גם סד"ה זה ה'תש"י (סה"מ ה'תש"י ע' 67) "וכל האזרח בישראל ישבו בסוכות, שהם יושבים תמיד בסוכה".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 והנה הפרוש דכל האזרח בישראל יושבו בסכות (בפשטות)
 2 הוא, שישראל למטה (נשמות בגופים) צריכים לישוב בסכה
 3 (הגשמית בפשוטה). ועל פי הידוע¹⁰ שכל הפרושים שבאותו
 4 הפסוק שייכים זה לזה, מובן, שגם הענין דישוב בסכות

5 באורות של המקיף הרחוק

6 הוא על ידי הישיבה

7 הגשמית בסכה בפשוטה.

8 ועל פי זה, על ידי

9 שישראל יושבים בסכה,

10 נעשה שנוי גם במקיף

11 הרחוק. וצריך להבין,

12 דמבאר בכמה מקומות¹¹

13 על הפסוק¹² כי לא אדם

14 הוא להנחם [אצל הקב"ה]

15 אין שייך נחומין [=חרטה] כי

16 לא אדם הוא, דענין נחומין

17 וחרטה (שנוי) שיהיה רק

18 בבחינת אדם, אבל

19 בבחינת לא אדם, אין

20 שיהיה נחומין, שנוי.

21 והטעם על זה הוא, כי

22 ענין השנוי הוא (בעקר)

23 בשכל, כי בשכל יש

24 סברא לכאן וסברא

25 לכאן, וכיון שאדם הוא

26 בנוי מן מוחין ומדות,

27 היינו שגם המדות

28 שבאדם הם על פי

29 השכל, לכן, כשנעשה

30 שנוי בשכל משתנים גם

31 המדות. מה שאין כן

32 רצון שלמעלה מהשכל,

33 היינו רצון עצמי שאין

34 לו טעם, גם לא טעם

35 כמדם מוסתר, אינו

36 משתנה. ועל דרך זה

37 למעלה, שבספירות

38 דאצילות וגם בחצונות

39 הפתר דרגת ה"ת"ר נמשלה

40 לכח הרצון הסוכך על האדם

41 מלמעלה, ככתר המקיף על

42 הראש, (שגם חצונות

43 הפתר נכלל בבחינת

44 אדם), שיהיה שנוי, אבל

45 בפנימיות הפתר (לא

46 אדם) אין שיהיה שנוי. ועל

פי זה צריך להבין בזה דמשמע מהמאמר שעל ידי שישראל
 יושבים בסכה נמשך בפנימיות גם מקיף הרחוק, דלכאורה,
 איך שיהיה שנוי בפנימיות הרחוק שישתנה עד שיוכל לרדת להיות אור

מיושב?

והנה הפרוש דכל האזרח בישראל יושבו בסכות

(בפשטות) הוא, שישראל למטה (נשמות

בגופים) צריכים לישוב בסכה (בפשטה). ועל פי

הידוע¹⁰ שכל הפרושים שבאותו הפסוק שייכים

זה לזה, מובן, שגם הענין דישוב בסכות במקיף

הרחוק הוא על ידי הישיבה בסכה בפשוטה. ועל

פי זה, על ידי שישראל יושבים בסכה, נעשה

שנוי גם במקיף הרחוק. וצריך להבין, דמבאר

בכמה מקומות¹¹ על הפסוק¹² כי לא אדם הוא

להנחם, דענין נחומין וחרטה (שנוי) שיהיה רק

בבחינת אדם, אבל בבחינת לא אדם, אין שיהיה

נחומין, שנוי. והטעם על זה הוא, כי ענין השנוי

הוא (בעקר) בשכל, כי בשכל יש סברא לכאן

וסברא לכאן, וכיון שאדם הוא מוחין ומדות, היינו שגם המדות

שבאדם הם על פי השכל, לכן, כשנעשה שנוי בשכל משתנים גם

המדות. מה שאין כן רצון שלמעלה מהשכל, היינו רצון עצמי שאין

לו טעם, גם לא טעם כמדם, אינו משתנה. ועל דרך זה למעלה,

שבספירות דאצילות וגם בחצונות הפתר (שגם חצונות הפתר נכלל

בבחינת אדם), שיהיה שנוי, אבל בפנימיות הפתר (לא אדם) אין שיהיה

שנוי. ועל פי זה צריך להבין בזה דמשמע מהמאמר שעל ידי שישראל

יושבים בסכה נמשך בפנימיות גם מקיף הרחוק, דלכאורה, איך שיהיה

שנוי במקיף הרחוק.

(ד) ויש לומר הבאור בזה, דזה שמקיף הוא מגדר בזה שאינו בא

בהתיישובות הוא כמו שהוא מצד עצמו, אבל מצד עצמות

אור אין-סוף, שלגביה אין חלוק בין מקיף לפנימי, גם המקיף יכל

לבוא בהתיישובות. ועל ידי שישראל יושבים בסכה ממשיכים הם

מעצמות אור אין-סוף, ועל ידי זה גם אורות המקיפים נעשים אורות

(ד) ויש לומר הבאור בזה, דזה שמקיף הוא מגדר בזה שאינו בא

בהתיישובות הוא כמו שהוא מצד עצמו, אבל מצד עצמות

47 פי זה צריך להבין בזה דמשמע מהמאמר שעל ידי שישראל
 48 יושבים בסכה נמשך בפנימיות גם מקיף הרחוק, דלכאורה,
 49 איך שיהיה שנוי במקיף הרחוק שישתנה עד שיוכל לרדת להיות אור

מיושב?

51 (ד) ויש לומר הבאור

52 בזה, דזה שמקיף הוא

53 מגדר בזה שאינו בא

54 בהתיישובות הוא כמו

55 שהוא מצד עצמו, אבל

56 מצד עצמות אור

57 אין-סוף, שלגביה אין

58 חלוק בין מקיף לפנימי,

59 לגביו כקטן כגדול שווים, ואין

60 מעלה יותר לאור המקיף, ולכן

61 גם המקיף יכל לבוא

62 בהתיישובות. ועל ידי

63 שישראל יושבים בסכה

64 ממשיכים הם מעצמות

65 אור אין-סוף, ועל ידי זה

66 גם אורות המקיפים

67 נעשים אורות מתיישובים.

המדות, היינו שגם המדות

שבאדם הם על פי השכל, לכן, כשנעשה שנוי בשכל משתנים גם

המדות. מה שאין כן רצון שלמעלה מהשכל, היינו רצון עצמי שאין

לו טעם, גם לא טעם כמדם, אינו משתנה. ועל דרך זה למעלה,

שבספירות דאצילות וגם בחצונות הפתר (שגם חצונות הפתר נכלל

בבחינת אדם), שיהיה שנוי, אבל בפנימיות הפתר (לא אדם) אין שיהיה

שנוי. ועל פי זה צריך להבין בזה דמשמע מהמאמר שעל ידי שישראל

יושבים בסכה נמשך בפנימיות גם מקיף הרחוק, דלכאורה, איך שיהיה

שנוי במקיף הרחוק.

(ד) ויש לומר הבאור בזה, דזה שמקיף הוא מגדר בזה שאינו בא

בהתיישובות הוא כמו שהוא מצד עצמו, אבל מצד עצמות

אור אין-סוף, שלגביה אין חלוק בין מקיף לפנימי, גם המקיף יכל

לבוא בהתיישובות. ועל ידי שישראל יושבים בסכה ממשיכים הם

מעצמות אור אין-סוף, ועל ידי זה גם אורות המקיפים נעשים אורות

(ד) ויש לומר הבאור בזה, דזה שמקיף הוא מגדר בזה שאינו בא

בהתיישובות הוא כמו שהוא מצד עצמו, אבל מצד עצמות

אור אין-סוף, שלגביה אין חלוק בין מקיף לפנימי, גם המקיף יכל

לבוא בהתיישובות. ועל ידי שישראל יושבים בסכה ממשיכים הם

(10) ועד בנוגע לפס"ד במעשה בפועל, כידוע הראי' לזה מ"שעטנז" (נדה סא, ב) — ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ובכ"מ. (11) ראה בארוכה המשך באתי לגני ה' ש"ת סי"ח (סה"מ ה'תש"י ע' 153 ואילך). ד"ה באתי לגני ה'תשכ"ח (תורת מנחם — ספר המאמרים מלוקט שבט ע' שט ואילך). ה'תשמ"ח (שם ע' תו ואילך). ושו"א. (12) שמואל-א טו, כט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ויובן זה על פי הידוע¹³ בפרוש הכתוב¹⁴ בפס' ליום חגיגו
2 "יום" מלשון אור וגילוי, דהענינים ש(בראש השנה ו)ביום
3 הכפרים הם בפס' (פסוי והעלם), מתגלים הם בפסות.
4 דמזה מוכן, שהעבודה דבפסות תשבו היא גלוי התשובה
5 דיום הכפרים¹⁵, שהתשובה
6 פעלה ש'על ידה היא
7 ההמשכה מעצמות אור
8 אין-סוף (פדלקמן). ועל
9 ידי העבודה דבפסות
10 תשבו, שהיא ההמשכה
11 מעצמות אור אין-סוף
12 שנפעל על ידי התשובה
13 דיום הכפרים ההמשכה
14 מה'עצמות' היא בגלוי. ועל
15 ידי זה, גם אורות
16 המקיפים נעשים אורות
17 מתישבים.
18 ועל פי הידוע¹⁶ שעבודת
19 האדם (אתערוהא
20 דלתתא) ש'על ידה
21 נעשית ההמשכה
22 (אתערוהא דלעילא)
23 צריכה להיות מעין
24 ההמשכה, יש להוסיף,
25 דזה ש'על ידי העבודה
26 דבפסות תשבו נעשה
27 שנוי למעלה (שאויות
28 המקיפים משתנים ונעשים
29 אורות מתישבים) הוא
30 לפי שהעבודה דבפסות
31 תשבו [גילוי התשובה דיום
32 הכפורים], ש'יכת (גם)
33 לענן השנוי. ויובן זה
34 בהקדים, דהטעם
35 (בפשוטות) לזה ש'על ידי
36 התשובה מתתקנים כל
37 הפגמים הוא לפי ש'על
38 ידי התשובה משתנה
39 האדם ונעשה מציאות
40 חדשה¹⁷. ובלשון
41 הרמב"ם¹⁸ בעל תשובה
42 משנה שמו, כאומר אני אחר
43 ואני אותו האיש שעשה
44 אותן המעשים. דענן זה
45 הוא בעקר בתשובה
46 בפשוטה על עבירות.

47 דבצדיקים¹⁹, גם עבודת התשובה באופן הנעלה שלהם שענינה
48 הוא שיוצאים ממצבם וממציאותם הקודמת, אסורה [=אצא]
49 מכאן²⁰, מפל-מקום פיון שצדיקים רוצים לעשות את רצון
50 קונם [=הקב"ה], והפונה שלמעלה (רצון קונם) בירידת
51 הנשמה בגוף היא לבוא
52 לתשובה, הרי בהרצון
53 דהצדיקים (גם) לפני
54 התשובה שלהם) נכלל
55 (בהעלם) גם המטרה
56 והתכלית - היציאה
57 ממציאותם ש'על ידי
58 התשובה. מה שאין כן

מתישבים. ויובן זה על פי הידוע¹³ בפרוש
הכתוב¹⁴ בפס' ליום חגיגו, דהענינים ש(בראש
השנה ו)ביום הכפרים הם בפס' (פסוי והעלם),
מתגלים הם בפסות. דמזה מוכן, שהעבודה
דבפסות תשבו היא גלוי התשובה דיום
הכפרים¹⁵, ש'על ידה היא ההמשכה מעצמות אור
אין-סוף (פדלקמן). ועל ידי העבודה דבפסות תשבו, ההמשכה
מעצמות אור אין-סוף ש'על ידי התשובה דיום הכפרים היא בגלוי.
ועל ידי זה, גם אורות המקיפים נעשים אורות מתישבים.

ועל-פי הידוע¹⁶ שעבודת האדם (אתערוהא דלתתא) ש'על ידה נעשית
ההמשכה (אתערוהא דלעילא) צריכה להיות מעין ההמשכה,
יש להוסיף, דזה ש'על ידי העבודה דבפסות תשבו נעשה שנוי למעלה
(שאויות המקיפים נעשים אורות מתישבים) הוא לפי שהעבודה
דבפסות תשבו ש'יכת (גם) לענן השנוי. ויובן זה בהקדים, דהטעם
(בפשוטות) לזה ש'על ידי התשובה מתתקנים כל הפגמים הוא לפי
ש'על ידי התשובה משתנה האדם ונעשה מציאות חדשה¹⁷. ובלשון
הרמב"ם¹⁸ אני אחר ואני אותו האיש שעשה אותן המעשים. דענן
זה הוא בעקר בתשובה בפשוטה. דבצדיקים¹⁹, גם עבודת התשובה
שלהם שענינה הוא שיוצאים ממצבם וממציאותם הקודמת, אסרה
מכאן²⁰, מפל-מקום פיון שצדיקים רוצים לעשות את רצון קונם,
והפונה שלמעלה (רצון קונם) בירידת הנשמה בגוף היא לבוא
לתשובה, הרי בהרצון דהצדיקים (גם) לפני התשובה שלהם) נכלל
(בהעלם) גם היציאה ממציאותם ש'על ידי התשובה. מה שאין כן

(13) לקו"ת דרושים לר"ה נד, סע"ג ואילך. ועוד. - נסמנו בד"ה ולקחתם לכם גו' ה'תשל"ט הערה
54 (תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט תשרי ע' קנא). (14) תהלים פא, ד. (15) ולהעיר מהידוע
דסכך הסוכה נעשה מענן הקטורת דיום הכפורים - עט"ר שער יום הכפורים פ"ב (כת, א). ועוד. -
נסמנו בד"ה בסוכות תשבו גו' ה'תשמ"א הערה 5 (תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט תשרי ע'
קסג). (16) ראה בארוכה ד"ה באתי לגני ה'תשכ"ט ס"ט (תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט שבט
ע' שכה). (17) ונ"ל (17) סמ"ג מ"ע ט"ז. ר"ן לר"ה טז, ב. - הובאו בחד"א מהרש"א לר"ה שם. (18) הל'
תשובה פ"ב ה"ד. (19) בהבא להלן ראה גם תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט תשרי ע' רלא.
(20) לשון רש"י עה"פ שמות ג, ג. וראה ספר השיחות ה'תש"ב ע' 47 (נעתק בתורת מנחם שם ע'
רל הערה 43) שהו"ע התשובה דצדיקים.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כְּבַעַל תְּשׁוּבָה כְּפָשׁוּטוֹ שְׁחֹזר בְּתֻשׁוֹבָה עַל עֲבִירוֹת, כִּיּוֹן שְׁקָדָם
2 (לִפְנֵי הַתְּשׁוּבָה) הָיָה בְּמַצֵּב כְּזֶה שֶׁלֹּא עָשָׂה רְצוֹן הַקֶּבֶ"ה,
3 שֶׁהָרִי עָשָׂה עֲבִירוֹת בְּמִזִּיד, הָרִי זֶה שֶׁעוֹשֶׂה אַחֵר כֶּף תְּשׁוּבָה,
4 אֵין זֶה הַמֶּשֶׁךְ מִמַּצְבּוֹ הַקָּדָם, וְעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה נַעֲשֶׂה
5 מְצִיאוֹת חֲדָשָׁה לְגִמְרִי

6 שֶׁמִּשְׁתַּנָּה מִמְצִיאוֹתוֹ הַקּוֹדֶמֶת. 1
7 וּבַעֲמֻקָּה יוֹתֵר יֵשׁ לוֹמַר²¹, 2
8 שְׁעֵנִין הַחֲדוּשׁ 3
9 שֶׁבְּתֻשׁוֹבָה כְּפָשׁוּטָה הוּא 4
10 לֹא רַק אֲצֵל הָאָדָם, אֲלֵא גַם 5
11 לְגַבִּי הָרְצוֹן וְהַפְּנוּנָה 6
12 דְּלִמְעַלָּה. שְׁהָרְצוֹן 7
13 וְהַפְּנוּנָה דְּלִמְעַלָּה בְּכִרְיָאֵת 8
14 הָעוֹלָם וְהָאָדָם הִיא 9
15 שֶׁהָאָדָם יִהְיֶה צָדִיק, 10
16 כְּמֵאֲמַר ר"ל²² בְּמִי 11
17 נִמְלָךְ [=הִתְעִיץ] אִם לִבְרוּא 12
18 אֵת הָעוֹלָם, בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶן שֶׁל 13
19 צָדִיקִים שֶׁעֲלָתָה בִּמְחֻשְׁבָּתוֹ 14
20 הַנַּחַת רוּחַ שִׁיחָה לוֹ מִמַּעַשֵׁי 15
21 הַצָּדִיקִים בְּעוֹלָם, וְלִכּוֹן רָצָה 16
22 לִבְרוּא אֵת הָעוֹלָם. וְעַל יְדֵי 17
23 שֶׁחֲטָא וּפָגַם וְהִעֲבִיר אֵת 18
24 הַדֶּרֶךְ (הַפֶּךְ הַפְּנוּנָה 19
25 דְּכִרְיָאֵת הָעוֹלָם וְהָאָדָם) 20
26 וְאַחֵר כֶּךָ מִתְקַן זֶה עַל 21
27 יְדֵי הַתְּשׁוּבָה, עַל יְדֵי זֶה 22
28 נִמְשָׁךְ אֹרֶךְ חֲדָשׁ שֶׁלֹּא 23
29 הָיָה בְּכֻנַּת הַכִּרְיָאֵה כֹּחַ 24
30 לְהַכִּיל וּלְשַׁאֵת וְאִח"כ׳ גַּם לִתְקַן 25
31 אֵת פָּגַם הַחֲטָא. וְהַכֹּחַ 26
32 לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ חֲדָשׁ שֶׁלֹּא 27
33 הָיָה - בְּכִרְיָאֵת הָעוֹלָם - 28
34 בְּהַפְּנוּנָה דְּבְּמִי נִמְלָךְ, הוּא 29
35 לְפִי שֶׁשָּׁרֵשׁ הַנִּשְׁמוֹת 30
36 הוּא בְּעֶצְמוֹת אֹרֶךְ אֵין 31
37 סוֹף, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה גַם 32
38 מִשְׁרָשֶׁם בְּהַעֲנִין דְּבְּמִי 33
39 נִמְלָךְ. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּזֶה 34
40 שְׁעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה 35
41 מְשִׁתַּנָּה הָאָדָם 36
42 מִמְצִיאוֹתוֹ וְנַעֲשֶׂה 37
43 מְצִיאוֹת חֲדָשָׁה לְגִמְרִי, 38
44 חֲדוּשׁ אֲמָתִי שְׁאֵינוֹ 39
45 הַמֶּשֶׁךְ מִמַּצְבּוֹ הַקָּדָם, 40
46 הוּא, לְפִי שְׁעַל יְדֵי

כְּבַעַל תְּשׁוּבָה כְּפָשׁוּטוֹ, כִּיּוֹן שְׁקָדָם (לִפְנֵי
הַתְּשׁוּבָה) הָיָה בְּמַצֵּב כְּזֶה שֶׁלֹּא עָשָׂה רְצוֹן הַקֶּבֶ"ה,
שֶׁהָרִי עָשָׂה עֲבִירוֹת בְּמִזִּיד, הָרִי זֶה שֶׁעוֹשֶׂה אַחֵר
כֶּף תְּשׁוּבָה, אֵין זֶה הַמֶּשֶׁךְ מִמַּצְבּוֹ הַקָּדָם, וְעַל יְדֵי
הַתְּשׁוּבָה נַעֲשֶׂה מְצִיאוֹת חֲדָשָׁה לְגִמְרִי.

וּבַעֲמֻקָּה יוֹתֵר יֵשׁ לוֹמַר²¹, שְׁעֵנִין הַחֲדוּשׁ
שֶׁבְּתֻשׁוֹבָה כְּפָשׁוּטָה הוּא גַם לְגַבִּי
הָרְצוֹן וְהַפְּנוּנָה דְּלִמְעַלָּה. שְׁהָרְצוֹן וְהַפְּנוּנָה
דְּלִמְעַלָּה בְּכִרְיָאֵת הָעוֹלָם וְהָאָדָם הִיא שֶׁהָאָדָם
יִהְיֶה צָדִיק, כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּה²²

בְּמִי נִמְלָךְ בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶן שֶׁל צָדִיקִים. וְעַל יְדֵי שֶׁחֲטָא וּפָגַם וְהִעֲבִיר אֵת
הַדֶּרֶךְ (הַפֶּךְ הַפְּנוּנָה דְּכִרְיָאֵת הָעוֹלָם וְהָאָדָם) וְאַחֵר כֶּךָ מִתְקַן זֶה עַל יְדֵי
הַתְּשׁוּבָה, עַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ אֹרֶךְ חֲדָשׁ שֶׁלֹּא הָיָה בְּכֻנַּת הַכִּרְיָאֵה. וְהַכֹּחַ
לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ חֲדָשׁ שֶׁלֹּא הָיָה בְּהַפְּנוּנָה דְּבְּמִי נִמְלָךְ, הוּא לְפִי שֶׁשָּׁרֵשׁ
הַנִּשְׁמוֹת הוּא בְּעֶצְמוֹת אֹרֶךְ אֵין-סוֹף, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה גַם מִשְׁרָשֶׁם
בְּהַעֲנִין דְּבְּמִי נִמְלָךְ. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּזֶה שְׁעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה מְשִׁתַּנָּה הָאָדָם
מִמְצִיאוֹתוֹ וְנַעֲשֶׂה מְצִיאוֹת חֲדָשָׁה לְגִמְרִי, חֲדוּשׁ אֲמָתִי שְׁאֵינוֹ הַמֶּשֶׁךְ
מִמַּצְבּוֹ הַקָּדָם, הוּא, לְפִי שְׁעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא הַמֶּשֶׁכֶת עֲצָם הַנִּשְׁמָה
כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשֻׁרֶשֶׁת בְּעֶצְמוֹת אֹרֶךְ אֵין-סוֹף²³, וְלְגַבִּי עֲצָם הַנִּשְׁמָה, אֵין
'נִפְקָא מִינָהּ' מַצְבּוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁהִיא לִפְנֵי הַתְּשׁוּבָה.

וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְהוֹסִיף בְּאוֹרֶךְ בְּזֶה שְׁעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה דְּבִסְפֻּכּוֹת תִּשְׁבּוּ
(גְּלוּי הַתְּשׁוּבָה דְּיוֹם הַכִּפְּרִים) נַעֲשֶׂה שְׁנוּי בְּאוֹרוֹת
הַמְּקִיפִים שְׁנַעֲשִׂים אוֹרוֹת מְתִישָׁבִים, כִּי הַעֲנִין דְּהַמֶּשֶׁכֶת עֲצָם הַנִּשְׁמָה
שְׁעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה מְתַגַּלָּה בְּזֶה שֶׁהָאָדָם מְשִׁתַּנָּה מִמְצִיאוֹתוֹ²⁴, וְלִכּוֹן,

(21) ראה גם תורת מנחם שם ע' ריח ואילך. תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט אלול ס"ע קעב ואילך. וראה גם ד"ה וכל אדם לא יהי' גוי' שנה זו (תשכ"ג) סעיף ח, ובהערה 67 שם (תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט תשרי ע' פ). (22) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, א (ג). (23) אבל מצד שורש הנשמה בהענין דבמי נמלך, אי אפשר להיות שינוי זה כדלהלן ס"ה. (24) להעיר, שהשינוי שנעשה בהאדם ע"י התשובה הוא לא רק בהכחות הפנימיים אלא גם בענין הקבלת עול, דקב"ע היא מצד עצם הנשמה שלמעלה מכחות הגלויים. ועל פי זה יובן, שע"י התשובה דיום הכפורים נעשה (בחסד הסוכות) שינוי בהמקיפים, שנעשים אורות מתיישבים.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

47 אפן להיות נפרד ועושה תשובה), וזה שנקדחת היהדות שבו
 48 היא תמיד בשלימות, דגם בשעת החטא הנשמה היא כחמיד
 49 באמנה [=נאמנות, בתוקף ההתקשרות] אתו יתברך²⁵, הוא לפי
 50 שההתקשרות דהנשמה באלקות היא התקשרות עצמית,
 51 שלמעלה מההתקשרות
 52 שעל ידי תורה ומצוות
 53 (הענין דבמי נמלך).
 54 והחלוק דשני הענינים
 55 גילוי שרש הנשמה הנותנת כח
 56 לחזור בתשובה, ונקודת היהדות
 57 שתמיד באמנה אתו יתברך
 58 הוא, שהגילוי דעצם
 59 הנשמה בזה שגם לאחר
 60 החטאים הוא שב להו',
 61 הוא שעל ידי החטאים
 62 נעשה באותו זמן נפרד
 63 מאלקות (שלכן צריך
 64 לעשות תשובה עליהם),
 65 אלא שפיון ששרש
 66 הנשמה הוא בעצמות
 67 אור אין-סוף שלמעלה
 68 מהענין דבמי נמלך,
 69 הפרוד שעל ידי
 70 החטאים הוא רק
 71 פחיצוניות, ולכן ביכלתו

1 ולכן, גם אופן הגילוי דהמשכת העצמות שעל ידי בסכות
 2 תשובו (גילוי התשובה דיום הפפרים) הוא בענין השנוי,
 3 שאורות המקיפים משתנים להיות אורות מתישבים כפי
 4 המבואר שעבודת האדם "בסכות תשוב" היא שינוי מהותו (עבודת התשובה)

5 ועל כן בכוח עבודה זו לפעול

6 למעלה שינוי המקיף שיהיה
 7 בפנימיות.

8 (ה) ויש לומר, שהגילוי

9 דעצם הנשמה שמשרשת

10 בעצמות אור אין-סוף

11 (שלמעלה משרש

12 הנשמות בהענין דבמי

13 נמלך) שעל ידי תשובה,

14 הוא בשני ענינים. א.

15 בהתשובה עצמה וב-

16 בהסבה שמביאה

17 לתשובה. והענין הוא,

18 דזה שהאדם עושה

19 תשובה לאחר שחטא

20 הוא מצד כחה של שרש

21 הנשמה בעצמות אור

22 אין-סוף שלמעלה

23 מהענין דבמי נמלך.

24 שמצד שרש הנשמות

25 בהענין דבמי נמלך

26 בנשמותיהן של צדיקים,

27 על ידי שחטא ופגם

28 (הפך הפונה דבמי

29 נמלך), הוא נפרד

30 משרשו כי מעשה החטא מנגד

31 לשרשו, ולכן מצד שרשו דבמי

32 נמלך כבר אין לו אפשרות

33 לעשות תשובה, וזה

34 שלאחר שחטא הוא

35 עושה תשובה ומשנה את

36 מציאותו, הוא מצד גילוי

37 שרש הנשמה בעצמות

38 אור אין-סוף, שלמעלה

39 מהענין דבמי נמלך.

40 ועוד ענין בזה, דהסיבה

41 שמביאה אותו לחזר

42 בתשובה היא לפי

43 שנקדחת היהדות שבו היא

44 תמיד בשלימות (וכאשר

45 מתעוררת נקודת היהדות

46 שבו, אינו רוצה בשום

הגילוי דהמשכת העצמות שעל ידי בסכות תשובו
 (גילוי התשובה דיום הפפרים) הוא בענין השנוי,
 שאורות המקיפים משתנים להיות אורות
 מתישבים.

(ה) ויש לומר, שהגילוי דעצם הנשמה שמשרשת
 בעצמות אור אין-סוף (שלמעלה משרש
 הנשמות בהענין דבמי נמלך) שעל ידי תשובה,
 הוא בשני ענינים. בהתשובה עצמה ובהסבה
 שמביאה לתשובה. והענין הוא, דזה שהאדם
 עושה תשובה לאחר שחטא הוא מצד שרש
 הנשמה בעצמות אור אין-סוף שלמעלה מהענין
 דבמי נמלך. שמצד שרש הנשמות בהענין דבמי
 נמלך בנשמותיהן של צדיקים, על ידי שחטא
 ופגם (הפך הפונה דבמי נמלך), הוא נפרד
 משרשו, וזה שלאחר שחטא הוא עושה תשובה
 ומשנה את מציאותו, הוא מצד גילוי שרש

הנשמה בעצמות אור אין-סוף, שלמעלה מהענין דבמי נמלך. ועוד
 ענין בזה, דהסבה שמביאה אותו לחזר בתשובה היא לפי שנקדחת
 היהדות שבו היא תמיד בשלימות (וכאשר מתעוררת נקדחת היהדות
 שבו, אינו רוצה בשום אפן להיות נפרד ועושה תשובה), וזה שנקדחת
 היהדות שבו היא תמיד בשלימות, דגם בשעת החטא הנשמה היא
 באמנה אתו יתברך²⁵, הוא לפי שההתקשרות דהנשמה באלקות היא
 התקשרות עצמית, שלמעלה מההתקשרות שעל ידי תורה ומצוות
 (הענין דבמי נמלך).

והחלוק דשני הענינים הוא, שהגילוי דעצם הנשמה בזה שגם לאחר
 החטאים הוא שב להו', הוא שעל ידי החטאים נעשה נפרד
 מאלקות (שלכן צריך לעשות תשובה עליהם), אלא שפיון ששרש
 הנשמה הוא בעצמות אור אין-סוף שלמעלה מהענין דבמי נמלך,
 הפרוד שעל ידי החטאים הוא רק פחיצוניות, ולכן ביכלתו לעשות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה (עַל יְדֵי גִלּוּי הַפְּנִימִיּוּת). וְהַגְּלוּי דַּעְצָם
2 הַנִּשְׁמָה בְּהִסְפָּה דְּנִקּוּדַת הַיְּהוּדוּת שֶׁמִּבִּיאָה אוֹתוֹ לַחֲזוֹר
3 בַּתְּשׁוּבָה, הוּא, שֶׁעַל יְדֵי הַחֲטָאִים לֹא נַעֲשֶׂה מְלַכְתַּחֲלָה
4 אֲפִילוּ לִזְמַן קָצֵר שׁוֹם גִּרְעוֹן חֵס וְשָׁלוֹם בְּהַתְקַשְׁרוֹת הָעֲצָמִית
5 דַּעְצָם הַנִּשְׁמָה בְּאַלְקוּת,

6 וְגַם בְּשַׁעַת הַחֲטָא הִיא
7 בְּאֻמָּנָה אֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְהוּא
8 עַל דֶּרֶךְ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל
9 (בְּהַמְאָמֵר דְּבוּר הַמִּתְחִיל
10 וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה²⁶),
11 דְּהַכְפָּרָה שֶׁעַל יְדֵי
12 הַהִמְשָׁכָה מַעֲצָמוֹת אוֹר
13 אֵין-סוּף בַּעַל הָרָצוֹן
14 שֶׁבִּידוּ הַחַטָּה לַשְׁנוֹת הָרָצוֹן הַקּוֹדֵם
15 הִיא בְּאֻפֶּן שֶׁעַל יְדֵי
16 הַחֲטָאִים נַעֲשֶׂה פָּגָם
17 בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְעַל יְדֵי
18 הַהִמְשָׁכָה מַעֲצָמוֹת אוֹר
19 אֵין-סוּף בַּעַל הָרָצוֹן
20 שֶׁאֵינוֹ מְכַרֵּחַ (חִיִּיב)
21 בְּהָרָצוֹן זֶה דּוּקָא, וְכֵן
22 מִתְּכַפְּרִים הַפְּגָמִים.

23 וְהַכְפָּרָה שֶׁמֻצָּד עֲצוּמוֹ
24 שֶׁל יוֹם הַכְּפָרִים [=מַעֲלָה
25 חִיּוֹם עֲצוּמָה הִיא הַמְּכַפֵּרֶת] הִיא
26 (לֹא בְּאֻפֶּן שֶׁל פְּעֻלָּה,
27 אֲלֵא) שֶׁבִּיּוֹם זֶה מִתְגַּלֶּה
28 הַהִתְקַשְׁרוֹת שֶׁל עֲצָם
29 הַנִּשְׁמָה עִם הָעֲצָמוֹת
30 (שֶׁלְּמַעֲלָה מִבַּעַל
31 הָרָצוֹן), שֶׁבִּדְרָגָא זֶה אֵין
32 פָּגָם מְלַכְתַּחֲלָה. כִּי
33 שֶׁבִּפְנִימִיּוֹת נִשְׁמָתוֹ, נִשְׁאָר הַיְּהוּדִי
34 תָּמִיד בְּתוֹקֶף וּבְנִמְנוּת קִשּׁוֹר
35 לְקַב"ה, וְכָל הַפְּגָמִים וְהַעֲבִירוֹת
36 שִׁיכִים רַק מִפְּנֵי הַכּוֹחוֹת
37 הַחִיצוֹנִיִּים שֶׁבּוֹ הַמַּעֲלִימִים עַל
38 פְּנִימִיּוֹת נִשְׁמָתוֹ.
39 וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְהוֹסִיף
40 בְּאוֹר²⁷ בְּזֶה שֶׁעֲצוּמוֹ שֶׁל
41 יוֹם הַכְּפָרִים מְכַפֵּר
42 (דּוּקָא) לְשִׁבְיָם
43 בַּתְּשׁוּבָה²⁸, כִּי בְּכַדִּי
44 שֶׁתִּהְיֶה הַמְּשַׁכֵּת הָעֲנִיָּן
45 דַּעְצוּמוֹ שֶׁל יוֹם, שֶׁמַּעֲלָה
46 יוֹם זֶה הוּא גִלּוּי

תְּשׁוּבָה (עַל יְדֵי גִלּוּי הַפְּנִימִיּוּת). וְהַגְּלוּי דַּעְצָם
הַנִּשְׁמָה בְּהִסְפָּה שֶׁמִּבִּיאָה אוֹתוֹ לַחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה,
הוּא, שֶׁעַל יְדֵי הַחֲטָאִים לֹא נַעֲשֶׂה מְלַכְתַּחֲלָה
גִּרְעוֹן חֵס וְשָׁלוֹם בְּהַתְקַשְׁרוֹת הָעֲצָמִית דַּעְצָם
הַנִּשְׁמָה בְּאַלְקוּת, וְגַם בְּשַׁעַת הַחֲטָא הִיא בְּאֻמָּנָה
אֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְהוּא עַל דֶּרֶךְ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל
(בְּהַמְאָמֵר דְּבוּר הַמִּתְחִיל וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה²⁶),
דְּהַכְפָּרָה שֶׁעַל יְדֵי הַהִמְשָׁכָה מַעֲצָמוֹת אוֹר אֵין-
סוּף בַּעַל הָרָצוֹן הִיא בְּאֻפֶּן שֶׁעַל יְדֵי הַחֲטָאִים
נַעֲשֶׂה פָּגָם, וְעַל יְדֵי הַהִמְשָׁכָה מַעֲצָמוֹת אוֹר
אֵין-סוּף בַּעַל הָרָצוֹן שֶׁאֵינוֹ מְכַרֵּחַ בְּהָרָצוֹן,
מִתְּכַפְּרִים הַפְּגָמִים. וְהַכְפָּרָה שֶׁמֻצָּד עֲצוּמוֹ שֶׁל
יוֹם הַכְּפָרִים הִיא (לֹא בְּאֻפֶּן שֶׁל פְּעֻלָּה, אֲלֵא)
שֶׁבִּיּוֹם זֶה מִתְגַּלֶּה הַהִתְקַשְׁרוֹת שֶׁל עֲצָם הַנִּשְׁמָה

עִם הָעֲצָמוֹת (שֶׁלְּמַעֲלָה מִבַּעַל הָרָצוֹן), שֶׁבִּדְרָגָא זֶה אֵין פָּגָם מְלַכְתַּחֲלָה.
וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְהוֹסִיף בְּאוֹר²⁷ בְּזֶה שֶׁעֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם הַכְּפָרִים מְכַפֵּר
(דּוּקָא) לְשִׁבְיָם²⁸, כִּי בְּכַדִּי שֶׁתִּהְיֶה הַמְּשַׁכֵּת הָעֲנִיָּן דַּעְצוּמוֹ
שֶׁל יוֹם, גִּלּוּי הַהִתְקַשְׁרוֹת הָעֲצָמִית דַּעְצָם הַנִּשְׁמָה עִם הָעֲצָמוֹת, צְרִיכָה
לְהִיּוֹת אִיזוֹ עֲשִׂיָּה דְּהֶאָדָם [וְעַל דֶּרֶךְ גִּלּוּי עֲצָם הַנִּשְׁמָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה,
שֶׁהִיא עַל יְדֵי הָעֲבוּדָה דְּתַמְלִיכוֹנִי עֲלִיכֶם²⁹], וְכִיּוֹן שֶׁהִסְפָּה הַמִּבִּיאָה
לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה הִיא הַתְקַשְׁרוֹת הָעֲצָמִית, לְכֵן, עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה הִיא
הַמְּשַׁכֵּת הָעֲנִיָּן דַּעְצוּמוֹ שֶׁל יוֹם.

ו) וּבְאוֹר הָעֲנִיָּן בְּפִרְטִיּוֹת יוֹתֵר, יוֹכֵן בְּהַקְדִּים מַה שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל
(בְּהַמְאָמֵר דְּבוּר הַמִּתְחִיל יְבַחֵר לָנוּ³⁰), שֶׁבְּתַקִּיעַת שׁוּפָר
דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה תַּמְלִיכוֹנִי עֲלִיכֶם, ג' עֲנִיָּנִים. קִיּוֹם
הַמְּצוּהָ דְּתַקִּיעַת שׁוּפָר, שֶׁהִיא הָאֲתַעְרוּתָא דְּלִתְתָּא הַמְּעוֹרְרָת אֶת הָרָצוֹן

(26) סעיף ז (תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט תשרי ע' עט ואילך). (27) נוסף על הביאור שבהמאמר ד"ה וכל אדם הנ"ל שם. (28) רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג. וראה ד"ה הנ"ל הערה 58. (29) ר"ה טז, א. שם לה, ב. וראה בארוכה ד"ה יבחר לנו ג' שנה זו (תשכ"ג) ס"ו (תורת מנחם שם ע' ה). (30) סעיף ט (תורת מנחם שם ע' ח).

ביאור בדרך אפשר

1 העולם. וְ. הַתְּשׁוּבָה דַּתְקִיעַת שׁוּפָר, שְׁעַל יְדָה נִמְשָׁף הַהַחֲלָט
2 שְׁבָרָצוֹן הַנְּעָלָם (מַחְשָׁבָה וְרָצוֹן הַמַּחֲלָט) כַּמֶּלֶךְ הַיּוֹדֵעַ בַּעֲצֻמוֹ
3 שְׂרָאוֹי הוּא לַמֶּלֶךְ, אֵךְ עֲדִיין הָעָם לֹא עוֹרֵר בּוֹ אֶת הָרָצוֹן לַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם בַּפּוֹעַל
4 וְלַמַּעֲלָה יוֹתֵר בְּרָצוֹן הַמַּחֲלָט בַּעֲצֻמוֹתָיו בַּמַּדְרָגָה זֹאת אֵין עֲדִיין אֵף
5 הַתְּבוֹנָנוֹת בַּעֲנִין הַמְּלוּכָה, וְכֹאשֶׁר
6 נִמְשָׁךְ בַּתְקִיעַת שׁוּפָר גִּילּוֹי דְּרָגָה
7 זֹה, נִמְשָׁךְ הַהַחֲלָט שְׂבָרָצוֹן
8 הַמְּחַלָּט בַּעֲצֻמוֹתָיו שְׁעַל יְדֵי
9 הָאֲתַעְרוּתָא דַּלְתָתָא
10 שְׂמַעְשָׁה הָאֲדָם יַפְעַל שִׁתְעוּרָא
11 הָרָצוֹן גָּלוּי. וְ. הַבְּטוּל
12 הַפְּנִימִי שְׂמַצֵּד עֲצָם
13 הַנִּשְׁמָה, שְׁעַל יְדֵי זֶה
14 נִמְשָׁף רָצוֹן הַמַּחֲלָט
15 עֲצָמוֹ. וְעַל פִּי הַיְדוּעָה³¹
16 שֶׁהַעֲנִין דְּעִבּוּדָה בִּנְיָן
17 הַמַּחֲלָט [הַתְּעוּרָוֹת הָרָצוֹן
18 שֶׁל הַקַּבָּלָה לַמֶּלֶךְ עַל הָעוֹלָם]
19 הוּא בְּמִשְׁפָּה כָּל עֲשֻׁרָה
20 יְמֵי תְּשׁוּבָה, יֵשׁ לִזְמַן
21 שְׂגָם בַּעֲשֻׁרָה יְמֵי תְּשׁוּבָה
22 צְרִיכָה לְהִיטֵי (נֹסֶפֶת עַל
23 עִבּוּדָה הַתְּשׁוּבָה) גַּם
24 עִבּוּדָה שְׂמַצֵּד עֲצָם
25 הַנִּשְׁמָה³². וְזֶהוּ
26 שְׂבַעֲשֻׁרָת יְמֵי תְּשׁוּבָה
27 אוֹמְרִים שִׁיר הַמַּעֲלֹת
28 מִמַּעַמְמָקִים³³, וְאֵיתָא
29 [=מִבְּרָא] בְּזִהָרָה³⁴ עַל פֶּסוּק זֶה
30 וְהָיָה עֲמִיקָא דְּעִמִּיקָתָא
31 [=זֶה הָעוֹמֵק שֶׁל הָעוֹמֵק]
32 (מִמַּעַמְמָקִים לְשׁוֹן רַבִּים)
33 אֶקְרִי [=נִקְרָא בִּשְׁם]
34 תְּשׁוּבָה. וּמִבְּרָא כְּבוֹד
35 קִדְשָׁת מוֹרִי וְחָמִי
36 אֲדָמוֹר בְּהַמְשָׁף הַנִּזְכָּר
37 לְעִיל³⁵ שֶׁהֵם ב'
38 הָעוֹמְקִים דְּרָצוֹן הַנְּעָלָם
39 וְרָצוֹן הַמַּחֲלָט בַּעֲצֻמוֹתָיו.
40 דְּהַמְשָׁכָה מְהַעֲמָק
41 דְּרָצוֹן הַנְּעָלָם הִיא עַל
42 יְדֵי צַעֲקַת הַקּוֹל הַבָּאָה
43 מִהַמְּקִיף דְּחִיָּה,
44 וְהַמְשָׁכָה מְהַעֲמָק
45 דְּרָצוֹן הַמַּחֲלָט הִיא עַל
46 יְדֵי צַעֲקַת הַלֵּב הַבָּאָה

ביאור בדרך אפשר

47 מִהַמְּקִיף דְּחִיָּה. וּבְמַקּוֹם אַחֵר אֵיתָא בְּזִהָרָה³⁶ שִׁיר הַמַּעֲלֹת
48 סָתֵם וְלֹא פָּרַשׁ מֵאֵן אֲמָרוֹ [=וְאֵינוֹ מְפָרֵשׁ מִי אֲמָרוֹ], אֲלֵא שִׁיר
49 הַמַּעֲלֹת לִכְן כֵּתֵב סָתֵם, לִפְנֵי דְּזִמְנִין כָּל בְּנֵי עַלְמָא לְמִימַר
50 [=שְׂעִתִּידִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לֵאמֹר]. וּבְהַמְשָׁף הָעֲנִין שֶׁם וְכִי אָמַר
51 דָּוִד הָכִי [=כֵּן], וְכִי דָוִד הִיָּה
52 צָרִיךְ לִזְמַן מִמַּעַמְמָקִים, וְהָא
53 כְּתִיב [=וְהָרִי כְּתוּב]³⁷ בְּכָל
54 לְבִי דְּרִשְׁתִּיךְ כֹּחַ מֵאֵי
55 בְּעֵי מִמַּעַמְמָקִים [=וּמְדוּעַ
56 הַצָּרִיךְ לִזְמַן מִמַּעַמְמָקִים]? אֲלֵא
57 הָכִי תֵּאֵנָּה כָּל בֶּרֶךְ כֹּחַ
58 מַעֲקָרָא דְּכָל עֵיקָרִין
59 [=אֵלָּא כֵּךְ לְמִדּוּנָה, כָּל בֶּן אָדָם
60 שֶׁמִּבְקֵשׁ בִּקְשָׁה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ
61 הַקַּבָּלָה, צָרִיךְ לִכְוִן דַּעְתּוֹ וְרִצּוֹנוֹ
62 לְבַקֵּשׁ מִשְׁרַשׁ כָּל הַשְּׂרָשִׁים].
63 וּמִבְּרָא בְּחִסְדִּיּוֹת³⁸,
64 שֶׁהַדִּיּוֹק בְּזִהָרָה וְכִי אָמַר
65 דָּוִד הָכִי כֹחַ הוּא, דְּכִינּוֹ
66 שְׂבָרָצוֹן אָמַר בְּכָל לְבִי
67 דְּרִשְׁתִּיךְ, שְׂבָרָצוֹן לְבִי
68 הַכּוֹנֵנָה הוּא לְפָנִימִיּוֹת
69 הַלֵּב, מֵה צָרִיךְ לִזְמַן
70 מִמַּעַמְמָקִים? וּמִבְּרָא,
71 שְׂצָרִיךְ לְהַמְשִׁיף מַעֲקָרָא
72 דְּכָל עֵיקָרִין [=מִשְׁרַשׁ כָּל
73 הַשְּׂרָשִׁים], מִפְּנִימִיּוֹת
74 וְעֲצֻמוֹת אֵין-סוּף, וּבְכַדִּי

שִׁיר הַמַּעֲלֹת סָתֵם וְלֹא פָּרַשׁ מֵאֵן אֲמָרוֹ, אֲלֵא שִׁיר הַמַּעֲלֹת דְּזִמְנִין כָּל בְּנֵי
עַלְמָא לְמִימַר. וּבְהַמְשָׁף הָעֲנִין שֶׁם וְכִי אָמַר דָּוִד הָכִי וְהָא כְּתִיב³⁷ בְּכָל
לְבִי דְּרִשְׁתִּיךְ כֹּחַ מֵאֵי בְּעֵי מִמַּעַמְמָקִים אֲלֵא הָכִי תֵּאֵנָּה כָּל בֶּרֶךְ כֹּחַ
מַעֲקָרָא דְּכָל עֵיקָרִין. וּמִבְּרָא בְּחִסְדִּיּוֹת³⁸, שֶׁהַדִּיּוֹק בְּזִהָרָה וְכִי אָמַר דָּוִד
הָכִי כֹחַ הוּא, דְּכִינּוֹ שְׂבָרָצוֹן אָמַר בְּכָל לְבִי דְּרִשְׁתִּיךְ, שְׂבָרָצוֹן לְבִי הוּא
פְּנִימִיּוֹת הַלֵּב, מֵה צָרִיךְ לִזְמַן מִמַּעַמְמָקִים. וּמִבְּרָא, שְׂצָרִיךְ לְהַמְשִׁיף
מַעֲקָרָא דְּכָל עֵיקָרִין, מִפְּנִימִיּוֹת וְעֲצֻמוֹת אֵין-סוּף, וּבְכַדִּי לְהַמְשִׁיף

(31) פרע"ח שער כד (שער ראש השנה). ובכ"מ. וראה גם סה"מ ה'תש"ג דלהלן הערה 35. 32) וענין
ה"מצוה" שבעש"ת – יש לומר, שבעש"ת הזהירות במצוות היא יותר מכלל השנה (ראה שו"ע
אדה"ז או"ח הל' ראש השנה סתר"ג. ובכ"מ). 33) תהלים קל, א. וראה בהנסמן בתורת מנחם – ספר
המאמרים מלוקט תשרי ע' קיט הערה 2. 34) ח"ג ע, א. 35) ד"ה שיר המעלות ה'תש"ג (סה"מ
ה'תש"ג ע' 25 ואילך). 36) ח"ב סג, סע"א ואילך. 37) תהלים קיט, י. 38) סה"מ תרס"ח ע' טז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְהַמְשִׁיךְ מַשֶּׁם הוּא עַל יְדֵי הָעֲבוּדָה שֶׁמִּפְּנִימִיּוֹת וְעֲצָמוֹת
2 הַנֶּפֶשׁ, מִמַּעַמְמִקִּים, שְׁלֹמְעֵלָה מִהָעֲבוּדָה דְּפְנִימִיּוֹת הַלֵּב (בְּכָל
3 לְבִי).

4 שְׁנֵי מֵאֲמָרֵי הַזֶּהר הַמוֹזְכָּרִים, עַל פֶּסוּק זֶה, מְדַבְּרִים עַל שְׁתֵּי דְרָגוֹת שׁוֹנוֹת
5 בְּגִלּוּי "מַמְעַמְמִקִּים" שֶׁבִּנְשֻׁמָּה,

6 וְעַל יְדֵה בְּהַמְשַׁכַּת הַגִּילּוּי
7 מִלְמַעְלָה.

8 וַיֵּשׁ לֹאמֶר, דְּבַמְאָמֶר

9 הַזֶּהר וְהַהוּא עֲמִיקָא

10 דְּעִמִּיקָתָא אֲקָרִי תְּשׁוּבָה,

11 מְדַבֵּר בְּעֵנִין הַתְּשׁוּבָה

12 הַמְּשַׁכַּת הַהֶחֱלֵט שְׁבָרְצוֹן

13 הַנֶּעְלָם וּבְרָצוֹן הַמְּחֻלָּט

14 שְׁעַל יְדֵי הָאֲתַעְרוּתָא

15 דְּלִתְתָּא יִתְעוֹרֵר הַרְצוֹן

16 גָּלוּי, שְׁעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה

17 דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְדַעֲשֶׁרֶת

18 יָמֵי תְּשׁוּבָה. וְכִיּוֹן

19 שֶׁהֶחֱלֵט שְׁבָרְצוֹן

20 הַנֶּעְלָם וּבְרָצוֹן הַמְּחֻלָּט

21 הוּא בְּנוֹגֵעַ לְרָצוֹן הַגָּלוּי,

22 לָכֵן, גַּם הָעֲבוּדָה שְׁעַל

23 יְדֵה הוּא הַמְּשַׁכַּת הַהֶחֱלֵט

24 הִיא בְּהַדְרָגָא דְּעֵצָם

25 הַנֶּשְׁמָה שְׁשִׁיכַת לְכַחוֹת

26 הַגָּלוּיִים, דְּבִכְלָלוֹת הֵם

27 הַדְּרָגוֹת הַמְּקִיפִים שֶׁבִּנְשֻׁמָּה

28 דְּחִתָּה וִיחִידָה. וּבְהַמְאָמֶר

29 [הַזֶּהר, שְׁאוֹמֵר] שִׁיר הַמַּעֲלוֹת

30 סֶתֶם כּו' (שְׁאִין מְזִכִּיר

31 שֵׁם עֵנִין הַתְּשׁוּבָה) מְדַבֵּר

32 בְּעֵנִין הַמְּשַׁכַּת רָצוֹן

33 הַמְּחֻלָּט עֲצָמוֹ (פְּנִימִיּוֹת

34 וְעֲצָמוֹת אֵין-סוֹף, עֲקָרָא

35 דְּכָל עִיקָרִין), דְּהַמְשָׁכָה

36 זֹה הִיא עַל יְדֵי הָעֲבוּדָה

37 שְׁמַצֵּד עֵצָם הַנֶּשְׁמָה

38 (פְּנִימִיּוֹת) וְעֲצָמוֹת

39 הַנֶּפֶשׁ). וְזֶהוּ שְׁבַמְאָמֶר

40 זֶה (דְּוָקָא) אֹמֵר שִׁיר

41 הַמַּעֲלוֹת סֶתֶם כּו' דְּזִמְיִין

42 כָּל בְּנֵי עֲלָמָא לְמִימֶר, כִּי

43 הָעֲבוּדָה שְׁמַצֵּד עֵצָם

44 הַנֶּשְׁמָה הִיא בְּכָלֶם בְּשׁוּהָ

45 כִּי זֶהוּ דְּרָגָא שְׁלֵא שִׁיד בַּה

מַשֶּׁם הוּא עַל יְדֵי הָעֲבוּדָה שֶׁמִּפְּנִימִיּוֹת וְעֲצָמוֹת
הַנֶּפֶשׁ, מִמַּעַמְמִקִּים, שְׁלֹמְעֵלָה מִהָעֲבוּדָה דְּפְנִימִיּוֹת
הַלֵּב (בְּכָל לְבִי).

וַיֵּשׁ לֹאמֶר, דְּבַמְאָמֶר הַזֶּהר וְהַהוּא עֲמִיקָא
דְּעִמִּיקָתָא אֲקָרִי תְּשׁוּבָה, מְדַבֵּר בְּעֵנִין
הַתְּשׁוּבָה הַמְּשַׁכַּת הַהֶחֱלֵט שְׁבָרְצוֹן הַנֶּעְלָם
וּבְרָצוֹן הַמְּחֻלָּט שְׁעַל יְדֵי הָאֲתַעְרוּתָא דְּלִתְתָּא
יִתְעוֹרֵר הַרְצוֹן גָּלוּי, שְׁעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה דְּרֹאשׁ
הַשָּׁנָה וְדַעֲשֶׁרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה. וְכִיּוֹן שֶׁהֶחֱלֵט
שְׁבָרְצוֹן הַנֶּעְלָם וּבְרָצוֹן הַמְּחֻלָּט הוּא בְּנוֹגֵעַ
לְרָצוֹן הַגָּלוּי, לָכֵן, גַּם הָעֲבוּדָה שְׁעַל יְדֵה הוּא
הַמְּשַׁכַּת הַהֶחֱלֵט הִיא בְּהַדְרָגָא דְּעֵצָם הַנֶּשְׁמָה
שְׁשִׁיכַת לְכַחוֹת הַגָּלוּיִים, דְּבִכְלָלוֹת הֵם הַמְּקִיפִים
דְּחִתָּה וִיחִידָה. וּבְהַמְאָמֶר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת סֶתֶם כּו'
(שְׁאִין מְזִכִּיר שֵׁם עֵנִין הַתְּשׁוּבָה) מְדַבֵּר בְּעֵנִין
הַמְּשַׁכַּת רָצוֹן הַמְּחֻלָּט עֲצָמוֹ (פְּנִימִיּוֹת וְעֲצָמוֹת
אֵין-סוֹף, עֲקָרָא דְּכָל עִיקָרִין), דְּהַמְשָׁכָה זֹה הִיא עַל
יְדֵי הָעֲבוּדָה שְׁמַצֵּד עֵצָם הַנֶּשְׁמָה (פְּנִימִיּוֹת

וְעֲצָמוֹת הַנֶּפֶשׁ). וְזֶהוּ שְׁבַמְאָמֶר זֶה (דְּוָקָא) אֹמֵר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת סֶתֶם
כו' דְּזִמְיִין כָּל בְּנֵי עֲלָמָא לְמִימֶר, כִּי הָעֲבוּדָה שְׁמַצֵּד עֵצָם הַנֶּשְׁמָה
הִיא בְּכָלֶם בְּשׁוּהָ.

וַיֵּשׁ לֹאמֶר, דְּבִרְאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכִּפּוּרִים הָעֲבוּדָה דְּמַמְעַמְמִקִּים הִיא
נְעִלִית יוֹתֵר מִהָעֲבוּדָה דְּמַמְעַמְמִקִּים שְׁבִהֵימִים שְׁבִין רֹאשׁ
הַשָּׁנָה לַיּוֹם הַכִּפּוּרִים. דְּבַעֲשֶׁרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה, שְׁעֵנִינָם הוּא (כְּשָׁמָם) יָמֵי
תְּשׁוּבָה (וְהָעֵנִין דְּתַמְלִיכוֹנֵי עֲלִיכָם אֵינוֹ בְּגִלּוּי כָּל כֶּף בְּיָמִים אֱלֹהִ),
הָעֲבוּדָה דְּמַמְעַמְמִקִּים (שְׁבִגְלוּי) הִיא (בְּעֵקֶר) בְּהַעוֹמֵק דְּעֵצָם הַנֶּשְׁמָה
שְׁשִׁיכַת לְכַחוֹת הַגָּלוּיִים, וּבִרְאשׁ הַשָּׁנָה שְׁעָקֵר עֵנִינוּ הוּא תַמְלִיכוֹנֵי
עֲלִיכָם [דְּעֵנִין זֶה הוּא בְּעֵקֶר מַצֵּד עֵצָם הַנֶּשְׁמָה], הָעֲבוּדָה דְּמַמְעַמְמִקִּים
הִיא בְּהַעוֹמֵק דְּעֵצָם הַנֶּשְׁמָה שְׁלֹמְעֵלָה מְשִׁיכּוֹת לְכַחוֹת הַגָּלוּיִים. וְעַל
דִּרְךָ זֶה בַּיּוֹם הַכִּפּוּרִים, דְּכִיּוֹן שְׁעָקֵר עֵנִינוּ הוּא הַכִּפּוּרָה שְׁמַצֵּד עֲצוֹמוֹ
שֶׁל יוֹם, גָּלוּי הַהֶתְקַשְׁרוֹת הָעֲצָמִית דְּעֵצָם הַנֶּשְׁמָה עִם הָעֲצָמוֹת, לָכֵן,

47 וַיֵּשׁ לֹאמֶר, דְּבִרְאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכִּפּוּרִים הָעֲבוּדָה
48 דְּמַמְעַמְמִקִּים הִיא נְעִלִית יוֹתֵר מִהָעֲבוּדָה דְּמַמְעַמְמִקִּים
49 שְׁבִהֵימִים שְׁבִין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַיּוֹם הַכִּפּוּרִים. דְּבַעֲשֶׁרֶת יָמֵי
50 תְּשׁוּבָה, שְׁעֵנִינָם הוּא (כְּשָׁמָם) יָמֵי תְּשׁוּבָה (וְהָעֵנִין
51 דְּתַמְלִיכוֹנֵי עֲלִיכָם אֵינוֹ
52 בְּגִלּוּי כָּל כֶּף בְּיָמִים
53 אֱלֹהִ), הָעֲבוּדָה
54 דְּמַמְעַמְמִקִּים (שְׁבִגְלוּי)
55 הִיא (בְּעֵקֶר) בְּהַעוֹמֵק
56 דְּעֵצָם הַנֶּשְׁמָה שְׁשִׁיכַת
57 לְכַחוֹת הַגָּלוּיִים, וּבִרְאשׁ
58 הַשָּׁנָה שְׁעָקֵר עֵנִינוּ הוּא
59 תַמְלִיכוֹנֵי עֲלִיכָם [דְּעֵנִין
60 זֶה הוּא בְּעֵקֶר מַצֵּד עֵצָם
61 הַנֶּשְׁמָה שְׁהִיחֻדִּי מְגַלָּה עֵצָם
62 נִשְׁמָתוֹ וְזֶה מְעוֹרֵר לְמַעַל
63 הַרְצוֹן הָעֲצָמִי לְמַלּוּכָה],
64 הָעֲבוּדָה דְּמַמְעַמְמִקִּים הִיא
65 בְּהַעוֹמֵק דְּעֵצָם הַנֶּשְׁמָה
66 שְׁלֹמְעֵלָה מְשִׁיכּוֹת
67 לְכַחוֹת הַגָּלוּיִים. וְעַל
68 דִּרְךָ זֶה בַּיּוֹם הַכִּפּוּרִים,
69 דְּכִיּוֹן שְׁעָקֵר עֵנִינוּ הוּא
70 הַכִּפּוּרָה שְׁמַצֵּד עֲצוֹמוֹ
71 שֶׁל יוֹם, גָּלוּי
72 הַהֶתְקַשְׁרוֹת הָעֲצָמִית
73 דְּעֵצָם הַנֶּשְׁמָה עִם
74 הָעֲצָמוֹת, לָכֵן, גַּם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 העבודה דיום הכפרים היא מצד העמק דעצם הנשמה
2 שלמעלה משכיכות לפחות הגלויים.
3 ויש לומר, שהעבודה שמצד העמק דעצם הנשמה ביום
4 הכפרים היא בעבודת התשובה דיום הכפרים, שהיא נעלית
5 יותר מהתשובה דכל ימי
6 השנה וגם מהתשובה
7 דעשרת ימי תשובה³⁹.
8 והענין הוא, דבתשובה
9 בדרך כלל, ההתקשרות
10 העצמית דעצם הנשמה
11 עם העצמות היא רק
12 הסבה שמביאה
13 לתשובה, אבל התשובה
14 עצמה [שענינה הוא
15 חרטה על העבר, על
16 שעשה הפך הרצון
17 וקבלה לעתיד לקיים רצונו
18 יתברך] היא מצד עצם
19 הנשמה ששייכת לפחות
20 הגלויים שמגעת בבעל
21 הרצון, ולמעלה ממנה היא
22 התשובה דיום הכפרים
23 שהיא (בעקר) להיות
24 מקשר עם העצמות,
25 ולכן נרגש בה בגלוי
26 ההתקשרות דעצם
27 הנשמה (שלמעלה
28 משכיכות לפחות
29 הגלויים) עם העצמות
30 (שלמעלה מבעל
31 הרצון)⁴⁰. ויש לומר,
32 דזהו מה שכתב
33 הרמב"ם⁴¹ שיום
34 הכפרים הוא זמן תשובה
35 לכל [ליחיד ולרבים],
36 שהפונה ב"לכל" היא
37 (גם) לכל בשנה דתשובה זו
38 שייכת לכל אחד ואחד בשווה.
39 דבהתשובה שבכל ימי
40 השנה (כולל גם
41 התשובה דעשרת ימי
42 תשובה) שהיא מצד
43 הדרגא דעצם הנשמה
44 ששייכת לפחות הגלויים,
45 ישנם כמה וכמה חלוקי
46 דרגות תשובה על עבירות
- 47 כפשוטו ועד לתשובה של צדיק שענינה יציאה מהמדרגה הקודמת.
48 והתשובה דיום הכפרים שהיא מצד עצם הנשמה שלמעלה
49 משכיכות לפחות הגלויים, היא בכלם בשנה.
50 (ח) וזהו בפסוק תשובו גו' כל האזרח בישראל ישובו בפסוק
51 גו' כי בפסוק הושבתי
52 גו', דכל האזרח בישראל
53 ישובו בפסוק ופי בפסוק
54 הושבתי גו' הם שני
55 טעמים על פסוק תשובו
56 (פמבואר בהמאמר
57 דהמשך ראש השנה
58 תש"ג, הובא לעיל סעיף
59 ב). והענין הוא, דבפסוק
60 תשובו הוא גלוי התשובה
61 דיום הכפרים,
62 ובהתשובה דיום
63 הכפרים, ג' ענינים. א.
64 התשובה עצמה, ושני
65 ענינים בשרש וסבת
- גם העבודה דיום הכפרים היא מצד העמק דעצם
הנשמה שלמעלה משכיכות לפחות הגלויים.
ויש לומר, שהעבודה שמצד העמק דעצם
הנשמה ביום הכפרים היא בהתשובה דיום
הכפרים, שהיא נעלית יותר מהתשובה דכל ימי
השנה וגם מהתשובה דעשרת ימי תשובה³⁹.
והענין הוא, דבתשובה בכלל, ההתקשרות
העצמית דעצם הנשמה עם העצמות היא רק הסבה
שמביאה לתשובה, אבל התשובה עצמה [שענינה
הוא חרטה על שעשה הפך הרצון וקבלה לקיים
רצונו יתברך] היא מצד עצם הנשמה ששייכת
לפחות הגלויים שמגעת בבעל הרצון, וזהו נרגש בה בגלוי
ההתקשרות דעצם הנשמה (שלמעלה משכיכות לפחות
הגלויים) עם העצמות (שלמעלה מבעל הרצון)⁴⁰. ויש לומר,
דזהו מה שכתב הרמב"ם⁴¹ שיום הכפרים הוא זמן תשובה
לכל [ליחיד ולרבים], שהפונה ב"לכל" היא (גם) לכל בשנה.
דבהתשובה שבכל ימי השנה (כולל גם התשובה דעשרת ימי תשובה)
שהיא מצד הדרגא דעצם הנשמה ששייכת לפחות הגלויים, ישנם כמה
וכמה חלוקי דרגות. והתשובה דיום הכפרים שהיא מצד עצם הנשמה
שלמעלה משכיכות לפחות הגלויים, היא בכלם בשנה.
- (ח) וזהו בפסוק תשובו גו' כל האזרח בישראל ישובו בפסוק גו' כי
בפסוק הושבתי גו', דכל האזרח בישראל ישובו בפסוק ופי
בפסוק הושבתי גו' הם שני טעמים על פסוק תשובו (פמבואר
בהמאמר דהמשך ראש השנה תש"ג, הובא לעיל סעיף ב). והענין
הוא, דבפסוק תשובו הוא גלוי התשובה דיום הכפרים, ובהתשובה
דיום הכפרים, ג' ענינים. התשובה עצמה, ושני ענינים בשרש וסבת

(39) דנוסף להמשכת הענין דעיצומו של יום ע"י התשובה דיום הכפורים, גם התשובה עצמה היא נעלית יותר — ראה בהמאמר ד"ה וכל אדם לא יהי' ס"ב (תורת מנחם שם ע' עה). (40) ועל פי זה יומתק שע"י התשובה דיום הכפורים נמשך הענין דעיצומו של יום (ראה לעיל ס"ה), כי ענינה של התשובה דיום הכפורים (לא רק סיבת התשובה אלא גם התשובה עצמה) הוא לגלות ההתקשרות העצמית. (41) הלי' תשובה פ"ב ה"ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 התשובה. ב. דהתשובה עצמה (גם התשובה דיום הכפרים)
2 היא שהאדם משנה את עצמו, שיוצא ממציאותו הקודמת
3 ונעשה מציאות חדשה. דשנוי זה הוא בפחות הגלויים
4 דהנשמה. ושנוי זה שבפחות הגלויים דהאדם הוא על ידי

5 שמעורר ומגלה עצם

6 הנשמה שבו, היינו עצם

7 הנשמה ששיכת לפחות

8 הגלויים. ונעל דרך זה

9 הוא בנוגע למעלה, דזה

10 שהאדם נעשה מרצה

11 לפניו יתברך כמו קדם

12 החטא⁴² הוא, כי על ידי

13 התשובה נמשך רצון

14 חדש מאור אין-סוף בעל

15 הרצון שמצד רצון זה יכול

16 לסבול גם את העבירה שעשה,

17 ולכפר עליהם כאשר חזור

18 בתשובה]. ג. ועוד ענין

19 בהתשובה דיום הכפרים,

20 שנגרש בה בגלוי,

21 שהשרש והסבה

22 האמתית דתשובה הוא

23 ההתקשרות דעצם

24 הנשמה (שלמעלה)

25 משוכות

26 (הגלויים) עם העצמות

27 (שלמעלה) מבעל

28 הרצון. ולכן, גם בהענין

29 דבסכות תשבו (שהוא

30 הגלוי דהתשובה דיום

31 הכפרים), ג' הענינים. א.

32 הענין דבסכות תשבו

33 עצמו - השנוי במקיף

34 הקרוב, שנעשה אור

35 מתישב. ב. והטעם על זה

36 הוא - כי בסכות הושבתי

37 גו' בדרך אתערוותא

38 דלעילא. ויש לומר,

39 שהוא על דרך המובא

40 לעיל סעיף ו דזה שעל

41 ידי אתערוותא דלתתא

42 מתעורר הרצון גלוי (אף

43 שהאתערוותא דלתתא -

44 ההתעוררות של האדם - היא

45 באין ערך לגבי הרצון של

46 הקב"ה) הוא לא מצד

התשובה. דהתשובה עצמה (גם התשובה דיום
הכפרים) היא שהאדם מושנה את עצמו, שיוצא
ממציאותו הקודמת ונעשה מציאות חדשה.
דשנוי זה הוא בפחות הגלויים דהנשמה. ושנוי
זה שבפחות הגלויים דהאדם הוא על ידי
שמעורר ומגלה עצם הנשמה שבו, היינו עצם
הנשמה ששיכת לפחות הגלויים. ונעל דרך זה
הוא בנוגע למעלה, דזה שהאדם נעשה מרצה
לפניו יתברך כמו קדם החטא⁴² הוא, כי על ידי
התשובה נמשך רצון חדש מאור אין-סוף בעל
הרצון. ועוד ענין בהתשובה דיום הכפרים,
שנגרש בה בגלוי, שהשרש והסבה האמתית
דתשובה הוא ההתקשרות דעצם הנשמה
(שלמעלה משיכות לפחות הגלויים) עם העצמות
(שלמעלה מבעל הרצון). ולכן, גם בהענין

דבסכות תשבו (שהוא הגלוי דהתשובה דיום הכפרים), ג' הענינים.
הענין דבסכות תשבו עצמו - השנוי במקיף הקרוב, שנעשה אור
מתישב. והטעם על זה הוא - כי בסכות הושבתי גו' בדרך אתערוותא
דלעילא. ויש לומר, שהוא על דרך המובא לעיל סעיף ו דזה שעל ידי
אתערוותא דלתתא מתעורר הרצון גלוי (אף שהאתערוותא דלתתא היא
באין ערך לגבי הרצון) הוא לא מצד הרצון הגלוי עצמו (דכיון שרצון
הגלוי שיף לעולמות הוא מגדר בזה שהנבראים הם באין ערך לגבי
ואין ביכולתם לעורר אותו), אלא לפי שכן החלט ברצון המחלט. ועל
דרך זה הוא בהענין דבסכות תשבו, שהשנוי בכלל שנעשה במקיף
הקרוב להיות אור מתישב הוא, כי בסכות הושבתי בדרך אתערוותא
דלעילא, המשכה מעצמות אור אין-סוף שלגביה אין חלוק בין מקיף
לפנימי וגם המקיף יכל לבוא בהתישבות. [על דרך שעל ידי התשובה
נמשך רצון (חדש) מאור אין-סוף בעל הרצון]. ועוד טעם על בסכות
תשבו - כל האזרח בישראל ישבו בסכות, במקיף הרחוק. דענין

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (התישבות) במקיף הרחוק אינו באפן דפעולה [כי במקיף
2 הרחוק, בחינת לא אדם, אין שיף שיהיה בו פעלה ושנוי,
3 פנזר לעיל סעיף ג], אלא שכל האזרח בישראל, ישובו
4 בספות (מקיף הרחוק) מצד עצמם, לפי שהם משרשים
5 בהעצמות. [וזהו שאמרו
6 רבותינו זכרונם לברכה⁴³
7 על הפסוק כל האזרח
8 בישראל ישובו בספות
9 מלמד שכל ישראל
10 ראויים לישוב בספה
11 אחת, כי בדרגא זו כל
12 ישראל שווים]. והוא על
13 דרך הענין דעצומו של
14 יום הכפרים, שמצד
15 ההתקשרות העצמית
16 דעצם הנשמה עם
17 העצמות אין פגם
18 מלכתחלה. וכמו שביום
19 הכפרים, הענין דעצומו
20 מאיר בגילוי גם
21 בהתשובה דיום הכפרים,
22 שבהתשובה דיום
23 הכפרים נרגש (פנזר
24 לעיל בפרק ז) שהיא
25 נמשכת מההתקשרות
26 העצמית דעצם הנשמה
- עם העצמות, על דרך זה הוא בספות, שכל האזרח בישראל
ישובו בספות הוא טעם על בספות תשובו, דזה שמקיף
הקרוב נמשך בפנימיות ונעשה אור מתישב, נרגש בו,
שהטעם על זה הוא כל האזרח בישראל ישובו בספות,
במקיף הרחוק, התקשרות העצמית עם הנשמה עם העצמות.
- הישיבה (התישבות) במקיף הרחוק אינו באפן
דפעולה [כי במקיף הרחוק, בחינת לא אדם, אין
שיף שיהיה בו פעלה ושנוי, פנזר לעיל סעיף ג],
אלא שכל האזרח בישראל, ישובו בספות (מקיף הרחוק) מצד עצמם,
לפי שהם משרשים בהעצמות. [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה⁴³
על הפסוק כל האזרח בישראל ישובו בספות מלמד שכל ישראל
ראויים לישוב בספה אחת, כי בדרגא זו כל ישראל שווים]. והוא על
דרך הענין דעצומו של יום הכפרים, שמצד ההתקשרות העצמית
דעצם הנשמה עם העצמות אין פגם מלכתחלה. וכמו שביום הכפרים,
הענין דעצומו מאיר בגילוי גם בהתשובה דיום הכפרים, שבהתשובה
דיום הכפרים נרגש (פנזר לעיל) שהיא נמשכת מההתקשרות
העצמית דעצם הנשמה עם העצמות, על דרך זה הוא בספות, שכל
האזרח בישראל ישובו בספות הוא טעם על בספות תשובו, דזה שמקיף
הקרוב נמשך בפנימיות ונעשה אור מתישב, נרגש בו, שהטעם על זה
הוא כל האזרח בישראל ישובו בספות, במקיף הרחוק, התקשרות
העצמית דעצם הנשמה עם העצמות.

(43) סוכה כז, ב. וראה ד"ה בסוכות תשובו ג' ה'תשל"ח (תורת מנחם שם ס"ע קלח ואילך).

אגרות קודש

ב"ה, אור ליי"ד תשרי, תש"כ
ברוקלין.

להגביר השלום, ולאחד ולקרב הלבבות של כאו"א זל"ז, ולהתחזק בבטחון - אשר בודאי הוא רק
כמש"נ כי מנסה ה"א אתכם. וכשמבחינים שזהו רק נסיון - בטל לגמרי - ומתגלה פ"י הפנימי דהנ"ל - מנסה
(ומגביר) ה"א אתכם למע' מכל העלמות והסתרים עד כדי לדעת (ולהתקשר בקשר אמיץ וחזק מאוד) גילוי
פבי"פ (לקו"ת פ' ראה יט, ב ואילך) והטוב דלמעלה נעשה טוב נראה ונגלה למטה ג"כ הטוב לנו - בגו"ר גם
יחד, שמחתנו (ל' רבים).

בס"ד. ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א ערב יום הכיפורים ה'תשי"ג.

בלתי מוגה

- 1 א. [לאחר תפלת מנחה – אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]
2 יתן השם יתברך שתהיה התעוררות פנימית לתשובה אמיתית מעומקא דלבא, חרטה על העבר, והעיקר –
3 קבלה על להבא.
4 ועל פי פסק חז"ל¹ ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין – תביא ההתעוררות תשובה את הגאולה השלימה
5 והאמיתית על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו.
6 ב. [לפנות ערב, נכנסו קבוצה אנשים (שלא היו קודם) לבקש ברכתו, ואמר:]
7 יתן השם יתברך שתהיה התעוררות פנימית לתשובה אמיתית מעומקא דלבא, חרטה על העבר, והעיקר –
8 קבלה על להבא.
9 וכיון שפסקו חז"ל ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה² – והרי
10 ישנה המחשבה טובה, והקב"ה מצרפה למעשה – יתן הקב"ה שההתעוררות תביא את הגאולה שלימה בקרוב.

בס"ד. ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א להתלמידים שיחיו ערב יום הכיפורים לפני כל נדרי ה'תשי"ג.

בלתי מוגה

- 11 איתא בספרי¹ "ושננתם לבניך אלו התלמידים". ומנהג ישראל² שבערב יום הכיפורים מברכים את הבנים
12 בהנוסח שכתוב בתורה³:
13 "וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם. יברך ה'
14 וישמרך. יאר ה' פניו אליך ויחונך. ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. ושמך את שמי על בני ישראל ואני
15 אברכם".
16 השם יתברך יתן לכם חתימה וגמר חתימה טובה.
17 שתהיו "נרות להאיר"⁴ אמיתיים, להמשיך את ה"נר מצוה ותורה אור"⁵, ומאור שבתורה זו תורת החסידות⁶
18 – בכל מקום בואכם,
19 וזו תהיה הקדמה והכנה קרובה לביאת משיח צדקנו.

(1) סנהדרין צז, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.
(2) קידושין מ, א.
(1) ואתחנן ו, ז.
(2) ראה ספר המנהגים חב"ד ע' 58. אוצר מנהגי חב"ד תשרי ע'
(3) נשא ו, כב"ז.
(4) ראה תר"מ ח"ד ריש ע' 228, ובהנסמן שם.
(5) משלי ו, כג.
(6) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה ענף שם. ירושלמי חגיגה
פ"א ה"ד ובפי' קה"ע שם. המשך תער"ב ח"ג ע' א'שכב. סה"מ
תרפ"ט ע' 176. וש"נ.

בס"ד. שיחת יום ג', י"ח תשרי, ב' דחול המועד סוכות ה'תשי"ג.

– שמחת בית השואבה –

בלתי מוגה

- א. סוכה – צריכה להיות דירת עראי דוקא, ולא דירת קבע, ולכן "סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה"¹, כי, "למעלה מעשרים אמה אין אדם עושה דירתו דירת עראי אלא דירת קבע"². אמנם דירת עראי זו, צריך לעשותה קבע – "תשבו כעין תדורו, מכאן אמרו כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע ודירתו עראי"³. ונמצא, שמצות סוכה מורכבת משני הפכים: מחד גיסא – מוכרחת להיות דירת עראי דוקא, ולאידך גיסא – צריך לעשותה קבע, היינו, לעשות מעראי קבע, ועל ידי זה מתקיימת המצוה.
- ובירושלמי⁴ איתא: "כתיב⁵ בסכות תשבו, ואין תשבו אלא תדורו, כמה דאת אמר⁶ וירשתם אותה וישבתם בה" (שאין הכוונה על הישיבה אלא על הדירה⁷).
- ולהעיר, שגם בהענין ד"וירשתם אותה וישבתם בה" מודגשת השייכות של עראי וקבע:
- הישיבה בארץ היא באופן של קבע, כמארוז"ל⁸ שאילו זכו היתה הכניסה לארץ (תיכף לאחר היציאה ממצרים, כמו שכתוב בשירת הים⁹ "תבאמו ותטעמו בהר נחלתך גו'") באופן של גאולה אמיתית ושלמה שאין אחריה גלות¹⁰, ולכן נאמר על זה ענין הירושה – ש"אין לה הפסק"¹¹;
- אבל הדרך לבוא לארץ ישראל היתה על ידי ההליכה במדבר, ששם היו בני ישראל במעמד ומצב של עראי, שזהו ענין "בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים"¹².
- ב. והענין בזה בעבודת האדם¹³:
- כללות העולם הוא בדוגמת סוכה¹⁴, ויש בו החיבור וההשתתפות של עראי וקבע, כי:
- מחד גיסא – מציאות העולם הו"ע של עראי, שהרי מצד עצמו אין לו שום מציאות, כיון שנברא מ"אין", לא דבר, וגם לאחר שנברא, כל קיומו אינו אלא מצד דבר הו"י שמהוה ומחיה אותו בכל רגע, ומצד עצמו הוא הוה ונפסד כו'¹⁵.
- ולאידך גיסא – אמרו חז"ל "שוקיו זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו"¹⁶, "נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים"¹⁷, ומבואר בחסידות¹⁸ שכשם שדירת האדם למטה היא באופן שעצם ומהות האדם דר בהדירה, כן הוא גם בהדירה לו יתברך בתחתונים, שנעשה למטה התגלות העצמות, שהוא אמיתת המציאות – שזהו ענין של קבע באופן היותר נעלה.
- כלומר: ענין העראי שבמציאות העולם, הוא באופן היותר נמוך, למטה גם מה"עראי" דסוכה – שהרי גם דבר עראי יש לו קיום על כל פנים באותה שעה, מה שאין כן מציאות העולם, הנה גם באותה שעה שהוא קיים, הרי מצד עצמו אינו מציאות כלל; ואילו ענין הקבע שנעשה במציאות העולם על ידי עבודתם של ישראל לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, הוא באופן היותר נעלה – להיותו דירה לעצמותו, אמיתת המציאות, שאין אמתתו כאמתת כל הנמצאים¹⁹.

(1) משנה ריש סוכה.

(2) גמרא שם.

(3) שם כח, ב. טושו"ע ואדה"ז או"ח ר"ס תרלט.

(4) שם פ"ב ה"י.

(5) אמור כג, מב.

(6) פ' ראה יא, לא (וראה אוה"ת אמור ע' קפ).

(7) קה"ע שם.

(8) זח"ג רכא, א.

(9) בשלח טו, יז.

(10) ראה גם עירובין נד, א. שמו"ר רפ"ב. ועוד.

(11) ב"ב קכט, ב.

(12) אמור כג, מג.

(13) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 92 ואילך.

(14) ברשימת ההנחה – שהובאה ראי' לזה מדברי חז"ל – וראה

לקמן ס"כ.

(15) ראה תניא שעהיחווה"א בתחלתו. סה"מ תרמ"ג ע' צו.

(16) במדב"ר רפ"י.

(17) ראה שם פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

(18) ראה בהנסמן בתו"מ סה"מ שבט ע' שח הערה 32.

(19) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"ג.

- 1 ג. וכשם שמצות סוכה היא באופן שהסוכה היא דירת עראי, והאדם צריך לעשותה קבע – כך גם בכללות
- 2 העבודה בעולם, "לעבדה ולשמרה"²⁰, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, צריכים להיות ב' הענינים הנ"ל:
- 3 כאשר מחשיבים את העולם לדבר קבע, אי אפשר לעשותו דירה לו יתברך, כשם שסוכה שלמעלה מעשרים
- 4 אמה (שאדם עושה דירת קבע) פסולה. ולכן צריכים להחשיב את העולם לדבר עראי, היינו, שכל הדברים
- 5 הגשמיים, עניני העולם, צריכים להיות אצלו דבר טפל ובטל, ועשייתו אותם הוא כמו שעושים דבר בדרך עראי.
- 6 ולאידך גיסא – הדברים הגשמיים שהם באופן של עראי, צריך לעשותם קבע על ידי עבודתו לה' בהדברים
- 7 הגשמיים גופא, היינו, שנוסף על עבודת ה' בענינים הרוחניים, תורה ותפלה, צריכה להיות העבודה גם בהדברים
- 8 הגשמיים גופא, כמו באכילה ושתייה, על ידי זה שמבדל תחלה וסוף, וכן על ידי כללות העבודה באופן ד"כל
- 9 מעשיך יהיו לשם שמים"²¹ ו"בכל דרכיך דעהו"²².
- 10 ד. וביאור הענין:
- 11 כאשר מציאות העולם ועניניו הגשמיים תופסים אצלו מקום חשוב, אזי הגשמיות גורמת ניתוק מהרוחניות,
- 12 שאינם יכולים לשכון שניהם יחד, כמובא בחסידות²³ מ"ש בחובת הלכות²⁴ שכשם שלא ישכנו אש ומים בכלי
- 13 אחד, כך לא ישכנו בלב אחד אהבת ה' ותענוגי עולם הזה.
- 14 ומלבד זה, גם אם הגשמיות לא היתה גורמת ניתוק מהרוחניות, והיו יכולים לשכון שניהם יחד – הרי כיון
- 15 שהכוונה היא שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים, צריכים להמשיך ולגלות אלקות בדבר שאין לו
- 16 מציאות ומעלה כלל, ובמילא, כאשר ממשיכים אלקות בדבר גשמי שיש לו תפיסת מקום וחשיבות, לא נשלמה
- 17 הכוונה העליונה.
- 18 ולכן צריך להיות נרגש אצל האדם שהדברים הגשמיים הם דבר עראי, ועד לתכלית העראי (באופן היותר
- 19 נמוך) – שאינם מציאות כלל; ודבר עראי זה צריך לעשותו קבע, ועד לתכלית הקבע (באופן היותר נעלה) –
- 20 דירה לו יתברך, על ידי זה שעושה את הדברים הגשמיים עצמם "כלי" לאלקות.
- 21 ה. וענין זה מודגש באופן קיום מצות סוכה:
- 22 בנוגע לסכך הסוכה – "אמר קרא²⁵ באספך מגרנך ומיקבך, בפסולת גורן (קשין) ויקב (זמורות ואשכולות
- 23 ריקנים) הכתוב מדבר", ולא ב"גורן עצמו ויקב עצמו" (הקשין עם התבואה ואשכולות עם הענבים)²⁶, שלכן
- 24 מסכינין בפסולת גורן ויקב דוקא. ובזה מרומז העדר החשיבות דעניני העולם (עראי) – שנחשבים כ"פסולת"
- 25 בלבד.
- 26 ועל ידי זה – נעשית קיום מצות סוכה באופן ד"תשבו כעין תדורו", ש"אוכל ושותה ומטייל בסוכה ומשנן
- 27 בסוכה"³ היינו, שלא רק לימוד התורה, אלא אפילו הענינים שבמשך כל השנה כולה אינם אלא עניני הרשות,
- 28 אכילה ושתייה וטיול, הרי עשייתם בסוכה היא מצוה, ומברכים עליהם ברכה מיוחדת כו'.
- 29 ונקודת הענין – כאמור – שכאשר נרגש אצלו שעניני העולם אינם אלא עראי (פסולת) בלבד, אזי ביכלתו
- 30 לעשות את עניני העולם כלים לאלקות (מצוה).
- 31 ו. ובאופן כזה נעשית התחלת העבודה של השנה החדשה:
- 32 לאחר ראש השנה, עשרת ימי תשובה ויום הכפורים שבהם נעשה התיקון דשנה שעברה, שהרי ביום
- 33 הכפורים סולח ומוחל הקב"ה על כל הענינים הבלתי רצויים, הנה ביום הראשון דחג הסוכות – "ראשון לחשבון
- 34 עוונות"²⁷ – מתחילה העבודה של השנה החדשה.
- 35 ולכן, בהתחלת סדר העבודה של השנה החדשה מדגישים מיד את מטרת העבודה – במצות סוכה, דירת
- 36 עראי, שהאדם עושה אותה קבע – שצריך להיות נרגש שכללות העולם הוא ענין עראי, תכלית העראי, והעבודה
- 37 היא לעשותו קבע, תכלית הקבע, דירה לו יתברך.

(23) סה"מ ה'ש"ת 76. וראה לקו"ש ח"ט ע' 218.

(24) שער ח פ"ג אופן כה. וראה פתח השער לשער אהבת ה'.

(25) פ' ראה טז, יג.

(26) סוכה יב, א (ובפרש"י).

(27) תנחומא אמור כב. וראה בהנסמן בתו"מ סה"מ תשרי ע' קמו.

(20) בראשית ב, טו. וראה בהנסמן בתו"מ סה"מ חשון ע' רעא

הערה 10.

(21) אבות פ"ב מ"ב.

(22) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. שו"ע אדה"ז אור"ח

סקנ"ו ס"ב.

ואף שתכלית העראי ותכלית הקבע הם הפכיים בתכלית – הנה על זה ישנה נתינת כח מהעבודה דיום הכפורים, שסיומה וחותרמה בהכרזה "הוי' הוא האלקים"²⁸, שתוכנה של הכרזה זו – שמציאות הטבע (אלקים בגימטריא הטבע²⁹) לאמיתתה היא למעלה מהטבע (הוי')³⁰, ובכח זה יוצאים לעבודה דעשיית הסוכה, לעשות מתכלית העראי תכלית הקבע.

ז. וענין זה נלמד ממה שכתוב "בסכות תשבו, ואין תשבו אלא תדורו, כמה דאת אמר וירשתם אותה וישבתם בה":

החילוק שבין ירושה ("וירשתם") למתנה ומכר³¹ – שבמכר צריך הקונה לשלם מנכסיו עבור הדבר הנמכר, ואפילו במתנה שאין המקבל משלם עבורה, הרי "אי לאו דעביד ליה נייחא לנפשיה לא הוה יהיב ליה מתנתא"³²; מה שאין כן ירושה, שאינה תלויה כלל במעמד ומצב או פעולת היורש, כי אם מצד היותו בן, "ברא כרעא דאבוה"³³.

וענין זה ישנו אצל כל אחד ואחד מישראל, בני אברהם יצחק ויעקב, כמו שאומרים³⁴ "מה יפה ירושתנו" – שענין זה הוא אצל כל בני ישראל בשוה, מבלי הבט על חילוקי הדרגות במעמדם ומצבם מצד עבודתם (שהרי ירושה אינה תלויה במעמדו ומצבו של היורש), שמזה גופא מובן שזהו ענין נעלה ביותר שאי אפשר להגיע אליו על ידי עבודה, ולכן בא בירושה דוקא, ירושה שאין לה הפסק, שזהו ענין שלמעלה מהגבלה, שאינו יכול לבוא על ידי עבודה הקשורה עם הגבלת הכלים.

ומצד ענין הירושה שבישראל ("וירשתם אותה") נעשה "וישבתם בה" – בארץ ישראל: "ארץ" – "למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה"³⁵, ו"ישראל" – על שם "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל"³⁶, היינו, שלא להתפעל לא מאנשים ואפילו לא ממלאכים ("אלקים"), אלא לעמוד במסירה ונתינה לאלקות, באופן ד"חבוקה ודבוקה בך יחידה לייחדך"³⁷.

ומצד ההתקשרות להקב"ה – אין שום הגבלות, ובמילא, יכולים לעשות מעראי, קבע, מתכלית המטה, דירה לו יתברך.

ח. ועל ידי זה נעשית ההמשכה על כל השנה כולה באופן שגם הענינים הגשמיים (עראי) הם בקביעות ובהרחבה:

ידוע³⁸ ש"עיקר הדין שבראש השנה הוא על הגופות . . אין אדם נידון בראש השנה אלא לעניני עולם הזה כו", ולכן, "גם הרחמים (י"ג מדות הרחמים) הממתיקים את הדינים . . נמשכים כל כך למטה עד שמתלבשים בגשמיות".

וענין זה מודגש גם בחג הסוכות – שבו נידונים על המים³⁹, ענין הגשמים, שכוללים כל הענינים הגשמיים⁴⁰. ומצד ענין הקביעות שבמצות סוכה – נמשכים כל הענינים הגשמיים באופן של קביעות, ובפשטות – שנה טובה ומתוקה בפועל ובגלוי בכל המצטרך לכל אחד ואחד ולבני ביתו, בבני חיי ומזוני וריחי, ובאופן ד"ושמחת בחגך"⁴¹, מתוך שמחה.

* * *

ט. בנוגע לבריאת האדם – שנברא כדי להשלים את הכוונה דעשיית דירה לו יתברך בתחתונים, על ידי זה ש"ויניחוהו בגן עדן לעבדה ולשמרה"²⁰ איתא במדרש⁴² ש"אדם וחוה כבני עשרים שנה נבראו".

(34) בנוסח תפלת השחר. וראה תניא פל"ג.

(35) ב"ר פ"ה, ח.

(36) וישלח לב, כט.

(37) נוסח הושענות דיום ג' דחגה"ס.

(38) לקו"ת דרושי ר"ה נט, ב.

(39) ר"ה טז, רע"א (במשנה). ויש"נ.

(40) ראה תו"מ ח"ג ע' 92, ובהנסמן שם בהערה 111.

(41) פ' ראה טז, יד.

(42) ב"ר פי"ד, ז.

(28) ואתחנן ד, לה. ועוד.

(29) פרדס שי"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל –

קכא, ב). של"ה פט, א. קפט, א. ועוד. תניא שעהיוה"א רפ"ו. ובכ"מ.

(30) ראה סידור (עם דא"ח) מד, ב ואילך. פירוש המלות

לאדהאמ"צ פקל"ט. ובכ"מ.

(31) ראה לקו"ש ח"ג ע' 115 ואילך, ובהנסמן בהערות שם.

(32) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ טז, א. ב"ב קנו, א.

(33) יונת אלם רפ"ב. וראה פרש"י ד"ה כבעל – כתובות צב, א.

תו"ד מקמי – יבמות ג, א.

- 1 וכיון שכן הוא הסדר מצד הבריאה, ש"עולם על מליאתו נברא"⁴² ורק לאחר חטא עץ הדעת, שהעולם אינו
- 2 כתיקונו, יש גם הקדמת השנים עד שנעשים "כבני עשרים שנה", הרי מובן, שגם עתה, הנה עיקר ותכלית
- 3 העבודה היא כשנעשים בני עשרים שנה, שאז נתמלא כחו של האדם⁴³.
- 4 ובלשון המשנה⁴⁴ – "בן עשרים לרדוף":
- 5 אף שהפירוש הפשוט ד"לרדוף" הוא "אחר מזונותיו, לאחר שלמד מקרא משנה וגמרא ונשא אשה והוליד
- 6 בנים, צריך הוא לחזור ולבקש אחר מזונות"⁴⁵,
- 7 – וכפי שמבאר אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה⁴⁶, ש"בימיהם שהיו לומדים עם הנערים מבין עשר שנים
- 8 ואילך חמש שנים משנה וחמש שנים תלמוד", עד גיל עשרים שנה, כי, "גם אחר הנישואין (ש"תחלת זמנה
- 9 הוא מבין שמונה עשרה", "בן שמונה עשרה לחופה"⁴⁷ יוכל ללמוד ב' או ג' שנים [ב' שנים – שנת הי"ט ושנת
- 10 הכ', או ג' שנים – להדעה ש"בן שמונה עשרה לחופה" היינו בתחלת שנת י"ח⁴⁸] בלי טרדה גדולה כל כך
- 11 בטרם יוליד בנים הרבה" –
- 12 הרי כיון שפרנסה גשמית תלויה בפרנסה רוחנית, כמו שכתוב⁴⁹ "אם בחוקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם
- 13 בעתם וגו'", היינו, שברכת ה' בענינים הגשמיים היא בתנאי קיום התורה ומצוות – מובן, שביחד עם הרדיפה
- 14 אחר מזונות גשמיים צריכים גם לרדוף אחר מזונות רוחניים⁴⁹.
- 15 ויש להוסיף בזה, שלאחרי הסדר ד"בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה כו' בן חמש עשרה
- 16 לגמרא⁴⁴ (עד גיל עשרים), שעיקר ההתעסקות היא בלימוד התורה – אזי מתחיל סדר העבודה ד"בן עשרים
- 17 לרדוף" בנוגע לענין המעשה (קיום המצוות, כולל בירור עניני העולם), שהרי "גדול תלמוד שמביא לידי
- 18 מעשה"⁵⁰, וכמודגש גם בנוגע למצות הקהל: "תקרא את התורה גו' הקהל את העם האנשים והנשים והטף גו'
- 19 למען ישמעו ולמען ילמדו גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת גו' ליראה את ה' אלקיכם וגו'"⁵¹.
- 20 ומזה מובן בנוגע לתלמידי הישיבות (שרבים מהם נוכחים עתה כאן) שהם בסביבות גיל עשרים שנה – עיקר
- 21 זמן העבודה – שאצלם צריך להיות הענין ד"לרדוף" ("יאגן זיך") בנוגע ללימוד התורה (שהרי כל זמן שנמצאים
- 22 בין כתלי הישיבה אין להם דאגות הפרנסה כלל), לשגשג ("שטייגן") בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עוז.
- 23 י. וגם ענין זה מודגש בחג הסוכות – שבו מתחיל סדר העבודה דכל השנה כולה:
- 24 נוסף על מצות סוכה – ישנה גם מצות נטילת ד' מינים, כמו שכתוב⁵² "ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'",
- 25 וסדר נטילת ד' המינים – שהברכה היא "על נטילת לולב" דוקא, כיון ש"במינו גבוה מכולן"⁵³.
- 26 והענין בזה – כמבואר במדרש⁵⁴ שד' המינים רומזים על ד' סוגים בבני ישראל, החל מאלה שיש בהם תורה
- 27 ומעשים טובים, טעם וריח, עד לאלה שאין בהם לא טעם ולא ריח כו' (אף שיש בהם המעלה ש"גדלים
- 28 באחווה"⁵⁵), "אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת", וכמו שכתוב⁵⁶ "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצוןך
- 29 בלבב שלם".
- 30 [ולהעיר, שהענין ד"אגודה אחת" הוא רק "לעשות רצוןך בלבב שלם", כפי שמצינו מה שנאמר לחזקיהו
- 31 בנוגע לשבנא "לא תאמרן קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר"⁵⁷, כיון ש"קשר רשעים הוא, וקשר רשעים
- 32 אינו מן המנין"⁵⁸. ולאידך, כאשר הקשר והאגודה היא "לעשות רצוןך בלבב שלם", אזי קושרים וכוללים גם
- 33 את אלה שהם בבחינת ערכות שאין בהם לא טעם ולא ריח, ועד כדי כך, שבלעדם לא נתקיימה המצוה!].

(51) וילך לא, יא-יג.

(52) אמור כג, מ.

(53) סוכה לז, ב.

(54) ויק"ר פ"ל, יב.

(55) ראה לקו"ש חכ"ט ע' 224 ואילך. וש"נ.

(56) בנוסח תפלת ימים הנוראים.

(57) ישע"י ח, יב.

(58) סנהדרין כו, א.

(43) ראה פי' מהרז"ו שם.

(44) אבות ספ"ה.

(45) פי' הרע"ב שם.

(46) פ"ג ה"א.

(47) דעת הרמב"ם – הלי' אישות פט"ו ה"ב (וראה מ"מ והערות

להלי' ת"ת שם). תו"מ ח"ב ע' 145.

(48) ר"פ בחוקותי.

(49) ראה גם תורת מנחם שם ריש ע' 95.

(50) קידושין מ, ב. וש"נ.

והנה, הלולב ("כפות תמרים") ש"יש בו טעם ואין בו ריח", מורה על אלה "שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים":⁵⁹

"ריח" מורה על מצוות שקיומם אינו מצד הטעם, אלא מפני היותם רצונו יתברך, ואילו "טעם" מורה על תורה, לפי שלימוד התורה צריך להיות בהבנה והשגה דוקא, ועד כדי כך ש"בתורה שבע"פ אם אינו מבין הפירוש אינו נחשב לימוד כלל".⁶⁰

ולכן, "לולב" שיש בו טעם ואין בו ריח, רומז על תלמידי חכמים, ולכל לראש תלמידי הישיבות, שנמצאים במשך כל היום בד' אמות של תפלה ותורה, ותורתם אומנתם, ואין להם עסק עם גשמיות העולם, חרישה וזריעה כו', ובמילא, אין להם אפשרות לקיים המצוות התלויות בארץ, וכיוצא בזה.

וזהו שהברכה היא על נטילת לולב (שרומז על בני תורה) דוקא – על דרך מה שכתוב במדרשי חז"ל⁶¹ "מאן אינון נטורי קרתא (שומרי העיר). . אלו סופרים (מלמדי מקרא) ומשנים (מלמדי משניות). . וכן הוא אומר⁶² אם ה' לא יבנה בית וגו'" (סיפי' דקרא אם ה' לא ישמר עיר, וזהו בלימוד התורה⁶³), והיינו, שעל ידם דוקא נמשכת הברכה – "ברוך (מלשון המשכה⁶⁴) אתה הוי' אלקינו מלך העולם" – שיומשך הוי' שלמעלה מהטבע, בטבע (אלקים), שעל ידי זה יהיה בנין העולם לעשותו דירה לו יתברך.

יא. וענין זה מודגש גם בנוגע לנענועים – ששיעור הלולב צריך להיות גדול יותר "כדי לנענע בו"⁶⁵: ובהקדמה – שהנענוע הוא ענין עיקרי בנטילת לולב (כמודגש גם בלשון המשנה⁶⁶ "קטן היודע לנענע חייב בלולב"), והוי' בכלל שירי (מכשירי⁶⁷) מצוה⁶⁸, אלא שאינו מעכב, כדמוכח מהא ד"יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים, פטור, מפני שהוציאו ברשות"⁶⁹, ואמרינן בגמרא⁷⁰ "לא שנו אלא שלא יצא בו אבל אם יצא בו חייב", ופריך, "הא מדאגבהי נפק ביה", ומשני, "כשהפכו", ולא משני בשלא נענע⁷¹ ועד שמצינו בירושלמי⁷² שמזה למדים גם בנוגע למצות מילה, ש"אפילו על ציצין שאין מעכבין במילה (אפילו) אם פירש חוזר".

וענין הנענועים הוא – "מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים"⁷³ והנה, אף שהנענועים הם עם כל ד' המינים, מכל מקום, העיקר בזה הוא הלולב⁷⁴. ובזה מרומז שההמשכה בעולם היא על ידי לימוד התורה (ענינו של הלולב), היינו, שבכחם של בעלי תורה לעצור את הענינים הבלתי-רצויים (רוחות רעות וטללים רעים) ולהמשיך כל טוב גם בגשמיות, בני חיי ומזוני רוחי.

וכל זה נעשה על ידי לימוד התורה, ובאופן של יגיעה בתורה דוקא, כפירוש רש"י⁷⁵ "אם בחוקתי תלכו", "שתהיו עמלים בתורה", והיינו, שלא מספיק (ואין זה "קונץ") הלימוד בסדרי הישיבה, אלא גם כאשר יצא ידי חובה לפי השעון, והוא כבר עייף, ואם יכריח את עצמו להוסיף וללמוד אזי יהיה הלימוד ללא "געשמאק" – צריך להוסיף ולהתייגע בלימוד התורה, יגיעה דייקא, ללא "געשמאק"⁷⁶, ועל ידי זה פועלים המשכת הברכות מלמעלה, "ונתתי גשמיכם בעתם", בכל העולם כולו.

* * *

(66) תוד"ה עובר – שם לט, א.
(67) ראה שד"ח כללים מערכת הנו"ן כלל מז. וש"נ.
(68) שם מא, ב (במשנה).
(69) שבת ספ"ט.
(70) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1162.
(71) ראה גם לקו"ד ח"ד תשעה, א.

(59) הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ.
(60) פתיחתא דאיכ"ר ב. וראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז.
(61) תהלים קכז, א.
(62) פי' מת"כ לאיכ"ר. וראה קה"ע לירושלמי.
(63) ראה תו"א מקץ לז, ג. ובכ"מ.
(64) סוכה לב, ב.
(65) שם מב, א.

לקוטי שיחות חג הסוכות כרך ד'

מתורגם ללשון הקודש

לגבי ההתאחדות של ראש השנה ויום הכיפורים: 30
בהתאחדות של ראש השנה ויום כיפור אינה ניכרת 31
ההתאחדות של כל הסוגים שבבני ישראל. בעבודה של 32
תקיעת שופר בראש השנה ובתשובה של יום הכיפורים 33
מורגש רק הענין הכללי, איך שכל בני ישראל שוים, מחמת 34
העבודה של פנימיות הנפש, ומלכתחילה לא ניכר השוני 35
שבין הסוגים, כי ההמשכה היא "בכסה". אבל בחג 36
הסוכות באים כל חילוקי הסוגים לידי גילוי: האתרוג 37
הלולב וכו' ניכרים - אדרבה, המצוה מתבטאת בכך שיטלו 38
דוקא ארבעה מינים - ובכל זאת נעשה מארבעת הסוגים 39
השונים אגודה אחת.⁷ 40

ב. על פי המבואר במדרש, יוצא שהאתרוג הוא הנעלה 41
מכל ארבעת המינים, שכן יש בו את שני היתרונות: טעם 42
וריח. הוא גם מרמז על הסוג הנעלה שבבני ישראל: אלו 43
שיש בהם גם תורה וגם מצוה. אך לפי זה לא מובן: מדוע 44
מברכים "על נטילת לולב"? ומוסבר הטעם על כך⁸, שאת 45
הברכה עושים על הלולב, מכיון והוא גבוה מיתר המינים. 46
דבר זה טעון הסבר: כל המינים, ובפרט עניני מצוה, 47
צורתם ומציאותם הגשמית, היא משום שכן הם הדברים 48
בשורשם הרוחני, שממנו הם נמשכים. ואם כן, זה עצמו 49
שהלולב גבוה בגשמיות מיתר המינים הרי זה מוכיח, 50
שברוחניות יש לו יתרון על המינים האחרים. לכאורה מהי 51
מעלתו של הלולב על האתרוג, הרי ללולב יש רק טעם 52
בלבד, ואילו אתרוג - גם טעם וגם ריח? 53
הדברים יובנו בהקדים ההבדל שבין תורה למצוות?⁹ 54
על המצוות נאמר שהן "אברים דמלאכה"¹⁰; על התורה 55
נאמר: "אורייתא וקוב"ה כולא חד"¹¹. אברי הגוף אינם 56
דבר אחד עם הנפש; הם אמנם בטלים אל הנפש, והם 57
ממלאים את רצון הנפש בדרך ממילא, מיד כשהנפש רוצה 58

א. מבואר בתורת החסידות¹, שכל הענינים 1
ה"נמשכים" בראש השנה (ובפנימיות של ראש השנה - 2
ביום הכיפורים)² בהעלם - "בכסה", באים בגילוי - "ליום 3
חגיגו", בחג הסוכות. 4
מהענינים העיקריים של ראש השנה (ויום הכיפורים) 5
הוא התאחדותם של כל בני ישראל³. שכן "העבודה" אז 6
היא בפנימיות הנשמה, "בקשו פני", ומצד פנימיות הנשמה 7
הרי כל בני ישראל שוים⁴, שלכן הם מתאחדים כולם ביחד 8
- "נצבים היום כולכם" מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב 9
עצין ושואב מימך". התאחדות זו של כל בני ישראל, באה 10
בגילוי, ככל הענינים של ראש השנה ויום הכיפורים, בחג 11
הסוכות. 12

כפי שמוכח במדרש⁵, שארבעת המינים שנוטלים בחג 13
הסוכות מרמזים על הסוגים השונים בבני ישראל: "פרי עץ 14
הדר - אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח 15
כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם 16
מעשים טובים" (תורה - טעם, שכן לימוד התורה צריך 17
להיות בהבנה והשגה, ויש לאדם תענוג מכך; ומעשים 18
טובים - ריח, שכן קיום המצוות צריך להיות בעיקר 19
בקבלת עול). "כפות תמרים - אלו ישראל, מה התמרה הזו 20
יש בו טעם ואין בו ריח, כך הם ישראל יש בהם שיש בהם 21
תורה ואין בהם מעשים טובים; וענף עץ עבות - אלו 22
ישראל, מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם, כך ישראל יש 23
בהם שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה; וערבי נחל 24
- אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך 25
הם ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא 26
מעשים טובים. אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת והן 27
מכפרין אלו על אלו"⁶. 28

יתירה מזו: בהתאחדות של חג הסוכות נפעל עילוי 29

(1) ראה לקו"ש נצבים מח, סע"ב.

(2) לקו"ש דרושים לר"ה נח, ב. וראה ג"כ שם נד, ד.

(3) ראה לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 120 ובהנסמן שם.

(4) ראה תניא פ' לב.

(5) ויק"ד פ"ל, יב.

(6) ראה לקו"ש ח"ד [המתורגם] פ' נצבים, שב' ענינים בהתאחדות ד'ישראל:

"לאחדים" - שצריכים זל"ז, ו"כאחד" - שהם קומה אחת שלימה. וב' ענינים אלו מרומזים בל' המדרש: "יוקשרו כולם אגודה אחת" - כאחד; "והן מכפרין אלו על אלו" - לאחדים. ולפי שמעלת חגה"ס הוא ההתאחדות ד"לאחדים" (כבהערה שלאח"ז), נרמזת במדרש בסיום הענין, בסדר דלא זו אף זו.

(7) וע"ד המבואר לקו"ש ח"ד [המתורגם] פ' נצבים, מעלת היחוד

ד"לאחדים" לגבי היחוד ד"כאחד". ואף שגם בר"ה ישנם כל הפרטים, שלכן מונה בכתוב (אחרי אומרו "כולכם" - עצם הנשמה) "ראשיכם שבטיכם גו", מ"מ אינם נרגשים למציאות בפ"ע, ומה שנגרש - "בקשו" - בגילוי הוא בחי "פני", התכללות דבחי "כאחד". ואחרי גילוי התכללות זו, יכול להיות גילוי התכללות ד"לאחדים" שבסוכות (בדוגמת התכללות ד"כאחד" שבמדבר שהייתה הכנה להתכללות ד"לאחדים" בכניסתם לארץ (ראה שם הערה 20)).

(8) סוכה לז, ב. שר"ע אדה"ז סו"ס תרנ"א.

(9) ראה בכ"ז תניא פכ"ג. בהערות הצ"צ לשם. ד"ה הנה להבין שרש ההפרש בין תורה למצוה (נדפס בקונ' מאמרי חדש אלול ה'תשכ"ג).

(10) ת"ז ת"ל (בשינוי לשון).

(11) נסמן לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 168 הערה 81.

35 ארבעת המינים היא התאחדותם של כל בני ישראל
36 ביניהם, הבאה כתוצאה מהתאחדות בני ישראל עם
37 הקב"ה¹⁷, אחדות הפשוטה.

38 ג. לפי זה יובן, מה שאנו מוצאים ענין מיוחד בלולב
39 שלא מצוי ביתר המינים - ענין הנענועים. אף שההולכה
40 וההובאה לששת הקצוות נעשים עם כל ארבעת המינים,
41 אבל הנענוע כפשוטו, נעשה רק עם הלולב. ובפרט על פי
42 מנהג רבותינו, שלאחר כל הולכה היו מנענעים מעט את
43 הלולב, ורק לאחר־כן עשו את ההובאה. עד כדי כך חשוב
44 הנענוע עם הלולב, עד שבגין כך חייב שיהיה שיעור גובה
45 הלולב ארבעה טפחים, בטפח יותר מגודל ההדסים
46 והערבות - "כדי נענוע"¹⁸.

47 הנשמות כפי שהן למעלה, נקראות בשם "עומדים",
48 בכללות הן עומדים באותה מדריגה (שכן העליות שיש להן
49 שם, הן בסדר והדרגה), ועל ידי כך שהנשמה יורדת למטה
50 בגוף ועוסקת בעבודתה בתורה ומצוות, היא מגיעה
51 להליכה ועליה שלא בהדרגה - שזוהי אמיתית מדריגת
52 "מהלך"¹⁹. אופן זה, של הילוך ועליה בלי גבול, שהנשמה
53 משיגה על ידי "עבודתה" למטה, מתבטא גם בכך שבני
54 ישראל מתנענעים בעת התפילה ולימוד התורה.

55 (על דרך הנאמר בזוהר²⁰ שהטעם על כך שבני ישראל
56 מתנענעים בעת לימוד התורה - משום ש"נר הוי' נשמת
57 אדם"; הנשמה נמשלה לנר, כשם שהנר מתנוענע משום
58 שנמשך לשורשו²¹, כך גם הנשמה מתנוענעת בשעת לימוד
59 התורה, דבר המורה על כך שהנשמה נמשכת ומתאחדת על
60 ידי התורה עם אלקות. ואף שצריך ללמוד תורה בהבנה
61 והשגה, ובכדי לברר בבחירות ענין בתורה נדרשת
62 התעמקות בישוב הדעת, שזהו היפך הנענוע²² - בכל זאת
63 צריך להיות הנענוע בעת לימוד התורה, להורות לנו שגם
64 התורה כפי שהיא מלוכשת בהשגה, היא חכמתו של
65 הקב"ה, וגם כאשר האדם עוסק בהשגת התורה, צריך
66 להיות ניכר בו פנימיות הענין - הדביקות בהקב"ה).

67 מדריגת ההילוך בלי גבול, באה כתוצאה מהדביקות
68 בהקב"ה, שהוא הבלי גבול האמיתי²³. ומאחר שאמיתיות
69 הדביקות בהקב"ה היא על ידי לימוד התורה, כנ"ל, שעל

1 בכך¹², אבל בכל זאת אינן נפש. כך הוא גם בקיום
2 המצוות: הן מורות ומבטאות את הביטול של האדם
3 להקב"ה, שהוא מקיים וממלא את רצון העליון; אבל בכל
4 זאת נותרה מציאותו הפרטית-עצמית של מקיים התורה
5 ואינו מתאחד, כביכול, עם הבורא. ברם, על ידי לימוד
6 התורה בהבנה והשגה, כששכל האדם משיג, כביכול, את
7 חכמתו של הקב"ה, עד ששכלו נעשה שכל של תורה - אז
8 הוא מתאחד¹³ על ידי כך עם חכמתו של הקב"ה, ש"הוא
9 וחכמתו אחד".

10 מכיון, שהיתרון המיוחד של לימוד התורה הוא שעל
11 ידו נפעל היחוד עם הקב"ה, הרי מובן ששכל שהאדם
12 מתמסר ללימוד והבנת התורה, כך גם הוא מתאחד יותר
13 עם אלקות. ולכן מי שמסור לגמרי ללימוד התורה -
14 "לולב" - "שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים",

15 (ודאי הדבר שה"לולב" גם מקיים מצוות, אחרת אינו
16 מקיים את מה שלומד, ועליו נאמר "ולרשע אמר אלקים
17 מה לך לספר חוקי"¹⁴; זאת ועוד, אפילו אם אי עשיית
18 המעשים טובים מצדו אינו נוגד את ה"שולחן ערוך", אלא
19 שפשוט אין לו מעשים טובים, הרי נאמר על-כך "כל
20 האומר אין לי אלא תורה - הרי אפילו תורה אין לו"¹⁵.
21 כאן המדובר הוא אודות מי שמקיים מצוות, ויש לו
22 מעשים טובים, אלא שהוא מקיימם רק עד כמה שהוא
23 מחוייב על פי דיני ה"שולחן ערוך", אבל הוא מסור ושקוע
24 בלימוד התורה),

25 הרי הוא מיוחד עם האלקות יותר ממי שהוא מסוג
26 "אתרוג", המתמסר הן ללימוד התורה והן לקיום המצוות.
27 שכן מכיון והוא מתמסר לא רק לתורה (אף שגם שאר
28 הדברים הם קיום רצון העליון), הרי שלפעמים הצוותא
29 וחיבור שלו עם אלקות הוא בדרגת ההתאחדות הנפעלת
30 על ידי קיום מצוות, כנ"ל, ולא בדרגת ההתאחדות עם
31 אלקות כפי שהיא על ידי לימוד התורה¹⁶.

32 לכן מדגישים בנטילת ד' מינים את יתרון הלולב -
33 יתרון תכלית ההתאחדות עם הקב"ה המצוי אצל בני
34 ישראל המתמסרים לגמרי לתורה - מכיון שכוונת נטילת

ואילך.

(17) ראה תניא פ' לב.

(18) סוכה ל, ב. שו"ע או"ח סי' תר"ג.

(19) נסמן לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 111.

(20) ח"ג ריח, ב.

(21) תניא פ"ט.

(22) אבל ראה לקמן סעיף ד.

(23) נתבאר בארוכה לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 111.

(12) שבוה מעלה בביטול דאברים על ביטול דמרכבה (ראה ד"ה כל מחלוקת תרע"א).

(13) ראה תניא פ"ה. ולכן ע"י תורה - נעשה מלך (מאן מלכי רבנן) ושולט על הבריא, וכדו"ל עה"פ לא-ל גומר עלי.

(14) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד, ה"ג.

(15) יבמות קט, ב.

(16) כמו כל הענינים שבחסידות - גם זה נוגע להלכה ודין בפועל - שאינו בסוג דתורתו אומנתו ודיניו. ראה גם לקוטי שיחות ח"ג [המתורגם] ע' 81

36 שתהיה אצלו ישות, ויותר צריכים לשלול זאת אצלו³⁰. לכן
37 האתרוג, שהוא החשוב מכל ארבעת המינים - יש בו טעם
38 ויש בו ריח - גם בשמו מרומז ענין הביטול - אתרג הוא
39 ראשי תיבות: "אל תבואני רגל גאווה"³¹.

40 לפי האמור לעיל, שבלולב ישנו יתרון אפילו לגבי
41 אתרוג, בכך שיש לו רק טעם ולא ריח - לכן צריך להיות
42 גם בלולב רמז מיוחד לגבי ענין ה"ביטול", הדבר מתבטא
43 בכך שנוטלים את עלי התמר ולא את פרי התמר.

44 ו. האדם נמשל לאילן, והשכל, שבו בא לידי ביטוי
45 עיקר מעלתו של האדם - נמשל לפירות, שהם עיקר מעלתו
46 של העץ³². במיוחד נמשל השכל לתמר, שענינו הוא טעם
47 (לא - ריח). וכפי שנתבאר לעיל במדרש, מורה התמר על
48 תורה. יתרונם של עלי העץ, הוא בכך שהם מגינים על
49 הפירות³³. כך הוא גם בשכל עצמו: אמיתיות הסברא,
50 המסקנה - זהו הפרי, ואילו השקלא וטריא של הסברא,
51 המתרצת ומבטלת את הקושיות ומגינה על השכל עצמו
52 מסתירות כלפיו, הוא בדוגמת העלים המגינים על הפירות.
53 הטבע האנושי הוא, שהתענוג השכלי בא כאשר האדם
54 מגיע למסקנה, המהווה את סיכום הסברא. כל עוד האדם
55 מצוי באמצע השקלא וטריא, בטרם שליבן והסיר את
56 הקושיות והסתירות על הסברא השכלית, העונג הוא ממנו
57 והלאה, אדרבה, הוא מתייגר מכך שהרעיון אינו נהיר לו.
58 אז אין לו כלל שביעות רצון ולכן לא שייך שתהיה לו
59 ישות מכך.

60 זהו הרמז שב"כפות תמרים": צריכים לדעת תמיד
61 שמצויים עדיין ב"עלים". ככל שיתעלו ויתעמקו בתורה,
62 יש לדעת, שזהו רק כטיפה מן הים, ואף פחות מכך. שכן
63 התורה "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים"³⁴, ואילו
64 אמיתיות התורה - היא "נעלמה מעין כל חי"³⁵.

65 הנחה זו, שמצויים רק בתחילה, שוללת מהאדם את
66 הישות והגאווה העלולים לבוא מידיעת התורה. אדרבה,
67 הידיעה עד כמה רחוקים מתכלית אמיתיות התורה, מביאה
68 לידי התבטלות והעדר הישות.

69 זהו גם הרמז בכפות תמרים, כפות מלשון כפות³⁶ -

1 ידי תורה הוא עיקר ההילוך בלי גבול, לכן ענין הנענוע
2 שייך לתורה - לולב. דביקות זו של תורה פועלת גם את
3 ההילוך במעשה המצוות - כמו שעל ידי שמנענעים את
4 הלולב מתנוענעים גם שאר המינים²⁴.

5 ד. הנענוע שבתורה אין פירושו רק ההילוך שבבחי'
6 בלי גבול הנפעל על ידי לימוד התורה, אלא גם שבלמוד
7 התורה עצמו קיים ענין הנענוע, והדבר מתבטא - בשני
8 פרטים:

9 (א) לימוד התורה צריך להיות באופן של "לאפשא לה
10 בכל יומא"²⁵ (להוסיף בה בכל יום), אצל לומד התורה
11 צריך להתווסף כל יום ענין בלימוד התורה. וזהו אחד
12 מההבדלים בין תפלה לבין תורה, בתפילה הנוסח הוא
13 דומה בכל יום (אם בימי החול, בשבתות וכיו"ב) אבל
14 בתורה צריך להתווסף בכל יום.

15 (ב) "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל
16 בהן"²⁶. בכדי להבין על בוריו ענין בתורה, צריכה להיות
17 תחילה שקלא וטריא: תחילה מסתבר בשכל הלומד, סברא
18 בכיוון אחד, אחר כך הסברא נוטה לכיוון שני, אחר כך
19 הוא רואה בה כיוון שלישי, וכך הוא "מנענע" את הסברא
20 לכל "ששה קצוות"²⁷, עד שהוא מגיע לאמיתיות הענין
21 שאותו הוא לומד.

22 ה. על פי הנ"ל יובן דבר פלא: לפי דברי המדרש,
23 שהלולב מרמז על בעלי תורה, משום ש"יש בו טעם ואין
24 בו ריח", היו צריכים לכאורה ליטול לא את כפות התמרים
25 כי אם את התמר עצמו, שכן הטעם והעריכות מצויים בפרי
26 ולא בכפות התמרים. אך הביאור הוא:

27 כאמור לעיל, ענינה של מצות נטילת ארבעת המינים
28 היא, ההתאחדות של כל הסוגים שבישראל. בכדי שיהודי
29 אחד יתאחד עם יהודי שני, עליו להיות ב"ביטול", משום
30 שישות וגאווה, מפריעות להתאחדות עם יהודי שני²⁸.
31 וכשם שהוא ברוחניות, כך הוא גם בגשמיות: בכל אחד
32 מארבעת המינים צריך להיות נרמז ענין הביטול²⁹, ועל ידי
33 זה יכולה להיות ההתאחדות שלו עם שאר המינים.

34 אך בעיקר יש להבטיח שתהיה אצלו מדת ההתבטלות
35 - אצל הנעלה ביותר. ככל שהוא נעלה יותר, כך עלול יותר

(24) להעיר מל' בפרש"י הועתק בשו"ע אדה"ז סתר"ג שטפח היתר הוא המנענע.

(25) זח"א יב, ב. נתבאר בתו"א מקץ (לה, ג. לט, ד).

(26) גיטין מג, א.

(27) ענין ו"ק שבשכל - ראה אמ"ב פתח השער סעיף ג-ה.

(28) ראה ד"ה החלצו תרנ"ט פ"ד.

(29) שלכן ענין האחדות מרומז בכל אחד מהד' מינים בפ"ע (נת' בד"ה וככה תרל"ז סעיף פז), שעי"ז יכול להתאחד עם שאר המינים.

(30) שלכן המלך (דוקא) כיון שכרע שוב אינו זוקף (ברכות לד, ב).

(31) פנים יפות פ' אמור. ולפעמים מצינו בכוונות אתרוג מלא וא"ו (ראה

מא"א א, קעז) וי"ל שזהו ר"ת אל תבואני רגל גאווה ויד.

(32) ראה בכ"ז לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 95 ובהנסמן שם.

(33) חולין צב, א.

(34) איוב יא, ט.

(35) שם כח, כא. וראה קו"א (תניא) ד"ה דוד זמירות.

(36) סוכה לב, א.

1 הוא אינו נבדל ונפרד ח"ו, אלא על ידי הביטול העצמי
2 הוא כפות (מחובר ומאוחד) עם הקב"ה.
3 ודוקא מחמת התבטלותו של ה"לולב" לכן הוא הגבוה
4 ביותר, שכן ככל שהוא בהתבטלות, כך גם השגותיו נעלות
5 יותר והוא מצליח לכוון את ההלכה לאמיתתה, כמאמר
6 רז"ל על בית הלל, שמשום ש"נוחין ועלובין היו" - הלכה
7 כמותם³⁷.
8 ז. ההוראה מכל האמור הוא: צריכים ללמוד באופן של
9 "לולב", להתמסר לגמרי לתורה, ובעת ההתאחדות עם
10 התורה לא יהרהר אודות דברים אחרים. והכוונה בכך אינה
11 רק לגבי תלמידי הישיבות ויושבי אוהל; אלא, כאמור
12 לעיל, שכל ארבעת המינים צריכים להיות אגודה אחת;
13 שיהיו כל כך מאוחדים, עד שכל סוג יכיל גם את היתרונות
14 של שאר סוגי בני ישראל, כלומר שאפילו אלה שהם מסוג
15 ה"ערבה", צריך שיהא אצלם זמנים קבועים שבהם יהיו
16 בבחינת "לולב" - ללמוד תורה באופן של התאחדות
17 גמורה.

18 וזמנים אלה בהם הם לומדים תורה באופן האמור,
19 פועל עליהם שיצאו ממעמדם ומצבם, שיהיה אצלם הילוך
20 בלי גבול גם בשאר הענינים - כשם שנענוע הלולב פועל
21 נענוע גם בשאר שלשת המינים כנ"ל - בקיום המצוות וכו',
22 עד שגם העבודה בעניני הרשות, של "בכל דרכיך דעהו"
23 במשך כל היום, יהיה אצלם באופן של הילוך.
24 ההתחלה בכל האמור היא היגיעה וההתעמקות בתורה
25 ו"לאפשה לה", ללכת בכל יום מעלה מעלה. וכאשר
26 מתייגעים, ישנה ההבטחה³⁸, שה"יגעת" יביא ל"מצאת",
27 שלא לפי ערך היגיעה, כמו מציאה הבאה "בהיסח הדעת".
28 ועל ידי כך יבואו סוף כל סוף גם לגילוי של פנימיות
29 התורה על ידי משיח צדקנו - שביאת המשיח היא גם ענין
30 של מציאה, וכמ"ש³⁹ "מצאתי דוד עבדי", האמור אודות
31 משיח, שהוא בא בהיסח הדעת⁴⁰ - והענינים שהתייגעו
32 עליהם עתה והשיגו רק את בחינת הגליא שבהם - יזכו אז
33 להבין גם את טעמיהם - טעמי תורה⁴¹, בביאת משיח
34 צדקנו בקרוב ממש.

(משיחת שמחת ביה"ש תשכ"ג)

(40) סנהדרין צז, א.

(41) ראה פירש"י שה"ש א, ב.

(37) עירובין יג, ב. ונתבאר בד"ה וידבר אלקים תרכ"ז.

(38) מגילה ו, ב.

(39) תהלים פט, כא.

בס"ד. אור ליום ה', י"ג תשרי ה'תשי"ג.

בלתי מוגה

1 [אחר תפלת ערבית נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א סכום כסף עבור התועדות בקשר עם יום ההילולא של אדמו"ר
2 מהר"ש. ולאחרי שהרה"ח ר' שמואל לעוויתין סיפר איזה סיפורים אודות בעל ההילולא - אמר כ"ק אדמו"ר
3 שליט"א:]
4 בשנה זו מלאו שבעים שנה להסתלקות אדמו"ר מהר"ש (תרמ"ג - תשי"ג). וכבר צריך להיות "הקיצו ורננו
5 שוכני עפר"¹.
6 (ואחר כך אמר:) בכלל, העבודה עתה שייכת לזמן הגאולה.

(1) ישעי' כו, יט.

יום ראשון ט' תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלא, ובוה 'ובן היות... עד עמ' קלא, וכדלקמן.

אגרת הקדש

1 וּבִזְהָ יוֹבֵן, הַיּוֹת הַמְצוֹת בְּמַלְכוּת - ה' שֶׁל שָׁם הָיוּ, - כפי
2 שהמצוות הן בענין של "ספירות" ובאותיות שם הוי', הרי ב"ספירות"
3 זו ספירת ה"מלכות", ובאותיות שם הוי' - הרי זו האות ה' אחרונה
4 של שם הוי', וְהַתּוֹרָה - כפי שהיא ב"ספירות" ובאותיות של שם
5 הוי', היא ב"זעיר אַנְפִּין" -
6 (מדות), האות וא' שֶׁל שָׁם
7 הָיוּ, הֵנֶם - למרות, 1
8 שֶׁלְמַעֲלָה - כפי שמצוות 2
9 ותורה הן במדרגת "כתר", 3
10 ב"אַרְיֵה אַנְפִּין" הַמְצוֹת הן 4
11 ב"גִּלְגֻּלְתָּא", - בגולגולת 5
12 ובמקף שעל המוחין, 6
13 ב"לְבַנְנוּת", - בבחינת 7
14 "לובן" (חסדים) של "אריך" 8
15 אנפין, הֵיא ה' אַרְחָא" 9
16 דְּבִלְגֻּלְתָּא דְשַׁעֲרִי, - 10
17 ה"אורח" (הדרך) שיש 11
18 בהתחלקות של השערות, 12
19 דְּמַתְּפַלְגָא לְתַרְיָג אַרְחִין 13
20 - המתחלקים ל-613 דרכים
21 והמשכות דְּאִוְרֵתָא שֶׁב"זַעִיר אַנְפִּין", - של תורה אשר ב"זעיר
22 אנפין, הרי שהמצוות הן בבחינת "גולגלתא" ומקף, שלמעלה
23 ממוחין "חכמה", וְשֶׁרֶשׁ הַתּוֹרָה דְּנִפְקָא מ'חֲכָמָה עֲלָאָה" -
24 שבאה מ"חכמה עליונה" - היא רק באה מ"חכמה עילאה", אבל
25 שרשה הוא למעלה מ"חכמה עילאה", הֵיא ב' מַחְאָ סְתִימָאָה"
26 ד' אַרְיֵה אַנְפִּין", - בבחינת "מוחא סתימאה" של אריך אנפין -
27 חכמה סתומה שב"כתר", וְהֵינּוּ - איזו בחינה בתורה היא ב"חכמה
28 סתימאה" (סתומה) שלמעלה לגמרי משכל ומהשגה, הַחֲכָמָה
29 דְּטַעְמֵי הַמְצוֹת, - שהם "סתום ונעלם", ורק בביאת המשיח הוא
30 יגלה טעמי המצוות, שאז תתגלה "חכמה סתימאה", החכמה
31 הסתומה. הרי, כפי שתורה ומצוות הן ב"כתר", המצוות הן בבחינה
32 עליונה יותר מאשר תורה, שתורה היא ב"חכמה סתימאה", ענין
33 המוחין שב"כתר", ואילו מצוות הן ב"גולגלתא", בגולגולת ובמקף
34 שלמעלה מחכמה סתימאה שבכתר, כיצר, איפוא, הדבר שכפי
35 שתורה ומצוות הן ב"ספירות" ובאותיות של שם הוי', התורה
36 למעלה מן המצוות (מצוות הן ב"מלכות", אות ה' אחרונה של שם
37 הוי', ותורה היא ב"ז"א", האות וא' שֶׁל שָׁם הָיוּ), וכפי שתורה
38 ומצוות הן ב"כתר", המצוות הן בבחינה עליונה יותר מאשר ענין
39 התורה? מתרץ רבנו הזקן: אֵלָּא שֶׁהוּא בְּחִינָתָם הַמְתַּתְּפָה, - שמה
40 שבחותם הוא צד ימין, הרי בדבר שעליו חותמים הוא צד שמאל,
41 וכן להיפך; וכן גם מה ש"בולט" בחותם, "שוקע" בדבר שעליו

42 חותמים, והאותיות השקועות שבחותם יוצאות בולטות בדבר שעליו
43 חותמים - כך כאן, שמדרגת המצוות כפי שהן ב"כתר", בלמעלה
44 מהשתלשלות, במדרגה עליונה יותר, יורדת בהשתלשלות
45 הספירות למטה מענין התורה, שב"כתר" התורה היא במדרגה
46 תחתונה יותר מאשר מצוות.
47 וְנִעְוִין תַּחֲלָתָן בְּסוּפִין, -
48 שה"תחלה" והמדריגה
49 העליונה שב"כתר", ששם
50 המצוות מושרשות, נעוצה
51 בסוף ובמדריגה האחרונה
52 של ספירות, ב"מלכות", הֵיא
53 בְּחִינָתָא אִין סוּף" פְּרוּדָה הֵיא
54 לְבָרָא יֵשׁ מֵאִין, - כוח זה
55 (כתר) ישנו, כנוכר לעיל,
56 בספירת ה"מלכות", שממנה
57 נעשית ההתהוות של "יש
58 מאין", וְלֹא עַל יְדֵי עֲלָה
59 וְעֵלּוּל, שֶׁיְהִיָּה הָעֵלּוּל מִקֶּף
60 מְעֵלָתוֹ וְכַמֵּל בְּמַצִּיאוֹת, -
61 ל"עילא" שלו, שמסוג
62 התהוות כזו אי אפשר שתתבצע כוונת ותכלית הבריאה, רַק יְהִיָּה
63 הַיֵּשׁ - בהרגשתו, דְּכִר נִפְרָד מְ - מקורו, מ - אֲלָקוֹת, בְּכִדִּי
64 שֶׁיְהִיָּה הַמַּאֲצִיל פְּרוּדָה הֵיא מִלֶּךְ עַל כָּל - הנבראים שבהרגשתם
65 הם הַנִּפְרָדִים, - מאלקות, עַל יְדֵי שֶׁיִּקְוָמוּ מִצְוֹתָיו שֶׁיִּצְוָה
66 עֲלֵיהֶם, - שדוקא על ידי כך מתבצעים הרצון והכוונה של הבריאה,
67 מה ש"עלה ברצונו אנא אמלוך", ו"מלוכה" היא דוקא על דברים
68 המרגישים עצמם כנפרדים, והם בטלים למלך, ביטולם של הנבראים
69 לאלקות בא על ידי ענין המצוות המעשיות הנעשות מן ועל ידי
70 נבראים גשמיים שהתהוותם היא מספירת ה"מלכות", וְ"סוּף מְעֵשָׂה
71 - המצוות שמקיימים בדברים גשמיים, עלו בְּמַחְשַׁבָה תַּחֲלָתָן. -
72 שהיא למעלה גם מ"ראשית" המחשבה, שב"תחלה" ובמדריגה
73 העליונה יותר של מחשבה, ישנם הכוונה והרצון למצוות מעשיות
74 הנעשות בדברים גשמיים. וְלָכֵן אָמְרוּ בִּירוּשְׁלָמִי: "וְלִית לֵיהּ
75 לְרַבִּי שְׁמַעוֹן - האם לא סובר ר' שמעון שְׁמַפְסִיק לְלוּלָב וְכוּ",
76 - שמפסיקים מלימוד התורה כדי לקיים מצוה בזמן שיש לקיימה,
77 כמו בקיום מצות לולב, בירושלמי שם מקשה כך על מה שאמר ר'
78 שמעון, שהוא ו"החברים" שלו אינם מפסיקים מלימוד התורה גם לא
79 לקריאת שמע, שואלים על כך בירושלמי: האם אין סובר ר' שמעון
80 שמפסיקים מלימוד התורה כדי לקיים מצוה בזמנה - כמו לולב
81 וסוכה, שכך הרי צריך להיות גם ביחס למצות קריאת שמע? אלא,
82 להלן, מחלק בירושלמי בין קריאת שמע לבין שאר המצוות, שכן,

40. שבת פ"א ה"ב. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולהעיר אשר כ"ז הוא ג"כ לפני"ז בירוש' ברכות (פ"א ה"ב) אלא ששם מקדים סוכה ללולב ובשבת לולב ואח"כ סוכה, ולכן מסתבר דכאן הכוונה לסוגיית שבת דוקא (והטעם י"ל כי בשבת הוא עיקר דין זה). אבל צ"ע: בשני הסוגיות (בש"ס שלפנינו) "לעשות לולב ולעשות סוכה" - והחילוק מובן. וראה שו"ע אדה"ז חאו"ח ר"ס תרמ"א. ואכ"מ". וראה לקו"ש חלק כ' ע' 267 הערה 10. וש"נ.

1 זה "שינון" וזה "שינון": לימוד התורה וקריאת שמע הם שניהם ענין
2 של שינון ולימוד, ואילו ביחס למצוות מעשיות בודאי שמודה ר'
3 שמעון שמפסיקים מלימוד התורה כדי לקיים מצוה בזמנה. הוספת
4 כ"ק רבינו: "ובענין התורה עצמה ג"כ יש קדימת המצוות, דמזון
5 התחלתה ותלוי קיומה
6 (בדוגמת שלי' וולד)".
7 ואומר להלן בירושלמי,
8 אמר רבי יוחנן ו"כל הלומד
9 שלא לעשות - נה' לו
10 שנתהפכה שליטתו על פניו
11 וכו'", - הוספת כ"ק רבינו:
12 "ואין ולד" - ולא היה נולד
13 לתחילתה, הוא משתמש
14 בלשון זה דוקא, שנוח לו שנתהפכה שליטתו, ואינו אומר סתם -
15 שנוח לו שלא היה נולד, כי השליט נוצרה תחלה מהמפה, והיא

אגרת הקדש

ללולב וכו' וכל הלומד שלא לעשות נוח לו שנתהפכה
שליטתו ע"פ וכו' כי השליט נוצרה תחלה מהמפה
והיא לבדה היתה עיקר הולד עד מ' יום שהתחילה
צורת הולד. וככה המצוות הן עיקר התורה ושרשה
הגם שהמצוה היא גופנית והתורה היא חכמה רק
שזה בחיצוניות וזה בפנימיות וכדלקמן.

16 לְבָדָה הִיְתָה עֵקֶר הַיֹּלֵד עַד מ' יוֹם שֶׁהִתְחִילָה צוּרַת הַיֹּלֵד.
17 וְכֵכָה הַמִּצְוֹת הֵן עֵקֶר הַתּוֹרָה וְשָׂרְשָׁהּ, הַגֵּם - לְמִרּוֹת, שֶׁהַמִּצְוָה
18 הִיא גּוֹפְנִית וְ - אִילוּ, הַתּוֹרָה הִיא חֲכָמָה, - שְׁהִיא דְּבַר רוּחָנִי,
19 הוֹסֵפֶת כ"ק רְבִינּוּ: "וּל"ק דֹּא"כ לְמָה תּוֹרָה לְמ' מִמְצוֹת כְּדִלְעִיל", רַק
20 שָׁזָה - הַמְצוּוֹת הֵן
21 בְּחִיצוֹנִיּוֹת - עֲלִיוֹנוֹת
22 מִתְבַּטָּאת בַּעֲנֵן מִקֵּץ, לֹא
23 בַּעֲנֵן פְּנִימִי, וְזֶה - תּוֹרָה
24 הִיא בְּפָנִימִיּוֹת, - וּמִכְנִיסָה
25 נִשְׁמָה וְחַיּוֹת בַּמְצוּוֹת,
26 וְכִדְלָקְמֵן. - וְכִפִּי שִׁיטְבֵּר
27 לְהֵלֶן. הֵרִי כִּיּוֹן שְׁהוּא לּוֹמֵד
28 תּוֹרָה וְאִינוּ רּוֹצֵה לְקִיִּם
29 מְצוּוֹת, חֹסֵר הֵרִי הֵעִיקֵר וְהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁל תּוֹרָה, וְלִכֵּן נּוֹחַ הִיָּה לוֹ אִילוּ
30 שְׁלִיטָתוֹ מִתְהַפְכֶּת וְלֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ כְּלוּם.

יום שני י' תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלא, והנה כמו"כ מזיווג... עד עמ' 262, כנ"ל.

31 וְהֵנָּה, בְּמֹו בֵּן מְזוּוּג - וְיַחֲדוּ, וְ"א וְנִיבְקָא דְּבְרִיאָה יִצְרִיחַ עֲשִׂיָּה
32 - "ד"א" (מדות) ו"מלכות" של העולמות בריאה יצירה עשיה,
33 נִבְרָאוּ מֵאִין לִישׁ כָּל הַנִּבְרָאִים - של עולם ה"בריאה", וְהַנּוֹצְרִים
34 - הַיְצוּרִים של עולם ה"יצירה", וְהַנֶּעְשִׂים, - הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם
35 ה"עשיה", כפי שהוסבר
36 לעיל, הרי מ"מלכות
37 דאצילות" ומזיווג של
38 "ד"א" ו"מלכות" דאצילות
39 מתהווים הנשמות
40 והמלאכים של עולם
41 ה"בריאה", נבראים שהם
42 כבר ענין של "יש", וכפי
43 שהסביר רבנו הזקן, הרי זה
44 על ידי כוח ה"אין סוף"
45 הנמשך ב"מלכות" בכלל
46 וביחוד וזיווג "ד"א" ו"מלכות"
47 בפרט, ומצד זה שה"קו" של
48 "אור אין סוף" מלוכש

אגרת הקדש

והנה כמו"כ
מזיווג זו"ן דבי"ע נבראו מאין ליש כל הנבראים
והנוצרים והנעשים ע"י אור הנשמה שבתוכן שהיא
אלקות מהכלים די"ס דמל' דאצי' וגם בתוכה הארת
הקו דאור א"ס המלוכש באצי' עד הפרסא והארת
הקו שהיה מאיר בכלים די"ס דמל' בקע הפרסא
עמהם ומאיר בהם בבי"ע כמו באצילות ממש וכן
גם הקו בעצמו המלוכש בסיום וסוף נה"י דא"ק שהוא
סוף רגלי היושר שלו המסתיימים במל' דעשיה הנה
הארת הקו מאירה משם ומתלכשת באור הנשמה
והארה דהארה אלקות דבי"ע שהוא אלקות

50 האור של בריאה יצירה עשיה יהיה מהות אחרת מאשר האור
51 של "אצילות". וְהָאֲרֵת ה"קו" שְׁהִיָּה מְאִיר בְּכָלִים דִּי סְפִירוֹת
52 דְּמַלְכוּת - של "אצילות", בְּקַע ה"פְּרִסָּא" עֲמָהֶם, וּמְאִיר בָּהֶם -
53 בל' הכלים של "מלכות דאצילות" הנעשים נשמה לבריאה יצירה
54 עשיה, בְּבְרִיאָה יִצְרִיחַ
55 עֲשִׂיָּה בְּמֹו פְּאֲצִילוֹת
56 מְמָשׁ. - ענין זה של
57 ההארה מה"קו" שהאיר
58 בכלים דאצילות, הוא גם
59 אחרי שנעשה פרסא ומסך
60 בין "אצילות" ל"בריאה"
יצירה עשיה, והאור של
בריאה יצירה עשיה אינו
בכלל מהות האור
שמ"אצילות", אך, כיוון של
הכלים של "מלכות
דאצילות" בוקעים את
הפרסא, שגם אחרי הפרסא
לא יהיה זה ענין אחר לגמרי, ענין של נברא ולא אלקות, אלא הם
ענין של אלקות ואשר לכן הם אור הנשמה של בריאה יצירה עשיה
(המזהה ומחיה הנבראים של בריאה יצירה עשיה), הרי כך גם
ההארה מה"קו" שבהם גם כן בוקעת את הפרסא איתם וגם הארת
ה"קו" מאירה באור הנשמה של בריאה יצירה עשיה. וְכֵן, גַּם
ה"קו" - לא רק הארת ה"קו" המאירה בכלים דאצילות, כי
אם גם ה"קו" בעצמו, הַמְלָכֶשׁ בְּסִיּוֹם וְסוֹף נִצְחִי-הוֹדִי-סוֹד דִּי אֲדָרָם
קְדָמוֹן", שְׁהוּא סוֹף רְגְלִי הַיּוֹשֵׁר שְׁלֹו - של אדם קדמון,
הַמְסִתִּימִים בְּמַלְכוּת דְּעֲשִׂיָּה, הֵנָּה הָאֲרֵת ה"קו" מְאִירָה מְשִׁם
- מִנְּצַח-הוֹדִי-סוֹד דָּאֵדָם קְדָמוֹן, וּמִתְלַכְשֶׁת בְּאֹר הַנֶּעְשִׂיָּה דִּי
סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה יִצְרִיחַ עֲשִׂיָּה שְׁהוּא אֱלֻקוֹת. "א"ק" הוא אדם
קדמון, שענינו הוא - המחשבה הראשונה האוצרת בתוכה ומקיפה

1 את כל סדר ההשתלשלות ("צופה ומביט עד סוף כל הדורות"),
2 ומהפרטים שבמחשבה הקדומה הזו באה החיות של כל סדר
3 ההשתלשלות, ובוזה גופא ישנם "יושר" ו"עיוגולים" – "עיוגולים" הוא
4 ענין של "מקיף", המקיף על כל מדריגות ההשתלשלות בהשוואה
5 ובאופן שוה, ש"אצילות"
6 ו"עשיה" מוקפים יחד;
7 ו"יושר" הוא הענין של אור
8 פנימי, הנותן חיות בכל ענין
9 של השתלשלות בהתאם
10 למדות ולמדריגת הענין,
11 הרי רגלי היושר של אדם
12 קדמון מסתיימים במדריגה
13 האחרונה של עולם
14 ה"עשיה", שהיא "מלכות"
15 דעשיה. ועל כך הוא אומר,
16 שהארץ ה"ק" המאירה עד
17 "מלכות דעשיה" (לא מצד
18 ההתלבשות
19 ד"אצילות", כי אם ענין
20 ה"ק" המאיר ב"א"ק" (אדם
21 קדמון) – נמצאת בכל

22 מדריגות ההשתלשלות, עד במדריגה התחתונה של "מלכות
23 דעשיה" הבאה מהמחשבה הקדומה ד"א"ק", הרי ענין זה והארה זו
24 מה"ק" מאיר ומתלבש באור הנשמה של עשר הספירות של
25 העולמות בריאה יצירה עשיה, שהוא אלקות. והארה דהארה, –
26 מה"ק", מתלבשת בנפש שרונה ד"ספירות דבריאה יצירה עשיה"
27 עשיה, – לא רק באור הנשמה כי אם גם בנפש רוח, ואף גם בכל
28 הכלים שלהם. בכלים של ספירות בריאה יצירה עשיה, למרות
29 שאין הם אלקות, שמצד הארת ה"ק" מהכלים דאצילות לא מאירה
30 שם ההארה, שכן "אצילות" אינו מאיר ואינו מתלבש בענין שאינו
31 אלקות, אך מצד ה"ק" עצמו שלמעלה מ"אצילות" יורדת (מצד
32 המחשבה הקדומה של אדם קדמון) הארת ה"ק" באופן של הארה
33 דהארה גם בכלים של ספירות בריאה יצירה עשיה. והארה
34 דהארה דהארה, – כלומר המדריגה השלישית של הארה, הוא
35 בכל הנבראים – של עולם ה"בריאה", ונוצרים – של עולם
36 ה"יצירה", ונעשים, – של עולם ה"עשיה", שעל ידי זה מאירה בכל
37 נברא ונוצר ונעשה, הכוונה שבמחשבה הקדומה ד"א"ק", שעל
38 הנברא ונוצר ונעשה להשלים, וכוונה זו היא החיות של הנברא
39 ונוצר ונעשה. הענין של "הארה דהארה דהארה" הוא, שהארה
40 איננה עצם אבל היא עדיין אותו מהות של הענין שממנו באה
41 ההארה, כך שהארץ ה"ק" היא עדיין מהות של אלקות, ואשר לכן
42 היא מתלבשת רק באור הנשמה של הספירות שהוא אלקות. הארה
43 דהארה כבר אינה המהות של המדריגה הקודמת, אך היא עדיין
44 המציאות של הענין הקודם, שלכן ההארה דהארה מתלבשת בנפש
45 רוח של ספירות בריאה יצירה עשיה, שכבר אינה המהות הקודמת
46 (זה לא אלקות), אך זה עדיין המציאות של אותו ענין, ענין רוחני

אגרת הקדש

בנפש רוח ד"ס דבי"ע ואף גם בכל הכלים שלהם
והארה דהארה דהארה הוא בכל הנבראים ונוצרים
ונעשים כמ"ש הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה
את כולם וכל זאת בבחינת התפשטות החיות להחיותם
אמנם מציאותו ומהותו של אור הא"ס אינו בגדר מקום
כלל וסובב כל עלמין בשוה ואת השמים ואת הארץ
אני מלא בהשוואה אחת ולית אתר פנוי מיניה אף
בארץ הלזו הגשמית רק שהוא בבחי' מקיף וסובב
וכמ"ש הפ' בלק"א ולא התפשטות והתלבשות החיות
להחיותם ולהוותם מאין ליש כ"א ע"י הארה דהארה
דהארה וכו' מהקו כנ"ל וגם מאור א"ס הסובב ומקיף
לארבע עולמות אבי"ע בשוה מאיר אל הקו הפנימי
דרך הכלים ד"ס דבי"ע ובהארצו תוך הכלים נותן

של כלים ושל ספירות, שלמרות שאין זה אלקות הרי זה גם כן לא
מציאות של נברא. הארה דהארה דהארה היא כבר גם לא
המציאות של ההארה האורייגנלית, שלכן ההארה דהארה
של ה"ק" מתלבשת בכל הנבראים, נוצרים ונעשים שהם מציאות
של נבראים. כמ"ש
שכתוב⁴¹: "הימים וכל
אשר בהם, – עשית, ואתה
מחיה את כלם", –
שנמשכת חיות מ"אור אין
סוף", מ"אתה", בכולם (בכל
הנבראים), שזה ההארה
דהארה דהארה של ה"ק"
מ"אור אין סוף", הנמשכת
להיות חיות לכל הנבראים.
וכל זאת בבחינת
התפשטות החיות
להחיותם. – שבכך יש
הבדל בין אופן ההתלבשות
ב"אצילות", ובאור הנשמה
של בריאה יצירה עשיה,
ובנפש ורוח וכלים של עשר
ספירות בריאה יצירה עשיה, עד בכל הנבראים, אמנם מציאותו
ומהותו של אור הא"ס – עצמו, אינו בגדר מקום כלל, –
שנאמר שב"אצילות" נמצא "אור אין סוף" באופן אחד ובבריאה
יצירה עשיה ופרטיו – באופן אחר, אלא הוא וסובב כל עלמין – כל
העולמות, בשוה, ו"את השמים ואת הארץ אני מלא" – אומר
הקדוש ברוך הוא, בהשוואה אחת, – שכשם שהוא מלא בשמים כך
הוא מלא בארץ, ו"לית אתר פנוי מיניה" – אין מקום ומדריגה
שהוא פנוי וריק ממנו יתברך, אף בארץ הלזו הגשמית, רק שהוא
בבחינת מקיף וסובב, – אין הוא מאיר בפנימיות, שיורגש כפי
שהחיות מורגשת, כי אם הוא באופן של מקיף והעלם, וכמ"ש
שנתבאר הפ' ריש – של "סובב כל עלמין", בלקוטי אמרים, – בחלק
הראשון של ספר ה"תניא"⁴², ולא התפשטות והתלבשות החיות –
מה שמדות ומציאות ה"אין סוף" מלא בכל העולמות – אין זה באופן
של התפשטות והתלבשות החיות, להחיותם ולהוותם מאין ליש,
– שגם על ההתהוות מ"אין" ל"יש", למרות שזה על ידי כוח נעלם של
"אור אין סוף", הרי זה, אבל ענין של גילוי והתפשטות להתהוות
הבאה על ידי הספירות והמדריגות הממשיכות ומגלות את הכוח
הנעלם, כי אם – ההתפשטות לחיות ולהתהוות, באה על ידי הארה
דהארה דהארה וכו' מה"ק", בנוצר לעיל. וגם מאור אין סוף
הסובב ומקיף לארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה
בשוה, – האור שהוא למעלה מעולמות, והשפעתו בעולמות היא רק
באופן שהוא סובב ומקיף כל ארבעת העולמות בשוה, מאיר – גם אל
הקו הפנימי – שהוא אור פנימי בעולמות, דרך הכלים העשיר
ספירות דבריאה יצירה עשיה, – שהכלים הרי מקיפים לאור
המתלבש בתוך הכלים, ובהארצו תוך הכלים – נותן בהם כח

1 וְעוֹז לְבָרָא יֵשׁ מֵאִין. – כפי שהוסבר לעיל, הרי התהוות הנבראים
2 שבכל אחד מהעולמות, הוא על ידי הכלים של הספירות שבאותו
3 עולם; הרי הכוח שיש לכלים של הספירות להוות "יש מאין" (התהוות
4 שבאה דוקא מעצמות "אור אין סוף" ה"סובב כל עלמין") הוא מפני
5 שמאיר בהם מ"אור אין סוף"
6 ה"סובב כל עלמין". וּמֵאַחַר
7 שֶׁהִבְרִיאהּ הָיָא עַל יְדֵי
8 הַכְּלִים, – שיש בהם הרי
9 ענין של גבול והתחלקות,
10 לְזוֹת – לכן, הֵם הַנְּבִרָאִים
11 בְּבְחִינַת רַבּוּי וְהִתְחַלְקוּת –
12 שאחד שונה מהשני, וְגִבּוּל וְתִכְלִית, – למרות שהכוח להתהוותם
13 בא מזה "אור הסובב" שהוא בלי גבול, אך, מפני שהכוח מאיר בתוך
14 הכלים, הרי ההארה האלקית שישנה על ידי הכלים, היא בחינה של
15 התחלקות ובאופן של גבול, וּבְפֶרֶט – כפי שההארה האלקית ממנה
16 נעשית ההתהוות, באה בגילוי, עַל יְדֵי הָאוֹתִיּוֹת, בְּנִזְכָּר לְעֵיל. –
17 שהאותיות יש בהן יותר ענין ההתחלקות וההגבלה מאשר הכלים.
18 על כל פנים הרי אמר לעיל, שלא רק בספירות של העולמות,
19 בנשמה, ובנפש רוח, ובכלים, יש גם מהאור הפנימי של "אור אין סוף"

אגרת הקדש

בהם כח ועוז לברוא יש מאין ומאחר שהבריאה היא
ע"י הכלים לזאת הם הנבראים בבחינת ריבוי והתחלקות
וגבול ותכלית וכפרט ע"י האותיות כנ"ל.

20 (ה"ק", שענינו אור שבשביל העולמות, אור שיאיר את העולמות
21 באור פנימי ה"נרגש" בעולמות, כפי שחיות נרגשת), וגם מהאור
22 הסובב ומקיף (אור שהוא למעלה מעולמות, והשפעתו בעולמות הוא
23 רק באופן זה שהוא נשאר למעלה מהם, ואינו נרגש בהם בפנימיות).
24 הרי לא רק שבספירות יש
25 מכל אחד משני הסוגים
26 שבאור, כי אם גם בכל נברא
27 יש משני הסוגים שבאור;
28 ההבדל מתבטא רק בכך אם
29 זה בא בהארה, או בהארה
30 דהארה, או בהארה דהארה
31 דהארה: כשזה בא באופן של הארה, הרי אין זה אכן העצם מ"אור אין
32 סוף", אך זה עדיין המהות של "אור אין סוף"; וכשזה בא באופן של
33 הארה דהארה, אין זה גם המהות של "אור אין סוף", כי אם המציאות
34 בלבד (כלומר, שאין זה ענין שמהותו אלקות, כי אם מציאות של
35 אלקות בלבד), אך, כשזה בא באופן של הארה דהארה דהארה, כפי
36 שהדבר בכל הנבראים, אין זה גם לא המציאות של ההארה האלקית
37 הקודמת, אלא זה כפי שההארה האלקית באה ומתלבשת במציאות
38 של נברא.

יום שלישי י"א תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 262, ועוד זאת יתר... עד עמ' 264, כמ"ש במו"א.

39 להלן יסביר רבנו הזקן, שגם כפי שההארה האלקית באה במציאות
40 של נברא, זה מתגלה דוקא בנברא כזה שבנבראים עצמם הוא
41 מהיסוד הנמוך ביותר, יסוד העפר שלמטה מאש, רוח ומים, ובנברא
42 המורכב בעיקר מיסוד העפר, כמו הארץ הגשמית – מתבטא בגילוי
43 הכוח והיכולת שיש דוקא
44 ב"עצמות אור אין סוף"
45 להוות "יש מאין". כוח זה
46 הוא בעיקר ב"אור הסובב"
47 ומתגלה על ידי ה"ק" דוקא,
48 האור הפנימי, דבר זה נראה
49 בבירור במה שהארץ
50 מצמיחה, שצמיחת צמחים

אגרת הקדש

ועוד זאת
יתר על כן על כל הנ"ל הארה דהארה וכל
הנ"ל היא מראה כחה ויכלתה ביסוד העפר הגשמי
בגילוי עצום ביתר עז מיסודות העליונים ממנו וגם

62 בארץ), בכל זאת נראה על ידה הכוח האלקי של התהוות "יש
63 מאין", מצד זה שיש בה גם מהאור ה"סובב כל עלמין" וגם מאור
64 ה"ק" שעל ידו מתגלה הכוח הסובב בענין של התהוות וחיות
65 בנבראים. טעמו של דבר מדוע דבר זה מתגלה בארץ דוקא, יסביר
66 רבנו הזקן להלן, הוא מפני
67 שהארץ היא היסוד הנמוך
68 ביותר של העולם הגשמי,
69 ובמקום הנמוך ביותר שבו
70 יורדת ההארה האלקית, יש
71 בו כוח מ"אור חוזר",
72 המבטא בגילוי יותר את
73 ה"עצם", כאור ומדריגה
74 שלמעלה ממנה. ובלשון רבנו הזקן:
75 וְעוֹד זֹאת, יֵתֵר עַל כֵּן עַל כָּל הַנִּזְכָּר לְעֵיל⁴³, הָאֶרֶץ דִּהְאָרָה
76 דִּהְאָרָה, – כפי שההארה האלקית באה בנברא באופן של הארה
77 דהארה דהארה, שאז הרי זה כבר שלא בגילוי, לא המהות של
78 אלקות, ואפילו לא המציאות של אלקות, ובכל זאת כבר הוסבר
79 לעיל שיש בה גם מה"ק" – האור הפנימי וגם מהאור ה"סובב כל
80 עלמין", וְכָל הַנִּזְכָּר לְעֵיל – אור ה"ק" שבה, ו"אור הסובב" שבה –
81 בההארה האלקית שכבר באה באופן של הארה דהארה דהארה –
82 במציאות של נברא – הִיא מְרָאָה – ההארה האלקית הבאה
83 מ"מלכות דאצילות", מראה את כִּתְּהָ ויְכִלְתָּהּ בִּיסוּד הָעֵפֶר
84 הַגָּשְׁמִי בְּגִלּוֹי עָצוּם, בְּיֵתֵר עֵז מִיסוּדוֹת הָעֵלְיוֹנִים מִמֶּנּוּ, – מיסוד

51 ואילנות גשמיים מכוח הצומח הרוחני שבארץ היא ענין של "יש
52 מאין", וכוח זה מגלה הארץ תמיד, שתמיד צומחים ממנה צמחים
53 באופן של "יש מאין", (לא רק בששת ימי בראשית, כפי שזה היה
54 בשאר המאמרות, כמו "ישרצו המים" וכדומה, שאז, בששת ימי
55 בראשית, הוציאו המים מכוחם הרוחני ענין של נפש חיה שבא
56 מהמים, אך לאחר ששת ימי בראשית כבר באה נפש חיה אחת
57 מהשניה, ואין זה באופן של "יש מאין", ואילו הארץ – מצמיחה
58 תמיד צמחים באופן של "יש מאין") – הרי שבארץ ישנה המעלה,
59 שלמרות שהיא "נברא" שההארה האלקית שבה הצטמצמה באופן
60 של הארה דהארה דהארה (שאין הוא המהות של אלקות ואפילו
61 לא המציאות של אלקות, כי אם מציאות של נברא גשמי כפי שזה

1 העפר, וכמו למשל יסודות אש, רוח ומים, וְגַם מַצְבֵּא הַשָּׁמַיִם,
2 שְׁאִין בְּכֶחֱם וַיְכַלְתֶּם לְהוֹצִיא יֵשׁ מֵאֵין תְּמִיד, בְּיִסּוּד הָעֵפֶר
3 הַמַּצְמִיחַ תְּמִיד יֵשׁ מֵאֵין, הֵם עֲשִׂים וְאֵילָנוֹת – הַצּוֹמְחִים מִכּוֹחַ
4 הַצּוֹמֵחַ הָרוּחִי בִּאֲוֶפֶן שֶׁל "יֵשׁ מֵאֵין". שֶׁהֵרִי גַם אֵלֶּה שְׂצוֹמְחִים עַל

5 יְדֵי זְרִיעָה וְנִטְעִיָּה, יִסְבִּיר
6 לְהֵלֶן, שׁוֹה כְּמוֹ "יֵשׁ מֵאֵין",

אגרת הקדש

מַצְבֵּא הַשָּׁמַיִם שְׁאִין בְּכֶחֱם וַיְכַלְתֶּם לְהוֹצִיא יֵשׁ מֵאֵין
תְּמִיד כִּי־סוּד הָעֵפֶר הַמַּצְמִיחַ תְּמִיד יֵשׁ מֵאֵין הֵם עֲשִׂים
וְאֵילָנוֹת (וְהַמּוֹל הַמִּכָּה וְאוֹמֵר גְּדֹל הֵיִינוּ לְאַחֵר שֶׁכָּבֵר
צִמַּח הָעֵשֶׂב וְאֵינוּ אוֹמֵר לוֹ לְצִמּוֹחַ מֵאֵין לֵישׁ אֵלֶּה
מִקּוֹמָן לְגוֹדֵל וּלְשִׂאת פְּרִי כָּל מִין וּמִין בְּפִרְטֵי פִרְטוֹת.
אֲבָל בְּטֶרֶם יִצְמַח לְמִי יֹאמֵר כָּל מוֹל וְמוֹל לְכָל עֵשֶׂב
וְעֵשֶׂב בְּפִרְטֵי פִרְטוֹת) מִהִכָּח הַצּוֹמֵחַ שָׁבוּ שֶׁהוּא אֵין
וְרוּחִי וְהֵם גִּשְׁמִיִּים וְאֵין זֹאת אֵלֶּה מִשּׁוֹם דְּרָגָלִי א"ק
מִסְתִּימִים בְּתַחֲתִית עֲשִׂי' וְתַחַת רִגְלֵי מֵאִיר אִוֶּר א"ס
ב"ה הַסּוֹבֵב כָּל עֲלָמוֹן בְּלִי הַפֶּסֶק רַב בִּינִיָּהם רַק
עֵיגוּלִי א"ק לְכַדּוֹ וְגַם הָקוּ מֵאוֹר א"ס הַמִּסְתִּיִּם בְּסוּיָם
רִגְלֵי א"ק מֵאִיר מִמַּטָּה לְמַעְלָה בְּכַח' אוֹר חוּזֵר כְּמוֹ
שֶׁהַמְּלוּכָה בִּא"א וְאוֹר' וְזוֹנ' דֹּאצִּי' מֵאִיר בְּאוֹר חוּזֵר
מִמַּל' דֹּאצִּי' וּמַל' דֹּאצִּי' הִיא בְּכַח' כְּתֹר מִמַּטָּה לְמַעְלָה
וְנוֹעִין תַּחֲלָתָן בְּסוּפָן. וְכַכֵּה הוּא בְּסוּיָם הָקוּ דֹּאֹר

23 צִמַּח הָעֵשֶׂב, – שֶׁכָּבֵר נִעְשָׂה מִצִּיאָתוֹ שֶׁל "יֵשׁ" (עֵשֶׂב). אֵלֶּה שְׁעָלֵי
24 לְצִמּוֹחַ וּלְגוֹדֵל, וְאֵילֵן שְׁעוֹשֶׂה פִּירוֹת הֵרִי צִרִיךְ שִׁיחִיָּה בְּהֵם טַעַם,
25 מִתִּיקוֹת אוֹ חֲמִיצוֹת, הֵרִי זֶה בֵּא מִן הַמּוֹל, וְאֵינוּ אוֹמֵר לוֹ לְצִמּוֹחַ
26 מֵאֵין לֵישׁ – תַּתְּהוּוֹה מִצִּיאָתוֹ הָעֵשֶׂב אוֹ הָאֵילֵן, אֵלֶּה מִקְּטָן
27 לְגֹדֵל, וּלְשִׂאת פְּרִי כָּל מִין וּמִין בְּפִרְטֵי פִרְטוֹת. – שִׁישְׁנָם
28 אֵילָנוֹת הַמּוֹצִיאִים פִּירוֹת מִתּוֹקִים, וְשִׁישְׁנָם אֵילָנוֹת הַמּוֹצִיאִים פִּירוֹת
29 חֲמוּצִים וְכִדּוּמָה, הֵרִי זֶה בֵּא מִהַמּוֹל שֶׁבִּרְקִיעַ. ב"ה הַתּוֹרָה פִּרְשָׁת
30 בַּמִּדְבָּר⁴⁵ אוֹמֵר ה"צִמַּח צֶדֶק", שֶׁהַמּוֹל מִשְׁפִּיעַ הַתְּעוֹרָרוֹת בְּכּוֹחַ
31 הַצּוֹמֵחַ שֶׁמִּתְבַּטֵּא בְּעֵשֶׂב אוֹ בְּאֵילָן שִׁיִּצְמִיחַ, אֵךְ עֵצֶם הַצִּמִּיחָה הוּא
32 מִכּוֹחַ הַצּוֹמֵחַ עֲצָמוֹ, וּבִמְקוֹם אַחֵר ב"ה הַתּוֹרָה⁴⁶ מִפְּרֵשׁ ה"צִמַּח
33 צֶדֶק", שֶׁעֵנִין ה"הִכָּאֵה" שֶׁל הַמּוֹל הוּא, שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁהַמּוֹל מֵאִיר עַל
34 הָעֵשֶׂב אוֹ הָאֵילָן שְׁאֵלֵיו הוּא שִׁיךְ, מִשְׁפִּיעַ הַדְּבַר בְּעֵשֶׂב אוֹ בְּאֵילָן
35 הַמִּשְׁכָּה לְשִׁרְשׁוֹ, וּמִהַמִּשְׁכָּה לְשִׁרְשׁוֹ הוּא הוֹלֵךְ וְגֹדֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר.
36 אֲבָל בְּטֶרֶם יִצְמַח – לְמִי יֹאמֵר כָּל מוֹל וְמוֹל לְכָל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב
37 בְּפִרְטֵי פִרְטוֹת) – הֵרִי אוֹמֵרִים שֶׁהַמּוֹל "מִכָּה בּוֹ" (בְּעֵשֶׂב). וְאוֹמֵר
38 לוֹ "גְּדֹל", וְכִשְׁהָעֵשֶׂב אֵינוּ קִיִּים עֲדִיין – לְמִי הוּא אוֹמֵר גְּדֹל? אֵלֶּה,
39 כִּאֲמֹר, הַכּוֹוֹנָה הִיא לְאַחֲרֵי שֶׁהָעֵשֶׂב כָּבֵר קִיִּים בְּמִצִּיאָתוֹ שֶׁל "יֵשׁ",
40 עַל הַצִּמִּיחָה מִקְּטָן לְגוֹדֵל וְכו' עַל כֵּךְ בִּאֵה הָאֵמִירָה וְהַכּוֹחַ מִהַמּוֹל.
41 עַל כָּל פְּנִים, צִמִּיחַת הָעֵשֶׂבִּים וְהָאֵילָנוֹת הִיא מִהִכָּח הַצּוֹמֵחַ שָׁבוּ,
42 – שֶׁבִּיִסּוּד הָעֵפֶר שֶׁהוּא – כּוֹחַ הַצּוֹמֵחַ הוּא אֵין – לֹא מִצִּיאָתוֹ
43 גִּשְׁמִית, וְרִחְנֵי, וְ אֵילוֹ הֵם – הָעֵשֶׂבִּים וְהָאֵילָנוֹת, הֵם נְשִׁמִּיִּים. –
44 הֵרִי שׁוֹה עֵנִין שֶׁל "יֵשׁ מֵאֵין", שֶׁכִּפִּי שֶׁהוֹסֵבֵר לְעֵיל, הֵרִי הַכּוֹחַ ל"יֵשׁ
45 מֵאֵין" הוּא דּוֹקָא ב"עֲצָמוֹת אֵין סוּף" – וְכּוֹחַ זֶה מִתְבַּטֵּא בִּיִסּוּד הָעֵפֶר
46 הַגִּשְׁמִי. וְאֵין זֹאת, – מִהַ שְׁדוּקָא בִּארְץ מִתְבַּטֵּא בְּגִילּוֹי כּוֹחַ ה"אֵין

סוּף" שֶׁל "יֵשׁ מֵאֵין", אֵין זֶה אֵלֶּה מִשּׁוֹם דְּרָגָלִי "אֲדָם קְדָמוֹן" –
הִרְגִּילִים שֶׁל "אֲדָם קְדָמוֹן", מִסְתִּימִים בְּתַחֲתִית – עוֹלָם ה"עֲשִׂיָּה,
– ה"רְגִלִּים", הַמְדִּירִיגוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת שֶׁל אֲדָם קְדָמוֹן (שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה
הַקְדוּמָה הַכּוֹלָלָת בְּתוֹכָהּ כָּל הַנְּבִרָאִים מִהָעֲלִיּוֹנִים בְּיוֹתֵר עַד
הַתַּחֲתוֹנִים בְּיוֹתֵר),
מִסְתִּימִים בְּמִדְרִיגוֹת
הַתַּחֲתוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם
הַתַּחֲתוֹן בְּיוֹתֵר, עוֹלָם
ה"עֲשִׂיָּה", וְהוּא יִסּוּד הָעֵפֶר
שֶׁבְּעוֹלָם ה"עֲשִׂיָּה", וְתַחַת
רִגְלֵיו – מִתַּחַת לְמִדְרִיגוֹת
הָאֲחֵרוֹנוֹת שֶׁל אֲדָם קְדָמוֹן,
מֵאִיר אֲוִירֵי־סוּף בְּרוּךְ
הוּא הַסּוֹבֵב כָּל עֲלָמוֹן, –
הֵיכֵן שִׁמְסִיִּים הָאוֹר הַפְּנִימִי
שֶׁהוּא בַּהֲגִבְלָה וּבַהֲתַחֲלָקוֹת
בְּעוֹלָמוֹת, מֵאִיר הָאוֹר
הַמְקִיף שֶׁלְּמַעְלָה מִעוֹלָמוֹת,
כָּלִי הַפֶּסֶק רַב בִּינִיָּהם, רַק
עֵיגוּלִי "אֲדָם קְדָמוֹן" –
ה"עֵיגוּלִים" שֶׁל אֲדָם קְדָמוֹן,
לְכַדּוֹ. – שֶׁהֵרִי בַּמַּחֲשָׁבָה

הַקְדוּמָה שֶׁל אֲדָם קְדָמוֹן יִשְׁנָם "יִשְׁוֹר" ו"עֵיגוּלִים", אוֹר פְּנִימִי וְאוֹר
מְקִיף, הֵרִי הֵיכֵן שִׁמְסִיִּים ה"יִשְׁוֹר" וְהָאוֹר הַפְּנִימִי שֶׁל אֲדָם קְדָמוֹן
וְנִשְׁאָרִים רַק הָעֵיגוּלִים וְהַמְקִיפִים שֶׁל אֲדָם קְדָמוֹן (שֶׁגַם הָעֵיגוּלִים
שֶׁל אֲדָם קְדָמוֹן הֵרִי אֵינֶם עֵנִין שֶׁל "אֵין סוּף" מִמֶּשׁ כְּמוֹ ה"אוֹר אֵין
סוּף" ה"סּוֹבֵב כָּל עֲלָמוֹן" – מֵאִיר שֵׁם "אוֹר אֵין סוּף" ה"סּוֹבֵב כָּל
עֲלָמוֹן", וְגַם ה"קוֹן" מֵאִיר־אֵין־סוּף הַמְסַתֵּם בְּסוּיָם רִגְלֵי "אֲדָם
קְדָמוֹן" – מֵאִיר מִמַּטָּה לְמַעְלָה בְּתַחֲתִית "אוֹר חוּזֵר", – "אוֹר
חוּזֵר" הֵיִינוּ – אוֹר שֶׁכִּשְׁמִיָּה לְמִקּוֹם שֶׁמִּעֲבֵר לוֹ אֵין הוּא יִכּוֹל לְהֵאִיר,
הוּא מְגִיעַ חוּזֵר בְּאוֹר חוּזֵר בִּיתֵר חוֹזֵק וּבִיתֵר אוֹר מֵאִשֶּׁר הָאוֹר הוּא
לְפָנֵי שְׁמִיָּה לְאוֹתוֹ מִקּוֹם. וְכִפִּי שֶׁהִדְבֵּר בְּאוֹר הַשִּׁמְשׁ, שֶׁהָאוֹר
הַתַּחֲתוֹן הַקְּרוֹב יוֹתֵר לֹאֲרִץ חֵם יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר הָאוֹר הַמִּצְעִי (הָאוֹר
שֶׁבִּאֲמִצְעַ, בֵּין הַשִּׁמְשׁ לֹאֲרִץ, שֶׁכֵּן, כֹּאשֶׁר קִרְנֵי הַשִּׁמְשׁ מְגִיעִים
לֹאֲרִץ, שֶׁמִּעֲבֵר לֵה אֵין חֵם יִכּוֹלִים לְהִגִּיעַ – הוּא חוּזֵר בְּאוֹר חוּזֵר,
וְלִכֵּן חֵם יוֹתֵר לְמַטָּה. כֵּךְ הִדְבֵּר ב"אוֹר הָקוֹן" שֶׁעֵנִינוּ לְהֵאִיר כָּל
הַנְּבִרָאִים בְּאוֹר פְּנִימִי, הֵרִי כֹאשֶׁר הוּא מְגִיעַ לְמִדְרִיגוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת
שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה הַמְקִיפָה כָּל הָעוֹלָמוֹת וְהַנְּבִרָאִים – הוּא חוּזֵר בְּאוֹר
חוּזֵר, כְּמוֹ שֶׁ – ה"קוֹן", הַמְּלַכֵּשׁ ב"אֲרִיךְ אַנְפִּין" ו"אֲכָא וְאֲמָא" –
חֲכִמָּה־בִּינָה ו"אֲזִי אֶנּוֹקְבָא" – ז"א (מִדּוֹת, וּמַלְכוּת, דֹּאצִּילוֹת –
מֵאִיר בְּאוֹר חוּזֵר מְלָכוֹת דֹּאצִּילוֹת, וּמְלָכוֹת דֹּאצִּילוֹת הִיא –
לִכֵּן, בְּתַחֲתִית בְּתֵר מִמַּטָּה לְמַעְלָה, – בַּחֲשׁוֹב הַסְפִּירוֹת מִלְּמַטָּה
לְמַעְלָה, מ"מַלְכוּת" לְסְפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, הֵרִי "מַלְכוּת" הִיא בַּחֲשִׁינָה
שֶׁל "כְּתֹר" – כְּנוֹכֵר לְעֵיל בִּאֲגֶרֶת קוֹדֵשׁ זֶה, ו"נְעוּיִן תַּחֲלָתָן בְּסוּפָן".
– שֶׁב"מַלְכוּת" הֵרִי זֶה, שֶׁה"תַּחֲלָה" שֶׁל "כְּתֹר" שֶׁלְּמַעְלָה מ"חֲכִמָּה",
נִמְצָאָת ב"מַלְכוּת", וּב"קוֹן" הֵרִי זֶה, שֶׁה"תַּחֲלָה" שֶׁל ה"קוֹן" נְעוּצָה

כוח זה, הוא יכול להצמיח תמיד בלי סוף, הרי שגם זה הוא הענין
של "אין סוף", ולא בלבד בששת ימי בראשית, כמאמר: "ישרצו
המים", ומאמר: "תוצא הארץ נפש חיה", — מאמרות אלה
השפיעו רק בששת ימי בראשית, שאז הוציאו המים והארץ נפשות
חיות באופן של "יש מאין",
ואילו לאחר זה כבר באה
נפש חיה אחת מהשניה
שלא באופן של "יש מאין",
רק בששת ימי בראשית
בלבד השפיעו מאמרות
אלה, שהאמרות באים
מחכמה דמלכות דמלכות
דעשיה, שבו ימי
בראשית האיר בעולם
היה הארה מאוראין סוף
בחסד חנם, בלי העלאת
"מין נוקבין" כלל, — בלי
שום התערורות מזה מטה
(מהמקבל), הנקראת
"העלאת מיין נוקבין",
שהנוקבא (המקבל) מעלה
ומעוררת בהתערורות שלה
מלמטה — התערורות
מלמעלה, הרי, הסדר אחרי
ז' ימי בראשית, שמן ההכרח
שתהיה העלאת מין
והתערורות מלמטה כדי
לעורר התערורות מלמעלה; אך, בימי בראשית האירה הארה
מ"אור אין סוף" בחדס חנם, בלי העלאת מין כלל, ולכן השפיעו אז
המאמרות "ישרצו המים" ו"תוצא הארץ" ענין של "יש מאין", ואילו
כוח הצומח מהמאמר "תדשא הארץ" — משפיע תמיד, להצמיח
עשבים ואילנות ופירות מאין — מכוח הצומח הרוחני, ליש —
ל"יש" הגשמי, העשבים, האילנות והפירות, תמיד מדי שנה
בשנה⁴⁸, שהוא — להצמיח תמיד מדי שנה בשנה, הוא מעין
בחינת "אין סוף", — שהוא ענין אין-סופי, לא מסתיים אף פעם
הכוח בארץ להצמיח, שאם יתקנם עולם הזה רבוי רבבות שנים
— יצמיחו מדי שנה בשנה, אלא שיש מהן — מהעשבים,
מהאילנות ומהפירות, הבאים על ידי העלאת "מין נוקבין", —
שיש משהו המעורר את כוח הצומח שיצמיח, והם הזרועים
והנמועים, — העשבים הנורעים והאילנות הניטעים, הרי הזרועים
הם "העלאת מין" לכוח הצומח, ואף-על-פירכן — למרות שהם
זרועים ונטועים, הם כמו יש מאין, שהנרעין הנמועים אין לו ערך
כלל לגבי תפרי, וגם — אין לו שום ערך והשוואה, נגד כל האילן
עם הענפים והעלין, — שבכך אין ההבדל כל כך באיכות כמו לגבי
הפרי שיש בו טעם ואילו לגרעין שנזרע אין טעם, אך, קיים הבדל

1 בסוף של "רגלי אדם קדמון", המסתיימות במדרגות התחתונות של
2 עולם ה"עשיה", ביסוד העפר; וכיוון שה"קו" הרי ענינו גילוי של "אור
3 אין סוף" — מתבטא לכן ביסוד העפר יותר בגילוי הענין של "אין סוף"
4 בענין של "יש מאין", בענין של צמיחה, כפי שיסביר להלן. וכן
5 הוא בסיום ה"קו" דאור
6 אין-סוף המסתיים בסיום
7 ה"ישר" דרגלי "אדם
8 קדמון" — כפי שה"רגלים" 2
9 והמדרגות התחתונות של 3
10 אדם קדמון באות באור 4
11 הפנימי בהתחלקות של 5
12 המדרגות, הרי בשעה שזה 6
13 בא למדרגות האחרונות, 7
14 שזה בתחתית ה"עשיה", 8
15 במדרגות האחרונות של 9
16 עולם ה"עשיה", כפי שזה 10
17 יסוד העפר הגשמי, מאיר — 11
18 ה"קו" בבחינה של "אור" 12
19 חוזר, ממטה למעלה — 13
20 מההארה דהארה דהארה 14
21 שבעפר הגשמי, לבחינת 15
22 אור הנשמה דמלכות 16
23 דמלכות דעשיה, — שבאור 17
24 הנשמה זו המדרגה 18
25 האחרונה, שכן, "עשיה" היא 19
26 הרי העולם התחתון ביותר, 20
27 ו"מלכות" היא הספירה
28 האחרונה, וב"מלכות" גופא, בעשר הספירות שבה, "מלכות
29 דמלכות" היא האחרונה — אך, כיוון שמדובר כאן בענין אור הנשמה,
30 שהוא אלקות ממש, מחיצוניות הכלים דמלכות דאצילות. —
31 שכאמור לעיל הם נעשים אור הנשמה לבריאה-יצירה-עשיה — הרי
32 במדרגת אור הנשמה, שהיא האחרונה שבאור הנשמה — מאיר בה
33 האור החוזר מהמדרגות האחרונות של "עשיה" (המדרגה
34 האחרונה שבנבראים), ונותן את הכוח לגלות כוח ה"אין סוף" בענין
35 של "יש מאין", של צמיחה, באופן תמיד. ולפי מה שכתוב בספר
36 הגלגלים פרק כ, הובא בלקוטי אמרים — בספר ה"תניא"⁴⁷,
37 מתלבשת תחלה הארה זו של ה"קו" דאוראין-סוף באור
38 האצילות שבעשיה, וממנה לבריאה ויצירה שבעשיה, ומתן
39 לבחינת אור הנשמה דמלכות דמלכות דעשיה, ועל ידי זה יש
40 כח ועז בסיום הכלי דמלכות דמלכות דעשיה — המדרגה
41 וספירה התחתונה ביותר שב"עשיה", שביסוד העפר, והוא מאמר:
42 "תדשא הארץ וכו'", — דשא — שממאמר זה בא הרי כוח הצומח,
43 להיות פועל בקרב הארץ תמיד לעולם ועד (בחינת אין-סוף,
44 — שלא רק עצם פעולת הצמיחה שהיא ענין של "יש מאין", בא מכוח
45 ה"אין סוף", אלא גם האופן של להצמיח הוא פעולה תמידית, ומצד

47. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה פ"ו (בהגה), פ"ח. וראה ג"כ שם ספנ"א וספנ"ב". 48. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לאחרי אומרו 'תמיד' מהו 'מדי שנה בשנה' (מעין סתירה מזל"ז), משא"כ לעיל (קלב, סע"א): תמיד (וכן יהי) לעז' — וכההמשך (בחי' א"ס). ויל"פ עפ"מ ש"כ

1 גדול ואין השוואה בכמות, של האילן וענפיו ועליו לגבי הגרעין,
2 הרי צמיחתם של הפירות ושל האילן היא ענין של "יש מאין",
3 למרות שזה בא על ידי זריעת הגרעין, וכן במיני זרעונים ודקלים,
4 וגם במיני תבואה
5 להתהוות מאות גרעיני
6 מגרעין אחד, הוא כמו יש
7 מאין, ומכל שכן - לא
8 גרעיני החטה שהם אותו
9 מהות של הגרעין, אלא
10 הקשין והשבלים - שאינם
11 אותו מהות ממש כמו
12 הגרעין - הרי הם בודאי "יש
13 מאין". והנה⁴⁹, הפרות ש
14 - צומחים על ידי העלאת "מין נוקבין", - התעוררות מלמטה,
15 היא הזריעה והנמיצה - הם משבחים מאד מאד מהעולים

אגרת הקדש

במיני זרעונים וירקות וגם במיני תבואה להתהוות
מאות גרעיני מגרעין א' הוא כמו יש מאין ומכ"ש
הקשין והשבלים והנה הפירות שע"י העלאת מ"נ
היא הזריעה והנמיצה הם משובחים מאד מאד
מהעולים מאליהן מכח הצומח לבדו שבארץ ומה
נשכיל המשכות אורות עליונים באבי"ע (שהוא
תכלית בריאת האדם) כמ"ש במ"א.

האדם, - שעל ידי עבודתו יומשכו אורות נעלים יותר בכל
העולמות, כמו שנתבאר במקום אחר.

יום רביעי י"ב תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 264, ומהו יובן היטב... עד עמ' קלג, עוה"ב.

31 ומה - ממה שהוסבר לעיל, שבתחתית העשיה (במדריגות
32 האחרונות של עולם ה"עשיה") מאיר אור מחזק יותר באופן של
33 "אור חוזר", מ"אור אין סוף" ה"סובב כל עלמין" ומאור ה"קו" - הרי
34 מזה יובן היטב בענין סדר מדרגות: דומם צומח חי מדרגה,
35 שהן - כפי שזה בא בד'
36 היסודות מהם מורכב כל
37 נברא, הרי הם בְּחִינֹת:⁸
38 עֶפֶר - (הנ"ל), מים אש
39 רוח, שאף שהחי הוא
40 למעלה מהצומח⁵⁰,
41 והמדרגה למעלה מהחי -
42 אף-על-פי-כן - סוג החי
43 נזון וחי מהצומח,
44 והמדרגה - האדם, מקבל
45 חיותו משניהם, - מצומח
46 ומחי, וגם חכמה ודעת, -
47 מקבל האדם מצומח ומחי,
48 ש"אין התינוק יודע
49 לקרות אבא ו'אמא' עד
50 שיטעם טעם דגן כו", -

אגרת הקדש

ומזה יובן היטב
בענין סדר מדרגות דצח"מ שהן בחי' עפר מים אש
רוח שאף שהחי הוא למעלה מהצומח והמדרגה
למעלה מהחי אעפ"כ החי נזון וחי מהצומח והמדרגה
מקבל חיותו משניהם וגם חכמה ודעת שאין התינוק
יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעם טעם דגן כו'
ועדיין לא אכילנא בישראל דתורא כו' כי הוא בחי'
אור חוזר ממטה למעלה מתחתית העשיה שמתגלית
שם ביתר עז הארה דהארה כו' מאור א"ס הסובב
כ"ע ומחקו אור א"ס שבסיום רגלי היושר דא"ק בבחי'
אור חוזר כנ"ל. ויובן היטב בזה טוב טעם ודעת
מה שמלאכים עליונים שבמרכבה פני שור ופני נשר

קדמון" - המדריגות האחרונות של האור הפנימי שבעולמות -
מאירה שם ההארה האלקית בְּבִחִינֹת "אור חוזר", - באור מחזק
יותר מאשר במדריגות העליונות, כְּנֻזְרָא לְעִיל. ויובן היטב בזה
טוב טעם ודעת, מה שמלאכים עליונים שְׂבִמְרֻכְבָּה "פני שור"

כפי שהגמרא אומרת בברכות⁵¹, ו'עדיין לא אכילנא בשרא
52 דתורא כו", - כפי שהגמרא אומרת בבבא קמא⁵² שרבא שאל
53 שאלה אצל ר' נחמן, ענה לו למחרת בסברא משופרת יותר, ואמר
54 על כך, מה שלא אמרתי לך זאת אתמול בערב, הרי זה מפני שאז

אגה"ק סו"ס יד: וז"ש תמיד כו' אעפ"כ אינה כו' אלא שבכל שנה ושנה כו'". 49. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה "הנהה - במ"מ" -
מה ענינו כאן? - וי"ל שהוא בהמשך להנ"ל במעלת המצות מהסוף בכלל (ולחסום במעלות מצות מעשיות) - דאף בכל הענינים הנשפעים גם
עתה "בחסד חנם" - כשנעשה ע"י מצוה ותפלת האדם הם משובחים מאד מאד. ולהעיר מלקו"ת במש"נ בשלילת טענת המרגלים טובה הארץ
'מאד מאד". 50. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גם בנוגע להתהוותו - ובכ"ז ניזון כו' [עפ"ז מובן דלא נזכר כאן עפר - דהכל הי' מן העפר.
וי"ל שלכן גם לאחר שנתהווה זקוק וניזון ממנו]". 51. מ, א. 52. עא, סע"א ואילך.

- 1 ו"פני נש"ר⁵³, - שב"מרכבה, נהנים מאד ונזונים ומסתפקים
2 מרות הבהמה והעוף העולה אליהם מהקרבות שעל גבי
3 המזבח, - כמו שכתוב⁵⁴: "את קרבני לחמי לאשי", כלומר,
4 שהמלאכים העליונים שהם
5 בבחינה של "אשי", הרי זה
6 להם לחם ומזון, וכדקדוק 1
7 לשון הוהר הקדוש⁵⁵: 2
8 "ואתהניין מיסודא ועקרא דילהון. ואחרי
9 דילהון". - והם נהנים 3
10 מהיטוד ומהעיקר שלהם, 4
11 כלומר, 5
12 הנמשכת למלאכים על ידי 6
13 ענין הקרבות היא מהיטוד 7
14 ומהעיקר שלהם - משרשם
15 - שכן, כאמור, זה מ'האור החזור" של "אור אין סוף". ואחרי
16 הדברים והאמת האלה - שהוסברו כאן, דעת לנבון נקל להבין,
17 על ידי כל הנוהר לעיל, גדל מעלת המצות מעשיות, - מצוות
- הנעשות בדברים גשמיים, על ידי האברים הגשמיים של האדם, 18
אשר הן - המצוות המעשיות, הן תכלית ירידת הנשמות לעולם 19
הזה הנשמי, כמו שכתוב⁵⁶: "היום לעשותם", - שהיום דוקא, 20
בעולם הזה, בעולם 21
המעשה, יש לקיים מצוות 22
מעשיות, הנעשות בדברים 23
גשמיים שהתהוותם היא 24
דוקא מ'עצמות אור אין 25
סוף", ויש בהם הכוח 26
הנעלם שמצד עצמות "אור 27
אין סוף", ועל ידי המצוות 28
שעושים בדברים אלה 29
מתגלה הכוח הנעלם, 30
ו"יפה שעה אחת 31
בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא"⁵⁷: 32
עד כאן - אומרים מדפיסי אגרת הקודש, מצאנו מכתב ידו הקדוש. 33
- של רבנו הזקן (שכתב אגרת זו לפני הסתלקותו). 34

אגרת הקדש

חיי עוה"ב. ע"כ מצאנו מכתב ק:

יום חמישי י"ג תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלג, כא. אד"ש כמשפמ... עד עמ' 266, בכל יום.

- 35 בא. אגרת קודש זו כותב רבנו הזקן, לעורר את אלה שקיבלו על עצמם לתת
36 סכום כסף מסויים במשך השנה ל"בולל חב"ד", לתמוך בלומדי תורה ועוסקים
37 בעבודת ה' בארץ ישראל.
38 ההתעוררות היא, שלא יחבו לסוף השנה ויתנו אז את כל הסכום, כי אם יחלקו
39 את הכסף למנות שבועיות או
40 לפחות חדשיות, שכן, מלבד
41 מעלת הזריזות בכל מצוה בכלל 9
42 ובצדקה ביחוד, ישנה מעלה 10
43 נוספת בנתינת סכום הכסף 11
44 (שרוצים לתת במשך השנה) 12
45 במנות מרובות, כפי שיסביר 13
46 טעמו של דבר. 14
47 מתחיל רבנו הזקן אגרתו זו 15
48 בברכה לבני ישראל הנקראים 16
49 בכלל "אוהבי שמו"¹, מצד 17
50 האהבה שיש בבני ישראל
51 להקדוש ברוך הוא, ובמיוחד אלה שנותנים לצדקה עבור אלה שעוסקים
52 בתורה ובעבודה בארץ ישראל - נקראים הם במיוחד "אוהבי שמו", שכן, ארץ
53 ישראל היא הרי ארץ אשר "עניי ה' אלקיך בה"², מאירה שם המשכה פנימית
54 משם הוי', ושם הוי' הוא הרי "שמו" המיוחד של הקדוש ברוך הוא.
55 אחר דרישת שְלוֹמָם, כְּמִשְׁפָּט לְאוֹהֲבֵי שְמוֹ, - של הקדוש ברוך
- הוא. אֶל הַמִּתְנַדְּבִים בָּעֵם, לַעֲשׂוֹת צִדְקָת ה' עִם אֲרָצוֹ 56
הַקְדוּשָׁה, לַתֵּת מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה חֶק הַקְצוּב מֵעוֹת אֲרִיץ הַקְדֹּשׁ, 57
- לתמוך ביושבי ארץ הקודש, ארץ ישראל, תַּכְנִיחַ וְתִבְנוֹן בְּמַהֲרָה 58
בְּיָמֵינוּ, אֲלֵיהֶם תִּתֵּן מַלְתֵּי, וְתִלָּךְ כְּפָל אִמְרָתִי, - כלומר, רבנו 59
הזקן קורא ופונה אליהם - 60
לְזוּזוֹ לְזוּזִיּוֹם, - בהתאם 61
לביטוי⁵ "אין מזרזין אלא 62
למזרזין", וְלַחֲזוֹק יָדִים 63
רְפוּתָה, - כלומר, שברצון 64
ובלב לא חסר; קיים הרצון 65
והרגש לתת, אלא שהידים 66
רפות לעשות זאת בפועל. 67
בְּמִתֵּן דָּמִים - מֵעוֹת אֲרִיץ 68
יִשְׂרָאֵל - מִדֵּי שָׁבֶת 69
בְּשִׁפְתוֹ, וְלַפְּחוֹת מִדֵּי 70
חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ⁸, מֵעֲרֹכּוֹ 71
הַקְצוּב לְעֶרְךָ שָׁנָה, - יחלקו את הכסף המוקצב לכל השנה במנות 72
שבועיות או לפחות במנות חדשיות. וְכָל כֶּסֶף הַקְדָּשִׁים אֲשֶׁר עָלָה 73
עַל לֵב אִישׁ לְהִתְנַדֵּב בְּלֵי נָדָר לְפָרְנָסַת אַחִינוּ יוֹשְׁבֵי אֲרִיץ 74
הַקְדֹּשׁ, מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה. - כפי הנראה רוצה רבנו הזקן להוסיף 75
כאן, שלא רק את הסכומים שקבעו לתת בשנים קודמות יחלקו עתה 76

אגרת הקדש

כא אד"ש כמשפמ לאוהבי שמו אל

המתנדבים בעם לעשות צדקת

ה' עם ארצו הקדושה לתת מדי שנה בשנה חוק

הקצוב מעות אה"ק תוב"ב אליהם תמוף מלתי ותול

כמל אמרתי לורו לזרזים ולחזק ידים רפות במתן

דמים מעות א"י מדי שבת בשבתו ולפחות מדי חדש

בחדשו מערכו הקצוב לערך שנה וכל כסף הקדשים

אשר עלה על לב איש להתנדב בלי נדר לפרנסת

אחינו יושבי אה"ק מדי שנה בשנה. כי הנה מלבד

53. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אבל 'ארי' סתם מן האש האוכל הקרבן אדם משברון ורעות רוח" רוח נשברה דאדם המקריב (אוה"ת שם). 54. פניחס כח, ב. 55. ח"ג רמא, א. 56. ואתחנן ז, יא. עירובין כב, א. 57. אבות פ"ד מ"ז. 1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה לעיל באגה"ק ס"ה דע"י צדקה עביר שמא קדישא וצדקה ניתנת מחמת מדת החסד שפנימיותה אהבה". 2. עקב יא, יב. 3. ע"פ איוב כט, כב. 4. האזינו לב, ב. 5. מכות כג, א. 6. ספרי במדבר א. 6. ע"פ ישעי' לה, ג. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כהמשך שהמדובר באלה שעלה על לבם להתנדב כו". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר דבכתוב (ישעי' בסופו) מדי שבת - הכוונה לשבת סוף השבוע ומדי חודש - לראש החודש".

1 במנות שבועיות או חדשיות, אלא גם אם עלה במחשבתו של משהו
2 לתת סכום גדול יותר מאשר בשנים הקודמות, יקיים גם הוא בקשה
3 זו לתת את הסכום הנוסף במנות שבועיות או חדשיות. **בִּי הִנֵּה,**
4 **מִלְכֵּךְ הַיְדוּעַ לְכָל גְּדוֹל מַעֲלַת הַזִּרְיוֹת בְּכָל הַמִּצְוֹת,** – שיש
5 להודרו בעשיית מצוה
6 לעשותה מה שמוקדם יותר,
7 **הַנֶּאֱמָר וְנִשְׁנָה בְּדִבְרֵי** 1
8 **ר' ל': "לְעוֹלָם יִקְדִּים אָדָם** 2
9 **לְדַבֵּר מִצְוָה כו",** 3
10 **וּזְרִירֹתֶיהָ דֹּאבְרָהּם אֲבִינוּ** 4
11 **עָלָיו הַשְּׁלוֹם** – זרירותו של 5
12 אברהם אבינו ב"עקידה", 6
13 **הִיא הָעוֹמֶדֶת לְעַד, לָנוּ** 7
14 **וּלְכִנְיָנוּ עַד עוֹלָם, בִּי** 8
15 **הָעֶזְרָה עֲצֻמָּה** – שהקדוש 9
16 ברוך הוא זוכר תמיד וכותה 10
17 לבני ישראל, **אֵינָה נִחְשָׁבָה** 11
18 **כֹּךְ לְנִסְיוֹן גְּדוֹל לְעַד** 12
19 **מַעֲלַת** – ומדרגת אברהם 13
20 **אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם,** – זה 14
21 טעם אחד מדוע אין העקידה 15
22 עצמה נחשבת לנסיון גדול

אגרת הקדש

הידוע לכל גדול מעלת הזרירות בכל המצות הנאמר
ונשנה בדברי רז"ל לעולם יקדים אדם לדבר מצוה
כו' וזרירות דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד
לנו ולבנינו עד עולם כי העקדה עצמה אינה נחשבה
כ"כ לנסיון גדול לערך מעלת א"א ע"ה בשגם כי
ה' דיבר בו קח נא את בנך כו' והרי כמה וכמה
קדושים שמסרו נפשם על קדושת ה' גם כי לא
דיבר ה' בם רק שא"א ע"ה עשה זאת בזרירות נפלאה
להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו ולעשות
נחת רוח ליוצרו וממנו למדו רז"ל לקיום כל המצות
ובפרט מעשה הצדקה העולה על כולנה המגינה
ומצילה בפירותיה בעוה"ז מכל מיני פורעניות המתרגשות
כדכתיב וצדקה תציל ממות וכ"ש משאר מיני יסורים
הקלים ממות כ"ש שטוב לנו גם בעוה"ז להקדימה
כל מה דאפשר שהרי אדם נידון בכל יום:

23 כל כך לגבי אברהם אבינו, מצד מעלתו ומדרגתו הגדולות, טעם
24 שני, הוא: **בְּשָׁנָם** – בלקחו גם בחשבון, **בִּי ה' דִּבֶּר בּוֹ:** "קח נא
25 **אֶת בְּנִךְ כו"** 10 – שיקח את יצחק לעקידה, וְהָרִי – היו בָּמָה וְכִמָּה
26 **קְדוּשִׁים שֶׁמִּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קְדוּשַׁת ה' גַּם בִּי לֹא דִבֶּר ה' בָּם;** –
27 כיצד, איפוא, זה יכול להיחשב לנסיון גדול כל כך לגבי אברהם
28 אבינו, בשעה שהוא נצטוו על כך מהקדוש ברוך הוא בעצמו: **רַק**
29 **– הגדלות של העקידה היא בכך, שֶׁאֲבָרָהּם אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם**
30 **עָשָׂה זֹאת בְּזִרְיוֹת נִפְלָאָה,** – **"וַיִּשְׁכֶּם אֲבָרָהָם בַּבּוֹקֶר"** 11, ויחבוש
31 את חמורו 11, חבש בעצמו את האוכף של החמור, ולא ציווה ולא
32 חיבה שמישהו אחר יעשה זאת 12, **לְהִרְאוֹת** – גם לאחרים, שֶׁמִּחַתוֹ
33 **וְחִפְצוֹ** – תענוגו הפנימי, **לְמַלְאוֹת רִצּוֹן קוֹנוֹ וְלַעֲשׂוֹת נִחַת רוּחַ**
34 **לְיוֹצְרוֹ.** – באחד ממאמריו, מ"ב בתמוז תש"ט 13, מסביר כ"ק
35 אדמו"ר מהור"צ נ"ע, שעבודת בעלי תשובה היא להשפיע גם על
36 אחרים. בהתאם לכך יכולים לבאר, שכיוון שבענין העקידה היתה
37 העבודה במהופך ממדותו של אברהם אבינו (שהרי אברהם הוא

38 מדת האהבה, והעקידה היתה ענין של גבורה), "עתה ידעתי כי ירא
39 אלקים אתה" 14, שזה על דרך עבודת בעל תשובה המעמיד את
40 עצמו במהות אחרת, לכן רצה אברהם אבינו להראות גם לאחרים
41 את שמחתו ועונגו בקיום רצון הקדוש ברוך הוא בענין זה, **וּמִמֶּנּוּ** –
42 מאברהם אבינו – ובכוח
43 שהוא העניק לבני ישראל
44 בכל הדורות, **לְמַדוּ ר' ל' 15**
45 **לְקִיּוֹם כָּל הַמִּצְוֹת בְּכָל־**
46 **– שיש לקיים כל מצוה**
47 **בזרירות, ובפרט מַעֲשֵׂה**
48 **הַצְדָּקָה הָעוֹלָה עַל**
49 **כָּל־נֶחֱסֵה 16, – בכך, שהיא**
50 **הַמְּגִנָּה וּמַצִּילָה בְּפִירוֹתֶיהָ** –
51 **הנתינים פְּעוֹלָם הַזֶּה 17 מְכַל**
52 **מִיָּנִי פְּרַעְיֹת**
53 **הַמִּתְרַגְּשׁוֹת, בְּדִכְתִּיב: –**
54 **כמו שכתוב 18: "וּצְדָקָה**
55 **תַּצִּיל מָמוֹת," וְכָל שֶׁבֶן** –
56 **זה מציל מִשְׁאָר מִיָּנִי**
57 **יְסוּרִים הַקָּלִים מָמוֹת** –
58 **הרי כל שֶׁבֶן שְׁמוּב לָנוּ גַם**
59 **פְּעוֹלָם הַזֶּה לְהַקְדִּימָה** –

60 את מתן הצדקה, **כָּל מָה דֹּאבְרָהּ,** – כלומר, אם שאר המצוות,
61 שאין שכן בעולם הזה, יש להקדים בעשייתן, הרי בודאי שיש
62 להודרו בכל מיני זירוז בקיום מצות הצדקה ששכר "פירותיה" ניתן
63 בעולם הזה והיא מגינה מיסורים רחמנא לציילן. **שְׁהָרִי אָדָם גְּדוֹן**
64 **בְּכָל יוֹם 19: –** הרי נכון הדבר שנוגע לו לגבי המשפט של אותו יום
65 שתהיה לו הזכות של צדקה המגינה ומצילה. עד כאן דן רבנו הזקן
66 במתן סכומי הכסף, שהתנדבו לתת באופן שנתי עבור ארץ הקודש,
67 כל שבוע את החלק של השבוע, או לכל הפחות כל חודש את
68 החלק של החודש – מצד ענין הזרירות. להלן מוסיף רבנו הזקן פרט
69 ומעלה נוספים באי-לחכות עד סוף השנה: המעלה מתבטאת גם
70 בזיכור הנפש הבא מצד העבודה של צדקה, שכל פעם שהוא נותן
71 נתינה ועושה פעולה בעבודת הצדקה, הוא עושה כל פעם פעולה
72 של זיכור הנפש, וגם בכך שהצדקה פועלת למעלה יחוד בספירות
73 ובפרצופים עליונים – הרי בכל נתינה של צדקה הוא גורם מחדש
74 את היחוד למעלה 20.

9. נזיר כג, ב. ב"ק לח, ב. 10. וירא כב, ב. 11. שם, ג. 12. ראה פרש"י שם. 13. סה"מ תש"ט ע' 184. 14. וירא שם, יב. וראה סה"מ קונטרסים
ח"ב ע' 642. 15. פסחים ד, א. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר משהיה"א רפי"ב". 17. פאה פרק א' משנה א'. הערת כ"ק אדמו"ר
שליט"א: "וראה אגה"ק ס"ג". 18. משלי י, ב. 19. ר"ה טז, א. 20. על הסברא שכוונת רבנו הזקן בכך, שגם לא יתנו סכום גדול של צדקה
בתחילת השנה, אלא לחלקו לשבועות או לחדשים – כתב הרבי: "לפירוש זה מצוה אדה"ז לא ליתן כל הסכום בתשרי – כ"א רק חלק החדשי
1/12 ולעכב השאר, וליתן מדי חדש לא יותר מ-1/12 וכו'! וזה בא בהמשך לבי' הפלאת הזרירות! ופשיטא דכוונתו אך ורק – באם אינו בניגוד
כלל לזרירות וקדימת הנתינה. כן מובן מדי חדש לא יותר מ-1/12 וכו'! וזה בא בהמשך לבי' הפלאת הזרירות! ופשיטא דכוונתו אך ורק – באם אינו בניגוד
פס"ד בלבושי שרד הל' צדקה סק"ג סקרט"ו. הובא בד"ה להבין כו' כל פרוטה (להצ"צ, נדפס בפ"ע – עיי"ש בכהנ"ל בארוכה), וכנראה
השייכות דבי' הנ"ל לגביית כסף הכולל (ודכללות האגה"ק): : המשלוח לאה"ק אז – ה" ע"י שליח מדי שנה בשנה (וגובים היו זהובים בעיירות
אחת בכו"כ חדשים) (כמבואר בכו"כ מ' רבותינו). ועפ"ז – מהי התועלת בנתינה מדי שבת בשבתו כו' להגבאי בכל עיר?! וע"ז בא הבי'
באגה"ק: (א) זרירותו כו', (ב) רוב המעשה". עד כאן לשונו הקדוש של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

יום שישי י"ד תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 266, אך גם זאת... עד עמ' קלה, יבא שילה.

אגרת הקדש

- 1 אַךְ גַּם זֹאת מִצְאָנוּ רֵאיוֹנוֹ בְּעִבּוּרֵת הַצִּדְקָה, – בענין העבודה
2 שיהודי מתייגע כנגד טבע נפשו, לתת צדקה יותר מאשר מסתבר לו
3 מצד טבע נפשו, כפי שהוסבר באגרת הקדוש סימן י"ב ההבדל בין
4 "מעשה הצדקה" ל"עבודת הצדקה", ש"מעשה הצדקה" היא נתינת
5 הצדקה על דרך הרגיל,
6 ואילו האופן הנעלה יותר
7 ב"עבודת הצדקה" הוא 1
8 כשנתינת הצדקה היא 2
9 למעלה לגמרי מטבע נפשו 3
10 ורגילותה, שהרי הוא 4
11 מתייגע עם עצמו ביגיעה 5
12 גדולה לתת יותר מאשר 6
13 הוא רגיל לתת; הרי אפילו 7
14 כשהסכום שהוא נותן אינו 8
15 למעלה לגמרי מרגילותו, 9
16 אלא עצם נתינת הצדקה 10
17 במנות רבות, לתת פעם ועוד 11
18 פעם וכו', יש בכך משום ענין 12
19 של עבודה – ראינו ומצאנו 13
20 בעבודת הצדקה מַעֲלָה
21 פְּרִטוּיֹת גְּדוּלָּה וְנִפְלְאוֹת אֵין עֲרוֹךְ אֵלֶיהָ, – לא מעלה גדולה
22 ונפלאה סתם, אלא מעלה שהמעלות האחרות אינן בהשוואה כלל
23 אליה, לְהִיּוֹת מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה – נתינת הצדקה בפועל, לא
24 ההתנדבות לכך, שיכולה להיות התנדבות חד-פעמית על כל השנה,
25 אלא עצם המעשה של נתינת צדקה תהיה נַעֲשִׂית בַּפְעָמִים רַבּוֹת,
26 וְכָל הַמְרָבָּה – ונותן את הצדקה במנות רבות, הֲרִי זֶה מַשְׁבָּח,
27 וְלֹא בַּפֶּעַם אַחַת וּבְכַת אַחַת, – לתת את כל הסכום בפעם אחת,
28 גַּם כִּי הַסֵּךְ הַכּוֹלֵל אֶחָד הוּא, – בכל זאת מעלה גדולה ונפלאה
29 שאין ערוך לה בנתינת הסכום במנות רבות, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמָב"ם
30 וְ"ל בַּפִּירוּשׁ הַמִּשְׁנָה²¹ שֶׁשְּׁנֵי חֲכָמִים וְ"ל²²: "וְהַכֵּל לְפִי רֵב
31 הַמַּעֲשֵׂה": – שהרמב"ם בפירוש המשניות שלו מפרש ומדייק שזה
32 לא "לפי גודל המעשה" כי אם "לפי רוב המעשה" – שהמעשה הטוב
33 נעשה בפעמים רבות. והרמב"ם מפרש, למשל כשאחד יתנדב לתת
34 אלף²³ וחובים בבת אחת, הרי זה אמנם מעשה גדול, אך אין זה
35 נעשה כל כך קנין בנפש, מאשר כשהוא נותן אלף הזהובים באלף
36 פעמים, שכן, על ידי כל נתינה נעשה הדבר יותר קנין הנפש, קנין
37 ויחיוך בנפשו.
38 להלן יסביר רבנו הזקן, שמלבד היחיוך שנעשה בנפשו על ידי נתינת
39 הצדקה בפעמים רבות, נעשה על ידי כל נתינה יחוד עליון למעלה,
40 וְהִנֵּה, מַלְבָּד כִּי הַרְמָב"ם וְ"ל בְּאֵר הַיֵּטֵב טַעְמוֹ וְנִמּוּקוֹ, – מדוע
41 יש מעלה גדולה בנתינת הסכום בפעמים מרובות, כְּדִי לְיֻכַּד הַנֶּפֶשׁ
- על ידי רבוי המַעֲשֵׂה, – על ידי עשיית המעשה הטוב בפעמים רבות
– הרי לבד זאת, הִנֵּה מִקְרָא מֵלֹא דָבָר הַכְּתוּב: "פַּעֲלֵת צִדְקָה
לְחַיִּים", – הרבי מציין ב"הערות ותיקונים" שבסוף ה"תניא", לעיין
בפסוקים במשלי י, טז, שם כתוב "פעולת צדיק לחיים" (לא המלה
"צדקה" כי אם המלה
"צדיק") ובמשלי יא, יא, שם
כתוב "כן צדקה לחיים", שם
אכן כתוב "צדקה לחיים",
אבל המלה המקדימה היא
לא "פעולת צדקה" כי אם
"כן צדקה", והרבי אומר שם
ב"הערות ותיקונים":
"וצע"ג, שכן, בשני הפסוקים
לא כתוב הלשון "פעולת
צדקה לחיים", שרבנו הזקן
מביא כמקרא מלא "פעולת
צדקה לחיים". כפי הנראה
אין הרבי רוצה להסתפק
במה שיכולים לפרש
ש"פעולת צדיק, היא צדקה,
וכשהפסוק אומר ש"פעולת צדיק לחיים" הכוונה שהפעולה של
צדקה (על דרך כמו "צדיק ד' צדקות אהב"²⁴) לחיים – אין הרבי, כפי
הנראה, רוצה להסתפק בכך, שכן, כשאומרים "מקרא מלא דיבר
הכתוב", צריך הדבר להיות בפירוש בפסוק, בלי ההוספה שפעולתו
של צדיק היא צדקה, ולכן זה צע"ג שבפסוק אין אנו מוצאים המלים
"פעולת צדקה לחיים". דְּהִינּוּ שֶׁפַּעֲלָתָהּ וְסִגְלָתָהּ – של צדקה, היא
לְהַמְשִׁיךְ חַיִּים עֲלִיוֹנִים – האופן העליון יותר של חיים, מִחַיֵּי הַחַיִּים
אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא – להמשיך זאת לְאֶרֶץ הַחַיִּים, – ל"מלכות
דאצילות" הנקראת "ארץ החיים", שהיא "ארץ", המדריגה התחתונה
ביותר בספירות, וממנה באים ה"חיים" לכל הנבראים, נוצרים ונעשים
– ימשיכו בה מ"ז"א (מדות) דאצילות" שהיא המדריגה האחרונה של
"עולמות אין סוף", וה"חיים" של ז"א ומדות דאצילות הם בחינה של
"חיי החיים", הִיא "שְׂכִינָת עֲנִינוּ", – הנותן חזק וחיות בנבראים,
שֶׁעֲלֶיהָ נֶאֱמַר²⁵: "וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כָּל־הַנְּבִרָאִים, – את כל הנבראים,
אתה" מוסב על "מלכות דאצילות", האותיות מאל"ף עד תי"ו עם ד'
המוצאות שהן מקור האותיות, שזה המלה "אתה": א' ת'²⁶, וְהִיא
סִכַּת דְּיוֹד הַנוֹפֵּלֶת עַד עֶפֶר, – שבזמן הגלות, השכינה שנקראת
סוכת דוד" היא בגלות ובירידה עד עפר²⁷, וְכִמְאֵמַר ר'ו"ל²⁸: "גָּלוּ
לְאֲדָרִים – הגלות האחרונה שלנו, שְׂכִינָתָה עִמָּהֶם – בגלות, כו", –
הרי כיוון שזו הגלות האחרונה והתחתונה – ירדה השכינה עד
למדריגות התחתונות ביותר – עד עפר, ועל ידי צדקה ממשיכים

21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובקיצור – הדין – הל' דעות פ"א ה"ז". 22. אבות פ"ג משנה ט"ו. 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בצ"צ שם הביא גירסת הרע"ב מאה". 24. תהלים יא, ז. 25. נחמ"ט, ו. 26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לעיל שהיחודה ספ"ב". 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובפרט שבעקבות משיחא – עיין אגה"ק סוס"ט". 28. מגילה כט, א (לפי גירסת העין יעקב), הובא לעיל ח"א ספי"ז.

1 לשכינה מחיי החיים אין סוף ברוך הוא, כי באתערותא דלתתא –
2 על ידי התעוררות האדם למטה, "להחיות רוח שפלים" – עניים,
3 דלית ליה מגרמיה כלום – שאין להם משל עצמם כלום, נעשה על
4 ידי זה אתערותא דלעילא, – התעוררות ופעולה למעלה, להמשיך

5 חיים מ"חיי החיים" ל"מלכות

6 דאצילות" שבספירות היא

7 בחינה וספירה ש"לית לה 1

8 מגרמיה כלום", שאין לה 2

9 משל עצמה כלום, היא רק 3

10 מקבלת משאר הספירות, 4

11 ובפירט בהתנדב עם 5

12 להחיות יושבי ארץ החיים 6

13 ממש, – יושבי "ארץ 7

14 ישראל" שלמטה שהיא 8

15 מכוונת כנגד "ארץ החיים" 9

16 שלמעלה²⁹ – הרי הצדקה 10

17 שנותנים להחזקת העוסקים 11

18 בתורה ועבודה בארץ 12

19 ישראל, יש על ידי זה

20 המשכה מיוחדת במינה מחיי החיים ל"מלכות דאצילות" ול"שכינה",

21 ודי למבין. וכל משכיל על דבר גדול ונפלא בזה – שעל ידי

22 מעשה הצדקה ממשיכים חיים עליונים מ"אין סוף" ברוך הוא לשכינה

23 שנמצאת בגלות, ימצא טוב טעם ודעת, בזה גדולים דברי

24 חכמים ו"ל שאמרו: "הכל לפי רב המעשה", דחינו מעשה

אגרת הקדש

כו' כי באתערותא דלתתא להחיות רוח שפלים דלית
ליה מגרמיה כלום אתערותא דלעילא ובפרט בהתנדב
עם להחיות יושבי ארץ החיים ממש וד"ל. וכל משכיל
על דבר גדול ונפלא כזה ימצא טוב טעם ודעת כמה
גדולים דברי חכמים ו"ל שאמרו הכל לפי רוב המעשה
דהיינו מעשה הצדקה הנעשה בפעמים רבות להמשיך
חיים עליונים ליחוד יחוד עליון פעמים רבות. והיינו
נמי כעין מ"ש הרמב"ם לוכך הנפש כנודע מזוה"ק
דשכינה נקראת נפש כי היא חיינו ונפשנו וכתוב כי
שחה לעפר נפשנו. ולכן ארו"ל גדולה צדקה שמקרבת
את הגאולה להקימה מעפר מעט מעט עד כי
יבא שילה:

הצדקה הנעשה בפעמים רבות, להמשיך חיים עליונים, – מחיי
החיים "אין סוף" ברוך הוא, ליחוד – ולפעול יחוד עליון – של קודשא
ברוך הוא ושכינתו (של הקדוש ברוך הוא ושכינתו) פעמים רבות.
– אשר בכל נתינה – מיוחדים יחוד עליון באופן של המשכה מקודשא

ברוך הוא (הקב"ה) ו"אין

סוף" – לשכינתו (לשכינתו)

עד למטה במדרגות

התחתונות ביותר, וחינו נמי

– וזה גם כעין מה שכתב

הרמב"ם: – במעלת נתינת

צדקה במנות רבות, לוכך

הנפש, – בדברים אלה של

הרמב"ם מרומז הענין מה

שנעשה למעלה היחוד

העליון, פנודע מזה

הקדוש³⁰ דשכינה נקראת

"נפש", כי היא – השכינה,

היא חיינו ונפשנו, וכתוב:

– וכתוב³¹: "כי שחה לעפר

נפשנו". – כלומר, השכינה שירדה עד מטה מטה – בגלות. ולכן

אמרו רז"ל³²: "גדולה צדקה, שמקרבת את הנפלה", – גאולת

השכינה מהגלות, להקימה מעפר מעט מעט, – על ידי נתינת

צדקה כל פעם מקימים יותר את השכינה שנפלה בגלות, "עד כי יבא

שילה"³³. – שאז תהיה הקימה השלימה של השכינה.

יום שבת קודש ט"ו תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלה, כב אהובי אחי... עד עמ' קלה, בפרש"י.

בהמשך לכך בא חלק האגרת שנדפס כאן ב"תניא", ולאחר מכן מסיים רבנו
הזקן, שמן ההכרח לשמור על התקנות של זמני הקבלה ל"יחידות" וזמני
הנסיעה אליו, והוא גזור "קנסות" על אלה שלא יתנהגו כפי התקנות, וגם
מאיים ביציאה מהמדינה.

אולם, כדאי לציין, שהחסידים

הראשונים היו אומרים, שמה

שאנו רואים "מעשה רב" שאכן

שואלים מהרביים עצות בענינים

גשמיים, והרביים עונים – הרי

זה מפני שרבנו הזקן בעצמו

"התיר" זאת ברשימה שכתב

"קרב לזמן הסתלקותו" (נדפסה

ב"אגרות קודש" שם, סימן סה), אודות המעלה של "קירוב הדעת ועצות

מרחוק בכל עניני ב"ב וכו'".

אהובי, אחי ורעי! מאהבה מסתרת – בא אני אליכם בתוכחת

מנלה. לכו נא ונבדקה! – בואו ונתדבר בינו. וזכרו ימות עולם,

בינו שנות דור ודור, התינה בזאת מימות עולם, ואיה

49 כב. באגרת הבאה (סימן כ"ב) מתאונן רבנו הזקן על מה שחסידים מטרידים
50 אותו בשאלות אודות עצות בענינים גשמיים, פרנסה וכדומה, ומסביר שמתן
51 עצות בענינים גשמיים, שייך רק לנביאים ולא לחכמי התורה. ומסיים
52 באריכות הביאור כיצד יש לקבל יסורים גשמיים, שיתווסף על ידם ביראת
53 שמים ובאהבת ה'.

54 ליתר הבנת אגרת זו, כדאי

55 להעתיק תחילתה וסופה של 13

56 אגרת שלא נדפסה ב"תניא", 14

57 אלא נדפסה ב"אגרות קודש" – 15

58 אדמו"ר הזקן "קה"ת תש"מ) 16

59 סימן כד.

60 בתחילת אותה אגרת קובע רבנו

61 הזקן זמנים קבועים בהם יכולים להיכנס אליו ל"יחידות", ולאחר מכן הוא

62 מתבטא בביטויים חריפים כנגד מה ששואלים אותו עצות בענינים גשמיים,

63 בטענו, בגודל ענינותו, שזה מבלבל אותו בעיני תורה, ובהביאו ראייה ממש

64 רבנו שחכמינו ז"ל אומרים: "כי תעלה על דעתך שמשנה רבנו עליו השלום

65 יושב ודן כל היום כולו – תורתו מתי נעשית".

אגרת הקדש

כב אהובי אחי ורעי מאהבה מסותרת
תוכחת מגולה לכו נא ונוכחה
זכרו ימות עולם בינו שנות דור ודור היתה כזאת
מימות עולם ואיה איפוא מצאתם מנהג זה באחד

29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אגה"ק סוס"ח". 30. ראה ז"ח רות פד, א. 31. תהלים מדר, כו. 32. ב"ב י, א. 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הסיום הבלתי רגיל 'עד כי יבא שילה' (ראה פ"ו ובכ"מ) מוכן ע"פ זח"א (רלו, ב) עה"פ: באתר אחרא כו' באתר אחרא כו' והכא כו' דשכינתא תקום כו'". 1. שבת י, א.

משתכר בו' ומלכות בית דוד מתי תחזור בו', - כשיבוא
המשיח, הנה השוו - פרנסה גשמית וקץ ביאת המשיח, זה לזה.
- כשם שאין אף אחד יודע ה"קץ", כך אין בכוח אף אחד לדעת
הענינים של פרנסה. ומה שכתוב ב"ישעיה": "יועץ וחכם
חרשים", - הרי שחכם

(בחכמת התורה) הוא גם
"יועץ" מונח שמשמשים
בו על נתינת עצה בענינים
גשמיים, וכן מה שאמרו
ר"ל: - בנוגע למי שעוסק
בתורה לשמה: "ונהנין
ממנו עצה ותושיה" -
הרי מובן מהפסוק וממאמר
רבותינו ז"ל שתלמיד חכם
הלומד תורה יש בכוחו
לחת עצות, הינו בדברי
תורה, - דוקא, הנקרא
"תושיה"¹⁰, - וא"כ "עצה
ותושיה" היינו - עצות
בעניני תורה, כמאמר
ר"ל: "יועץ" - "זה שיועץ
לעבר שנים - על ידי
הוספת חודש לשנה, חודש
אדר, ולקבץ חרשים -
מתי ראש חודש, בו", שפסד העבור - לעבר שנים וחודשים, קרוי
עצה' וסוד' כלשון תורה, בראיתא - כפי שהגמרא אומרת
בסנהדרין דף פו, עין שם בפרוש רש"י: - שם כתוב במפורש
ש"יועץ" ו"עצה" קשורים בסוד העיבור.

איפוא מצאתם מנהג זה - שיפרשו להלן, באחד מכל ספרי
חכמי ישראל הראשונים והאחרונים, להיות מנהג ותקון
לשאל בעצה גשמיות, בדת מה לעשות בעניני העולם
הגשמי, אף - לא, לגדולי חכמי ישראל הראשונים כתנאים
ואמוראים, אשר כל רז
לא אנם להו', - ששום

סוד לא נעלם מהם, ונהירין
להון שכלין דרקיע', -
והיו בהירים ומאירים להם
הדרכים שבשמים, כי אם
לנביאים ממש, אשר היו
לפניהם בישראל, כשמואל
- הנביא, הנקרא הרואה,
אשר הלך אליו שאל
לדרש ה' - על ידו, על
דבר האתונות שנאבדו
לאביו. - מדוע, אכן, לא
שאלו את התנאים
והאמוראים גם אודות
ענינים גשמיים? - מסביר
רבנו הזקן: כי באמת, כל
עניני אדם, לבד מדברי
תורה ויראת שמים -
אינם משנים, רק
בנבואה, - ככתוב⁵ - ו"לא לחכמים - מגיע, לחם", - כלומר,
כל הענינים הגשמיים, כמאמר ר"ל: "הכל בידי שמים, חוץ
מיראת שמים", ו - חכמינו ז"ל אומרים: "שבעה דברים
מכסים בו' - מדיעת האדם, ומהם: אין אדם יודע כמה

יום ראשון ט"ז תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלד, אך האמת אניד... עד עמ' 268, ואחור ח"ו.

לשם שמים, אך כיוון שהם כל כך שקועים בזה, עד שיש להם גם
אהבה לחיי הגוף, אהבה כזו המפריעה לסדר, הרי במילא - ועל כן
היטב חרה להם בצער הגוף חס ושלום ה' ירחם, ואין יכולין
לקבל כלל, - צער ויסורים, עד ש - הצער מעבירם על דעתם,
לכתת רגליהם מעיר
לעיר, לשאל עצות
מרחוק, - מהו אכן הטעם
שהקדוש ברוך הוא נותן
יסורים, ואיך יש להתייחס
על פי תורה לבעיות החיים
הגשמיים - אם הדרך היא
לא לבקש עצות על כך אצל
תלמידי חכמים וצדיקים?

אך האמת אניד לשומעים לי, כי אהבה מקלקלת השורה,¹¹
ונהנה היא - האהבה היא כסות עינים שלא לראות האמת, מרב
אהבתם לחיי הגוף - שבגלל כך באים חסידים לבקש עצות
בענינים גשמיים, כפי שיפרש להלן; בינתיים מצוין רבנו הזקן, שלא
מדובר כאן חס ושלום על
אהבת הגוף סתם, כי אם
הכוונה היא אכן: לשם
שמים, - רוצים בחיי גוף
טובים, לשם שמים, לעבד¹²
בו - עם הגוף, את ה',¹³
ברשפי אש ושלחבת¹⁴
גדולה מאהבת נפשם את¹⁵
ה', - הרי למרות שזה אכן

אגרת הקדש

אך האמת אניד לשומעים לי כי אהבה מקלקלת
השורה ונהנה היא כסות עינים שלא לראות
האמת מרוב אהבתם לחיי הגוף לש"ש לעבוד בו את
ה' ברשפי אש ושלחבת גדולה מאהבת נפשם את
ה' וע"כ היטב חרה להם בצער הגוף ח"ו ה' ירחם
ואין יכולין לקבל כלל עד שמעבירים על דעתם לכתת
רגליהם מעיר לעיר לשאול עצות מרחוק ולא שעו

2. ראה חולין נט, א. 3. ראה ברכות נח, ב. 4. שמואל א' פרק ט. 5. קהלת ט, יא. 6. ברכות לג, ב. 7. פסחים נד, ב. 8. ג. 9. אבות רפ"ו.
10. סנהדרין כו, ב. ובכ"מ. 11. ב"ר פנ"ה, ח.

1 ממשיך רבנו הזקן ומסביר: אלה המהתלכים לבקש עצות איך
2 להיפטר מהצרות הגשמיות, אין דרכם הדרך הנכונה על פי תורה,
3 שכן, בעשותם כך – וְלֹא שָׁעוּ אֵל ה' לָשׁוּב אֵלָיו בְּרוּחַ נְמוּכָה
4 וְהַכְנַעַת הַגּוֹף, לְקַבֵּל תּוֹכַחְתּוֹ בְּאַהֲבָה, "כִּי – הָרִי, דּוֹקָא אֶת
5 אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' וְכוּ": –

6 יוכיח"12 – מכאן, שבמקום

7 להתהלך ולחפש עצות איך

8 להיפטר מעונשים גשמיים,

9 על האדם לחזור בתשובה,

10 שהרי העונשים סימן הם

11 שהקדוש ברוך הוא רוצה

12 שאותו יהודי יעשה תשובה,

13 ויתירה מזו, על יהודי להיות

14 שבע רצון מכך, שכן יש לו

15 הזכות, שדוקא אותו בחר ה'

16 לעוררו לתשובה, כביטוי

17 לאהבתו המיוחדת של

18 הקדוש ברוך הוא אליו.

19 וְכַמוֹ אֵב רַחֲמֵן וְצַדִּיק

20 הַמֵּכָּה בְּנוֹ, שָׂאִין לְבֹ

21 חָכְם לְחַפֵּךְ עֵרְף לָנוֹם,

22 לְמַצֵּא לוֹ עֲזָרָה, אוֹ אֶפְלוֹ

23 – לא, מְלִיץ יֵשֶׁר, לְפָנֵי

24 אֲבִיו הַרְחֵק וְהַצִּדִּיק

25 וְחָסִיד, – הָרַבִּי הַרִּי"צ נ"ע העיר באחת משיחותיו¹³: בשרבנו הזקן

26 מדבר בפעם הראשונה אודות אב המעניש את בנו ומכה אותו, אין

27 הוא משתמש בתואר "חסיד", ורק לאחר מכן, כשהוא מדבר אודות

28 "מליץ ישר", שם הוא משתמש בתואר זה, שכן, אב המכה את בנו,

29 הוא אכן רחמן וצדיק וחכם, אבל לא חסיד, כי חסיד אינו מכה! על

30 כל פנים רואים אנו, שאם הבן הוא חכם – לא ינוס לחפש לו עזרה

31 או מליץ ישר, רק לְהִיּוֹת "יֵשֶׁר יַחְזוּ פְּנִימוֹ" – לא עם העורף שלו.

32 כי אם עם הפנים שלו, עִם אֲבִיו – פְּנִים בְּפְנִים, – פנים כנגד פנים,

33 לְסַבֵּל הַכְּאוּתוֹ בְּאַהֲבָה, לְמוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים. וְהֵנָּה, לְמַעַלָּה

34 בְּחֵינֵת "פְּנִים" – שלמדנו לעיל, שמצדו של יהודי צריך להיות

35 ללמעלה האופן והבחינה של "ישר יחזו פנימו", ו"פנים בפנים",

36 ההיפך מהחזרת העורף, כי אם לחזות באבינו שבשמים פנים אל

37 פנים, הרי הבחינה של "פנים" למעלה הוא הָרָצוֹן וְהַחֲשֵׁק, אֲשֶׁר

38 אֲבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם מְשַׁפֵּעַ לְבָנָיו כָּל טוֹב עוֹלָמִים – גם העולם

39 הרוחני וגם העולם הגשמי, וְחַי נֶפֶשׁ וְגוֹף, – הרי כל זה הוא

40 משפיע, בְּאַהֲבָה וְרָצוֹן, חֲשִׁיקָה וְחַפִּיצָה, עַל יְדֵי תוֹרַת חַיִּים –

אגרת הקדש

אל ה' לשוב אליו ברוח נמוכה והכנעת הגוף לקבל
תוכחתו באהבה כי את אשר יאהב ה' וכו':

וְכַמוֹ אֵב רַחֲמֵן חָכֵם וְצַדִּיק הַמֵּכָה בְּנוֹ שָׂאִין לְבֹ
חָכֵם לְחַפֵּךְ עֵרְף לָנוֹם לְמַצֵּא לוֹ עֲזָרָה אוֹ

אֶפְלוֹ מְלִיץ יֵשֶׁר לְפָנֵי אֲבִיו הַרְחֵק וְהַצִּדִּיק וְחָסִיד

רַק לְהִיּוֹת יֵשֶׁר יַחְזוּ פְּנִימוֹ עִם אֲבִיו פְּנִים בְּפְנִים

לְסַבֵּל הַכְּאוּתוֹ בְּאַהֲבָה לְמוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים. וְהֵנָּה

לְמַעַלָּה בְּחֵינֵי פְּנִים הוּא הָרָצוֹן וְהַחֲשֵׁק אֲשֶׁר אֲבִינוּ

שֶׁבְּשָׁמַיִם מְשַׁפֵּעַ לְבָנָיו כָּל טוֹב עוֹלָמִים וְחַי נֶפֶשׁ

וְגוֹף בְּאַהֲבָה וְרָצוֹן חֲשִׁיקָה וְחַפִּיצָה ע"י תורת חיים

שֶׁהִיא רָצוֹנוֹ ית' אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ כְּמוֹ"שׁ כִּי בְּאוֹר פְּנִיךְ

נָתַת לָנוּ תוֹרַת חַיִּים כו' לַעֲשׂוֹת בָּהּ רָצוֹנוֹ וְע"ז נֹאמַר

בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וְרָצוֹנוֹ כו'. מִשָּׁא"כ לַעֲוֹ"ג מְשַׁפֵּעַ

חַי גּוֹפֵם שְׂלֹא בְּרָצוֹן וְחֲשִׁיקָה וְחַפִּיצָה לְכָךְ נִקְ' אֱלֹהִים

אַחֲרִים שְׂיוֹנְקִים מִבְּחִי אַחֲוִירִים וְכךָ הוּא בְּאִדָּם הָרָצוֹן

וְהַחֲשֵׁק הוּא בְּחֵי פְּנִים וְאֵם אֵינוֹ מִקְבֵּל בְּאַהֲבָה

וְרָצוֹן כְּאֵלּוֹ הוֹפֵךְ עוֹרְף וְאַחֲוִיר ח"ו.

על ידי ההסתכלות בו בפנים, ואילו בשנותנים דבר לשונא – מפנים

את הפנים ממנו, שכן כיוון שבנפש, הפנים, פנימיות הרצון הפנימי,

מופנים ממנו, והנתינה היא רק ברצון החיצוני מפני טעם איזה שהוא,

אבל לא שרוצים לתת לו באמת, הרי כשם שבנפש, הפנים, הרצון

הפנימי, מופנה ממנו, משתקף הדבר גם בגוף, שהפנים מופנים בשעה

שנותנים לו ההשפעה. כך גם כאן – השפעת חיי הגוף לאומות

העולם ניתנת רק ברצון החיצוני, בחינת "אחוריים" (הניגוד ל"פנים"),

והם נקראים "אלהים אחרים". על כל פנים יוצא, שבחינת "פנים"

למעלה היא ההשפעה הניתנת לבני ישראל ברצון הפנימי של

הקדוש ברוך הוא. וְכַךָּ הוּא בְּאִדָּם, הָרָצוֹן וְהַחֲשֵׁק – הרצון הפנימי

של האדם, הוּא בְּחֵינֵת "פְּנִים", – וכשאומרים שצריך להיות "פנים"

בפנים" מהאדם להקדוש ברוך הוא, הכוונה היא לקבל ברצון וחשק

(ברצון פנימי) מה שניתן לו מה"פנים" שלמעלה (מהפנימיות

שלמעלה). ובענינו הכוונה שיש לקבל התוכחה של הקדוש ברוך

הוא (שהתבטאה ביסורים גשמיים) ברצון פנימי. וְאֵם אֵינוֹ מִקְבֵּל –

התוכחה, בְּאַהֲבָה וְרָצוֹן – כְּאֵלּוֹ הוֹפֵךְ עוֹרְף וְאַחֲוִיר, חָס וְשָׁלוֹם.

שֶׁהִיא – התורה היא, רָצוֹנוֹ וְתַכְרֵךְ – אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ, – השפעה
41 כזו, שהיא באהבה ורצון וכו', היא הנקראת בחינת "פנים", השפעה
42 הבאה מהפנים ופנימיות הרצון שלמעלה, כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים: –
43 בשמונה עשרה, "כִּי בְּאוֹר פְּנִיךְ נָתַת לָנוּ תוֹרַת חַיִּים כו'" –
44 לַעֲשׂוֹת בָּהּ – ועל ידה,
45 רָצוֹנוֹ, וְעַל זֶה נֹאמַר:

46 "בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים,

47 וְרָצוֹנוֹ כו'". מִה שָׂאִין בֶּן

48 לְעוֹבְדֵי גִלּוּלִים, – לאומות

49 העולם, מְשַׁפֵּעַ חַי גּוֹפֵם¹⁴

50 שְׂלֹא בְּרָצוֹן וְחֲשִׁיקָה

51 וְחַפִּיצָה, לְכָךְ נִקְרָאִים

52 "אֱלֹהִים אַחֲרִים", שְׂיוֹנְקִים

53 – חיותם, מְבַחֲשִׁית

54 "אַחֲוִירִים". – לא ברצון

55 הפנימי, כי אם ברצון

56 החיצוני, כפי שהוסבר בפרק

57 כ"ב בחלק הראשון של ספר

58 ה"תניא", שבשעה שנותנים

59 דבר לידיד, מסתכלים ישר

60 בפניו בשנותנים לו, שכן,

61 כיוון שבנפש זה בא מהפנים

62 ומהרצון הפנימי של הנפש,

63 כך גם בגוף מתבטא הדבר

64 על ידי ההסתכלות בו בפנים, ואילו בשנותנים דבר לשונא – מפנים

65 את הפנים ממנו, שכן כיוון שבנפש, הפנים, פנימיות הרצון הפנימי,

66 מופנים ממנו, והנתינה היא רק ברצון החיצוני מפני טעם איזה שהוא,

67 אבל לא שרוצים לתת לו באמת, הרי כשם שבנפש, הפנים, הרצון

68 הפנימי, מופנה ממנו, משתקף הדבר גם בגוף, שהפנים מופנים בשעה

69 שנותנים לו ההשפעה. כך גם כאן – השפעת חיי הגוף לאומות

70 העולם ניתנת רק ברצון החיצוני, בחינת "אחוריים" (הניגוד ל"פנים"),

71 והם נקראים "אלהים אחרים". על כל פנים יוצא, שבחינת "פנים"

72 למעלה היא ההשפעה הניתנת לבני ישראל ברצון הפנימי של

73 הקדוש ברוך הוא. וְכַךָּ הוּא בְּאִדָּם, הָרָצוֹן וְהַחֲשֵׁק – הרצון הפנימי

74 של האדם, הוּא בְּחֵינֵת "פְּנִים", – וכשאומרים שצריך להיות "פנים"

75 בפנים" מהאדם להקדוש ברוך הוא, הכוונה היא לקבל ברצון וחשק

76 (ברצון פנימי) מה שניתן לו מה"פנים" שלמעלה (מהפנימיות

77 שלמעלה). ובענינו הכוונה שיש לקבל התוכחה של הקדוש ברוך

78 הוא (שהתבטאה ביסורים גשמיים) ברצון פנימי. וְאֵם אֵינוֹ מִקְבֵּל –

79 התוכחה, בְּאַהֲבָה וְרָצוֹן – כְּאֵלּוֹ הוֹפֵךְ עוֹרְף וְאַחֲוִיר, חָס וְשָׁלוֹם.

12. משלי ג, יב. 13. ראה סה"ש תש"ד ע' 15. 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע דלכאורה כן הוא גם בחיי נפשם. ראה ח"א פכ"ב וספ"ג".

יום ראשון	יום שישי	ט תשרי, ערוהכ"פ	ה'תש"ד
תהלים: מפרק מט עד פרק נד ופרקים קיב-קיד	שיעורים. חומש: ברכה, ששי עם פירש"י. תהלים: מט-נד. קיב-קיד. תניא: ולפמ"ש בס' . . . 264 במ"א.	כפרות: "בני אדם - ולשלוש" שלש פעמים, ובכל פעם מסבב ג' פעמים, סך הכל מסבב ט' פעמים. עד סוף תשרי אין אומרים תחנון. מלקות: המלקה והגלקה שניהם אומרים "והוא רחום" שלש פעמים. בערב יום הכפורים העבודה היא חרטה על העבר, ביום הכפורים - קבלה על להבא.	

יום שני	שבת	י תשרי, יום הכפורים	ה'תש"ד
תהלים: מפרק נה עד פרק נט ופרקים קודם כל נדרי: קטו-קכג קודם השינה: קכד-קלב אחר מוסף: קלג-קמא אחר נעילה: קמב-קנ	שיעורים. חומש: ברכה, שביעי עם פירש"י. תהלים: נה-נט. קודם כל נדרי: קטו-קכג. קודם השינה: קכד-קלב. אחר מוסף: קלג-קמא. אחר נעילה: קמב-קנ. תניא: ומזה יובן . . . עזה"ב.	ליל יום הכפורים מתחילים "ה' מלך תגל" גו'. פסוק "אור זרוע" - פעם אחת, ובקול רם. על דעת הקהל כו' - ג' פעמים, ובקול נמוך. אין כופלים החריו "כי הנה בחמר". קריאת שמע על המטה כמו בשבת ויום טוב. אבינו מלכנו זכור רחמיך כו' - בכל תפלות היום. בראש השנה ויום הכפורים אומרים י"ג מדות הרחמים בהוצאת הספר תורה גם כשחל בשבת. שיעור תהלים אחר מוסף. הפטורת מנחת יום הכפורים: ויהי דבר - ובהמה רבה. מי אל כמוך גו'. גם במנחה אומרים לדוד ה' אורי. פתיחת הארון בנעילה לאשרי, ונשאר פתוח עד אחרי כל תפלת נעילה. בקדיש בנעילה - לעזא ולעלא, אין באלקינו, עלינו. ואין נושאים כפים. אומרים "היום יפנה", גם אם העריב היום. אין מברכים "שעשה לי כל צרכי" עד למחר. יוהכ"פ קומט אויס צו פאסטען זעקס און צוואנציג שעה .	

ביום הכפורים יוצא לצום עשרים ושש שעות.

יום ראשון	יום שני	יום ראשון	יום ראשון
שיעורים. חומש: ברכה, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: ס"סה. תניא: כא. אד"ש . . . 266 בכל יום.	שיעורים. חומש: ברכה, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: ס"סה. תניא: כא. אד"ש . . . 266 בכל יום.	שיעורים. חומש: ברכה, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: ס"סה. תניא: כא. אד"ש . . . 266 בכל יום.	שיעורים. חומש: ברכה, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: ס"סה. תניא: כא. אד"ש . . . 266 בכל יום.
במוצאי יוהכ"פ תקנ"ו בליאזנא אמר רבינו הזקן תורה ברבים - כנהוג אז דרושים קצרים - ע"פ מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו, אליו לא למדותיו, דער פרדס זאגט אליו איז אורות המתלבשים בכלים דע"ס דאצילות, דער רבי דער בעש"ט זאגט אליו איז דער אלקות וואס אין כלים דע"ס דאצילות, דער פירוש הפשוט איז: אליו עצמות א"ס וואס עס איז בא יעדען פשוט'ן אידען בידיעה עצמית דורך אמונה פשוטה, און דאס איז קרובים אליו און בכל קראנו אליו עצמות א"ס און עצמות הנשמה, תפלה באמונה פשוטה איז מחבר עצמות הנשמה מייט עצמות א"ס, אז עצמות א"ס זאל זיין דער רופא חולים און מברך השנים.	במוצאי יום הכפורים תקנ"ו בליאזנא אמר רבינו הזקן תורה ברבים - כנהוג אז דרושים קצרים - על פסוק "מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו", אליו לא למדותיו. ה'פרדס' אומר: "אליו" הם האורות המתלבשים בכלים דע"ס דאצילות; הרבי בפעל שם טוב אומר: "אליו" הוא האלקות שבכלים דע"ס דאצילות; הפירוש הפשוט הוא: "אליו" - עצמות אין סוף שבידיעה עצמית של כל יהודי פשוט - על ידי אמונה פשוטה - וזהו 'קרובים אליו',		

במוצאי יום הכפורים תקנ"ו בליאזנא אמר רבינו הזקן תורה ברבים - כנהוג אז דרושים קצרים - על פסוק "מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו", אליו לא למדותיו. ה'פרדס' אומר: "אליו" הם האורות המתלבשים בכלים דע"ס דאצילות; הרבי בפעל שם טוב אומר: "אליו" הוא האלקות שבכלים דע"ס דאצילות; הפירוש הפשוט הוא: "אליו" - עצמות אין סוף שבידיעה עצמית של כל יהודי פשוט - על ידי אמונה פשוטה - וזהו 'קרובים אליו',

ו'בְּכָל קָרָאנוּ אֵלָיו' – עֲצָמוֹת אֵין סוֹף וְעֲצָמוֹת הַנֶּשְׁמָה; תְּפִלָּה בְּאֻמוֹנָה פְּשוּטָה מִחֲבֶרֶת אֶת עֲצָמוֹת הַנֶּשְׁמָה עִם עֲצָמוֹת אֵין סוֹף, שֶׁעֲצָמוֹת אֵין סוֹף יֵהִיָּה הָרוּפָא חוֹלִים וּמְכַרְךָ הַשָּׁנִים.

יום רביעי	יום שני	יב תשרי	ה'תש"ד
תהלים: מפרק סו עד פרק סח	שיעורים. חומש: ברכה, שני עם פירש"י. תהלים: סו"סח. תניא: אך גם . . . יבא שילה		
בְּרִית כְּרוּתָה לְתַעֲמוּלָה וְעִבּוּדָה בְּמוֹעֲצוֹת חֻכְמָה וּבִקְרוֹב הַדַּעַת שְׁאִינָה חוֹזֶרֶת רִיקָם.			

יום חמישי	יום שלישי	יג תשרי	ה'תש"ד
תהלים: מפרק סט עד פרק עא	שיעורים. חומש: ברכה, שלישי עם פירש"י. תהלים: סט"עא. תניא: כב. אהוביי . . . בפירש"י.		
הַסְתַּלְקוֹת אֲדָמוֹר מֶהֱרָ"ש – תרמ"ג – וּמְנוּחָתוֹ כְּבוֹד בְּלִיבְאֻוִיטָשׁ. תַּחֲלַת אֲגָרַת סִימָן כב וְסוּפָה – לֹא בָא בְּדַפּוּס בְּאֲגָרַת הַקֹּדֶשׁ. (נִדְפַס בְּקוֹבֶץ הַתָּמִים חוֹבֶרֶת שְׁנִיָּה) .			

יום שישי	יום רביעי	יד תשרי, ערב חה"ס	ה'תש"ד
תהלים: מפרק עב עד פרק עז	שיעורים. חומש: ברכה, רביעי עם פירש"י. תהלים: עב"עו. תניא: אך האמת . . . יאהב ה' וכו'.		
עֲרוֹב תַּבְּשִׁילִין. אֵין מוֹסִיפִין עַל שְׁתֵּי עֲרֻבוֹת, מִזֶּה-שְׁאִין-כֵּן בְּהַדְסִים. מִזֶּה־דָרִים לְאֹגוֹד הַלּוֹלֵב בְּסִכָּה וּבְעֶרֶב יוֹם טוֹב. עַל הַלּוֹלֵב שְׁתֵּי כְּרִיכוֹת – וּמִשְׁתַּדְּלִים שְׁשִׁיתָהֶם תִּהְיֶינָה מְכֻסּוֹת בְּהַהֲדָסִים וְעֲרֻבוֹת, גַּם כְּרִיכָה הַעֲלִינָה בְּמַעַט עַל כָּל פָּנִים – וּמִלְבָּד זֶה שְׁלֹשׁ כְּרִיכוֹת שֶׁבִּהֶם אוֹגֵד הַהֲדָסִים וְהַעֲרֻבוֹת עִם הַלּוֹלֵב, שְׁלֹשׁ אֵלוֹ בְּמִשְׁךְ טַפַּח אֶחָד.			

שבת קודש	יום חמישי	טו תשרי, א דחג הסוכות	ה'תש"ד
תהלים: מפרק עז עד פרק עח	שיעורים. חומש: ברכה, חמישי עם פירש"י. תהלים: עז"עח. תניא: וכמו אב . . . הדינין נס"ו.		
בְּשַׁנּוּתֵי הַד' מִיָּנִים לְאַחַר לְבָרֶךְ עֲלֵיהֶם, אוֹמְרִים בְּפִרוּשׁ שֶׁהוּא בְּמִתְנָה עַל מִנַּת לְהַחְזִיר, וּבִפְרָט בְּיוֹם רֵאשׁוֹן. וְהוּא תוֹעֵלֶת לְנֻתֵן וְלִמְקַבֵּל. הוֹרָה אֲדוֹנֵי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב] שֶׁתַּחֲלִילוֹ בְּרַכַּת שְׁתַּחֲלִינוֹ בְּשִׁתְּלֻלָּב בִּירוֹ אֶת וְהָאֲתָרוֹג בְּשִׁנִּיָּה. הַפְּסוּקִים בִּי אֲמַרְתִּי גו' – רַק בְּהוֹשָׁעֲנָא רַבָּה. גַּם בְּיוֹם מִבְּרָכִים "לִישֵׁב בְּסִכָּה" אַחֵר קָדוֹשׁ וְלֹא אַחֵר הַמוֹצָיא. הַהֲנַהֲגָה בַּעַת בְּרַכַּת כְּהֻנִּים (כַּנְזָכָר לְעִיל יוֹם ב' דְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת), אָנוּ יוֹדְעִים עַל יְדֵי זֶה שֶׁרַבְּנֵנוּ הִזְקֵן הָיָה לּוֹקַח אֶת ה"צִמְח צֶדֶק" קִדְּם חֲתָנָתוֹ תַּחַת טְלִיתוֹ לְנִשְׂיָאת כַּפִּים.			

ה'תש"ד	טז תשרי, ב דחג הסוכות [בחול"ל]	יום שישי	יום ראשון
	בְּקִדּוּשׁ הַלֵּילָה: שְׁהֲחִיגוּ, וְאַחֵר כֶּךָ לֵישֵׁב בְּסֻכָּה. בְּמִנְחָה אֵין אוֹמְרִים הוֹדוּ, אֲבָל אוֹמְרִים פָּתַח אֱלֹהֵינוּ. שִׁיעוּרִים. חוֹמֶשׁ: בְּרַכָּה, שִׁשִּׁי עִם פִּירֵשׁ"י. תְּהִלִּים: עֶשְׂרֵפֶב. תְּנִיא: אֱהוּבִי . . . או"נ מלו"נ.		
			תהלים: מפרק עט עד פרק פב

הצ"צ סיפר: תקס"ט האבען מיר געהערט פון זיידען דעם זעקסטען מאָל דעם ושבתם מים – הראשון – פון לקו"ת, און עס איז געווען ע"ד ווי די גמרא זאגט (ירוש' סוכה פ"ה ה"א) שמשם שואבים. יונה האָט מקבל געווען בשמחת בית השואבה גילוי הנבואה, מיר האָבען מקבל געווען עד אין סוף, דער סוף איז אז משיח וועט קומען, שנעוץ תחלתן בסופן.

ה"צמח צדק" ספר: בשנת תקס"ט שמענו מהסבא [אדמו"ר הַקָּן] בפעם הששית את [המאמר] "ושבתם מים" – הראשון – שב"לקוטי תורה", וזה היה בדומה למה שהגמרא אומרת (ירושלמי סכא פרק ה' הלכה א') שמשם שואבים. יונה [הנביא] קבל בשמחת בית השואבה את גילוי הנבואה, אנו קבלנו עד אין סוף, הסוף הוא שמשיח יבוא, שנעוץ תחלתן בסופן.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

יום ראשון ט' תשרי ה'תש"ע

הגעלעט כלי שנבלעה בו תרומה

ה'פרי חדש' (סי' קכב ס"ג) הקשה על הק"ו של הרמב"ם, שכאשר נשאר כמה טיפות בכלי, כיוון שאפשר להוסיף על הטיפות הללו, הותרו מדין ביטול, אבל כלי שבשלו בו תרומה הרי כולו מלא בבליעה זו וצריך לשער בכולו (ואכן הראב"ד משיג ומצריך הגעלה).

וב'ערוך השולחן' (ורע"ס סי' צא סעי' ה) כתב שלדעת הרמב"ם היתר הטיפות שנשארו בכלי אינו משום ביטול, אלא כיוון שאין להן חשיבות, והכהנים אינם מקפידים עליהם ולכן ק"ו שהבלוע היוצא מהכלי מותר, שהרי בוודאי אינו נחשב בעיני הכהנים. כלומר: התרומה הבלועה בכלי אין לה שם תרומה, כי איננה ניתנת ואיננה נחשבת לכהנים ולכן אין הכלי צריך הגעלה, שהרי מעתה היוצא ממנו אינו אלא מים ואף השטיפה שהצריך הרמב"ם אינה מעיקר הדין.

ואילו המצריכים הגעלה בתרומה בלועה סוברים כי כיוון שיכולה לצאת בעתיד יש להחשיבה כתרומה בפני עצמה.

הלכות תרומות פרק ט"ו, הלכה י"ט: קִדְרָה שֶׁבִשְׁלָ בָּה תְּרומָה, לֹא יִבְשַׁל בָּה חֲלִין; וְאִם בִּשְׁל, בְּגוֹתָן מַעַם; וְאִם שִׁמְפָה תִּקְדְּרָה בְּמִים אוֹ בַּיּוֹן, הָרִי זֶה מִתֵּר לְבִשְׁל בָּה. בִּשְׁל בְּמִקְצַת הַכֵּלִי - אֵין צָרִיךְ לְשִׁמְפָה אֶת כָּלּוֹ, אֲלָא שׁוֹמֵפָה מְקוֹם הַבִּשּׁוּל בְּלִבְדּוֹ. בתשובה (סי' שד"מ במהד' בלאו) מוסיף הרמב"ם ומנמק את פסיקתו שקדרה שבישלו בה תרומה אין צריך להגעילה: שנינו (ובחים צה, ב) שכד שהיה בו שמן או יין של תרומה ובא אדם ושפך את תכולת הכד עד שנותרו רק טיפות – לאחר שטפטף שלוש טיפות מן הכד זו אחר זו רשאי לתת לתוכו חולין. והדברים קל וחומר: אם היין או השמן שנשאר בדפנות הכד אינו מדמע, למרות שמדובר בתרומה ממש שנשארה בכלי, ק"ו לתרומה בקדרה "שזה הנבלע בחרסית אין בו ממש ודאי, ולא הוא עין התרומה, אלא המים שנתבשלה בהם התרומה הנבלעים בקדרה, ואין לאותו היוצא אם יצא, ממש ולא טעם. ולפיכך אני אומר שאין הקדרה צריכה אלא רחיצה בלבד".

יום שני י' תשרי ה'תש"ע

ה'עונג' שקובע

עליהם ליל שבת, נקבעו ואין לאכול מהם עד שיעשר (ביצה לה, ב).

וכתב המשנה למלך (פ"ה הכ"ג) לבאר בדברי הרמב"ם כאן, ששבת אינה קובעת למעשר אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, שזהו רק לענין אכילה במוצאי שבת, אבל אכילה בשבת עצמה קובעת אף בדבר שלא נגמרה מלאכתו.

הלכות מעשר פרק ג, הלכה ג: אַחֵר מִשְׁשָׁה דְּבָרִים קוֹבֵעַ לְמַעֲשְׂרוֹת... וְהַשְּׁבֵת; וְכָלּוֹ, אֵין קוֹבֵעִין אֲלָא בְּדָבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלָאכְתּוֹ.

מהפסוק "וקראת לשבת עונג" למדים שאכילת שבת נקראת 'עונג', ומכיון שכך היא אכילת קבע המחייבת במעשר. ולכן, פירות שנגמרו מלאכתן, אף שעדיין לא הגיעו לבית - אם חשכה

ולפי זה יש לומר לענין הדלקת נר שבת בשמן של טבל (גם אם לא נגמרה מלאכתו) – שהיה והדלקת הנר נכללת בציורי 'קראת לשבת עונג' (ש"ע אדה"ז א"ח סי' רס"ג ס"א) הרי היא נחשבת קבע כמו אכילת שבת (כרם ציון תרומות, הלכות, עמ' ס"ט).
ויש מי שהוסיף (עין יצחק א"ח סי' י"ב):
כשם שאכילת פירות בשבת נקראת 'עונג' וקובעת למעשר,

כך היא נחשבת ל'עונג' גם לענין קידוש במקום סעודה – שאף הוא נלמד מ'וקראת לשבת עונג' – ואם כן אפשר לקיים סעודת שבת בפירות, וכדעה אחת שהביא ה'מגן אברהם' (א"ח סי' רס"ג ס"ק י"א). אך להלכה פסקו המג"א ואדה"ז (שם ס"ח) שאין יוצאים ידי קידוש במקום סעודה באכילת פירות, כי אף אם אכילת פירות בשבת היא קבע, אין היא סעודה, כי פירות אינם 'מזון'.

בעלות על תרומות ומעשרות לפני הפרשתם

יום שלישי י"א תשרי ה'תש"ע

'טובת ההנאה' שיש לו, לקבוע למי לתת את התרומות ומעשרות? אך הגמרא דוחה שאין ראייה מדברי המשנה, כי המשנה עוסקת בישראל שירש מסבו הכהן פירות טבל. וכשם שסבו הכהן יכול היה לזכות בפירות התרומה לאחר הפרשתם,

כך הישראל זוכה בהם ויכול לקדש בהם.

ועל פי הכלל ש"מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי", ניתן להסיק לכאורה שיש לכהנים ולעניים זכות בתרומות ומעשרות לפני הפרשתם.

אמנם, מצאנו מקרים נוספים מהם משמע שאף אם "מתנות שלא הורמו כמי שהורמו", עדיין אין לכהנים וללויים או לעניים זכות ממונית בפירות הטבל, בטרם הופרשו מהם תרומות ומעשרות ממש. ואכן, הדעה הרווחת בפוסקים היא שלעניים אין בעלות ממונית על המעשר עני קודם שהופרש.

(כרם ציון, תרומות א' עמ' תפח)

הקנס על הלויים והיודי על המעשרות

יום רביעי י"ב תשרי ה'תש"ע

כתיקונו, "דרחמנא אמר דיהבי ללויים" וחכמים קנסו את הלויים ונתנו את המעשר לכהנים.

מדברי הרמב"ם (פיה"מ מע"ש פ"ה מט"ו, ומעשר פ"א ה"ד) עולה שהקנס היה רק ללויים שלא עלו לארץ בימי עזרא, אבל אין לקנס את בניהם אחריהם, ולאחר מכן חזר הדין שנותנים מעשר ראשון ללויים (כפסק הרמב"ם בהל' מעשר פ"א ה"א).

לאור דברים אלו עולה בכרוך שיוחנן כהן גדול היה מיד לאחר תקופת עזרא, ואז ביטל יוחנן כהן גדול את היודי, ולאחר מכן כשהפסיקו לתת לכהנים חזר דין היודי למקומו. ונראה שיש להסביר בכך את דברי הרמב"ם בשיעור היומי:

ואכן הרמב"ם כאן משייך את יוחנן כהן גדול בעל התקנות ליוחנן שהיה יורשו של שמעון הצדיק שהיה כהן גדול אחר עזרא. וגם בספר 'סדר הדורות' ('אלף הרביעי') כתב שיוחנן כהן גדול היה בשנת ג"א תק, כשמונים ושמונה שנה לאחר הקמת בית המקדש השני (שנת ג"א תיב), ועזרא עלה לארץ רק בשנת ג"א תיג, ואז היה הקנס לתת את המעשרות לכהנים, אבל משחזר המעשר ללויים חזרו להתוודות כדין.

הלכות מעשר פרק ו, הלכה כ"א: **יִשְׂרָאֵל שִׁירָשׁ מִבֶּל מִמָּרָח מֵאֲבִי אִמּוֹ בָּהֶן ... הָרִי זֶה מִפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ מַעֲשְׂרוֹתָיו, וְהֵן שְׁלֹ; שֶׁהַמִּתְנִת הָרְאוּיֹת לְתָרֵם - כְּמוֹ שֶׁהוֹרְמוּ הֵן, אִף עַל פִּי שֶׁעֲדֵין לֹא הוֹרְמוּ.**
במשנה (קידושין פ"ב מ"י): "המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות ובמי חטאת ובאפר חטאת - הרי זו מקודשת, ואפילו ישראל".

בעקבות זאת דנה הגמ' (קידושין נח, א) האם יכולה להיות לבעל הפירות בעלות מסוימת על התרומות והמעשרות שהפריש בטרם נתנם לכהן: אמר עולא שאין לאדם כל בעלות ממונית על התרומות ומעשרות שהפריש אף שיש לו הנאה לקבוע מי הכהן שיזכה בהם.

מקשה הגמ': הרי מדברי המשנה שאפילו ישראל שקידש בתרומות ומעשרות הרי זו מקודשת מוכח שיש לו ממון כלשהו בפירות תרומות ומעשרות בטרם נתינתם לכהן, ובדאי זהו בשל

הלכות מעשר פרק ט, הלכה א: **בִּימֵי יוֹחָנָן בָּהֶן גָּדוֹל שֶׁהָיָה אַחֲרֵי שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק, שֶׁלָּחוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל וּבָדְקוּ בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל, וּמָצְאוּ שֶׁבֶל יוֹחָנָן בְּתִירוּמָה גָּדוֹלָה, וּמִפְּרִישֵׁין אוֹתָהּ; אָבֵל מַעֲשֵׂר רִאשֹׁן, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, אוֹ מַעֲשֵׂר עֲנִי - הָיוּ עֲמֵי הָאָרֶץ מִיִּשְׂרָאֵל מִקְלִין עַל עֲצָמָן, וְלֹא הָיוּ מִפְּרִישֵׁין אוֹתָן.**

לאחר הפרשת תרומות ומעשרות ונתינתם יש להתוודות לפני ה' (דברים כו, יב). ועל כך נאמר במשנה (מעשר שני פ"ה מט"ו): "יוחנן כהן גדול העביר הודיות המעשר, אף הוא בטל את המעוררים ואת הנוקפים".

הירושלמי (מעשר שני פ"ה ה"ה) מסביר את הסיבה לביטול היודי: משנחשדו להיות נותנין מעשר לכהונה (כך שלא יכלו לומר בוידי 'וגם נתתיו ללוי').

סיבה נוספת לביטול של יודי מעשר מביא הירושלמי (לפי שיטת ר' יוחנן שאיננו חושש מנתינת מעשרות לכהן): יוחנן כהן גדול בדק ומצא שיש מי שאינם נותנים מעשר ראשון ועני, וביטל את היודי כי "כעס הוא לפני המקום מי שהוא אומר עשיתי והוא לא עשה".

ובסוטה (מו, ב) אמרו שהסיבה לביטול היא שאין נותנין אותו

מתי אפשר לסמוך על אדם חשוב?

יום חמישי י"ג תשרי ה'תש"ע

ובהלכה הבאה הוסיף, שבמוצאי השבת לא יאכל מאותן הפירות עד שיעשר, כי לא האמינוהו "אלא לצורך אותה שבת". והקשה ה'בית יוסף' (יור"ד קי"ט ד"ה ומ"ש במה):

הלכות מעשר פרק י"ב, הלכה א: **הָלוּקָה פְּרוֹת מִמֵּי שְׂאִינֵי נִאֲמָן עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, וְשָׁכַח לַעֲשֹׂן... אִם אָמַר לוֹ אֶחָד שְׂאִינֵי נִאֲמָן: מַעֲשְׂרֵין הֵן - אוֹכֵל עַל פִּי בְּאוֹתָהּ שִׁבְתָּ.**

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

שהרי לא היתה עדות שמעושים הם ונקנו על דעת לעשרם, ולכן התירו לסמוך על עדות החשוד רק לצורך השבת ותו לא. ובהלכה ז' כתב הרמב"ם: הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם ואמר מי כאן נאמן? ואמר לו אחד: איש פלוני, הרי זה נאמן והולך ולוקח מאותו פלוני. ובפירוש המשניות (דמאי פ"ד מ"ח) ביאר שהקילו חכמים משום חיי נפש בעוברי דרכים. ולכאורה: מדוע צריכים לטעם זה, הרי חשוד נאמן על של אחרים? וביאר ה'פרי חדש' (יו"ד שם ס"ז): עד אחד נאמן באיסורים במעיד על הדבר עצמו שהוא מתוקן, אבל להעיד על איש פלוני שהוא נאמן צריך שני עדים, אלא שבעוברי דרכים הקילו חכמים.

להלן (הל' י"ז) כתב הרמב"ם "חשוד שהעיד על של אחרים – נאמן, חזקה, אין אדם חוטא ולא לו". ואם כן, מדוע כתב כאן שהלוקח ממי שאינו נאמן על המעשרות אסור לו לאכול במוצאי שבת, הרי גם חשוד נאמן על של אחרים? וביאר הב"ח (שם ד"ה כתב הרשב"א):

אכן, דעת הרמב"ם היא ש"כל החשוד על דבר אף על פי שאינו נאמן על של עצמו – נאמן הוא על של אחרים" (הל' שמיטה פ"ח ה"י), אך זאת בתנאי שההעיד שהפירות מעושים קודם קניית הפירות, כך שבשעת הקניה היו בחזקת מעושים, ועל דעת כן נקנו, ואילו כאן בשעת הקניה הפירות היו בחזקת טבל,

יום שישי י"ד תשרי ה'תש"ע

לעשות מהחול קודש

התורה חייבה להפריש מעשר נוסף על מעשר ראשון וקבעה את סדר השנים של המעשר הנוסף: בשנה ראשונה, שניה, רביעית וחמישית – מעשר שני, ובשלישית ושישית – מעשר עני. ויש כאן שתי פעולות: 'הפרשה' ו'נתינה'. כלומר, הפרשת המעשר הנוסף (שני או עני) מפקיעה מן הפירות איסור טבל ולאחר מכן באה 'נתינה' לקודש (מעשר שני) או לחול (עני) לפי השנים.

אם כן, איסור טבל כבר לא קיים בגלל עצם פעולת ההפרשה, ואם יש ספק האם הפירות המופרשים יהיו מעשר שני או מעשר עני, "מוטב לעשות מהחול – קודש, ולא לעשות מהקודש – חול".

הלכות מעשר שני פרק א', הלכה י"א: פְּרוֹת שֶׁנֶּה שְׁנִיָּה שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּפְרוֹת שְׁלִישִׁית... מִחֲצָה לְמִחֲצָה - מִפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנִי מִן הַבֶּל, אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר עֲנִי; שֶׁמַּעֲשֵׂר שְׁנִי חָמוּר, שֶׁחֲרִי הוּא קָדָשׁ, וּמַעֲשֵׂר עֲנִי חָל. והקשה הראב"ד:

איך ניתן להסתפק בהפרשת מעשר שני בלבד, והרי כל זמן שלא הפרישו מעשר עני הפירות הם טבל האוסר אף ב'משהו'? ולכן נקטו הראב"ד והרדב"ז, שבמקרה זה מפריש מעשר שני ונוהג בו כדין מעשר שני, היינו פודה בכסף ומעלה לירושלים, ואת הפירות שנפדו ונעשו חולין נותן לעניים כדין מעשר עני. והרי' קורקוס מבאר את שיטת הרמב"ם:

שבת קודש, חג הסוכות, ט"ו תשרי ה'תש"ע

בין פדיון לפדיון

דרך להפקיע את האיסור ע"י פדיון פטר החמור בשה, ונמצא שהענין כולו הוא איסור והיתר ואין לו קשר לקניינים והעברת הבעלות. לעומת זאת, ניתן להתייחס לפדיון מעשר שני כאל העברת בעלות כי 'מעשר שני' הוא כרשות בפני עצמה, אשר כל פירות המעשר השני שייכים לה, ופדיון פירות אלו הוא קניין הפירות מרשות המעשר השני.

ומאחר שפדיון מעשר שני הוא מעשה של קנייה ומכירה הרי הוא יכול להיעשות רק ע"י הבעלים, בעוד שפדיון פטר חמור שאינו בדיני הקניינים יכול להיעשות ע"י כל אדם. לפי הסבר זה, שתי צורות פדיון המעשר השני – דרך חילול ודרך מקח – מבוססות על מקח וממכר, וההבדל הוא רק האם הפדיון הוא מרשות המעשר השני או מאדם אחר.

הלכות מעשר שני, פרק ד הלכה א: הָרוּצָה לְפָדוֹת פְּרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, פֻּדָה אוֹתָן בְּדִמְיוֹן; וְאָמַר: 'הָרִי הַמַּעֲוֹת הָאֵלוּ תַּחַת הַפְּרוֹת הָאֵלֶּי, או 'הָרִי הַפְּרוֹת הָאֵלוּ מִחֲלָלוֹת עַל הַמַּעֲוֹת הָאֵלוּ. ביחס לפירות מעשר שני, קיימת חקירה בה עסק בין השאר הגר"ח מבריסק:

התוספות בבבא קמא דנים בשאלה האם אדם יכול לפדות פירות מעשר שני של חברו או רק הבעלים יכול לפדות את פירותיו. מאידך, לגבי פדיון פטר חמור אומרת הגמרא בברכות בפשטות, שאדם יכול לפדות פטר חמור של חברו. והקשה ר' חיים: מהו ההבדל?

והסביר שיש הבדל בין שני הפדיונות: פדיון פטר חמור הוא הפקעת איסור. התורה אסרה להשתמש בפטר חמור והתוותה

יום ראשון ט"ז תשרי ה'תש"ע

הערמה לצורך ברכה

מסוימת אף ממליצים על כך (כפי ששמענו מלשון המשנה)? מחדש ה'חתם סופר' (שו"ת אור"ח סב): המחלל מעשר שני על מטבע מברך "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם על פדיון מעשר שני". אולם, בשל החומש שהוטל על המחלל, החלו אנשים להימנע מלחלל על המטבע, אלא עלו לירושלים עם הפירות, ואכלום מבלי לפדות, וכך הפסידו את הברכה. לכן אפשרו חז"ל להערים ולעשות את הפדיון על ידי אחר, אף שבכך יפסדו מהחומש – כדי שהפודים יזכו בברכה.

הלכות מעשר שני פרק ה, הלכה ח: מִתֵּר לְהַעֲרִים עַל פְּדִיּוֹן מַעֲשֵׂר. בִּיצֵר? אָמַר אָדָם לִבָּנוּ וּבְנוֹ הַגְּדוֹלִים, וְלַעֲבָדֵי הָעֶבְרִי: 'הֵא לָךְ אֶת הַמַּעֲוֹת הָאֵלוּ, וּפְדָה לָךְ בְּהֵן הַמַּעֲשֵׂר'. הפודה מעשר שני מפירותיו, צריך להוסיף חומש, אך הפודה מעשר של אדם אחר, לא חייב להוסיף חומש.

ונשאלת השאלה: הרי החומש שיש להוסיף בעת חילול מעשר שני, הוא קנס על פדיון המעשר והוצאתו מקדושה לחולין. ואם כן, מדוע חכמים נותנים אפשרות להתחמק מקנס זה, ובמידה

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ט"ט"ז תשרי ה'תש"ע

יום ראשון ט' תשרי ה'תש"ע

הלכות תרומות פרק יג

א. התרומה עולה באחד ומאה. כיצד? סאה תרומה שנפלה למאה סאה של חלין, ונתערב הכל - מפרש מן הכל סאה אחת, ונותנה לפה; והשאר מתר לזרים. וכל תרומה שאין הפהנים מקפידין עליה, כגון תרומת הפליסין והחרובין ושעורים של אדום - אינו צריך להגביה; הואיל ונפלה למאה - בטלה במעוטה, והכל מתר לזרים.

ב. נפלה סאה תרומה לפחות ממאה - נעשה הכל מדמע, וימכר הכל לפהנים בדמי תרומה, חוץ מדמי אותה סאה. במה דברים אמורים? בשותערב מין במינו. אבל נתערב מין בשאינו מינו, כגון תרומה - נעשה הכל מדמע, וימכר לפהנים, חוץ מדמי תרומה שבו; ואם טעם הכל טעם חלין - הכל מתר לזרים.

ג. סאה תרומה שנפלה למאה, והגביה סאה מן הכל, ונפלה הסאה שהגביה למקום אחר - אינה מדמעת אלא לפי חשבון; וכן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה, ונעשה הכל מדמע, ונפל מן המדמע למקום אחר - אינו מדמע אלא לפי חשבון. כיצד? הרי שנפל עשר סאין של תרומה לתשעים סאה חלין, ונדמע הכל - אם נפל ממדמע זה עשר סאין לפחות ממאה חלין, נדמעו; שהרי יש בעשר של מדמע סאה של תרומה. נפל לתוך פחות מעשר סאין, אינן מדמעות.

ד. במה דברים אמורים? בדבר שאין דרכו להבדל, כגון חטים לחטים או קמח לקמח. אבל דבר שדרכו להבדל, כגון שמן תרומה לשמן חלין, או יין תרומה ליין חלין - הולכין אחר הריב: אם רב תרומה, הרי זה מדמע בתרומה; ואם רב מן החלין - הרי הוא כחלין ואינו מדמע, ואף על פי שהכל אסורים לזרים.

ה. סאה תרומה שנפלה למאה, הגביהה, ונפלה סאה אחרת, הגביהה, ונפלה אחרת - הרי החלין מתרין; עד שתרכבה תרומה על החלין - שאם נפלו לתוך המאה חלין מאה סאה ועוד של תרומה סאה אחר סאה, נעשה הכל מדמע.

ו. סאה תרומה שנפלה למאה, ולא הספיק להגביהה עד שנפלה סאה אחרת - אם ידע בראשונה קדם שתפל השנייה, לא נדמעו; אלא מפרש סאתים, והשאר מתר - הואיל והיה לה לעלות, הרי היא כאלו עלתה. ואם לא ידע בסאה ראשונה אלא אחר שנפלה השנייה - הרי זה מדמע, וכאלו נפלו שתיהן כאחת.

ז. אין פסלת של תרומה מצטרפת עם התרומה לאסור החלין, אבל פסלת של חלין מצטרפת עם החלין להעלות התרומה. כיצד? חטים יפות של תרומה שנפלה למאה

סאה חטים יפות של חלין, וטחן הכל - אף על פי שהמסן של חלין מרבה ושל תרומה מועט, והרי הקמח של תרומה בפחות ממאה מקמח החלין - הרי זה עולה, ומשערין בקמח עם המסן שהוא מאה ואחד. אבל אם נפלה סאה של חטים יפות של תרומה לפחות ממאה סאה של חטים יפות של חלין, וטחן הכל, והרי הקמח של תרומה אחד ממאה מקמח החלין - הרי זה עולה במאה ואחת, שהרי הותרו החלין ופחתה התרומה.

ח. לג יין של תרומה צלול שנפל למאה לגין עכורין - אין מוציאין שמרים שבהן, אלא מעלין את הלג; וכן אם נפל לג עכור למאה לגין צלולין, אין מוציאין שמרים שבו.

ט. לג מים שנפל לתשעה ותשעים לגין יין, ואחר כך נפל לתוך הכל לג יין של תרומה - נדמע הכל; שאין המים מעלה את היין.

י. סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חלין, ונפלו חלין אחרים עד שהותרו על מאה - אם בשוגג, הרי זה עולה באחד ומאה. ואם במזיד, הרי הכל מדמע - שאין מבטלין אסורי תורה לכתחלה.

יא. תרומת חוצה לארץ - מתר לבטל אותה ברכ, ואוכל אותה בימי טמאתו. ולא עוד, אלא אם היה לו יין של תרומת חוצה לארץ - נוטל ממנו לג אחד, ונותן עליו שני לגין חלין, ונמצא הכל שלשה; ואחר כך נוטל מיון של תרומה לג ונותן לתוך השלשה, ומגביה מארבעתן לג ושותה; וחוזר ומשליף לתוך לג אחר, וחוזר ונוטל לג ושותה; וכן נותן לג תרומה ונוטל לג מן התערבת, עד שיכלה כל היין של תרומה; ונמצא שבטל כמה לגין, בשני לגין של חלין.

יב. הורע תרומה בצד החלין, ולא נודע אינה הוא ורע התרומה - אפלו היה מאה לגנה [ערוגה] של תרומה ולגנה אחת של חלין, כלן מתרין. במה דברים אמורים? בדבר שזרעו כלה בקרקע, כגון החטים והשעורים וכיוצא בהן; אבל דבר שאין זרעו נפסד בארץ, כגון השום והבצלים - אפלו מאה לגנה של חלין ולגנה אחת מערכת ביניהן, הכל מדמע. ואם נחלש הכל, תעלה התרומה כאחת ומאה; ולא יתלש לכתחלה.

יג. שתי קפות, אחת של תרומה ואחת של חלין, ואין ידוע איזו היא, או שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן, ואין ידוע להיכן נפלה, ואחר כך נפלה אחת משתי הקפות לתוך החלין - אינה מדמעת; וכן אם זרע אחת מהן, הגדולין חלין לכל דבר. והשנייה נוהג בה בתרומה. נפלה הקפה השנייה למקום אחר, אינה מדמעת; וכן אם זרע אחר את השנייה, הגדולין חלין. נפלו שתיהן למקום אחד, מדמעות כקטנה שבשתייהן. זרע אחד את שתיהן - בדבר שזרעו כלה, הגדולין חלין; ובדבר שאין זרעו כלה,

התרומה כאלו היא חטים על גבי שעורים, ומפריש התרומה עצמה שנפלה על פי המגורה עם מעט מן החלין שנפלה עליהם, כמי שמאסף חטים מעל גבי שעורים.

ה. שתי קפות או שתי מגורות, שנפלה תרומה לתוך אחת מהן ונבללה, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה – אם היו שתי המגורות בבית אחד, הרי אלו מצטרפות, ותעלה באחד ומאה מן הכל, כאלו היו שתיהן מגורה אחת; והקפות מצטרפות, ואפלו היתה קפה בבית זה וקפה בחצר אחרת – לפי שקרוב הדבר לקבץ שתיהן בבית אחד. אבל אם היו שתי הקפות בשתי צירות, אין מצטרפות.

ו. וכיצד מעלה סאה שנפלה? אם רצה להעלותה מאחת משתיהן, מעלה; ואם רצה להעלות חציה מזו וחציה מזו, מעלה. פדים מלאים תאנים של חלין, שדרס ליטרא תאנים של תרומה כפי פד אחת מהן, ואין ידוע איזו היא – אם היו שם מאה פד וכד, הרי זו תעלה; ולוקח פד אחד מהם, ומוכרה לכהן חוץ מדמי אותה ליטרה, והשאר מתרין. ואם היו פחות ממאה – הפמין בלן מדמע, והשולים מתרין.

ז. וכן אם דרסה על פי פורת, או על פי עגול, ואין ידוע איזה היא. דרסה על פי עגול, ואין ידוע אם בצפונה או בדרומו, ולא איזה עגול הוא – רואין אותן כאלו הן פרידות, ותעלה לפי המשקל – אם יש בכל העגולין מאה ליטרון, תעלה; והוא, שיש בכל עגול מהן יתר על שני ליטרון, כדי שתבטל התרומה ברכ – שספק התרומה, בטל ברכ החלין.

ח. התרומה – ודיה, אוסר במאה; וספקה, אוסר בחמשים; ואין לה היתר אלא ברכ. ואם היתה ביתר מחמשים, אינה צריכה רב. כיצד? תאנה אחת תרומה שנפלה לתשעה ותשעים, והרי המאה קמיין – הכל אסור לזרים, כמו שבארנו.

ט. נפלה אחת לחמשים, ואבדה אחת מן הכל – שמה אחת מן החלין היא שאבדה, או האחת שנפלה היא שאבדה – הרי אלו אסורות; עד שיצפה עליהן ממקום אחר, ויוסיף עליהן חמשים תאנים ואחת – יתר על הכל. ואם נפלה אחת של תרומה לתוך אחת וחמשים, ואבדה אחת מן הכל – התרו השאר לזרים.

י. סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ממעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, או למעשר שני והקדש, ונדמע הכל – אם למעשר ראשון נפלה, יקרא שם לתרומת מעשר, וימכר הכל לכהנים, חוץ מדמי תרומה שנפלה ומדמי תרומת מעשר שבו. ואם למעשר שני והקדש נפלה – הרי אלו יפדו, וימכרו לכהן, חוץ מדמי תרומה.

יא. סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חלין, או מעשר ראשון, או מעשר שני, או הקדש – בין טהורין בין טמאין – הואיל ונדמע הכל בתרומה טמאה שאסורה באכילה לכל, הרי הכל אסור לעולם; ומניחין אותו, עד שיגדלו. במה דברים אמורים? בדבר שאין דרכו להאכל חיי. אבל דבר שדרכו להאכל חיי – לא ניחן, שמה יתקל

הגדולין מדמע. במה דברים אמורים? בזרע את השנה עד שלא קצר את הראשונה. אבל קצר את הראשונה, ואחר כך זרע את השנה – אפלו בדבר שאין זרעו כלל – הגדולין חלין; שאין תלוש ומחבר נעשין הוכח זה לזה.

יד. שתי קפות, אחת של חלין ואחת של תרומה, ולפניהן שתי סאין, אחת של חלין ואחת של תרומה, ונפלו אלו לתוך אלו – מתרין; שאני אומר: 'חלין נפלו לתוך החלין, ותרומה לתוך התרומה' – ואף על פי שלא רבו חלין על התרומה. במה דברים אמורים? בתרומה בזמן הזה, שהיא מדבריהם; אבל בתרומה של תורה – עד שירבו חלין על התרומה.

טו. סאה תרומה שנפלה לתוך הכרי, ואמר: 'תרומת הכרי הנה בתוכו' – במקום שנפלה אותה סאה, שם נסתתמה תרומת הכרי, ונדמע הכל בתרומה שנפלה ובתרומת הכרי. אומר: 'תרומת הכרי בצפונה' – חולקין אותו לשנים, והחצי שבצפון לשנים, ונמצא רביע הכרי שהוא צפון צפונה, הוא המדמע.

טז. היו לפניו שני כריים, ואמר: 'תרומת שני כריים באחד מהן' – הרי שניהן מדמעין; היו לפניו שני סאין וכרי אחד, ואמר: 'הרי אחד מן הסאין האלו עשויה תרומה על הכרי הזה' – הרי אחת מהן תרומה, ואין ידוע איזו היא. היו לפניו שני כריים וסאה אחת, ואמר: 'הרי זו תרומה על אחת מן הכריים האלו' – הרי הוא תרומה; ונתפן אחד מהן, ואין ידוע איזה הוא המתקן מן השכל.

הלכות תרומות פרק יד

א. חמשים תאנות שחרות וחמשים לבנות, שנפלה לתוכן תאנה אחת של תרומה – היתה לבנה, השחרות מתרות והלבנות מדמעות; היתה שחרה, השחרות מדמעות, והלבנות מתרות. ואם אין ידוע אם שחרה היתה, אם לבנה – עולה באחד ומאה מן הכל; ידע מה היתה אחר שנפלה, ושכח – הרי בלן מדמעות.

ב. וכן עגולי דבלה ומלבנים של דבלה, שנפל עגול או מלבן של תרומה לתוכן, ואין ידוע אם מלבן היה או עגול – הרי העגולין מצטרפין למלבנים, ותעלה תרומה באחד ומאה מן הכל. עגולי דבלה גדולים וקטנים, שנפל עגול דבלה לתוכן, ואין ידוע אם גדול אם קטן – הרי הן מצלין בין במנין בין במשקל. כיצד? נפל עגול למאה עגולים גדולים וקטנים – הריני אומר: 'קטן נפל', ומגביה אחד קטן. נפל עגול לתוך ארבעים עגול, מהן עשרים עגול משקל כל אחד ארבע ליטרון, והאחד ועשרים משקל כל אחד ליטרה – הואיל ומשקל הכל מאה ליטרון ואחד, הריני אומר: 'קטן נפל', ומגביה אחד מן הקטנים.

ג. והקמח והסלת אינן מצטרפין להעלות את התרומה. ד. סאה חטים של תרומה, שנפלה על פי המגורה [מחטון] של חטים – אין משעריין אותה במאה ואחד; שאין משעריין אלא אם נבללה תרומה עם החלין, או אם אין ידוע באיזה מקום נפלה התרומה. וכיצד יעשה? רואין את

ב. נתערכה חבית סתומה במאה חביות, ונפלה אחת מהן לים הגדול - התרו בלן, ואומרים: 'של תרומה היא שנפלה' - מה שאין בן בתאנה שנפלה למאה, ונפלה אחת מהן לים הגדול - אלא צריך להפריש אחת; לפי שהחבית, נפילתה נכרת; ותאנה וכיוצא בה, אין נפילתה נכרת.

ג. חבית סתומה שנתערכה במאה חביות, ונפתחה אחת מהן - נוטל ממנה אחד ממאה, ושונה אותה החבית. אבל שאר החביות אסורות, עד שיתפתחו; וכל אחת ואחת שתפתח מהן, נוטל ממנה כדי דמועה, ושונה השאר. נתערכה חבית במאה וחמשים חביות, ונפתחו מהן מאה חביות - נוטל מהם כדי דמועה חבית אחת, ושונה המאה. ושאר החמשים אסורין, ואין מחזיקין לאותה חבית של תרומה שהיא ברב - אפלו היו כמה אלפים חביות, בלן מדמע. וכל מה שיתפתח - נוטל ממנו אחד ממאה, ושונה השירים; והשאר מדמע.

ד. כבר בארנו בהלכות אסורי מאכלות, שהמחמץ והמתפל אוסר בכל שהוא; לפיכך, אם רסק תפוח של תרומה, ונתנו לתוף העסה והחמיצה - כל העסה מדמעת, ואסורה לזרים.

ה. ביצה שנתיבלה בתבלין של תרומה - אפלו חלמון שלה אסור, מפני שהוא בולע.

ו. שאור של תרומה שנפל לתוף העסה, והגביהו, ואחר כך נתחמצה - הרי זו מתרת.

ז. כבר בארנו, שאם נתערכה תרומה מין בשאינו מינו, בנותן טעם; לפיכך, בצל מחתף שנתבשל עם התבשיל - אם היה הצל תרומה והתבשיל חלין, ויש בו טעם הצל - הרי התבשיל אסור לזרים; ואם היה התבשיל תרומה והצל חלין, ונמצא טעם התבשיל בצל - הרי הצל אסור לזרים.

ח. עדשים שנתבשלו, ואחר כך השליף לתוכן בצל יבש - אם היה שלם, הרי זה מתר; ואם היה מחתף, בנותן טעם. ואם בשל הצל עם העדשים, בין שלם בין מחתף - בנותן טעם. ושאר כל התבשיל - בין שהשליף הצל אחר שנתבשל בין שבשלו עם התבשיל, בין שלם בין מחתף - משערין אותו בנותן טעם. ומפני מה בצל אחד שלם לתוף עדשים שנתבשלו, אין משערין אותו? מפני שאינו שואב מהן, שהרי הוא שלם; ולא פולט לתוכן, שפכר נתבשלו. ואם היו בצלים רבים, הרי הן כמחתף; וכן אם נטלה פטמתו או קלפתו החיצונה, או שהיה לח - הרי הוא כמחתף. והקפלוט - בין לח בין יבש, בין שלם בין מחתף - בנותן טעם.

ט. הכובש ירק של חלין עם ירק של תרומה - הרי זה מתר לזרים, חוץ ממיני בצלים וחציר ושומים; שאם פכש ירק של חלין עם בצלים של תרומה, או בצלים חלין עם בצלים של תרומה - הרי אלו אסורין. כבש ירק של תרומה עם בצל של חלין - הרי הצל מתר לזרים.

י. זיתי חלין שפכשן עם זיתי תרומה - אם היו אלו ואלו פצועין, או שהיו של חלין פצועין ושל תרומה שלמים, או

בהן, ויאכל מהן; אלא ידליק הכל, בדרך שמדליקין תרומה טמאה.

יב. סאה תרומה טהורה, שנפלה לפחות ממאה חלין טמאין - ימכר הכל לכהנים, חוץ מדמי תרומה. והכהן אוכל מדמע זה קליות, או ילוש אותו במי פרות שאינן מכשירין - כדי שלא תטמא התרומה מן החלין הטמאין; או ילוש מדמע זה פחות פחות מפביצה - שאין אכל טמא מטמא אכל אחר, עד שיהיה בפביצה; או יתחלק מדמע זה פחות מפביצה בכל עסה, כדי שלא תטמא התרומה שבו.

יג. סאה תרומה טמאה, שנפלה למאה חלין טהורין, וכן סאה תרומה טהורה, שנפלה למאה חלין טמאין - תעלה באחד ומאה; ותאכל קליות, או תלוש במי פרות, או פחות פחות מפביצה - שאין הסאה שנפלה, היא הסאה עצמה שעלתה.

יד. סאה תרומה טמאה, שנפלה למאה סאה של תרומה טהורה - בטלה כמעוטה, ואוכלין הכל כטהורה; ואם נפלה לפחות ממאה, גינת הכל עד שירקב.

טו. שתי קפות שנפלה סאה של תרומה לתוף אחת מהן, וידע לאיזו מהן נפלה, ואחר כך נפלה סאה שניה, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה - אומרים: 'למקום שנפלה ראשונה, נפלה שניה'; לפי שתולין את הקלקלה במקלקל. נפלה סאה ראשונה לתוף אחת מהן, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה, ואחר כך נפלה סאה שניה, וידע לאיזו מהן נפלה - אין אומרים, 'למקום שנפלה שניה נפלה ראשונה', אלא שתייהן מקלקלות.

טז. היו שתי קפות, אחת טמאה ואחת טהורה, ונפלה סאה של תרומה לאחת מהן, ואין ידוע איזו היא - אומרים: 'לתוף הטמאה נפלה'.

יז. שתי קפות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חלין טמאין, נפלה סאה תרומה טהורה לתוף אחת מהן - אומרים: 'לתוף של תרומה נפלה', והחלין יאכלו יאכלו בטהרה כתרומה.

יח-יט. נפלה סאה תרומה טמאה לתוף אחת מהן - אומרים: 'לתוף של תרומה נפלה', והחלין יאכלו קליות, או ילושו במי פרות.

כ. שתי קפות, אחת של תרומה טמאה ואחת של חלין טהורין, ונפלה סאה של תרומה טהורה לתוף אחת מהן - אומרים: 'לתוף של תרומה נפלה', והחלין יאכלו קליות.

כא. נפלה סאה של תרומה טמאה לתוף אחת מהן - שתייהן אסורות; שפסק תרומה טמאה אסור, ופסק המדמע מתר, מפני שאסור תרומה טמאה מן התורה, ואסור המדמע מדבריהם, על העקרים שבארנו בהלכות אסורי מאכלות.

הלכות תרומות פרק טו

א. חבית סתומה [שהיא חשובה], מדמעת בכל שהוא. ביצר? חבית סתומה של תרומה שנתערכה בכמה אלפים חביות סתומות, נדמע הכל; ונפתחו החביות, תעלה באחד ומאה.

כב. כל האוכל תרומה - מכרף ברכת אותו מאכל, ואחר כך מכרף: 'אשר קדשנו בקדשתו של אהרן, וצונו לאכל תרומה'. וכך קבלנו וראינו מכרכין, אפלו בחלת חוצה לארץ - שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה, שנאמר: "עבדת מתנה אתן את כהנתכם".

בריה רחמנא דסייע

הלכות מעשרות

מצות עשה אחת - והיא, להפריש מעשר ראשון בכל שנה ושנה משני הזרעים, ולתנו ללוים. ובאור מצוה זו - בפרקים אלו.

יום שני י' תשרי ה'תש"ע

הלכות מעשרות פרק א

א. אחר שמפרישין תרומה גדולה [אחד מחמישים - לכהן], מפריש אחד מעשרה מן הנשאר; וזה הוא הנקרא 'מעשר ראשון', ובו נאמר: "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה". וזה המעשר הזה ללוים, זכרים ונקבות - שנאמר: "ולבני לוי, הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה".

ב. מעשר ראשון מתר באכילה לישראל, ומתר לאכלו בטמאה - שאין בו קדשה כלל; וכל מקום שנאמר במעשר 'קדש' או 'פדה', אינו אלא מעשר שני. ומנזן שמעשר ראשון חלין? שנאמר: "ונחשב לכם תרומתכם - בדגן מן הגרן, וכמלאה מן היקב" - מה גרן ויקב [שהופרש מהם תרומות ומעשרות] חלין לכל דבר, אף מעשר ראשון שנטלה תרומתו חלין לכל דבר. לפיכך, בת לוי שגשפית, או שנבעלה בעילת זנות - נותנין לה המעשר, ואוכלת; אבל מי ששקעה שמת בעלה, או העיר לה עד אחד [שאין זו עדות של 'לכתחילה'], ונשאת, ואחר כך בא בעלה - קנסו אותה חכמים, שתהיה אסורה במעשר.

ג. לויים וכהנים מפרישין מעשר ראשון, כדי להפריש ממנו תרומת מעשר [הלוים - בכדי לתת ממנו תרומת מעשר לכהן]; וכן הכהנים מפרישין שאר תרומות ומעשרות לעצמן. ולפי שהכהנים נוטלין מן הכל, יכול יאכלו פרותיהן בטבלן? תלמוד לומר: "בן תרימו גם אתם"; מפי השמועה [מסורת ממשה רבינו] למדו - "אתם", אלו הלוים; "גם אתם", לרבות הכהנים.

ד. אין מוציאין המעשר [ראשון] מן הכהנים [לתת ללוי], שנאמר: "כי תקחו מאת בני ישראל"; וכן כל מתנות כהנה, אין מוציאין אותן מכהן לכהן. ועזרא קנס את הלוים בזמנו, שלא יתנו להן מעשר ראשון אלא ינתן לכהנים - לפי שלא עלו עמו לירושלים.

ה. האוכל פרותיו טבלין [שלא הופרש מהן מעשרות], וכן לוי שאכל המעשר בטבלו [שלא הפריש תרומת מעשר] - אף על פי שהן חביבין מיתה לשמים, אינן משלמין המתנות לבצליהן, שנאמר: "אשר ירימו לה",

שכבשן במי תרומה - הרי אלו אסורין. אבל אם היו שגיהן שלמין, או שהיו זיתי תרומה פצועין וזיתי החלין שלמין - הרי אלו מתרין; לפי שהפצועין שואבות מן השלמין. **יא.** מי כבשים ומי שלקות [מתבשיל] של תרומה, הרי הן אסורין לזרים.

יב. השכת - עד שלא נתנה טעם בקדשה, יש בה משום תרומה; ומשנתנה טעם בקדשה, אין בה משום תרומה. **יג.** הרודה פת חמה, ונתנה על פי חבית של יין תרומה - אם היתה הפת חטים, הרי זו מתרת; ופת שעורים אסורה, מפני שהשעורים שואבות.

יד. תנור שהסיקו בכמון של תרומה, ואפה בו את הפת - הפת מתרת; שאין בה טעם הכמון, אלא ריחו, והריח אינו אסור.

טו. שעורין של תרומה שנפלו לבור של מים - אף על פי שהבאישו מימיו - הרי הן מתרין, שאין נותן טעם שפגם אסור.

טז. תלתן של תרומה, הוא ועצו שנפל לתוך בור של יין - אם בזרע התלתן כדי לתן לבדו טעם ביין, הרי היין אסור לזרים.

יז. שני כוסות של יין, אחד תרומה ואחד חלין - מזג כל אחד מהן במים, ואחר כך ערבן - רואין את יין החלין כאלו אינו, וכאלו יין התרומה נתערב במים, שהרי אינו מינו; אם ראוי אותו המים לבטל טעם יין התרומה, הרי הכל מתר לזרים; ואם לאו - אסור, שכבר בארנו שאין המים מעלה את היין.

יח. יין של תרומה שנפל על גבי פרות - ידיחם, והן מתרות; וכן שמן של תרומה שנפל על גבי פרות - ידיחם, והן מתרות. נפל השמן על גבי יין - יקפה [יאסור] אותו, והיין מתר לזרים. נפל על גבי הציר [רוטב התבשיל] - יקפה אותו, ויטל קלפה מעל הציר, כדי שיסיר כל הציר שבו טעם השמן.

יט. קדשה שבשל בה תרומה, לא יבשל בה חלין; ואם בשל, בנותן טעם; ואם שטף הקדשה במים או ביין, הרי זה מתר לבשל בה. בשל במקצת הכלי - אין צריך לשטף את כלו, אלא שוטף מקום הבשול בלבד.

כ. תרומה גדולה, ותרומת מעשר, והחלה, והכפורים - כלן נקראו 'תרומה'. בתרומת מעשר הוא אומר: "והרמתם ממנו תרומת ה'", ואומר: "כתרומת גרן"; ובחלה נאמר: "חלה, תרימו תרומה"; ונאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך, מעשר דגנך [ו]תירשך ויצהרך". ותרומת ידך, ואין לך דבר ששטען הבאת מקום שלא פרטו בפסוק זה, חוץ מן הכפורים, ובהם נאמר: "ותרומת ידך" - היא למדת, שהן קרואין תרומה.

כא. לפיכך, דין ארבעתן לענין אכילה ודמוע, אחד הוא - כלן עולין באחד ומאה, ומצטרפין זה עם זה; ואם נטמאו, ישרפו. ודין תרומת מעשר של דמאי בכל אלו הדרכים - כתרומת מעשר של ודאי, אלא שאין לוקין על אכילתה.

[בתחילה כמעט -] מעשר שלו. כיצד? היו לו מאה סאה, הפריש מהן חמשה לשם מעשר - אינו מעשר; ואינו יכול להפריש על חמשה סאין מעשר ממקום אחר, אלא מפריש מהן חצי סאה שהיא המעשר שלהן.

טז. המפריש מעשר זה, מכרף תחלה כדרך שמכרכין על כל המצוות; וכן מכרף על מעשר שני, ועל מעשר עני, ועל מעשר מן המעשר. מכרף על כל אחד בפני עצמו; ואם הפריש הכל זה אחר זה מיד, ולא שח ביניהן - כוללן ברכה אחת, ומכרף: 'להפריש תרומות ומעשרות'.

הלכות מעשרות פרק ב

א. אינו חייב להפריש מעשר מן התורה, אלא הגומר פרותיו לאכלן לעצמו; אבל הגומרן למכרן - פטור מן התורה, וחייב מדבריהם [מדברנן], שנאמר: "עשר תעשר וגו' ואכלת", אינו חייב אלא הגומר תבואתו לאכלה.

ב. וכן הלוקח [קונה] - פטור מן התורה, שנאמר: "תבואת ורעף"; וחייב מדבריהם. במה דברים אמורים? בשלקחן אחר שנגמרה מלאכתן ביד מוכר; אבל אם נגמרה ביד הלוקח, חייב לעשר מן התורה.

ג. פרות שאינן ראויין לאכילה בקטנן, כגון הבסר [ענבים שלא בשלון] וכיוצא בו - אינן חייבין במעשרות, עד שיגדילו ויעשו אכל, שנאמר: "מזרע הארץ, מפרי העץ", עד שיהיה פרי. וכן התבואה והקטניות - שנאמר: "עשר תעשר את כל תבואת ורעף", עד שתעשה תבואה. וזו היא עונת המעשרות; וקדם שתגיע התבואה והפרות לעונה זו - מתר לאכל מהן כל מה שירצה, ובכל דרך שירצה.

ד. פרות שהן ראויין לאכילה בקטנן, כגון הקשואים והמלפפנות, שאין מניחין אותן אלא כדי להוסיף בגופן, אבל ראויין הן מתחלה לאכילה - הרי אלו חייבין במעשר בקטנן; שמתחלת יציאתן, כאו לעונת המעשרות.

ה. איזו היא עונת המעשרות? משגיעו הפרות להנרע ולצמח, הכל לפי מה שהוא הפרי. כיצד? התאנים - משגיעו רבין עד שיהיו ראויין לאכילה אחר ארבע ועשרים שעות משעת אספתן. הענבים והפאזים, והן הענבים הדקין המדבריות - משיראה הסרצן שלהן מבחוץ. הרמונים - משים הפד שלהן בין האצבעות, ויצא ממנו מים. התמרים, משיתפחו כשזור. הפרסקין, משיתילו גידים אדמים. האגוזים, משיתפרש האכל מן הקלפה החיצונה. השקדים המתוקים, עד שתתפרש קלפתן החיצונה; אבל המרים, פטורין לעולם. ושאר כל בעלי קלפות, כגון האצטרבולין והלוט והפטנים - משגיעו קלפה התחתונה הסמוכה לאכל. הזיתים - משגיעו שמן אחד מתשעה ממה שהן ראויין לעשות כשיגמרו, וזה הוא שליש שלהן; התפוחים והאתרוגים - משיתעגלו, מפני שהן ראויין לאכילה כשהן קטנים. האוג והתותים, משיאדימו; וכן כל שדרפן להאדים, משיאדימו. החורבין, משגיעו נקודות נקודות שחורות; וכן כל שדרפן להשחיר, משינקדו. האגסין והקרוסטמלין והפרישין

אין להן בהן כלום עד שירימו אותן. ובחוצה לארץ מתר לאדם להיות אוכל והולך תחלה, ואחר כך מפריש תרומה ומעשרות.

ו. מעשרין ממקום על מקום אחר, ואינו צריך לעשר מן המקום [שכל התבואה תהיה במקום אחד]. אבל אין מעשרין ממין על שאינו מין, ולא מן החיב על הפטור, ולא מן הפטור על החיב; ואם עשר, אינו מעשר.

ז. וכל שאמרנו בתרומה, 'אין תורמין מזה על זה' - כך במעשר, אין מעשרין מזה על זה. וכל שאמרנו בתרומה, 'אם תרם תרומתו תרומה' - כך במעשר, אם הפריש מעשרותיו מעשרות. וכל שהוא פטור מן התרומה [כגון מאכל בהמה], פטור מן המעשר; וכל [הראוי להיות] התורם, מעשר. כל שאמרנו בהן, 'לא יתרמו, ואם תרמו תרומתן תרומה' - כך אם עשרו מעשרותיהן מעשרות; וכל שאין תרומתו תרומה, כך אין מעשרותיו מעשרות.

ח. האומר לחברו: 'הריני מעשר על ידיך' [עבורך] - אינו צריך לעמד עמו, עד שיראה אם יעשר או לא יעשר; ואם אמר הוא לחברו: 'עשר על ידי' - צריך לעמד עמו.

ט. החורבין - אינן חייבין במעשרות אלא מדבריהם [מדברנן], לפי שאינן מאכל רב אדם. והשקדים המרים, בין בקטנן בין בגדלן - פטורין, מפני שאינן אכל.

י. אילן שנטעו בתוך הבית - פטור מן המעשרות, שנאמר: "עשר תעשר את כל תבואת ורעף ליצא השדה". ויראה לי, שהוא חייב במעשרות מדבריהם - שהרי תאנה העומדת בחדר, חייב לעשר פרותיה אם אספן כאחת.

יא. בצלים שהשרישו זה בצד זה, אפלו השרישו בקרקע עליה [קומה עליונה] - פטורין מן המעשרות; נפלה עליהן מפלת, והרי הן מגלין - הרי אלו פטועין בשדה, וחייבין במעשרות.

יב. המשמר שדהו מפני ענביו, ובא אחר ואסף את התאנים הנשארות באותה שדה, או שהיה משמר שדהו מפני המקשאות והמדלעות [קשואים ודלעת], ובא אחר ואסף את הענבים הנשארים שם המפזרין בשדה - בזמן שבעל השדה מקפיד עליהן - אסורין משום גזל, ולפיכך חייבין במעשרות ובתרומה; אין בעל הבית מקפיד עליהן - מתרין משום גזל, ופטורין מן המעשר.

יג. אין מעשרין אלא מן המבחר, שנאמר: "בהרימכם את חלב מננו, ונחשב ללזים כתבואת גרן וכתבואת יקב" - כשם שמעשר שמפרישין הלזים מן החלב [מובחר] שבו, כך מעשר שמפרישים ישאל מן הגרן ומן היקב, מן החלב שבו.

יד. אין מעשרין באמד [בהערכה], אלא במדה או במשקל או במנזן; וכל המדקדק בשעור, משבח. והמרבח במעשרות - מעשרותיו מקלקלין, שהרי מערב בהן [שהחלק הנוסף שצירפו למעשר - לא עישרו]; ופרותיו מתקנין.

טו. המפריש מקצת מעשר - אינו מעשר, אלא כמי שחלק את הערמה; אבל צריך להפריש מזה החלק שהוציא

תרומה, או נכנסה שבת עליהן - לא יאכל עד שיעשר, אף על פי שלא הגיעו לבית. הכניסן לבית קדם שתגמר מלאכתן, הרי זה אוכל מהן עראי; התחיל לגמר מלאכתן מאחר שנכנסו לבית, חיב לעשר הכל. כיצד? הכניס קשואין ודלועין לבית קדם שישפשוף (השער שעליהם וזהו גמר מלאכתן) - משינתחיל לשפשוף אחת, נקבעו הכל למעשר; וכן כל פיוצא בזה. וכן התורם פרות שלא נגמרה מלאכתן, מתר לאכל מהן עראי; חוץ מפלפלת תאנים - שאם תרמה קדם שתגמר מלאכתה, נקבעה למעשר.

ה. המביא לבית סוכי [ענפי] תאנה ובהן תאנים, מכבדי תמרה [כפות תמרים] ובהן תמרים - אם הכניסו תינוקות או פועלים, לא נקבעו למעשר; ואם הכניסן בעל הבית, חיבין במעשר. הכניס שבילים לעשות מהן עסה, לא נקבעו; לאכלן מלילות [זרעונים], נקבעו למעשר. במה דברים אמורים? בתבואה; אבל בקטניות, לא נקבעו למעשר.

ו. מתר להערים על התבואה, להכניס במוץ [בקליפה] שלה, כדי שתהיה בהמתו אוכלת, ופטורה מן המעשר; וזוהי מעט מעט אחר שהכניס לבית, ופטור לעולם מן התרומה ומן המעשרות - שהרי אינו מתחיל לגמר הכל.

ז. הגומר פרותיו של חברו שלא מדעתו, וכן הקובע פרותיו באחד מן הדברים הששה שקובעין למעשר שלא מדעתו - הרי אלו נטבלו [התחייבו] למעשר.

ח. איזה הוא גמר מלאכתן של פרות? הקשואין והדלועין והאבטיחין, משישפשוף בידו ויסיר הצהוב שעליהן כמו שער דק. ואם אינו משפשוף, משיעמיד ערמה; ובאבטיח, משיסדיר אותו המקצה אבטיח בצד אבטיח. היה משפשוף אחת אחת - כיון שגמר כל צרכו, נגמרה מלאכתן. ותורמין קשואין ודלועין, אף על פי שלא הסיר הצהוב מעליהן.

ט. הירק הנאגד [שדרכו להמכר באגודות], משיאגד. אם אינו אוגד, משימלא את הפלי; [אם] אינו ממלא [מפני שלא נמכר כלי שלם] - הרי זה אוכל עראי, עד שילקט כל צרכו.

י. פלפלה, משיחפה הפרות שבה בעלין ובהוצין וכיוצא בהן. אם אינו מחפה, משימלא הפלי; אם אינו ממלא, עד שילקט כל צרכו.

יא. כלי גדול שדעתו למלא את חציו - כיון שמלא חציו, נטבל; היה בדעתו למלא את כלו, אינו נטבל עד שימלא את כלו. היו שנים ובדעתו למלא את שניהם, לא נטבלו עד שימלא את שניהם.

יב. אגד הירק אגד גדול בשדה - אף על פי שדעתו לאגדן אגדות קטנות לשוק, הרי זה נטבל. הפך [גרגרי רימון מיובשים] והצמוקין והחרובין, משיעמיד ערמה בראש גגו. הפצלים, משיסיר העלין והקלפות שדרכו להשליכן מעליהן; ואם אינו מסיר, עד שיעמיד ערמה.

יג. התבואה, משימרח; ואיזה הוא ממרח? זה המיפה פני הקרי של תבואה ברכת [יעה] בסוף כל דבר, כדרך שעושין פשגומיין כל מעשיה. אם אינו ממרח, עד שיעמיד ערמה. הקטניות - משיכבר [כשינפה אותם מהעפר], ונוטל מתחת

והעוררין, משיעשו קרחות קרחות לבנות - [כשהם מתבשלים שערוניהם הולכים ונופלים]; וכן כל שדרכן להלבין, משיקרחו קרחות. התבואה, משימביא [שתגדל] שליש. התלתן, משיהיה זרעה ראוי לצמיחה אם נזרע. וכברק - הקשואין והדלועין והאבטיחין והמלפונות וכל פיוצא בהן, חיבין בקטנן כמו שבארנו; ושאר הירק שאינו ראוי לאכילה עד שיגדיל, אינו חיב עד שיהיה ראוי לאכילה. אשכול שהגיע בו אפלו [גרגיר] יחידי [לעונת מעשרות] - כלו חבור למעשרות, וכאלו הגיע כלו; ולא אותו האשכול בלבד, אלא כל הרוח שיש בה אותו הנפן שיש בה האשכול. וכן רמון שהגיע בה אפלו פרידה [גרגיר] אחת, כלה חבור.

ו. לא ימכר אדם פרותיו משבאו לעונת המעשרות, למי שאינו נאמן על המעשרות. ואם [חלקם] בפרו [והגיעו לעונת מעשרות] - נוטל את הפירות, ומתר למכר את השאר שעדיין לא הגיע לעונת המעשר. וכן לא ימכר אדם את גפתו ואת זוגיו [קליפות ענבים] למי שאינו נאמן על המעשרות, להוציא מהן משקין - שהמשקין היוצאין מהן חיבין במעשרות; ולא את תבנו ללקט ממנו תבואה, למי שאינו נאמן - שהתבואה שתלקט מן התבן חיבת במעשר.

ז. שמרי יין שנתן עליהם מים, וסגנן - אם נתן שלשה [כוסות] ומצא ארבעה, מוציא מעשר על זה היתר [אף] ממקום אחר; ואינו מפרש עליו תרומה - שהתורם בתחלה, בלבו על הכל, כמו שבארנו בתרומה. מצא פחות מארבעה - אף על פי שמצא יתר על מדתו, ואף על פי שיש בהן טעם יין - פטור.

ח. המקדיש פרותיו כשהן מחברין, עד שלא באו לעונת המעשר, ופדן, ואחר שפדן הגיעו - חיבין במעשר; ואם באו לעונת המעשרות והן ביד הגזבר, ואחר כך פדן - פטורין.

הלכות מעשרות פרק ג

א. פרות שהגיעו לעונת המעשרות, ונתלשו וצדין לא נגמרה מלאכתן - כגון תבואה שקצרה ודשה, וצדין לא זרה אותה [ברוח להפריד הקליפות מהגרעינים] ולא מרחה [סידרה] - מתר לאכל מהן אכילת עראי, עד שתגמר מלאכתן; וכשתגמר מלאכתן, אסור לאכל מהן עראי.

ב. במה דברים אמורים? בגומר פרותיו למכרן בשוק; אבל אם היתה פונתו להוליכן לבית - הרי זה מתר לאכל מהן עראי אחר שנגמרה מלאכתן, עד שייקבעו למעשר [כדלהלן].

ג. ואחד משה דברים קובע למעשרות, ואלו הן: הבית, והמקח, והאש, והמלח, והתרומה, והשבת; וכלן, אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו.

ד. כיצד? פרות שדעתו להוליכן לבית - אף על פי שנגמרה מלאכתן - אוכל מהן עראי, עד שיכנסו לבית; נכנסו לבית - נקבעו למעשר, ואסור לאכל מהן עד שיעשר. וכן אם מכרן, או בשלן באור, או בכשן במלח, או הפריש מהן

קציצות - הרי אלו פטורין מן המעשר. מצא גרורות [תאנים מיובשות] - אם דרסו הגרורות רב האדם - שרוב האנשים כבר דרסו את גרורותיהם, חייב לעשר; שחזקתן, מדבר שנגמרה מלאכתו. וכן אם מצא פלחי דבלה, שידוע שהן מדבר הגמור.

כב. מצא פריכות [תבואה קטנות] פירות היחיד, חייב לעשר; פירות הרבים, פטורות. והאלמות [הגדולות], בכל מקום חייבות במעשר. מצא תבואה מרוחה - שנגמרה מלאכתה - עושה אותה תרומה ומעשרות על פרות אחרות, ואינו חושש [שמא עישרו אותה כבר הבעלים]. מצא בלפלה מחפה, חייבת במעשרות. מצא בלפלה במקום שהרב מכניסין לשוק - אסור לאכל ממנה עראי [שהרי כבר נתחייבה במעשרות], ומתקנה [מעשרה כדיני] דמאי; ובמקום שהרב מכניסין לבתים - אוכל ממנה עראי, ומתקנה ודאי. [היה מנהג העיר] מחצה למחצה, דמאי; ואם הכניסה לבית, מתקנה ודאי. במה דברים אמורים? בדבר שאין לו גמר מלאכה. אבל בדבר שיש לו גמר מלאכה - אף על פי שהוא מעשר ודאי - אינו צריך להפריש תרומה; שחזקתן שהפריש מהן תרומה בשעה שנגמרה מלאכתן. **כג.** חררי [חורי] הנמלים שלנו בצד הערמה החייבת - הרי הנמצא בהן חייב במעשרות, שידוע שמדבר גמור היו גוררין כל הלילה.

כד. המוצא זיתים תחת הזית, וחרובין תחת החרוב - חייבין במעשר; שחזקתן שנפלו מאילן זה. מצא תאנים תחת התאנה - הרי הן ספק, שהרי משתנות ומתלכלכות בעפר; שמא מתאנה זו נפלו, או מתאנים שנתעשרו. **כה.** המקדיש פרות תלושין, ופדן קדם שתגמר מלאכתן - חייב לעשר. ואם נגמרה מלאכתן ביד ההקדש, ואחר כך פדן - פטורין מן המעשרות; שבעת חובתן, היו פטורין. והמקדיש קמה למנחות, פטורה מן המעשרות.

יום שלישי י"א תשרי ה'תש"ע

הלכות מעשרות פרק ד

א. אין הטבל נקבע למעשר מן התורה - עד שיכניסנו לביתו, שנאמר: "בערתי הקדש מן הבית"; והוא, שיכניסנו דרך השער - שנאמר: "ואכלו בשעריך"; אבל אם הכניס תבואתו דרך גגין וקרפפות [חצר אחורית] - פטור מן התרומה ומן המעשרות.

ב. יראה לי, שאין לוקין מן התורה על אכילת הטבל, עד שיקבע בכניסתו לביתו, כמו שבארנו מפי השמועה [מסורת ממש רבינו]; אבל אם נקבע בשאר השפה דברים שפנינו, אין לוקין עליו אלא מפת מרדות מדבריהם [מדבנו]. וכן האוכל מפרות שדעתו להוליכן לשוק, אחר שנגמרה מלאכתן - אינו לוקה אלא מפת מרדות, כמו שבארנו; שאין הגומר למכר חייב במעשר, אלא מדבריהם. **ג.** בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, אינו קובע; וכן הגגין אינן קובעין, אף על פי שהבית שלמטה קובע; ואם לא היה בגג ארבע אמות על ארבע אמות, כגון שהיה

הכברה [קולט לפני שנחים על הקרקע] ואוכל; אם אינו כובר, עד שימרח. ואף על פי שמרח - מתר לטל מן הקטעין [מה שלא נידוש] ומן הצדדין [שנפלו לצדדים] וממה שבתוך התבן, ואוכל.

יד. היין - משיניחנו בחביות, וישלה הזיגין והסרצנין [הפטולת] מעל פני החבית; אבל כשהוא בתוך הבור, ומשיגפיהנו להניחו בחבית - שותה עראי, וקולט מן הגת העליונה [מקום דריכת הענבים] ומן הצנור [שיורד לבור] ומכל מקום, ושותה.

טו. השמן, משיירד לעוקה [בור השמן]. אף על פי שיירד - נוטל מן העקל ומן הממל ומבין הפסין [כלי הסחיטה], ונותן לקערה קטנה ולתמחוי לתוף התבשיל, אף על פי שהוא חם; מפני שאינו מתבשל בכלי שני. ואם היה חם ביותר, כדי שיכנה את היד - לא יתן לתוכו, מפני שהוא מתבשל.

טז. העגול של דבלה [גוש תאנים], משיחליקנו [במשקים]. הגרורות [תאנים מיובשות], משידוש [כשיכתשם מעט]; ואם הכניסן למגורה, משיעגיל בידו על פי המגורה [כלי הדבלה]. היה דש הגרורות בחבית, או העגול על פי המגורה, ונשברה החבית, או נפתחה המגורה - הרי זה לא יאכל, עד שיעשר.

יז. תאנים וענבים שבמקצה [המקום שמתייבשים בו], מתר לאכל מהן עראי במקומן. אבל אם נטל מן המקצה, והוליד למקום אחר - לא יאכל מהן עראי; שהרי נגמרה מלאכתן, אף על פי שלא יכשו כל צרכן.

יח. החרובין, עד שלא כנסן לראש הגג - מוריד מהן לבהמה, ופטור; מפני שהוא מחזיר את המותר ליבשו, ונמצא מאכיל עראי.

יט. מעשר ראשון שהקדימו בשבילים [שקיבל הלוי מעשר לפני שקיבל הכהן תרומת ישראל] - אסור [הלוי] לאכל ממנו עראי, קדם שיפריש תרומתו [תרומת מעשר לכהן]; ואם אכל, מפין אותו מפת מרדות. כיצד היא אכילת עראי? כגון שהיה מקלף שעורים ואוכל, מקלף אחת אחת; ואם קלף וכנס לתוף ידו, חייב לעשר. היה מולל מלילות [זרעונים] של חטים, מנפה מיד ליד ואוכל; ואם נפה בתוף חיקו, חייב. ואין צריך לומר, אם נפה בכלי - שאין זה עראי. וכן נוטל מן היין, ונותן לקערה לתוף תבשיל צונן, ואוכל; אבל לא לתוף הקדרה, אף על פי שהיא צוננת - מפני שהיא כבד קטן. וכן סוחט זיתים על בשרו, אבל לא לתוף ידו. וכן כל פיוצא בזה.

כ. וכשם שמתר לאכל עראי מפרות שלא נגמרה מלאכתן - כך מתר להאכיל מהן לחיה ולבהמה ולעופות כל מה שיצאה, ומפקיר כל מה שיצאה, קדם שיעשר. ואם נגמרו - אף על פי שלא נקבעו למעשר - לא יפקיר, ולא יאכיל לבהמה חיה ועוף אכילת קבע, עד שיעשר. ומתר להאכיל לבהמה עראי מן הטבל, ואפלו בתוף הבית; ומאכיל פקיעי עמיר [מאכל בהמה], עד שיעשם חבילות.

כא. המוצא קציצות [פירות אילן] בדרך, אפלו בצד שדה

ופטור; ואם צרף [שניים], חייב במעשר. במה דברים אמורים? בשקיה עומד בקרקע. אבל אם עלה לראש התאנה - ממלא את חיקו ואוכל שם, שאין אור החצר קובע למעשר.

טז. היתה עומדת בחצר, ונוטה [ענפיה] לגנה - הרי זה אוכל ממנה בגנה בדרכו, כאלו היתה נטועה בגנה; היתה נטועה בגנה, ונוטה לחצר - הרי זו כנטועה בחצר, שאינו אוכל שם אלא אחת אחת.

יז. גפן שהיא נטועה בחצר - לא יטל את כל האשכול ויאכל, אלא מגרר אחת אחת; וכן ברמון - לא יטל את כל הרמון, אלא פורט את הרמון באילן, ואוכל הפרד [גריר] משם. וכן באבטיח - סופת [חותר] אותו בקרקע, ואוכלו משם. הנה אוכל באשכול בגנה, ונכנס מן הגנה לחצר - אף על פי שיצא מן החצר, לא יגמר עד שיעשר.

יח. בספר שהיא נטועה בחצר, מקרסם עלה עלה ואוכל; ואם צרף, חייב לעשר. וכן כל פיוצא בזה.

הלכות מעשרות פרק ה

א. הלוקח [קונה] פרות תלושין לאכלן, נקבעו למעשר מדבריהם [מדברנו], כמו שבארנו. ומאימתי יקבעו? משימתן את הדמים, אף על פי שלא משך [ולא קנה בקנין משיכה]. הרי שלא נתן דמים, והיה בורר ומניח בורר ומניח, אפילו כל היום בלו, ואף על פי שגמר בלבו לקח - לא נתחייב לעשר; ואם היה ירא שמים - משגמר בלבו, מעשר; ואחר כך יחזיר למוכר, אם רצה להחזיר.

ב. הלוקח במחבר לקרקע, או שלקח תלוש לשלח לחברו - לא נקבעו, ויש לו לאכל מהם עראי.

ג. האומר לחברו: 'הא לך אסר זה, ותן לי בו חמש תאנים' - הרי זה אוכל אחת אחת, ופטור; ואם צרף, חייב לעשר. האומר לחברו: 'הא לך אסר זה, בעשרים תאנים שאבר לי' [שאבחר] - בורר אחת אחת, ואוכל; 'באשכול שאבר לי' - מגרר ממנו באילן, ואוכל; 'ברמון שאבר לי' - פורט אותו [לגריר] באילן, ואוכל; 'באבטיח שאבר לי' - סופת [חותכו] בקרקע, ואוכל. ואם קצץ את התאנים וצרפן, או שקצץ האשכול או האבטיח - חייב לעשר, שהרי לא קנה אלא הנתלש. אבל אם אמר לו: 'הא לך אסר זה, בעשרים תאנים אלו, בעשרים אשכולות אלו, בעשרים רמונים אלו, בעשרים אבטיחים אלו' [המחבורים לקרקע] - קוצץ בדרכו, ואוכל עראי, ופטור; שלא נקבעו במקח, שהרי לקחן במחבר.

ד. המחליף עם חברו [פירות], זה לאכל וזה לאכל - שניהן נקבעו למעשרות, שהרי לקחו בתלוש. זה לקצות וזה לקצות - שניהן לא נקבעו, שאין המכר קובע דבר שלא נמכרה מלאכתו, כמו שבארנו. לקח האחד פרות שהחליף לאכילה, ולקח האחר חליפיהן להקצות - זה שלקח לאכילה, חייב לעשר; וזה שלקח להקצות, לא נקבע למעשר.

ה. האומר לחברו: 'צא ולקט לך עשרים תאנים משלי,

הבית משפע ועולה - אינו פוטר מן המעשר, אלא הרי גג זה כמקצת אור הבית.

ד. הצריפין, והפרגנין [מגדלי שמירה], ובתי הקיץ, והוא ארבעה עמודים ותקרה על גביהן שנמצא בלא כתלים, וכן סכות שעושין ביני כרמים וביני הגנות בימי הקיץ - אף על פי שדרין בהן בימי הקיץ, ויש בהן רחים ותרנגולין - אינן קובעין למעשר; וכן ספת היוצרים החיצונה [ליצור כלי חרס], וספת החג בחג - אינן קובעין; שכל אלו, אין דירתן קבע.

ה. הצריפין והפרגנין טובלין [עושים את התבואה טבל] לבצליהן, אף על פי שאינן טובלין לכל אדם. וכן בית הסופר ובית המדרש טובלין לזה שיושב בהן ומלמד, מפני שהן כביתו; ואין טובלין לאחרים.

ו. בית הנכנס ובית התלמוד - אם יש בהן בית דירה, קובעין; ואם לאו, אין קובעין. האוירות [מחסנים] והאצרות שבשדות העשויות למכנס [לאגור בהם לאחר גמר מלאכה], אינן קובעין; ואם היו לדירה, קובעין.

ז. בשם שהבית קובע למעשר, כך החצר קובעת למעשר [מדברנו]; ומשיינסו לחצר דרך השער - נקבעו, אף על פי שלא הכניסו לתוך הבית.

ח. איזו היא חצר הקובעת? כל שהפלים נשמרין בתוכה, או שאין אדם בוש מלאכל בתוכה; או חצר שאם יכנס אדם לה, אומרין לו: 'מה אתה מבקש'. וכן חצר שיש בה שני דירין, או שהיא לשני שתפין, שאחד פותח אותה ונכנס, ואחד בא ויציא ונועל - הואיל והן פותחין ונועלין, הרי זו קובעת.

ט. בית שער [ביתן שמירה] של חצר, והאכסדרה [בית עם ג' מחיצות], והמקפסת - הרי הן בחצר: אם היתה קובעת, קובעין; ואם לאו, אין קובעין.

י. שתי חצרות זו לפני זו, שתיהן קובעות. ספת היוצרים זו לפני זו - הפנימית קובעת, והחיצונה אינה קובעת. והתנות - קובעת כבית.

יא. המוליק פרוטיו ממקום למקום - אף על פי שהוא נכנס בהן לבתים ולחצרות בדרך, לא נקבעו; אלא אוכל מהן עראי, עד שיגיע למקום שהוא סוף מגמתו. וכן בתורתו.

יב. הרוכלין המחזירין בעירות, שהן נכנסין מחצר לחצר - אוכלין עראי, עד שמגיעין לבית שולין בו.

יג. המביא תאנים מן השדה לאכלן בחצר הפטורה מן המעשרות - שכח והכניסו לתוך ביתו, הרי זה מתיר להוציאן ולאכל מהן עראי; וכן אם שכח והעלה לגג, אוכל מהן עראי בגג. הביאן לאכלן בראש גגו, ושכח והכניסו לתוך חצר חברו - נקבעו, ולא יאכל עד שיעשר.

יד. חצר שהיא נעדרת [נחרשת] - הרי היא בגנה, ואוכלין בתוכה עראי; והוא, שיעדר רבה. ואם נרע רבה, אין אוכלין בה עראי; וכן אם נטע רבה. ואם נטע לנואי חצר - הואיל והיא נעדרת, הרי זה אוכל עראי מאותן אילנות.

טו. תאנה שהיא עומדת בחצר - אוכל ממנה אחת אחת,

נגמרה מלאכתן; שאין פורעין חוב מן הטבל. אבל אוכלין אחת אחת מן התאנה - אבל לא מן הסל, ולא מן הקפה, ולא מן המקצה [התאנים המיובשות].

יד. אחד המבשל, ואחד השולק [מבושל חלקית], ואחד הכובש - קובע למעשר; אבל המעשן את הפרות עד שהכשירן, הרי הוא ספק.

טו. הטומן פרות באדמה או בתבן או בזבל [כדי שיתבסלו], עד שהכשירן לאכילה - לא נקבעו למעשר.

טז. הנותן זין לתבשיל חם, או שנתן שמן לקדרה ואלפס [מין מחבת] כשהן מרתחין - נקבעו למעשר. מוג זין במים חמין, נקבע; ואין צריך לומר, שאם בשל היין, ואפלו בגת - שאסור לשותות ממנו עד שייעשר.

יז. השום והשחלים [ירק חריף] והחרדל ששחקן בשדה בשמן, נטבלו למעשר. וכן הסוחט אשכול לתוך הכוס, נקבע; לתוך התמחוי [תבשיל], לא נקבע.

יח. המולח פרות בשדה, נקבעו; טבל הזיתים אחת אחת במלח ואכל, פטור. הפוצע זיתים כדי שיצא השרף מהן, פטור. הנוטל זיתים מן המעטן [מקום ריכוס], טובל אחת אחת במלח ואוכל; ואם מלח ונתן לפניו, חזב. וכן כל פיוצא בזה.

יט. התורם פרותיו תרומה שצריך לתרם אחריה שניה, נקבעו למעשר; ולא יאכל מהן עראי, עד שיוציא התרומה השניה ויעשר.

כ. פרות שנגמרה מלאכתן, וחשכה עליהן לילי שבת - נקבעו; ולא יאכל מהן אפלו לאחר השבת, עד שייעשר.

כא. התינוקות שטמנו תאנים לשבת, ושכחו לעשורן - לא יאכלו למוצאי שבת, עד שייעשורו.

כב. תאנה שהיתה מיחדת לו לאכל פרותיה בשבת, ולקט ממנה בלפלה - לא יאכל עד שייעשר; הואיל ופרות אלו מיחדין לשבת, והשבת קובעת.

כג. היה אוכל באשכול, וחשכה עליו לילי שבת - הרי זה לא יגמר אכילתו בשבת, עד שייעשר; ואם הניחו לאחר השבת, הרי זה גומר.

הלכות מעשרות פרק ו

א. מחליקין [משפשים הפנים] בתאנים וענבים של טבל, ואין בזה הפסד. וכל שאסור לזרים לאכלו בתרומה, מן הגרענין והקלפות והעלין והחרצנין וכיוצא בהן - כף אסור לאכלו מן הטבל; וכן המעשר שלא נטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו. וכל שמתר לזרים לאכלו בתרומה מדברים אלו - כף מתר בטבל, ובמעשר שלא נטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שלא נפדו.

ב. אין מדליקין בטבל טמא אפלו בחל, ואין צריך לומר בשבת - שנאמר: "את משמרת תרומתי"; מה תרומה טהורה, אין לה בזה אלא משעת הרמתה - אף תרומה טמאה, אין לה להנות בזה אלא משעת הרמתה ואילף.

ג. אין מחפין בטבל [אין מכסים הדורים בעפר], ואין זורעין את הטבל; ואפלו פרות שלא נגמרה מלאכתן,

ואני אמלא את כרסי משלך' - שניהן פטורין; שאין זה חליפין, כדי שיהיה מכר. ואם צרף ואכל, חזב. והמתנה, אינה קובעת כמכר.

ו. עם הארץ שהיה עובר בשוק, ואמר: 'טלו לכם תאנים' - אוכלים ופטורין; שאין המתנה קובעת. ואם הכניסו לבתייהן - אם רב העם מכניסים לבתים, מעשרין; ואם רב העם מכניסים לשוק, אינן מתקנין אלא דמאי - שפא עשר, ואחר כך הביא לשוק. ואם אמר: 'טלו לכם והכניסו לבתיכם' - כשמתקנים לבית, מעשר דמאי. ונתן לו דבר מרבה, אפלו אמר לו: 'טל ואכל' - הרי זה כמי שאמר לו 'טל והכנס'; שאינו אוכל, עד שימתקן דמאי. וכן אם נתן לו דבר שאין דרכו להאכל חי, או שהיה אדם גדול שאין דרכו לאכל בשוק - הרי זה מתקן דמאי.

ז. היו שנים, אמר [עם הארץ] לאחד: 'טל ואכל', ואמר לשני: 'טל והכנס' - זה אוכל ופטור, וזה אוכל וחזב.

ח. וכן אנשים שהיו יושבים בשער או בחנות, ואמר להן: 'טלו [הכניסו לשער או לחנות] ואכלו' - הרי אלו אוכלין ופטורין. ובעל השער או בעל החנות, לא יאכלו עד שייעשורו דמאי - שנמצא באומר לאלו: 'טלו והכניסו לבתיכם', שהרי הם בבתיהם. וכבר בארנו, שאין הבית שאינו שלו קובע, כשיעברו הפרות בתוכו.

ט. השוכר את הפועלים לעשות עמו בפרות, בין בתלושין בין במחברין - הואיל ויש להן [רשות] לאכל מן התורה במה שהן עושין, הרי אלו אוכלין ופטורין מן המעשר. ואם התנה עמהן שיאכלו מה שלא זכתה להן תורה, כגון שהתנה הפועל שיאכל בנו עמו, או שיאכל בנו משקרו, או שיאכל אחר גמר מלאכתו בתלוש - הרי זה אסור לאכל עד שייעשר; הואיל ואוכל מפני התנאי שלו, הרי זה פלוקה.

י. שכרו לנכש עמו בזיתים, והתנה הפועל שיאכל בזיתים - הרי זה אוכל מן האילן אחת אחת, ופטור; ואם צרף, חזב.

יא. שכרו לנכש בכצלים, והתנה לאכל גר - מקרסם עלה עלה, ואוכל; ואם צרף, חזב. קצץ הפועל שיאכל ליטרא של זיתים, אוכל אחת אחת; ואם צרף, חזב לעשר - הואיל והוא אוכל דבר קצוב, הרי זה פלוקה, שאם צרף נקבע. לא קצץ, אלא היה אוכל בדין תורה - מצרף ואוכל כל מה שירצה; והוא, שלא יספת במלח. אבל אם ספת במלח אחת אחת, מתר; שפתים שמים - אסור, שהרי נקבעו במלח.

יב. פועל שהיה עושה בלבסין [תאנים גרועות], לא יאכל בכנות שבע [תאנים משובחות]; בכנות שבע, לא יאכל בלבסין - עד שייעשר. אבל יש לו למנע עצמו, עד שיגיע למקום היפות.

יג. המוציא את פועליו לעשות לו מלאכה בשדה - בזמן שאין להן עליו מזונות - אוכלין מן הפרות שבשדה, ופטורין מן המעשר; והוא, שלא נגמרה מלאכתן. אבל אם יש עליו מזונות - הרי אלו לא יאכלו, ואף על פי שלא

קנס קנסו אותו בזה - כדי שלא יחזר מן הגוי, ונמצאת השדה בורה לפניו, עד שיצטרף, וימכרנה לישראל. וכן המקבל שדה אבותיו [של הגוי] מן הגוי, קנסו אותו שיצטרף ואחר כך יתן לגוי חלקו מעשר - כדי שלא יקפץ ויקבלנה ממנו, מפני שהיא שדה אבותיו, עד שתשאר לפניו בורה, כדי שימכרנה לישראל.

יג. איזה הוא חוכר, ואיזה הוא מקבל? חוכר - שחוכר הקרקע בדבר קצוב מן הזרע בכך וכך סאה, בין עשת הרבה בין עשת מעט; ומקבל - הוא שיקבל אותה בחלק ממה שתעשה, חציו או שלישו או מה שיתנו ביניהן. והשוכר - הוא ששוכר הקרקע במעות.

יד. שנים שקבלו שדה באריסות - חלק מהיבול עבורם וחלק לבעלים, או שירשו, או נשתתפו - יכול האחד לומר לחברו: 'טל אתה חטים שבמקום פלוני, ואני חטים שבמקום פלוני', 'אתה זין שבמקום פלוני, ואני זין שבמקום פלוני'; ואכל לא יאמר לו: 'טל אתה חטים ואני שעורים', 'אתה זין ואני שמן' - מפני שהן מוכרין את הטבל.

טו. כהן ולוי שלקחו פרות מישראל אחר שנגמרה מלאכתן - [בית דין] מוציאין את התרומה ואת המעשרות מידיהן, ונותנין אותן לכהנים וללויים אחרים; קנס הוא להם - כדי שלא יקפצו לגרנות ולגתות ויקנו טבלים, כדי להפקיע מתנות אחיהם הכהנים. ואם קנו קדם שתגמר מלאכתן, כגון שלקחו תבואה קדם מרום - אין מוציאין מידן.

טז. כהן או לוי שמכרו פרות תלושין לישראל, קדם שתגמר מלאכתן, ואין צריך לומר, אם מכרו במחבר - הרי התרומה או המעשר שלהן; ואם מכרו אחר גמר מלאכה - הרי התרומה והמעשר של לוקח, ומפריש ונותן לכל כהן או לוי שירצה.

יז. כהן ולוי שקבלו שדה מישראל - כשם שחולקין בחלין, כך חולקין בתרומה ומעשרות; והישראל נטל חלקו, ונותן לכל כהן או לוי שירצה. אבל ישראל שקבל שדה מכהן או מלוי - התרומה או המעשר לבעל השדה, ושאר המתנות [כגון מעשר שני] חולקין.

יח. המקבל זיתים להוציא מהן שמן - בין ישראל מכהן או לוי, בין כהן או לוי מישראל - כשם שחולקין בחלין, כך חולקין בתרומה ומעשרות, מפני שהשמן, חשוב הוא.

יט. כהן שמכר שדה לישראל, ואמר לו: 'על מנת שהמעשרות שלי לעולם' - הרי הן שלו; כיון שאמר 'על מנת', נעשה כמי ששיר מקום המעשר. ואם מת הכהן, הרי בנו כשאר הכהנים. ואם אמר לו: 'על מנת שהמעשרות לי ולבני' - מת הוא, 'שולם בנו'. 'על מנת שהמעשרות שלי, כל זמן שהיא לפני' - מכרה לאחר - אף על פי שחזר ולקחה, אין לכהן אותן המעשרות.

כ. ישראל שקבל שדה מכהן ולוי, ואמר לו: 'על מנת שהמעשרות שלי ארבע או חמש שנים' - מת. 'על מנת שהן שלי לעולם' - אסור, שאין כהן עושה כהן. וכן כהן

אסור לזרע מהן עד שיעשר. כמה דברים אמורים? בתבואה וקטניות וכיצא בהן. אבל העוקר שתלים שיש בהן פרות, ממקום למקום בתוך שדהו - הרי זה מתר, ואינו כוזרע טבל, שהרי לא אסף הפרות. וכן העוקר לפת וצננות, ושתלן במקום אחר - אם נתפון להוסיף בגופן, מתר; ואם שתלן כדי שיקשו, וינח הזרע שלהם - אסור, מפני שהוא כוזרע חטים או שעורים של טבל.

ד. ליטרא מעשר טבול [מעשר ראשון שלא ניטל ממנו תרומת מעשר] שרצה, והשביחה, והרי היא עשר ליטרין - חבת במעשר; ואותה ליטרא, מעשר עליה במקום אחר לפי חשבון. ליטרא בצלים שתקנה וזרעה - אינו מעשר לפי חשבון התוספת, אלא מעשר לפי פלו.

ה. זרעונים שהביאו [גדלן] שליש, ומרתי [גמר מלאכתם] ועשרן, ואחר כך זרעו והוסיפו, ואין זרעו כלה - הרי זה ספק אם חבין במעשר מדבריהם הואיל והוסיפו, או אין חבין; שהרי הזרע שעדין הוא קים ולא אבד, מעשר הוא; ואין אלו דומין לבצלים, שהבצלים אין זרען להזרע.

ו. הזרע את הטבל, בין דבר שזרעו כלה בין דבר שאין זרעו כלה - אם אפשר ללקטו [שעדיין לא השריש] - קונסין אותו, ומלקטו; ואם צמח - אין מחבין אותו לעקר, והגדולין חלין. ואם היה דבר שאין זרעו כלה - אפלו גדולי גדולין אסורין, עד שלש גרנות; והרביעי מתר. ומפני מה הגדולין אסורין? מפני תרומת מעשר ותרומה גדולה שיש בו. וכן הדין כוזרע מעשר שלא נטלה תרומתו. אין מוכרין את הטבל אלא לצרף, ולחבר - [נאמן על המעשרות]; ואסור לשלח את הטבל, ואפלו חבר לחבר - שמא יסמכו זה על זה, ויאכל הטבל.

ז. המוכר פרות לחברו, וזכר שהן טבל, ורץ אחריו לתקנו, ולא מצאו - אם ידוע שאינן קימין ושפכר אבדו או נאכלו, אינו צריך לעשר עליהן; ואם ספק שהן קימין או אינן קימין, צריך להוציא עליהן מעשרותיהן מפרות אחרות.

ח. המוכר פרות לחברו - מוכר אומר: 'על מנת שהן טבל מכרתי', ולוקח אומר: 'לא לקחתי ממך אלא מעשרין' - כופין את המוכר לתקן; קנס הוא לו, מפני שמכר את הטבל.

ט. אין פורעין חוב מן הטבל, מפני שהוא כמכור. י. מי שלקחו בית המלך את פרותיו, והם טבלים - אם מחמת חוב שהוא חב להן, צריך להוציא עליהן מעשרות; ואם לקחום באנס, אינו חב לעשר עליהן.

יא. והלוקח [הקונה] טבל משני מקומות, מעשר מזה על זה. המקבל שדה מישראל [לעובדה תמורת חלק מהפרות] או מן הנכרי - חולק ונותן לבעל השדה בפניו, כדי שידע [הבעלים] שטבל נטל. אבל החוכר שדה מישראל [לעובדה - תמורת כמות תבואה קצובה לבעלים] - אם נתן לו מזרע אותה שדה - תורם ואחר כך נותן לו מה שקצץ לתן לו, ובעל השדה מעשר לעצמו. ואם נתן לו מזרע שדה אחרת, או ממין אחר - מוציא המעשר, ואחר כך נותן לו.

יב. החוכר שדה מן הנכרי - מעשר, ואחר כך נותן לו;

ז. כשהוא מחשב כמה שנים הפרות שהפריש - יש לו לחשב בפער הזול, ואינו חושש משום רבית; ואין השביעית משמטת חוב זה. ואם בא בעל הבית לחזור, אינו חוזר; אבל אם רצו אלו שלקחו המעות לחזור, חוזרין. נתיאשו הבעלים מהן - אין מפרישין עליהן, שאין מפרישין על האבוד. מת הפהן או הלוי או העני שהלום - אינו יכול להפריש עליהן מחלקן בדרך זה, עד שיטל רשות מן היורשין; והוא, שיניח להן קרקע, אפלו מלא מחט; אבל אם הניח כספים, אין רשות היורש מועלת. ואם הלום בפני בית דין על מנת שיפריש על מעות אלו מחלקם, אינו צריך לטל רשות מן היורשין. העשיר העני - אין מפרישין עליו, אף על פי שהלוהו בבית דין; וזכה הלה במה שבדיו.

ח. ישראל שאמר לכן לוי: 'כור [- מידה] מעשר יש לך בידך' - רשאי בן לוי לעשות תרומת מעשר על מקום אחר, אף על פי שלא משך; ואם נתנו הישראל ללוי אחר, אין לו עליו אלא תרעמת.

ט. מי שהיו לו פרות במגורה [מחוס], ונתן סאה ללוי וסאה לעני - לא יפריש שמונת סאין מן המגורה ויאכל אותן, אלא אם בן יודע ששתי סאין של מעשרות קניין; אבל אם אכלו מהן הלוי והעני, אינו מפריש עליהן אלא לפי חשבון הנשאר משתי הסאין.

י. עניים שהחליפו מתנותיהן עם בעל הבית, כגון שנתנו לו סאה של לקט או שכחה ופאה ומעשר עני, ונטלו סאה מן הגרן - זה שנטל מהן פטור מן המעשרות, אף על פי שנעשה ברשות בעל הבית; וזה שנטלו ממנו חיב, אף על פי שהוא חלף מתנותיהן הפטורין.

יא. מי שהיו לפניו שתי כלכלות של טבל שנטלה תרומתן, ואמר: 'מעשרות זו בזו' - הראשונה מעשרת. אמר: 'מעשרות זו בזו וזו בזו' - הראשונה מעשרת, שהרי קבע מעשרותיה בשניה; ואין השניה מעשרת, שאין מפרישין מעשר מן הראשונה שכבר נפטרה על השניה שעדין היא חיבת במעשר שתיקה.

יב. אמר: 'מעשרות שתי כלכלות אלו, מעשר כל אחת מהן קבוע בחברתה' - קרא שם [- הרי הם מעושרות], וכבר קבע מעשרותיהן בזה; ומוציא מהן המעשרות שלהן, ואינו יכול להוציא עליהן מעשרות ממקום אחר.

יג. וכיצד מעשרן [בפועל]? מוציא מעשר שתיקה מאחת מהן, או מעשר כל אחת מהן ממנה - אם היו שוות; ואם הייתה אחת גדולה מחברתה - מפריש מן הקטנה מעשר הגדולה, ומן הגדולה מעשר הקטנה.

הלכות מעשרות פרק ח

א. הפרות שהורם מהן תרומה גדולה ותרומת מעשר, הן הנקראין 'חלין'; ואם הפריש מהן שאר מעשרותיהן, הן הנקראין 'חלין מתקנין' בכל מקום.

ב. טבל [פירות לא מעושרים] שנתערב בחלין מתקנין מין במינו, שאי אפשר להלף אחר הטעם - אם יש לו פרות

לוי שהיה עליו חוב לישראל - לא יהיה ישראל זה גובה מאחרים, ומפריש עד שיפריע כנגד חובו; שאין לוי זה עושה בעל חוב שלו כלוי אחר, שיגבה מעשר מאחרים.

כא. ישראל שירש טבל ממרח [שנגמר מלאכתו] מאבי אמו כהן, ואותו אבי אמו ירשו מאבי אמו ישראל - הרי זה מפריש ממנו מעשרותיו, והן שלו; שהמתנות הראויות לתרם - כמו שהורמו הן, אף על פי שעדין לא הורמו.

כב. הנותן שדה בקבלה לגוי, או למי שאינו נאמן על המעשרות - אף על פי שלא באו לעונת המעשרות, צריך לעשר על ידם. נתנה לעם הארץ - עד שלא באו לעונת המעשרות, אינו צריך לעשר על ידם; ומשכאו לעונת המעשרות, צריך לעשר על ידם. כיצד הוא עושה? עומד על הגרן, ונוטל; ואינו חושש למה שאכלו, שאין אנו אחראים להם.

יום רביעי י"ב תשרי ה'תש"ע

הלכות מעשרות פרק ז

א. מי שהיה לו מאה לג של יין טבול מן התורה, ואמר: 'שני לגין שאני עתיד להפריש מהן הרי הן תרומה, ועשרה מעשר ראשון, ותשעה מעשר שני' - לא יתחיל וישתה עד שיניח בסוף שעור תרומה ומעשרות, אלא יפריש ואחר כך ישתה. ואין אומרים: 'זה שהניח בסוף, כאלו נברר בתחלה'; מפני שחייב תרומה ומעשרות - מן התורה, ואין אומרים בשל תורה 'נחשב כאלו נברר', עד שיברר.

ב. הקובע מעשרותיו בפי החבית, לא ישתה משוליה; בשוליה, לא ישתה מפיה; מפני שהמשקין מערבין. אבל הקובע בפי המגורה [מחוס], אוכל משוליה; קבע בשוליה, אוכל מפיה.

ג. ויש לאדם לקבע מעשר שני ופודה אותו, וחוזר ועושה אותו מעשר ראשון על אותן הפרות, או תרומת מעשר למקום אחר.

ד. המניח פרות להיות מפריש עליהן מעשרות - מפריש עליהן בחזקת שהן קניין, ואוכל ושותה, עד שיעשו כל אותן הפרות שהניח מעשר, ונותנן ללוי. מצאן שאבדו - הרי זה חושש לכל שהפריש, [ומעשר בשנית מספק] - ואינו מעשר ודאי.

ה. המלוה מעות את הפהן ואת הלוי ואת העני, להיות מפריש על אותן המעות מחלקן - מפריש עליהן בחזקת שהן קניין, ואינו חושש שגמא מתו הפהן או הלוי, או העשיר העני.

ו. כיצד מפריש עליהן? מפריש התרומה או מעשר ראשון או מעשר עני מפרותיו, ומזכה בהן על ידי אחר לאותו הפהן או הלוי או העני שהלום; ואם היו רגילין לטל ממנו, והוא רגיל שלא יתן אלא להם - אינו צריך לזכות על ידי אחר. ואחר שמפריש, מחשב כמה שוה זה שהפריש, ומנפה מן המלוה - עד שיפריע כל חובו; ומזכר התרומה לכל כהן שירצה, ואוכל המעשרות.

בשורה אחת מהן, ואין ידוע איזו שורה היא - נוטל שורה אחת באלכסון; קבצה בחצי שורה, ואין ידוע איזו חצי שורה היא - נוטל שתי שורות באלכסון, שהרי נוטל חבית מכל חצי שורה. ומערב ומפריש.

ט. קבע המעשר בכד אחת מהן, ואין ידוע איזו היא - נוטל מכל כד וכד מן המאה, ומערב; ומפריש כדי פד אחת מעשר.

הלכות מעשרות פרק ט

א. בימי יוחנן כהן גדול שהיה אחר שמעון הצדיק, שלחו בית דין הגדול ויבדקו בכל גבול ישראל, ומצאו שהכל זהירין בתרומה גדולה, ומפרישין אותה; אבל מעשר ראשון, ומעשר שני, או מעשר עני - היו עמי הארץ מישראל מקלין על עצמן, ולא היו מפרישין אותן. לפיכך, גזרו שלא יהיה נאמן על המעשרות, אלא אנשים נאמנים כשרים; אבל עמי הארץ - פרוטיהן ספק, ואין נאמנין לומר 'מעשרין הן'. וזה הוא הנקרא 'דמאי'.

ב. והתקינו שלא יהיה אדם מפריש מן הדמאי אלא תרומת מעשר, מפני שהוא עון מיתה, ומעשר שני, שאין בזה הפסד, שהרי בעליו אוכלין אותו. אבל מעשר ראשון ומעשר עני, אין מפרישין מן הדמאי - מפני שהוא ספק, והמוציא מחברו עליו הראיה; לפיכך, אומרים ללוי או לעני: 'הבא ראיה שאינו מעשר, וטל מעשרו'.

ג. אף על פי שאין מפרישין מעשר עני מן הדמאי, צריך לקרות לו שם, ואינו מפריש; ואומר: 'עשור [עשירית] מה שיש כאן מעשר עני', כדי לקבץ מעשר שני - שמעשר עני בשלישית ורביעית, במקום מעשר שני של שאר שני השבוע.

ד. כשמפרישין מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני, אין מברכין עליהן - לפי שהוא ספק; לפיכך, מתר להפרישן כשהוא ערם.

ה. כיצד מעשרין את הדמאי? מפריש כדי תרומת מעשר שהוא אחד ממאה מן הכל, ומניחה בצד הפרות, ואומר: 'זה מעשר, ושאר מעשר סמוך לו'. ואחר כך אומר: 'זה שאמרתי עליו שהוא מעשר, הרי הוא תרומת מעשר על שאר המעשר הסמוך לו'; ונוטל אותה, ונותנה לכהן; שאינו רשאי להפריש תרומת מעשר קדם המעשר, לכתחלה. ואחר כך מפריש מעשר שני.

ו. ומתיר להפריש מעשר שני קדם הראשון, בדמאי. ואם רצה אומר: 'מעשר שני של פרות אלו בצפונם' או 'בדרומם, והרי הוא מחלל על המעות'. וכן הלוקח כפר מן הנחתום - מפריש ממנה כדי תרומת מעשר ויחלה, ואומר: 'אחד ממאה ממה שיש כאן הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, וזה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר על שאר המעשר הסמוך לו, והיתר על אחד ממאה שיש בזה שהפרישתי - הרי הוא חלה, ומעשר שני בצפונה' או 'בדרומה, והרי הוא מחלל על המעות'; ואוכל.

אחרות, מוציא על אותו טבל תרומה ומעשרות לפי חשבון. ואם אין לו פרות אחרות, הרי הכל אסור עד שיפריש; וכשהוא מפריש, מפסיד מן החלין המתקנין כדי תרומת מעשר של טבל.

ג. כיצד? מאה סאה של טבל, שנתערב במאה סאה של חלין מתקנין - מפריש מן הכל מאה ואחת, וכל שהפריש טבל; וישאר תשע ותשעים חלין מתקנין. נמצא מפסיד סאה אחת. וכן אם היה אותו טבל טבול לתרומה, מפסיד מן החלין המתקנין כדי תרומה ותרומת מעשר. ולמה מפסיד סאה זו? כדי שלא יאמר, מאה שהפריש הן מאה של חלין, והמאה שנשארה היא הטבל. וכן אם היה הטבל פחות מן החלין, או מרבה על החלין - מגביה הטבל וכדי תרומת מעשר שבטבל מן החלין, או כדי תרומה ותרומת מעשר, אם היה טבל טבול לתרומה.

ד. וכן אם נתערב מעשר טבול בחלין מתקנין, אסור בכל שהוא. אם יש לו מעשר אחר, מוציא על אותו מעשר הטבול תרומת מעשר לפי חשבון; ואם אין לו מעשר - מגביה המעשר שנתערב, ומפסיד מן החלין המתקנין כדי תרומת מעשר שבמעשר הטבול.

ה. כיצד? מאה מעשר, שנתערב במאה חלין מתקנין - מפריש מן הכל מאה ועשר, וכל שהפריש מעשר; והתשעים הנשארות, הן חלין כשהיו. וכן אם היו החלין מרביין על המעשר הטבול, או פחותין ממנו - מפריש המעשר וכדי תרומת מעשר שבמעשר הטבול מן החלין. ו. טבל שנתערב במעשר טבול - אם היה הטבל כמעשר, מפסיד מן הטבל כדי תרומת מעשר שבו. כיצד? מאה סאה טבל, שנתערב במאה סאה מעשר - מפריש מאה ואחת, וזה שהפריש מעשר; והתשע ותשעים הנשארות טבל. היה הטבל מרבה על המעשר - מפריש המעשר בלבד, ולא יפסיד מן הטבל כלום; שאם יקרא שם לתרומת מעשר שבטבל, נמצא המעשר מדמע [מנוערב] בתרומת מעשר של טבל שעלתה עמו. היה המעשר מרבה על הטבל - קורא שם לתרומת מעשר שבטבל, ומפריש הטבל וכדי תרומת מעשר של טבל ואחד ממאה מן המעשר; ויהיה טבל כלו מדמע, וימכרונו לכהן חוץ מדמי שתי התרומות שבו. ונמצא מפסיד מן המעשר אחד ממאה בו, שהוא כמו תרומת מעשר, ומפסיד ממנו כמו תרומת מעשר שבטבל. כיצד? מאה טבל, עם מאתים מעשר - מפריש מאה ושלוש; והשלוש הן תרומת מעשר של מאה טבל ושעור תרומת מעשר ממאתים מעשר, כדי שלא יבוא לטעות אם נתערב בכמותו. וישאר מאה שבע ותשעים, והם מעשר כשהיו.

ז. מי שהיה לו עשר שורות של עשר עשר כדי זין, וקבע פד אחת משורה החיצונה מעשר על מעשר על מקום אחר, ואין ידוע איזו שורה חיצונה היא - נוטל שתי חביות באלכסון, ומערב שתיהן ומפריש מהן.

ח. קבצה בחצי שורה החיצונה, ואין ידוע איזה חצי שורה היא - נוטל ארבע חביות מארבע זויות; קבצה

יום חמישי י"ג תשרי ה'תש"ע

הלכות מעשרות פרק י

א. המקבל עליו להיות נאמן על המעשרות, ולא יהיו פרותיו (בחזקת) דמאי (ספק מעושרים) - צריך לעשר את שהוא אוכל, ואת שהוא מוכר, ואת שהוא לוקח (קונה); ואינו מתארח אצל עם הארץ. וצריך שיקבל עליו דברים אלו ברבים; וכשיבואו עדים נאמנים שקבל דברים אלו ברבים, ושהוא רגיל בהם תמיד - הרי זה נאמן על פרותיו לומר 'מעשרין'.

ב. כל תלמיד חכמים - נאמן לעולם, ואינו צריך בדיקה אחריו; ובניו ובני ביתו ועבדיו ואשתו של תלמיד חכמים - הרי הן תלמיד חכמים, ונאמנים. תלמיד חכמים שמת, והניח פרות - אפלו באותו היום בנסן, הרי הן בחזקת מתקנין.

ג. בת עם הארץ או אשתו שנשאת לחבר - נאמן על המעשרות, ועבדו שנמכר לחבר - צריכין לקבל עליהם בתחלה; ובת חבר או אשתו שנשאת לעם הארץ, ועבדו שנמכר לעם הארץ - הרי אלו בחזקתן ונאמנים, עד שיחשדו. בנו או עבדו של חבר שהיו למודין (רגילים לבקר) אצל עם הארץ, צריכין לקבל. בנו או עבדו של עם הארץ שהיו למודים אצל חבר - כל זמן שהן אצל החבר, הרי הן כחבר; וצאו, הרי הן כעם הארץ.

ד. מי שאינו נאמן, והיה אחד מבניו או מעבדיו נאמן, או אחד ממשפחתו - לוקחין ממנו ואוכלין על פיהו (על פי עדות הנאמנים), ואין חוששין לדבר.

ה. הנה הוא נאמן, ואשתו אינה נאמנת - לוקחין ממנו, ואין מתארחין אצלו. היתה אשתו נאמנת, והוא אינו נאמן - מתארחין אצלו, ואין לוקחין ממנו. ויבוא מארה למי שאשתו נאמנת, והוא אינו נאמן.

ו. לא ישמש חבר, לא במשטה עם הארץ ולא בסעודתו - אלא אם בן היה הכל מעשר ומתקן מתחת ידו; לפיכך, הרוצה חבר משמש במשטה עם הארץ או בסעודתו, הרי הכל בחזקת מעשר. ראוהו מסב עם עמי הארץ - אין הסעודה בחזקת מעשרת; שמא החבר על תנאין שבלבו הוא סומך (כגון שיעור רק לעצמו).

ז. כשם שאדם סועד אצל עם הארץ, וסומך על תנאו - כך הוא צריך להיות מתנה על בנו, ואפלו היה בנו במקום אחר; אבל אינו צריך להיות מתנה על אחר חוץ מבנו, ואפלו היה עמו במשטה. לפיכך, בן חבר שהיה מסב במשטה עם הארץ - אין הסעודה בחזקת מעשרת, שמא אביו התנה עליו.

ח. עם הארץ שנתן מזה (מטבע) לחבר, ואמר לו: 'קח לי אגדת ירק', או 'גלוסקה אחת' (סוגה) - לוקח לו סתם, ופטור מלעשר; ואם החליף את המצה - חייב לעשר, ואחר כך יביא לו. ואם פרש החבר, ולא לקח סתם, אלא אמר לחבירו: 'אגדה זו שאני לוקח ממך, לחברי אני קונה אותה, וזו לעצמי אני קונה אותה' - זו שלקח לעצמו, חייב

ז. וכן המזמן את חברו שיאכל אצלו, והוא אינו מאמין על המעשרות - אומר מערב שבת: 'מה שאני עתיד להפריש למחר הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, וזה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר על השאר הסמוך לו, ומעשר שני בצפוני' או 'בדרומי', והרי הוא מחלל על המעות; מפני שמתר לאדם להתנות תנאים אלו על הדמאי, אף על פי שאינו ברשותו. אבל בודאי, אינו מתנה אלא על דבר שברשותו.

ח. ביצר? היו לו מאה תאנים של טבל בתוך ביתו, והוא בבית המדרש או בשדה, ומתברר שמא תחשף (תכנס) השבת, ואינו יכול לעשר בשבת - אומר: 'שני תאנים שאני עתיד להפריש, הרי הן תרומה; ועשר שאני מפריש אחריהן, מעשר ראשון; ותשע שאני מפריש אחריהן, מעשר שני'; ולמחר - מפריש ואוכל.

ט. וצריך לרשש בשפתיו בשעה שמפריש זו אחר זו; ואינו כמתקן בשבת, שהרי הקדים תנאו. וטבל שיש עליו תנאי זה, מתר לטלטלו בשבת קדם שיפריש; ונותן עיניו בצד זה, ואוכל את השאר.

י. נתן לו עם הארץ כוס לשתותו - אומר: 'מה שאני עתיד לשיר בשולי הכוס, הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו; וזה שעשיתי מעשר, עשוי תרומת מעשר על השאר הסמוך לו; ומעשר שני כפי הכוס, והרי הוא מחלל על המעות'; ושותה, ומניח כדי תרומת מעשר בשולי הכוס. יא. וכך אם זמנו חברו לשתות אצלו בשבת, מתנה בתנאי הזה מערב שבת על כל מה שירצה שישתה אצלו. וכן פועל שאינו מאמין לבעל הבית - נוטל גרוגרת (תאנה) אחת ואומר: 'זו ותשע הבאות אחריה עשויות מעשר על המאה שאני עתיד לאכל, וזו האחת תרומת מעשר על העשר הבאות אחריה, ומעשר שני הוא העשר האחרונות, והרי הוא מחלל על המעות'; ונותן הגרוגרת שהפריש לכהן. והפועל מפריש לעצמו דמי מעשר שני; שתנאי בית דין הוא, שתהיה תרומת מעשר משל בעל הבית, ומעשר שני משל פועל.

יב. הנחתומין - לא חייבו אותן להפריש מעשר שני מן הדמאי, אלא תרומת מעשר בלבד, כדי שיפרישנה בטרהרה עם החלה; והלוקח מפריש מעשר שני. במה דברים אמורים? במוכר בחנותו או על פתח חנותו; אבל המוכר לפלטר (סוחר), או בחנות הסמוכה לפלטר - חייב להפריש אף מעשר שני.

יג. שנים שביצרו פרמיהן בתוך גת אחת, והאחד מהם אינו נאמן על המעשרות - אף על פי שעשר זה הנאמן על חלקו - כשהוא נוטל חלקו מן היין, הרי זה חייב להפריש ממנו מעשר דמאי על חלק עם הארץ.

יד. ביצר? היו מחצה למחצה, ונטל בחציו מאתים לג' - הרי זה מפריש ממנו לג' אחד תרומת מעשר ועשר מעשר שני, כנגד המאה לג'; שהרי הפריש המעשר של ודאי תחלה על חצי כל שדרכו בגת. וכן אם היה לו שלישי או רביעי, מפריש לפי חשבון.

אתה חטים ואני שעורים', 'טל אתה את הלח, ואני אטל את היבש' - מפני שזה מוכר דמאי.

ז. מי שהיה נושא ירק, וכבד עליו משאו, ורצה להשליף ממנו על הדרך כדי להקל ממשאו - לא ישליף עד שיעשר; כדי שלא יהיה תפלה לעמי הארץ שאוכלין אותו כדמאי.

ח. הלוקח ירק מן השוק, ומשך - אף על פי שלא שקל ולא מדד ולא נתן דמים, ונמלך להחזיר לבעל התנות - לא יחזיר עד שיעשר.

ט. המוצא פרות בדרך - אם רב מכניסין לבתיהן - פטור מלעשר, שעדין לא נקבעו למעשר. ואם רב מכניסין למכר בשוק, הרי אלו דמאי; ומחצה למחצה, דמאי.

י. נטלן לאכלן, ונמלך להעניען - לא ישהה אותן אצלו עד שיעשר, כדי שלא יהיה תפלה לאחרים. ואם מתחלה נטלן שלא יאכרו - הרי זה מתר לשהותן אצלו עד שירצה לאכלן או לשלחן או למכרן, יעשר אותן דמאי.

יא. קנובת ירק [פסולת עליה] הנמצאת בגנה, הרי זו פטורה מן הדמאי; ושל בעל הבית הנמצאת בבית, תיבת. ששל גבי האשפה בכל מקום, מתרת.

יב. הנותן לפנדיקת לבשל לו ולאפות - מעשר את שהוא נותן לה, כדי שלא יהא תפלה לאחרים; ומעשר את שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה להחליף של זה בזה. אבל הנותן לתמותו, בין שנשא בתה בין שארסה, או לשכנתו, פת לאפות, ותבשיל לבשל - אינו חושש לא משום מעשר ולא משום שביעית, מפני שאינה חשודה להחליף. במה דברים אמורים? בזמן שנותן לה שאור לעסה ותכלין לקדרה [לתבשיל]. אבל אם לא נתן - חושש משום מעשרות [שמא התבלין לא מעושר], ולפיכך מעשר מה שיטל ממנה; וחושש משום שביעית, ולפיכך אם היתה שנת שמטה - הפת אסורה, שמא השאור מספיחי שביעית הוא.

יג. המוליף חטין לטחן עם עם הארץ - הרי הן פתוקקות, שאינו חשוד להחליף; הוליקן לטחן עם הנכרי - הרי הן דמאי, שמא החליפן בחטיו של עם הארץ. וכן המפקיד אצל עם הארץ - הרי הן פתוקקות, שאינו חשוד להחליף הפקדון.

יד. עם הארץ שהיה משתמש בחנותו של חבר - אף על פי שהחבר יוצא ונכנס - הרי זה מתר, ואינו חושש שמא החליף.

טו. המפקיד פרותיו אצל הנכרי - הרי הן כפרותיו של נכרי; שחזקתו להחליף הפקדון. והיאך דינם? אם היו פרות שעדין לא נגמרה מלאכתן, ונגמרו ביד ישראל אחר שלקח הפקדון - מפרש מעשרות כמו שבארנו. ואם היו פרות שהפקיד טבליים, ונגמרה מלאכתן - חייב להפריש, שמא לא החליף הגוי; ולפיכך יראה לי, שהמעשרות שפריש ספק. אבל אם הפקיד חלין מתקנין, אינו צריך להפריש כלום; שאפלו החליף הגוי - פטורין, כמו שבארנו בהלכות תרומה: "דגגה", ולא דגג גוי.

לעשר אותה; וזו שלקח לחברו, אינו חייב לעשר אותה. ואם נתערבו, אפלו נתערבה אחת שלו במאה של חברו - מתקן הכל דמאי, ואחר כך יתן לחברו ששלחו לקח לו. ט. חמשה שאמרו לאחד: 'צא והבא לנו חמש אגדות של ירק', והביא לכל אחד ואחד בפני עצמו - חברים שבהן, אין צריכין לעשר אלא על חלקן בלבד; הביא להן בערבוב - חברים שבהן צריכין לעשר על הכל.

י. עם הארץ שאמר לחבר: 'צא ולקט לי תאנים מתאנתי' - אוכל מהן החבר עראי, ומעשרן [לאכילת קבע כ -] דמאי. ואם אמר החבר לעם הארץ ללקט לו, ושמע חבר אחר - הרי החבר האחר אוכל, ואינו צריך לעשר; שאין החבר מוציא דבר שאינו מתקן מתחת ידו, וחזקתו שהפריש עליהן ממקום אחר. אף על פי שלא נחשדו חברים לתרם שלא מן המקף [מדבר שאינו לפניהם] - כדי לסלק המכשול מלפני עם הארץ, תורמין.

יא. מתר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי, וצריך להודיען; והעני עצמו, והאורח - אם רצה לתקן, מתקן. יב. גבאי צדקה גובין סתם מכל אדם, ומחלקין סתם; והרוצה לתקן, יתקן.

יג. רופא חבר שהיה מאכיל לחולה עם הארץ מפרות עם הארץ - נותן לתוף ידו, אבל לא לתוף פיו; ואם היה הדמאי של רופא, אפלו לתוף ידו לא יתן. וכן אם ידע שהוא טבל ודאי, אפלו לתוף ידו אסור.

הלכות מעשרות פרק יא

א. אסור למכר את הדמאי - [יבול ספק מעושר] לעם הארץ, או לשלח לו דמאי - מפני שהוא מסייע לזה לאכל דבר האסור; אבל מוכרין ומשלחין אותו לתלמיד חכמים - שאין תלמיד חכמים אוכל עד שיעשר, או עד שיודיעו אדם נאמן שזה מעשר.

ב. כל המשפיעין [המוכרים] במדה גסה - [שמוסיפים ללקוח], כגון הסיטונות ומוכרי תבואה - מתרין למכר את הדמאי ולשלחו; מפני שהן מוסיפין על המדה, התקינו חכמים שהיה הלוקח או זה שנסתפלו לו הוא המפריש מעשר דמאי. אבל המודדין במדה דקה [במדויק] - הואיל והמוכר משתפר, הוא מפרש; ולא ימכר ולא ישלח, אלא מתקן.

ג. וכמה היא מדה גסה? ביבש, חצי סאה; ובלח, מדה שהיא מחזקת שנה דינר מאותו דבר הלח.

ד. סלי זיתים וענבים, וקפות של ירק - אף על פי שהוא מוכרן אכסרה [לא במדויק אלא בהערכה], אסור למכרן דמאי.

ה. אמר אחד מהן: 'בוא ונתקן הפרות האלו', בין שהיה מוכר בדקה או בגסה - המוכר מפרש תרומה, והלוקח מפרש מעשר שני; ודבר זה, תנאי בית דין הוא.

ו. חבר - [נאמן על המעשרות] ועם הארץ שירשו את אביהן עם הארץ - יכול הוא לומר לו: 'טל אתה חטים שבמקום פלוני, ואני חטים שבמקום פלוני', 'טל אתה זין שבמקום פלוני, ואני זין שבמקום פלוני'; אבל לא יאמר לו: 'טל

הלכות מעשרות פָּרָק יב

א. הלוקח [קונה] פרות ממי שאינו נאמן על המעשרות, ושכח לעשרן, ונכנסה שבת או יום טוב, שאינו יכול לעשר – הרי זה שואלו, ואם אמר לו: 'מעשרין הן' – אוכל על פיו בשבת; וכן אם אמר לו אחד שאינו נאמן: 'מעשרין הן' – אוכל על פיו באותה שבת, ואפלו היו לו פרות אחרות מתקנין מאותו המין; מפני שאימת שבת על עמי הארץ, ואינו עובר בה עברה.

ב. אף על פי שהוא אוכל על פיו בשבת – הרי זה לא יאכל מאותן הפרות למוצאי שבת, עד שיעשר דמאי [מספק] על הכל, על שאכל בשבת, ועל הנשאר; שלא הקלו והאמינוהו, אלא לצרף אותה שבת. היתה שבת, ויום טוב סמוך לה, ושאלו באחד מהן – אוכל אף בשני, מפני שלא נראה לעשר ביניהם; וכן בשני ימים טובים של גלויות. ג. הנשבע על חברו שיאכל אצלו בשבת, והוא אינו מאמינו על המעשרות – שואלו ואוכל על פיו בשבת הראשונה בלבד; אבל בשבת שניה – אף על פי שנדר ממנו הנזה אם לא יאכל אצלו – לא יאכל, עד שיעשר דמאי.

ד. מי שאינו נאמן, שראינוהו שהפריש תרומת מעשר מפרותיו שהן דמאי, וראינוהו שחזרה ונפלה בפנינו בין למקום אחר בין למקומה, ואמר: 'חזרתי והפרישתי אותה' – נאמן אפלו בחל, ואוכל על פיו; כשם שאימת שבת על עמי הארץ – כף אימת דמוע [תעורבות תרומה וחולין] עליהן, ואינן חשודין להאכיל את המדמע.

ה. מי שאינו נאמן, שראינוהו שהפריש מעשר ראשון מפרות אלו, ואמר שהפריש מהן מעשר שני – נאמן. הפריש בפנינו מעשר שני, ואמר שהפריש מעשר הראשון – אינו נאמן; שהשני שלו הוא [וואוכלם בירושלים], והנאמן על השני אינו נאמן על הראשון, והנאמן על הראשון נאמן על השני. לפיכך, מי שאינו נאמן שהוציא פרות מביתו, ואמר: 'אלו מעשר ראשון' – נאמן, ואין מפרישין מהן תרומה גדולה ומעשרות; ואם אמר: 'אלו מעשר שני' – אינו נאמן, והרי הן דמאי, ומפרישין מהן תרומת מעשר. ויראה לי, שהוא פודה את כלן.

ו. האומר למי שאינו נאמן על המעשרות: 'קח לי ממי שהוא מעשר', והלך ולקח והביא לו – אינו נאמן. ואם אמר לו: 'קח לי מאיש פלוני' – הרי זה נאמן לומר: 'ממנו לקחתי'; שהרי מתירא, שמא ישאלנו. הלך לקח מאותו פלוני, ואמר: 'לא מצאתי, ולקחתי לך מאחר שהוא נאמן' – אינו נאמן.

ז. הנכנס לעיר, ואינו מכיר אדם שם, ואמר: 'מי כאן נאמן? מי כאן מעשר?' ואמר לו אחד: 'אני' – אינו נאמן. אמר לו: 'איש פלוני' – הרי זה נאמן; והולך ולוקח מאותו פלוני, אף על פי שאינו מכירו, ואוכל על פיו. הלך לקח ממנו, ושאל לו: 'מי כאן מוכר יין?' אמר לו: 'זה ששלחך אצלי' – אף על פי שהן כגומלין זה את זה, הרי אלו נאמנין.

ח. בפה דברים אמורים? בזמן שאינו מכיר אדם שם.

אבל אם מכיר שם אדם, לא יקח אלא מן הממחה; ואם שהה שם שלשים יום – אף על פי שאינו מכיר שם אדם, לא יקח אלא מן הממחה.

ט. ולא התירו דברים אלו, אלא בתרומות ומעשרות; אבל לענין פרות שביעית, או לענין טהרות – לא יקח אלא מן הממחה.

י. החמירין שנכנסו לעיר, ואמר אחד מהן: 'פרות אלו אינן מתקנין, אבל פרות חברי מתקנין ומעשרין' – אינו נאמן; שמא קנוניא הן עושין זה עם זה, ויהיה השכר ביניהן.

יא. המוכר פרות בסורקה [שטחים שנכבשו ע"י דוד, ונוהגים בה חלק מדיני ארץ ישראל], ואמר: 'משל ארץ ישראל הן' – חייב הלוקח לעשר; 'מעשרין הן' – נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. 'משלי הן' [כלומר מסוריא] – חייב לעשר; 'מעשרין הן' – נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם ידוע שיש לו קרקע בסורקה, והיה רב ממכרו משדהו – חייב הלוקח ממנו לעשר, שחזקתו שהביא משדהו.

יב. עניים שאמרו: 'פרות אלו של לקט שכחה ופאה הן' – הרי אלו נאמנין כל זמן הגרנות, שהלקט והשכחה והפאה מצויין; והוא, שיהיה קרוב מן הגרן, כדי שיצא ויבוא בו ביום. ואם אמרו: 'של מעשר עני הן' – הרי אלו נאמנין, כל השנה שלו כלה. ואינן נאמנין, אלא על דבר שדרוך בגי אדם לתן אותו.

יג. ביצד? 'חטים אלו לקט שכחה ופאה הן', נאמנין. 'קמח זה מחטים של לקט שכחה ופאה הוא', אינן נאמנין. ואין צריך לומר, שאין נאמנין על הפת לומר 'משל מתנות עניים הוא', אלא מתעשרת דמאי.

יד. נאמנין על השעורה של ארז; ואין נאמנין עליו, בין חי בין מבשל. נאמנין על הפול; ואינן נאמנין על הגריסין, בין חיים בין מבשלים. נאמנין על השמן לומר: 'של מעשר עני הוא'; ואין נאמנין לומר: 'של זיתי נקוף [פאה] הוא'. נאמנין על הנרק, חי; ואין נאמנין עליו מבשל, אלא אם כן היה דבר מועט, שכן דרך בעלי בתים, לתן מעט נרק מבשל מקדחתו לעני; ומתוך שיכול לומר: 'בעל הבית נתנו לי', יכול לומר: 'אני בשלתיהו ממתנותי'.

טו. וכן כן לוי שאמר: 'פרות אלו, ממעשר שנטלה תרומתו הן' – הרי זה נאמן לעולם על תרומת מעשר, כשם שישראל נאמן על תרומה גדולה; אבל אינו נאמן עליו לפטור ממעשר שני.

טז. אין כל הדברים האלו אמורין אלא בעם הארץ, שאינו לא חשוד ולא נאמן. אבל מי שהוא חשוד למכר תרומה לשם חלין – אסור לקח ממנו כלל דבר שיש בו זקת תרומה ומעשר, אפלו קרבי דגים, מפני שנותנין בהן שמן. ואין אסור אלא כל שלפניו; אבל אוצרו [מחסנו] – מתר לקח ממנו, מפני שהוא מתירא לערב תרומה באוצרו – שמא יודע הדבר, ויפסיד הכל. וכן החשוד על מעשר שני למכרו לשם חלין, אין לוקחין ממנו דבר שיש עליו זקת מעשר. וכל זה – קנס מדבריהם.

אין חוששין לו - אלא כל הארז הנמצא חוצה לארץ שהחזיקו עולי בבל, פטור מן הדמאי, אלא אם כן היה נפר, כמו שבארנו.

ו. הלוקח מבצלי אוצרות [מחשנים] בצור - פטור מן הדמאי, ואין אומרים: 'שמה מפרות הארץ אצרו'. וכן חמור יחידי שנכנס לצור, והוא טעון פרות - פטור מן הדמאי, שחזקתן משדה העיר.

ז. הלוקח מבצלי אוצר בצידון - חיב בדמאי, מפני שהיא קרובה יתר מצור, שחזקתה שאוצרין מפרות הארץ שהחזיקו עולי בבל; אבל הלוקח מן החמרין בצידון - פטור מן הדמאי, מפני שחזקתן שמביאין מחוצה לארץ. ח. הלוקח מן הגוי בארץ שהחזיקו עולי בבל - אם היה תגר גוי שהוא לוקח משראל, הרי פרוטיו דמאי; לפיכך, בראשונה, בזמן שהיה רב ארץ ישראל ביד ישראל, היה הלוקח מכל תגר גוי מעשר דמאי כלוקח מעם הארץ.

ט. איזה הוא תגר? זה שהביא ונשנה ושלש; אבל אם הביא פעם אחת, אפילו הביא שלשה משואין בבת אחת, או שהביא הוא ובנו ופועל - צדין לא החזק תגר. י. כשגזרו על הדמאי, לא גזרו על פרות חוצה לארץ שנכנסו לארץ.

יא. פרות הארץ שרבו על של חוצה לארץ, הרי אלו חיבין בדמאי; ושל חוצה לארץ שרבו על פרות הארץ, וכן דברים שחזקתם תדיר מחוצה לארץ, כגון אגוזים ודומסקניות [מין שזיף] - הרי אלו פטורין מן הדמאי.

יב. לא הלכו חכמים בפרות חוצה לארץ, לא אחר המראה, ולא אחר הטעם, ולא אחר הריח - אלא אחר הרב: כל שרבו לו, מתר; ושלש רבו לו, אסור. כיצד? רבו בעיר אבל לא במדינה, או שרבו במדינה ולא רבו בעיר, רבו בהר ולא רבו בפקעה, או שרבו בפקעה ולא רבו בהר, רבו לחנוני ולא רבו לבעל הבית, רבו לבעל הבית ולא רבו לחנוני - זה שרבו בו, מתר; ומקום שלא רבו בו, חיב בדמאי.

יג. רבו פרות חוצה לארץ בשוק, ונתמטעו - חזר השוק לישנו: הלוקח ממנו חיב בדמאי.

יד. ואלו דברים שלא גזרו עליהן בשעה שגזרו על הדמאי: הלוקח פרות לזריעה או להאכיל לבהמה, או קמח לעורות או למלוגמא או לרטיה [- תחבושות], שמן להדלקת הנר או לסוף בו את הפלים, זין לקילור [משחה], וחולין מעורבים], והלקוח בכסף מעשר שני, ושיירי המנחות, ותוספת הבכורים - כל אלו פטורין מן הדמאי; וכיון שאמר לו עם הארץ: 'מתקנין הן', אינו צריך לעשר. טו. הלוקח פרות לאכילה, ונמלץ עליהן לבהמה - הרי זה לא ימכרם לגוי, ולא יאכילם לבהמה אפילו לבהמת אחרים, עד שיתקנס דמאי.

טז. שמן ערב - פטור מן הדמאי, שאין חזקתו לאכילה. שמן שלוקח הסורק לתת אותו בצמר - פטור מן הדמאי, מפני שהוא נבלע בצמר; אבל שהאורג לוקח לסוף בו

יד. חשוד שהעיד על של אחרים - נאמן; חזקה, אין אדם חוטא ולא לו. ואין צריך לומר, עם הארץ. לפיכך, עם הארץ שאמר: 'זה טבל וזה תרומה, זה ודאי וזה דמאי' - אפילו בשלו, נאמן. אמר: 'אלו פרות מתקנין' - בשל אחרים, נאמן; והוא, שלא ירא כעושה קנוניא, כמו שבארנו.

יח. המוכר פרות לחברו, ואחר שיצאו מתחת ידו, אמר ללוקח: 'פרות שמכרתי לך טבלים הן', הבשר בשר בכור היה, 'היין יין נסף' - שורת הדין שאינו נאמן, אפילו היה המוכר חבר. והנריז, מחמיר על עצמו; ואם האמינו - הרי זה משבח, אפילו היה המוכר עם הארץ.

יום שישי י"ד תשרי ה'תש"ע

הלכות מעשרות פרק יג

א. פרות שחזקתן מן ההפקר - כגון השיתין [תאנים מדבריות], והרימין [שיח של פירות גרועים], והעזרורין, וכנות שוח [תאנים לבנות], וכנות שקמה [תאנים מדבריות], והגפנן [מין ענבים], ונובלות תמרה [תמרים שנפלו מהרוח], והן שעדין לא הטילו שאור [שלא נגמר בישולם], והנפפה [צלף], והבספר, וכיוצא בהן - פטורין מן הדמאי. והלוקח אותן מעם הארץ - אינו צריך להפריש מהן לא תרומת מעשר ולא מעשר שני, מפני שחזקתן מן ההפקר. אפילו אמר לו עם הארץ: 'אינן מעשרין' - הרי אלו פטורין מן המעשרות, עד שיודע לו שהן מן השמור.

ב. הבכורות [פירות שהבשילו ראשונים] והספיות [שהבשילו בסוף] שבפקעה, פטורין מן הדמאי [- מעשר מספק]; ושבענה - חיבין, מפני שהן נשמרין. ואלו הן הפכורות? כל הפרות שבכור עד שלא הושיבו שומר על הפקעה לשמר פרוטיה; והספיות - הן הפרות שישארו אחר שיקפלו המקצועות [מחצלות לייבוש] מן השדות, ויניחום בלא שומר. וכן החמץ העשוי מן התמרים, פטור מן הדמאי.

ג. כשגזרו על הדמאי [לעשרו], לא גזרו אלא על פרות הארץ שהחזיקו בה עולי בבל, שהוא מכוזב ולפנים; וכזיב עצמה, פלחוי. וכל הפרות הנמצאות מכוזב ולחוץ - פטורין מן הדמאי, שחזקתן מפרות מקום שנמצאו בו.

ד. פרות שידוע שהן מפרות הארץ שהחזיקו עולי בבל, אף על פי שהן נמצאות בסוריה [שטחים שנכבשו ע"י דוד], ואין צריך לומר, בארץ שהחזיקו עולי מצרים בלבד - הרי אלו חיבין בדמאי, ומפרישין מהן תרומת מעשר ומעשר שני. לפיכך, הדבילה השמנה שאין כמותה אלא בארץ שהחזיקו עולי בבל, וכן התמרים הגדולים, והתובין הגדולים השוין [ישרים], והארז הלבן ביותר, והפמון הגדול - מתעשרין דמאי בכל ארץ ישראל ובסוריה; וכן כל פיוצא בפרות אלו.

ה. החמרים שהביאו פרות לצור, חיבין בדמאי - שחזקתן מהארץ שהחזיקו עולי בבל, שהיא הקרובה לה; והארז,

הצוננת - שְׁאֵנִי אומֵר: 'חטים שֶׁל אִמֶּשׁ הָיוּ מִשָּׁל אֶחָד, וְשֶׁל הַיּוֹם מִשָּׁל אֶחָד'.

ו. הלוקח מן הפֶּלֶטֶר [- קונה מהנחתום ומוכר לאחרים] - אף על פי שֶׁהֵן דְּפוּסִין הֶרְבֵּה - מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל; שֶׁהַנְּחָתוֹם שֶׁהוּא מוֹכֵר לְפֶלֶטֶר עוֹשֶׂה עִסְתּוֹ דְּפוּסִין הֶרְבֵּה. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ מִן הַמִּנְפּוּל - מַעֲשֵׂר מִכָּל דְּפוּס וְדְפוּס; שֶׁהַמִּנְפּוּל לּוֹקֵחַ מִשְׁנֵי נִחְתָּמוּיִן.

ז. תְּשֻׁעָה מִנְפּוּלִין שְׁלֹקְחִין מַעֲשֵׂה נִחְתָּמוּיִן - הוּאִיל וְאֶחָד מֵהֵן לּוֹקֵחַ מִשְׁנֵי - כָּל הַלּוֹקֵחַ מֵאֶחָד מִן הַתְּשֻׁעָה, מַעֲשֵׂר מִכָּל דְּפוּס וְדְפוּס.

ח. הַלּוֹקֵחַ מִן הָעֲנִי, וְכֵן הָעֲנִי שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ פְּרוּסוֹת פֶּת אוֹ פִּלְחֵי דְבָלָה [תאנה מיובשת] - מַעֲשֵׂר מִכָּל אַחַת וְאַחַת. וּבְחֻמְרֵי וּבְגִירוּתוֹ, בּוֹלֵל הַכֹּל וּמַעֲשֵׂר. אִימָתִי? בְּזִמָּן שֶׁהַמִּתְּנֶה מְרַבֶּה; אֲבָל בְּמִתְּנֶה מוֹעֲטָת, מַעֲשֵׂר מִכָּל מִתְּנֶה וּמִתְּנֶה.

ט. שִׁחַק אֵת הַפֶּת וְעָשָׂה אוֹתָהּ פְּרוּרִין, וְאֵת הַגִּירוּתוֹ וְעָשָׂה אוֹתָן דְּבָלָה - מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל.

י. פּוֹעֲלִים אוֹ אוֹרְחִים שֶׁהֵיוּ מְסֻבִּין וְאוֹכְלִין, וְהוֹתִירוּ פְּרוּסוֹת - מַעֲשֵׂר מִכָּל אַחַת וְאַחַת.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

הַלְכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְנִטְע רְבִיעִי

יֵשׁ בְּכָלֶלן תִּשְׁעַ מִצְוֹת - שְׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶט: (א) לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנִי; (ב) שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא דָמִיו בְּשָׂאֵר צִרְכֵי הָאָדָם, חוּץ מֵאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה וְסִיכָה; (ג) שֶׁלֹּא לֵאכְלוּ בְּטִמְאָה; (ד) שֶׁלֹּא לֵאכְלוּ בְּאֻנְיָנוּת; (ה) שֶׁלֹּא לֵאכֹל מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל דָּגָן חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; (ו) שֶׁלֹּא לֵאכֹל מַעֲשֵׂר תִירוֹשׁ חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; (ז) שֶׁלֹּא לֵאכֹל מַעֲשֵׂר יֵצֵהָ חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; (ח) לְהִיֹּת נִטְע רְבִיעִי כֹּל קֹדֶשׁ, וְדִינוּ לְהַאֲכִיל בִּירוּשָׁלַיִם לְבַעֲלֵיו כִּמַּעֲשֵׂר שְׁנִי לְכָל דָּבָר; (ט) לְהַתְּרוֹת וְדוּי הַמַּעֲשֵׂר. וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלוּ - בִּפְרָקִים אֵלוּ.

הַלְכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְנִטְע רְבִיעִי פֶּרֶק א

א. אַחֵר שֶׁמִּפְרִישִׁין מַעֲשֵׂר וְרָאוּשׁוֹן בְּכָל שָׁנָה - מִפְּרִישִׁין מַעֲשֵׂר שְׁנִי, שְׁנָאֵמֵר: "עֲשֵׂר תַעֲשֵׂר אֵת כָּל תְּבוּאֹת וְרָעָד"; וּבִשְׁנֵה שְׁלִישִׁית וְשִׁשִּׁית [משנות השמיטה] - מִפְּרִישִׁין מַעֲשֵׂר עֲנִי חֶלֶף מַעֲשֵׂר שְׁנִי, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְבָּנוּ.

ב. בְּאֶחָד בְּתִשְׁרִי, הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר תְּבוּאָה וְקִטְנוֹת וִירְקוֹת; וְכָל מְקוֹם שְׁנָאֵמֵר 'רֹאשׁ הַשָּׁנָה' סֶתֶם, הוּא אֶחָד בְּתִשְׁרִי. וּבְחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בְּשִׁבְטֵי, רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר הָאֵילָנוֹת. בִּיצֵד: תְּבוּאָה וְקִטְנוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת [- שְׁצֻחָהּ שְׁלִישׁ מִגִּדּוֹלָם] לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁלִישִׁית - אֵף עַל פִּי שְׁנָאֵמֵר וְנִאֲסָפוּ בְּשִׁלִּישִׁית, מִפְּרִישִׁין מֵהֵן מַעֲשֵׂר שְׁנִי; וְאִם לֹא בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת אֲלָא לְאַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁלִישִׁית, מִפְּרִישִׁין מֵהֵן מַעֲשֵׂר עֲנִי. וְכֵן פְּרוֹת הָאֵילָן שֶׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת [כָּל פְּרִי בְּעוֹנָתוֹ]

אֲצַבְעוֹתָיו, חֵיב בְּדִמְאִי - מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִבְלָע בְּגוֹפּוֹ, וְסִיכָה בְּשְׁתִּיָּה הִיא בְּכָל מְקוֹם.

יז. גוֹי שֶׁשָּׂאֵל מִיִּשְׂרָאֵל [הנאמן על המעשרות] לְתֵן לוֹ שָׁמֶן עַל מִכְתּוֹ - בְּיֹדָאִי [טבל], אִסּוּר; וּבְדִמְאִי, מִתֵּר. נִתֵּן הַגּוֹי שָׁמֶן עַל גְּבִי טְבִילָה לְהַתְּעַגֵּל [להתגלגל] עָלָיָה - מִשְׁעָמָד, מִתֵּר לִיִּשְׂרָאֵל לֵישֵׁב אַחֲרָיו.

יח. מִי שֶׁנִּפֵּל שָׁמֶן דִּמְאִי עַל בְּשָׂרוֹ - מִשְׁפָּשְׁפוֹ, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ. הַלּוֹקֵחַ זֵינ לְמוֹרֵס [ציר דגים] אוֹ לְאֻלּוֹנִיתִית יֵיין מְעוּרָב בְּשִׁמּוֹן, קִטְנוֹת לְעִשׂוֹתָן טְחִינִין [לטוחנם ולערבם בַּדְּבַשׁ] - חֵיב בְּדִמְאִי. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ מוֹרֵס שֵׁשׁ בּוֹ זֵיין אֻלּוֹנִיתִית, אוֹ שֶׁלֶקַח טְחִינִין - הֵרִי אֵלּוּ פְּטוּרִין מִן הַדִּמְאִי; שֶׁלֹּא גָזְרוּ עַל תַּעֲרִכַת דִּמְאִי. וְאִם הִיָּה הַדָּבָר שֶׁחֵיב בְּדִמְאִי שֶׁנִּתְּעַרַּב, כְּגוֹן תְּבָלִין וְשֹׂאֹר - הוּאִיל וְטַעְמוֹ נִפְרָ, אֵינֶן בְּטָלִין, וְנִמְצָאָת כָּל הַתַּעֲרִכַת חֵיבָת בְּדִמְאִי.

יט. כָּל אֵלּוּ הַפְּטוּרִין מִן הַדִּמְאִי שֶׁלֹּא גָזְרוּ עָלֵיהֶן - אִם הִתְקַיֵּן דִּמְאִי וְהַפְרִישׁ מֵהֵן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, מֵה שְׁעָשָׂה עֲשׂוּי; אֲבָל אִם תִּקֵּן אֵת הַדִּמְאִי כְּיֹדָאִי וְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוּלָּה וּמַעֲשֵׂרוֹת, אוֹ שֶׁתִּקֵּן אֵת הַיֹּדָאִי בְּדִמְאִי - לֹא עָשָׂה כְּלוּם.

כ. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין יֹדָאִי וְאֶחָד מוֹכֵר דִּמְאִי, וְלִקַּח וְאֵין יָדוּעַ מִמֵּי לֶקַח - בִּיצֵד מִתֵּן? מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְנוֹתֵן לִכְהֵן; וּמִפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּלִבְד, וְהֵרִי הוּא כִּמַּעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל דִּמְאִי.

כא. וְכֵן אִם הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי קָפוֹת, אַחַת טְבִיל וְאַחַת מִתְּקֵן, וְאֶבְדָּה אַחַת מֵהֶן - הֵרִי זֶה מִפְּרִישׁ מִן הַשָּׁנָה תְּרוּמָה גְּדוּלָּה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְנוֹתֵן לְכָל כְּהֵן שִׁירְצָה; וּמִפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּלִבְד, בְּדִמְאִי.

הַלְכוֹת מַעֲשֵׂרוֹת פֶּרֶק יד

א. הַלּוֹקֵחַ [קוֹנֵה] מִן הַסִּטּוֹן [סִיטוֹנָאִי], וְחִזּוֹר וְלִקַּח מִמֶּנּוּ פַּעַם שְׁנִיָּה - לֹא יַעֲשֵׂר מִזֶּה עַל זֶה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִין אֶחָד, אֲפִלּוּ מִקְּפָה אַחַת, אֵף עַל פִּי שֶׁמִּפְרִישׁ אֵת הַחֲבִית שֶׁהִיא הִיא; מִפְּנֵי שֶׁהַסִּטּוֹן לּוֹקֵחַ מֵאֲנָשִׁים הֶרְבֵּה וּמוֹכֵר, וְשָׂמָּה לִקַּח זֶה שֶׁמִּכֵּר בְּתַחֲלָה מֵעַם הָאֶרֶץ שֶׁפְּרוּתָיו דִּמְאִי, וְזֶה שֶׁלֶקַח בְּסוֹף מִחֲבֵר שֶׁפְּרוּתָיו מִתְּקַנִּין; וּכְבֵּר בְּאַרְבָּנוּ, שֶׁאֵין מַעֲשֵׂרִין מִן הַחֵיב עַל הַפְּטוֹר, וְלֹא מִן הַפְּטוֹר עַל הַחֵיב. וְאִם אָמַר הַסִּטּוֹן: 'מִשָּׁל אֶחָד הֵן' - נִאָּמֵן.

ב. הִיָּה מוֹכֵר קָשׁוֹת [קִישׁוּא] אוֹ יֶרֶק, וְהֵן מְבִיאִין וְצוֹכְרִין לְפָנָיו - הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר מִכָּל קָשׁוֹת וְקָשׁוֹת, וּמִכָּל אֲגָדָה וְאֲגָדָה, וּמִכָּל תְּמָרָה וְתִמְרָה.

ג. הַלּוֹקֵחַ מִבְּעַל הַבֵּית, וְחִזּוֹר וְלִקַּח מִמֶּנּוּ שְׁנִיָּה - מַעֲשֵׂר מִזֶּה עַל זֶה, אֲפִלּוּ מִשְׁתֵּי קָפוֹת, אֲפִלּוּ מִשְׁתֵּי עִירוֹת; שֶׁחֲקָתוֹ שְׁאִינוּ מוֹכֵר אֲלָא מִשָּׁלוּ.

ד. בְּעַל הַבֵּית שֶׁהִיָּה מוֹכֵר יֶרֶק בְּשׁוּק - בְּזִמָּן שֶׁמְבִיאִין לוֹ מִגְּנוֹתָיו, מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל; וּבְזִמָּן שֶׁמְבִיאִין לוֹ מִגְּנוֹת אַחֲרוֹת - אִם לִקַּח מִמֶּנּוּ וְחִזּוֹר וְלִקַּח מִמֶּנּוּ פַּעַם שְׁנִיָּה, לֹא יַעֲשֵׂר מִזֶּה עַל זֶה.

ה. הַלּוֹקֵחַ פֶּת מִן הַנְּחָתוֹם, לֹא יַעֲשֵׂר מִן הַחֲמָה עַל

מזרעו על ירקו, ומירקו על זרעו. לא הביא שלישי לפני ראש השנה – אם זרעו לזרע, זרעו מתעשר לשעבר, וירקו בשעת לקיטתו; והוא, שלקט ממנו לפני ראש השנה, אבל אם לקט אחר ראש השנה – בין ירקו בין זרעו מתעשר להבא. זרעו לזרע, וחשב עליו לירק – הולכין אחר מחשבתו. זרעו לירק, וחשב עליו לזרע – אין מחשבת זרע חלה עליו, אלא אם כן מנע ממנו שלש אריות [השקאות]; והוא, שהביא שלישי לפני ראש השנה; אבל הביא אחר ראש השנה, אף על פי שלא נמנע מלארות ממנו שלש אריות. זרעו לזרע, ועשה כלו קצצים גמורים [גדלו הזרעים לגמרי] לפני ראש השנה – זרעו מתעשר לשעבר, וירקו בשעת לקיטתו; מקצתו עשה קצצין גמורים, ומקצתו לא עשה – זה הוא שאמרו: 'צובר גרנו לתוכו, ונמצא מעשר מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו'.

יא. פרות שנה שניה שנתעברו בפרות שלישית, או של שלישית ברביעית – הולכין אחר הרב. מחצה למחצה – מפריש מעשר שני מן הכל, אבל לא מעשר עני; שמעשר שני חמור, שהרי הוא קדש, ומעשר עני חל. וכן פרות שהן ספק אם פרות שניה הן או פרות שלישית, מפריש מהן מעשר שני.

יב. כל הפטור ממעשר ראשון, פטור מן השני ומן העני; וכל שחייב בראשון, חייב בהן. וכל התורם – [אדם הראוי לתרום], מעשר; וכל שאינו תורם, אינו מוציא מעשר זה. וכל מי שאם תרם, תרומתו תרומה – כף אם עשר מעשר זה, הרי הוא מעשר; וכל מי שאין תרומתו תרומה – כף אם הוציא מעשר זה, אינו מעשר.

יג. פרות שהוציא מהן מעשר ראשון קדם שיקבעו [שיתחייבו] למעשר – הרי זה אוכל מהן עראי, קדם שיוציא מעשר שני; שאין הראשון קובע לשני. אבל משונקבעו למעשר – אף על פי שהוציא את הראשון – אסור לאכל מהם עראי, עד שיוציא את השני או את מעשר עני.

יד. מעשר שני – הואיל והוא טעון הבאת מקום – [לירושלים] – אין מביאין אותו מחוצה לארץ, בככור בהמה; לפיכך, לא חייבו להפריש מעשר שני בסוריה – [מקומות שכבש דוד ולא נתקדשו בקדושת הארץ]. ויראה לי, שמעשר שני שמפרישין בארץ שנער [בבל] ובארץ מצרים – פודין אותו שם, ומביאין דמיו לירושלים; וכן יראה לי, שלא חייבו מקומות אלו במעשר שני, אלא כדי לקבוע מעשר עני – כדי שיהיו עניי ישראל סומכין עליהן.

יום שבת קודש ט"ו תשרי ה'תש"ע

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ב

א. מעשר שני נאכל לבעליו לפניו לפניו מחומת ירושלים – שנאמר: 'ונאכלת לפני ה' אלהיך, במקום אשר יבחר לשכן שמו שם וגו'.' ונוהג בפני הבית [בזמן המקדש] ושלל בפני הבית, אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית, שנאמר: 'מעשר דגנך תירשך ויצהרך, ובכרת

קדם חמשה עשר בשבט של שלישית – אף על פי שנגמרו ונאספו אחרי כן בסוף שנה שלישית, מתעשרין לשעבר ומפרישין מהן מעשר שני. וכן אם באו לעונת המעשרות קדם חמשה עשר בשבט של רביעית – אף על פי שנגמרו ונאספו ברביעית, מפרישין מהן מעשר עני. ואם באו לעונת המעשרות אחר חמשה עשר בשבט, מתעשרין להבא.

ג. והחרובין – אף על פי שחנטו פרותיהן קדם חמשה עשר בשבט – מתעשרין להבא, הואיל ומעשרותיהן מדברי סופרים [מתקנת חכמים]. יראה לי, שאין הדברים אמורים, אלא בחרובי צלמונה וכיוצא בהן – שאינן ראויין למאכל רב אדם, והן הן שמעשרותיהן מדברי סופרים; אבל שאר החרובין, יראה לי שהן כשאר פרות האילן.

ד. הירק – בשעת לקיטתו, עשורו. כיצד? אם נלקט ביום ראש השנה [ע"י גוין] של שלישית – אף על פי שכאן לעונת המעשרות ונגמר בשניה, מפרישין ממנו מעשר עני; ואם נלקט ברביעית, מעשר שני.

ה. וכן האתרוג בלבד משאר פרות האילן – הרי הוא כירק, והולכין אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית. כיצד? אם נלקט בשלישית אחר חמשה עשר בשבט – מפרישין ממנו מעשר עני, אף על פי שנגמר בשניה; נלקט בה קדם חמשה עשר בשבט, מפרישין ממנו מעשר שני. וכן אם נלקט ברביעית קדם חמשה עשר בשבט, מפרישין ממנו מעשר עני.

ו. ואף על פי שהולכין אחר לקיטתו, אתרוג בת ששית שונקנסה לשביעית – [שמיטה שפטורה ממעשרות] – אפלו היתה כזית ונעשת ככד, חייבת במעשרות.

ז. האבינות – [הפרי] של צלף – נותנין עליהן חמרי אילן וחרמרי זרעים: שאם היו משנה שניה שונקנסה לשלישית, ונלקטו קדם חמשה עשר בשבט – מפרישין מעשר ראשון, ואחר כך מפריש מעשר [שני] אחר ופודהו; ואחר שפודהו – נותנו לעניים, ואוכל פדיונו בתורת מעשר שני. ונמצא כמי שהפריש מעשר שני ומעשר עני.

ח. הארז והדחת [מיו קטנית] והפרגין והשממין – אף על פי שהפרישו קדם ראש השנה – אין הולכין בהן אלא אחר גמר הפרי, ומתעשרין להבא. וכן פול המצרי – אף על פי שמקצתו השריש קדם ראש השנה, ומקצתו לאחר ראש השנה – צובר גרנו לתוכו, ותורם ומעשר מן הכל כאחד; שהכל הולך אחר גמר הפרי.

ט. הבצלים הסריסים [נשאינם מוציאים עלים, ומשקים אותם הרבה] שמנע מהן מים שלשים יום לפני ראש השנה, ושל בצל – [הסריסים, שנזרעו במקום גשמים] שמנע מהן שלש עונות [של השקאה] לפני ראש השנה – מתעשר לשעבר; מנע מהן פחות מכאן – אף על פי שהתחילו ליבש קדם ראש השנה, מתעשרין להבא.

י. פול המצרי שהביא שלישי לפני ראש השנה – אם זרעו לזרע, מתעשר לשעבר; זרעו לירק, מתעשר להבא. זרעו לזרע ולירק, או שזרעו לזרע וחשב עליו לירק – מעשר

שֶׁאֵין בְּחֻמְשׁוֹ שְׁנֵי פְרוּטָה, שֶׁהוּא מְדַבְּרִיהֶם - מְחִיצוֹת קוֹלְטוֹת אוֹתוֹ, וְאָסוּר לְהוֹצִיאָו; אָבֵל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי - נִכְנָסִין לִירוּשָׁלַיִם, וְיוֹצְאִין.

י. פְּרוֹת שֶׁנִּגְמְרָה מִלֹּאכְתָּן, וְעָבְרוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם, וְיוֹצְאוּ - אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ עֲלֵיהֶן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִפְּרוֹת אַחֲרוֹת שֶׁלֹּא נִכְנָסוּ לִירוּשָׁלַיִם; אֲלֹא יִחְזֹר מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁלֶהֶן וְיֵאָכֵל בִּירוּשָׁלַיִם, וְאֵינוֹ נִפְדָּה בַּחוּץ. אֲפֹלוּ עָשָׂה כָּל הַפְּרוֹת הָאֵלוּ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אַחֵר שִׁצְעָאוּ, עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת שֶׁלֹּא נִכְנָסוּ - יִחְזְרוּ בָּלֶם, וְיֵאָכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם; חֹמֶר הוּא בְּמִחְצוֹת - הוֹאִיל וְקָלֹטוּ, קָלֹטוּ.

יא. פְּרוֹת שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מִלֹּאכְתָּן, שֶׁעָבְרוּ בִירוּשָׁלַיִם וְיוֹצְאוּ, כְּגוֹן סְלֵי עֲנָבִים לִגְת, וְסְלֵי תְּאֵנִים בְּמִקְצָה [לִיִּיבוּשׁ] - מִתֵּר לִפְדוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁלֶהֶן בַּחוּץ; וְכֵן פְּרוֹת דְּמָאֵי - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְמְרָה מִלֹּאכְתָּן, וְעָבְרוּ בִירוּשָׁלַיִם וְיוֹצְאוּ - פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁלֶהֶן בַּחוּץ.

יב. פְּרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֶׁנִּטְמְאוּ בִירוּשָׁלַיִם, וּפְדָן - אִם נִטְמְאוּ בְּוֶלֶד הַטְּמֵאָה [כְּגוֹן: מֵאֵכֶל שֶׁנִּטְמָא ע"י שֶׁנִּגְמַע בְּדָבָר טְמֵא] - אָסוּר לְהוֹצִיאָן, אֲלֹא יֵאָכְלוּ בְּפָנִים; מִפְּנֵי שְׁוֹלֵד הַטְּמֵאָה מְדַבְּרִיהֶם. וְאִם נִטְמְאוּ בְּאֵב הַטְּמֵאָה, אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ בַּחוּץ וְאֲפֹלוּ בְּוֶלֶד הַטְּמֵאָה - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּכְנָסוּ לִירוּשָׁלַיִם - הָרִי אֵלוֹ נִפְדִּין, וְנֵאָכְלִין בְּכָל מְקוֹם.

יג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁהִכְנִסִּין עַל מִנֵּת שֶׁלֹּא תִתְּפֹשֵׁן מְחִיצוֹת; אָבֵל אִם לֹא הִתְּנָה - הוֹאִיל וְנִכְנָס וְהָרִי הוּא טְהוֹר מִן הַתּוֹרָה, שֶׁאֵין וָלֵד מִטְמֵא שְׁנֵי מִן הַתּוֹרָה, כִּכָּר קִלְטוּהוּ מְחִיצוֹת, וְאֵינוֹ יוֹצֵא.

יד. תִּלְתָּן [מִיּוֹ תְּבוּאָה] שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי - מִתֵּר לֵאכֹלָה צִמְחוּנִין [בְּתַחֲלִיל גְּדִילָתָם], שֶׁכֶּף הִיא רְאוּיָה לֵאכֹלָה; וְכֵן פְּרִשְׁנֵי [מֵאֵכֶל בַּהֲמָה] מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, יֵאָכְלוּ צִמְחוּנִין. וְאִם עָשָׂה מִהֶם עֶשֶׂה - הָרִי זֶה מִתְּרֵת לְהַפְּנֵס לִירוּשָׁלַיִם וְלְהוֹצִיאָהּ, שֶׁאֵין בְּכָלֵל הַפְּרוֹת; וְאִם נִטְמְאוּ בִירוּשָׁלַיִם, יִפְדוּ וְיֵאָכְלוּ בַּחוּץ.

טו. אֵילָן שֶׁהוּא עוֹמֵד לִפְנֵים מִן הַחוּמָה, וְנוֹפוֹ [עַנְפוּ] נוֹטָה חוּץ לַחוּמָה - אֵין אוֹכְלִין תַּחַת נוֹפוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי; וּמַעֲשֵׂר שֶׁנִּכְנָס תַּחַת נוֹפוֹ - אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ, שֶׁהָרִי הוּא כְּמָה שֶׁנִּכְנָס לִירוּשָׁלַיִם.

טז. בְּתֵים שֶׁבָּצַד הַחוּמָה, שֶׁפִּתְחֵיהֶן לִפְנֵים מִן הַחוּמָה וְחָלְלוּ לַחוּץ - מִכְּנֶגֶד הַחוּמָה וְלִפְנֵים, כִּלְפָּנִים לְכָל דְּבָר; וּמִכְּנֶגֶד הַחוּמָה וְלַחוּץ, אֵין אוֹכְלִין שֵׁם וְאֵין פּוֹדִין שֵׁם לְהַחֲמִיר. הִיָּה חָלְלוּ לִפְנֵים וּפִתְחֵיהֶן לַחוּץ - מִכְּנֶגֶד הַחוּמָה וְלַחוּץ כִּלְחוּץ, פּוֹדִין בּוֹ וְאֵין אוֹכְלִין; וּמִכְּנֶגֶד הַחוּמָה וְלִפְנֵים, אֵין אוֹכְלִין שֵׁם וְאֵין פּוֹדִין לְהַחֲמִיר. וְהַחֲלוּנוֹת וְעֵבֵי הַחוּמָה, כִּלְפָּנִים.

הַלְכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְנוֹטָה רְבָעִי פָּרָק ג

א. הָאוֹכֵל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּטְמֵאָה לֹקֵה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא בְּעֶרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטְמֵא" - בֵּין שֶׁהַמַּעֲשֵׂר טְמֵא וְהָאוֹכֵל טְהוֹר, בֵּין שֶׁהַמַּעֲשֵׂר טְהוֹר וְהָאוֹכֵל טְמֵא; וְהוּא, שִׁיאֵכֵל אוֹתוֹ בִירוּשָׁלַיִם קֹדֶם שִׁפְדָּה - שֶׁאֵינוֹ לֹקֵה עַל אֲכִילָתוֹ

בְּקֶרֶךְ וְצֹאנֶךְ" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה [מִסּוּרַת מִמְשָׁה רַבִּינוֹ] לְמַדּוֹ, מִה בְּכוֹר אֵינוֹ נֵאָכֵל אֲלֹא בְּפָנֵי הַבֵּית, אֵף מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לֹא יֵאָכֵל אֲלֹא בְּפָנֵי הַבֵּית.

ב. מִדַּת חֲסִידוֹת, שְׁפוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּזֶמַן הַזֶּה בְּשׁוּיָהּ, כְּדֶרֶךְ שְׁפוֹדִין אוֹתוֹ בְּפָנֵי הַבֵּית. וְהוּרִי הַגְּאוּנִים, שֶׁאִם רָצָה לִפְדוֹת שְׁנֵי מִנֵּה בְּפְרוּטָה לְבִתְחִלָּה בְּזֶמַן הַזֶּה - פּוֹדָה; לֹא יִהְיֶה זֶה חֲמוּר מִן הַקֶּדֶשׁ [שְׁמוּתוֹ לִפְדוּתוֹ בְּפְרוּטָה]; וּמִשְׁלֵף הַפְּרוּטָה לִים הַגְּדוֹל.

ג. וְכֵן אִם חָלַל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִנֵּה עַל שְׁנֵי פְרוּטָה מִפְּרוֹת אַחֲרוֹת, הָרִי זֶה מִחָלָל; וְשׁוֹרֵף אֶת הַפְּרוֹת שֶׁחָלַל עֲלֵיהֶן, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה תַּקְלָה לְאַחֲרִים, כְּפִדְיוֹן נָטַע רְבָעִי וְ- פִירוֹת שֶׁל שָׁנָה רַבִּיעִית - לֹאחֵר עֵרְלָה [בְּזֶמַן הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁבִּפְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מֵאָכְלוֹת].

ד. כִּשֶּׁם שֶׁאֵין אוֹכְלִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּזֶמַן הַזֶּה בִירוּשָׁלַיִם - כֵּן אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ שֵׁם, וְאֵין מִחָלְלִין אוֹתוֹ שֵׁם, וְאֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ. וְאִם נִכְנָס לִירוּשָׁלַיִם, אֵף בְּזֶמַן הַזֶּה - אֵין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִשֵּׁם, אֲלֹא מִנִּיחִין אוֹתוֹ שֵׁם עַד שִׁירָקָב. וְכֵן אִם עָבַר וְהוֹצִיאָו מִשֵּׁם, מִנִּיחִין אוֹתוֹ עַד שִׁירָקָב. לִפְיָךְ, אֵין מְפָרִישִׁין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם בְּזֶמַן הַזֶּה, אֲלֹא מוֹצִיאִין אֶת הַפְּרוֹת בְּטַבְּלָן חוּץ לְעִיר, וּמְפָרִישִׁין אוֹתוֹ שֵׁם, וּפּוֹדָהּ. וְאִם הִפְרִישׁוּ שֵׁם בְּזֶמַן הַזֶּה, יִרָקָב.

ה. כָּל הָאוֹכֵל בְּבֵית מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, אוֹ שֶׁשָּׂתָה מִמֶּנּוּ רַבִּיעִית יֵין חוּץ לְחוּמַת יְרוּשָׁלַיִם - לֹקֵה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תוֹכֵל לֵאכֹל בְּשִׁעְרֶיךָ, מַעֲשֵׂר דֶּגֶן וְגו'"; וְלֹקֵה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ. לִפְיָךְ, אִם אָכַל שְׁלִשְׁתָּן חוּץ לְחוּמָה, לֹקֵה שֶׁלֹּשׁ מְלָקִיּוֹת - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מַעֲשֵׂר דֶּגֶן תִּירֶשֶׁךָ וְיֹצְהֶרְךָ", וְנֶאֱמַר: "לֹא תוֹכֵל לֵאכֹל בְּשִׁעְרֶיךָ, מַעֲשֵׂר דֶּגֶן וְגו'"; לְמָה פָּרְטָן, וְלֹא נֶאֱמַר "לֹא תֹאכְלֶם בְּשִׁעְרֶיךָ"? לְחֵיב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ. ו. אֵינוֹ לֹקֵה מִן הַתּוֹרָה, עַד שִׁיאֵכֵל אוֹתוֹ אַחֵר שֶׁנִּכְנָס לְחוּמַת יְרוּשָׁלַיִם - שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תוֹכֵל לֵאכֹל בְּשִׁעְרֶיךָ וְגו'", "וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְגו'"; בֵּין שֶׁנִּכְנָס לְמְקוֹם אֲכִילָתוֹ, וְאָכְלוּ חוּץ - לֹקֵה; אָבֵל אִם אָכְלוּ קֹדֶם שִׁנְכָּסוּ לִירוּשָׁלַיִם, מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת מְדַבְּרִיהֶם.

ז. מְקַצֵּת מַעֲשֵׂר בְּפָנִים, וּמְקַצֵּתוֹ בַּחוּץ - הָאוֹכֵל מִזֶּה שֶׁעָדִין לֹא נִכְנָס, מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת; וְהָאוֹכֵל בַּחוּץ מִזֶּה שֶׁנִּכְנָס, לֹקֵה.

ח. אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם אֲלֹא אִם כֵּן נִטְמָא, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמְּקוֹם" - בְּרַחוּק מְקוֹם הוּא נִפְדָּה, וְאֵינוֹ נִפְדָּה בְּמְקוֹם. הִיָּה הוּא בְּפָנִים וּמִשְׁאֹ בַּחוּץ, אֲפֹלוּ הִיָּה אוֹחֵז אוֹתוֹ בְּקֶנֶה - הוֹאִיל וְלֹא נִכְנָס הַמַּעֲשֵׂר, הָרִי זֶה מִתֵּר לִפְדוּתוֹ שֵׁם בָּצַד הַחוּמָה.

ט. מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֶׁנִּכְנָס לִירוּשָׁלַיִם - אֲפֹלוּ שֶׁל דְּמָאֵי וְ- פִירוֹת סֹפֶק מְעוּשְׂרִים] - אָסוּר לְהוֹצִיאָו מִשֵּׁם, שֶׁכֶּכָּר קִלְטוּהוּ מְחִיצוֹת [חוּמוֹת הָעִיר]; וְכֵן פְּרוֹת הַנִּלְקָחִין בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאָכַלְתָּ שֵׁם, לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ". עָבַר וְהוֹצִיאָן, אוֹ שִׁצְעָאוּ בְּשִׁנְגָּה - יִחְזְרוּ וְיֵאָכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם. וְקִלְטוּת מְחִיצוֹת, מְדַבְּרִיהֶם [מִתְּקַנַּת חֲכָמִים]. אֲפֹלוּ מַעֲשֵׂר

אפלו בדבר מצוה, כגון שלקח ממנו ארון ותכריכים למת מצוה - הרי זה אוכל כנגדו בתורת מעשר.

יא. במעשר - אוכל דבר שדרכו להאכל, ושותה דבר שדרכו לשותות, וסוף דבר שדרכו לסוף; ולא יסוף יין וחמץ, אבל סוף הוא את השמן. ולא יסחט את הפרות להוציא מהן משקין, חוץ מזיתים וענבים בלבד. ואין מפטמין את השמן [במיני מרקחת], אבל מפטמין את היין. ואין מחיבין אותו לאכל פת שעפשה ושמן שנסרח; אלא כיון שנפסל מאכל אדם, פקעה ממנו קדשה.

יב. כל שמתר לזרים לאכלו בתרומה, כף מתר במעשר שני לאכלו בתורת חלין. שמרים של מעשר שני שנתן עליהן מים - [בפעם ה -] ראשון הרי זה אסור במעשר, ושני מתר כחלין; של דמאי, ואפלו ראשון - מתר.

יג. יין של מעשר שנפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו, השבח לפי חשבון [יבאר לקמן]; וכן דגים שנתבשלו עם קפלוטות [מין חציר] של מעשר שני והשביחו, השבח לפי חשבון.

יד. עסה של מעשר שאפיה והשביחה, השבח לשני. זה הכלל: כל ששבתו נכר [בטעמו] - אם הותר [הוסיף] במדה, השבח לפי חשבון; ואם לא הותרה מדה, השבח לשני בלבד. וכל שאין שבתו נכר - אפלו הותרה במדה, השבח לשני בלבד.

טו. כיצד השבח לפי חשבון? יין של מעשר ששנה שלשה, שנפל לתוכו דבש ותבלין שנה זו אחד, והוסיפו במדתו, והשביחוהו והרי הכל שנה חמשה - חושבין הכל בארבעה ורביע. וכן על דרך זו בשאר הדברים.

טז. מעשר שני - אף על פי שנתן לסיכה - אין נותנין אותו לא על גבי צנית, ולא על גבי חזזית [חבורות]; ואין עושין ממנו קמיע וכיוצא בו: שהרי לא נתן לרפואה.

יז. מעשר שני - ממון בבוה הוא, שנאמר: "לה" הוא. לפיכך, אינו נקנה במתנה, אלא אם נתן לו הסבל והמקבל מפריש המעשר; ואין מקדשין בו את האשה, ואין מוכרין אותו, ואין ממשכנין אותו, ואין מרהינין [כענין משכון] ואין מחליפין אותו.

יח. כיצד אין ממשכנין אותו? לא יפנס לביתו, ומשכנו מעשר שני שלו. עבר ומשכן, מוציאין אותו מידו. כיצד אין מרהינין אותו? לא יאמר לו: 'הא לך מעשר זה ויהיה בידך, ותן לי עליו חלין'. כיצד אין מחליפין אותו? לא יאמר: 'הא לך יין מעשר, ותן לי שמן מעשר'. אבל אומר לו: 'הא לך יין, שאין לי שמן', ואם רצה חבירו לתן לו שמן, מתר - שהרי לא החליף עמו, אלא הודיעו שאין לו, ואם רצה הלה לתן, יתן.

יט. מעשר שני - אין שוקלין כנגדו [כמשקולת] אפלו דיגרי זהב, ואפלו לחלל עליה מעשר שני אחר; גזרה - שמא יבנו ממנו משקלות, ונמצאו הפרות חסרין, והוא שוקל בהן מעות לחלל עליהן מעשר אחר, ונמצא מוציא מעשר לחלין בפחות מדמיו.

כ. האחים שחלקו [בירושה] מעשר שני, לא ישקלו זה

בטמאה, אלא במקום אכילתו. אבל אם אכלו בטמאה חוץ לירושלים, מכין אותו מכת מרדות [מלקות מדרבנן].

ב. ואפלו להדליק בו את הנר אחר שנטמא - אסור עד שיפדה, שנאמר: "ולא בערתי ממנו בטמא".

ג. כבר בארנו, שהמעשר שנטמא, אפלו בירושלים - פודין אותו, ויאכל; ואוכלין את דמיו בטהרה, בתורת פרות מעשר, כמו שיתבאר. אפלו נטמאו הפרות כלן כשהן טבל - מפריש מעשר שני בטמאה, ופודה.

ד. הערל - בטמא; ואם אכל מעשר שני - לוקה מן התורה, כדרך שלוקה על אכילת תרומה; שהתרומה קרויה 'קדש', ומעשר שני קרוי 'קדש' - שהרי נאמר בו: "קדש לה". וטמא שטבל - אוכל מעשר שני, אף על פי שלא העריב שמשו [י - טרם שקעה השמש, שאז יסור לגמרי].

ה. האוכל מעשר שני באנינות של תורה - לוקה, שנאמר: "לא אכלתי באני ממנו"; והוא, שיאכל אותו במקום אכילתו, בירושלים. אבל אם אכלו בחוץ באנינות, או שאכלו בפנים באנינות של דבריהם [מתקנת חכמים] - מכין אותו מכת מרדות.

ו. איזה הוא אוגן? זה המתאבל על אחד מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהם. וכיום המיתה בלבד - הוא אוגן מן התורה, וללילה - אוגן מדבריהם, שנאמר: "ואכלתי חטאת היום, הייטב בעיני ה'", היום אסור וללילה מתר. נשתתה המת ימים רבים, ואחר כך נקבר - כל אותן הימים שאחר יום המיתה, עם יום הקבורה, הוא אוגן מדבריהם; ואין יום הקבורה תופש לילו.

ז. ולא מעשר שני בלבד, אלא כל הקדשים כלן - אם אכלן באנינות של תורה, לוקה; ובאנינות דבריהם, מכין אותו מכת מרדות.

ח. אין נותנין פרות מעשר שני לעם הארץ, ולא פרות הנלקחות [הניקנות] במעות מעשר, ולא מעות מעשר - מפני שהוא בחזקת טמאה. ומתר לאכל מעשר שני של דמאי [י - פירות ספק מעושרים] באנינות, ולתנו לעם הארץ; והוא, שיאכל כנגדו. אין מפקדין מעשר שני אצל חבר, שמא ימות ונמצא המעשר תחת יד בנו עם הארץ; אבל מפקדין מעשר שני של דמאי אצל עם הארץ.

ט. מעשר שני, אסור לאבד אפלו מעוטו בדרכים, אלא מוליכו כל שהוא, או מוליך דמיו לירושלים; ומתר לאבד מעוט מעשר שני של דמאי בדרכים. וכמה היא מעוט? פחות מכגורגרת [י - תאנה], בין באכל שלם בין בפרוד; אבל כגורגרת, אין מאבדין אותו. המפריש מעשר שני של דמאי פחות מכגורגרת - הרי זה נותנו לעם הארץ, ואוכל כנגדו. אבל לא יפרישונו לכתחלה לאבדו, שאין מפרישין לאבד.

י. מעשר שני נתן לאכילה ושתיה, שנאמר: "ואכלת לפני ה' אלהיך וכו'"; וסיכה, בשתיה. ואסור להוציאו בשאר צרכיו, כגון שיקח בו פלים ובגדים ועבדים - שנאמר: "לא נתתי ממנו למת", כלומר לא הוצאתי אותו בדבר שאינו מקים את הגוף; ואם הוציא ממנו בשאר דברים -

ועוף חיים; ואם חלל - לא קנה מעשר, שמה יגדל מהן עדרים. אבל אם חללן על השחוטין - הרי הן כשאר הפרות, ויעלו ויאכלו בירושלים, ויצאו המעות לחלין. ז. בשעת הדחק, מתר לחלל מעות הכסף על של נחשת - לא שיקים בן, אלא עד שימצא רוח, ויחזר ויחלל מעות הנחשת על מעות הכסף.

ח. מעשר שני של דמאי - מחללין אותו לכתחלה כסף על כסף, וכסף על נחשת, ונחשת על כסף, ונחשת על נחשת, ונחשת על הפרות; ויעלו אותן הפרות, ויאכלו בירושלים. ט. אין פודין פרות מעשר אלא בכסף, שנאמר: "וצרת הכסף"; וכן אם פדה לעצמו והוסיף חמש, לא יהיה החמש אלא כסף פקדון. ואין פודין בכסף שאינו מטבע, אלא בכסף מפתח שיש עליו צורה או כתב; ואם פדה בלשון של כסף וכיוצא בו, הוא הנקרא 'אסימון' - לא עשה כלום. ואין פודין בפחות מפרוטה, מפני שהוא פפודה באסימון.

י. אין פודין במטבע שאינו יוצא [- בשימוש] באותו זמן ובאותו מקום - שנאמר: "ונתתה הכסף בכל אשר תאנה נפשך", עד שיהיה ראוי להוצאה; ומטבע מלכים הראשונים - אם יוצא משם [בידיעת המלכות], פודין בו. יא. אינו פודה במעות שאינן ברשותו, שנאמר: "וצרת הכסף בידך". נפל כיסו [עם מעות] לבור, והוא יכול להוציא - פודה בו, מפני שהוא ברשותו.

יב. היה בא בדרך ומעות בידו, ואנס בא כנגדו - אם יכול להציל על ידי הדחק, פודה בהן פרות שבביתו; ואם אינו יכול להציל, ואמר: 'פרות שיש לי בתוף ביתי מחללין על המעות האלו' - לא אמר כלום.

יג. המניח מעות להיות מחלל עליהן מעשר שני, הרי זה פודה בהן בחזקת שהן קיימין; מצאן שאבדו, חושש לכל מה שפדה בהן למפרע.

יד. מי שהיה בטבריה, ויש לו ממטבע בבל בבבל - אינו מחלל עליהן; היו לו מעות ממטבע טבריה בבבל, מחלל עליהן. וכן כל כיוצא בזה.

טו. האומר: 'מעשר שני מחלל על סלע שתעלה בדי מים זה', 'על סלע שאפרט מדינר זהב זה', 'על פונדיון שאפרט מסלע זה' - הרי זה חלל; וסלע שתעלה בידו או שיפרט, תהי מעשר.

טז. אומר: 'הרי המעשר מחלל על סלע שהיתה ביד בני' - לא חלל; שמה לא היתה בידו באותה שעה.

יז. הפודה מעשר שני קדם שיפריש אותו, כגון שאמר: 'מעשר שני של פרות אלו פדוי במעות אלו' - לא אמר כלום, ולא קבע מעשר; אבל אם קבעו, ואמר: 'מעשר שני שלהן בצפון' או 'בדרום מחלל על מעות אלו' - הרי זה פדוי.

יח. כשפודין מעשר שני, פודין אותו בשויו. ויש לו לפדות בשער הזול, כמות שהחנני לוקח, ולא כמות שהוא מוכר; ונותן המעות [- כשמוחל על מעות] - כמות שהשליחני [חלפון] פורט [שנותן פחות], לא כמות שהוא

כנגד זה. וכן מעות מעשר שני - אין שוקלין כנגדן, ואין מוכרין אותן, ואין מחליפין, ולא מרהיגין, ולא יתנם לשלחני להתנאות בהן, ולא ילוה אותן להתגדל בהן; ואם הלון שלא יעלו חלדה, מתר.

כא. ואין פורעין מהן את המלוה, ואין עושין מהן שושבינות [מתנות נישואין], ואין משלמין מהן תגמולין [עבור פירות ששלח לו מחותנו], ואין פוסקין מהן צדקה בבית הכנסת; אבל משלמין מהן דברים של גמילות חסדים, וצריך להודיע [למקבל שזה מעשר].

כב. לא יאמר אדם לחברו: 'העל את הפרות האלו לירושלים, ואתה נוטל מהן חלקך' - שנמצא זה כנותן שכר ממעשר שני על הבאתו לירושלים; אבל אומר לו: 'העלם, שנאכלם ושנשתם בירושלים'.

כג. ואומר אדם לחברו בירושלים לסוף אותו בשמן מעשר שני, ואף על פי שידו נסוכה; ואין זה כשכר סיכתו.

כד. כבר בארנו, שהמעשר ממון גבוה. לפיכך אני אומר, שהגויב מעשר שני, אינו משלם תשלומי כפל; והגוזלו, אינו משלם חמש.

כה. המקדיש מעשר שני שלו לבדק הבית - הרי זה פודה אותו מי שפודהו [- כל הרוצה], על מנת לתן להקדש את שלו ולמעשר שני את שלו [פודה פעמיים, תחילה מההקדש ואח"כ פודה המעשר לחולין].

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ד

א. הרוצה לפדות פרות מעשר שני, פודה אותן בדמיהן; ואומר: 'הרי המעות האלו תחת הפרות האלו', או 'הרי הפרות האלו מחללות על המעות האלו'. ואם לא פרש, אלא הפריש מעות בלבד כנגד הפרות - דיו, ואינו צריך לפרש; ויצאו הפרות לחלין. ויעלו המעות לירושלים ויוציאם שם, שנאמר: "וכי ירבה ממך הדרך, כי לא תוכל שאתו".

ב. וכן אם רצה לחלל פרות המעשר על פרות אחרות - יעל הפרות השניות, ויאכלו בירושלים. ולא יחלל ממין על שאינו מינו, ולא מן היפה על הרע ואפלו באותו המין; ואם חלל, הרי אלו מחללות.

ג. הפודה מעשר שני, מכרך על פדיון מעשר שני; ואם חללן על פרות אחרות, או שחלל מעות על הפרות - מכרך על חלול מעשר שני. והפודה או המחלל מעשר שני של דמאי [- פירות שספק מעושרים], אינו צריך ברכה. ד. כשפודין את המעשר, אין פודין אותו לשם מעשר אלא לשם חלין; ואומרים כמה שוין פרות חלין אלו, ואף על פי שהכל יודעין שהן מעשר - כדי שלא יתבזה.

ה. אין מחללין מעות מעשר שני על מעות אחרות - בין שהיו אלו ואלו כסף, או אלו ואלו נחשת, או הראשונות כסף והשניות נחשת, או הראשונות נחשת והשניות כסף; ואם עבר וחלל, הרי אלו מחללין.

ו. אין מחללין מעות מעשר על הפרות; ואם חלל - יעלו הפרות, ויאכלו בירושלים. ולא יחללם על בהמה חיה

לדייק כשמחלל עליהם, ולכן נשאר מעט במעות הראשונות שיכול לחלל עליהם עוד].

ו. והפודה מעשר ביתר על דמיו, לא נתפסה התוספת למעשר.

ז. בעל הבית אומר בסלע, ואחד אומר בסלע - בעל הבית קודם, מפני שהוא מוסיף חמש. בעל הבית אומר בסלע, ואחד אומר בסלע ופרוטה - האחר קודם, מפני שהוסיף על הקרן.

ח. מתר להערים על פדיון מעשרו. כיצד? אומר אדם לבנו ובתו הגדולים, ולעבדו העברי: 'הא לך את המעות האלו, ופדה לך בהן המעשר' - כדי שלא יוסיף חמש; אבל לא יאמר לו: 'פדה לי בהן'. וכן אם אמר לו: 'פדה לך משלך' - אינו מוסיף חמש.

ט. אבל לא יתן המעות לפדות לבנו ובתו הקטנים, לעבדו ושפחתו הנכנעים - מפני שיצדן פידו. נתן לשפחתו העבריה - אם מעשר שני זה מדברייהם [מתקנת חכמים], כגון שהיה מעצין שאינו נקוב - דבריו קמין; שאמה עבריה קטנה היא, ואין הקטן זוכה לאחרים אלא בדבר שהוא מדברייהם.

י. וכן מערים, ונותן המעשר מתנה כשהוא בטבלו ואומר הנותן: 'הרי הפרות האלו מחללין על מעות שבביתי'. יא. שני אחין, שני שתפין, אב ובנו - פודין זה לזה מעשר שני, כדי שלא יוסיפו חמש. אשה שהכניסה [בנישואיה] לבעלה מעשר שני - הואיל והוא ממון גבוה כמו שבארנו, לא קנה בעל; לפיכך, אם פדה אותו, אינו מוסיף חמש. יב. הפודה מעשר שני לעצמו, ונתן את הקרן ולא נתן את החמש - אף על פי שאין החמש מעכב, והרי נתחלל - לא יאכל עד שיתן החמש, ואפלו בשבת; גזרה, שמה יפסע ולא יתן.

יג. מעות מעשר שני - אם רצה לצרף אותן בדיגרי זהב כדי להקל משאן, מצרף; ואם צרפן לעצמו - אינו מוסיף חמש, שאין זה דרך פדיה.

יד. הפורט סלע ממעות מעשר שני, בין בירושלים בין חוץ לירושלים - לא יצרף אותה בלה במעות הנחשת, אלא בשקל מעות כסף ובשקל מעות נחשת.

טו. מתר לחלל כסף מעשר עם פרות המעשר, על הכסף; והוא, שיהיה בפרות פחות משנה דינר. אבל אם היה שנה דינר - לא יחלל אותן עם הכסף, אלא בפני עצמן. כיצד? היו לו פרות שנה דינר, ושלשה דיגרין של מעשר שני - אינו מחלל הכל על סלע אחת; אבל אם היה לו חצי דינר פרות, וחצי דינר מעות - מחלל שניהן על דינר אחד.

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ו

א. מעות חלין ומעות מעשר שנתפזרו, ולקט מכאן ומכאן [בלא הבחנה] - מה שלקט, לקט למעשר עד שישלם; והשאר חלין. ואם כלל [אותו יחד] ונחפן, או שלקט מצד אחד, ומצא חסר - הרי זה לפי חשבון. כיצד? היו מאתיים מעשר שני, ומאה חלין, נתפזרו וכללן ונחפן הכל, נמצאו

מצרף [- כשנותן סלע מקבל יותר משוויו]. ואם עבר ופדה שנה מנה בפרוטה, או חלל שנה מנה על שנה פרוטה - הרי זה מחלל.

יט. היתה הסלע חסרה שתות [שישית מערכה], או פחות משתות - אם היתה יוצאת [נסחרת] על ידי הלחך - מחלל עליה לכתחלה בשנה סלע, ואינו חושש; פדה בסלע, ונמצאת רעה - יחליף אותה.

כ. אין פודין מעשר שני אכסרה [בהערכה]; אלא מדרקדק במדתו או במשקלו, ונותן דמיו. אם היו דמיו ידועים, יפדה על פי אחד. ואת שאין דמיו ידועין - כגון זין שהתחיל להתמיץ, ופרות שהרקיבו, ומעות שהחלידו - יפדן על פי שלשה תגרים [סוחרים]; ואפלו היה אחד מהן גוי, או בעל המעשר, ואפלו איש ושתי נשיו - פודין על פיהן. וכופין את הבעלים לפתח ראשון. וזה חמר במעשר מבהקדש.

כא. אין מוליכין פרות מעשר ממקום למקום לפדותן שם; והמוליך ממקום היקר למקום הזול, או ממקום הזול למקום היקר - פודה כשער מקום הפדיה. ואם היו דמאי [- ספק מעושר] - פודין אותו כשער הזול, הואיל ונראה להמכר בזול.

כב. היו לו פרות מעשר שני בגרן, והוציא עליהן יציאות מביתו עד שהביאן לעיר, והשביחו - פודה כשער העיר, והפסיד יציאתו.

יום ראשון ט"ז תשרי ה'תש"ע

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ה

א. הפודה מעשרו לעצמו - בין שהוא שלו, בין שנפל לו בירשה, בין שנפח לו בטבלו מתנה כמו שבארנו - הרי זה מוסיף עליו חמש; אם היה שנה ארבעה, נותן חמשה, שנאמר: "ואם גאל יגאל איש ממעשרו - חמשיתו יסף עליו".

ב. ואשה שפדת מעשר שני שלה לעצמה, אינה מוסיפה חמש - מפני השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו: "איש ממעשרו", ולא אשה. וכן אם פדה פדיון פרות המעשר לעצמו, מוסיף חמש.

ג. פדה פרות מעשרו, והוסיף חמש, וחזר ופדה הפדיון לעצמו פעם שנייה - מוסיף חמש שני על הקרן בלבד, ואינו מוסיף חמש על החמש.

ד. מעשר שני שאין בחמשו פרוטה, אינו מוסיף עליו חמש; וכן מעשר שאין דמיו ידועין, דיו שיאמר: 'הוא וחמשו מחלל על הסלע הזה'. וכל מעשר שאינו הוא ופדיונו משלו, אינו מוסיף חמש; ומעשר שני של דמאי, אינו מוסיף עליו חמש.

ה. הפודה מעשר שני, והיה לו מעשר שני אחר שלא נפדה - אם אין בחמשו [- של מה שלא נפדה] שנה פרוטה [ולכן לא יכול לחללו על פרוטה] - דיו שיאמר: 'הוא וחמשו מחלל על מעות הראשונות' [- של המעשר שני הראשון], לפי שאי אפשר לאדם לצמצם את מעותיו [-

לזרים וטעונין רחיצת ידים והערכ שמש, כתרומה; ואסורין לאונן וטעונין הבאת מקום, כמעשר. וכן במעוֹת הנמצאות בין חלין למעשר.

יג. מעשר שני של דמאי [י. פירות טפח מעושרים] ושל ודאי שנתעברו, יאכלו פחמך שלהן.

יד. פרות מעשר שנתעברו בפרות חלין - יאכל הכל בטרהה במקום, או יפדה את המעשר. לפיכך, אם נתעברו בירושלים, אסורין בכל שהן במינן - הואיל והוא בירושלים, הרי הוא כדבר שיש לו מתירין [י. שנאסר בתערובת מין במינו]; ויאכל הכל בטרהה.

טו. הזרע מעשר שני אחר שונכנס לירושלים, הגדולין מעשר שני. אכל אם זרעו קדם שפנס - הגדולין חלין, ואפלו בדבר שאין זרעו כלה; ופודין אותו בשעת זריעתו. טז. מעשר שני, בטל ברב. באיזה מעשר אמרו? כמעשר שונכנס לירושלים וצא, ונפלו מחיצות [חומות העיר] - שהרי אין שם מחיצות להחזירו לשם, ואי אפשר לפדותו מאחר שונכנס, ואף על פי שאין בו שוה פרוטה; ונמצא דבר שאין לו מתירין, ובטל ברב, כמו שבארנו בהלכות אסורי מאכלות.

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ז

א. פרות הנלקחות [הניקנות] בכסף מעשר שני - אינן נפדין ברחוק מקום, אלא אם כן נטמאו בצב השמאה;

אלא יעלו הן עצמן, ויאכלו בירושלים;

ב. זה חמור בלקוח בכסף מעשר, מפרות מעשר עצמן. ואם נטמאו בולד השמאה [כגון ממאכל שנשמא], יפדו ויאכלו בירושלים.

ג. אין נלקח בכסף מעשר אלא מאכל אדם שגדוליו מן הארץ, או גדולי גדוליו מן הארץ - כגון הפרט המפרש בתורה, "בפקר ובצאן, וכיין ובשכר".

ד. לפיכך, אין לוקחין בכסף מעשר מים ומלח, כמהין ופטירות - לפי שאין גדוליהן מן הארץ; ולא פרות מחברין לקרקע, ולא פרות שאינן יכולים להגיע לירושלים - לפי שאינן דומין לבקר וצאן.

ה. הדבש והחלב והביצים, הרי הן כבקר וצאן - שאף על פי שאינן גדולי קרקע, הן גדולי גדוליהן.

ו. התקד [פסולת ענבים שעושים מהם חומץ] - עד שלא התמיץ - אינו נלקח בכסף מעשר, מפני שהוא כמים; ומשהתמיץ, נלקח כזין ובשכר. לקחו עד שלא התמיץ, והתמיץ - קנה מעשר.

ז. במה דברים אמורים? בשננת שלשה [מידות של] מים, ומצא פחות מארבעה; אכל אם נתן שלשה, והוציא ארבעה - הרי זה כזין מזוג, ונלקח בכסף מעשר.

ח. לולבי ורדין [מין קנים] והתרובין - עד שלא נמתיקו, אין נלקחין; ואחר שנמתיקו, נלקחין. אכל הלוח [מין בצל] והתחדל להתורמוסין [מין קיטנית] ושאר כל הנכבשין, בין שנמתיקו בין עד שלא נמתיקו - נלקחין. והקור [עץ לבן רך מהדקל] - נלקח בכסף מעשר.

מאתים ושבעים - הרי מאה ושמונים מהן מעשר, ותשעים חלין. זה הכלל: המתלקטין [י. ליקט בלא הבחנה], למעשר שני; והנבגלין, לפי חשבון. ומתנה ואומר: 'אם אלו שבדי הן המעשר, השאר חלין; ואם הן חלין, הרי מעוֹת המעשר בכל מקום שהן מחליין עליהן'.

ב. סלע של מעשר שני ושל חלין שנתעברו - מביא בסלע מעוֹת, ואפלו מעוֹת נחשת, ואומר: 'סלע של מעשר שני בכל מקום שהוא, מחללת על המעוֹת האלו'; ואחר כך בורר את היפה שבשתיהן ומחלל המעוֹת של נחשת עליה, ונתחור הסלע היפה למעשר.

ג. האומר לבנו: 'מעשר שני בזוית זו', ונמצאת בזוית אחרת - הרי אלו חלין; אמר לו: 'הרי שם מנה', ומצא מאתים - השאר חלין; 'הרי שם מאתים', ומצא מנה - הרי היא חלין. הניח מנה מעשר ומצא מאתים, מאתים ומצא מנה - אפלו היה בשני כסין, הכל חלין.

ד. אמר לו אביו: 'כיס [של מעוֹת] מעשר שני לי בבית', הלך ומצא שם שלשה כסין - הגדול שבכלן מעשר, והשאר חלין; ואף על פי כן לא יאכל מן הקטנים, עד שיחללם על הגדול.

ה. מי שגשפתק, ואמרו לו: 'מעשר שני שלך במקום פלוני', והרכין בראשו - בודקין אותו שלשה פעמים בדרך שבדקין לגטין, ויהיו דבריו קיימין.

ו. אמרו לו בחלום: 'מעשר שני של אביך שאתה מבקש, הרי הוא במקום פלוני' - אף על פי שמצא שם מה שצאמר לו, אינו מעשר; דברי חלומות, לא מעלין ולא מורידין.

ז. האומר לבניו: 'אפלו אתם מתים, אל תגעו בזוית זו', ומצאו שם מעוֹת - הרי אלו חלין; טמן מעוֹת בפניהם, ואמר להם: 'של פלוני הן', או 'של מעשר שני הן' - אם פמערס, אין חוששין לדבריו; ואם פמתפון, דבריו קיימין. ח. המוצא כלי, וכתוב עליו מם - הרי מה שכתובו מעשר שני; דלת, דמאי; טית, טבל; תו, תרומה; קוף, קרבן; ואם היה של מתכת, הוא ומה שכתובו קרבן; שפן היו כותבין אות אחת מן השם בשעת הספנה.

ט. מעוֹת הנמצאות בירושלים - אפלו דיגרי זהב עם הכסף ועם המעוֹת - הרי אלו חלין, הואיל ושוקי ירושלים מתפדין [מתנקים] בכל יום. מצא בתוכן חרש, וכתוב בו מעשר - הרי אלו מעשר שני. במה דברים אמורים? בשאר ימות השנה; אכל בשעת הרגל, הכל מעשר.

י. מעוֹת הנמצאות לפני סוחר בבהמה בירושלים, לעולם מעשר - שחזקת רב העם מביאין מעוֹת מעשר שני, וקונין בו בהמות; והנמצאות בבה הבית, לעולם חלין - שחזקתן מתרומת הלשכה, שחללום הגזברין על הבהמה.

יא. תבה שגשפתמש בה חלין ומעשר שני, ומצא בתוכה מעוֹת - אם רב מניחי מעשר, הרי המעוֹת מעשר; ואם רב מניחי חלין, חלין; מחצה למחצה, חלין.

יב. מצא פרות בין פרות מעשר לפרות תרומה, יפלו לקרוב. מחצה למחצה, יאכלו פחמרי שניהן - ואסורין

טו. הלוקח פרות חוץ לירושלים בכסף מעשר - בשוגג, כופין את המוכר להחזיר הדמים לבעלים, והן מעשר כמות שהיו. במזיד, יעלו הפרות ויאכלו בירושלים. ואם אין מקדש, יניחם עד שיירקבו.

טז. וכן אין לוקחין בהמה בכסף מעשר חוץ לירושלים. ואם לקח - בשוגג, יחזרו הדמים למקומן; במזיד, תעלה ותאכל בירושלים. ואם אין מקדש, תקבר היא ועורה.

יז. לקח עבדים וקרקעות ובהמה טמאה, בין במזיד בין בשוגג - אם ברח המוכר, הרי זה יאכל כנגד אותן המעות בירושלים בתורת מעשר. זה הכלל: כל שהוציא חוץ לאכילה ושתיה וסיכה מדמי מעשר, וברח המוכר או מת - יאכל כנגדו; ואם היה המוכר קנס, יחזרו דמים למקומן. וכן אם הביא עולות וחסאות ואשמות מדמי מעשר, יאכל כנגדן.

יח. לקח חיה לזבחי שלמים, ובהמה לבשר תאנה [חולין] - הרי זה כמי שקנה שור לחרישה, ולא קנו שלמים. לקח בהמה לשלמים, ונפל בה מום - פקעה ממנה קדשת מעשר, ופודה אותה; ואין הדמים מעשר. ואף על פי כן, אם פדיה לעצמו - מוסיף חמשה.

יט. המתפס [הקדיש] מעות מעשר לשלמים - לא קנו שלמים; שקדשת שלמים אינה חלה על קדשת מעשר, שהמעשר ממון גבוה הוא. ואין צריך לומר, אם התפס פרות המעשר עצמן לשלמים, שלא קנו שלמים.

כ. האוכל מעשר שני בתורת חלין, אפלו במזיד - אם פרות המעשר עצמן אכל, {יזעק לשמים} {יצא ידי שמים}. ואם כסף מעשר אכל - יחזרו דמים למקומן, ויעלו ויאכלו בירושלים; או יאכל כנגדן בירושלים, אם אינו יכול להחזיר את הדמים.

ט. הפרכם - אינו נלקח בכסף מעשר, שאינו אלא למראיה; וכן כל פיוצא בו מנותני ריח ומראה וטעם - הואיל ואינו לאכילת גופן אלא לטעם שנותן, אין נלקחין בכסף מעשר. לפיכך, ראשי בשמים, והפלפלין, והקשקש [בבוסם], והחלתית [פרי חריר], וחלות חריצ, וכל פיוצא באלו - אין נלקחין בכסף מעשר.

י. השבת - אם לתן טעם בקדשה, אינה נלקחת; ואם לכמך [תערוכת מי חלב ולחם] וכיוצא בו שהוא אוכל גופה, נלקחת בכסף מעשר. ערב מים ומלח - אם נתן לתוכן שמן - הרי הן כמוריס, ולוקח מהן בכסף מעשר; ומבליע דמי המים והמלח בדמי השמן.

יא. אין לוקחין תרומות בכסף מעשר - מפני שהוא ממעט אכילתו ואכילתה: שאין אוכלין אותה אלא כהנים [שטבילו] מערכי שמש [והמתינו לשקיעת השמש], ומתרת לאונן - מת קרובו וטרם נקברו, ונאכלת בכל מקום; והמעשר מתר לזרים, ולטבול יום [שאינו ממתין לשקיעה], ואסור לאונן, ואינו נאכל אלא בירושלים. נמצא ממעט אכילת המעשר ואכילת התרומה.

יב. לוקחין בהמה לזבחי שלמים מכסף המעשר, מפני שהשלמים נאכלין לזרים. בראשונה היו לוקחין בהמות לאכלן חלין מכסף מעשר שני, כדי להכריחה מעל המזבח; וזרו בית דין, שאין לוקחין בהמה ממעות מעשר אלא לשלמים בלבד. אבל חיה ועוף - לוקחין, שאינן ראויין לשלמים.

יג. ואין לוקחין פרות שביעית מכסף מעשר - לפי שהוא חייב לבער, כמו שיתבאר.

יד. הלוקח מים ומלח, או פרות מחברין, או פרות שאינן יכולין להגיע לירושלים - לא קנה המעשר, אף על פי שיצאו המעות לחלין.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ט"ט"ז תשרי ה'תש"ע

גופו. ואסור לרחץ במים חמין שבמערות, מפני שהמערות יש בהם הבל, ויבוא לידי זעזע, ונמצאת כמרחץ.

ג. מתחמם אדם כנגד המדורה, ויוצא ומשתטף כל גופו בצונן; אבל אינו משתטף כל גופו בצונן, וכא ומתחמם כנגד המדורה, מפני שמפשיר מים שעליו, ונמצא כרוחץ כל גופו בחמין. המביא סילון [צינור] של צונן בתוך מים חמין [לחמם המים שבצינור], אפלו בתוך חמי טבריה - הרי אלו בחמין שהוחמו בשבת, ואסורין ברחיצה ובשתיה.

ד. מביא אדם קיתון של מים, ומניחו כנגד המדורה - לא בשביל שיחמו, אלא כדי שתפוג צנתו. וכן מניח פה של שמן כנגד המדורה - כדי שיפשר, לא שיחם. וסוף אדם ידו במים או בשמן, ומחמם כנגד המדורה - והוא שלא יחמו המים שעל ידו עד שתהא כרסו של תינוק נכוית בהם. ומחמם כגד, ומניחו על גבי מעיו בשבת.

ה. אמבטי של מרחץ שהיא מלאה מים חמים - אין נותנין

יום ראשון ט' תשרי ה'תש"ע

הלכות שבת פרק כב

א. ורדת הפת [הוצאתו מהתנור] - אף על פי שאינה מלאכה - אסרו אותה חכמים, שמא יבוא לאפות. המדביק פת בתנור מבעוד יום, וקדש עליו היום - מציל ממנו מזון שלש סעודות, ואומר לאחרים: 'בואו והצילו לכם'. ואף על פי שהרדפה אינה מלאכה, כשהוא מציל, לא ירדה במרדה [כלי המיוחד לכך] אלא בסבין, כדי לשנות.

ב. מפני מה אסרו חכמים להכנס למרחץ בשבת? מפני הפלגין שהיו מחמין חמין בשבת, ואומרים: 'מערב שבת הוחמו'; לפיכך גזרו שלא יכנס אדם למרחץ בשבת, אפלו להזיע. וגזרו שלא ישתטף כל גופו בחמין, ואפלו בחמין שהוחמו מערב שבת; אבל פניו ידיו ורגליו, מתר. במה דברים אמורים? בחמי האור [האש] - גזרה משום מרחץ; אבל בחמי טבריה וכיוצא בהן, מתר להשתטף בהם כל

ואינו חושש שמא ישיר שער שעל ידו, שהרי אינו מתכוון. ערב דבר שמשיר את השער ודאי עם דבר שאינו משיר ודאי - אם היה הרב מדבר שאינו משיר, מתר לחף בו; ואם לאו, אסור.

יד. אסור לראות במראה של מתכת בשבת - גזרה שמא ישיר בה [באמצעות שפחה] נימין המדלדלין [שערות בולטות] מן השער, ואפלו קבועה בפתל; אבל מראה שאינה של מתכת - מתר לראות בה, אפלו אינה קבועה. **טו.** המכבס, חייב משום מלבן; והסוחט כסות, חייב מפני שהוא מכבס; לפיכך, אסור לדחוק מטלית או מוף וכיוצא בהן, כפי האשישה [19] וכיוצא בה, כדי לסתמה - שמא יבוא לידי סחיטה. ואין מקנחין בספוג, אלא אם כן יש לו בית אחיזה - שלא יסחט. ואין מכסין חבית של מים וכיוצא בה, בכבד שאינו מוכן [מיועד] לה - גזרה שמא יסחט.

טז. נשברה לו חבית בשבת, מציל ממנה מה שהוא צריך לשבת לו ולאורחיו, ובכלבד שלא יספג ביין [ישרה הספוג ביין ויסחוט לכלי], או יטפח בשמן [יטבול ידו בשמן ויקנח לכלי]; שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחל, שמא יבוא לידי סחיטה. וכיצד מציל ממנה? מביא כלי ומניח תחתיה; ולא יביא כלי אחר ויקלט [היין מהאור], כלי אחר ויצרף [נסמך לגג ויקבל הנזל מן הגג] - גזרה שמא יביא כלי דרך רשות הרבים. נזדמנו לו אורחים - מביא מביתו כלי אחר וקולט, כלי אחר ומצרפו לראשון. ולא יקלט ואחר כך יזמין, אלא יזמין ואחר כך יקלט; ואם הערים [התחכם] בדרך זה, מתר.

יז. טיט שעל בגדו, מכבסו [משפשו] מבפנים; ואינו מכבסו מבחוץ - גזרה שמא יכבס. ומתחלל בגדו בצפרן, ואינו חושש שמא ילבנו. המכבס את הסודר [לאחר הכביסה] - אסור, מפני שהוא מלבנו; אבל החלוק - מתר, מפני שאין פגמו אלא לרכבו.

יח. מנעל או סנדל [מעור] שנתלכלך בטיט ובצואה, מתר לשכשכו [לנענעו] במים; אבל לכבסו, אסור. ואין מגרדין לא מנעלים ולא סנדלים, אבל סכין ומקנחין את הישנים. כר או כסת שהיה עליהן צואה או טנוף, מקנחו בסמרטוט; ואם הייתה על של עור, נותנין עליה מים עד שתכלה.

יט. מי שנתלכלכה ידו בטיט - מקנחה בזנב הסוס, ובזנב הפרה, ובמפה הקשה העשויה לאחו בה הקוצין; אבל לא במפה שמקנחין בה את הידים - שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא לכבס את המפה.

כ. מי שרחץ במים - מסתפג בלונטיות [מתנגב במגבת] ומביאה בידו, ואין חוששין שמא יסחט. וכן מי שנשרו כליו בדרך [נפלו בגדיו לתוך המים] - מהלף בהן, ואין חוששין שמא יסחט. ואסור לו לשטחן, ואפלו בתוף ביתו; גזרה שמא יאמר הרואה, 'הרי זה כבס כסותו בשבת, ושטחה ליבשה'; וכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין, אפלו בחדרי חדרים אסור.

לה מים צונן, שהרי מחממן הרבה; וכן לא יתן לתוכה פך של שמן, מפני שהוא כמבשלו. אבל נותן הוא מים חמין לתוך אמבטי של צונן.

ו. מחם [יד] שפנה ממנו מים - מתר לתן לתוכו מים צונן, כדי להפשיך; ומתר לצק מים חמין לתוך מים צונן, או צונן לתוך החמין - והוא שלא יהיו בכלי ראשון, מפני שהוא מחממן הרבה. וכן קדרה רותמת - אף על פי שהורידה מעל האש, לא יתן לתוכה תבלין; אבל נותן לתוכה מלח, שהמלח אינו מתבשל אלא על גבי אש גדולה. ואם צק התבשיל מקדרה לקערה - אף על פי שהוא רותם בקערה, מתר לו לתן לתוך הקערה תבלין; שפלי שני אינו מבשל.

ז. אין שורין את החלתית [צמח חריף], בין בפושרין בין בצונן; אבל שורה אותו בתוך החמץ. ואם שתה יום חמישי וששי [לרפואה], הרי זה שורה בשבת בצונן, ומניחו בחמה עד שיחם, ושותה - כדי שלא יחלה אם פסק מלשתות.

ח. דבר שנתבשל קדם השבת, או נשרה בחמין מלפני השבת - אף על פי שהוא עכשו צונן, מתר לשרותו בחמין בשבת. ודבר שהוא צונן מעקרו, ולא בא בחמין מעולם - מדיחין אותו בחמין בשבת, אם לא הייתה הדחתו גמר מלאכתו [בישולו]; אבל אין שורין אותו בחמין.

ט. מתר להחם בחמה, אף על פי שאסור להחם בתולדות חמה - שאינו בא לטעות מחמה לאש; לפיכך, מתר לתן מים צונן בשמש כדי שיחמו. וכן נותנין מים יפים לתוך מים רעים בשביל שיצוננו. ונותנין תבשיל לתוך הבזר בשביל שיהא שמור.

י. מערב אדם מים ומלח ושמן, וטובל בהן פתו, או נותנו לתוך התבשיל - והוא, שיעשה מעט; אבל הרבה - אסור, מפני שנקאה בעושה מלאכה ממלאכת התבשיל. וכן לא יעשה מי מלח עזין [מלוחים מאוד], והם שני שלישי מלח ושליש מים, מפני שנקאה בעושה מורס [דג כבוש במלח]. ומתר למלח ביצה; אבל צונן וכיוצא בו - אסור, מפני שנקאה ככובש כבשין בשבת, והכובש אסור, מפני שהוא כמבשל. ומתר לטבל צונן וכיוצא בו במלח, ואוכל.

יא. מתר לערב יין ודבש ופלפלין בשבת לאכלן; אבל יין ומים ושמן אפרסמון - אסור, שאין זה ראוי לאכילת בריאים. וכן כל פיוצא כזה.

יב. חרדל [גרעיני צמח] שלשו מערב שבת - למחר ממחו בין ביד בין בכלי, ונותן לתוכו דבש; ולא יטרף [יערבב בכח], אלא מערב. שחלים [מיו ירק] שטרפן מערב שבת, למחר נותן לתוכן שמן וחמץ ותבלין; ולא יטרף, אלא מערב. שום שרסקו מערב שבת, למחר נותנו לתוך הגריסין; ולא ישחק, אלא מערב.

יג. הנוטל שער מגוף האדם, חייב משום גזוז; לפיכך, אסור לרחץ את הידים בדרך שמשיר את השער ודאי, כגון אהלה [מיו צמח] וכיוצא בו. ומתחלל את הידים בעפר לבונה, ובעפר פלפלין, ובעפר יסמין, וכיוצא בהן;

כא. שתי מטהרות [מקוואות] זו על גבי זו - נוטל את הפקק [העשוי מבד] מביניהם [ומשיקן] [מחבר המקוואות], ומחזיר את הפקק למקומו, מפני שאינו בא לידי סחיטה, שהרי דעתו שייצאו המים [שלא יהיה הפקק מהודק]. ופוקקים את הביב בסודרין ובכל דבר המטלטל, כדי שלא יצופו המים על האכלים ועל הכלים; אבל אין פוקקין את הביב כדי שירדו המים לבור - שמה יסחט בצת שדוחק, שהרי הפקק שרוי במים.

כב. אסור לתקן בית גד [שרווליס] של בגדים, ולשברם שברים שברים [לקמטם קמטים קמטים], בדרך שמתקנין בחל הבגדים כשמתקנין אותן; וכן אין מקפלין הכלים [בגדים] בשבת בדרך שעושין בחל הבגדים כשיכבסו אותן [לגהצם]. ואם לא היה לו כלי אחר להחליפו, מתר לקפלו ולפשטו ולהתפסות בו, כדי שיתנאה בו בשבת - והוא שיהיה בגד חדש לבן, שהרי הוא מתמעך ומתלכלך מיד. וכשיקפל, לא יקפל אלא איש אחד; אבל לקפל בשנים, אסור.

כג. הצובע, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור לאשה להעביר סרק [אודם] על פניה, מפני שהיא צובעת. והתופר, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור למלאת הפר והפסת התדשים במוכין [אגודות בדים] - גזרה שמה יתפר; אבל מוכין שנשירו מן הפר או מן הפסת, מחזירין אותם בשבת.

כד. הקורע, מאבות מלאכות; לפיכך, מי שנסתבכו בגדיו בקוצים - מפרישם בצנעה [שלא יראהו], ומתמהמה כדי שלא יקרע; ואם נקרעו - אינו חייב כלום, שהרי לא נתפון. ומתיר ללבש כלים חדשים [בגדים], ואם נקרעו - נקרעו. פוצעין [שוברים] את האגוז במטלית, ואין חוששין שמה תקרע.

כה. התוקע, חייב משום בונה; לפיכך, כל הדלתות המחפרות לקרקע, לא נוטלין אותן ולא מחזירין - גזרה שמה יתקע. אבל דלת שדה תבה ומגדל [סוגי ארונות], ושאר דלתות הכלים - נוטלין, ולא מחזירין. ואם נשמט ציר התחתון שלחן - דוחקין אותו למקומו, ובמקדש מחזירין אותו; אבל ציר העליון שנשמט, אסור להחזירו בכל מקום - גזרה שמה יתקע.

כו. אין גודלין [קולעים] את שער הראש, ואין פוקקין [מסרקים לצדדים] אותו, מפני שנראה כבונה. ואין מחזירין מנורה של חליות [חלקים], ולא פסא המפצל [מורכב מכמה חלקים], ולא שלחן המפצל, וכיוצא בהן - מפני שנראה כבונה; ואם החזיר - פטור, שאין [דיו] בגזן בכלים, ואין סתירה בכלים; ואם היה רפוי, מתיר להחזירו. ואין מתקנין חליות של שדרה [שבגב] של קטן זו בצד זו, מפני שנראה כבונה.

כז. העושה אהל קבוע, חייב משום בונה. לפיכך, אין עושין אהל עראי לכתחלה, ולא סותרין אהל עראי - גזרה שמה יעשה או יסתר אהל קבוע; ואם עשה או סתר אהל

עראי, פטור. ומתיר להוסיף אהל עראי בשבת. כיצד? טלית שהיתה פרוסה על העמודים או על הכתלים, והיתה פרוכה קדם השבת - אם נשאר ממנה גג טפח מתוח - הרי זה מותר את כלה בשבת, עד שיעשה אהל גדול. וכן כל כיוצא בזה.

כח. אין תולין את הכלה [ויילון המכסה מיטה], שהרי נעשית תחתיה אהל עראי; ומתיר להניח מטה וכסא וטריסקל [כסא בעל שלש רגלים], ואף על פי שיעשה תחתיהן אהל - שאין זה דרך עשיית אהל, לא קבע ולא עראי.

כט. כל אהל משפיע שאין בגו טפח, ולא בפחות משלשה סמוך לגגו רחב טפח - הרי זה אהל עראי; והעושה אותו לכתחלה בשבת, פטור. טלית כפולה [מקופלת לשנים] שהיו עליה חוטין שהיא תלויה בהן מערב שבת [על מנת למשכה בהם], מתיר לנטותה [לפורסה]. וכן הפרכת, מתיר לנטותה ומתיר לקרקה.

ל. כלת חתנים [אוהל שעל גבי מיטת חתנים] שאין בגוה טפח, ואין בפחות משלשה סמוך לגגה רחב טפח - הואיל והיא מתקנת לכך [מוכנה מערב שבת לפריסה], מתיר לנטותה ומתיר לקרקה; והוא, שלא תהיה משלשלת [פורסה] מעל המטה טפח. פקק [כעין וילון] החלון - בזמן שהוא מתקן לכך - אף על פי שאינו קשור ואינו תלוי [בחלון], מתיר לפקק בו החלון.

לא. כובע שעושין על הראש, ויש לו שפה מקפת שהיא עושה צל כמו אהל על לובשו - מתיר ללבושו; ואם הוציא מן הבגדים סביב לראשו או [רק] כנגד פניו כמו אהל, והיה מהדק על הראש, והיתה השפה שהוציאה קשה ביותר כמו גג - אסור, מפני שהוא עושה אהל עראי.

לב. הנזטה [תולה] פרכת וכיוצא בה, צריך להזהר כדי שלא יעשה אהל בשעה שנוטה; לפיכך, אם היתה פרכת גדולה - תולין אותה שנים, אבל אחד אסור. ואם היתה כלה שיש לה גג, אין מותרין אותה ואפלו עשרה; שאי אפשר שלא תגבה מעט מעל הארץ, ותעשה אהל עראי.

לג. בגד שמכסה בו פי החבית - לא יכסה בו את כלה, מפני שנעשה אהל; אבל מכסה הוא מקצת פיה. המסגן בכפיפה מצרית [סל מחזור] - לא יגביה קרקעית הכפיפה מן הכלי טפח, כדי שלא יעשה אהל עראי.

יום שני י' תשרי ה'תש"ע

הלכות שבת פרק כג

א. העושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא, כגון נקב של לול התרנגולין, שהוא עשוי להכניס האורה ולהוציא ההכל - הרי זה חייב משום מכה בפטיש [גמר מלאכה]; לפיכך, גזרו על כל נקב, אפלו היה עשוי להוציא בלבד, או להכניס בלבד - שמה יבוא לעשות נקב שחייבין עליו. ומפני זה אין נוקבין בחבית נקב חדש, ואין מוסיפין בו [נקב נוסף]. אבל פותחין נקב לשן [שנסתם] - והוא, שלא יהיה הנקב למטה מן השמרים; שאם היה

מצייען את המטות בשבת, כדי לישן עליהן למוצאי שבת; וְאֵל מְצִיעֵין מְלִילֵי שַׁבָּת לְשַׁבָּת.

ח. אסור להטביל פלים טמאין בשבת, מפני שהוא כמתקן פלי. אבל אדם טמא - מתר לטביל, מפני שנואָה כמקור (טובל לקרר ג'ט); ואין מוֹזֵין עָלָיו בְּשַׁבָּת (הזאת שלישי ושביעי לטהרו מטומאת מת). המטביל פלים בשבת - בשוגג, וְשִׁתְּמַשׁ בָּהֶן; בְּמִזֵּד, לא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַד לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. ומתיר להטביל את המים הטמאים בשבת; פיצד יַעֲשֶׂה? נותן בכלי שאינו מקבל טמא, כגון פלי אבנים, ומטביל הפלי במקנה עד שיַעֲלֶה מִי הַמַּקְנָה עֲלֵיהֶן, וְיִטְהַרוּ.

ט. ואין מגביהין (מפרישים) תרומות ומעשרות בשבת, מפני שנואָה כמתקן דבר שלא היה מתקן.

י. מעבד, מאבות מלאכות הוא; והמרבך עור בשמן כדרך שהעבדנין עושין - הרי זה מעבד, וְחֵיב. לפיכך, לא יסוף אדם את רגלו בשמן, והיא בתוך המנעל או בתוך הסנדל החדשים; וְאֵבֶל סֵף הוּא אֶת רִגְלוֹ שָׁמֶן, וְלֹבֵשׁ [אח"כ] מנעלו או סנדלו, אף על פי שהן חדשים. וְסֵף כָּל גּוֹפּוֹ שָׁמֶן, ומתעגל (מתגלגל) על גבי קטבוליא (משטח עור) חדשה, ואינו חושש. במה דברים אמורים? בשהיה השמן מועט, כדי שיִצְחָצַח [יבריק] העור בלבו; וְאֵבֶל אִם הָיָה בְּכֶשֶׁרוֹ שָׁמֶן הַרְבֵּה, כדי שִׁירְכֵךְ העור - הרי זה אסור, מפני שהוא כמעבד. והכל בחדשים; וְאֵבֶל בִּישֵׁנִים, מִתֵּר. יא. הממרח רטיה (תחבושת), חייב משום מוחק את העור; לפיכך, אין סותמין נקב בשערה וכיוצא בה, שמא ימרח. ואפלו בשמן אין סותמין את הנקב - גזירה משום שערה. יב. כותב, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור לכתוב בשבת, מפני [לצבוע במין אפר טביב העיניים] וכיוצא בו בשבת, מפני שהוא ככותב. ואסור ללוות ולהלוות - גזירה שמא יכתב. וכן אסור לקנות ולמכור ולהשכיר - גזירה שמא יכתב. לא ישכר אדם פועלים בשבת, ולא יאמר לחברו לשכור לו פועל. וְאֵבֶל לְשָׂאֵל וּלְהִשָּׂאֵל, מִתֵּר; שׂוֹאֵל אֶדָם מִחֲבֵרוֹ בְּדֵי יָד וְכַדֵּי שָׁמֶן, וְכִלְכֵּד שְׂלֵא יֹאמַר לוֹ 'הֲלוֹנִי'.

יג. אחד המוכר בפה (רק החליטו על המכירה) או במסירה - אסור, בין במאזנים בין שלא במאזנים; וכשם שאסור לשקל - כך אסור למנות ולמדה, בין בכלי מדה בין ביד בין בכתב.

יד. אין דנין בשבת, ולא חולצין, ולא מיבמין, ולא מקדשין [אשה] - גזירה שמא יכתב. ואין מקדישין (קודש לה'), ולא מעריכין (עור פלוני עלי), ולא מחרימין [נכסיו לבדק הבית] - מפני שהוא כמקח וממכר; ואין מגביהין תרומה ומעשרות, שזה דומה למקדיש אותן פרות שהפריש, ועוד, מפני שהוא כמתקן אותן בשבת. ואין מעשרין את ההבמה [מעשר בהמה] - גזירה שמא ירשם בסקרה (צבע אדום שמסמנים בו העשירי). ומקדיש אדם פסחו בשבת, וְחִגְיָתוֹ בְּיוֹם טוֹב - שזו מצות היום. וכשם שאין מקדישין, כך אין מקדשין [- מטיילין אפר הפרה ל-] מי חטאת.

למטה מן השמרים (בתחתית החבית) - הרי זה עשוי לחזק, ואסור לפתחו.

ב. נוקבין מגופה (סתומת הטיט) של חבית להוציא ממנה יין, וכלבד שינקנה למעלה; וְאֵבֶל מְצִדָּה - אסור, מפני שהוא כמתקן פלי. שובר אדם את החבית לאכל ממנה גורגרות [תאנים], וכלבד שלא יתכונ לעשות פלי; ומביא אדם חבית של יין, ומתיו את ראשה בסוף לפני האורחין, ואינו חושש, שאין פונתו אלא להראות נדיבות לבו.

ג. וכשם שאסור לפתח כל נקב, כך אסור לסתם כל נקב; לפיכך, אסור לסתם נקב החבית - ואפלו בדבר שאינו מתמרח, ואינו בא לידי סחיטה, כגון שיסתם בקיסם או בצרור (רגב אדמה) קטן. וְאֵבֶל אִם הָיָה שֵׁם אֵבֶל בְּדֵי לְהַצְנִיעוֹ, וְנִמְצָא הַנֶּקֶב נִסְתָּם - מִתֵּר; וְמִתֵּר לְהַעֲרִים [להתחכם] בדבר זה.

ד. כל דבר שהוא גמר מלאכה, חייב עליו משום מכה בפטיש. ומפני זה, הגורד כל שהוא, או המתקן פלי באיזה דבר שיתקן - חייב; לפיכך, אסור להשמיע קול של שיר בשבת, בין בכלי שיר, כגון כנורות ונבלים, בין בשאר דברים. אפלו להכות באצבע על הקרקע, או על הלוח, אחת כנגד אחת כדרך המשוררים, או לקרקש את האגוז לתינוק, או לשחק בו בזוג כדי שישחק - כל זה וכיוצא בו, אסור; גזירה שמא יתקן פלי שיר.

ה. אין מספקין (יד על ירך), ולא מרקדין, ולא מטפחין בשבת [כפ אל כפ] - גזירה שמא יתקן פלי שיר; ולספק לאחר ידו, מִתֵּר. אין שטין על פני המים - גזירה שמא יתקן חבית של שטיין. ברכה שבחצר - מִתֵּר לשוט בה, שאינו בא לעשות פה חבית של שטיין; והוא שיהיה לה שפה מקפפת, שלא יעקר ממנה המים, כדי שיהיה הפך והפך בניה ובין הים.

ו. אין חותכין שפופרת של קנה, מפני שהוא כמתקן פלי; היתה חתוכה - אף על פי שאינה מתקנת - מִתֵּר להכניסה בנקב החבית בשבת להוציא ממנה יין, ואין חוששין שמא יתקן. ואסור להניח עלה של הדס וכיוצא בו בתוך הנקב של חבית, כדי שיקלח את היין, מפני שהוא כעושה מרוב בשבת. ואין שוכרין את החרש, ואין קורעין את הנזיר [להניח תחת הדג בעת צלייתו], מפני שהוא כמתקן פלי.

ז. זמורה [ענף גפן] שהיא קשורה בטפח [פך קטן לשאיבת מים], ממלאין בה בשבת; ואם אינה קשורה, אין ממלאין בה - גזירה שמא יקטם [יקצוץ] אותה ויתקנה. אסור לחוף [לשפוף] פלי כסף בגרתיקון [מיו טיט], מפני שהוא מלבנן כדרך שהאמנים עושין, וְנִמְצָא כמתקן פלי, וגומר מלאכתו בשבת; וְאֵבֶל חֹפְפִין אוֹתוֹ בַּחֹל וּבְנֶתֶר [מיו עפר]. וכן כל הפלים, חופפין אותם בכל דבר. ואסור להדיח קערות ואלפסין [מחבתות גדולות] וכיוצא בהן, מפני שהוא כמתקן, אלא אם כן הדיחן לאכל בהן סעודה אחרת באותה שבת; וְאֵבֶל פְּלִי שְׂתִיָּה, כגון כוסות וקיתונות [קנקנים] - מִתֵּר לְהַדִּיחַן בְּכָל עֵת, שֵׁאִין קִבֵּעַ לְשְׂתִיָּה. ואין

כב. במה דברים אמורים? במציל בכלים הרבה, או שהיה ממלא כלי ומוציאו ומערה וחוזר וממלא אותו שניה - הוא שאין מציל אלא מה שהוא צריך לו; אבל אם הוציא כלי אחד הוציאה אחת - אף על פי שיש בו כמה סעודות, מתר.

כג. ביצד? מציל סל מלא כפרות, אף על פי שיש בו כמה סעודות; ועגול של דבילה [גוש תאנים יבישות], וחבית של יין. וכן אם פרש טליתו, וקבץ בה כל שיכול להוציא, והוציאה מלאה בבת אחת - מתר.

כד. אמר לאחרים: 'בואו והצילו לכם' - כל אחד ואחד מציל מזון שהוא צריך לו, או כלי אחד שמחזיק אפלו דבר גדול; והרי הוא של מציל. אם לא רצה המציל לקחתו, ונתנו לבעליו - מתר לו לטל ממנו את השבת שבר עמלו; ואין זה שבר שבת - שהרי אין שם מלאכה ולא אסור, שלא הוציאו אלא במקום מערב.

כה. הציל פת נקיה, אינו חוזר ומציל פת שאינה נקיה; אבל אם הציל פת שאינה נקיה, חוזר ומציל פת נקיה. ומציל ביום הכפורים מה שהוא צריך לשבת, אם היה יום הכפורים בערב שבת. אבל אינו מציל בשבת ליום הכפורים, ואין צריך לומר ליום טוב; ולא משבת זו לשבת הבאה. ומה הוא מציל ללבוש? לובש כל שהוא יכול ללבוש, ועוטף כל שהוא יכול לעטף, ומוציא. ואומר לאחרים: 'בואו והצילו לכם', וכל אחד ואחד לובש ומתעטף בכליו, ומוציא; והרי הוא שלו כמו המאכל, שהרי מן ההפקד זוכין.

כו. מתר להציל כל כתבי הקדש שיש בתצר, לחצר אחרת שבאותו המבוי, ואף על פי שלא ערבו - ובכלבד שיהיה למבוי שלש מחיצות ולחי אחד [קדש בפינה של רוח רביעית]; והוא שיהיו כתובין אשורי, ובכשון הקדש. אבל אם היו כתובין בכל לשון, או בכתב אחר - אין מצילין אותן, אפלו היה שם ערוב; ובחל, אסור לקרות בהן, אלא מניחן במקום התרף [מילקול], והן מתאבדין מאליהן.

כז. היו כתובין בסם ובסקרא [מיני צבעים הפסולין לס"ת] - אף על פי שאינו כתב של קדש, הואיל והם כתובין אשורי ובכשון הקדש, מצילין אותן. [שולחן] הגליון של ספרים שלמעלה ושלמטה, ושפין פרשה לפרשה, ושפין דף לדף, ושבתחלת הספר, ושפסוף הספר - אין מצילין אותן. הברכות והקמיעין - אף על פי שיש בהן אותיות של שם, ומענינות הרבה של תורה - אין מצילין אותן מפני הדלקה.

כח. ספר תורה שיש בו ללקט שמונים וחמש אותיות מתוך תבות שלמות, ואפלו בכללן "יגר שהדוהא", וכן אם היתה בו פרשה שאין בה שמונים וחמש אותיות, ויש בה הזכרות, כגון "ויהי בנסע הארץ" - מצילין אותו מפני הדלקה. ומצילין תיק הספר עם הספר, ותיק תפילין עם התפילין - אף על פי שיש בתוכן מעות.

טו. המגביה תרומה ומעשרות בשבת או ביום טוב - בשוגג, יאכל ממה שתקן; במזיד, לא יאכל עד מוצאי שבת. ובין כך ובין כך, תקן את הפרות [ומותרים באכילה]. וכן המקדיש או המעריך או המחרים בשבת, בין בשוגג בין במזיד - מה שעשה עשוי; ואין צריך לומר ביום טוב. וכן המקנה לחבירו בשבת, קנה. מעשרין את הדמאי [פירות עם הארץ שספק מופרשים הם] בין השמשות, אבל לא את הנדאי.

טז. מי שקרא שם [הפריש בדיבור] לתרומת מעשר של דמאי או למעשר עני של ודאי, לא יטלם בשבת, אף על פי שיחד מקומן מקדם השבת, והרי הם ידועין ומנחין בצד הפרות. ואם היה כהן או עני למוזרים [רגילים] לאכל אצלו, יבואו ויאכלו, ובכלבד שיוודיע לכהן 'שזו שאני מאכילך תרומת מעשר', ויודיע לעני 'שזו שאני מאכילך מעשר עני'.

יז. אסור להפסיד [להגדיל] ולשחק בקביא בשבת, מפני שהוא כמקח וממכר; ומפסיד אדם עם בניו ועם בני ביתו [דרך משחק] על מנה גדולה כנגד מנה קטנה, מפני שאין מקפידין.

יח. אסור לחשב חשבונות שהוא צריך להן, בשבת, בין שעבר, בין שעתיד להיות - גזרה שמא יכתב; לפיכך, חשבונות שאין בהן צרך, מתר לחשבן. ביצד? 'כמה שאין היה לנו בשנה פלונית', 'כמה דינרין הוציא בחתונת בנו', וכיוצא באלו, שהם בכלל שיחה בטלה שאין בה צרך כלל - המחשב אותן בשבת, [מותר] כמחשב בחל.

יט. אסור לקרות בשטרי הדיוטות [חובות וחשבונות] בשבת - שלא יהא בחל, ויבוא למחק. מונה אדם את אורחיו ואת פרוסתיו [מיני מעדנים] מפיו, אבל לא מן הכתב, כדי שלא יקרא בשטרי הדיוטות. לפיכך, אם היו השמות חקוקין על הטבלא או על הכתל - מתר לקרותן, מפני שאינו מתחלף בשטר. ואסור לקרות בכתב המהלך תחת הצורה [ציור] ותחת הדיקלוגי [ציור אדם] בשבת. אף לקרות בכתובים [תהלים משלי איוב וכו'] בשבת בשעת בית המדרש, אסור - גזרה משום בטול בית המדרש; שלא יהיה כל אחד יושב בביתו וקורא, וימנע מבית המדרש.

כ. נפלה דלקה בתצר בשבת - אינו מציל כל מה שיש בתצר לחצר אחרת שבאותו המבוי, אף על פי שערכו [ערוב חצרות]; גזרה שמא יכבה הדלקה כדי שיעצור, מפני שאדם בהול על ממונו. לפיכך, גזרו שלא יציל אלא מזון שהוא צריך לו לאותה שבת, וכלים שצריך להשתמש בהן בשבת, ובגדים שיכול ללבוש; שנמצא מתקרא מן הכל, ואינו בא לידי כבוי. ואם לא ערבו, אף מזונו וכליו אינו מציל.

כא. ומה הוא מציל למזונו? אם נפלה דלקה בלילי שבת, מצילין מזון שלש סעודות - הראוי לאדם, והראוי לבהמה לבהמה; נפלה בשחרית, מצילין ממנה מזון שתי סעודות; במנחה, מצילין מזון סעודה אחת.

יום שלישי י"א תשרי ה'תש"ע

הלכות שבת פרק כד

א. יש דברים שהם אסורין בשבת, אף על פי שאינן דומין למלאכה, ואינם מביאין לידי מלאכה; ומפני מה נאסרו? משום שנאמר: "אם תשיב משבת רגלך, עשות חפצך ביום קדשי", ונאמר: "וכבדתו מעשות דרכיך, ממלא חפצך ודבר דבר". לפיכך, אסור לאדם להלך בחפציו בשבת, ואפילו לדבר בהן, כגון שידבר עם שתפו מה ימכר למחר או מה יקנה, או היאך יבנה בית זה, וכאילו סחורה ילך למקום פלוני - כל זה וכיוצא בו, אסור, שנאמר: "ודבר דבר", דבור אסור; והרהור מותר.

ב. אסור לאדם לפקד גנותיו ושדותיו בשבת, כדי לראות מה הן צריכין, או היאך הן פרותיהן - שהרי זה מהלך לעשות חפצו. וכן אסור לאדם שיצא בשבת עד סוף התחום [אלפיים אמה] וישב שם עד שתחשף, כדי שיהיה קרוב לעשות חפציו במוצאי שבת - שהרי נמצא הלוכו בשבת לעשות חפציו.

ג. במה דברים אמורים? בשהחשיף על התחום לעשות דבר שאסור לעשותו בשבת; אבל אם החשיף לעשות דבר שמתיר לעשותו בשבת, הרי זה מותר. כיצד? אין מחשיכין על התחום להביא פרות מחברין, או לשכר פועלין; אבל מחשיף הוא לשמר פרות, שהרי מותר לשמר בשבת. ומחשיף להביא בהמה או פרות תלושין; שהבהמה - קורא לה והיא באה, אף על פי שהיא חוץ לתחום; ופרות תלושין - אלו היו שם מחיצות, היה מותר להביאן בשבת. וכן אמר אדם לחברו: 'לכרך פלוני אני הולך למחר', שאם היו שם ברננין [סוכות סוכות במרחק של פחות מע' אמה וד' טפחים], היה הולך לשם בשבת. וכן כל כיוצא בזה.

ד. מותר לאדם לומר לפועל: 'הנראה שתעמד עמי לערב?'; אבל לא יאמר לו: 'היה נכון לי לערב?'; - שנמצא עושה חפצו בשבת. ואסור לרוץ ולדלג בשבת, שנאמר: "מעשות דרכיך" - שלא יהא הלוך בשבת כהלוך בחל. ויורד אדם בור ושיח ומערה, אפילו הן מאה אמה; ומטפס ויורד ושותה, ומטפס ועולה. ואסור להרבות בשיחה בטלה בשבת, שנאמר: "ודבר דבר" - שלא יהא דבור של שבת כדבור של חל.

ה. מותר לרוץ בשבת לדבר מצוה - כגון שירוצו לבית הפנסה, או לבית המדרש; ומחשיבין חשבונות של מצוה, ומודדין מדידה של מצוה - כגון מקנה לידע אם יש כשעור, או כגד לידע אם מקבל טמאה, ופוסקין צדקה לעניים. והולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואפילו לטריטאות וטרקלין של גוים, לפקח על עסקי רבים בשבת. ומשדכין על התיקת לארס [מתחילים תהליך דיבור אודות אירוסין שיסוכמו בצאת השבת], ועל התינוק [להתחיל בדיבורי סיכום עם המלמד כדי] ללמוד ספר וללמוד אמנות. ומבקרין חולים, ומנחמים אבלים; והנכנס לבקר את החולה, אומר: 'שבת היא מלועק, ורפואה

קרוכה לבוא'. ומחשיבין על התחום לפקח על עסקי כלה, ועל עסקי המת, להביא לו ארון ותכריכין. ואומר לו: 'לך למקום פלוני, לא מצאת שם - הבא ממקום פלוני, לא מצאת במנה - הבא במאתים' - ובלבד שלא יזכר לו סכום מקח [סכום מסויים שלא יוסיף עליו]. שכל אלו וכיוצא בהן - מצוה הן, ונאמר: "עשות חפצך" וכו'; חפצך אסורין, חפצו שמים מותרין.

ו. מפליגין בים הגדול בערב שבת לדבר מצוה; ופוסק עמו [עם הנכרי] לשבת, ואינו שובת [אם אינו שובת אין בכך כלום]. ומפירין גדרים בשבת, בין לצרף שבת בין שלא לצרף שבת; ונשאלין לחכם על גדרים שהן לצרף השבת ומתירין, אף על פי שהיה להן פנאי להתירן קדם השבת: שדברים אלו, דברי מצוה הן.

ז. אין עונשין בשבת; אף על פי שהעניש מצות עשה, אינה דוחה שבת. כיצד? הרי שנתחייב בבית דין מלקות או מיתה, אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו בשבת, שנאמר: "לא תבצרו אש בכל משבתיכם ביום השבת" - זו אזהרה לבית דין, שלא ישרפו בשבת מי שנתחייב שרפה; והוא הדין לשאר ענשין.

ח. מותר לאדם לשמר פרותיו בשבת, בין תלושים בין מחברין; ואם בא אדם לטל מהן, או בהמה וחייה לאכל מהן - גוצר בהן ומכה בהן, ומרחיק. והלא דבר זה מחפצו הוא, ולמה הוא מותר? מפני שלא נאסר אלא להקנות לעצמו חפצים שאינן עתה מצויין, או להשתפר ולהרויח ולהטפיל [להתעסק] בהנאה שתבוא לידו; אבל לשמר ממונו שפכר בא לידו, עד שיעמד כמות שהוא מותר; הא למה זה דומה? לנוצל ביתו מפני הגנבים.

ט. המשמר זרעיו מפני העופות, ומקשאו ומדלעיו מפני החיה - לא יספק [כף אל אף] ולא ירקד [ברגליו] כדרך שעושה בחל; גורה שמא יטל צרור [רגב אדמה] ויזרק ארבע אמות ברשות הרבים.

י. כל הדברים שהן אסורין משום שבות [חומרה של חכמים להרבות השביתה], לא גזרו עליהן בין השמשות, אלא בעצמו של יום הוא שהן אסורין; אבל בין השמשות, מותרין - והוא, שיהיה שם דבר מצוה או דחק. כיצד? מותר לו בין השמשות לעלות באילן או לשוט על פני המים, להביא לולב או שופר; וכן מוריד מן האילן או מוציא מן הפרמלית, ערוב שעשה. וכן אם היה טרוד ונחפז, ונצרך לדבר שהוא משום שבות בין השמשות - הרי זה מותר. אבל אם לא היה שם דחק, ולא דבר מצוה - אסור. לפיכך, אין מעשרין את הנדאי בין השמשות, אף על פי שאסור הפרשת המעשר בשבת משום שבות; אבל מעשרים את הדמאי [פירות עם הארץ שספק אם הופרשו].

יא. קטן שעשה בשבת דבר שהוא משום שבות, כגון שתלש מעציץ שאינו נקוב, או טלטל בכרמלית - אין בית דין מצוין להפרישו. וכן אם הניחו אביו, אין ממחין בידו. יב. אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת, כדרך שהוא עושה בחל. ומפני מה נגעו באסור זה? אמרו: ומה

בלים, לא הוכנו לטלטול; לפיכך, אם נתפסקו, אפלו בשבת – אין מטלטלין אותן. וכן העפר והחול והמת, אין מזיזין אותן מקומן; וכן שמונה ירחי לידה חי – הרי הוא כפאך, ואסור לטלטלו.

ז. מתר לטלטל הפלי, אפלו שלא לצורך תשמישו, אלא לעשות בו מלאכה שלא נעשה לשמשה. כיצד? נוטל אדם קורנס [פטיש של מקצוענים] לפצע בו אגוזים, קרדם [גרזן] לחתוך בו דבילה [גוש תאנים], מגרה [משור] לגור [לחתוך] בה את הגבינה, מגרפה לגרף בה את הגרורות, את הרחת [בה זורים התבואה להפריד הקליפה] ואת המזלג לתת עליו אכל לקטן, את הפוש [שיפוד קטן] ואת הפדפד [כלי מכלי האריגה] לדחף בו, מחט של סקאין [יוצרי שקים] לפתח בו את הדלת, את המכתשת לישב עליה, וכן כל פיוצא בזה.

ח. ומטלטל אדם מחט של יד השלמה [העשויה לחפירה], לטל בה את הקוץ; אבל אם נטל הקצה הנקוב שלה, או הקצה החד – אין מטלטלין אותה. ואם היתה גלם ועדין לא נקבה, מתר לטלטלה.

ט. כל כלי שמקפיד עליו שמה יפחתו דמיו – כגון בלים המקצין [מיועדים] לסחורה, וכלים הנקרים ביותר שמקפיד עליהם שמה יפסדו – אסור לטלטלן בשבת; וזה הוא הנקרא 'מקצה מחמת חסרון כים'; כגון המסר הגדול, ויתד של מחרשה, וספין של שחיטה, וספין של טבחים, וחרב של אשכפים [רצוענים], וחרצין [גרזן] החרשים [נגרים], וקורנס [פטיש] הבשמים, וכיוצא בהן.

י. כל כלי שהקצה מחמת האסור – אסור לטלטלו; כגון גר שהדליקו בו בשבת, והמנורה שהיה הנר עליה, ושלחן שהיו עליו מעות, אף על פי שפכה הנר או שנפלו המעות – אסור לטלטלן; שכל כלי שהיה אסור לטלטלו בין השמשות – נאסר לטלטלו כל השבת בלה, אף על פי שהלך הדבר שגרם לו האסור.

יא. אבל כלי המקצה מחמת מאוס – כגון גר ישן של נפט, וכלי הצואה, וכיוצא בהן – מתר לטלטלן בשבת, אם הצריך להן.

יב. כל הכלים הנטלין בשבת שנתפסקו דלתותיהן, כגון דלתות תבה ומגדל [סוגי ארונות] – בין שנתפסקו בשבת, בין שנתפסקו קדם השבת – מתר לטלטל אותן דלתות. וכן כל הכלים הנטלין בשבת שנשברו – בין קדם שבת, בין בשבת – שבריהן נטלין; והוא, שיהיו עושין מעין מלאכה; כיצד? שברי ערבה [קערה] לכסות בהן את פי החבית, שברי זכוכית לכסות בהן את פי הפך, וכן כל פיוצא בזה. אבל אם אין השברים ראויין למלאכה כלל, אסור לטלטלן.

יג. כל פסוויי הכלים – נטלין בשבת; והוא, שיש תורת כלי עליהן. הנה כלי מחבר בפרקע, כגון חבית הטמונה בארץ – אם יש לפסוי שלה בית אחיזה, מטלטלין אותה; ואם לאו, אין מטלטלין אותה. וכן פסוויי הקרקעות, כגון

אם הנהירו נביאים וצויו שלא יהיה הלוקף בשבת כהלוקף בחל, ולא שיחת השבת כשיחת החל, שנאמר: "ודבר דבר" – קל וחמר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחל, כדי שלא יהיה כיום חל בעיניו, ויבוא להגביה ולתקן כלים מפנה לפנה, או מבית לבית, או להצניע אבנים וכיוצא בהן; שהרי הוא בטל ויושב בביתו, ויבקש [יחפש] דבר שיתעסק בו; ונמצא שלא שבת, ובטל הטעם שנאמר בתורה "למען ינוח".

יג. ועוד, כשיבקר [יבדוק] ויטלטל כלים שמלאכתם לאסור, אפשר שיתעסק בהן מעט, ויבוא לידי מלאכה. ועוד, מפני שמקצת העם אינם בעלי אמניות, אלא בטלין כל ימיהן, כגון הטלין ויושבי קרנות, שכל ימיהן הם שובתין ממלאכה; ואם יהיה מתר להלך ולדבר וילטלטל כשאר הימים, נמצא שלא שבת שביטה הנפדת; לפיכך, שביטה מדברים אלו, היא שביטה השונה בכל אדם. ומפני דברים אלו, נגעו באסור הטלטול, ואסרו שלא יטלטל אלא כלים הצריף להן, כמו שיתבאר.

יום רביעי י"ב תשרי ה'תש"ע

הלכות שבת פרק כה

א. יש כלי שמלאכתו להתר, והוא הכלי שמתר לעשות בו בשבת דבר שנעשה לו – כגון כוס לשותות בו, וקערה לאכל בה, וספין לחתוך בו בשר ופת, וקורנס [פטיש] המיועד לפצע בו אגוזים, וכיוצא בהן.

ב. יש כלי שמלאכתו לאסור, והוא הכלי שאסור לעשות בו בשבת דבר שנעשה לו – כגון מכתשת ורחים וכיוצא בהן, שאסור לכתש ולטחן בשבת.

ג. כל כלי שמלאכתו להתר – בין היה של עצ, או של חרש, או של אבן, או של מתכת – מתר לטלטלו בשבת, בין בשביל עצמו של כלי, בין לצורך גופו, בין לצורך מקומו. וכל כלי שמלאכתו לאסור – בין היה של עצ, או של חרש, או של אבנים, או של מתכת – מתר לטלטלו בשבת, בין לצורך גופו, בין לצורך מקומו; אבל בשביל עצמו של כלי, אסור.

ד. כיצד? מטלטל הוא את הקערה של עצ לאכל בה, או לישב במקומה; או כדי שלא תגנב, וזה הוא בשביל עצמו. וכן אם טלטל אותה מן החמה, כדי שלא תיבש ותשבר, או מן הגשמים, כדי שלא תתפח ותפסד – הרי זה טלטול בשביל עצמה; ומתר, מפני שמלאכתה להתר. וכן מטלטל הוא הרחים או המכתשת לשבר עליה אגוזים, או לעלות עליה למטה – וזה הוא לצורך גופו – או לישב במקומה. אבל אינו מטלטלה כדי שלא תשבר, ולא כדי שלא תגנב. וכן כל פיוצא בזה.

ו. וכל שאינו כלי – כגון אבנים, ומעות, וקנים, וקורות, וכיוצא בהן – אסור לטלטלן. אבן גדולה או קורה גדולה – אף על פי שהיא נטלת בעשרה בני אדם – אם יש תורת כלי עליה, מטלטלין אותה. דלתות הבית – אף על פי שהן

בשהיתה הטוהרה למטה, והיו פרות המטנפין בקרקע - שאם ינער [ישפוך] אותן, יפסדו. אבל אם היו אגוזים וישקדים וכיוצא בהן - נוער הפלי, ונוטל הטוהרה או החלין, ומניח הטמאה. ואם היה צריך למקום הפלי - בין שהטוהרה למעלה בין שהיתה למטה, מטלטל הכל כאחד. **כא.** מדבק [שורה] של אבנים שחשב [לישיבה] עליו מבעוד יום - אם למדום [סידורם לישיבה], מותר לישיב עליהן למחר; ואם לאו, אסור. חריות [ענפים] של דקל שגרדן לעצים [להסיקן באש], ונמלק עליהן מערב שבת לישיבה - מותר לטלטלן; וכן אם ישב עליהן מבעוד יום, מותר לטלטלן.

כב. הקש שעל המטה - לא ינענעו בידו, אבל מנענעו בגופו; ואם היה מאכל בהמה, מותר לטלטלו. וכן אם היה עליו [על הקש] פר או סדין וכיוצא בהן - מנענעו בידו, שהרי נעשה כמי שישב עליו מבעוד יום. המכניס קפה של עפר לביתו - אם יחד לה קרן זוית מערב שבת - מטלטלו בשבת, ועושה בו כל צרכיו.

כג. אסור לבטל כלי מהכנו [ממה שהיה מוכן להיעשות בו מבעוד יום], מפני שהוא כסותר. ביצד? לא יתן כלי תחת הגר בשבת לקבל את השמן הנוטף - שהשמן שבגר אסור לטלטלו, וכשיפל לכלי, יאסר טלטול הכלי שהיה מותר; וכן כל כיוצא בזה. לפיכך, אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה, אבל כופה הוא הכלי עליה. וכן כופה הכלי על כל דבר שאסור לטלטלו, שהרי לא בטלו; שאם יחפץ, יטלנו. **כד.** נותנין כלי תחת הדלף [נוילת מים], ואם נחמלא הכלי - שופף ושונה, ואינו נמנע; והוא, שהיה הדלף ראוי לרחיצה. אבל אם אינו ראוי, אין נותנין; ואם נתן, מותר לטלטלו במים המאוסין שבו; שאין עושין גרף [כלי] של רעי [צואה] לכתחלה [במכוון - אך בדיעבד מותר].

כה. חבית של טבל [יין שלא הופרש תרומות ומעשרות] שנשברה, מביא כלי ומניח תחתיה; הואיל ואם עבר [על האיסור] ותקנו [תרם והפריש], מתקן [מותר באכילה] - הרי הוא כמתקן. ונותנין כלי תחת הגר לקבל ניצוצות [של השמן, שלא תגרם שריפה], מפני שאין בהן ממש, ומותר לטלטל הכלי. קורה שנשברה - אין סומכין אותה בספסל או בארכות [קרשי] המטה, אלא אם כן היו רווחים [רפויים]; וכל זמן שיחפץ יטלם, כדי שלא יבטל כלי מהכנו. ופורשין מחצלת על גבי אבנים בשבת, או על גבי פורת דבורים, בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים - ובלבד שלא יתפנו לצוד; שהרי נוטלה בכל עת שיצאה. וכופין את הסל בשבת לפני האפרוחין, בשביל שיצלו עליו ויגדו - שהרי מותר לטלטלו כשיגדו מעליו. וכן כל כיוצא בזה.

כו. בהמה שנפלה לבור או לאמת [תעלת] המים - אם יכול לתן לה פרנסה [מזונה] במקומה, מפרנסין אותה עד מוצאי שבת. ואם לאו, מביא פרים וכסתות ומניח תחתיה; ואם עלתה, עלתה. ואף על פי שבטל כלי מהכנו, שהרי משליכו לבור לתוך המים - מפני צער בעלי חיים, לא

בורות וחריצין [חפירות ארוכות וצרות שבקרקע] - אין מטלטלין כסוי שלהן, אלא אם כן יש לו בית אחיזה. כסוי התנור - אף על פי שאין לו בית אחיזה, מותר לטלטלו. **יד.** שני דברים, אחד אסור לטלטלו ואחד מותר לטלטלו, והם סמוכין זה לזה או זה על זה או זה בזה, ובזמן שמטלטל אחד מהם יטלטל השני - אם היה צריך לדבר שמותר לטלטלו, מטלטלו ואף על פי שדבר האסור מטלטל עמו; ואם היה צריך לטלטל דבר האסור, לא יטלטלו באותו דבר המותר.

טו. ביצד? פנה [תאנה לא מבושלת] שהיתה טמונה בתוך והרה [עוגה] שהיתה על גבי הגחלים - תוחבן בכוש או בכדוד ונוטלן, ואף על פי שהתכן והגחלים ננערים בשעת נטילה; וכן לפת או צנונות שהיו טמונים בעפר, ומקצת העלין מגלין - שומטן [שולפס] בשבת בעלה שלהן, ואף על פי שהעפר ננער. אבל אם היה כפר או תינוק על גבי האבן, או על גבי הקורה - לא יטלטל האבן או הקורה בכפר או בתינוק שיש עליה. וכן כל כיוצא בזה.

טז. נוטל אדם את בנו שיש לו געגועין עליו [משתוקק שירימו], והאבן בידו; אבל לא דינר - שאם יפל הדינר, יטלנו האב בידו. כלכלה [סלסלה] שהיתה נקובה, וסתם נקב שלה באבן - מותר לטלטלה, שהרי האבן נעשת בדפן. היתה הכלכלה מלאה פרות, והאבן בתוך הפרות - אם היו הפרות רטבים, כגון ענבים ותותים, נוטל אותה כמות שהיא; שאם ינער [ישפוך] הפרות, יטנפו בעפר; ובמקום הפסד לא גזרו.

יז. חבית ששכח אבן על פיה - מטה על צדה, והיא נופלת; היתה בין החביות, מגביהה למקום אחר והאבן עליה, ומטה על צדה שם, והאבן נופלת. וכן השוכח מעות על הכר, וצרוף לפר - נוער את הכר, והן נופלות; ואם צרוף למקום הכר, נוטל את הכר והמעות עליו. אבל אם הניח המעות מערב שבת על הכר, או הניח האבן על פי החבית - הרי אלו אסורין לטלטלן, ואפלו נפלו המעות והאבן; שהרי נעשו כסוי לדבר האסור.

יח. האבן [שמנוחת לצורך הכבדה] שבקרויה [דלעת שבאמצעותה שואבים מים] - אם ממלאין בה ואינה נופלת [האבן מחוברת היטב], הרי היא כמקצת הקרויה [וחלק ממנה], ומותר למלאה בה; ואם לאו [שהיא רפויה ופרודה], אין ממלאין בה. בגד שעל הקנה, שומטו מעל הקנה.

יט. פרות שאסור לאכלן - כגון פרות שאינן מעשרין - אפלו הן חבין במעשר מדבריהם [מדברנן], או מעשר ראשון שלא נוטלה תרומתו, או תרומה טמאה, או מעשר שני והקדש שלא נפדו בהלכתן - אסור לטלטלן; אבל הדמאי [פירות ע"ה שספק אם הופרשו], הואיל וראוי לעניים [הדמאי מותר להם], וכן מעשר שני והקדש שפדו, אף על פי שלא נתן החמש - מותר לטלטלן.

כ. מטלטל ישראל התרומה, אף על פי שאינה ראויה לו [לאוכלה]; ומטלטלין תרומה טמאה עם הטוהרה או עם החלין, אם היו שניהם בכלי אחד. במה דברים אמורים?

קנה שהתקינו בעל הבית להיות פותח ונוצל בו – אם יש תורת כלי עליו, הרי הוא ככלי שמלאכתו להתר.

ח. דלת שהיה לה ציר [יתד שהדלת טובבת עליה], אף על פי שאין לה עתה ציר, שהכניסה לסתם בה מקום מקצה, והיא נגזרת [על הארץ] שנוטלין אותה וסותמין בה, וכן תדקם [קוצים] שסותמין בהן הפרצה, וכן מחצלת הנגזרת – בזמן שקשורין ותלוין בפתל, סותמין בהן; ואם לאו, אין נוטלין בהן. ואם היו גבוהין מעל הארץ, נוטלין בהן. ט. דלת שהיא לוח אחד, ששומטין אותה ונוטלין בה – אם לא היה לה למטה בן [יסוד] כמו אסקפה [מפתח], שמוכיח עליה שהיא כלי מוכן לנעילה – אין נוטלין בה; וכן נגר [יתד נעילה] שיש בראשו קלוסטרטא [כמין רימון], שמוכחת עליו שהוא כלי מוכן לנעילה, ואינו קורה כשאר הקורות – נוטלין בו בשבת.

י. נגר שאין בראשו קלוסטרטא – אם היה קשור ותלוי בדלת, נוטלין בו; וכן אם היה נטל, ואגדו עמו [היה קשור לדלת בחבל]. אבל אם היה אגדו קבוע בדלת, והיה הנגר נשקט כמו קורה, ומניחין אותו בזוית [במקום אחר], וחוזרין ונוטלין בו בעת שרוצין – הרי זה אסור לנועל בו; שאין עליו תורת כלי, ואינו אגוד, ואין בו אגד להוכיח עליו.

יא. מנורה של חליות [המורכבת מכמה חלקים], בין גדולה בין קטנה – אין מטלטלין אותה, שמה יחזירה [ירכיבה] בשבת. היו בה תדקים [חריצים הדומים לפרקים], והיא נראית כבצלת חליות – אם היתה גדולה הנטלת בשתי ידים, אסור לטלטלה; היתה קטנה מזו, מתר לטלטלה. יב. מנעל שעל גבי האמור [דפוס עץ], שומטין אותו בשבת. מכבש של בעלי בתים [שתי לוחות עץ שביניהם מיישרים את הבגדים] – מתירין [ליטול בגד מביניהם], אבל לא כובשין [לא מכניסין ביניהם בגד לגחצו]; ושל כובסין – לא יגע בו, מפני שהוא מקצה מחמת חסרון כים [נמנע מלגעת בו שמה יתקלקל]. וכן גזי צמר – אין מטלטלין אותן, מפני שהוא מקפיד עליהן [לשמרם]; לפיכך אם יחדן לתשמיש, מתירין. והשלחין [עורות שאינן מעובדים] – מתר לטלטלן, בין שהיו של בעל הבית או של אמן; מפני שאינו מקפיד עליהן.

יג. כל דבר מטנף, כגון ראי וקיא וצואה וכיוצא בהן – אם היו בחצר שיושבים [דדים] בה, מתר להוציאן לאשפה או לבית הפסא; וזה הוא הנקרא גרף של רעי. ואם היו בחצר אחרת – כופין עליהן כלי, כדי שלא יצא הקטן ויתלכלק בהן. רק שעל הקרקע – דורסו לפי תמו, והולך ומטלטלין כגונא [כלי לגחלים מנחושת] מפני אפרו, אף על פי שיש עליו שכרי עצים, מפני שהוא כגוף של רעי. ואין עושין [יוצרים] גרף של רעי לכתחלה בשבת; אבל אם נעשה מאליו, או שעבר ועשה – מוציאין אותו.

יד. שמן שיוצא מתחת הקורה של בית הבד בשבת, וכן תמרים ושקדים המוכנין לסחורה – מתר לאכלן בשבת; ואפלו אוצר [מחוס] של תבואה, או תבואה צבירה – מתחיל

גזרו. ואסור להעלותה בידו. וכן אין עוקרין [מגביהים] בהמה וחייה ועוף בחצר, אבל דוחין [דוחפים] אותן עד שיפנסו; ומדדין עגלים וסוּחִים [אוחזים בצווארם ומוליכים]. תרנגולת שברחה, אין מדדין אותה, מפני שהיא נשמטת מן היד, ונמצאו אגפיה [גפיים שלה] נתלשין; אבל דוחין אותה עד שתפנס.

יום חמישי י"ג תשרי ה'תש"ע

הלכות שבת פרק כו

א. כל כלי האורג, וחבליים וקנים שלו – מתר לטלטלן ככלי שמלאכתו לאסור; חוץ מכבד העליון וכבד התחתון [אבזרי מכונת האריגה] – לפי שאינן נטלין, מפני שהן תקועין. וכן העמודים של אורג – אסור לטלטלן, שמה יתקן הגמות שלהן. ושאר כלי האורג, מתירין.

ב. מכבדות [מטאטא] של תמרה וכיוצא בהן שמכבדין בהן הקרקע – הרי הן ככלי שמלאכתו להתר, שהרי מתר לכבד בשבת. לבנים שנסארו מן הבגד – הרי הן ככלי שמלאכתו להתר, מפני שראויין להסב עליהן, שהרי שפין [משייפים] אותן ומתקנין אותן; ואם צבר אותן [סדרן זה על זה] – הרי הקצץ, ואסור לטלטלם.

ג. חרש קטנה – מתר לטלטלה אפלו ברשות הרבים, הואיל וראויה היא בחצר לכסות בה פי כלי קטן. מגופת חבית שנתפתתה [שנשברה החבית] – היא ושבריה, מתר לטלטלה; ואם נרקה לאשפה מבעוד יום, אסור לטלטלה. כלי שנתרעע [נשבר] – לא יתלש ממנו חרש לכסות בו או לסמך בו.

ד. מתר להכניס לבית הפסא שלש אבנים מקרנולות [חדות הראויות לקינוח] לקנח בהן; וכמה שעורן? כמלא היה. אבל אדמה שהיא קרובה להתפרך, אסור לטלטלה לקנח בה. ומתר להעלות האבנים לגג לקנח בהן. ירדו עליהן גשמים ונשתקעו בטיט [שבגג] – אם רשומן נפר, מתר לטלטלן. אכן שיש עליה טנוף, שנדאי לקנחם היא – מתר לטלטלה, ואפלו היא גדולה.

ה. היה לפניו צרור [אבן קטנה] וחרש, מקנח בצרור; ואם היה החרש מאגני [אוחזי] כלים, מקנח בחרש. היו לפניו צרור ועשבים – אם היו עשבים רבים, מקנח בהן; ואם לאו, מקנח בצרור.

ו. שירי מחצלת שפלו [נרקבו] – הרי הם ככלי שמלאכתו להתר, מפני שראויין לכסות בהן הטנוף; אבל שירי בגדים שאין בהן שלש על שלש – אסור לטלטלן, שאינן ראויין לא לעניים ולא לעשירים. שכרי תנור – מתר לטלטלן, והרי הן ככלי הפלים שמלאכתן להתר. כירה שנסמטה אחת מירכותיה [רגליה] – אסור לטלטלה, שמה יתקע [בחוזק את אותה רגל].

ז. סלם של עליה – אסור לטלטלן, שאין עליו תורת כלי. ושל שובך – מתר להטותו, אבל לא יוליכו משובך לשובך, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא לצור. קנה שמוסקין בו הזיתים [מהפכין בו הזיתים בבית הבד] – אם יש עליו תורת כלי, הרי הוא ככלי שמלאכתו לאסור;

מטנף ברירו, ואין ראוי למאכל בהמה אחרת. וכן עליו שריחם רע ומאוס, ואין בהמה אוכלתן - אסור לטלטלן. לפיכך, תלי של דגים [עץ שתולים בו דגים], אסור לטלטלו; ושל פשר, מתר. וכן כל פיוצא בזה.

כ. אף על פי שאסור לטלטל את המת בשבת, סכין אותו ומדיחין אותו, ובלבד שלא יזיזו בו אבר. ושומטין את הפר מתחתיו, כדי שיהיה מטל על החול, בשביל שיתמין [ולא יסריח]. ומביאין כלי מקר [הגורם קרירות] וכלי מתכות, ומניחין לו על פרסו כדי שלא תפוח; ופוקקין את נקביו, שלא יפגס בהן הרוח. וקושרין את הלחי - לא שיעלה [לסגור מה שנפתח], אלא שלא יסריח; ואין מאמצין [עוצמים] את עיניו בשבת.

כא. מת המטל בחמה - מניח עליו כפר או תינוק, ומטלטלו. וכן אם נפלה דלקה בחצר שיש בה מת, מניח עליו כפר או תינוק ומטלטלו; ואם אין שם כפר ולא תינוק, מצילין אותו מן הדלקה מכל מקום - שמא יבוא לכבות, מפני שהוא כהול על מתו שלא ישרף. ולא התירו לטלטל בכפר או בתינוק, אלא למת בלבד, מפני שאדם כהול על מתו.

כב. היה מטל בחמה, ואין להם מקום לטלטלו, או שלא רצו להזיזו ממקומו - באין שני בני אדם, ויושבין משני צדדיו; הם להם מלמטה [מחוס הקרקע] - זה מביא מטתו ויושב עליה, וזה מביא מטתו ויושב עליה; הם להם מלמעלה - זה מביא מחצלת ופורש על גביו, וזה מביא מחצלת ופורש על גביו; זה זוקף מטתו [כדי להסיר המחצלת] והולך לו, וזה זוקף מטתו ונשטמ והולך לו, ונמצאת מחיצה עשויה מאליה - שהרי מחצלת זה ומחצלת זה, גגיהן סמוכות זו לזו; ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת.

כג. מת שהסריח בבית, ונמצא מתבזה בין החיים, והם מתבזים ממנו - מתר להוציאו לכרמלית; גדול כבוד הבריות, שדוחה את לא תעשה שבתורה, שהוא "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך". ואם היה להן מקום אחר לצאת לו, אין מוציאין אותו - אלא מניחין אותו במקומו, ויוצאין הן.

יום שישי י"ד תשרי ה'תש"ע

הלכות שבת פרק כז

א. היוצא חוץ לתחום המדינה בשבת - לוקה, שנאמר: "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי"; מקום זה, הוא תחום העיר. ולא נתנה תורה שעור לתחום זה; אבל חכמים העתיקו [קיבלו במסורת], שתחום זה הוא חוץ לשנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל, וכף אמר להם משה רבנו: 'לא תצאו חוץ למחנה'. ומדברי סופרים, שלא יצא אדם חוץ לעיר, אלא עד אלפים אמה; אבל חוץ לאלפים - אסור; שאלפים, הוא מגרש [מתחם] העיר.

ב. נמצאת למד, שמתר לאדם בשבת להלך את כל העיר כלה, אפלו היתה [גדולה] כנינה, בין שהיתה מקפת

להסתפק ממנה בשבת; שאין שם אכל שהוא מקצה בשבת כלל, אלא הכל מוכן הוא. חוץ מגדגרות [תאנים] וצמוקין שבמקצה [חצר שמאחורי הבית], בזמן שמינבשין אותן; הואיל ומסריחות ביניהם, ואין ראויין לאכילה - הרי הן אסורין בשבת משום מקצה. חבית שנתגלתה [הוסר כיסויה], ואבטיח שנשברה - אף על פי שאין ראויין לאכילה [שמא נחש שם בהם ארס], נוטלן ומניחן במקום המצנע. פיוצא בו, קמיע [קלף עם שמות הקודש לסגולה] שאינו ממחה [שכתבו מי שאינו מומחה] - אף על פי שאין יוצאין בו, מטלטלין אותו. מותר השמן שבגור ושבקערה שהדליקו בהן באותה שבת - אסור להסתפק ממנו באותה שבת, מפני שהוא מקצה מחמת אסור.

טו. אוצר [מחסן] של תבואה או של כדי יין - אף על פי שמתר להסתפק ממנו, אסור להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצוה, כגון שפנהו להכנסת אורחין, או לקבץ בו בית המדרש. וכיצד מפנין אותו? כל אחד ואחד ממלא ארבע או חמש קפות, עד שגומרים; ולא יכבדו [ינקו] קרקעיתו של אוצר, כמו שבארנו, אלא נכנס ויוצא בו, ועושה שביב ברגלו בכניסתו וביציאתו.

טז. כל שהוא ראוי למאכל בהמה וחייה ועוף המצויין, מטלטלין אותו בשבת. כיצד? מטלטלין את התורמוס [מין קטנית] היבש, מפני שהוא מאכל לעזים - אבל לא את הלח; את החצב [מין ירק], מפני שהוא מאכל לצבאים; את [גרעיני צמח] החרדל, מפני שהוא מאכל ליונים; את העצמות, מפני שהן מאכל ללכבים. וכן כל הקלפין והגרעינין הראויין למאכל בהמה, מטלטלין אותן. ושאין ראויין - אוכל את האכל, וזורקן לאחוריו; ואסור לטלטלן. ומטלטלין פשר תפוח [סרוח], מפני שהוא מאכל לחיה. ומטלטלין פשר חי [שאינו מבושל], בין תפל [לא מלוח] בין מלוח, מפני שראוי לאדם. וכן דג מליח; אבל התפל, אסור לטלטלו.

יז. אין מטלטלין שבדי זכויות, אף על פי שהן מאכל לנעמיות [בת יענה], ולא חבילי זמורות [ענפי הגפן], אף על פי שהן מאכל לפילים, ולא את הלוח [מין עשב], אף על פי שהוא מאכל לעורבים - מפני שאין אלו וכיוצא בהן מצויין אצל רב בני אדם.

יח. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין - אם התקנין למאכל בהמה, מטלטלין אותן; ואם לאו, אין מטלטלין אותן. חבילי סיאה ואזוב וקורנית [מיני צמחים הראוים להסקה ולבהמה] - הכניסן לעצים, אין מסתפק מהן בשבת; למאכל בהמה, מסתפק מהן. וכן באמיתא, וכן בפניגס [מיני צמחים], וכן בשאר מיני תבלין.

יט. אין גורפין מאכל מלפני הפטם [שור שמפטמים אותו], בין באבוס [כלי האכלה לבהמה] של כלי בין באבוס של קרקע [שבנוי על הקרקע]; ואין מסלקין [המאכל] לצדדין מפני הראי [שלא יתלכד], גזרה שמא ינשנה גמות. ונוטלין מלפני התמור, ונותנין לפני השור; אבל אין נוטלין מלפני השור, ונותנין לפני התמור - מפני שהמאכל שלפני השור

ויהלך את פלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח; מפני שדעתו היתה להלך למדינה זו, ולפיכך קנה שכיתה עם בני המדינה פמותן - שהרי נכנס עמהן בתחום.

יא. מי שיצא חוץ לתחום, אפלו אמה אחת - לא יכנס; שהארבע אמות שיש לו לאדם, תחלתן ממקום שהוא עומד בו; לפיכך, פיון שיצא חוץ מתחומו אמה או יותר, ישב במקומו, ואין לו להלך אלא בתוך ארבע אמות מעמידת רגליו ולחוץ. וכן מי שהחשיך חוץ לתחום המדינה, אפלו אמה אחת - הרי זה לא יכנס לה, אלא יחלף ממקום שנכנס עליו השבת והוא עומד בו, אלפים סוף מדתו [בלבד], כמו שאמרנו. היתה רגלו אחת בתוך התחום, ורגלו אחת חוץ לתחום - הרי זה יכנס.

יב. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעתו - כגון שהוציאהו גוים או רוח רעה, או ששגג ויצא - אין לו אלא ארבע אמות. חזר לדעת [בכוונה], אין לו אלא ארבע אמות; החזירהו, כאלו לא יצא. ואם נתנוהו ברשות היחיד - כגון שנתנוהו גוים בדיר וסתר ומערה, או בעיר אחרת - יש לו להלך את פלה; וכן אם יצא לאחד מאלו בשגגה, ונזכר והוא בתוכן - מהלך את פלה.

יג. יצא חוץ לתחום לדעת - אף על פי שחזר שלא לדעת, כגון שהחזירהו גוים או רוח רעה - אין לו אלא ארבע אמות; וכן אם יצא חוץ לתחום לדעת - אף על פי שהוא בתוך רשות היחיד, כגון דיר וסתר - אין לו אלא ארבע אמות. המפרש [בספינה] פנים הגדול - אף על פי שהוא חוץ לתחום ששבת בו, מהלך את כל הספינה פלה, ומטלטל בכלה.

יד. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת, והקף במחיצה בשבת - יש לו להלך כל אותה המחיצה; והוא, שלא תהיה יתר על אלפים אמה. ואם היה תחום שיצא ממנו מכלע מקצתו בתוך המחיצה שנעשת שלא לדעתו - הואיל ויש לו להלך את כל המחיצה, הרי זה נכנס לתחומו; וכיון שיכנס, הרי הוא כאלו לא יצא.

טו. כל מי שאין [שאסור] לו לזוז ממקומו, אלא בתוך ארבע אמות - אם נצרך לנקבו, הרי זה יוצא ומרחיק ונפנה וחוזר למקומו. ואם נכנס למקצת תחום שיצא ממנו, בעת שירחק להפנות - הואיל ונכנס יכנס, וכאלו לא יצא; והוא, שלא יצא בתחלה לדעת [בכוונה]; אבל אם יצא לדעת - אף על פי שנכנס, אין לו אלא ארבע אמות.

טז. כל מי שיצא ברשות בית דין - כגון העדים שבאו להעיד על ראית הלכנה, וכיוצא בהן ממי שמתר לו לצאת לדבר מצוה - יש לו אלפים אמה לכל רוח, באותו מקום שהגיע לו; ואם הגיע למדינה - הרי הוא כאנשי העיר, ויש לו אלפים אמה לכל רוח חוץ למדינה. **יז.** היה יוצא ברשות, ואמרו לו והוא הולך בדרך: 'בכר נעשת המצוה שיצאת לעשותה' - יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח; ואם היה מקצת תחום שיצא ממנו

חומה, בין שלא היתה מקפת חומה. וכן מתר לו להלך חוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח מרבעות בטבלה מרבעת, כדי שיהיה נשכר [מרווח] את הצויות. ואם יצא חוץ לאלפים - מפין אותו מפת מרדות [מלקות מדובנן], עד שנים עשר מיל; אבל אם יצא והרחיק מן העיר יתר על שנים עשר מיל, אפלו אמה אחת - לוקה מן התורה.

ג. מההלך חוץ לתחום למעלה מעשרה טפחים, כגון שקפץ על גבי עמודים שגבוהין עשרה ואין בכל אחד מהן ארבעה על ארבעה - הרי זה ספק [בגמרא] אם יש תחומין למעלה מעשרה; אבל אם הלך על מקום שיש בו ארבעה על ארבעה - הרי זה מההלך על הארץ, ויש אסור תחומין שם.

ד. מי ששבת בדיר [שטח מגודר לצאן] שבמדבר, או בסהר [מגרש מגודר], או במערה, וכיוצא בהן מרשות היחיד - מהלך את פלה, וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח ברבוע; וכן השוכת בבקעה. אפלו היה ישן בשעה שנכנס השבת, שלא קנה [לא התכוון לקנות] - שכיתה - יש לו להלך ממקומו אלפים אמה לכל רוח ברבוע. היה מהלך בבקעה, ואינו יודע [היכן] תחום שבת - מהלך אלפים פסיעות בינוניות, וזה הוא תחום שבת.

ה. מההלך אלפים אמה שיש לו להלך, ושלמה מדתו בתוך דיר או סהר או מערה או בתוך המדינה - אינו מהלך אלא עד סוף מדתו; ואין אומרים: 'הואיל וכלתה מדתו בתוך רשות היחיד, מהלך את פלה'. במה דברים אמורים? בשפלתה מדתו במקצת העיר, או במקצת המערה; אבל אם היתה אותה רשות היחיד מכלעת בתוך אלפים אמה שלו - תחשב לו כל אותה הרשות כארבע אמות, ומשלימין לו את השאר.

ו. כיצד? הרי שהיה אלה אמה ממקום שכיתתו, או מחוץ לעיר, עד מדינה או מערה שיש בארבעה אלה אמה, או פחות מאלה - מהלך את כל המדינה או המערה שפגע בה, ומהלך חוצה לה אלה אמה פחות ארבע אמות.

ז. אבל אם היה במדינה או במערה שפגע בה בתוך מדתו, אלה אמה ואמה - אינו מהלך בה אלא אלה אמה בלבד, שהוא תשלום אלפים שיש לו.

ח. מי שכלתה מדתו בחצי העיר - אף על פי שאינו מהלך אלא עד סוף מדתו, מתר לטלטל בכל העיר על ידי זריקה. וכן מי ששבת בבקעה, והקיפוהו גוים מחיצה בשבת - אינו מהלך בה אלא אלפים אמה לכל רוח, אף על פי שהוא בתוך המחיצה; ומתיר לו לטלטל בכל המחיצה על ידי זריקה, אם הקיפוהו לשם דירה.

ט. מי שהיה בא בדרך לפני המדינה, בין שהיה בא פנים בין שהיה בא בחרבה [ביבשה] - אם נכנס בתוך אלפים אמה קרוב לעיר, קדם שיכנס השבת - אף על פי שלא הגיע למדינה [לעיר] אלא בשבת, הרי זה יכנס ויהלך את פלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח.

י. היה בא למדינה וישן בדרך, ולא געור אלא בשבת, וכשגעור, מצא עצמו בתוך התחום - הרי זה יכנס לה,

[חומה] ולבסוף ישבה [באוכלוסין], מוֹדֵדִין לה מִשִּׁיכְתָּה; יִשְׁבָּה וּלְבִסּוֹף הִקְפָּה, מוֹדֵדִין לה מִחֻמוֹתֶיהָ.

ו. עיר שֶׁהִיְתָה אֶרֶץ או מְרַבֶּעַת, הוֹאִיל וַיֵּשׁ לָהּ אֶרֶבַע זָוִיּוֹת שְׁוֹת, מִנִּיחִין אוֹתָהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא, וּמוֹדֵדִין לָהּ אֲלָפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ; הִיְתָה עֲגֻלָּה, עוֹשִׂין לָהּ זָוִיּוֹת [מחשיבים אותה כמרובעת], וְרוֹאִין אוֹתָהּ כְּאֵלּוּ הִיא בְּתוֹף מְרַבֶּעַ, וּמוֹדֵדִין חוּץ מִצְלָעוֹת אוֹתוֹ מְרַבֶּעַ אֲלָפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ - שֶׁנִּמְצָא מִשְׁתַּכֵּר [מרויח] הַזָּוִיּוֹת.

ז. וְכֵן אִם הִיְתָה מְשֻׁלָּשֶׁת, או שִׁישׁ לָהּ צְלָעוֹת רַבּוֹת - מְרַבֶּעִין אוֹתָהּ, וְאַחֵר כֶּף מוֹדֵדִין חוּץ לְמְרַבֶּעַ אֲלָפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ; וְכִשְׁהוּא מְרַבֶּעַה, מְרַבֶּעָה כְּרֹבֵעַ הָעוֹלָם [צפונה כנגד צפון העולם דרומה כנגד דרומה וכו'], כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה כָּל רוּחַ מִמֶּנָּה מְשׁוּכָה כְּנֶגֶד רוּחַ מְרוּחָתוֹ הָעוֹלָם, וּמִכְנֻנָּת כְּנֶגְדָּהּ.

ח. הִיְתָה רַחֲבָה מִצַּד אֶחָד וּקְצָרָה מִצַּד אֶחָד - רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאֵלּוּ הִיא כְּלָה רַחֲבָה. הִיְתָה עֲשׂוּיָה כְּמִין גָּם [ג' יוונית כעין כ"ף סופית שלנן], או שֶׁהִיְתָה עֲשׂוּיָה כְּקֶשֶׁת - אִם יֵשׁ בֵּין שְׁנֵי רִאשֵׁיהָ פָּחוֹת מֵאַרְבַּעַת אֲלָפִים אֲמָה - מוֹדֵדִין לָהּ מִן הַיָּתֵר ["יתר" – בחבל הנמתח בשני קצות הקשת], וְרוֹאִין אֵת כָּל הַרְחֵב שֶׁבֵּין הַיָּתֵר וְהַקֶּשֶׁת כְּאֵלּוּ הוּא מְלֵא בָּתִּים; וְאִם הִיְתָה בֵּין שְׁנֵי רִאשֵׁיהָ אֶרְבַּעַת אֲלָפִים - אֵין מוֹדֵדִין לָהּ אֶלָּא מִן הַקֶּשֶׁת [מהישוב עצמן].

ט. עיר שִׁישׁוּכָת עַל שְׁפַת הַנַּחַל - אִם יֵשׁ לִפְנֵיהָ רִקְהָ [יציקת קרקע גבוהה בשפת הנחל] רַחֵב אֶרְבַּע אַמּוֹת עַל שְׁפַת הַנַּחַל, כְּדִי שֶׁיַּעֲמֶדוּ עָלֶיהָ וְיִשְׁתַּמְשׂוּ בַּנַּחַל - נִמְצָא הַנַּחַל בְּכָלֵל הָעִיר, וּמוֹדֵדִין לָהּ אֲלָפִים אֲמָה מִשְׁפַּת הַנַּחַל הַשְּׂנִיָּה, וְיַעֲשֶׂה הַנַּחַל כְּלָל הַמְּדִינָה, מִפְּנֵי הַרְקָה הַבְּנוּיָה מִצִּדוֹ. וְאִם אֵין שָׁם רִקְהָ, אֵין מוֹדֵדִין לָהּ אֶלָּא מִפְּתַח בְּתִיָּהּ; וְנִמְצָא הַנַּחַל נִמְדָּד מִן הָאֲלָפִים שְׁלֶהֶם.

י. יוֹשְׁבֵי צְרִיפִין [רועי צאן הדורים בבתי קנים], אֵין מוֹדֵדִין לָהּ אֶלָּא מִפְּתַח בְּתִיָּהּ; וְאִם יֵשׁ שָׁם שְׁלֹשׁ חֲצוֹת שָׁל שְׁנֵי בָּתִּים [בתי עץ או אבן], הִקְבָּעוּ כֻּלָּם [גם הצריפים נחשבים לבית קבוע], וּמְרַבֶּעִין אוֹתָהּ וְנוֹתֵנִין לָהֶם אֲלָפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ, כְּשֶׁאֵר הַעֲזֵרוֹת.

יא. אֵין מוֹדֵדִין אֶלָּא בְּחֻבֵּל שָׁל חֲמִשִּׁים אֲמָה, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יֵתֵר; וּבְחֻבֵּל שָׁל פֶּשֶׁתָּן, כְּדִי שֶׁלֹּא יִמָּשֹׁךְ יֵתֵר. הַגִּיעַ לְגִיָּא [עמק] - אִם הִיְתָה רַחֲבָה חֲמִשִּׁים אֲמָה, שֶׁיָּכוֹל לְהִבְלִיעוֹ בְּחֻבֵּל הַמֶּדָּה - מִבְּלִיעוֹ; וְהוּא שֶׁיְהִיָּה בְּעִמְקוֹ פָּחוֹת מֵאַרְבַּעַת אֲלָפִים.

יב. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁהִיָּה חוּט הַמִּשְׁקָלָת [חוט שבראשו אבן לצורך מדידה] יוֹרֵד כְּנֶגְדּוֹ [כשמוניח החוט בשפת העמק נופלת האבן ללא עיכוב], שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ; אֲבָל אִם אֵין חוּט הַמִּשְׁקָלָת יוֹרֵד כְּנֶגְדּוֹ, אֵינוֹ מִבְּלִיעוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִיְתָה עֲמָק אֲלָפִים, או פָּחוֹת מִכֵּן.

יג. הִיְתָה גִּיָּא מְעַקֵּם [מדרונו משופע] - מְקַדֵּד וְעוֹלָה, מְקַדֵּד וְיוֹרֵד [נְשִׁיטָת מדידה בדילוגים לשיפוע המפורטת להלן]; הִיְתָה גִּיָּא רַחֵב מִחֲמִשִּׁים, שְׂאֵינוֹ יָכוֹל לְהִבְלִיעוֹ [כיוון שהחבל נ' אמה] - הוֹלֵךְ לְמִקְוֶה שֶׁהוּא יָכוֹל לְהִבְלִיעוֹ [מקום בגיא

בְּרִשׁוֹת, מִבְּלַע בְּתוֹף אֲלָפִים שִׁישׁ לוֹ מִמְקוֹמוֹ - הָרִי זֶה חוֹזֵר לְמִקְוֶה, וּכְאֵלּוּ לֹא יָצָא. וְכָל הַיּוֹצֵאִין לְהַצִּיל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מִיַּד גּוֹיִם, או מִן הַנֶּהָר, או מִן הַמַּפְלָת - יֵשׁ לָהֶם אֲלָפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ מִמְקוֹם שֶׁהִצִּילוּ בּוֹ; וְאִם הִיְתָה יַד הַגּוֹיִם תִּקְפֶּה, וְהִיוּ מִפְּתִידִין לְשִׁבּוֹת בְּמִקְוֶה שֶׁהִצִּילוּ - הָרִי אֵלּוּ חוֹזְרִין בְּשִׁבְתָּ לְמִקְוֶה, וּבְכָלִי זִינָן.

יום שבת קודש ט"ו תשרי ה'תש"ע

הלכות שבת פֶּרֶק כח

א. כָּל בֵּית דִּירָה שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַמְּדִינָה [העיר] - אִם הִיְתָה בֵּינוֹ וּבֵין הַמְּדִינָה שְׁבַעִים אֲמָה וּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אֲמָה, שֶׁהוּא צָלַע [צד אחד מהמרובע של] בֵּית סַאֲתִים הַמְּרַבֶּעַת, או פָּחוֹת מִזֶּה - הָרִי זֶה מְצַטְרֵף לְמְדִינָה, וְנִחְשָׁב מִמֶּנָּה; וְכִשְׁמוֹדֵדִין לָהּ אֲלָפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ, מוֹדֵדִין חוּץ מִבֵּית דִּירָה זֶה.

ב. הִיְתָה בֵּית זֶה קְרוֹב לְמְדִינָה בְּשַׁבְעִים אֲמָה, וּבֵית שְׁנֵי קְרוֹב לְבֵית רִאשׁוֹן בְּשַׁבְעִים אֲמָה, וּבֵית שְׁלִישֵׁי קְרוֹב לְשְׁנֵי בְּשַׁבְעִים אֲמָה, וְכֵן עַד מִתְּלַף בְּמָה יָמִים - הָרִי הַכֹּל כְּמְדִינָה אַחַת; וְכִשְׁמוֹדֵדִין, מוֹדֵדִין מִחוּץ לְבֵית הָאֶחָד; וְהוּא שֶׁיְהִיָּה בֵּית דִּירָה זֶה, אֶרְבַּע אַמּוֹת עַל אֶרְבַּע אַמּוֹת או יֵתֵר.

ג. וְכֵן בֵּית הַכְּנֶסֶת שִׁישׁ בּוֹ דִּירָה לְחֻזְנִין [שמשנים], וּבֵית עֲבוּדָה זֶה שִׁישׁ בּוֹ דִּירָה לְכֹמְרִין, וְהַאֲצָרוֹת [מחטני תבואה] שִׁישׁ בָּהֶן בֵּית דִּירָה, וְהַגָּשֶׁר וְהַקֶּבֶר שִׁישׁ בָּהֶן בֵּית דִּירָה, וְשִׁלֵּשׁ מַחֲצוֹת שְׂאִין עָלֶיהֶן תִּקְרָה וַיֵּשׁ בָּהֶן אֶרְבַּע אַמּוֹת עַל אֶרְבַּע אַמּוֹת, וְהַבְּרָגִין [סוכות שומרים], וְהַבֵּית הַכְּנֹוֹי בִּיָּם, וּשְׁתֵּי מַחֲצוֹת שִׁישׁ עָלֶיהֶן תִּקְרָה, וְהַמְעָרָה שִׁישׁ כְּנִין עַל פִּיהָ וַיֵּשׁ בָּהּ בֵּית דִּירָה - כָּל אֵלּוּ מְצַטְרְפִין עִמָּה, אִם הִיוּ בְּתוֹף שְׁבַעִים אֲמָה וּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אֲמָה; וּמֵאוֹתוֹ הַבֵּית הַיּוֹצֵא, רוֹאִין כְּאֵלּוּ חוּט מְתוּחַ עַל פְּנֵי כָּל הַמְּדִינָה [שכצד בית הדירה], וּמוֹדֵדִין חוּץ לְאוֹתוֹ הַחוּט אֲלָפִים אֲמָה.

ד. וְאֵלּוּ שְׂאִין מְצַטְרְפִין עִמָּה: שְׁתֵּי מַחֲצוֹת שְׂאִין עָלֶיהֶן תִּקְרָה, אֶף עַל פִּי שְׁדָרִין בִּינִיָּהּ; וְהַגָּשֶׁר וְהַקֶּבֶר וּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבֵית עֲבוּדָה זֶה וְהַאֲצָרוֹת, שְׂאִין בָּהֶן בֵּית דִּירָה; וְהַבּוֹר [עמוק] וְהַשִּׁיחַ [ארוך וצר] וְהַמְעָרָה [חצובה בסלע] וְהַשּׁוֹבָךְ, וּבֵית שְׁבַסְפִּינָה - כָּל אֵלּוּ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, אֵין מְצַטְרְפִין עִמָּה.

ה. הִיוּ שְׁתֵּי עֲזֵרוֹת זֶה סְמוּכָה לְזֶה - אִם יֵשׁ בִּינִיָּהּ מֵאָה וְאַרְבַּעִים וְאַחַת וּשְׁלִישׁ, כְּדִי שֶׁיְהִיָּה שְׁבַעִים אֲמָה וּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אֲמָה וּשְׁבַעִים אֲמָה וּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אֲמָה - חוֹשְׁבִין שְׁתֵּיָּהּ כְּעִיר אַחַת; וְנִמְצָאֵת כָּל עִיר מִהֵן, מִהִלְכָּת אֵת כָּל הָעִיר הַשְּׂנִיָּה וְחוֹצָה לָהּ אֲלָפִים אֲמָה. הִיוּ שְׁלֹשָׁה כְּפָרִים מְשֻׁלָּשִׁין - אִם יֵשׁ בֵּין הָאֲמָצְעִי וּבֵין כָּל אֶחָד מִן הַחֲצִיזוֹנִים אֲלָפִים אֲמָה או פָּחוֹת מִכָּאן, וּבֵין הַשְּׂנִיָּה הַחֲצִיזוֹנִים מֵאֵתִים שְׁלֹשׁ וּשְׁמוֹנִים פָּחוֹת שְׁלִישׁ, כְּדִי שֶׁיְהִיָּה בֵּין כָּל אֶחָד מִהֵן וּבֵין הָאֲמָצְעִי כְּשֶׁתִּרְאֶה אוֹתוֹ כְּאֵלּוּ הוּא בִּינִיָּהּ, מֵאָה וְאַרְבַּעִים וְאַחַת אֲמָה וּשְׁלִישׁ - הָרִי שֶׁלִּשְׁתֵּן כְּמְדִינָה אַחַת, וּמוֹדֵדִין לָהֶם אֲלָפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ מִחוּץ לְשִׁלְשֶׁתָּן. עִיר שֶׁהִקְפָּה

ב. וזה הוא נוסח קדוש היום: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו, ושבת קדש באתה וברצון הנחילנו - זכרון למעשה בראשית, תחלה למקראי קדש, וזכר ליציאת מצרים; כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים, ושבת קדשך באתה וברצון הנחלתנו. ברוך אתה ה', מקדש השבת'.

ג. וזה הוא נוסח ההבדלה: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, המבדיל בין קדש לחל, ובין אור לחושך, ובין ישראל לגוים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה. ברוך אתה ה', המבדיל בין קדש לחל'.

ד. עקר הקדוש, בלילה; אם לא קדש בלילה, בין בשוגג בין במזיד - מקדש והולך כל היום כלו. ואם לא הבדיל בלילה - מבדיל למחר, ומבדיל והולך עד סוף יום רביעי; אבל אינו מקבץ על האור, אלא בליל מוצאי שבת בלבד. ה. אסור לאדם לאכל או לשותות זין, משניקדש היום - עד שיקדש. וכן משיצא היום, אסור לו להתחיל לאכל ולשתות, ולעשות מלאכה, או לטעם כלום - עד שיקביל; ולשתות המים, מתר. שכח או עבר, ואכל ושתה קדם שיקדש או קדם שיקביל - הרי זה מקדש ומבדיל אחר שאכל.

ו. מדברי סופרים, לקדש על היין ולהבדיל על היין. ואף על פי שהבדיל בתפלה, צריך להבדיל על הכוס; ומאחר שיקביל ויאמר 'בין קדש לחל', מתר לו לעשות מלאכה, אף על פי שלא הבדיל על הכוס. ומכרף על היין תחלה, ואחר כך מקדש; ואינו נוטל את ידיו עד שיקדש.

ז. כיצד הוא עושה? לוקח כוס שהוא מחזיק רביעית או יתר, ומדיחו מבפנים ושוטפו מבחוץ, ומקלאהו זין, ואוחזו בימינו, ומגביהו מן הקרקע טפח או יתר, ולא יסיע בשמאל. ומכרף על הגפן, ואחר כך מקדש; ומנהג פשוט בכל ישראל, לקרות בתחלה פרושה "ויכלו", ואחר כך מכרף על היין, ואחר כך מקדש. ושוטה מלא לגמיו, ומשקה לכל בני חבורה; ואחר כך נוטל ידיו, ומכרף 'המוציא ואוכל'.

ח. אין [נחשב] קדוש, אלא במקום סעודה. כיצד? לא יקדש בבית זה ויאכל בבית אחר; אבל אם קדש בנזית [פינה] זו, אוכל בנזית שניה. ולמה מקדשין בבית הכנסת? מפני האורחין שאוכלין ושותין שם.

ט. היה מתאווה לפת יותר מן היין, או שלא היה לו זין - הרי זה נוטל ידיו תחלה, ומכרף 'המוציא', ומקדש, ואחר כך בוצע ואוכל. ואין מבדילין על הפת, אלא על הכוס.

י. מי שנתפון לקדש על היין בלילי שבת, ושכח ונטל ידיו קדם שיקדש - הרי זה מקדש על הפת, ואינו מקדש על היין אחר שנטל ידיו לסעודה. ומצוה לכרף על היין ביום השבת, קדם שישעך סעודה שניה; וזה הוא הנקרא 'קדושא רבא'. מכרף 'בורא פרי הגפן' בלבד, ושוטה, ואחר כך יטל ידיו, ויסעד; ואסור לו לאדם שישעם כלום קדם שיקדש. וגם קדוש זה, לא יהיה אלא במקום סעודה.

שיכול למדוד, ומבליעו, וצופה כנגד מדתו [מעריך את התחום לפי עיניו], וחוזר.

יד. הגיע לכתל, אין אומרים 'יקב את הכתל'; אלא אומד [מעריך] רחבו, והולך לו. ואם אפשר להשתמש בו, מודדו מדידה יפה; ואם היה חוט המשקלת יורד כנגדו, מודד רחבו מדידה יפה.

טו. הגיע להר - אם היה הר מחלקט [מיתמר] ממנו גבה עשרה טפחים בארץ חמש אמות, מבליעו [לא מחשיב השיפוע] וחוזר למדתו; ואם היה גבוה הרבה, עד שיתלקט ממנו עשרה טפחים מתוך משך ארבע אמות, אומדו, והולך לו. אם אינו יכול להבליעו, כגון שהיה רחבו יתר מחמששים - מקדדו מעט מעט [שיטת מדידה מיוחדת לשיפועים]; וזה הוא שאמרו: 'מקדדין בהרים' [ומפורט בסמוך].

טז. כיצד מקדדין בהרים או בגיאיות שאינו יכול להבליען? [כי השטח אינו ישר] אוחזין שנים חבל של ארבע אמות, העליון אוחו קצתו כנגד מרגלותיו [רגליו], והתחתון אוחו בקצה השני כנגד לבו, וחוזר העליון לעמד במקום התחתון, והתחתון יורד ומרחיק ממנו מדת החבל; וכן מתגלגלים והולכין, עד שמודדין את כלו. וכשילך המודד להבליע את ההר או הגיא [שמול העיר], לא יצא חוץ לתחום - שלא יראו אותו העוברים, ויאמרו: 'מדת תחומין באה לכאן' [ועלולים להיכשל].

יז. אין סומכין אלא על מדידת אדם ממחה, שהוא יודע מדת הקרקע. היו לנו תחומי שבת מחזקין, וכא ממחה ומדר, רבה בתחום מהו, ומעט בתחום - שומעין לו [רק] בתחום שרבה; וכן אם באו שנים ממחין ומדדו התחום, אחד רבה ואחד מעט - שומעין למרבה; ובכלבד שלא ירבה יתר ממדת אלכסונה של עיר [כמבואר מיד].

יח. כיצד [מהי צורת חישוב מידת הסטיה המקובלת]? בעת שירבה זה - נאמר: 'שמה הראשון [הממעט] מקרן אלכסון של עיר מדר האלפים, ולפיקף מעט מדתו, ונמצא צלע התחום בינו ובין המדינה פחות מאלפים; וזה האחרון, מדר אלפים מצלע המדינה' [אמאצע העיר בקו ישר]; ואין מחזיקין על הראשון שטעה ביתר על זה. לפיקף, אם רבה זה האחרון יתר על הראשון, אפלו בחמש מאות ושמונים בקרוב - שומעין לו; ביתר על זה, אין שומעין לו.

יט. אפלו עבד, אפלו שפחה - נאמנין לומר: 'עד כאן תחום השבת'; ונאמן הגדול לומר: 'זכור אני שעד כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן', וסומכין על עדותו בדבר זה; שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל, מפני ששעור אלפים מדבריהם.

יום ראשון ט"ז תשרי ה'תש"ע

הלכות שבת פרק כט

א. מצות עשה מן התורה, לקדש יום השבת בדברים - שגאמר: "זכור את יום השבת לקדשו", כלומר זכרהו זכירת שבת וקדוש; וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו - בכניסתו לקדוש היום, וביציאתו בהבדלה.

ויגדלנו, רצה בנו ויפארגנו; ותתן לנו ה' אלהינו באהבה, מועדים לשמחה, חגים וזמנים לששון, את יום טוב מקרא קדש הזה, את יום חג המצות הזה - או חג השבועות הזה, או חג הסוכות הזה - זמן חרותנו - או זמן מתן תורתנו, או זמן שמחתנו - באהבה, וזכר ליציאת מצרים; כי בנו בחרת ואותנו קדשת מקל העמים, ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו. ברוך אתה ה', מקדש ישראל והזמנים. ואם חל להיות בשבת - מזכיר השבת וחזרתם בדרך שחזרתם בתפלה, 'מקדש השבת וישראל והזמנים'.

כ. בראש השנה אומר: 'ותתן לנו ה' אלהינו באהבה, את יום טוב מקרא קדש הזה, את יום הזכרון הזה, זכרון תרועה באהבה, וזכר ליציאת מצרים; כי בנו בחרת ואותנו קדשת מקל העמים, וזכרך אמת וקנים לעד. ברוך אתה ה', מלך על כל הארץ, מקדש ישראל ויום הזכרון. ואם חל להיות בשבת - חזרתם 'מקדש השבת וישראל ויום הזכרון', בדרך שחזרתם בתפלה.

כא. בלילי יום טוב, מקדש על היין כבשבת; ואם אין לו יין, או שהיה מתאנה לפת - מקדש על הפת. וכן ביום טוב מקדש קדושא וביא, בדרך שמקדש בשבת.

כב. כיצד מברכין בלילי יום טוב שחל להיות באחד בשבת [ולילו הוא מוצאי שבת]? בתפלה מברך על הגפן, ואחר כך מקדש קדוש יום טוב, ואחר כך מברך על הנר, ואחר כך מבדיל - וחזרתם בתפלה 'המבדיל בין קדש לקדש', ואחר כך מברך 'שהחנינו'.

כג. כל לילי יום טוב ובכליל יום הכפורים - אומרים 'שהחנינו'; ובשביעי של פסח אין מברכין 'שהחנינו', מפני שאינו רגל בפני עצמו, וכבר ברוך על הזמן בתחלת הפסח. **כד.** סדר הבדלה במוצאי שבת - מברך על היין, ואחר כך על הכשמים, ואחר כך על הנר. וכיצד מברך על הנר? 'בורא מאורי האש'. ואחר כך מבדיל.

כה. אין מברכין על הנר, עד שיאיתו [יהנו] לאורו, כדי שיכיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת; ואין מברכין על הנר של גוים, שסתם מסבתם לעבודה זרה; ואין מברכין לא על הנר של עבודה זרה, ולא על הנר של מתים.

כו. ישראל שהדליק מגוי, או גוי מישראל - מברכין עליו; גוי מגוי, אין מברכין עליו. הנה מהלך חוץ לפרק, וראה אור - אם רב אנשי הכפר גוים, אינו מברך; ואם רב ישראל, מברך. אור של כבשן, של תנור, ושל פירים - לכתחלה לא יברך עליו; הגחלים - אם כשיכניס קיסם ביניהן דולק מאליו, מברכין עליהן. אור של בית המדרש - אם יש שם אדם חשוב שמדליקים בשבילו, מברכין עליו; של בית הכנסת - אם יש שם חזן [שמע] שהוא דר שם, מברכין עליו. ואבוקה להבדלה, מצוה מן המבחר; ואין מחזירין על האור בדרך שמחזירין על כל המצוות; אלא אם בא, מברכין עליו.

כז. אור שהדלק בשבת לחולה ולחיה [יולדת], מברכין

יא. יש לו לאדם לקדש על הכוס ערב שבת מבעוד יום, אף על פי שלא נכנסה השבת; וכן מבדיל על הכוס מבעוד יום, אף על פי שעדין היא שבת; שמצות זכירה לאמרה בין בשעת כניסתו ויציאתו, בין קדם לשעה זו במעט.

יב. מי שהיה אוכל בערב שבת, וקדש עליו היום והוא בתוך הסעודה - פורס מפה על השלחן [לכסות הפת עד אחר הקידוש], ומקדש; וגומר סעודתו, ואחר כך מברך ברפת המזון. היה אוכל בשבת, ויצא השבת והוא בתוך סעודתו - גומר סעודתו, ונוטל ידיו [מים אחרונים], ומברך ברפת המזון על הכוס, ואחר כך מבדיל עליו; ואם היה בתוך השתיה [יין] - פוסק ומבדיל, ואחר כך חוזר לשתייתו.

יג. היה אוכל וגמר אכילתו עם הכנסת שבת, מברך ברפת המזון תחלה, ואחר כך מקדש על כוס שני, ולא יברך ויקדש על כוס אחד - שאין עושין שתי מצוות בכוס אחד; שמצות קדוש היום ומצות ברפת המזון, שתי מצוות של תורה הן.

יד. אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסף על גבי המזבח; לפיכך, אם נתערב בו דבש או שאור, אפלו כטפת חרדל בחבית גדולה - אין מקדשין עליו; כך אנו מורים בכל המערב. ויש מי שמתיר לקדש עליו, ואומר: לא נאמר היין הראוי לנסף על גבי המזבח, אלא להוציא יין שריחו רע, או מגלה [פתוח ללא מכסה], או מבשל - שאין מקדשין על אחד מהן.

טו. יין שטעמו טעם חמץ - אף על פי שריחו ריח יין, אין מקדשין עליו. וכן שמרים שנזמן עליהן מים - אף על פי שיש בהן טעם יין, אין מקדשין עליהן. במה דברים אמורים? בשנזמן על השמרים שלשה [מידות מסיימות] מים, והוציא פחות מארבעה; אבל אם הוציא ארבעה - הרי זה יין מזוג [מעורב במים], ומקדשין עליו. **טז.** כלי שהיה מלא יין, אפלו מחזיק במה רביעיות - אם שתה ממנו מעט, הרי זה פגמו, ונפסל, ואין מקדשין על השאר; מפני שהוא כשיירי כוסות.

יז. יין שריחו ריח חמץ וטעמו טעם יין - מקדשין עליו; וכן יין מזוג. ויין צמוקים - מקדשין עליו; והוא שהיה צמוקים שיש בהם לחלוחית, שאם ירדף אותן יצא מהן דבש [מיץ]. וכן יין חדש מגתו, מקדשין עליו; וסוחט אדם אשכול של ענבים, ומקדש עליו בשעתו. מדינה שרב יינה שכר - אף על פי שהוא פסול לקדוש - מתר להבדיל עליו, הואיל והוא חמר המדינה.

יח. כשם שמקדשין בלילי שבת, ומבדילין במוצאי שבת - כך מקדשין בלילי ימים טובים, ומבדילין במוצאי יום ובמוצאי יום הכפורים - שכלם שבתות ה' הן. ומבדילין במוצאי ימים טובים לחלו של מועד, ובמוצאי שבת ליום טוב; אבל אין מבדילין במוצאי יום טוב לשבת. **יט.** נוסח קדוש יום טוב: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו מקל עם, ורוממנו מקל לשון, בחר בנו

בהבדלה: 'המבדיל בין קדש לחל, ובין אור לחשך, ובין ישראל לגוים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה', כדרך שאומר במוצאי שבת - שפסד ההבדלות הוא מונה. ואין צריך לברך לא על הבשמים, ולא על הנר; וכן אינו צריך לברך על הבשמים במוצאי יום הכפורים. כט. ולמה מברכין על הבשמים במוצאי שבת? מפני שהנפש דואבת ליציאת השבת, משמחין אותה ומישכן אותה בריח טוב.

עליו במוצאי שבת. אור שהקדח [שהוצא] מן העצים ומן האבנים, מברכין עליו במוצאי שבת - שהיא היתה תחלת ברייתו בידי אדם. אבל אין מברכין עליו במוצאי יום הכפורים, שאין מברכין במוצאי יום הכפורים אלא על אור ששבת [שהיה דלוק מערב יום הכפורים ושבת]; אף על פי שהדלק לחולה או לחיה ביום הכפורים, מברכין עליו - שהרי שבת מעברה.

כח. יום טוב שחל להיות באמצע שבת [י-שבע], אומר

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ט"ז תשרי ה'תש"ע

יום שני י' תשרי ה'תש"ע

יום שלישי י"א תשרי ה'תש"ע

יום רביעי י"ב תשרי ה'תש"ע

יום חמישי י"ג תשרי ה'תש"ע

מצוות עשה קכז.

המצוה הקכ"ז — הצווי שנוצטוינו להפריש מעשר מצמח הארץ, והוא אמרו יתעלה: "וכל-מעשר הארץ וגו' לה'" (ויקרא כז, ל) [כי את-מעשר בני-ישראל אשר ירימו לה' תרומה] (במדבר יג, כד). וכבר באר הכתוב (במדבר יח, כא), שהמעשר הזה ללוים. וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת מעשרות; וזהו הנקרא: מעשר ראשון, ואינו חובה מן-התורה אלא בארץ-ישראל.

יום שישי י"ד תשרי ה'תש"ע

מצוות עשה קכז. קכח.

מצוות לא תעשה קנב.

המצוה הקכ"ז נדפסה ביום הקודם.

המצוה הקכ"ח — הצווי שנוצטוינו להפריש מעשר שני, והוא אמרו יתעלה: "עשר תעשר את כל-תבואת ורעף היצא השדה שנה שנה" (דברים יד, כב), ולשון ספרי (פרשת ראה): "שנה שנה — מלמד שאין מעשרין אותו משנה לחברתה (אין לעשר יכול שנה אחת עלידי הפרשת מעשר מיבול שנה אחרת). אין לי אלא מעשר שני שבו דבר הכתוב, מניין לרבות שאר מעשרות? תלמוד לומר,

יום ראשון ט' תשרי ה'תש"ע

מצוות לא תעשה קלז.

המצוה הקל"ז — האזהרה שהזהרה החללה (אשה שנישאת לכהן בנישואין האסורים) מלאכול קדש שהיתה רשאית לאכלו, כלומר: התרומה וזהו ושוק (חלקי קרבן השלמים, ששייכים לכהן), והוא אמרו: "ובת-כהן כי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל" (ויקרא כב, יב), ובגמרא יבמות (סח). אמרו: "כי תהיה לאיש זר, כיון שנבצלה לפסול לה — פסלה". וממה שאמר: "בתרומת הקדשים" אמרו (שם סח): "במורם מן-הקדשים לא תאכל", כלומר: חזה ושוק ושם אמרו לכתוב קרא: היא בקדשים לא תאכל, מאי בתרומת הקדשים? שמעת מנה תרתי (יש ללמוד מכאן שני דינים), כלומר שאם נבצלה לפסול לה — נפסלה לתרומה; ושם היתה נשואה לזר ומת — חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק ונמצא לאו זה, שהוא "הוא בתרומת הקדשים לא תאכל", כולל שני ענינים: האחד אזהרה לחללה מלאכול קדש, והשני אזהרה לכהנת שנישאת לזר מלאכול חזה ושוק אף-על-פי שמת בעלה או גרשה. אבל אסור אכילתה בתרומה בעודה פתחת בעלה הזר אינו מפסוק זה אלא למדוהו: מקבלי הפרוש ממה-שנאמר: "וכל-זר לא-יאכל קדש" (שם, י), וכל-זמן שהיא פתחת הזר — הרי היא כזר ו"זר קרינא בה. ודע זה, וגם היא אם עברה על לאו זה — הרי היא לוקה.

שְׁאֵנִי טָהוֹר וְהוּא טָמֵא. וּבִגְמָרָא מְפֹת נִתְבָּאֵר עוֹד, שֶׁהַמַּעֲשֵׂר וְהַכֹּפּוּרִים אֲסוּר לְבַעַר (לֹאכֹל) מֵהֶם בְּטָמְאָה, וְהָאוֹכֵל בְּטָמְאָה עֲצָמָן — לֹקֵה, וּבִתְנָאֵי שְׂיֵאכֹל מַעֲשֵׂר זֶה בְּטָמְאָה בִּירוּשָׁלַם בְּלִי פְדִיּוֹן וְאִזּוּ לֹקֵה, כְּמוֹ שְׁזָכְרָנוּ. וּכְבָר נִתְבָּאֵר דִּינֵי מַצְוָה זוֹ בְּסוֹף מְפֹת (שם).

הַמַּצְוָה הַקִּנ"א — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּאֲכֹל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בָּאֲנִינוּת (באותו יום שמת אחד מקרוביו עליהם חייב להתאבל מן התורה — נקרא "אונן"), וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא-אֲכַלְתִּי בָאֲנִי מִמֶּנּוּ" (שם), וּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה (בכורים פרק ב משנה ב), שֶׁהַמַּעֲשֵׂר וְהַכֹּפּוּרִים טְעוּנִין הִבָּאֵת מְקוֹם (לירושלים) וְטְעוּנִין וְדוּי וְאֲסוּרִין לְאוּנָן. וְכֵן כָּל-אוּנָן אֲסוּר לְאֲכֹל בְּקֻדְשִׁים מִפְּסוּק זֶה. וּלְשׁוֹן הַתּוֹרָה גַּם כֵּן: "וּתִקְרָאנָה אוֹתֵי כָּאֵלָה וְאֲכַלְתִּי חֲטָאת הַיּוֹם הַזֶּה טֵב בְּעֵינֵי ה'" (ויקרא י, יט). וּכְבָר נִתְבָּאֵר דִּינֵי הָאֲנִינוּת בְּפֶרֶק ח' מִפְּסוּחִים (צא:) וּפֶרֶק ב' מִזִּבְחִים (טז), וְהָאוֹכֵל קֻדְשִׁים אוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בָּאֲנִינוּת — לֹקֵה.

יום ראשון ט"ז תשרי ה'תש"ע

מצות לא תעשה קמא. קמב. קמג.

הַמַּצְוָה הַקִּמ"א — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּאֲכֹל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁל דָּגָן (שם כולל לחמשת מיני תבואה) חוץ לירושלים, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא-תוֹכֵל לְאֲכֹל בְּשַׁעְרֶיךָ מַעֲשֵׂר דָּגָנְךָ" (דברים יב, יז). וְהָאוֹכֵל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּלִי פְדִיּוֹן — לֹקֵה; וְדוֹקָא בִּתְנָאֵי שְׁנִיתְבָּאֵר בְּסוֹף מְפֹת (יט), וְהוּא: שְׂיֵאכְלָנוּ בַּחוּץ (לירושלים) אַחֵר שְׂרָאָה פְּנֵי הַבַּיִת, כְּלוֹמֵר: לְפָנִים מִחוּמַת יְרוּשָׁלַם וְהוּא אֲמָרָם שָׁם: מֵאִמְתִּי חִיבִין עָלִינוּ? מְשִׁירָאָה פְּנֵי הַבַּיִת (ואחר כך יצא מירושלים ואכלו).

הַמַּצְוָה הַקִּמ"ב — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּאֲכֹל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁל תִּירוּשׁ (יין) חוץ לירושלים, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא-תוֹכֵל לְאֲכֹל בְּשַׁעְרֶיךָ מַעֲשֵׂר דָּגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ" (שם); וְהָאוֹכֵלוּ — לֹקֵה, וּבִאֲוֹתוֹ הִתְנָאֵי שְׁנִיתְבָּאֵר בְּמַעֲשֵׂר דָּגָן.

הַמַּצְוָה הַקִּמ"ג — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּאֲכֹל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁל יִצְהָר (שמן זית) חוץ לירושלים,

וּמַפְרָשׁ בַּתּוֹרָה (שם, כג), שֶׁמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי זֶה עוֹלָה לִירוּשָׁלַם וּבְעָלִיו אוֹכְלִים אוֹתוֹ שָׁם. וּכְבָר הִזְכַּרְנוּ מִקֶּדָם (מצות עשה קיט) אֶת-דְּבָרֵיהֶם בְּעֵנִין זֶה וּכְבָר עָסַק הַכְּתוּב בְּהִלְכוֹת מַצְוָה זוֹ וְאָמַר, שָׁמָּה שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהִבְיֹאוֹ מִחֲמַת רְחוֹק הַדֶּרֶךְ, יִפְדֶּה וְיַעֲלֶה דָמִיו לְבֵית הַבְּחִירָה וְיִוצִיאֵם שָׁם עַל מְזוֹן בִּלְבָד, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְכִי-יִרְחַק מִמֶּךָ הַמְּקוֹם כִּי לֹא תוֹכֵל שְׂאֵתוֹ" (שם, כד), גַּם אֲמָרָה הַתּוֹרָה בְּהִלְכוֹת מַצְוָה זוֹ, שָׁאֵם יִפְדֶּה אוֹתוֹ לְעַצְמוֹ יוֹסִיף חֲמֵשׁ וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְאִם-גָּאֵל יִגָּאֵל אִישׁ מִמַּעֲשָׂרוֹ חֲמִשִּׁיתוֹ יֹסֵף עָלָיו" (ויקרא כז, לא). וּכְבָר נִתְבָּאֵר פְּל-דִּינֵי מַצְוָה זוֹ בְּמַסְכַּת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. וְגַם הִיא אֵינָה חוֹבָה מִן-הַתּוֹרָה אֲלָא לְפָרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאִין מַעֲשֵׂר זֶה נֶאֱכָל אֲלָא בְּפְנֵי הַבַּיִת. וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (פרשת ראה): "מְקִישׁ אֲכִילַת בְּכוֹר לְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי: מָה בְּכוֹר אֵינוֹ נֶאֱכָל אֲלָא בְּפְנֵי הַבַּיִת אֵף מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לֹא יֵהָא נֶאֱכָל אֲלָא בְּפְנֵי הַבַּיִת".

הַמַּצְוָה הַקִּנ"ב — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּהוֹצִיא דָמִי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי (שהיה רחוק מירושלים ונפדה —), בְּזוּלַת הָאֲכִילָה וְהַשְׁתִּיָּה, וְהוּא אָמְרוּ בּוֹ: "וְלֹא-נִתְּתִי מִמֶּנּוּ לְמֵת" (דברים כז, יד), וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (ריש פרשת כי תבוא): "שָׁלֹא לְקַחְתִּי מִמֶּנּוּ אֶרֶץ וְתִכְרִיכִין". וְאֵם הוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֵיזָה דָּבָר — יֵאֲכֹל כְּגִידוֹ, כְּמוֹ שְׁנִיתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ. וְהִזְכִּיר אֶת-הַמֵּת לְחֻזּוֹק בְּאֵלוֹ יֹאמַר: אֶף-עַל-פִּי שֶׁהִיא מַצְוָה — לֹא יוֹצִיא עָלָיו מַעֲוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. וְנִרְאָה לִי שֶׁכֵּיּוֹן שְׁמִינִי יִתְעַלֶּה לְהוֹצִיא דָמִי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּמְזוֹן בִּלְבָד, כְּמוֹ שְׂאָמַר: "וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף וְגו'" (שם יד, כו) — הֲרִי הַמוֹצִיא אוֹתוֹ בְּזוּלַת הַמְּזוֹן, כְּאֵלוֹ נִתְּנוּ לְמֵת, שְׂאִין תוֹעֵלַת לְמֵת בְּכָף (ולכן הזכיר צרכי המת).

יום שבת קודש ט"ו תשרי ה'תש"ע

מצות לא תעשה קנ. קנא.

הַמַּצְוָה הַמַּשְׁלִימָה מֵאָה וְחֲמִשִּׁים — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּאֲכֹל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּטָמְאָה אֶפְלוֹ בִּירוּשָׁלַם, עַד שִׁיפְדֶּה. לְפִי שֶׁהַכֹּל אֲצִלָּנוּ שֶׁמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁנִיתְבָּאֵר פּוֹדִין אוֹתוֹ אֶפְלוֹ בִּירוּשָׁלַם, כְּמוֹ שְׁנִיתְבָּאֵר בְּמְפֹת (יט). וְהָאֲזִהְרָה עַל זֶה הוּא אָמְרוּ: "וְלֹא-בַעֲרֹתִי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא" (דברים כז, יד), וּבֵא בַּקְּבֵלָה (מכות, שם): בֵּין שְׂאֵנִי טָמֵא וְהוּא טָהוֹר בֵּין

וְהוּא אָמַר: "לֹא-תוּכַל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְנְךָ
וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ" (שם); וְהָאֹכֵל חֵיב מִלְּקוֹת
וּבְאוֹתוֹ תְּנַאי שְׁקָדָם בְּמַעֲשֵׂר דִּגְן. וְשָׂמָא תְּתַמָּה עַל
שְׁמִינּוֹ מַעֲשֵׂר דִּגְן וּמַעֲשֵׂר תִירוֹשׁ וּמַעֲשֵׂר יִצְהָר,
שֶׁלֹשׁ מִצְוֹת; דַּע שְׂאֵם אָכַל שְׁלִשְׁתָּן כְּאַחַד — לֹקֵה
עַל כָּל-אַחַת וְאַחַת: לְפִי שֶׁלֹאוּ זֶה שֶׁבֶפְסוּק זֶה אֵינוֹ
לֹאוּ שֶׁבִכְלָלוֹת שְׁאִין לֹקִין עָלָיו, אֲלֹא הוּא לְחֵלֶק.
וּכְפִירוֹשׁ אָמְרוּ בְּגִמְרָא בְּרִתּוֹת (ד:): "אָכַל מַעֲשֵׂר דִּגְן
וְתִירוֹשׁ וְיִצְהָר — חֵיב עַל כָּל-אַחַת וְאַחַת. וְכִי
לֹקִין עַל לֹאוּ שֶׁבִכְלָלוֹת? קָרָא יְתִירָא כְּתִיב (מצאנו
פסוק מיותר ללמד שלוקה). מְכַדִּי (הנה), כְּתִיב:
"וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְנְךָ תִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ
וְכו'..." (שם יד, כג) וְלָמָּה לִי לְמַהֲדֵר לְמַכְתְּבִינְהוּ
לְכַלְהוּ (לצורך מה חוזר ומפרט את כולם?) שְׁמַע מִינָּה
לְחֵלֶק" (בכוונת הפסוק, בפרוט הנוסף, "לחלק":
להפריד. להחשיב כל מין באיסור בפני עצמו). וּבְגִמְרָא
מְכוֹת אָמְרוּ: "מְכַדִּי, כְּתִיב: "וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה'
אֱלֹהֶיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְנְךָ תִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ", לְכַתּוּב
רַחֲמָנָא: לֹא-תוּכַל לֶאֱכֹל אוֹתָם בְּשַׁעֲרֶיךָ, מַהֲדֵר
פְּרוֹשִׁינְהוּ (חוזר ומפרט) לְכַלְהוּ לָמָּה לִי? שְׁמַע מִנָּה
לְיַחֲוֵדִי (ליחד) לֹאוּ לְכָל-חֵד וְחֵד". הָרִי נִתְבָּרָא
שֶׁכָּל-מָה שֶׁהִזְהִיר עָלָיו בְּפָסוּק זֶה, כָּל-עֵינִין וְעֵינִין
לֹאוּ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ. וְאַחֲזֹר לְהַשְׁלִים שְׁאָר הַלְאוּיִן
שֶׁכָּלֵל אוֹתָם הַפָּסוּק.

וְהוּא אָמַר: "לֹא-תוּכַל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְנְךָ
וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ" (שם); וְהָאֹכֵל חֵיב מִלְּקוֹת
וּבְאוֹתוֹ תְּנַאי שְׁקָדָם בְּמַעֲשֵׂר דִּגְן. וְשָׂמָא תְּתַמָּה עַל
שְׁמִינּוֹ מַעֲשֵׂר דִּגְן וּמַעֲשֵׂר תִירוֹשׁ וּמַעֲשֵׂר יִצְהָר,
שֶׁלֹשׁ מִצְוֹת; דַּע שְׂאֵם אָכַל שְׁלִשְׁתָּן כְּאַחַד — לֹקֵה
עַל כָּל-אַחַת וְאַחַת: לְפִי שֶׁלֹאוּ זֶה שֶׁבֶפְסוּק זֶה אֵינוֹ
לֹאוּ שֶׁבִכְלָלוֹת שְׁאִין לֹקִין עָלָיו, אֲלֹא הוּא לְחֵלֶק.
וּכְפִירוֹשׁ אָמְרוּ בְּגִמְרָא בְּרִתּוֹת (ד:): "אָכַל מַעֲשֵׂר דִּגְן
וְתִירוֹשׁ וְיִצְהָר — חֵיב עַל כָּל-אַחַת וְאַחַת. וְכִי
לֹקִין עַל לֹאוּ שֶׁבִכְלָלוֹת? קָרָא יְתִירָא כְּתִיב (מצאנו
פסוק מיותר ללמד שלוקה). מְכַדִּי (הנה), כְּתִיב:
"וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְנְךָ תִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ
וְכו'..." (שם יד, כג) וְלָמָּה לִי לְמַהֲדֵר לְמַכְתְּבִינְהוּ
לְכַלְהוּ (לצורך מה חוזר ומפרט את כולם?) שְׁמַע מִינָּה
לְחֵלֶק" (בכוונת הפסוק, בפרוט הנוסף, "לחלק":
להפריד. להחשיב כל מין באיסור בפני עצמו). וּבְגִמְרָא
מְכוֹת אָמְרוּ: "מְכַדִּי, כְּתִיב: "וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה'
אֱלֹהֶיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְנְךָ תִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ", לְכַתּוּב
רַחֲמָנָא: לֹא-תוּכַל לֶאֱכֹל אוֹתָם בְּשַׁעֲרֶיךָ, מַהֲדֵר
פְּרוֹשִׁינְהוּ (חוזר ומפרט) לְכַלְהוּ לָמָּה לִי? שְׁמַע מִנָּה
לְיַחֲוֵדִי (ליחד) לֹאוּ לְכָל-חֵד וְחֵד". הָרִי נִתְבָּרָא
שֶׁכָּל-מָה שֶׁהִזְהִיר עָלָיו בְּפָסוּק זֶה, כָּל-עֵינִין וְעֵינִין
לֹאוּ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ. וְאַחֲזֹר לְהַשְׁלִים שְׁאָר הַלְאוּיִן
שֶׁכָּלֵל אוֹתָם הַפָּסוּק.

אגרות קודש

ב"ה, י"ב תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מלפני ראש השנה, שנתקבל בימים שאין הזמן גרמא לענות בענין הדורש עיון,
ואתו רוב הסליחה על עכוב המענה,

בו כותב ע"ד עבודתו ומשרתו בקדש ב... וע"ד הקישוים שיש לו וכו' וכאילו בספק עומד האם
להמשיך בעבודה שם, או שיעתיק מושבו לעיר אחרת וכו',

ודעתי ברורה [מיוסדת ע"פ ששמענו כ"פ בכגון דא מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נב"מ זי"ע]
אשר עליו להמשיך בקדש במקומו עתה, ובפרט שהרי כבר נראית הזזה לטובה, ולא רק הזזה אלא גם שינוי
ממשי, ומחזק עוד פשיטות האמורה שנסיעתו משם עלולה להרוס ולבטל כל ההישגים דעד עתה. ובודאי
שימצאו כמה שיפרשו הנסיעה מהתם - כנסיגה ובריחה מן המערכה, ובודאי לדכוותי ידוע טבע בעלי בתים
ופסקי בע"ב (עיי' סמ"ע ונתיבות המשפט שו"ע חלק חושן משפט ס"ג סעיף ד') וחזק יהי' בטחונו, אשר
סו"ס יצליח להעמיד הקהלה על מכונה הראוי, וכמאמר חז"ל (בזהר ובמדרש): אני ישנה בגלותא ולבי ער
להקב"ה לתורתו ומצותיו,

והרי נכנסנו ז"ע בשנה חדשה שהיא שנה תמימה, שנה ועיבורה, שנת השמיטה אשר עלי' נאמר
שבת לה', (יעוין בפירוש הרמב"ן שם).

בכבוד ובברכת הצלחה בכל האמור לבשו"ט ולחג שמח.

שמואל א א א-ו

א וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן־הַרְמְתִים צוּפִים מֵהָר אֶפְרַיִם וְשֵׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶּן־יִרְמִיָּה בֶּן־אֵלִיהוּא בֶּן־תָּחוּ בֶן־צוּף אֶפְרַתִּי: וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם אַחַת חַנָּה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פְּנִינָה וַיְהִי לַפְּנִינָה יְלָדִים וּלְחַנָּה אֵין יְלָדִים: וְעַלָּה הָאִישׁ הָהוּא מְעִירוֹ מִיָּמִים | יְמִימָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת וּלְזַבֵּחַ לַיהוָה צְבָאוֹת בְּשָׁלָה וְשֵׁם שְׁנֵי בְנֵי־עָלִי חָפְנִי וּפְנִינָה כַּהֲנִים לַיהוָה: וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה וְנָתַן לַפְּנִינָה אֶשְׁתּוֹ וּלְכָל־בָּנֶיהָ וּבְנוֹתֶיהָ מְנוֹת: ה וּלְחַנָּה יָתַן מְנָה אַחַת אֶפֶס כִּי אֶת־חַנָּה אָהָב וַיְהִי סָגֵר רַחֲמָה: וּכְעַסְתָּה צִרְתָּה גַם־פָּעַם בְּעֶבֶר הָרַעְמָה כִּי־סָגֵר יְהוָה בְּעַד רַחֲמָה:

רש"י

לשילה. ומדרש אגדה (ילקוט שמעוני שם): בדרך שהיה עולה בשנה זו, לא היה עולה בשנה אחרת, כדי להשמיע ישראל ויעשו כמותו: (ד) ויהי היום. תרגום: והוא יום מועדא: (ה) מנה אחת אפים. (תרגום: חולק חד בחיר, הראוי להתקבל בסבר פנים יפות: (ו) צרתה. אשת בעלה, פנינה: גם כעס. כעס אחר כעס, תמיד, לכך נאמר 'גם כעס', היתה אומרת לה: כלום קנית היום מעפורת לבנך גדול, או חלוק לבנך קטן: בעבור הרעימה. שתתאונן, ורבותינו אמרו (בבא בתרא טז א): בעבור הרעימה, שתתפלל, ולשם שמים נתכוונה: בעד רחמה. כנגד רחמה, וכן כל לשון 'בעד':

מצודת ציון

(ג) מימים ימימה. משנה לשנה, וכן (ויקרא כה כט): 'ימים תהיה גאולתו': (ד) מנות. ענין מתנה וחלק כמו (שם ח כט) למשה היה למנה: (ה) אפים. מלשון פנים: (ו) צרתה. שתי נשים מאיש אחד תקראנה צרות, והוא מלשון צר ואויב, כי על פי רוב שונאות זו לזו: הרעימה. ענין זעם וזעף, כמו (יחזקאל כו לה) רעמו פנים:

היום. רוצה לומר: וכאשר בא היום של הבאת קרבנותיו, היה אלקנה זוכה שלמים, והיה נותן לפנינה וכו' מנות מזבח השלמים: (ה) מנה אחת. רוצה לומר: מיוחדת ביופי, ולתוספת ביאור אמר 'אפים', רוצה לומר: הראויה לקבל אותה בסבר פנים יפות: וה' סגר רחמה. ולא ילדה, והיתה מצירה, ולזה הראה לה חיבה יתירה להפג צערה: (ו) וכעסתה צרתה. פנינה צרתה, היתה מכעסת אותה בדברים: גם כעס. רוצה לומר: וחזרת ומכעסת פעמים רבות: בעבור הרעימה. בכדי שתהיה חנה זעופה וקצופה: כי ה' סגר רחמה. רוצה לומר: ובזה היה מקום לפנינה להכעיסה, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ילקוט שמעוני רמז עז): שאמרה לה בדרך לעג, כלום קנית מעפורת לבנך הגדול, או חלוק לבנך הקטן. והיא גם היא נפשה מרה לה בעבור עקרותה, ונוח הדבר להכעיסה:

(א) ויהי איש אחד. הכל לפי הסדר, משה מסר את התורה ליהושע, ויהושע לזקנים, ושופט מסר לשופט, עד שהגיע לעלי, וממנו לשמואל, כמו ששנינו (אבות א א): וזקנים לנביאים: מן הרמתיים צופים. שתי רמות היו, שצופות ורואות זו את זו. ויונתן תרגם: צופים, מתלמידי נביאיא: אלקנה. לוי היה, מבני אביאסף בן קרח, כן נתייחס בדברי הימים (א ה ח): אפרתי. יונתן תרגם: בטורא דבית אפרים (בהר אפרים). ומדרש אגדה (ילקוט שמעוני שמואל א רמז עז): אפרתי. בן פלטין אבגיננוס, אדם חשוב, כמו (בבא מציעא קט א): אפריון נמטייה לרבי שמעון, לשון חן: (ג) ועלה האיש. לשון הוה הוא, היה עולה מזמן מועד למועד

מצודת דוד

(א) מן הרמתיים צופים. הוא שם מקום, על שם שהיו בה שתי גבעות רמות, צופים ומקבילים זה מול זה: אפרתי. על צוף יאמר, שהיה גם הוא מהר אפרים, ולא מבני אפרים, כי לוי היה ומבני קרח: (ג) ועלה האיש ההוא. מעולם היה מנהגו לעלות אל שילה בכל שנה ושנה, להשתחות ולזבוח לה': כהנים. רוצה לומר: סגני הכהונה, כי עלי אביהם שימש בכהונה גדולה: (ד) ויהי

דברי הימים ב יח לב-לד

לֹב וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב כִּי לֹא־הָיָה מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּשׁוּבוּ מֵאַחֲרָיו׃
 לֹב וַאִישׁ מִשָּׁךְ בִּקְשָׁתָהּ לְתַמּוֹ וַיֵּךְ אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשְּׂרִיץ
 וַיֹּאמֶר לָרֶכֶב הִפֹּךְ יִדְּיָךְ (יִדְּךָ קרי) וְהוֹצֵאתָנִי מִן־הַמַּחֲנֶה כִּי הִחֲלִיתִי׃ לֹב וַתַּעַל
 הַמִּלְחָמָה בַּיּוֹם הַהוּא וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הָיָה מַעֲמִיד בַּמִּרְפָּה נֹכַח אָרֶם
 עַד־הָעֶרֶב וַיָּמָת לָעֵת בּוֹא הַשָּׁמֶשׁ׃

דברי הימים ב יט א-ג

יט א וַיָּשָׁב יְהוֹשָׁפָט מִלֶּךְ־יְהוּדָה אֶל־בֵּיתוֹ בְּשָׁלוֹם לִירוּשָׁלַם׃ ב וַיֵּצֵא אֶל־פָּנָיו
 יְהוּא בֶן־חֲנָנִי הַחֹזֶה וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט הֲלָרָשָׁע לַעְזוֹר וּלְשֹׁנָאֵי יְהוָה
 תֵּאָהָב וּבְזֹאת עָלֶיךָ קָצַף מִלִּפְנֵי יְהוָה׃ ג אָבָל דְּבָרִים טוֹבִים נִמְצְאוּ עִמָּךְ
 כִּי־בַעֲרַת הָאֲשֵׁרוֹת מִן־הָאָרֶץ וְהַכִּינוֹתָ לְבָבְךָ לְדֹרֵשׁ הָאֱלֹהִים׃

רש"י

(לג) ואיש משך בקשת. איש ישראל מתכוין לירות במחנה ארם ובלא כוונתו: ויך. החץ את המלך ישראל: בין הדבקים ובין השריץ. בין אותה רצועה שמדביקין הכובע שעל ראשו לשריון ואין לומר מצרי הי' כי למי נתכוין והלא מלך ארם צוה לא תלחמו את הקטן ואת הגדול כי אם את מלך ישראל לבדו ואף לו לא נתכוין שהרי כתיב לתומו אלא בעל כרחו י"ל ישראל היה המורה ונתכוין לירות במחנה ארם ולפי תומו הכה את מלך ישראל: ויאמר לרכב. למנהיג את המרכבה: והוצאתני מן המחנה.

כלומר מן המערכה הזו הראשונה והושיבני במערכות האחרונות: (לד) ותעל המלחמה. נסתלקה ולא הוזק אחד מישראל כי אם מלך ישראל לבדו כדבר הנביא שאמר (לעיל ב יח) לא אדונים לאלה ישובו איש לביתו בשלום לשלום לא נאמר כי נהרג אחאב: מעמיד במרכבה. החזיק ועמד במרכבה שלא יבינו ישראל מכתו ויברחו ותחילת נפילה ניסה: (ג) כי בערת האשורות. כדלעיל ועוד הסיר את הבמות וגו': לדרוש האלהים. כדלעיל (ב יז) כי לאלהי אביו וגו':

מצודת דוד

(לב) ויהי כראות וכו'. כי ראו אשר אנשי יהודה לבד באו לעזור מזה ידעו שאין זה מלך ישראל: (לג) לתמו. בתמימות שלא נתכוין לאחאב שהרי לא היה ניכר: בין הדבקים ובין השריץ. השריון הזה מעשהו מברזל כעין לבוש ועשוי נקבים ודבוקים בו קליפים כעין קשקשים וכמ"ש ושריון קשקשים הוא לבוש (ש"א י"ז) ועשויים הם לסתום נקבי השריון לבל יכנס בהם חץ והם הקרוים דבקים כי המה דבוקים בהשריון ולזה אמר שבא החץ בין אחד מהקשקשים ובין השריון ונכנס בנקב השריון ונתחב בהגוף: לרכב. הוא המוליך את הרכב: הפוך ירך. לשוב לאחור: החליתי. נעשיתי חולה ולא גלה לרכבו שהוכה שלא יבעית אותו ויודע לכולם וינוסו מן המלחמה: (לד) ותעל. המלחמה עלתה למעלה כי נתחזקו מערכה מול מערכה: היה מעמיד. בהיותו חוץ למחנה היה מתחזק לעמוד במרכבה מול ארם שלא ירגישו בו אנשיו וימס לבבם: לעת בא השמש. כאשר שקעה השמש: (ב) אל פניו. לקראתו: הירשע לעזור. היתכן שהלכת לעזור לרשע והוא אחאב: ובזאת. ובעבור זאת יש עליך קצף מה': (ג) אבל דברים טובים. ר"ל אבל מ"מ לא יעזבך כי נמצאו עמך דברים טובים המגינים עליך:

מצודת ציון

(ג) בערת. ענין הפנוי מן העולם וכן ובערתי אחרי בית ירבעם (מלכים א יד):

ומפרש כיצד לומדים זאת: **לֹא מִי** – וכי לא! **אִמְר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל**, שאכילת
חֵד פִּירָא – מין אחד מהפירות הנטועים בשדה, הֵנִי חֻזְקָה לְבוֹלָהּ פִּירֵי –
 הרי זה חזקה לכל הפירות שבשדה, אף שלא אבל מהם, ולכן כשאכל
 שלשה מינים בשלשה זמנים נחשבים אכילות אלו לשלש שני חזקה, כיון
 שאכילת כל מין נחשבת לשנת חזקה, **הָכָא נָמִי** – כך גם לרבנן, אכילת
 עשר אילנות מתוך השלושים נחשבת חזקה אף לעשרים האחרים, משום
 דְּהֵנִי – אלו שאכל בשנה אחת, הוּוּ חֻזְקָה לְהֵנִי – נחשבים לחזקה גם
 לאותם שלא אבל בשנה זו, וְהֵנִי – וכן אלו שאכל בשנה האחרת, הוּוּ חֻזְקָה
 לְהֵנִי – נחשבים לחזקה גם לאותם שלא אבל בשנה זו.
 הגמרא מגבילה דין זה: וְהֵנִי מִיָּלִי – ומה שאמרנו שמועיל אכילת אילנות
 כחזקה לאילנות שלא אבל מהם, זה רק **הֵיכָא ו** – באופן **דְּלֹא אִפִּיקוּ** –
 שהאילנות שלא אבל מהם לא הוציאו פירות באותה שנה, **אֲבָל** אם **אִפִּיקוּ**
 – הוציאו גם שאר האילנות פירות **וְלֹא אֲבָל** מהם, **לֹא הוּוּא** – אינו נחשב
חֻזְקָה, שבזה שלא אבל את הפירות של שאר האילנות גילה שאין השדה
 שלו, ולכן פחד להחזיק חזקה גמורה, ולכן לא חשב המערער למחות בו.
 הגמרא מוסיפה הגבלה לדין זה: **וְהוּא** – מה שאמרנו שמועיל אכילת
 אילנות אלו כחזקה לאילנות אחרים, זה רק באופן **דְּכֹאֵן בְּאֵזוּן** –
 שהאילנות שאכל בכל שנה מפורדים בכל השדה, ומכל בית סאה אבל
 שלושה אחרים, ובוזה נחשב שהחזיק בכל השדה בכל שנה, אבל אם אבל
 בכל שנה עשרה אילנות אחרים בבית סאה אחר, לא עלתה לו חזקה כלל,
 מפני שכל בית סאה נחשב כשדה בפני עצמו, ואין אכילת בית סאה זו עולה
 לו לחזקה לבית סאה אחר.
 ממשיכה הגמרא לדין בידינו מטע, אלא שדנה בשנים שלקחו נטיעות
 וקרקע. אומרת הגמרא: שנים שקנו ביחד שדה אילן, אלא שוֹהַ הַחֻזְקָה
בְּאֵילָנוֹת – אחד קנה רק את האילנות בקנין חזקה, וכגון שנטל מענפיהם,

וְהוּוּ הַחֻזְקָה בְּקִרְקָע – ואחד קנה רק את הקרקע על ידי שעשה בה קנין
 חזקה, וכגון שעדר בה מעט. **אִמְר רַב זְבִיד**, וְהוּוּ הַחֻזְקָה בְּאֵילָנוֹת קִנְיָה רק
 את הֵאֵילָנוֹת לפירותיהם, ואין לו חלק בקרקע לענין זה שאם יבשו האילנות
 אינו יכול ליטע אחרים במקומם, וְהוּוּ הַחֻזְקָה בְּקִרְקָע קִנְיָה רק את הקרקע,
 ואין לו חלק באילנות ובפירותיהם. **מִתְקִיף לֵה רַב פִּפְא** – מקשה רב פפא
 על דברי רב זביד, **אִם כֵּן** – אם כדבריך שאין לו **לְבַעַל אֵילָנוֹת בְּקִרְקָע**
כְּלוּם, לִימָא לִיה **כְּבַעַל קִרְקָע לְבַעַל אֵילָנוֹת** כשיבשו האילנות, הרי אין לך
 חלק בקרקע מלבד מה שנצרך ליניקת האילנות, וכעת שיבשו האילנות
 ואינם צריכים עוד ליניקת הקרקע, עָקוֹר אֵילָנָה שְׁקוּל וְזִיל – תעקור את
 האילנות וקח אותם מהקרקע שלי ולך, ולא תיטע אילן אחר במקומו. **אֲלֵא**
אִמְר רַב פִּפְא, וְהוּוּ הַחֻזְקָה בְּאֵילָנוֹת קִנְיָה אֵילָנוֹת וְחֻצֵי קִרְקָע, כלומר,
 קנה את האילנות ואת חלק מהקרקע מה שנצרך לטיפול באילנות, וְהוּוּ
 שהחזיק בקרקע קִנְיָה חֻצֵי קִרְקָע, כלומר, יש לו את שאר הקרקע.
 ממשיכה הגמרא לדין בדין שדה אילן החלוק בבעלות הקרקע והאילנות.
 אומרת הגמרא: **פְּשִׁיטָא** – דין זה פשוט, שאם **מִכָּר קִרְקָע וְשִׁיר אֵילָנוֹת**
לְפָנָיו – לעצמו, **יֵשׁ לוֹ קִרְקָע** – ודאי השאיר המוכר לעצמו חלק בקרקע
 כדי צורך האילנות ומחיתם. **וְאִפִּילוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר, מוֹכֵר בְּעֵין יָפָה**
מוֹכֵר – אדם המוכר לחבירו בית או קרקע, מוכר ברוח ואינו משייר לעצמו
 חלק בקרקע לתשמישו, הֵנִי מִיָּלִי – דין זה שאדם מוכר בעין יפה ולא משייר
 לעצמו, לא נאמר אלא **לְנָפִי** מוכר בית ששייר לעצמו **כּוֹר וְדוּת**, משום
דְּלֹא מִכְּחָשׁוּ בְּאֵרְעָא – הבור והדות אינם מזיקים את הקרקע וממילא אין
 הלוקח נמנע מלזרוע על שפתם, ולכן אין המוכר חושש שהלוקח יתבענו
 לסותרם או להוציאם ממקומם, ואינו מעלה בדעתו להשאיר לעצמו סביבם
 דרך ללכת אליהם, **אֲבָל** המוכר קרקע ומשייר לעצמו את הֵאֵילָנוֹת

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ובהנוגע לסיום מכתבו, שעדיין לא מצא שום מקור פרנסה, - בודאי במח"כ, לא דייק בביטוי
 האמור, שהרי ברור הדבר, ואומרים זה בשם ומלכות, אשר ה' אלקינו מלך העולם הזן את העולם כולו
 בטובו בחן ובחסד וברחמים וכו', ואף שברכת המזון מן התורה אבל לא הנוסחא, הנה נוסף על אשר ערבים
 דברי סופרים וחומר בד"ס, הרי נוסח דברכה ראשונה דברכת המזון נתקן ע"י משה רבנו, מקבל הראשון
 של התורה, רעיא מהימנא של כל בני ישראל בכל הדורות עד הים, א"ת הים אלא היום, האחרון (ספרי
 עה"פ שם).

אלא שלימוד זכות על הביטוי, שגם יעקב אבינו נשא עיניו אל ההרים מאין יבוא עזרי, אבל כמוכן
 אין זה מספיק, שהרי סיפור ע"ד יעקב אבינו הוא סיפור ע"מ להורות לכל הבאים אחריו, שבאם מי שהוא
 יעמיד השאלה, תשובה מוכנה מאבינו יעקב - עזרי מעם ה'.

ויהי רצון שבקרוב ממש, תומשך ברכת השי"ת בנוסח הברכה האמורה למטה מעשרה טפחים.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכה"ל.

נ.ב.

אף שאינו מזכיר ע"ד לימוד החסידות, תקותי שקובע עתים לה, ועכ"פ יקבע מכאן ולהבא וכציווי
 הידוע באופן דמיעלין בקדש, וכמדובר עד"ז בעת התראותנו.

בבא בתרא. פרק שלישי – חזקת הבתים דף לו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" פט תוספות

לאו מי אמר רבי ישמעאל חרא פירא הוה חזקה לכולהו פירי – דבמקום חזיתם
מהני למקום התבואה והדקין, וכאילו החזיק בשלשתן דמי. וכן שכנס את תבואתו
– כמי שהחזיק בשלשתן דמי, שמן הטעם הוה הוה חזקת שלש שנים בכל השדה אף
על פי שלא החזיק בו בכולהו פעם אחת. הכי נמי חזקת מקום עשרה אילנות של שנה
ראשונה זו – חשובין כאילו החזיק נמי
במקום העשרים, וכן בשניה, וכן בשלישית,
כאילו החזיק בכל שנה בשלשה אילנות. והני
מילי – דהוה חזקה באכילת שלשים אילנות
בשלש שנים כדאי גזנא – דהכא דלא אפיק
אחרני, כי העשרים לא עשו פירות כי אם
עשרה לבר בכל שנה, דומיא דרבי ישמעאל
שמלקט כל מה שגדל בשדה. ופירש רבינו
תנאל: כגון גנות שוה, שאין פירותיהם
נגמרים עד שלש שנים. אבל אי אפיק – הני
אילנות כולוהו פירות בכל שנה, ולא אכל
אלא עשרה מניניה – לא הוה הני עשרה
חזקה לעשרים. דכין דלא אכל כל הפירות
– גילה על עצמו שהשדה אינה שלו, וירא
לחזקת חזקה נמורה, ולפיכך לא חשש זה
המערער למחות, ולא הוה חזקה. והוה
דבואי בווי – לשון בועה. כלומר, והני מילי
דהוה חזקה כשאכל עשרה בכל שנה – היינו
על ידי פיזור, שאכל שלשה בכל בית סאה,
דנמצא מחזיק כל השדה. אבל אכל עשרה אילנות ביחד בבית סאה זה, ובשנה שניה
כמו כן בבית סאה שני, וכן בשלישית, דכל בית סאה חשוב שדה האילן
בפני עצמו, ואשר שלם לא הוה חזקה לשדה אחר. והיינו נמי דומיא דרבי ישמעאל
דכנס את תבואתו ומסך את זיתיו כו', שבכל השדה הוא אוכל, דסתם שדה האילן
על פני כולו מפורזין חזיתים והדקלים. זה החזיק באילנות זה החזיק בקרקע – שני
לקחות שלקחו שדה האילן מאדם אחד ביחד, וכל הקרקע היה צריך לאילנות, שזו
נטועים כדן שדה אילן. והכי מתוקמא סוגיא דשמעתין. לאחד מבר הקרקע ולאחד
מבר האילנות, והחזיק כל אחד בשלו, כגון דרפק בה פורתא או עשה שום עבודת
קרקע כל אחד בשלו, דקרקע בקנה בכסף בשטר ובחזקה. ולא חזקת שלש שנים
מיירי, ובהדיא מפרש לקמיה דרבשני לקחות מיירי. אמר רב זביד זה קנה אילנות –
לפירותיהן, בלא קרקע. שאם יבשו האילנות – לא יטע אחרים במקומן. וזה קנה כל
הקרקע, אפילו אם יש שם שלשה אילנות, דתנן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא
פא, א) דקנה קרקע תחתיהם וביניהן וחרצה להן כמלא אורה וסלו – הני מילי בלוקח
אחד הקונה אילנות בתוך של חבירו, דקנה קרקע. אבל הכא בשני לקחות שלוקחין
ביחד, זה אילנות זה קרקע – מצי אמר ליה בעל הקרקע לבעל האילנות: כי היכי
דלדידי לית לי באילנות – לדידך נמי לית לך בקרקע, והכי מפרש לקמיה. לימא ליה
– כשייבש האילן: עקור אילנך שקול וזיל, ולא תטע אחר במקומו. אבל כל זמן
שהוא טוען פירות – אינו יכול לומר כן. ואף על גב דקרקע אין לו – האילן כמות
שהוא יונק מן הקרקע קנאו לפירותיו. והכי נמי מוכח לקמן בשמעתא. מדאמר ליה
מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי: אי כורכמא ירשקא זבין ליה כו'. וב"המוכר
את הספינה" (שם נמי תנן): הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו – הרי זה קנה
קרקע כו', ואם תתן – אי קנה. אלמא, אף על גב דאין לו קרקע קתני, ולא
יעקרו עד שימות, והוא הדין להא דרב זביד. זה קנה אילנות וחצי קרקע – לאו
דוקא חצי קרקע, אלא הצריך לאילנות; תחתיהן, וביניהן, וחרצה להן, כמלא אורה
וסלו. אי נמי, דוקא קאמר חצי, וכגון שכל הקרקע צריך לאילנות, אם לא מפני שמכר
הקרקע לחבירו. ואפילו לא הוה אלא שני אילנות, דקיימא לן ב"המוכר את הספינה"
דאין להן קרקע – הכא יש להן. דכין דשני לקחות הן שקונן ביחד – מצי אמר
ליה בעל האילנות לבעל הקרקע: כי היכי דלדידך בעין יפה זבין – לדידי נמי כו',
והכי מפרש לקמיה. מבר קרקע ושייר אילנות לפניו – אפילו אינן אלא שנים, לא
לו קרקע כדי מחית האילנות וצורכן, וגם אם יבשו – יטע אחרים במקומן, דודאי
מוכר לעצמו שייר קרקע. והכי אמרין בהדיא ב"המוכר את הבית" (בבא בתרא עא,
א) אמר רב הונא: אף על גב דאמר רבנן הקונה שני אילנות בתוך של חבירו הרי זה
לא קנה קרקע, מבר קרקע ושייר שני אילנות לפניו – יש לו קרקע. ואפילו לרבי
עקיבא דאמר כו' – פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן לקמן ב"המוכר את הבית" (סד, א) ו
בשני מקומות. גבי מוכר את הבית תנן: לא מוכר את הדיעץ כו' ולא את הבור ולא
את הדות, אף על גב דכתב לו עומקא ורומא, וצריך ליקח לו דרך, דברבי רבי עקיבא.
דמוכר בעין יפה מוכר, ולא שייר במכירתו כלום. וחכמים אומרים: אינו צריך ליקח
לו דרך, דמוכר בעין רעה מוכר. וגבי מוכר את השדה תנן נמי הכי, דאמרין מוכר בעין יפה מוכר, ולא שייר אל עצמו דרך ללכת אל בורו. הני מילי גבי בור ודות – הוא
דקאמר רבי עקיבא דלא עיבך דרך לעצמו סביבות חבור כלום – דלא מכחשי בארעא, שיכול להקוח לזרוע על שפתו ולא יציעק עליו להקוח לעקור בורו מכאן, דהא אינו
מזיק כלל. והלכך לא אסיק מוכר אדעתיה לעכב לעצמו כלום מן הקרקע, והלכך צריך לקח ממנו דרך בדמים לילך אל בורו.

שוה, שמשעה שנתנו עד לקטתן שלש שנים, כדתנן (שביעית פרק חמישי משנה א)
בנות שוה שבעית שלחן שנה שניה. פירוש: בשנה שניה של שנה שמיטה, לפי שאותן פירות
שנלקטים בשנה שניה של שמיטה נצטוו בשביעית, ואסורין כדן שביעית. ולכך אוקמה
רבינו חננאל בבנות שוה, דבשאר אילנות באלף שנים לא יאירע זה דבשלשים אילנות
ילקו בשדופן שלש שנים, ואותן שלקו בשנה זו לא ילקו בשנה זו, ובזו בווי, ואם תאמר.
היכי מצי מיירי בבנות שוה? והא בריש פירקין אמרין גבי חזקה בעין דבעידנא דאיתיה
להאי פירא ליתא להאי פירא, והכא כשאכל פירות שנה ראשונה ושניה כבר נחנטו
פירות שנת שלש ויש לומר: כיון שערין יש שנה עד גמר שלחן – הוי שפיר בעידנא
דאיתיה להאי פירא ליתא להאי פירא. זה החזיק באילנות כו' – פירש הקמטרי: דלא
בחזקת שלש שנים איירי, אלא שמכר לזה קרקע ולזה אילנות, והחזיק כל אחד בשלו,
כגון דרפק בה פורתא, ובעל אילנות פשחניה. כדאמר לקמן: האי נאן דפשח דיקלא
אדעתא דדיקלא – קני. וקשה לרבינו יצחק: דלא הוה ליה למקבעיה אמנותיהן דהכא.
דאיירי בחזקת שלש שנים, אלא לקמן גבי חזקות של קנין. ועוד: דאמאי נקט חזקה טפי
משטר וכסף וחליפין? הוה ליה למינקט מבר סתם, כדנקט מבר כבולה סוגיא דבסמון
ונראה לרבינו יצחק: דאיירי בחזקת שלש שנים, דלרב זביד זה קנה אילנות זה קנה
קרקע, ואין לבעל אילנות בקרקע כלום. ולכך, כי יבשו – לא יטע אחרים במקומן,
ורב פפא סבר דזה קנה אילנות וחצי קרקע. פירוש: לא שיקנה בגוף הקרקע כלום,
שהרי זה החזיק בכל הקרקע. אלא לענן שאם יתייבשו – יטע אחרים במקומן. ומינה
שמעינן בסמון ומכר לזה אילנות ולזה קרקע, דלרב זביד אין לבעל אילנות בקרקע
כלום ליטע אחרים במקומן לכשיבשו, ולרב פפא יש לו, דסברא הוא דאם מכר לזה
אילנות ולזה קרקע בסתם קנה בעל אילנות הקרקע ליטע אחרים במקומן לכשיתייבשו
לימא ליה בעל קרקע ולבעל אילנות עקור אילנך שקול וזיל – פירוש: לכשיתייבשו.
ואף על פי שכן הוא אמת לרב זביד, מכל מקום פריך ליה רב פפא, דאין סברא
שידחוק אותו מיד לעקור כשיבש, כיון דשלשה אילנות מכר לו. ועוד: מצינו למימר
"עקור אילנך" – לאלתר קאמר. והכי קשיא לרב פפא: כיון דאפילו בשלשה אילנות
אמרת דאין לו בקרקע כלום, אף על גב דבעלמא בשלשה אילנות אית ליה קרקע, משום
דבשני לקחות שאני, וקאמר ליה: כי היכי דלדידי לית לי באילנות הכי נמי לדידך לית
לך בקרקע, אי חשיב האי טעמא – אם כן לאלתר נמי, קודם שיבש לימא ליה "עקור
אילנך" ואף על גב דבעלמא בחד לוקח בקנה שנים דלא קנה קרקע מכל מקום יעמוד
שם האילן עד שימות – הכא גרע טפי, מהאי טעמא דאית לך "כי היכי דלדידי כו",
אלא דאי לית לך למימר האי טעמא. להכך, כשמכר לזה קרקע ולזה אילנות – בעל
אילנות קנה מקום הגוע ליטע אחרים במקומן כשיבשו. ומיירי בין בשלשה אילנות בין
בשנים, כדפירש הקמטריס. ואפילו בשלשה אין לו קרקע הצריך לאילנות, וכיון שפירש
בהדיא לזה קרקע, ואפילו בשני אילנות כשיבשו – יטע אחרים במקומן, משום "כי היכי
דלדידך בעין יפה זבין כו'.

וכמה יהו רחוקים ממטע עשרה לבית סאה, פחות מכאן או יותר על כן, או שקנה
בוה אחר זה – לא קנה את הקרקע ולא את האילן שביניהם. ובתר הכי קתני במקדש
ההיא דמייתי ב"המוכר את הבית" (בבא בתרא עב, א). ונראה ד"פחות מכאן" דקתני
גבי הקדש קאי נמי א"כדי שיעבור בקר וכליו", ו"יותר מכאן" קאי א"לביית סאה", כמו
גבי מבר. ולפי זה נמי ליכא למימר דאין חילוק
בין חזקה לדא. וסבר אבבי כהוא ארייחא
דרתוספתא, דהא אבבי גופיה סבר כרב נחמן,
דאמר: משמונה ועד ששה עשר – דאמר ליה
אבבי לרב יוסף: לא תפלוג עליה דרב נחמן,
ואם תאמר: ואי מדמינן מבר להקדש, אם כן
קשיא דרבי שמעון אדרבי שמעון, דההיא
ד"המוכר את הבית" מוקמין לה כרבי שמעון,
וב"המוכר את הספינה" (שם פג, א) אמר, רבי
נאיר דרבי שמעון אומרים: הנוטע את כרמו
שמונה על שמונה – מותר להביא זרע לשם.
אלמא חשיב רבי שמעון בשמונה אמות
מפחרים. ומייתי התם ראיא מינה למכר
אילנות ונראה לרבינו שמשון כן אברהם: דלא
מוקי לה ב"המוכר את הבית" (שם עב, א),
כרבי שמעון אלא במאי דקא סבר מקדיש בעין
רעה הוא מקדיש, אבל במאי דחשיב בשמונה
אמות מפחרים – לא קיימא כותיה. **היכא**
דלא אפיק – פירש רבינו תנאל: כגון בנות
שוה, שמשעה שנתנו עד לקטתן שלש שנים, כדתנן (שביעית פרק חמישי משנה א)
בנות שוה שבעית שלחן שנה שניה. פירוש: בשנה שניה של שנה שמיטה, לפי שאותן פירות
שנלקטים בשנה שניה של שמיטה נצטוו בשביעית, ואסורין כדן שביעית. ולכך אוקמה
רבינו חננאל בבנות שוה, דבשאר אילנות באלף שנים לא יאירע זה דבשלשים אילנות
ילקו בשדופן שלש שנים, ואותן שלקו בשנה זו לא ילקו בשנה זו, ובזו בווי, ואם תאמר.
היכי מצי מיירי בבנות שוה? והא בריש פירקין אמרין גבי חזקה בעין דבעידנא דאיתיה
להאי פירא ליתא להאי פירא, והכא כשאכל פירות שנה ראשונה ושניה כבר נחנטו
פירות שנת שלש ויש לומר: כיון שערין יש שנה עד גמר שלחן – הוי שפיר בעידנא
דאיתיה להאי פירא ליתא להאי פירא. זה החזיק באילנות כו' – פירש הקמטרי: דלא
בחזקת שלש שנים איירי, אלא שמכר לזה קרקע ולזה אילנות, והחזיק כל אחד בשלו,
כגון דרפק בה פורתא, ובעל אילנות פשחניה. כדאמר לקמן: האי נאן דפשח דיקלא
אדעתא דדיקלא – קני. וקשה לרבינו יצחק: דלא הוה ליה למקבעיה אמנותיהן דהכא.
דאיירי בחזקת שלש שנים, אלא לקמן גבי חזקות של קנין. ועוד: דאמאי נקט חזקה טפי
משטר וכסף וחליפין? הוה ליה למינקט מבר סתם, כדנקט מבר כבולה סוגיא דבסמון
ונראה לרבינו יצחק: דאיירי בחזקת שלש שנים, דלרב זביד זה קנה אילנות זה קנה
קרקע, ואין לבעל אילנות בקרקע כלום. ולכך, כי יבשו – לא יטע אחרים במקומן,
ורב פפא סבר דזה קנה אילנות וחצי קרקע. פירוש: לא שיקנה בגוף הקרקע כלום,
שהרי זה החזיק בכל הקרקע. אלא לענן שאם יתייבשו – יטע אחרים במקומן. ומינה
שמעינן בסמון ומכר לזה אילנות ולזה קרקע, דלרב זביד אין לבעל אילנות בקרקע
כלום ליטע אחרים במקומן לכשיבשו, ולרב פפא יש לו, דסברא הוא דאם מכר לזה
אילנות ולזה קרקע בסתם קנה בעל אילנות הקרקע ליטע אחרים במקומן לכשיתייבשו
לימא ליה בעל קרקע ולבעל אילנות עקור אילנך שקול וזיל – פירוש: לכשיתייבשו.
ואף על פי שכן הוא אמת לרב זביד, מכל מקום פריך ליה רב פפא, דאין סברא
שידחוק אותו מיד לעקור כשיבש, כיון דשלשה אילנות מכר לו. ועוד: מצינו למימר
"עקור אילנך" – לאלתר קאמר. והכי קשיא לרב פפא: כיון דאפילו בשלשה אילנות
אמרת דאין לו בקרקע כלום, אף על גב דבעלמא בשלשה אילנות אית ליה קרקע, משום
דבשני לקחות שאני, וקאמר ליה: כי היכי דלדידי לית לי באילנות הכי נמי לדידך לית
לך בקרקע, אי חשיב האי טעמא – אם כן לאלתר נמי, קודם שיבש לימא ליה "עקור
אילנך" ואף על גב דבעלמא בחד לוקח בקנה שנים דלא קנה קרקע מכל מקום יעמוד
שם האילן עד שימות – הכא גרע טפי, מהאי טעמא דאית לך "כי היכי דלדידי כו",
אלא דאי לית לך למימר האי טעמא. להכך, כשמכר לזה קרקע ולזה אילנות – בעל
אילנות קנה מקום הגוע ליטע אחרים במקומן כשיבשו. ומיירי בין בשלשה אילנות בין
בשנים, כדפירש הקמטריס. ואפילו בשלשה אין לו קרקע הצריך לאילנות, וכיון שפירש
בהדיא לזה קרקע, ואפילו בשני אילנות כשיבשו – יטע אחרים במקומן, משום "כי היכי
דלדידך בעין יפה זבין כו'.

ראי' לא מצי למימר ליה עקור אילנך שקול חזיל – פירוש: לכשייבש. ובלאו טעמא דמכחשי ארעא, אי לא משייר – מצי אמר ליה עקור אילנא, דעל כרחו לא יעכב האילן בשדוהו. ועוד, שרוצה לזרוע מקום האילן. **מכר** אילנות ושייר קרקע – פירש הקונטרס דבשני אילנות איירי, דבשלשה הכל מודין דקנה קרקע, כדתנן ב"המור

את הספינה" (בבא בתרא פא, א) ומוקי לה

בגמרא כרבנן, דחזי, ומוקי לה אפילו כרבי עקיבא. ולפי זה, רישא דקתני: שנים אין לו קרקע – לא אתי כרבי עקיבא. וכן מוכח בסוף "המורכר את הבית" (שם עב, א) דקתני: הקדיש שלשה אילנות מנטע עשרה לבית סאה כ' בזה אחר זה – לא הקדיש את הקרקע. ופריך: (מנינה) ומנין? אילימא רבי עקיבא – האמר מוכר בעין יפה מוכר, וכל שכן מקדיש פירוש: ואמאי בזה אחר זה לא הקדיש את הקרקע? אלמא משמע דקנה אילן אחד – נמי קנה קרקע. ואין נראה לרבינו יצחק, דהא בין דהא דתנן ב"המורכר את הספינה" (שם פא, א): קנה שלשה קנה קרקע – מוקי נמי כרבי עקיבא, אם כן על כרחך לרבי עקיבא בשנים לא קנה קרקע. דחכי משמע: דוקא שלשה קנה קרקע, אבל שנים – לא קנה קרקע. לכך יש לפרש דהא דשנעתין בשלשה אילנות. ואף על גב דבעלמא בשלשה קנה קרקע – שאני הכא, דמיירי כגון שאין שם קרקע אלא לצורך האילנות, ופירש בהדיא משיירי הקרקע לעצמו, או בשדה גדולה ואומר בפירוש שכל הקרקע משייר. ולבולי עלמא לא קנה בגוף הקרקע כלום, אלא למאן דאמר מוכר בעין יפה מוכר – יכול לטע אחר במקומו כשייבש. וההיא ד"המורכר את הבית" הכי פירוש: מנין? אילימא רבי עקיבא, ואליבא דרבנן דרבי שמעון דסבירא להו מקדיש בעין יפה הוא מקדיש – הלא אמר מוכר בעין

יפה הוא מוכר, וכל שכן מקדיש. ואלא רבנן, ואליבא דרבנן דרבי שמעון דאמר דמקדיש הקדיש את כולן – הרי אומר מוכר בעין רעה מוכר, אבל מקדיש בעין יפה מקדיש. ובין דסבירא להו דבולי האי מקדיש בעין יפה ממכר, דאפילו בור דדות שאין הקרקע צריך להם הקדיש. כל שכן במקדיש את האילן שהקדיש את הקרקע הצריכה לאילן, ואף על גב דבמכר לא מכר את הקרקע ומיהו, אהדיא דבתר הכי אי אפשר לפרש כן. ודקאמר: אלא פשיטא רבי שמעון, ואליבא דמנאן אילימא אליבא דרבי עקיבא – הא אמר מוכר בעין יפה מוכר, כל שכן מקדיש. ומכל מקום יש לפרש ברוח, דפריך סטברא: כיון דמוכר בעין יפה מוכר – אית לן למימר דמקדיש כל שכן דיותר מעט בעין יפה מקדיש, ובאילן אחד נמי הקדיש המקדיש את הקרקע, אף על גב דבמכר לא קנה. ועוד יש לפרש: דלא מוכר הקדש זה אחר זה דייק ההם דבעין רעה מקדיש, אלא דייק מדקתני: הקדיש שלשה אילנות מנטע עשרה לבית סאה – הרי זה הקדיש את הקרקע כולה, לפיכך כשהוא פודה – פודה לפי בית זרע חומר שעורים כ'. ואי סבירא ליה דבעין יפה מקדיש, אף על פי שהקדיש את הקרקע ואת האילנות בבת אחת – הנה ליה למימר דפודה וחזר ופודה, ופודה תחלה את האילנות בשוין, וחזר ופודה את הקרקע לפי בית זרע חומר שעורים. כדאמר רב הונא בפרק "יש בערכין" (ערכין יד, א): הקדיש שדה מלאה אילנות, כשהוא פודה – פודה את האילן בשוין, וחזר ופודה קרקע לפי בית זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף. אלמא סבר רב הונא מקדיש כ'. אייתיביה רב נחמן לרב הונא ופריך ליה מבריתא ד"המורכר את הבית", ומשני: הא מני – רבי שמעון היא, דאמר: בעין רעה הוא מקדיש. והשתא מדקדק לקמן בפשיטתא דבולי סוגיא אליבא דרב הונא קיימא לטעמיה, דאמר(י) (בבבסנת ערכין (שם): בעין יפה הוא מקדיש. **אינו** כרם – ואין צריך להרחיק זרע ארבע אמות, אלא שלשה טפחים בעין כרם יחיד. ולענין מי שנטע כרם ולא חיללה, דאינו חזר מן המלחמה.

ושייך

לשורה. ולעיל נמי, גבי מכרן רצופין, לרבנן רואין את האמצעיים כאילו אינן, ודינן כמפחרין, וגבי מכרן רצופין – יש לו קרקע, ולרבי שמעון אין לו קרקע. והיינו כתנאי, דמילתא דרבא תנאי היא, כרבי שמעון דלא כרבנן, וב"המורכר את הספינה" (בבא בתרא פב, ב) מפרש כמה יהו מרוחקין יותר מארבע אמות ואכתי הוי כרם. קני ליה – הלוך לקרקע. **משפולא ער תהומא** – (שמות כח) מתרגמין "שיפולאזי", כלומר: כל הקרקע בשולי האילן, דהיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע. שאף על פי שדקל יחיד הוא, ותנן דאפילו שנים אין לו קרקע – הני מילי סביבות האילן הוא דאין לו כלום, כמו שיש לשלשה בנייהן חוצה להן כמלא אורה וסלו. אבל תחתיו דאילן מיהא אית ליה. דכיון דאילן לפירותיו קונה להתקיים מקרקע זו, גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו. ואשמעין נמי דאין בעל השדה יכול לחפור תחת האילן, אפילו למטה מאלף אמה.

דקמכחשי בארעא - שיורי שייר, דאי לא שייר, לימא ליה: עקור אילנא חייל. מכר אילנות ושייר קרקע לפניו - פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן, לרבי עקיבא דאמר: מוכר בעין יפה מוכר - אית ליה, לרבנן - לית ליה. לרבי עקיבא אית ליה; ואפילו לרב זביד דאמר אין לו - הני מילי שני לקוחות, דאמר ליה: כי היכי דלדידי לית לי באילנות, לדידי נמי לית לך בקרקע, אבל הכא - מוכר בעין יפה מוכר. לרבנן לית ליה; ואפילו לרב פפא דאמר יש לו - הני מילי גבי שני לקוחות, דאמר ליה: כי היכי דלדידי זבין בעין יפה, לדידי נמי זבין בעין יפה, אבל הכא - מוכר בעין רעה מוכר. אמרי נהרדעי: אכלן רצופין - אין לו חוקה. מתקוף לה רבא: אלא מעתה, האי מישרא דאספסתא במאי קני לה? אלא אמר רבא: מכרן רצופין - אין לו קרקע. אמר רבי זורא, פתנאי: פרם שהוא נטוע על פחות מארבע אמות - רבי שמעון אומר: אינו פרם, ותכמים אומרים: הרי זו פרם, ורואין את האמצעיים כאילו אינן. אמרי נהרדעי: האי מאן דזבין דקלא לחכריה - קני ליה משפוליה עד תהומא.

מתקף

דקא מכחשי – השרשים בקרקע, וגם מעכבין את המחרישה – ודאי אסיק אדעתיה לשייר לעצמו קרקע סביבות אילנות. כדי שלא יוכל הלוך לערער עליו, ולומר כשיבשו אילנותיו: עקור אילנותיך, שקול חזיל, דהא מוקי לארעאי. **לימא ליה** – כשייבש האילן. **מכר אילנות ושייר קרקע לפניו** – שפירש לו כן: האילנות אני מוכר לך, והקרקע אני מעכב לעצמי. **פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן** – בין לרב זביד בין לרב פפא. ובשני אילנות מיירי, דבשלשה אילנות הכל מודים דקנה קרקע, כדתנן סתמא ב"המורכר את הספינה" (בבא בתרא פא, א) ומוקמינן לה בגמרא כרבי עקיבא. ומיהו, רישא דקתני גבי שנים: אין לו קרקע – לאו רבי עקיבא היא, כדמוכח בשלהי "המורכר את הבית" (שם עב, א) ודחם – פרשין לה. **לרבי עקיבא דאמר מוכר בעין יפה מוכר אית ליה** – ללוך, מקום האילנות על הקרקע, לטע אחרים במקומן כשימותו. **לרבנן אין לו** – קרקע, ואם ימותו – לא יטע אחרים במקומן. כדתנן סתמא: הקונה שני אילנות – לא קנה קרקע. **אפילו לרב זביד כו'** – כלומר, דרב זביד נמי מצי למימר אליבא דרבי עקיבא, ולא הוא מילתיה כתנאי, אלא כדברי הכל. הני מילי – דקאמר רב זביד אין לו קרקע – גבי שני לקוחות, כדפרישית לעיל. לית לי באילנות – לא בעצמי לא בפירות. לית לך בקרקעות – אפילו במקום האילן, וכשייבש – תעקרנו ותלך. הני מילי – דיש לו קרקעות. גבי שני לקוחות **דאמר** – בעל האילנות לבעל הקרקע: כי היכי דלדיך זבין בעין יפה, מה שמכר לך מן הקרקע על מנת להיות הקרקע שלך עולמית, היא ופירותיה. **אף לדידי זבין בעין יפה** – שאוכל פירות

אילנותי לעולם, שאם ימותו – אטע אחרים תחתיהן. דאין אדם חוטא ולא לו למכור לזה בעין יפה ולזה בעין רעה. **אבל הכא** – שעיכב לעצמו – כל לגבי עצמו בעין רעה מוכר, כדי לשייר לעצמו. **אכלן רצופין** – להני שלשים אילנות, כגון שנטועין חמשה עשר בבית סאה – אינה חוקה. ואפילו אכלן כולן כל שלש שנים. דלא אחזיק כדמוחקי אינש, דאין ארזין לקיים, אלא לעקור ולשרש. **מתקף לה רבא אלא מעתה** – כיון דמשום דנטועין מחוברין לא היא חוקה. **האי מירש** – ערוגה דאספסתא. במאי קני לה? הרי זרועה רצופה, ואפילו הכי אמרינן מירש פירקין דהוי חוקה ומיהו, לאו אתקפתא מעליתא היא, דהאי אורחיה ודאי לאו אורחיה, האי מכחיש בארעא טפי והאי לא מכחיש טפי. אלא רבא הוא דלית ליה האי סברא, ובמילתא בעלמא הוא דמוקי להו לנהרדעי. ויש לפרש: אבל רצופין אינה חוקה – שסופן לשרש אותו ולפור נטיעתן, שכן דרך אילנות לנטוע הרבה תחלה ביחד, ואחר שגדלו מפזרים אותן. הלכך לא הוי חוקה, והואיל ולשרש קיימא, ואין זו עיקר גידולן. וראיה לדבר, דגבי נטיעות אשכחן עשר לבית סאה, ובאילנות אמר שלשה לבית סאה – ועל כרחך נטיעות היו מתחלה, והיו עשר לבית סאה, ואחר כך מיעטום לשלש בבית סאה. וכן דרך אספסתא כמו כן לזרעה הרבה ביחד רצופין, כמו שעושין לברישין וכרוב, ואחר כך עוקרין אותן וממלא מון ערוגה גדולה. והיינו דפריך רבא: אלא מעתה האי מישרא דאספסתא כ'. כן נראה בעיני. **אלא אמר רבא** – אי אית לן למימר מדי רצופין – הכי אמרינן. **מכרן רצופין אין לו קרקע** – כגון שנטועין יותר מעשרה בבית סאה, דהוא לא אמרינן הקונה שלשה אילנות קנה קרקע – דאין לו שדה האילן, דלעקור ולשרש קיימא. **על פחות מארבע אמות** – שאין בין שורה לשורה אלא שלש אמות – אינו כרם, והמביא זרע לשם – אינו לוקה משום "לא תזרע כרמך כלאים" (דברים כב), ומותרין באכילה. **האמצעיים** – שורה בין שתי שורות רואין כאילו אינה, והוא לזה שש אמות בין שורה

והיינו כתנאי, דמילתא דרבא תנאי היא, כרבי שמעון דלא כרבנן, וב"המורכר את הספינה" (בבא בתרא פב, ב) מפרש כמה יהו מרוחקין יותר מארבע אמות ואכתי הוי כרם. קני ליה – הלוך לקרקע. **משפולא ער תהומא** – (שמות כח) מתרגמין "שיפולאזי", כלומר: כל הקרקע בשולי האילן, דהיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע. שאף על פי שדקל יחיד הוא, ותנן דאפילו שנים אין לו קרקע – הני מילי סביבות האילן הוא דאין לו כלום, כמו שיש לשלשה בנייהן חוצה להן כמלא אורה וסלו. אבל תחתיו דאילן מיהא אית ליה. דכיון דאילן לפירותיו קונה להתקיים מקרקע זו, גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו. ואשמעין נמי דאין בעל השדה יכול לחפור תחת האילן, אפילו למטה מאלף אמה.

1 דְּקִמְכָּהִי בְּאֶרְעָא – שהאילנות גורמים הפסד לקרקע שסביבם, על ידי
2 השורשים שמתפשטים ויונקים מכח הקרקע ומכחישים אותה, וכן מעכבים
3 את המחרישה, שְׂיֹרֵי שְׂיִיר – המוכר משייר לעצמו את חלק הקרקע
4 שנצרך לאילנות ואינו מוכרו ללוקח. משום דְּאִי לֹא שְׂיִיר – אם לא ישייר
5 לעצמו חלק בקרקע, יש לו לחשוש שלאחר שיבשו האילנות, לִיכָּא לִיה –
6 יאמר לו הלוקח, עֲקֹר אֵילָנָא וְיֵיל – תעקור את אילנותיך מרשותי מחמת
7 שהם מויקות אותי, ולך. ומחמת חשש זה מודה רבי עקיבא שדין זה שונה
8 מכל מוכר, וכאן היתה דעתו של המוכר שלא למכור את הקרקע הנצרכת
9 לאילנות.
10 אבל אדם שפָּכַר שני אֵילָנוֹת וְשְׂיִיר את הקרקע לְפָנָיו, במקרה זה יש
11 פְּלוּגָתָא נ-מחלוקתו דְּרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבְּנָן. לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר מוֹכֵר בְּעֵין
12 יָפָה מוֹכֵר ולא משייר לעצמו, אִית לִיה – יש לו ללוקח את מקום האילנות
13 בקרקע ליטע אחרים במקומם כשימותו, אבל לְרַבְּנָן שסוברים שאדם מוכר
14 בעין רעה ואינו נותן אלא את מה שהתחייב במכר, לִית לִיה – אין ללוקח
15 חלק בקרקע, ואם יבשו האילנות אינו יכול ליטע אחרים במקומם.
16 ומבארת הגמרא: מה ששנינו דְּלְרַבִּי עֲקִיבָא אִית לִיה ללוקח אילנות גם
17 חלק בקרקע, אין זה רק לשיטת רב פפא לעיל (ע"א) ששנים שלקחו קרקע
18 ביחד והחזיק אחד בקרקע ואחד באילנות, יש לבעל האילנות חלק בקרקע,
19 אלא וְאִפִּילוּ לְרַב זְבִיד, דְּאָמַר ששנים שלקחו קרקע, אִין לֹא לבעל
20 האילנות חלק בקרקע, ולכאורה גם במוכר זה ששייר לעצמו קרקע, סובר
21 רב זביד שאין ללוקח חלק בקרקע ושלא כדברי רבי עקיבא, בכל זאת יש
22 לחלק בין המקרים ולהעמיד את דברי רב זביד אף לשיטת רבי עקיבא.
23 משום דְּהֵי מִילִי – דין זה של רב זביד, נאמר רק לְגַבִּי שְׁנֵי לְקוֹחוֹת, דְּבִאוּפִין
24 זה אָמַר לִיה בעל הקרקע לבעל האילנות, הרי שנינו קנינו יחד, וְכִי תִיכִי
25 דְּלִידִידִי לִית לִי פְּאִילָנוֹת – כמו שלי אין חלק באילנות שלך כלל משום
26 שהחזקתי רק בקרקע, לִידִידִךְ נְמִי לִית לְךָ בְּקָרְקַע – כך לך אין חלק בקרקע
27 שלי כלל ואפילו את מקום האילנות, משום שהחזקת רק באילנות. אָבֵל
28 הָכָא שבעל הקרקע והאילנות מכר לאדם אחר רק את האילנות, אפשר
29 לומר שמוֹכֵר בְּעֵין יָפָה מוֹכֵר, ומכר לו גם את הקרקע שסביב האילנות.
30 ומוסיפה הגמרא לבאר: ומה ששנינו דְּלְרַבְּנָן לִית לִיה ללוקח חלק בקרקע,
31 אין זה רק לשיטת רב זביד לעיל (ע"א) ששנים שלקחו קרקע ביחד והחזיק
32 אחד בקרקע ואחד באילנות, אין לבעל האילנות חלק בקרקע, אלא וְאִפִּילוּ
33 לְרַב פֶּפְא, דְּאָמַר ששנים שלקחו קרקע, יֵשׁ לֹא לבעל האילנות חלק
34 בקרקע, ולכאורה גם באופן זה סובר רב פפא שאף על פי שהמוכר שייר
35 לעצמו את הקרקע, מכל מקום יש ללוקח חלק בקרקע ושלא כדברי רבנן,
36 בכל זאת יש לחלק בין המקרים ולהעמיד את דברי רב פפא אף לשיטת
37 רבנן, משום דְּהֵי מִילִי – דין זה של רב פפא, נאמר רק לְגַבִּי שְׁנֵי לְקוֹחוֹת,
38 דְּבִאוּפִין זה אָמַר לִיה בעל האילנות לבעל הקרקע, הרי שנינו קנינו יחד, וְכִי
39 תִיכִי דְּלִידִידִךְ וְכֵן בְּעֵין יָפָה – כמו שהמכירה שמכרו לך מן הקרקע היתה
40 בעין יפה, דהיינו על מנת שתהיה לך לצמיתות היא ופירותיה, לִידִידִי נְמִי

41 וְכֵן בְּעֵין יָפָה – כך גם לקיחתי היתה בעין יפה שיהיה לי האילן ופירותיו
42 לצמיתות, ומשום כך נקנה לי גם חלק בקרקע שאם ימותו אוכל לטעת
43 אחרים תחתיהם. אָבֵל הָכָא שבעל הקרקע והאילנות מכר לאחר רק את
44 האילנות ועיכב לעצמו את הקרקע, אפשר לומר שמוֹכֵר בְּעֵין יָפָה מוֹכֵר
45 ומשייר לעצמו, ומכר רק את האילנות ולא את הקרקע שסביב האילנות.
46 חזרת הגמרא לדון בענין חזקה בשדה אילן, וכגון שיש בה יותר מעשרה
47 נטיעות בבית סאה. אָמַרִי נְהַרְדְּעִי, אָבֵלִין רְצוּפִין – מי שהחזיק ואכל פירות
48 שלש שנים בשדה שאילנותיו רצופים, כלומר, שהם קרובים זה לזה ויש
49 יותר מעשרה אילנות בבית סאה, אִין לֹא חֲזָקָה – אין אכילה זו מועילה
50 לחזקה, כיון שלא החזיק בקרקע כדרך שבני אדם מחזיקים, שהרי אין
51 העצים עומדים לקיום ולצמיחה אלא לעקירה. מְתַקִּיף לָהּ רַבָּא, אֵילָא
52 מְעַתָּה – לפי דברי נהרדעי שלא שיך חזקה באילנות רצופים כיון שעומדים
53 לעקירה, אם כן הֵא מִיִּשְׂרָאֵל דְּאִסְפָּסְתָּא – ערוגה הזורעה בורע המשמש
54 כמאכל בהמה, וכל שלשים יום נגמר גידולו ועוקרים אותו וזורעים אחר
55 במקומו, בְּמֵאִי קֵנִי לָהּ – איך שיך בו חזקת שלש שנים, הרי היא זרועה
56 רצופה, ולעיל (כח) מבואר ששיך בו חזקת שלש שנים. אֵילָא אָמַר רַבָּא,
57 אין לומר שאם החזיק ואכל באילנות רצופים אין זה חזקה, אלא הלכה זו
58 שנאמרה ברצופים יש לאמרה לגבי מכירה, שאם מְכַרְתָּן רְצוּפִין – אדם
59 שמכר אילנות רצופים, כגון שנטועים יותר מעשרה בבית סאה, אִין לֹא
60 קְרָקַע – לא קנה הלוקח חלק בקרקע, משום שהם עומדים להיעקר, ולכך
61 אין לזה דין של שדה אילן שבקניית שלשה אילנות קנה את הקרקע
62 שסביבותיהם אלא יש להם דין של עצים סתם.
63 אָמַר רַב יִרְמְיָה, דברי רבא שבמכירת אילנות רצופים לא קנה הלוקח חלק
64 בקרקע משום שהאילנות עומדים להיעקר, בְּתַנָּאִי – תלויים במחלוקת
65 תנאים. ששנינו (כלאים פ"ה מ"ב) בָּרַם שְׁהוּא נְטוּעַ עַל פְּחוֹת מְאִרְבַּע אַמּוֹת
66 – כרם שאין מרחק ארבע אמות בין שורות האילנות, נחלקו התנאים בדין
67 כרם זה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר אֵינוֹ בָּרַם – אין למטע זה דין כרם משום
68 שעומדים האילנות להיעקר, ואם זרע ירק במרחק של יותר משלשה טפחים
69 אין זה כלאים. וְחֲכָמִים אָמְרִים הִרִי זֶה בָּרַם – יש למטע זה דין כרם,
70 וְרִואִין אֵת האילנות הָאִמְצָעִים – הנמצאים בין כל שתי שורות של
71 אילנות בְּאִילוֹ אֵינֶן משום שעומדים להיעקר, והרי יש רווח של ארבע
72 אמות בין העצים. ואם כן, דברי רבא שלוקח כרם של רצופים לא קנה
73 קרקע, הם כשיטת רבי שמעון ולא כשיטת חכמים.
74 דנה הגמרא בדין נוסף של מכירת אילנות וקרקע: אָמַרִי נְהַרְדְּעִי, הֵאֵן מֵאֵן
75 דְּכֵן דְּקָלָא לְחֲבֵרְיָה – מי שמוכר דקל לחבירו, קֵנִי לִיה הלוקח מְשִׁפּוּלִיָּה
76 עַד תְּהוּמָא – משולי האילן ועד התהום, כלומר את כל הקרקע שתחת
77 האילן. והיינו משום שקנה את הדקל לצורך אכילת פירותיו, וכיון שאכילה
78 זו מצריכה את היניקה מהקרקע, ודאי היתה המכירה גם על הקרקע שתחת
79 הדקל, ואפילו אם יבש ועקר, מקום הדקל שיך ללוקח ליטע שם אילן
80 אחר, ואין המוכר יכול לחפור מתחת לדקל ואפילו בעומק אלף אמה.

מִתְקַנָּה לֵיהּ רַבָּא עַל דְּבְרֵי נְהַרְדְּעִי, וְלִימָא לֵיהּ הַמוּכָר לְלוּקָה, בְּוִרְבָּא
 דְּרִישָׁקָא זִנְיָא לָךְ – מְכִירַת הַאֵילָן הִיא רַק לְצוּרָךְ אֲכִילְתּוּ וּבִבְלָלָהּ זֶה גַם
 הַשִּׁמּוּשׁ בְּקֶרֶק עַל צוּרָךְ כֵּךְ, וּבְמְכִירַת כְּרוּם הֵגֵן שֶׁהָדָרֵךְ הִיא לְהַנְיֹחוֹ עַד
 סוּף גִּידוּלוֹ וּלְעַקְרוֹ וְלֹא לְזִרְעוֹ אַחֵר תַּחְתּוּי, וְאִם כֵּן, לְאַחַר שִׁיבַשׁ הַאֵילָן,
 עֲקוּר בְּוִרְבָּא דְּרִישָׁקָא וְזִיל – תַּעֲקוּר אוֹתוֹ וְאֵל תִּטַּע אֵילָן אַחֵר, וּבְכֹמוֹ
 בְּמְכִירַת כְּרוּם שְׁבִטוֹף גִּידוּלוֹ נֶעֱקַר וְאֵין הַלוּקָה זֹרַע שׁוֹב. אֵלָּא אֲמַר רַבָּא,
 דְּבְרֵי נְהַרְדְּעִי נִאֻמְרוּ בְּבָא מְהֵמָה מְעַנָּה – בִּאּוּפֵן שֶׁהַלוּקָה טוֹעֵן, שְׁקֵנָה
 בְּשֹׁטֵר אֶת הַדָּקֵל וְהַקֶּרֶק שֶׁתַּחְתּוּי בְּכַדִּי שְׂיוֹכֵל לִיטַע שֶׁם אֵילָן אַחֵר
 בְּמִקְוָמוֹ, וְכִבֵּר אֲכִלָּה שֶׁלֹּא נִזְהַר בְּשִׁמְרִית הַשֹּׁטֵר. וּבִטְעֵנָה זֶה נִאֻמֵּן
 וְאֵין זֶה כָּכֵל מְכִירַת כְּרוּם שֶׁאֵין מוֹבְרִים אֶת הַקֶּרֶק.
 אֲמַר לֵיהּ מֶר קָשִׁישָׁא בְּרִיהּ דְּרַב חֲסֵדָא רַבֵּי אֲשִׁי, וְאֵי בְּוִרְבָּא דְּרִישָׁקָא
 זִנְיָן לֵיהּ – אִם אִמְתָּ נַעֲשֶׂתָה מְכִירַת דָּקֵל רַק לְאֲכִילַת פִּירוֹת, שְׁבִאּוּפֵן זֶה
 לֹא נִמְכַר הַקֶּרֶק שֶׁתַּחְתּוּי, מֵאֵי הֵנָּה לֵיהּ לְמַעְבַּר – מֵהַ יֵּכֵל הַמוּכָר לַעֲשׂוֹת
 בְּכַדִּי לְמַנּוּעַ מִהַלוּקָה לְטַעֵן לְאַחַר שֶׁלֹּא שִׁנִּים שְׁקֵנָה גַם אֶת הַקֶּרֶק. תִּירֵךְ
 רַב אֲשִׁי: אֵיבְעִי לֵיהּ לְמַחְוִי – הַמוּכָר הִיא צִירִךְ לְמַחְוֹת כָּל פְּחוֹת מִשְׁלַשׁ
 שָׁנִים וְלוֹמַר שֶׁלֹּא מְכַר אֵלָּא אֵילָן לְפִירוֹתָיו, וְלֹאֲחֵר מִחֲמַה זֶה אֵין הַלוּקָה
 נִאֻמֵּן לְטַעֵן שְׁקֵנָה אֶת הַקֶּרֶק, שֶׁהִיא לוֹ לְהַזְהִיר בְּשֹׁטֵר.

וּמוֹכִיחַ רַב אֲשִׁי כְּדִבְרֵיהּ דְּאֵי לֹא תִימָא הָכִי – אִם לֹא נִאֻמֵּר שֶׁמִּחֲמַה זֶה
 מוֹעִילָה לְמַנּוּעַ אֶת טַעֲנַת הַלוּקָה, וְרַק טַעֲנַת גֹּזֵל מוֹעִילָה כְּמַחֲמָה, אִם כֵּן,
 הֵנִי מְשַׁבְּחָא דְּסוּרָא – כָּל שֹׁטֵר מְשַׁבְּחָא דְּסוּרָא, שְׁהוּא שֹׁטֵר הַנַּעֲשֶׂה
 עַל אֲכִילַת הַמְלוּחָה פִּירוֹת קֶרֶק לִזְמַן קָצוֹב לְצוּרָךְ נִיכּוּי הַחוּב, דְּכֵתֵב בָּהּ
 הָכִי – שֶׁכְּתוּב בְּשֹׁטֵר, בְּמִישְׁלָם שְׁנֵינָא אֵלָין תִּיפּוּק אֲרַעָא דְּאֵי בְּלֹא כֶסֶף
 – כְּשִׁישׁוּלָמוֹ מִנִּין שָׁנִים אֵלוֹ שֶׁהוֹקְעָבוֹ לְאֲכִילַת פִּירוֹת עַל יְדֵי הַמְלוּחָה,
 תַּחֲזוֹר הַקֶּרֶק לְרִשׁוֹת הַלוּחָה לֹלֵא תִשְׁלֹם נוֹסָף, אֵי בְּכִישׁ לֵיהּ לְשַׁמֵּר
 מְשַׁבְּחָא וְאֲמַר לְקוּתָּה הִיא בְּרִי – אִם לְאַחַר שֶׁלֹּא שָׁנֹת אֲכִילָה יִטְמִין
 הַמְלוּחָה אֶת הַשֹּׁטֵר וְיִאֻמֵּר שֶׁאֲכִילְתּוֹ הִיטָה מִחֲמַת שְׁלִקָּה, וְאֵין לוֹ שֹׁטֵר
 מִחֲמַת שֶׁכֵּבֵר עֲבָרוֹ שֶׁלֹּא שָׁנִים מִזְמַן הַמְכִּירָה, הָכִי נִמְי דְּמִהֵימֵן – וְכִי גַם
 בִּאּוּפֵן זֶה יִהְיֶה הַמְלוּחָה נִאֻמֵּן, אִם כֵּן נִמְצִינוּ דְּמִיתֵינִי דְּכֵן מִלְּתָא דְּאֵתִי
 בָּהּ לִירֵי פְסִירָא – תִּקְנַת חֲכָמִים לְכַתּוּב שֹׁטֵר מְשַׁבְּחָא דְּסוּרָא מְבִיאָה אֶת
 הַלוּחָה לִידֵי הַפֶּסֶד שֶׁלֹּא כְּדִין, אֵלָּא עַל כְּרוּךְ, אֵיבְעִי לֵיהּ לְמַחְוִי – הִיא עַל
 הַלוּחָה לְמַחְוֹת בְּתוֹךְ שָׁנֹת הַאֲכִילָה וְלוֹמַר שֶׁהַקֶּרֶק הִיא שְׁלוֹ הַמְלוּחָה אוֹכֵל
 פִּירוֹת בְּתוֹרַת פִּירְעוֹן, וְתוֹעִילָה הַמִּחֲמָה לְמִירוֹת שֶׁלֹּא טַעֵן שֶׁהַאֲכִילָה הִיא
 בְּגוֹל, הָכֵא נִמְי בְּמְכִירַת דָּקֵל, אֵיבְעִי לֵיהּ לְמַחְוִי – עַל הַמוּכָר לְמַחְוֹת כָּל
 פְּחוֹת מִשְׁלַשׁ שָׁנִים בְּתוֹךְ שָׁנֹת אֲכִילַת פִּירוֹת הַדָּקֵל וְלוֹמַר שֶׁהַקֶּרֶק הִיא
 שְׁלוֹ וְאֲכִילַת הַלוּקָה הִיא מִשּׁוּם שְׁקֵנָה דָּקֵל לְפִירוֹתָיו.

משנה

מִשְׁנֵינוּ עוֹסֶקֶת בְּבִיאור הָאוּפְנִים בָּהֶם לֹא מוֹעִילָה הַחֻזְקָה, מִחֲמַת הַמָּקוֹם
 בּוֹ נִמְצָאִים הַמַּעֲרַעַר וְהַמְחֻזֵּק, שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת – מִלְכוּתֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל, הַחֻלּוֹקוֹת בִּינֵיהֶם לְעֵנִין חֻזְקָה, יְהוּדָה וְעַבְרָא תִּירְדֵּן וְהַגְּלִיל.
 וּמִבִּאֲרַת הַמִּשְׁנָה: הֵיכָה הַמַּעֲרַעַר בִּיהוּדָה וְהַמְחֻזֵּק הַחֻזֵּק בְּגְלִיל, אוֹ שֶׁהִיא
 הַמַּעֲרַעַר בְּגְלִיל וְהַמְחֻזֵּק הַחֻזֵּק בִּיהוּדָה, אֵינָה חֻזְקָה, וְאִפִּילוֹ הַחֻזֵּק
 שֶׁלֹּא שָׁנִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵין הַמִּחֲמָה נִשְׁמַעַת מֵאֶרֶץ לְאֶרֶץ מִחֲמַת שֶׁאֵין שִׁירוֹת
 מְצִיּוֹת, וּמִשּׁוּם כֵּךְ אֵין הַמַּעֲרַעַר מְחֻזֵּב מִחֲמַה, אֵלָּא עַל הַמְחֻזֵּק לְשִׁמּוֹר
 אֶת שֹׁטֵר הַמְכַר לִזְמַן מְרֻבָּה, עַד שֶׁיִּהְיֶה עָמוֹ בְּעַל הַקֶּרֶק בְּמִירְדָּה אַחֵת,
 וְאִפִּילוֹ שֶׁלֹּא בְּאוֹתָהּ הָעִיר, שֶׁהִיא שִׁירוֹת מְצִיּוֹת בְּתוֹךְ הַמְדִּינָה וְהִיא עַל
 בְּעַל הַקֶּרֶק לְמַחְוִי.

אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא אֲמַרְו חֲכָמִים שִׁיעוּר חֻזְקָה הוּא שְׁלֹשׁ שָׁנִים מִשּׁוּם
 שֶׁזֶהוּ שִׁיעוּר הַזְמַן שֶׁהַלוּקָה שׁוֹמֵר אֶת שֹׁטֵר הַמְכִּירָה, אֵלָּא בְּרִי שְׂאֵף אִם
 יְהֵא הַבְּעִלִים בְּאִסְפָּמִיא – בְּסַפְרָא, הַרְחוּקָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁנַת הַלִּיכָה
 יוֹכֵל לְמַחְוֹת, שֶׁאִם יֵרֵד אָדָם לְנִכְסֵי יִיחִיָּיק שְׁנָה וְיִצָּא קוֹל עַל הַחֻזְקָה, וְיִלְכּוּ
 יוֹדִיעֵיהוּ בְּמִשְׁךְ שְׁנָה שְׁנִיָּה שֶׁהוּחֻזֵּק בְּנִכְסֵי, וְיִבֵּא הַמַּעֲרַעַר לְשָׁנָה אַחֶרֶת
 – בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית וְיִמְחָה. אֲבָל אִם הִיטָה הַחֻזְקָה בְּאוֹתָהּ הָעִיר שֶׁל
 הַבְּעִלִים וְלֹא מִחָה, מוֹעִילָה הַחֻזְקָה מִיַּד מִשּׁוּם שֶׁאֵין אָדָם שׁוֹתֵק כְּשֶׁרוּאָה
 שֶׁמְחֻזֵּקִים בְּמִמּוֹנוֹ, וְאִם שֹׁתֵק הִרִי זֶה כְּהוֹדָא שֶׁמְכַר אֶת הַקֶּרֶק.
 נִמְצָא שֶׁתָּנָא קָמָא וְרַבִּי יְהוּדָה נִחְלָקוּ בְּשְׁנֵי דְּבָרִים: א. תָּנָא קָמָא סוֹבֵר
 שִׁיעוּר חֻזְקָה הוּא שֶׁלֹּא שָׁנִים מִשּׁוּם שֶׁהַרְגִּילוֹת הִיא לְשִׁמּוֹר אֶת הַשֹּׁטֵר
 שֶׁלֹּא שָׁנִים, וְלִכְךָ אֵף חֻזְקָה בְּפִנֵּי הַבְּעִלִים, אֵינָה חֻזְקָה עַד שֶׁלֹּא שָׁנִים. וְרַבִּי
 יְהוּדָה סוֹבֵר שֶׁחֻזְקָה הִיא שֶׁלֹּא שָׁנִים בְּכַדִּי שׁוּדִיא יוֹכֵל הַמְחֻזֵּק לְשִׁמּוֹעַ אֶת
 הַמִּחֲמָה וְלְמַחְוֹת, וְלִכְךָ אִם הַחֻזֵּק בְּפִנֵּי הַמַּעֲרַעַר וְלֹא מִחָה, מוֹעִילָה הַחֻזְקָה
 מִיַּד. ב. תָּנָא קָמָא סוֹבֵר שֶׁהַמִּחֲמָה נִשְׁמַעַת רַק בּוֹמֵן שִׁשִּׁירוֹת מְצִיּוֹת, אֲבָל
 בּוֹמֵן שֶׁאֵין שִׁשִּׁירוֹת מְצִיּוֹת הַמִּחֲמָה אֵינָה נִשְׁמַעַת וְלֹא תוֹעִיל חֻזְקָה אִפִּילוֹ
 יוֹתֵר מִשְׁלַשׁ שָׁנִים. וְרַבִּי יְהוּדָה סוֹבֵר שֶׁשֹּׁלֵשׁ שָׁנִים הוּא זְמַן כִּי הַמַּעֲרַעַר יוֹכֵל
 לְהִגִּיעַ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא לְמָקוֹם הַקֶּרֶק וְאִפִּילוֹ אִם אֵין שִׁירוֹת מְצִיּוֹת,
 וּמִשּׁוּם כֵּךְ לְעוֹלָם זְמַן הַחֻזְקָה הוּא שֶׁלֹּא שָׁנִים.

גמרא

הַגְמָרָא דְּנָה בְּשִׁיטַת תָּנָא קָמָא שֶׁאֵין הַמִּחֲמָה נִשְׁמַעַת מֵאֶרֶץ לְאֶרֶץ, שׁוֹאֵלֶת
 הַגְמָרָא: מֵאֵי קָסְבֵּר תָּנָא קָמָא שְׁחִילָךְ בֵּין כְּשֶׁהַמְחֻזֵּק וְהַמַּעֲרַעַר בְּאוֹתָהּ
 הַמְדִּינָה אוֹ בְּמִדְּיוֹת שְׁנוֹת, אֵי קָסְבֵּר, שְׁמִחֲמָה שְׁלֹא בְּפִנֵּי שֶׁל הַמְחֻזֵּק
 הוּיָא מְחָאָה, מִשּׁוּם שֶׁחֲבֵרָךְ חֲבֵרָא אֵת לִיהּ וְדִרְךְ בְּנִי אָדָם לְהַעֲבִיר אֶת
 הַמִּחֲמָה מֵאִישׁ לְרַעְהוּ עַד שֶׁהַמְחֻזֵּק שׁוֹמֵעַ עַל כֵּךְ וְיֹדַע שְׁעָלָיו לְשִׁמּוֹר אֶת
 שֹׁטֵר הַמְכַר, אִם כֵּן אִפִּילוֹ יְהוּדָה וְגְלִיל נִמְי – גַם אִם הַמַּעֲרַעַר בִּיהוּדָה
 וְהַמְחֻזֵּק בְּגְלִיל תוֹעִיל הַמִּחֲמָה, וּמִדּוּעַ סוֹבֵר תָּנָא קָמָא שְׁבִאּוּפֵן זֶה אֵין
 הַמִּחֲמָה נִשְׁמַעַת. וְאֵי קָסְבֵּר, שְׁמִחֲמָה שְׁלֹא בְּפִנֵּי לֹא הוּיָא מְחָאָה, מִשּׁוּם
 שֶׁאֵין דִּרְךְ בְּנִי אָדָם לְהַעֲבִיר אֶת דְּבַר הַמִּחֲמָה וְלֹא יָדַע הַמְחֻזֵּק שְׁעָלָיו
 לְשִׁמּוֹר אֶת שֹׁטֵר הַמְכַר, אִם כֵּן, אִפִּילוֹ יְהוּדָה וְיְהוּדָה נִמְי לֹא – גַם אִם
 הַמְחֻזֵּק וְהַמַּעֲרַעַר הֵם בְּשֵׁנִי עֵרִים בִּיהוּדָה, לֹא תוֹעִיל הַמִּחֲמָה שֶׁהִיא לֹא
 נַעֲשֶׂתָה בְּפִנֵּי הַמְחֻזֵּק, וּמִדּוּעַ סוֹבֵר תָּנָא קָמָא שְׁבִאּוּפֵן זֶה מוֹעִילָה הַחֻזְקָה.
 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אֲמַר רַבִּי אֲבָא בְּרַם מִלְּאֵי אֲמַר רַבִּי, לְעוֹלָם קָסְבֵּר תָּנָא קָמָא
 מְחָאָה שְׁלֹא בְּפִנֵּי הוּיָא מְחָאָה, וּמִשּׁוּם כֵּךְ מוֹעִילָה חֻזְקָה שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי
 הַבְּעִלִים אִם הוּא בְּאוֹתָהּ הַמְדִּינָה עִם הַמְחֻזֵּק, וּמִשְׁנֵינוּ שֶׁמְבֹאֵר בָּהּ
 שֶׁמִּחֲמָה אֵינָה נִשְׁמַעַת מִיְהוּדָה לְגְלִיל, בְּשַׁעַת חִירוֹם שְׁנֵי – נִאֻמְרָה בּוֹמֵן
 שִׁישׁ תִּיגְרָה בֵּין יְהוּדָה וְגְלִיל, וּבִאּוּפֵן זֶה אֵין שִׁירוֹת מְצִיּוֹת וְאֵין הַמִּחֲמָה
 נִשְׁמַעַת לְמַחְוִי וְאֵינוֹ יוֹדַע שְׁעָלָיו לְשִׁמּוֹר אֶת הַשֹּׁטֵר, וְלִכְךָ אֵין הַחֻזְקָה
 מוֹעִילָה כִּיּוֹן שֶׁאֵין רֵאִיָּה מִזֶּה שֶׁהַבְּעִלִים לֹא מִחָה. אֲמַנֵּם בּוֹמֵן שֶׁאֵין שַׁעַת
 חִירוֹם בֵּין הָאֲרָצוֹת, מוֹעִילָה הַחֻזְקָה אִפִּילוֹ הִיא הַמְחֻזֵּק בִּירוּשָׁלַם וְהַבְּעִלִים
 בְּאִסְפָּמִיא.
 שׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: וְאֵי שְׁנָא יְהוּדָה וְגְלִיל דְּנִקְטִים – מִדּוּעַ תִּלָּה הַתָּנָא אֶת
 דְּבָרָיו בִּיהוּדָה וְגְלִיל, הִרִי חֲדָרַב אֵינוֹ תְּלוּי בְּאֲרָצוֹת אֵלוֹ אֲלֹא בְּמִצְבַּח חִירוֹם
 שְׁבִין הָאֲרָצוֹת, וְהִיא לוֹ לְתָנָא לְכַתּוּב 'כָּל הָאֲרָצוֹת חֻלּוֹקוֹת לְחֻזְקָה בְּשַׁעַת
 חִירוֹם'. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: הָא קָא מְשַׁמְעָ לָן – רַבִּי אֲבָא בְּרַם מִלְּאֵי
 לְהַשְׁמִיעֵנוּ,

בבא בתרא. פרק שלישי – חזקת הבתים דף לח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) צג רש"י תוספות

1 ושייך לעמוד הקדום **קני** ליה משיפוליה ועד תהומא — פירש הקונטרס: שאם מת
2 — יטע אחר במקומו. וקשיא לרבינו יצחק: דבהדיא קתני
3 ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פא, א) בגי קנה שני אילנות, דאם מתו — אין לו
4 קרקע. נראה לרבינו יצחק: דלא קני מקום האילן אלא לענף שלא יוכל לחפור זה חלל
5 תחתיו, דקני ליה עד תהומא. ואכתי קשיא
6 לרבינו שמשון ב"ה דהיה מתא דהנאי ביהומור
7 את הבית" (שם עב, א) כשהקדיש שלשה
8 אילנות בזה אחר זה — פודה את האילנות
9 בשווייהן, ואם היה מקום האילן קדוש כלל —
10 היה לו לפדות לפי חשבון בית זרע חומר
11 שערים בחמשים שקלים כסף, דכן הוא הדין
12 כשנקדיש אפילו משהו קרקע עם האילן ואומר
13 רבינו יצחק: דבלאו הכי דחי רבא מילתיהו
14 דנהרדעי שפיר. ולרבינו שמשון בן אברהם
15 נראה דהתם כמאן דאמר בעין רעה מוכר,
16 לפיכך אין קדוש אפילו מקום האילן. אבל
17 נהרדעי סבירי מוכר בעין יפה הוא מוכר.
18 וא"י כורכמא דרישקא — לכך נקט כורכמא
19 דרישקא — שמתקיים בקרקע שלש
20 שנים, ודיינו שני חזקה, דרך להשתוותו בקרקע
21 כמו שיכול להתקיים. **אלא** כדי שיהא
22 באספמאי — דעד שם יש מהלך שנה, ויותר
23 מכאן אין דרך להרחיק יותר מקרקעו, ואם
24 הרחיק יותר — לא פלוג.
25 **מחאה** שלא בפניו כו' — תימנה: דבכל דוכתי
26 נקט מחאה, ואמאי לא נקט "חזקה"
27 שלא בפניו היא חזקה? ויש לומר: לפי שהטעם
28 תלוי במחאה ולא בחזקה, שאדם המחזיק
29 בקרקעותיו של חבירו אית ליה קלא, שהוא
30 חוקר ושואל על בכסיו. אבל המחאה אין לה
31 קול כל כך, שאין המחזיק מחזר אם מוחה לו
32 בעל קרקע. לפיכך אין חזקתו חזקה כשאין יכול
33 לשמוע מחאתו, דאמי יועיל שמיחזה?
דסתם

1 **מתקוף לה רבא, ולימא ליה: כורכמא דרישקא וזיני**
2 **לך, עקור כורכמא דרישקא וזיל! אלא אמר רבא: כבא**
3 **מחמת טענה. אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא**
4 **לרב אשי: ואי כורכמא דרישקא וזיני ליה, מאי הוה**
5 **ליה למעבד? — איבעי ליה למחויי. דאי לא תימא הכי,**
6 **הני משכנתא דסורא דכתב בה הכי: "במישולם שניא**
7 **אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף", אי כביש ליה לשמר**
8 **משכנתא ואמר "לקוחה היא ביד", הכי נמי דמהימן?!**
9 **מיתקני רבנן מילתא דאתי בה לדי פסידא? אלא איבעי**
10 **ליה למחויי, הכא נמי איבעי ליה למחויי. משנה שלש**
11 **ארצות לחזקה: יהודה, ועבר הירדן, והגליל. היה ביהודה**
12 **והחזיק בגליל, בגליל והחזיק ביהודה — אינה חזקה**
13 **עד שיהא עמו במדינה אחת. אמר רבי יהודה: לא**
14 **אמרנו שלש שנים, אלא כדי שיהא באספמאי ויחזיק**
15 **שנה, ולכן יודיעוהו שנה, ויבא לשנה אחת. גמרא**
16 **מאי קסבר תנא קמא? אי קסבר: מחאה שלא**
17 **בפניו הויא מחאה — אפילו יהודה וגליל נמי, אי**
18 **קסבר: מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה — אפילו**
19 **יהודה ויהודה נמי לא! אמר רבי אבא בר**
20 **ממל אמר רב, לעולם קסבר: מחאה שלא בפניו**
21 **הויא מחאה, ומשנתניו בשעת חירות שנה. ומאי**
22 **שנא יהודה וגליל דנקיט? — הא קא משמע לן,**
דסתם

הא

1 **מתקוף לה רבא** — אמאי קנה קרקע דכנגד האילן? מאחר דתנן לא קנה קרקע —
2 כלל לא קנה. ודקשיא לכו, דכיון דלחתקיים בקרקע זו קנאו, נמצא שקנה יניקת
3 הקרקע גם ליטע אחר במקומו של זה אחר שייבש או יקצץ. **לימא ליה** — מוכר.
4 **כורכמא דרישקא וזיני לך** = קר"ג אורינטי"ל. ורגילים למכרו בקרקע, ומניחו עד
5 שיגמור פריו ועוקרו. אף האילן שמכרתי לך
6 לפירותיו — הקרקע לא מכרתי לך, אלא
7 להניח אילנך בקרקע שלי כל ימי שצריך
8 לקרקע, עד שייבש. היינו דומיא דכרכום.
9 ומאחר שביש — לא תהני לו הקרקע עוד.
10 **עקור כורכמא דרישקא וזיל** — כמו
11 שעוקרים את הכרכום אחר שנתבשל, ואינו
12 יכול ליטע כרכום אחר במקומו — גם אתה
13 לא תטע אילן אחר במקומו. **אלא אמר רבא**
14 — הכא הוא דקני לקרקע שתחת האילן —
15 בבא מחמת הטענה, שטוען למוכר: בפירוש
16 מכרתי לי האילן והקרקע שתחתיו ליטע אחר
17 במקומו, ובשטר. ואבלתיה שני חזקה, ולא
18 נזהרתי בשטרי יותר משלש שנים. והשתא
19 לא דמי לכורכמא דרישקא. **אמר ליה מר**
20 **קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי** — מאחר
21 שהקונה דקל יחיד נאמן בטענה זו, ויטע אחר
22 במקומו, אי כורכמא דרישקא וזיני ליה — אם
23 מכר לו סתם דקל לפירותיו, ולא פירש לו
24 קרקע, דקיימא לן אין לו קרקע, דאם יבש או
25 נעקר — לא יטע אחר במקומו. **מאי הוה ליה**
26 — למוכר למעבד, שלא יזא זה בא מחמת
27 טענה ויטע אחר במקומו? **דכל אדם יענין**
28 **אחר שלש שנים שפירש לו קרקע, מאחר**
29 **שהוא נאמן במטענה איבעי ליה למחויי** —
30 בתוך כל שלש, להודיע שלא מכר לו קרקע
31 אלא כי כורכמא דרישקא, ושוב לא יכול
32 לטעון אחר שלש "שטר היה לי ואבד", דכיון
33 דמיחה בו זה — היה לו להזהר בשטרי. **דאי**
34 **לא תימא הכי** — דמחאה כי האי גוונא לא
35 הויא מחאה, מאחר שמוחה בו שאוכל עכשיו

1 מן הקרקע מן הדין, דלא הויא מחאה אלא בטוען "פלגיא גולנא הוא" כדלקמן. **משנה**
2 **ובבור, והירדן מפסיק ביניהם, ועומד ורואה אחד מחזיק בשדה שלו — אינה חזקה, עד שיהא עמו באותה העיר ובאותה מדינה. רב אמר: עיקר חזקה הכנסת פירות. דאפילו**
3 **ראוה חורש וקוצר ומעמר ודש וזורה ובורר, ולא ראוה מכניס פירות — אינה חזקה עד שיראוה מכניס פירות. משנה שלש ארצות — בארץ ישראל. לחזקה — חלוקות זו**
4 **מזו לענין חזקת שלש שנים, כדמפרש ביהודה. והחזיק בגליל, שהיה חזקה בעל חזקה בזה אדם שלש שנים בלא מחאה — אינה חזקה. כדמפרש**
5 **טעמא בגמרא, דסתם יהודה וגליל בשעת חירות דמי, שאין שירות מצויות מזו לזו ולא הויא מחאה בעל הקרקע מחאה, שהרי אין מי שגיד לו למחזיק שמיחה זה ויהיה**
6 **בשטרו, דהא אין שירות מצויות. הלכך, כיון דאינו יכול למחות, אף על גב דלא מיחה — לא הפסיד בשתיקתו, והיה לו לזה המחזיק ליהדר בשטרו, שהרי יודע שאין בעל**
7 **הקרקע יכול למחות. עד שיהא עמו במדינה — כגון שהיה ביהודה בעיר אחת, והחזיק ביהודה בעיר אחרת. דכיון דשירות מצויות — הוה ליה למחויי, ומרלא מיחה**
8 **— הפסיד. אמר רבי יהודה לא אמרו שלש שנים כו' — לחלוק בא, ולומר דאינן חלוקות לחזקה, דהיה בגליל והחזיק ביהודה — הויא חזקה. ואפילו היה באספמאי,**
9 **שהוא רחוק מהלך שנה מארץ ישראל, והחזיק בארץ ישראל — הויא חזקה, שהרי לכך האריכו שני חזקה זמן מרובה של שלש שנים, כדי שיעור שאם היה באספמאי**
10 **ואם יחזיק זה בקרקע שלו שנה, ובתוך שנה ראשונה יצא הקול — ילכו בשנה שניה ויודיעוהו לבעל הקרקע, ולשנה שלישית יבא וימחה. ולגמרא מפרש אי בעי רבי**
11 **יהודה מחאה בפניו או לא. ויותר ממהלך שנה אין דרך אדם להרחיק מביתו, ולפי ההוה תקנו. וטעמא דרבי יהודה לא משום דתלת שנין מיוזדהר איניש בשטריה, אלא**
12 **כדמפרש: כדי שיהא כו'. וטעמא דחזקה לדידה — דלא שביק איניש דאכליה לארעיה בלא רשותיה ואפילו עשה אחת ושתיק, אלא לכך האריכו שלש שנים — שפעמים**
13 **היה המערער רחוק. אבל אי הוי המערער בעיר — הוי חזקה מיד, כדאמרין לקמן בפירקין. גמרא מאי קסבר תנא קמא — דרבי יהודה. אי קסבר מחאה — שמוחה**
14 **בעל הקרקע במחזיק אפילו שלא בפניו, כגון ששניהם רדין בעיר אחת, ומיחה בפני שנים מן השוק שלא בפניו של מחזיק — אפילו הכי הויא מחאה, דחברך חברא אית ליה,**
15 **ושמע המחזיק בדבר זה והיה לו להזהר בשטרו, ומרלא נזהר — הפסיד. והלכך קתני: עד שיהא עמו במדינה אחת, דכיון ששניהם במדינה אחת — הויא מחאה, אף על פי**
16 **שאינם בעיר אחת. אפילו יהודה וגליל נמי — היה ביהודה והחזיק בגליל ויהיו מחאה. ואי קסבר לא הויא מחאה — דכוחתי דהיה ביהודה והחזיק בגליל אינה חזקה. אפילו**
17 **היה ביהודה והחזיק ביהודה — בעיר אחרת נמי לא תיהיו מחאה, ואמאי קתני: עד שיהא עמו במדינה? לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה — ומשום הכי קתני:**
18 **עד שיהא עמו במדינה. ודקשיא לך: אפילו יהודה וגליל נמי תיהיו מחאה? מתניתין בשעת חירות: תיגרות יש בין יהודה וגליל ואין שירות מצויות מזו לזו, ואם ימחה — לא**
19 **יבא הדבר לאוזניו של מחזיק שיהדר בשטרו, והלכך לא הויא מחאה. וכיון דלא הויא מחאתו של מערער מחאה — חזקתו של זה נמי לא הוי חזקה. דטעמא דחזקה שלש שנים**
20 **קונה — משום דמיצא טעין ליה מחזיק "אמאי לא מחית בתוך שלש?" ואילו הכא לא מצי למטען הכי, דהא לא יכול למחות, דהא אינה מחאה. ומאי שנא יהודה וגליל דנקיט**
21 **— דכיון דבשעת חירות מיירי — הוא הדין לכל המלכיות שיש חירות בין זו לזו, והכי הוה ליה למיתני: כל הארצות חלוקות לחזקה בשעת חירות. ואית דמפרשי: מאי שנא**
22 **יהודה וגליל דנקט, כיון דבשעת חירות מוקמת לה, מאי שנא יהודה וגליל דלא הויא חזקה? אפילו יהודה ויהודה לא תיהיו חזקה ואין נראה בעיני, דאם כן הוה ליה למימר**
23 **כדלעיל: אי הכי אפילו יהודה ויהודה נמי לא. ועוד, דהכי מתרץ רבי אבא: בשעת חירות שנו, שיש תגרה בין המלכיות, אבל עיירות של מדינה ומדינה — אין ביניהם תגרה.**

1 יהודה וגליל כשעת חירום דמי – ואם תאמר: ומאי שנא דגבי גט אמר
2 בריש גיטין (ו, ב): המביא גט ממדינה למדינה בארץ ישראל – אין צריך
3 לומר "בפני נכתב ובפני נתתם" משום כיון דאיכא עולי רגלים – משכח שכחו לקיימו,
4 ואפילו בזמן שאין בית המקדש כיון דאיכא בתי דינים דקביעי – משכח שכחו
5 ויש לומר: ודאי גבי בית מצוין לקיימו אפילו
6 מיהודה לגליל, לפי שהאשה רגילה לחזר אחר
7 עדי קיום. אבל הלא, אי לאו דשכחו טובא –
8 לעולם לא ישמע מחאתה, שאין המחזיק רגיל
9 לחזר אם מחזה לו ואם לאו, הלכך בשירות
10 דעולי רגלים ובתי דינים – לא סגי. ואם
11 תאמר: והא דאמרין התם (א, ה): רב שש
12 מצריך (מערסא לערסא) וצריך להיות: משכנה
13 לשכונה ורבא מצריך אפילו באותה שכנה,
14 ופרקי: והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים
15 מצוין לקיימו ומנשי: שאני בני מחזה ודידי.
16 אטו מי נימא דבמחזה מחזה שלא בפניו
17 לא הוי מחזה, ויצטרך לבא לפניו למחות?
18 ויש לומר: דלא דמי, דבשחוקתם על הגט
19 במחזה והולכין להן – אין דרך שיצטקו בעיר
20 "אנחנו חתמנו על גט פלוני", אבל במחזה
21 – דרך הליכתם רגילות לומר "פלוגי מיתה",
22 ושומעין אחרים, עד שנשמע בבית המחזיק.
23 **אין** מחזיק בנכסי בורח – בבורח מחמת
24 ממוק איירי. דאי מחמת מרדן – בהא לא פליג
25 שמואל, כדמוכח בסמוך. ודוקא בבורח, אבל
26 באיניש דעלמא – הויא חזקה, שיכול לבא
27 למקום שמחזיק שם ולמחות. אבל בורח – אינו
28 רשאי לבא במקום שעמד, לא הויא מחזה
29 שלא בפניו. וסבר לה כרבי יהודה, דקתני: ויבא
30 לשנה אחרת וימחה, משמע שצריך למחות
31 בפניו. ואם תאמר: ודלמא רבי יהודה נמי לא
32 בעי מחזה בפניו, והכי קאמר: ויבא במדינה
33 שהמחזיק בה וימחה, כגון אם הוא ביהודה יבא
34 ביהודה וימחה, שאז תשמע מחאתו. וכי תימא:

35 וכיון שחזקה נשמעת עד אספמאי – גם המחזה תשמע עד אספמאי, ואי מחזה שלא
36 בפניו הוי מחזה – ליתבי אדוכינה ולימחי הא ליתא, דאי כל מקום שחזקה נשמעת
37 גם המחזה נשמעת – אם כן היכי מוכח לעיל דלרבנן מחזה שלא בפניו הוי מחזה?
38 אימא דלעולם דלא הוי מחזה, והוי ביהודה החזיק ביהודה היא חזקה – לפי שהיא
39 נשמעת, ויבא וימחה לפני המחזיק, אבל מיהודה לגליל – אין החזקה נשמעת, ומשום
40 הכי לא הויא חזקה אלא ודאי פשיטא ליה לגמרא דהחזקה נשמעת מרחוק, אבל מחזה
41 לא. ולהכי מוכח לעיל שפיר דסביר רבנן דהויא מחזה שלא בפניו, דאי לא הויא מחזה,
42 אלא צריך לבא לפני המחזיק – אם כן מיהודה לגליל תהא חזקה. כמו שביהודה יש לו
43 לילך ולמחות – מיהודה לגליל נמי ילך לפניו וימחה ויש לומר: מדלא תני: רבי יהודה
44 אומר יבא לשנה אחרת וימחה ויודיעוהו – שמע מינה שצריך למחות לפניו. רבינו יצחק.
45 **ולמחר** נקטנא ליה – נראה לרבינו יצחק דלא צריך למימר "נקטנא
46 ליה", אלא אורחא דמילתא נקט. מדלא קאמר רב זביד: "פלוגי
47 גולנא הוא דאכיל לארעאי בגולנותא" – לא הויא מחזה, "פלוגי גולנא
48 הוא דאכיל לארעאי בגולנותא, ולמחר נקטנא ליה בדינא" – הויא מחזה.

רב

בפני שנים שאין יכולין לומר לו – כגון חגיגין, או שהולכין למדינת הים ומחזיקין מאותו המלוכת שדר בה המחזיק – ואפילו הכי מחזיק בנכסי בורח, דתיחני ליה מחזה כי
49 הך, ואף על גב דהך לא יאמרו לו למחזיק, דחברך חבירא אתי ליה. והלכך, כיון דהויא מחזה – חזקה נמי הויא חזקה. ושמואל שחיה מקשה על דברי רב, ואומר: פשיטא, וכי
50 למחות לפניו הוי צריך – לך רבותא דקאמר רב לא אסיק ארעתיה. והלכך פריך שפיר: מאי אתא רב לאמריה? **אמר רב עקיבא** **מיפרשא לי ב'** – אשטנייא שטינין
51 אליבא דרב אתא לאשמועינן ולמימר דרך רבותא לא סבירא ליה לשמואל, כדמפרש ואזיל, והוה מתמה: פשיטא. **הלכתא אין מחזיק בנכסי בורח** – דמחזה שלא בפניו
52 לא הויא מחזה. וכיון דלא מצי מערער למחזיק – מחזיק נמי לא מצי אחזוקי. **ומחזה שלא בפניו הויא מחזה** – והלכך חזקה שלא בפניו הויא חזקה. ומשום הכי מחזיקין
53 בנכסי בורח, דהא מצי למחזיק, ומדלא מיהא – הפסיד. והיינו דקפריך גמרא: תרתי בתמיה. משום דקשיא רישא לסיפא. ומנשי: לא קשיא: כאן – בבורח מחמת ממוק, פסיק
54 רבא הלכתא שלא בפניו הויא מחזה, משום דמצי למחזיק, וכל מקום שזה יכול למחות – חזקתו של חבירו בנכסי הויא חזקה, והאיל לא מיהא. דכיון דמחמת חוב ממוק
55 הויא בורח – אין הך בורח אלא לאשמועינן בעלמא עד דהויא ליה, ופרע, ואינו ירא למחות. דכיון דאנוס הוא ואין לו מה לפרוע – אין רודפין אחריה, ואם נודע מקומה שברח
56 שם – אינו חושש. **כאן בבורח מחמת מרדן** – מחמת רציחת נפשות – ירא למחות, פן יירע מקום תנונתו וירדוף גואל הדם אחריה כי יום לבבו והשיגו חורגו. ובדידיה
57 קפסיק רבא דאין מחזיקין בנכסי בורח, והכי הלכתא. **מרדן** – לשון רציחה בלשון פרס, כדאמרין ב"הגזל ומאכיל" (בבא קמא ק"ז, א): השתא פרסאי דקפדי אשפיכות דמים
58 ואמרי "מרדן מרדן". **הכי דמי מחזה** – אמחזה שלא בפניו קאי, דפסיקנא לעיל דהויא מחזה. **אמר רב זביד** – אמר לסהדי "פלוגי גולנא הוא" – לא הויא מחזה.
59 שאפילו אם יאמרו עדים לשון זה למחזיק – לא אתי לאודוורי בשטריה. דהא לא ידע אמאי קרי ליה גולן שיוהר בשטרו. **אבל אמר לו פלוגי גולנא הוא דאכיל לארעאי**
60 **בגולנותא** – שהרי לא מכרתהו לו. דהשתא הוה ליה לאיזוהורי בשטר מכירת שדה זה, מאחר שערער זה עליו, והלכך הויא מחזה. **ולמחר תבענא ליה בדינא** הויא זה מחזה
61 ואי

1 **הא קא משמע לן** – רבי אבא. דסתם יהודה וגליל – אפילו בשעת שלום.
2 כשעת חירום דמי – שאין שירות מצויות מוז לזו. אבל בשאר מלכיות, אי
3 איכא חירום – לא הויא חזקה, אבל בשעת שלום – הויא חזקה, דהא שירות
4 מצויות. והאי דקאמר רבי אבא בשעת חירום שנו – הכי קאמר: יהודה וגליל
5 הרי הן כשעת חירום של שאר מלכיות. **אין**
6 **מחזיק בנכסי בורח** – כלומר, אם החזיק –
7 אינה חזקה, כדמפרש ואזיל. דקסבר: מחזה
8 שלא בפניו לא הויא מחזה, וכיון דלא יכול
9 למחות – גם זה לא יכול להחזיק. וכרבי
10 יהודה סבירא ליה. דאמר במתניתין: ויבא
11 ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת, דמשמע
12 דצריך למחות בפניו. **כי אמריה** – לזא
13 דרב קמיה דשמואל, אחר שיתרו של רב,
14 שבא ללמוד לפני שמואל. רב מת מקמי
15 שמואל, כדאייתא בשחיתת חולין (צה, ב) –
16 דכל זמן שהיה רב קיים הוה שלח ליה רבי
17 יוחנן "לקדם רבינו שבבבל", כי נח נפשיה
18 דרב שלח ליה לשמואל "לקדם חבירנו" כו'.
19 **אמר לי** – שמואל. וכי למחות בפניו הויא
20 **צריך** – בתמיה. אלא לא צריך למחות בפניו,
21 דמחזה שלא בפניו הויא מחזה. והלכך
22 מחזיקים נמי שלא בפניו, דאיבעי ליה למחזיק.
23 ונקשה גמרא: והאמר רב מחזה שלא בפניו
24 הויא מחזה. כדאמר רבי אבא אמר רב
25 לעיל: לעולם קסבר מחזה שלא בפניו כו'.
26 (ומדפרקי) וצריך להיות: ומדמפרשן למילתא
27 דתנא קמא – איכא למימר דסבירא ליה
28 הכי. **לשמעא** – דתנא קמא פירש רב, משום
29 דקשיא רישא לסיפא, וליכא לתרצה אלא
30 בכי האי גוונא. **וליה לא סבירא ליה** –
31 אלא כרבי יהודה סבירא ליה. **מחזיק בנכסי**
32 **בורח** – דמחזה שלא בפניו הויא מחזה,
33 ואיבעי ליה למחזיק, ומדלא מיהא – הפסיד.
34 דכיון דשירות מצויות – אנן סהדי שנודע

35 לו שאחרים החזיקו בקרקע שלו, ולא מצי טעין: לא ידעת, ולפיכך לא מחזיק.
36 דכי היכי דמחזה שלא בפניו הויא מחזה, משום דחברך חבירא אתי ליה, ושמע
37 המחזיק מחאתו של זה המערער – הכי נמי נודע לו שהחזיק זה בקרקע שלו והוא
38 לא מחזה, ולפיכך הפסיד. והאי דנקט בורח – לאו דוקא. דהוא הדין לכל מרחיק
39 ארצם. אלא אורחא דמילתא נקט, שאין דרך בני אדם להחזיק בקרקע של אחרים
40 בגול, אלא בקרקע בורח. **אמר לי פשיטא** – דמחזיקין, דהא מתניתין דקתני שלש
41 ארצות לחזקה – שמעינן דמחזה שלא בפניו הויא מחזה, ואיבעי ליה למחזיק.
42 ומדלא מיהא – הפסיד. בגמרא ירושלמי, רב אמר: אין חזקה לבורח, ולא מאריך
43 לארץ. ושמואל אמר: יש להן חזקה. אמר רב נחמן: קרא מסייע ליה למר: "ויתן לה
44 המלך סריס אחד לאמר השב את כל אשר לה ואת כל תבואת השדה מיום עובדה
45 את הארץ ועד עתה" (מלכים ב' ח). **ורב מאי קא משמע לן** – דקאמר: מחזיקים
46 בנכסי בורח? הא ודאי קא משמע לן מחזה שלא בפניו הויא מחזה והיה לו למחות,
47 הלכך חזקה נמי שלא בפניו בלא מחזה הויא חזקה. **והא אמרה רב חדא זימנא** –
48 דאמר רבי אבא בר ממל אמר רב לעיל: לעולם מחזה שלא בפניו הויא מחזה כו',
49 ומסתמא הוה שמעינן דרסתם מתניתין סבירא ליה, כדמפרש ליה הכי. **אפילו מיהא**
50 **אפילו מיהא** – אפילו הכי מחזיק בנכסי בורח, דתיחני ליה מחזה כי
51 הך, ואף על גב דהך לא יאמרו לו למחזיק, דחברך חבירא אתי ליה. והלכך, כיון דהויא מחזה – חזקה נמי הויא חזקה. ושמואל שחיה מקשה על דברי רב, ואומר: פשיטא, וכי
52 למחות לפניו הוי צריך – לך רבותא דקאמר רב לא אסיק ארעתיה. והלכך פריך שפיר: מאי אתא רב לאמריה? **אמר רב עקיבא** **מיפרשא לי ב'** – אשטנייא שטינין
53 אליבא דרב אתא לאשמועינן ולמימר דרך רבותא לא סבירא ליה לשמואל, כדמפרש ואזיל, והוה מתמה: פשיטא. **הלכתא אין מחזיק בנכסי בורח** – דמחזה שלא בפניו
54 לא הויא מחזה. וכיון דלא מצי מערער למחזיק – מחזיק נמי לא מצי אחזוקי. **ומחזה שלא בפניו הויא מחזה** – והלכך חזקה שלא בפניו הויא חזקה. ומשום הכי מחזיקין
55 בנכסי בורח, דהא מצי למחזיק, ומדלא מיהא – הפסיד. והיינו דקפריך גמרא: תרתי בתמיה. משום דקשיא רישא לסיפא. ומנשי: לא קשיא: כאן – בבורח מחמת ממוק, פסיק
56 רבא הלכתא שלא בפניו הויא מחזה, משום דמצי למחזיק, וכל מקום שזה יכול למחות – חזקתו של חבירו בנכסי הויא חזקה, והאיל לא מיהא. דכיון דמחמת חוב ממוק
57 הויא בורח – אין הך בורח אלא לאשמועינן בעלמא עד דהויא ליה, ופרע, ואינו ירא למחות. דכיון דאנוס הוא ואין לו מה לפרוע – אין רודפין אחריה, ואם נודע מקומה שברח
58 שם – אינו חושש. **כאן בבורח מחמת מרדן** – מחמת רציחת נפשות – ירא למחות, פן יירע מקום תנונתו וירדוף גואל הדם אחריה כי יום לבבו והשיגו חורגו. ובדידיה
59 קפסיק רבא דאין מחזיקין בנכסי בורח, והכי הלכתא. **מרדן** – לשון רציחה בלשון פרס, כדאמרין ב"הגזל ומאכיל" (בבא קמא ק"ז, א): השתא פרסאי דקפדי אשפיכות דמים
60 ואמרי "מרדן מרדן". **הכי דמי מחזה** – אמחזה שלא בפניו קאי, דפסיקנא לעיל דהויא מחזה. **אמר רב זביד** – אמר לסהדי "פלוגי גולנא הוא" – לא הויא מחזה.
61 שאפילו אם יאמרו עדים לשון זה למחזיק – לא אתי לאודוורי בשטריה. דהא לא ידע אמאי קרי ליה גולן שיוהר בשטרו. **אבל אמר לו פלוגי גולנא הוא דאכיל לארעאי**
62 **בגולנותא** – שהרי לא מכרתהו לו. דהשתא הוה ליה לאיזוהורי בשטר מכירת שדה זה, מאחר שערער זה עליו, והלכך הויא מחזה. **ולמחר תבענא ליה בדינא** הויא זה מחזה
ואי

44 שדברי רב פשוטים.
45 הגמרא מבארת במה נחלקו רב ושמואל. מבארת הגמרא: סברת שמואל
46 היא כדאמר רב ענן, לדידי מפדשא לי מיניה דמר שמואל – לי התפרשו
47 הדברים מפי שמואל, מדוע לשיטתו דברי רב הם דברים פשוטים, משום
48 שאם מינה הבעלים בפני שני בני אדם שיוכלים לומר לו למחזיק
49 שהיתה מחאה נגד חזקתו, הוויא מחאה, כיון שעל ידם ידע המחזיק לשמור
50 על השטר. אבל אם מינה בפני שני בני אדם שאין יכולין לומר לו
51 למחזיק שהיתה מחאה נגד חזקתו, לא הוויא מחאה, משום שלא ידע
52 שעליו לשמור את השטר, ומשום כך היה פשוט לו שרב לא בא לחדש דין
53 זה. ומבארת הגמרא: ורב שחזר שוב על דין זה, משום שבא ללמדינו
54 שמועילה מחאה אף כשהשומעים אינם יכולים לבוא ולמסור את דבר
55 המחאה למחזיק, סבר דהכרחי חכרא אית ליה – לחברך יש חבר נוסף,
56 וחכרא דהכרחי חכרא אית ליה – ולחבר זה גם יש חבר. והיינו, דרך בני
57 אדם שמספרים דבר זה לחבריהם, ומתוך שיספרו איש לרעהו שהיתה
58 מחאה נגד החזקה בקרקע זו יגיע קול המחאה לידי המחזיק וימשיך לשמור
59 את שטר המכר.
60 הגמרא מביאה שיטה נוספת בדין מחאה שלא בפני המחזיק: אמר רבא,
61 הלכתא אין מחזיקין בנכסי בורח, משום שאין מחאה נשמעת למחזיק אם
62 לא נעשית לפניו, וכיון שאין הבעלים יכול למחות לא מועילה החזקה.
63 ומחאה שלא בפניו הוויא מחאה ומועילה למנוע את החזקה משום שהיא
64 נשמעת רחוק. מקשה הגמרא: תרתי – שני חלקי הפסק של רבא סותרים
65 זה את זה, שהרי בתחילה פסק שמחאה אינה מועילה שלא בפני המחזיק,
66 ושוב פסק שמחאה מועילה אף שלא בפני המחזיק. מתרצת הגמרא: לא
67 קשיא – אין קושיא בדברי רבא, משום שקאן – הדין השני של רבא
68 שמחאה מועילה שלא בפני המחזיק, נאמר במקרה שהמערער בורח
69 מהחזקת חוב במוון, ובאופן זה אמנם אין הבעלים צריך לבוא למחות בפני
70 המחזיק, אבל צריך למחות במקומו כיון שסיבת בריחתו היא שמשלם
71 מחוב ממון ולא איכפת לו שידעו היכן הוא שהרי לא ירדפו אחריו לשם
72 מאחר ואין בידו ממון, ואם לא מחה מועילה החזקה. וקאן – הדין הראשון
73 של רבא שאין מחזיקים בנכסי בורח משום שאין המחאה נשמעת למחזיק,
74 נאמר כשהמערער בורח מהחזקת מרדן – שרצח ורוצים להורגו, ובאופן זה
75 אין על הבעלים חיוב למחות במקומו, כיון שהוא ירא שאם ימחה במקומו
76 יגלוהו ויבוא גואל הדם אחריו להורגו, וכיון שאין הבעלים יכול למחות, אין
77 החזקה מועילה.
78 הגמרא מבררת מהי צורת מחאה שלא בפני המחזיק. שואלת הגמרא: תיבי
79 דמי מחאה – מהי לשון המחאה כשנעשית שלא בפני המחזיק. משיבה
80 הגמרא: אמר רב זבדי, אם אמר פלגיא זלגא הוא – פלוני שמחזיק בנכסי
81 הוא גזלן, לא הוויא מחאה – אין לשון זו מועילה כמחאה כיון שאף אם
82 ישמע המחזיק את המחאה לא יקפיד על שמירת השטר, כיון שלטענתו
83 היתה מכירה, ואינו חושש לשמור את השטר מחמת המחאה, מאחר ואינו
84 יודע מדוע מכנהו גזלן. אבל אם אמר פלגיא זלגא הוא, דנקיט לה
85 לארעאי בגלגולתא – שהחזקתו בנכסי ואכילתם היא בגלל שדרי לא
86 מכרתים לו,

1 דקתם יהודה וגליל בשעת חירום דמו – שאף בזמן שאינו שעת חירום בין
2 יהודה וגליל, הרי דינם כשעת חירום משום שאין שירות מצויות ביניהם, ואף
3 אם הבעלים מוחה, המחאה אינה נשמעת במקום בו נמצא המחזיק, ומשום
4 כך אין מועילה החזקה, שהרי אין בה הוכחה שהבעלים ויתר על זכותו.
5 הגמרא דנה בדין חזקה בנכסי בורח: אמר רב יהודה אמר רב, אין מחזיקין
6 בנכסי בורח – אין חזקת שלש שנים מועילה בנכסי אדם שבורח ממקומו
7 מחמת חוב ממון שיש לו, שהרי אין הבעלים יכול למחות בפני המחזיק, ולא
8 ידע המחזיק שעליו לשמור את שטר המכר. ומוסיף רב יהודה, כי אמריתיה
9 לדברי רב קמיה דשמואל, אמר לי – הקשה שמואל על דבריו, וכי למחות
10 בפניו של המחזיק הוא צריך בכדי שתועיל המחאה, הרי אפשר למחות
11 אף שלא בפניו, ולכן אף הבורח יכול למחות בכל מקום שהוא, ואם לא מחה
12 תועיל החזקה.
13 שואלת הגמרא: ורב שהשמיע לנו שלא מועילה חזקה בנכסי בורח, מאי
14 קא משמע לן – מה בא ללמדנו. עונה הגמרא: רב רצה ללמדנו שמהחאה
15 שלא בפניו של המחזיק לא הוויא מחאה, משום שאין קול המחאה מגיע
16 למקום בו נמצא המחזיק. מקשה הגמרא: והאמר רב – והרי רבי אבא בר
17 ממל ביאר בשם רב (לעיל ע"א), ששיטת תנא קמא היא שמהחאה שלא בפניו
18 הוויא מחאה, ואין פסק שאין מחזיקים בנכסי בורח כיון שאינו יכול למחות.
19 מתרצת הגמרא: רב טעמא דתנא דידן קמפרש – רב ביאר את שיטת תנא
20 קמא, וליה לא סבירא ליה – אבל הוא אינו סובר כך אלא סובר כרבי
21 יהודה שעל הבעלים למחות בפני המחזיק, וכיון שהבורח אינו יכול למחות
22 כדון, אין חזקה מועילה בנכסיו.
23 הגמרא מביאה לשון אחרת בדברי רב: ואיבא דאמרי, אמר רב יהודה
24 אמר רב, מחזיקים בנכסי בורח – חזקת שלש שנים מועילה בנכסי אדם
25 שנאלץ לברוח ממקומו, משום שמחאה מועילה אף שלא בפני המחזיק
26 והיה המערער צריך למחות במקומו. ומוסיף רב יהודה, כי אמריתיה קמיה
27 דשמואל, אמר לי – הקשה לי שמואל מה החידוש בדבריו, הרי זה פשיטא
28 שתועיל החזקה, וכי למחות בפניו הוא צריך, הרי המערער יכול למחות
29 במקומו. שואלת הגמרא: ורב שראה צורך לומר דין זה, מאי קא משמע לן
30 – מה רצה להשמיענו. משיבה הגמרא: רב רצה להשמיענו שמהחאה שלא
31 בפניו הוויא מחאה.
32 מקשה הגמרא: והא אמרה רב חמא זימנא – הרי רב כבר השמיע לנו דין
33 זה כשפירש את שיטת תנא קמא שאין צריך לערער בפני המחזיק אלא יכול
34 למחות במקומו אם אין שעת חירום בין המקומות. מתרצת הגמרא: רב לא
35 אמר את דין בורח בכדי ללמדנו שמחאה מועילה אף שלא בפני המחזיק,
36 אלא הא קא משמע לן, דאפילו מינה בפני שנים שאין יכולין בכוחות
37 עצמם לומר לו למחזיק שהיתה מחאה ועליו לשמור את שטר המכר, הוויא
38 מחאה, כיון שנעשתה בפני שנים, והם ימסרו את הדבר לחבריהם וחבריהם
39 לחברים נוספים וכך יגיע הדבר לידי המחזיק שישמע שהיתה מחאה
40 וימשיך לשמור את שטר המכר. ומשום כך סבר רב שמועילה חזקה בנכסי
41 בורח, כיון שיכול למחות, ואם לא מחה הפסיד לעצמו. אמנם שמואל
42 שהקשה על דברי רב שהם פשיטא מחמת שכבר נאמר שמחזיקים בנכסי
43 בורח, זהו משום שלא הבין בדברי רב שכונתו לחידוש זה ולכן הקשה

1 וְלִמְחָה, תִּבְעֵנָה לִיָּה בְּרִינָא – אתבע את הגזלן לדין על חזקתו בקרקע שלא
2 ברשותי, מחאה בלשון זו הוּיָא מְחָה ומועילה למנוע את החזקה.
3 הגמרא דנה בכמה אופנים בהם מזה הבעלים שלא בפני המחזיק ויתכן
4 שלא תועיל המחאה מחמת שלא תגיע לידי המחזיק. מסתפקת הגמרא:
5 אִמְר הבעלים לעדים שמחה בפניהם, לֹא תִימְרוּ לִיָּה – אל תאמרו למחזיק
6 שמחתי, מֵאֵי – מה דין המחאה באופן זה, האם מחמת דבריו אין המחאה
7 מועילה, שהרי לא ישמע המחזיק שהיתה מחאה, או שהמחאה מועילה
8 למרות הוראתו של הבעלים שלא למסור למחזיק את דבר המחאה. אִמְר
9 רַב זְבִיד, הָא קָאָמֵר – הרי הבעלים הורה לעדים שמחה בפניהם לֹא תִימְרוּ
10 לִיָּה – שלא יאמרו למחזיק שמחה. ומשום כך לא תועיל המחאה, שהרי הם
11 לא יאמרו למחזיק שהיתה מחאה ולא ידע שעליו לשמור את השטר. וְרַב
12 פִּפְא אָמֵר, כוונת הבעלים היתה, לְדִידִיה – למחזיק עצמו לֹא תִימְרוּ לִיָּה
13 – אל תאמרו לו שמחתי, אבל לְאֶחָרֵינִי – לאחרים, אִמְרוּ לָהּ שמחתי,
14 ויוכל המחזיק לשמוע שנעשתה מחאה, כיון דְּתִבְרַךְ תִּבְרָא אִית לִיָּה,
15 וְתִבְרָא דְּתִבְרַךְ תִּבְרָא אִית לִיָּה – לחברך יש חבר נוסף ולחבר זה יש עוד
16 חבר, ויאמרו זה לזה את המחאה, עד שהיא תגיע לידי המחזיק וידע שעליו
17 להמשיך לשמור את שטר המכר.
18 הגמרא דנה באופן נוסף של מחאה שלא בפני המחזיק. מבררת הגמרא: מה
19 הדין כשמחה בפני עדים, וענו מעצמם וְאָמְרוּ לִיָּה, לֹא אִמְרִינֵן לִיָּה – אין
20 אנו מודיעים את דבר המחאה למחזיק, האם הועילה המחאה או לא. אִמְר
21 רַב זְבִיד, המחאה לא מועילה, הָא קָא אָמְרוּ לִיָּה – שהרי אמרו העדים
22 לבעלים, לֹא אִמְרִינֵן לִיָּה – אין אנו מודיעים למחזיק שנעשתה מחאה,
23 ומשום כך אין תועלת במחאה שהרי לא ידע המחזיק שעליו להמשיך
24 ולשמור את שטר המכירה. וְרַב פִּפְא אָמֵר, המחאה מועילה על אף
25 אמירתם, משום שכונת העדים היא, לְדִידִיה ו–למחזיק לֹא אִמְרִינֵן לִיָּה –
26 אין אנו מודיעים שהיתה מחאה, אבל לְאֶחָרֵינִי, אִמְרוּ לָהּ – לאחרים אנו
27 אומרים, וכיון שיאמרו לאחרים שהיתה מחאה אין המערער צריך למחות
28 שוב, משום שהמחזיק יכול לדעת שהיתה מחאה, שהרי תִּבְרָא אִית
29 לִיָּה, וְתִבְרָא דְּתִבְרַךְ תִּבְרָא אִית לִיָּה – לחברך יש חבר נוסף ולחבר זה יש
30 עוד חבר, ויאמרו זה לזה את המחאה, עד שהיא תגיע לידי המחזיק וידע
31 שעליו להמשיך לשמור את שטר המכר.
32 מביאה הגמרא אופן נוסף של מחאה שלא בפני המחזיק. מבררת הגמרא:
33 מה הדין כשאִמְר לָהּ הבעלים לעדים שמחה בפניהם, לֹא תִיפּוּק לָבוּ
34 שוּתָא – אל יצא מפיכם כלל שום דיבור בענין המחאה, האם מחאה זו
35 מועילה או לא. אִמְר רַב זְבִיד, באופן זה ודאי אין המחאה מועילה, דְּהָא
36 קָאָמֵר לעדים לֹא תִיפּוּק לָבוּ שוּתָא, וכיון שהזהירים באופן ברור על כך,
37 ודאי לא יצא מפייהם שום דיבור על המחאה, וממילא לא ידע המחזיק
38 שהיתה מחאה ולא ידע לשמור את שטר המכר לאחר שלש שנים.
39 מביאה הגמרא אופן נוסף של מחאה שלא בפני המחזיק. מבררת הגמרא:
40 מה הדין כשמחה בפני עדים, וענו העדים מעצמם וְאָמְרוּ לִיָּה לבעלים, לֹא
41 מְפִקִינֵן שוּתָא – איננו מוציאים מפינו שום דיבור בענין המחאה, האם
42 הועילה המחאה או לא. אִמְר רַב פִּפְא, אף שבכל פעם שאמרו העדים
43 שלא יאמרו למחזיק שהיתה מחאה מועילה המחאה, באופן זה אין המחאה
44 מועילה, הָא קָאָמֵר לִיָּה לֹא מְפִקִינֵן שוּתָא – שהרי העדים אמרו לבעלים
45 שלא יציאו מפייהם דבר ולא יאמרו לאף אדם שהיתה מחאה, וממילא לא
46 ידע המחזיק שעליו לשמור את שטר המכר יותר משלש שנים. וְרַב הוּנָא
47 בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ אָמֵר, גם באופן זה מועילה המחאה, שהרי כָּל מִילָתָא
48 דְּלֹא רְמִיָא עָלֶיהָ דְּאִינִישׁ – כל דבר שאינו נוטל על האדם שלא לגלותו,
49 אלא הוא נמנע מלספרו מרצונו ואין לו הפסד אם יספר, אִמְר לָהּ וְלֹא
50 אֲדַעְתִּיהָ – אין הדבר נמצא בדעתו שקיבל על עצמו שלא לספר לאחרים,
51 ומגלה את הדבר. ולכך המחאה מועילה, שהרי העדים לא נצטוו שלא

52 לספר, ומסתבר שבלא שיכונו לכך יספרו לאחרים שהיתה מחאה, ויכולים
53 הדברים להגיע לידיעת המחזיק וידע לשמור על השטר.
54 הגמרא חזרת לדון בשיטות נוספות בענין מחאה שלא בפני המחזיק: אִמְר
55 רַבָּא אָמֵר רַב נַחֲמָן, מְחָה שְׁלֹא בְּפָנֵי של המחזיק הוּיָא ו–הרי היא
56 מְחָה, כיון שהמחאה יכולה לבא אל המחזיק. אִתִּיבִיה – הקשה רַבָּא
57 לְרַב נַחֲמָן, הרי שנינו במשנתנו (לעיל לה) לגבי חזקת שלש שנים, אִמְר רַבִּי
58 יְהוֹנָתָן, לֹא אִמְרוּ חכמים ששיעור חזקה הוא שְׁלֹשׁ שָׁנִים משום שזהו
59 שיעור הזמן שהלוקח שומר את שטר המכירה, אִלָּא בְּרִי שָׂאָף אִם יָהּ
60 הבעלים בְּאֶסְפָּמֵיָא – בספרו, הרחוקה מארץ ישראל שנת הליכה יוכל
61 למחות, שאם ירד אדם לנכסיו ויִחְזִיק שָׁנָה ויצא קול על החזקה, ויִלְכוּ
62 ויִזְדַּעְזְעוּ במשך שָׁנָה שניה שהחזיקו בנכסיו, ויָבֹא המערער לְשָׁנָה אַחֲרָתָא
63 – במשך השנה השלישית וימחה. וכיון שיתכן שיהיה צורך בשלש שנים,
64 לא חילקו חכמים בתקנתם, ובכל פעם שהמערער והמחזיק אינם באותה
65 העיר צריך להחזיק שלש שנים. אבל כשהם באותה העיר, והיתה החזקה
66 בפני המערער ולא מזה, מועילה החזקה מיד משום שאין אדם שותק כלל
67 אם רואה אחרים שמחזיקים בממונו. ומקשה רבא, וְאִי סָלְקָא דְּעֵתָךְ – ואם
68 עלתה בדעתך, שְׂמָחָה שְׁלֹא בְּפָנֵי הוּיָא מְחָה, לָמָּה לִי לְמִיתִי – מדוע
69 אמר רבי יהודה שעל הבעלים לבוא ולמחות בפני המחזיק, לִיתִיב הָתָם
70 אֲדוּכְתִּיהָ וְלִימְחֵי – הרי הבעלים יכול להישאר באספמיה ולמחות שם,
71 והמחאה תישמע למחזיק במשך השנה השלישית.
72 תירץ רב נחמן לרבא: לעולם רבי יהודה סובר שמחאה מועילה אף שלא
73 בפני המחזיק, ואילו הָתָם – שם במשנה, שאמר שעל הבעלים לבוא
74 ולמחות, אין זה חיוב אלא עֲצָה מִזְכָּה קָא מְשַׁמְעֵן לָן – רבי יהודה משמיענו
75 עצה טובה, שעדיף לבעלים לְמִיתִי – לבוא ולמחות בפני המחזיק, וְנִשְׁקוּל
76 אֲרִצָא וְפִירִי – וליטול את הקרקע והפירות שמזמן המחאה. ואמנם אם
77 ימחה במקומו ויסמוך על כך שהמחזיק ישמע שהיתה מחאה, תועיל
78 מחאתו, אלא שכאשר יבוא לגבות את הפירות, יתקשה להוציא את דמי
79 הפירות שנאכלו כבר.
80 הגמרא דנה בדעתו של רבא בדין מחאה שלא בפניו. מקשה הגמרא: והרי
81 מְדִקָא מוֹתִיב לִיָּה רַבָּא לְרַב נַחֲמָן – מזה שרבא ביאר במשנה שמחאה
82 שלא בפני המחזיק אינה מועילה, ומחמת כן הקשה על דברי רב נחמן שסבר
83 שמחאה מועילה שלא בפני המחזיק, מְפִלָל – משמע מזה, דְּלֹא סְבִירָא לִיָּה
84 – שלא סבר כדברי רב נחמן דְּמְחָה שְׁלֹא בְּפָנֵי הוּיָא מְחָה, וְהָאָמֵר
85 רַבָּא – והרי רבא פסק לעיל (לה) מְחָה שְׁלֹא בְּפָנֵי הוּיָא מְחָה, ומדוע
86 הקשה על רב נחמן משיטה שהוא עצמו לא סבר כמותה. מתרצת הגמרא:
87 אמנם מתחילה רבא היה סבור שמחאה אינה מועילה שלא בפני המחזיק
88 ולכך הקשה על רב נחמן, אבל בְּתֵר דְּשִׁמְעָה מֵרַב נַחֲמָן – לאחר ששמע
89 מרב נחמן שמחאה שלא בפניו היא מחאה, ורב נחמן אף תירץ לו את
90 הקושיא ממשנתו, כְּבִרָה – קיבל ממנו רבא את סברתו, וכן פסק להלכה.
91 דנה הגמרא בפני כמה צריך למחות: אֲשַׁבְּחִינָהּ ו–מצא רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי
92 תַּנְיָנָא לְתַלְמִידֵי דְּרַבִּי יוֹחָנָן – את תלמידי רבי יוחנן. אִמְר לָהּ רבי יוסי
93 ברבי חנינא, מִי אִמְר רַבִּי יוֹחָנָן מְחָה בְּכֶמֶת – האם רבי יוחנן פירש בפני
94 כמה בני אדם צריכה להיעשות המחאה.
95 השיבו שנים מתלמידי רבי יוחנן תשובות שונות: רַבִּי חִינָא בְּר אָבָא אָמֵר
96 בשם רַבִּי יוֹחָנָן, דִּין מְחָה הוּא, שימחה בְּפָנֵי שְׁנַיִם, וְרַבִּי אָבָהוּ אָמֵר בשם
97 רַבִּי יוֹחָנָן, דִּין מְחָה הוּא שימחה בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה.
98 מסתפקת הגמרא: לִימָא בְּדִרְכָּה בְּר רַב הוּנָא קָא מִפְּלִגִי – האם נאמר
99 שמחולקת האמוראים בדברי רבי יוחנן תלויה בדברי רבא בר רב הונא,
100 דְּאָמֵר רַבָּה בְּר רַב הוּנָא, כָּל מִילָתָא – כל דבר גנאי, דְּמִתְאַמְרָא בְּאִפִּי
101 תִּלְתָּא – שנאמר בפני שלשה אנשים,

בבא בתרא. פרק שלישי – חזקת הבתים דף לט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) צ"ט

ר"ב פפא אמר לדידיה לא תימרון לאחריני תימרון — נראה לרבינו יצחק, דרב פפא
אית ליה שפיר דשמואל, דאמר לעיל: מיחה בפני בני אדם שאין יכולין לומר לו
— לא הויה מחאה. דהתם מיירי בחולה חזק, שלעולם לא ילך למקום שמחזיק שם. אבל
הבא — ילכו למקום המחזיק, ויגידו לבני העיר, ויאמרו לו, והויה מחאה. **ליתבי**
אדוכתיה ולימתי — תימה: אדפריך מרבי יהודה
— לסייעה מרבנן, דמוכח לעיל דסבירא מחאה דסבירא
שלא בפניו הויה מחאה ואומר ויאמר רבינו יצחק.
דרבא היה טועה, וסלקא דעתיה דבבל מקום
שהחזקה נשמעת — גם המחאה נשמעת, וכמו
שהחזקה מיהודה לאספמאי — הכי נמי מחאה,
ואפילו הכי אמר רבי יהודה שיבא בפניו וימחה.
ורבנן סבירי: אפילו מיהודה לגליל אין החזקה
נשמעת, לכך לא הוי חזקה. אבל מיהודה
ליהודה — נשמעת, והוי חזקה עד שיבא בפניו
וימחה. ולכולי עלמא שלא בפניו לא הוי
מחאה. ורב נחמן דאיצטריך לשנוי עצה טובה
קא משמע לן, ולא שני ליה דלא מצי למיחב
אדוכתיה לפי שהמחאה אינה נשמעת אלא
באותה מדינה, משום דאבתי תקשי ליה: אמאי
מצריך רבי יהודה לבא לפניו? ילך עד המדינה
שהמחזיק שם, וימחה. דמדלא תנני "ויבא
לשנה אחרת וימחה, ויודיעהו" — משמע
שצריך לבא לפניו בדפרישית.
חבי גרסינן: מכלל דלא סבירא ליה הא אמר
רבא מחאה שלא בפניו — לא גרסינן
"והא אמר רבא אמר רב נחמן".

לית
התם **ליתבי** התם אדוכתיה ולימתי! — התם
עצה טובה קא משמע לן, דניתי ונשקול ארעא ופירי. מדקא מויתבי ליה רבא לרב נחמן,
מפלל דלא סבירא ליה דמחאה שלא בפניו הויה מחאה, והאמר רבא: מחאה שלא בפניו
הויה מחאה! — פתר דשמעיה מרב נחמן סברה. אשכחניהו רבי יוסי ברבי חנינא לתלמידיו
דרבי יוחנן, אמר להו: מי אמר רבי יוחנן מחאה בכמה? רבי חייא בר אבא אמר רבי
יוחנן: מחאה בפני שנים, רבי אבהו אמר רבי יוחנן: מחאה בפני שלשה. לימא, בדרבה
בר רב הונא קא מיפלגי, דאמר רבה בר רב הונא: כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא
לית

ואי לא אמר למחר "תבענא ליה בדינא ומפיקנא מיניה", אלא: "פלוני גזלן
דקאביל לארעאי בגולנותא" בלבד — הרי הוא כנותן פגם בחבירו, ולא כמוסר
עדות, ואינה מחאה. כן פירש רבינו חננאל. לישנא אחרינא שמעתי משמועת רבי
יעקב בר יקר, ועיקר: פלניא גולנא הוא, ואפילו הוכיר על קרקע זה שמחזיק
— לאו מחאה היא, שהרי לא מיחה מחמת
עצמו, והרי הוא כמי שאמר: פלוני מחזיק
בקרעות של אחרים. ולפונמו מתבין ולא
לערער, שהרי אינו מוכיר שהוא שלו. אבל
אם פירש "דקאביל לארעאי בגולנותא" —
הרי מיחה מחמת עצמו, והודיע שהקרקע
שלו מחזיק בעולה, והויה מחאה, ואף על
גב דלא סיים "למחר תבענא ליה בדינא",
ופירושא לאומי דקאמר "דקאביל לארעאי
בגולנותא". **אמר** — לעדים: לא תימרו ליה
מחאה זו. **אמר רב זביד** הא קאמר כו' —
ולא הויה מחאה, דהא לא אמרו ליה עדים
תו. **רב פפא אמר** — לעולם מחאה הויה,
דהכי קאמר להו לעדים: לדידיה לא תימרו,
אבל לאחרים תימרו. וכיון שיאמרו לאחרים
— יחזרו אותן אחרים ויאמרו לו, דחברך
חברא אית ליה כו'. **אמרו ליה לא אמרינן**
ליה — לא קאי אהיכא דאמר להו "לא תימרו
ליה", דהא לרב זביד אפילו שתק לא הויה
מחאה, וכל שכן הכא היכא שהשיבו כדבריו.
אלא מילתא באפי נפשיה היא, וקאי אהיכא
דאמר להו מחאה גמורה, וציון לומר לו
והם ענוהו "לא אמרינן ליה", ולא חזר ומיחה
אחרי כן בפני עדים אחרים. **אמר רב זביד**
הא קאמר ליה לא אמרינן ליה — וכיון
שלא יאמרו לו — הדין לו לזה למחות עוד
בפני שאמרו שיאמרו לו, ואם לא מיחה אחרי
כן — הפסיד. **רב פפא אמר** — אין צריך
למחות עוד בפני אחרים, דמחאה מעליתא
היא. דהכי קאמרו ליה: לדידיה לא אמרינן,
שלא נלך עד מקומו. **לאחריני אמרינן כו'**
— רב פפא קא דייק "לא תימרו ליה" — לא
אמרינן ליה, דמשמע: לא אמרינן ליה אבל
לאחריני אמרי, דמדלא אמר "לא תימרו", לא
או דאמנא (סוכה נ"ג). **אמר רב זביד** הא קאמר כו' — ואינה מחאה. אמרו ליה לא מפיקנן שותא — לא קאי אהיכא דאמר להו "לא תפיק לכו שותא" — דהתם כולי
עלמא לא פליגי דלא הויה מחאה, בין אהדרו ליה בין לא אהדרו ליה שום דיבור. ומילתא באפי נפשיה הוא, וכגון שצוה אותם לאמר לו, והם אמרו "לא מפיקנן שותא".
אמר רב פפא: הכא דאי מודינא דלא הויה מחאה, דהא קאמרי כו' דמשמע: לא לו ולא לאחרים. **אמר רב הונא** בריה דרב **יהושע** — האי נמי מחאה הויה. דכל מילתא
דלא רמיא עליה דאניש — שאינה מוטלת עליו לברר וגם אינו מפסיד אם אומר אם לא אומרה — אמר לה לבני אדם ולא אדעתיה. כלומר, אינו נותן אל לבו שקביל הדבר
עליו לבסותו. והלכך אינו צריך למחות בפני אחרים, שהרי מיחה בפני בני אדם שיכולין לומר לו. והלכתא: בין אמר הממחה "לא תימרו ליה מידי מהני מילי למחזיק", ובין
אמרו "לא מפיקנן שותא" — בכלוהו הויה מחאה, בר מדאמר להו הממחה ד"ל תפיק לכו שותא" דלא הויה מחאה, וכן פסק רבינו חננאל. **חבי גרסינן: אמר רבא אמר רבא**
נחמן מחאה כו' — ואף על גב דאדוכתיה רבא לרב נחמן — שיטת גמרא דלא בהרבה מקומות — והכי פירוש: כי שמעה רבא מרב נחמן דלא מילתא דאמרנן בה "אמר רבא
אמר רב נחמן" — איתביה דין תיובתא. ורב אשי שסידר גמרא הוא דקאמר אמר רבא נחמן, וגם מפרש הקושיא אחרי כן שהקשהו. **מחאה שלא בפניו הויה מחאה**
— ולא בעינן שישלח שלוחו למחות בפניו, אלא מכיון שמחה שלא בפניו — הויה מחאה, שהרי יכול הדבר לבא לאוניו. ואפילו לא ידע המחזיק מחאתו של מערער — לא
חיישין, מאחר שמחה זה כהונן. איתביה רבא לרב נחמן אמר רבי יהודה כו' — ואי קשיא: אדפריך מסיפא, דהא אוקימנא מחאה שלא בפניו הויה מחאה
איכא למימר: דרבא מוקי לה לרישא במילי אחרי. **אלא כרי שיהא כו'** — טעמא דרבי יהודה לאו משום דתלת שנין מיהודה איניש בשטרית, אלא כדמפרש: כדי שיהא כו'.
וטעמא דחזקה לדידיה — משום דלא שביק איניש דאבלי ארעיה בלא רשותו אפילו שעה אחת ושתיק. אלא לכך אהריכו שישלח שלוחו שהמערער חזק ממך
שנה, ולא יבא מערער שלו לאוניו עד שלש שנים. ולאפילו אתאנ קאמא אתא, דלא ודישין לשעת חזקתו, וחזקה בפניו מיד הויה חזקה, והואל לא מיחה מיד. מחמת טעמא
באספמאי לקמן בפרקין. **ויבא לשנה אחרת** — קא סלקא דעתך דרבא דוקא קאמר, שיבא המערער עצמו וימחה בסוף שלש בפניו של מחזיק. אלמא מחאה שלא בפניו לא
הויה מחאה, והלכך חזקה שלא בפניו לא תהיה חזקה. ואף על גב דלרבי יהודה הויה חזקה — בהכי לא סבירא ליה כרבי יהודה, דרבי יהודה מצריכו לילך ולערער, ולרבא
לא נצריכנו. אלא מתוך שאינו יכול למחות באספמאי — גם המחזיק לא יכול להחזיק. **ואי סלקא דעתך** — דאין צריך לשלוח שליח ולמחות בפניו בעדים, אלא ימחה
במקום שהוא שם, ואם יבא הדבר לאוניו — יבא, למה ליה למייתי עד מקום המחזיק, או לשלח שלוחו למחות בפניו? **ליתבי** אדוכתיה — באספמאי, ולימתי בפני עדים.
שהרי יכולין לבא ולומר לו בסוף שלש, אם ירצו ומשני: **עצה טובה קא משמע לן** — דנייתי הוא עצמו, ונשקול קרקע ופירותיו מיד המחזיק. שאם ימחה במקומו ולא ילך,
ויוציא עכשיו מיד הפירות שאכל המחזיק — יוציא ממנו בטורה, דקשה גזל הנאכל. ומיהו לאו דוקא מצריך ליה רבי יהודה לבא, אלא הכי קאמר: לא אמרו דרבינו שלח
שנים אלא כדי שאם יהיה המערער באספמאי, ומשהחזיק לו יצא הקול ויודיעוהו בשנה שניה, וימחה בתחלת שלש, ויוכל הדבר לבא לאוניו של מחזיק בסוף שלש שלישית
— ואז יש הנאה למערער, שאם ירצה הוא עצמו לבא בסוף שלש ויקח קרקע ופירות מעכשיו, בלא דין דבריהם. **והא אמר רבא מחאה שלא בפניו הויה מחאה** — לעיל
פסק רבא הלכתא הכי. **ומשני בתר דשמעיה מרב נחמן** — ותיירך לו תשובה שהשיבהו, פסק רבא הכי. **חבי גרסינן: מי שמעי לכו מרבי יוחנן מחאה בכמה** — בפני כמה בני
אדם. **כל מילתא** — של נגאי. **דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא** — אם יחזרו ויאמרו להו: כך אמר פלוני עליך. וטעמא כדמפרש בערבין "יש בערבין":
מאי טעמא? חברך חזקא אית ליה. ואמר אביי התם: דכל מילתא דעבידא לאיגלויה — לית בה משום לישנא בישא. והלכך, גבי מחאה נמי מילתא דעבידא לאיגלויה בעינן,
כדי שיהיה המחזיק בטורה. ולהכי פליגי: מאן דאמר בפני שנים — לית ליה דרבה בר רב הונא דבעי תלתא, דהא אפילו בתרי עבידא לאיגלויה, והויה מחאה בפני שנים,
ולענין

לית בה משום לישנא בישא – דקלא אית לה, וסופו שידע. אף על גב דמלוה על פה אפילו בכמה עדים אינו גובה מן הלקוחות, וטעמא משום דלית ליה קלא, כדאמר לקמן (מב, א). דהתם הוי טעמא משום דמאן דיוקף – בצינעא יוקף, ועוד, דהתם אין יודעין מי יקח, שיגידו לו "פלוגי חייב", אבל מאן דידע מחאה – יאמר למחזיק.

לית בה משום לישנא בישא – פירוש:

לאותו שאמורא פני שלשה. דבפרק "יש בערכין" (ערכין טו, ב) מיייתי עלה דא דאמר רבי יוסי: מעולם לא אמרתי דבר וחרתי לאחורי. פירושו: שלא היה חושש אם ישמעו בעלים. **מאן** דאמר בפני שנים קסבר מחאה שלא בפניו לא הוי מחאה – תימנה להאי לישנא: דרבא קאמר לקמן מחאה בפני שנים, ולעיל פסק רבא מחאה שלא בפניו הויא מחאה **סהדותא** בעינן – ואי לאו משום סהדותא הוה סגי בחד, דחברך תברא אית ליה. ואף על פי שלשון הרע אין נשמע – היינו לפי שמעלימין אותו מבני אדם. ומאן דאמר בפני שלשה – בעי גלויי מילתא כמו בלשון הרע.

כיון שמיהא שנה ראשונה שוב אין צריך למחות – פירש הקונטרס: עד סוף שלש שנים. ואם תאמרו: מתניתין היא, דקתני עד כדי שיתחזק שנה ויודיענהו שנה יבא לשנה אחרת ומחאה. אלמא דאין צריך למחות רק פעם אחת תוך שלש שנים ויש לומר: דאי ממתניתין – הוה אמיתא דאין צריך כי אם מחאה אחת בסוף שלש, אבל אם מיהא בתחלת שלש ושוב לא מיהא בכל אותו שלש – סלקא דעתך דמודה שהיה שלו. ואין לפרש דאין צריך למחות עד עולם – דאם כן פליגי אורישי לקיש, וזהו ליה למימר: ריש לקיש אמר. **וצריך** למחות בסוף כל שלש – אין לפרש שטעמא שלא יאמר "לקחתי אחר המחאה". כדפירש הקונטרס, כיון דעל כרחו מודה דמעיקרא קודם מחאה לא בתורת מכירה נחת בה – אין נאמן לומר אחרי כן "קניתי". ועוד, דאם כן שפיר קרי ליה גולן אלא טעמא כדפירש הקונטרס, משום דחלת שנין מודרה איניש בשטריה אחר המחאה, ותו לא. ולתאי טעמא דאמר ללעיל (לא, א) אבל אכלה שית שנין – אין לך מחאה גדולה מזו. פליגא אהך דהבא, דקאמר דצריך למחות כל שלש. ונראה דכההיא הלכתא, דסתמא דגמרא קאמר לה. ולא כמו שפסק רבינו חננאל דהלכה כבר קפרא. **מחאה** בפני שנים ואין צריך לומר כתוב – ואם תאמרו: ומה מועיל הכתיבה? הוה לא חשיב שטר אם לא נעשה מדעת מי שהוא חותמו, כגון שטר מכר מדעת.

ידע במחאה זו. אבל בשנים מסתמא לא ידע. **מחויאתא** למחוי – שיהיה אחד מחזיק בנכסיו, והיה רוצה למחות, ומיהא קמיהו בפני שלשתן. והוא הדין כל שנים, כדאמר רבא לקמן: מחאה בפני שנים, ואין צריך לומר "כתוב". אלא הכי הוה עובדא. וכן פסק רבינו חננאל דמחאה בפני שנים. איגלאי מילתא דשלא כדון מיהא ראשונה ושניה, ולסוף שנה שלישית זו היא חזקה, ולא צריך להזהר בשטרו. **לא צריכת** – למחות כל שנה ושנה. אבל פעם אחת מיהא צריך למחות בכל שלש ושלש, כדלקמן, שלא יהו שלש שנים רצופים בלא מחאה. ומיהו, אינהו לא איירי בהכי מידי, אלא למעוטי שלש מחאות בתוך שלש שנים באו, דדי בשנה ראשונה ושוב אין צריך למחות בכל השלש שנים. **הכי גריסין:** אמר ריש לקיש משום **בר קפרא** **וצריך** למחות בסוף כל שלש ושלש – דאף על גב דמשמיהא שנה ראשונה שוב אין צריך למחות. והני מילי בהנהו שלש, אבל בסוף שלש – צריך למחות עריא, דלא נהוי תלת שנין בלא מחאה. דחלת שנין מודרה איניש בשטריה אחר המחאה, טפי לא מיהא. ואף על גב דתנדי בה רבי יוחנן – תמיה היה, אבל ריה דחלוק על בר קפרא. וגם רבינו חננאל פסק כן. ויש מפרשים טעמא דצריך למחות בסוף שלש – כדי שלא יטעון "קפרא המחאה מכירתא ליה". ולא נהירא, דכיון דעל כרחו מודי דמעיקרא לאו בתורת מכירה נחת בה – אינו נאמן לומר אחרי כן "החזקתי בה בתורת מכירה". תהי – מחשב ומקשה בה. וכי גולן יש לו חזקה – כלומר, אמאי צריך למחות בסוף כל שלש? והלא משמיהא המערער שנה ראשונה, והוציא קול על זה שהוא גולן – היה לו להזהר בשטרו כל הימים, עד שירד עם זה לדין או עד שיראה את שטרו אחר המחאה לבית דין. ומדלא נזהר בשטרו – יפסיד, דאיכא למימר גולן הוא. והיינו דקפריין: גולן סלקא דעתך? הא קטעין "שטר היה לי קודם המחאה ואבר", ומספיקא הוא דאנן מפסידין אותו את הקרקע, לפי שלא נזהר בשטרו אלא אימא בגולן, וכדפירשית. **ערער** חוזר ווערער – בסוף כל שלש ושלש. **בר קפרא** לטעמיה דאמר צריך למחות בסוף כל שלש ושלש, הילכך מנהג הוא לערער הרבה פעמים. **ערער** – מיהא בפני עדים. אם מחמת מענה ראשונה **ערער** – דבכולהו במאות טעין "קאביל לארעאי" בגולנותא – הרי זו מחאה, והלכך אין לו חזקה למחזיק. אבל אם במחאה ראשונה חזכיר שבגולנות יר אל שדה זו, ובמחאה שניה חזכיר כי משכנתא בידו, ואני מוטר לכם עדות זו כדי שלא יחזיק בה ויאמר מכורה היא בידי. כיון ששינה בטענתו – אינה מחאה, ונתקיימה החזקה ביד המחזיק. והוא הדין למחאה שלש מחאות בתוך שלש שנים משני טענות המכחישות זו את זו – דאין כאן מחאה כלל, לא ראשונה ולא אחרונה, והוא חזקה לסוף שלש. דכיון דמיהא מחאה אחרת בשנה שניה שבכחשת מחאה של שנה ראשונה – מודה הוא דהויא מחאה שלא כדון הדין, והוציא בעל דין כמאה עדים דמי, וטעמא לה להדיא מחאה קמיתא, וכל שכן זו שניה, דהחזק כפרן, וכמי שלא מיהא בתוך שלש כלל דמי. הכי גריסין בפירוש רבינו חננאל: מחאה בפני שנים ואין צריך לומר כתוב – אלא כותבים לו העדים שטר מחאה למערער, להוית בידו לעדות שמיהא בתוך שלש, ואף על פי שלא צוה אותם. דוכין לו לאדם שלא בפניו ושלא ברשותו, דמסתמא ניהא ליה.

ולענין לשון הרע לית בה משום לישנא בישא היכא דמתאמרא קמי תרי. **ומאן דאמר בפני שלשה אית ליה דרבה בר רב הונא** – דבשלשה הוי גלויי מילתא ולא בתרי, הלכך בפני שנים לא הויא מחאה, דלא עבידא לאיגלווי. כן נראה שיהא זו בעיני ועיקר. (הגה"ה: תמיה לי, אמאי לא אמר נמי: לימא בדאביי קמפלוגי? ושמו משום דלא מצו גמרא לאוקומי כדברי הכל כדמוקד.

דרבה בר רב הונא, כדמסיק מפלתי: דלא דכולי עלמא אית להו דרבה בר רב הונא כי – עד כאן ולקמן נמי מוכח דמאן דבעי גלויי מילתא במחאה – בעי שלשה. ודחי הויא מסקנא דשמעתא. וכל רבוינו מפרשים דגבי מחאה נמי לשון הרע איכא, דקאמר: פלוגא גולגא הוא. והלכך, לרבה בר רב הונא א"ל מתאמרא קמי תרי – לא הוי מחאה, משום דאית בה משום לישנא בישא, ולא יאמרו לו למחזיק. ולאוי מילתא היא, דלא דמי ללשון הרע כלל, דעיקר מחאה היינו משום דבעינן שיבא הדבר לאוננו של מחזיק, ומצוה היא לומר לו כדי שיהיה בשטרו, ולכן תקנו למערער שימחה בפני עדים כדי שיוציאו את הקול. תרע, דהיכא דאמר להו "לא תפיק לכו שותא" – לא הויא מחאה. לא דכולי עלמא אית להו דרבה בר רב הונא – דכל גלויי מילתא לא הוי בפחות משלשה, ואי הוה בעינא גלויי מילתא במחאה – היה צריך למחות בפני שלשה. אבל בהכי פליגי, דמאן דאמר בפני שנים – קסבר: שלא בפניו לא הויא מחאה, דכיון דאין מחאה אלא בפניו – די לו בשני עדים שיעידו שמיהא בה, וכיון דמיהא בפניו – אין לך גלויי מילתא גדול מזו, שהרי ודאי ידע המחזיק שמיהא בו זה, ויהוה בשטרו. ומאן דאמר בפני שלשה – קסבר: מחאה שלא בפניו הויא מחאה, והלכך היכא דמיהא שלא בפניו צריך שלשה, משום גלויי מילתא, דכיון דידעי שלשה – כאילו כל העולם יודעין. **איבעית אימא דכולי עלמא מחאה שלא בפניו הויא מחאה** – כדאוקי מתניתין, וכדפסק הלכתא, וכולי

עלמא כרבה בר רב הונא סבירא להו, דאין גלויי מילתא במחאה שלא בפניו אלא בשלשה. והבא **בהא** **קמפלוגי** **מאן דאמר בפני שנים קסבר סהדותא בעינן** – הדי לנו בשני עדים שיעידו שמיהא זה בתוך שלשה, ואם יבא הדבר לאוננו – יבא. דמאחר שיוכל לבא לאוננו של מחזיק בשום ענין בעולם – הויא מחאה, דלא חייש אלא שלא יתרה בהם לכסות הדבר, דכיון דלישנא בישא ליכא במחאה – שמואל אלו עצמן ילכו ויגידו למחזיק, או יאמרו לאחרים שיאמרו לו. **גלויי מילתא בעינן** – שידע כל העולם, וכיון דנודע לשלשה – כאילו נודע כבר למחזיק דמי, דמסתמא

הוא הדין כל שנים, כדאמר רבא לקמן: מחאה בפני שנים, ואין צריך לומר "כתוב". אלא הכי הוה עובדא. וכן פסק רבינו חננאל דמחאה בפני שנים. איגלאי מילתא דשלא כדון מיהא ראשונה ושניה, ולסוף שנה שלישית זו היא חזקה, ולא צריך להזהר בשטרו. **לא צריכת** – למחות כל שנה ושנה. אבל פעם אחת מיהא צריך למחות בכל שלש ושלש, כדלקמן, שלא יהו שלש שנים רצופים בלא מחאה. ומיהו, אינהו לא איירי בהכי מידי, אלא למעוטי שלש מחאות בתוך שלש שנים באו, דדי בשנה ראשונה ושוב אין צריך למחות בכל השלש שנים. **הכי גריסין:** אמר ריש לקיש משום **בר קפרא** **וצריך** למחות בסוף כל שלש ושלש – דאף על גב דמשמיהא שנה ראשונה שוב אין צריך למחות. והני מילי בהנהו שלש, אבל בסוף שלש – צריך למחות עריא, דלא נהוי תלת שנין בלא מחאה. דחלת שנין מודרה איניש בשטריה אחר המחאה, טפי לא מיהא. ואף על גב דתנדי בה רבי יוחנן – תמיה היה, אבל ריה דחלוק על בר קפרא. וגם רבינו חננאל פסק כן. ויש מפרשים טעמא דצריך למחות בסוף שלש – כדי שלא יטעון "קפרא המחאה מכירתא ליה". ולא נהירא, דכיון דעל כרחו מודי דמעיקרא לאו בתורת מכירה נחת בה – אינו נאמן לומר אחרי כן "החזקתי בה בתורת מכירה". תהי – מחשב ומקשה בה. וכי גולן יש לו חזקה – כלומר, אמאי צריך למחות בסוף כל שלש? והלא משמיהא המערער שנה ראשונה, והוציא קול על זה שהוא גולן – היה לו להזהר בשטרו כל הימים, עד שירד עם זה לדין או עד שיראה את שטרו אחר המחאה לבית דין. ומדלא נזהר בשטרו – יפסיד, דאיכא למימר גולן הוא. והיינו דקפריין: גולן סלקא דעתך? הא קטעין "שטר היה לי קודם המחאה ואבר", ומספיקא הוא דאנן מפסידין אותו את הקרקע, לפי שלא נזהר בשטרו אלא אימא בגולן, וכדפירשית. **ערער** חוזר ווערער – בסוף כל שלש ושלש. **בר קפרא** לטעמיה דאמר צריך למחות בסוף כל שלש ושלש, הילכך מנהג הוא לערער הרבה פעמים. **ערער** – מיהא בפני עדים. אם מחמת מענה ראשונה **ערער** – דבכולהו במאות טעין "קאביל לארעאי" בגולנותא – הרי זו מחאה, והלכך אין לו חזקה למחזיק. אבל אם במחאה ראשונה חזכיר שבגולנות יר אל שדה זו, ובמחאה שניה חזכיר כי משכנתא בידו, ואני מוטר לכם עדות זו כדי שלא יחזיק בה ויאמר מכורה היא בידי. כיון ששינה בטענתו – אינה מחאה, ונתקיימה החזקה ביד המחזיק. והוא הדין למחאה שלש מחאות בתוך שלש שנים משני טענות המכחישות זו את זו – דאין כאן מחאה כלל, לא ראשונה ולא אחרונה, והוא חזקה לסוף שלש. דכיון דמיהא מחאה אחרת בשנה שניה שבכחשת מחאה של שנה ראשונה – מודה הוא דהויא מחאה שלא כדון הדין, והוציא בעל דין כמאה עדים דמי, וטעמא לה להדיא מחאה קמיתא, וכל שכן זו שניה, דהחזק כפרן, וכמי שלא מיהא בתוך שלש כלל דמי. הכי גריסין בפירוש רבינו חננאל: מחאה בפני שנים ואין צריך לומר כתוב – אלא כותבים לו העדים שטר מחאה למערער, להוית בידו לעדות שמיהא בתוך שלש, ואף על פי שלא צוה אותם. דוכין לו לאדם שלא בפניו ושלא ברשותו, דמסתמא ניהא ליה.

משום דהכי אמר רב, כיון שמיחה בשנה ראשונה, שוב אינו צריך
למחות בכל שנה.
ואיכא דאמרי – יש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, שלא כל האמוראים
השיבו לגידל בר מניומי, אלא אמר ליה חייא בר רב – חייא בר רב לבדו
הוא שהשיב, דכיון שמיחה שנה ראשונה, שוב אין צריך לחזור ולמחות
בכל שנה.
הגמרא מבררת עד מתי צריך לחזור ולמחות: אמר ריש לקיש משום בר
קפרא, אמנם הבעלים אינו צריך לחזור ולמחות שוב בכל שנה, אבל מחאה
אחת אינה מועילה לעולם, וצריך הבעלים למחות בסוף כל שלש ושלש
– בסוף כל שלש שנים, בכדי שלא יעברו שלש שנים של חזקה ללא מחאה,
שלאחרים יהיה המחזיק נאמן בטענתו שהיה לו שטר שאבד כיון שעברו
שלש שנים ללא מחאה.
תני בה – התקשה רבי יוחנן בדברי בר קפרא, ובי גזלן יש לו חזקה –
הרי לאחר מחאתו הראשונה שהמחזיק גזלן, היה על המחזיק לשמור את
השטר לעולם עד שירד עמו לדין, או שיראה את השטר לבית דין לאחר
המחאה, ואם לא נזהר בשמירת השטר הפסיד לעצמו כיון שאפשר לומר
שאבילתו היא בגזל.
מקשה הגמרא: גזלן סלקא דעתך – וכי ניתן לומר שהמחזיק הוא דאי גזלן
שמחמת כן מוציאים את הקרקע מידו, הרי הוא טוען שהיה לו שטר שאבד,
ואם כן הדבר ספק ולא דאי. מתרצת הגמרא: אמנם אין המחזיק כגזלן
ודאי, אלא כונת רבי יוחנן היתה להקשות, וכי מחזיק זה שהוא כגזלן,
שהרי מחמת מחאת המערער אנו מסתפקים על בעלותו, יש לו חזקה –
תועיל לו חזקה בלי שטר, וכמו שנתבאר.
הגמרא מביאה פסק הלכה בענין זה: אמר רבא, הלכתא – ההלכה בדין זה
היא, שצריך למחות בסוף כל שלש ושלש שנים, ומהטעם שנתבאר לעיל.
הגמרא ממשיכה לדון בדיני מחאה, ומבררת את דין המוחה מכמה טענות:
תני בר קפרא, מערער הבעלים בתוך שלשת השנים הראשונות של החזקה,
ותויר דערער בשלש שנים מזמן המחאה הראשונה, ותויר דערער שוב
בסוף שלש שנים מזמן המחאה השניה, אם מחמת טענה ראשונה ערער
– אם כל מחאותיו היו מחמת אותה הטענה, אין לו חזקה – אין החזקה
מועילה, כיון שלא שינה המערער את טענותיו, ומוכח מזה שטענתו אמת,
ומה שחזר ומחה הוא מחמת חיוב מחאה בסוף כל שלש. ואם לאו – אם
באחת מהמחאות שינה בדבריו וטען טענה אחרת, כגון שתחילה טען גזולה
היא בידו של המחזיק, ובמחאה שאחריה טען שהיא ממושכנת בידו, יש לו
חזקה – מועילה החזקה, משום שהמערער שינה את טענותיו ומוכח מכך
שאין טענותיו אמת והרי זה כמי שלא מחה כלל.
הגמרא מביאה סיכום של דינים הנעשים בפני אחרים ונכתבים בשטר: אמר
רבא אמר רב נחמן, מחאה של בעלים כנגד חזקה בשדה, מועילה אם
נעשית בפני שנים משום עדות.

לית בה משום לישנא בישא – אין בזה איסור לשון הרע כשחוזרים
ומספרים למי שדיברו עליו שפלוני אמר עליו דבר גנאי זה, כיון שדבר
שנאמר בפני שלשה עשוי להתפרסם והיה שומע על כך גם ללא שיאמרו
לו השומעים. ובדין זה נחלקו האמוראים, מאן דאמר – רבי חייא בר אבא
שסובר שמחאה מועילה אם נעשית בפני שנים, לית ליה דרבה בר רב
הונא – אינו סובר כרבה בר רב הונא, אלא סובר שגם אמירה בפני שנים
מתפרסמת ואין איסור לשון הרע אם יספרו הדבר למי שסופר עליו, ומחמת
כן מועילה מחאה בפני שנים כיון שהמחאה תתפרסם וידע המחזיק שעליו
לשמור את שטר המכירה. ומאן דאמר – ורבי אבהו שסובר שמחאה
צריכה להיות בפני שלשה, אית ליה דרבה בר רב הונא – סובר כרבה
בר רב הונא, ולכך סובר שמחאה אינה מועילה אלא בפני שלשה כיון שרק
כך היא תתפרסם.
דוחה הגמרא: לא – מחלוקת האמוראים אינה בדברי רבה בר רב הונא,
אלא דבולי עולמא – בין רבי חייא ובין רבי אבהו, אית להו דרבה בר רב
הונא – סוברים כרבה בר רב הונא, שדבר מתפרסם רק אם נאמר בפני
שלשה, והכא בהא קא מיפלגי – ומחלוקתם כאן היא בדבר זה, מאן
דאמר בפני שנים קסבר, מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה, אלא חייב
למחות בפני המחזיק, ולכך אינו צריך יותר משני עדים שיעידו שמחה, ומאן
דאמר בפני שלשה קסבר, מחאה שלא בפניו הויא מחאה, ובאופן
שמוחה שלא בפני המחזיק, צריך שלשה בכדי שיצא קול שנעשתה מחאה,
ויוכל להגיע לאוזני המחזיק.
הגמרא מביאה אפשרות נוספת בביאור מחלוקתם: ואי בעית אימא, דבולי
עולמא – שכולם סוברים שמחאה שלא בפניו הויא מחאה, ואין צריך
למחות בפני המחזיק, וגם מודים הם שרק בפני שלשה יש פרסום, והכא
בהא קמיפלגי, מאן דאמר בפני שנים קסבר, סתדחתא בעינן – מה שצריך
למחות בפני אחרים הוא רק מדין עדות, כיון שאין צריך למחות באופן
שודאי ישמע המחזיק, אלא די בכך שמוחה באופן שיתכן וישמע המחזיק,
וגם אינו מתרד בעדים שלא לפרסם את המחאה, ומאן דאמר בפני שלשה
קסבר, גלויי מילתא בעינן – צריך למחות באופן שתתפרסם המחאה וודאי
ישמענה המחזיק, ומשום כך אינה מועילה אם לא נעשית בפני שלשה, כיון
שבאופן זה בדרך כלל לא ישמע המחזיק על כך.
הגמרא דנה, כמה פעמים ובאלו זמנים צריך למחות: גידל בר מניומי ו-שם
חכם, הנה ליה מחזיקתה למחוי – היה צריך למחות כנגד אדם שהחזיק
בשדה. אשכחיה ו-מצא גידל בר מניומי לרב הונא ולחייא בר רב
ולרב חלקיה בר טובי, דהוו יתבי – שהיו יושבים, ומחיה קמיה
ו-בפניהם. לאחר שנה, הדר – חזר גידל בר מניומי, אחא למחוי – ובא
שוב למחות בפניהם, כיון שהיה סבור שיש חיוב מחאה בכל שנה משלש
שנות החזקה, ואם לא מחה בשלשתם בטלו מחאותיו. אמרו ליה,
האמוראים שבא למחות בפניהם, לא צריכת – אין אתה צריך למחות שוב.

אגרות קודש

בי"ה, כ"ט תשרי, תשכ"ב

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ וכי' מו"ה בצלאל שי

שלום וברכה!

... להערתו בל' ס' יצירה שבתיקון ליל שבועות (שהוא רק התחלת הס' וסיומו) בס"י הנדפס בפ"ע
ובמילואו - ה' הוא: ג' ראיות טובות עין בושת עין טובה ועין נאמנת ג' רעות ללשון דבור רע והמלשין
והמדבר אחד בפה ואחד בלב ג' טובות ללשון שתיקה ושמירת הלשון ודבור אמת.

ולולא דמסתפינא הייתי מנהיג לומר כן בתיקון ל"ש.

וְאִין צְרִיךְ הַמּוֹחָה לִזְמַר לַעֲדִים כְּתוּבוֹ שֶׁטֶר שְׂרָאִיתָם שְׂמַחִיתִי, אֲלֵא הֵם
כּוֹתְבִים אֵף לֹלָא צִוּיִי הַמַּעֲרַעֵר, כִּיּוֹן שְׂכַתִּיבַת הַשֹּׁטֶר הִיא לְטוֹבַת הַמַּעֲרַעֵר.
וְכֵן מוֹדְעָא – שְׂמוּדִיעַ אָדָם בְּפָנֵי עֲדִים, דַּעַו שְׂאֵנִי עוֹמֵד לַתָּת אַת שְׂרִי
בְּמַתְנָה אוֹ לְמוֹכְרָה בַּעַל בְּרַחֵי, מִפְּנֵי שְׂפִלּוּנִי אוֹנֵס אוֹתִי לֶכֶךְ, וּבְכוּנוֹתִי
לְפִסּוֹל אַת הַשֹּׁטֶר וּלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אַת הַשְׂדֵה, וּמַסִּירַת הַמּוֹדְעָא מוֹעִילָה
לְבַטֵּל אַת הַקֶּנֶן שְׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת עַל אֵף שִׁכְתוּב עַל כֶּךָ שֹׁטֶר. אַמִּירָה זֹו
מוֹעִילָה אִם נַעֲשִׂית בְּפָנֵי שְׁנַיִם, וְאִין צְרִיךְ בַּעַל הַקֶּרֶקֶע לִזְמַר לַעֲדִים
כְּתוּבוֹ, אֲלֵא הֵם כּוֹתְבִים מַעֲצָמָם שֹׁטֶר לַעֲדוֹת עַל מַסִּירַת הַמּוֹדְעָא, כִּיּוֹן
שֶׁהַשֹּׁטֶר הוּא לְטוֹבַת הַמּוֹכֵר.

וְכֵן הוֹדְעָא – שְׂמוּדִיעַ אָדָם לְחַבִּירוֹ עַל חוֹב שִׁישׁ לוֹ כְּלָפִיו, מוֹעִילָה הַהוֹדָאָה
לְחַיִּיב אַת הַמּוֹדָה אִם נַעֲשִׂית בְּפָנֵי שְׁנַיִם, וְזוֹהוּ צְרִיךְ הַמּוֹדָה לִזְמַר לַעֲדִים
כְּתוּבוֹ שֹׁטֶר עַל הוֹדָאָתִי וְתָנוּ אוֹתוֹ לְמַלּוֹה, וְאִם לֹא צִוִּיה אוֹתָם הַמּוֹדָה
לְכַתּוּב, אִינֵם כּוֹתְבִים, כִּיּוֹן שְׂכַתִּיבַת הַשֹּׁטֶר הִיא חוֹב לְמוֹדָה שְׂהָרִי עַל יָדִי
הַכְּתִיבָה נַעֲשֶׂה הַחוֹב כְּמַלּוֹה בְּשֹׁטֶר וְאִינוּ נֶאֱמָן לִזְמַר פְּרַעְתִּי לֹלָא עֲדִים,
וְאִין לְחַיִּיבוּ בִּכְךָ אִם לֹא הִסְכִּים לַזֶּה בְּמַפּוֹרֶשׁ.

וְכֵן קִנְיָן סוֹדֵר שְׁנַעֲשֶׂה כְּדִי לְקַנּוֹת חֶפֶץ אַחֵר, מוֹעִילָה אִם נַעֲשֶׂה בְּפָנֵי שְׁנַיִם,
וְאִינוּ צְרִיךְ הַמַּקְנָה לִזְמַר לַעֲדִים כְּתוּבוֹ לְקוֹנָה שֹׁטֶר עֲדוֹת שְׂרָאִיתָם אַת
הַקֶּנֶן, אֲלֵא הֵם כּוֹתְבִים שֹׁטֶר אֵף לֹלָא הוֹרָאָתוֹ שֶׁל הַמַּקְנָה, וּמִטַּעַם שִׁיתְבָּאָר
בְּהַמְשָׁךְ דְּבָרֵי הַגְּמָרָא.

וְאִילוּ קִיּוֹם שְׁטָרוֹת – מִי שִׁישׁ לוֹ שֹׁטֶר עַל חֲבִירוֹ, וְחוֹשֵׁשׁ שִׁימוּתוֹ הָעֲדִים
הַחֲתוּמִים בְּשֹׁטֶר אוֹ לִבּוֹ מְדִינַת הָיִם וְלֹא יוֹכֵל לְקִיּוֹם אַת חֲתִימוּתָהֶם,
מְבִיא אַת הַשֹּׁטֶר וְאֵת הָעֲדִים לְבֵית דִּין, וּמַעֲדִידֵם הָעֲדִים שְׂזוּהִי חֲתִימַת יָדָם,
וְהַדִּינִים כּוֹתְבִים בְּסוֹף הַשֹּׁטֶר שֶׁהֵם מְקִיּוּמִים וְנוֹתְנִים תּוֹקֵף לְשֹׁטֶר וְחוֹתְמִים,
וּמִכָּאֵן וְאִילָךְ אֵין בַּעַל הַשֹּׁטֶר צָרִיךְ לְקִיּוֹם אַת שֹׁטְרוֹ. וְקִיּוֹם שֹׁטְרוֹת זֶה אִינוּ
נַעֲשֶׂה אֲלֵא בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה, מִשּׁוּם שְׂקִיּוֹם הוּא דְּבַר הַצִּירִיךְ ב"ד.

(סִימָן מַמ"ק) – זֶהוּ הַסִּימָן לְסִיכּוּם הַהִלְכּוֹת שֶׁהִבִּיא רַבָּא בְּשֵׁם רַב נַחֲמָן,
מ'חָאָה בְּפָנֵי שְׁנַיִם, מ'וֹדְעָא בְּפָנֵי שְׁנַיִם, ה'וֹדָאָה בְּפָנֵי שְׁנַיִם, ק'נִין בְּפָנֵי שְׁנַיִם.
הַגְּמָרָא דְּנָה מְדוּעַ כּוֹתְבִים שֹׁטֶר קֶנֶן בְּלִי צִוּיִי הַמַּקְנָה: אֲמַר רַבָּא, אִי קָשְׁיָא
לִי – אִם הוֹקְשָׁה לִי בְּדַבְרֵי רַב נַחֲמָן בְּהִלְכּוֹת כְּתִיבַת שֹׁטְרוֹת עַל יָדִי עֲדִים,
הָא קָשְׁיָא לִי – זֶהוּ מַה שֶׁהוֹקְשָׁה לִי. הָא קִנְיָן הֵיכִי דְּמִי – קֶנֶן זֶה, שְׂאִמְר
רַב נַחֲמָן שְׁנַעֲשֶׂה עַל יָדִי שְׁנַיִם, לְמַה יֵּשׁ לְדַמּוּתוֹ, אִי בְּמַעֲשֶׂה בֵּית דִּין דְּמִי
– אִם כְּתִיבַת שֹׁטֶר עַל עֲשִׂית קֶנֶן דּוֹמָה לְמַעֲשֶׂה בֵּית דִּין מִשּׁוּם שְׂדוּמָה

הַדְּבַר לְדִין שֶׁל דִּינָיִם, שְׂמַחֲמַת עֲדוֹתָם בְּקֶנֶן יוֹצֵא מִמּוֹן מִיד הַקּוֹנָה לִיד
הַמַּקְנָה, וּמִשּׁוּם כֵּן הָעֲדִים כּוֹתְבִים שֹׁטֶר עַל הַקֶּנֶן אֵף עַל פִּי שְׂלֵא הוֹרָה לָהֶם
הַמַּקְנָה לְכַתּוּב וְכַתִּיבַת הַשֹּׁטֶר הִיא חוֹב לְמַקְנָה, אִם כֵּן, לִיכְעִי תִלְתָּא – הִיָּה
לְרַב נַחֲמָן לְהַצִּירִךְ שֶׁהַקֶּנֶן יִהְיֶה בְּפָנֵי שְׂלֹשָׁה שֶׁהֵם כְּבֵית דִּין, וּמְדוּעַ לְמַעֲשֶׂה
מוֹעִיל אִם נַעֲשֶׂה בְּפָנֵי שְׁנַיִם. וְאִי לֹא בְּמַעֲשֶׂה בֵּית דִּין דְּמִי – וְאִם כְּתִיבַת
שֹׁטֶר עַל עֲשִׂית קֶנֶן אִינָה דּוֹמָה לְמַעֲשֶׂה בֵּית דִּין, וּמַחֲמַת כֵּן מוֹעִיל לַעֲשׂוֹתוֹ
בְּפָנֵי שְׁנַיִם, אֲמַאי אִינוּ צְרִיךְ לִזְמַר כְּתוּבוֹ – מְדוּעַ הָעֲדִים כּוֹתְבִים שֹׁטֶר
עַל הַקֶּנֶן אֲפִילוּ שְׂלֵא הוֹרָה לָהֶם הַמַּקְנָה לְכַתּוּב, הָרִי כְּתִיבַת הַשֹּׁטֶר הִיא
חוֹב לְמַקְנָה וְאִין חֲבִין לְאָדָם שְׂלֵא מְדַעְתּוּ.

כְּתִיר דְּכַעֲי הָרַר פְּשָׁטָא – לְאֲחֹר שֶׁהִסְתַּפֵּק רַבָּא חֲזוֹר וּפִשְׁט אַת סְפִיקוֹ.
לְעוֹלָם – בְּאִמַּת כְּתִיבַת שֹׁטֶר לַעֲדוֹת עַל עֲשִׂית קֶנֶן לֹא בְּמַעֲשֶׂה בֵּית דִּין
דְּמִי – אִינָה דּוֹמָה לְמַעֲשֶׂה בֵּית דִּין, וְלִכְךָ דִּי בְּשֵׁנֵי עֲדִים, וְהָכָא – וּכְאֵן
בְּדַבְרֵי רַב נַחֲמָן, טַעֲמָא מָא – מַהוּ הִטַּעַם דְּאִינוּ צְרִיךְ לִזְמַר לַעֲדִים כְּתוּבוֹ
שֹׁטֶר עַל הַקֶּנֶן, אֲלֵא הֵם כּוֹתְבִים מַעֲצָמָם, מִשּׁוּם דְּסָתָם קִנְיָן לְכְּתִיבָה
עוֹמֵד – מִשּׁוּם שְׂכַל דְּבַר שְׁנַעֲשֶׂה בּוֹ קֶנֶן עוֹמֵד לְהִיכְתַּב. וְטַעַם הַדְּבַר, מִשּׁוּם
שֶׁהַמַּתְחִיב מְמַהֵר לְקִיּוֹם אַת הַמַּקְחָה בְּקֶנֶן סוֹדֵר הַמַּצִּיּוֹ לְפָנָיו, וְאִינוּ דוֹחָה
אַת הַקּוֹנָה שִׁילָךְ וַיִּמְשֹׁךְ אַת הַמַּסְטַלְטֵלִין אוֹ שִׁיחּוּזִיק בְּקֶרֶקֶע, וּמוֹכַח מַזֵּה
שֶׁרִצָּה לְהַקְנוֹת בַּעֲיָן יָפָה, וּמִסְתַּמָּא רִצָּה שִׁכְתּוּבוֹ לְקוֹנָה שֹׁטֶר.

הַגְּמָרָא דְּנָה בְּמַסִּירַת מוֹדְעָא שֶׁהוֹכְרָה לְעִיל, וּמְבָאֵרַת בָּאֵלּוֹ אוֹפְנִים
כּוֹתְבִים שֹׁטֶר. אוֹמַרְתָּ הַגְּמָרָא: רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאִמְרִי תְרִוּיָּהוּ – אִמְרוּ
שְׁנֵיהֶם, לֹא כְּתִיבִין מוֹדְעָא – אֵין כּוֹתְבִים שֹׁטֶר מוֹדְעָא, אֲלֵא אֲמַאי דְּלֹא
צִיִּית דִּינָא – אֲלֵא עַל אִנֶּס שְׂאִינוּ מַצִּיִּית לְפַסְקִי בֵּית דִּין, כִּיּוֹן שְׂבָאוּפֹן זֶה
אִנּוּ מֵאִמְנִינִים לְבַעַל הַקֶּרֶקֶע שְׂאִכֵּן אִנּוּס הוּא בְּמַכִּירַת הַקֶּרֶקֶע. אֲבָל אִם
הָאִנֶּס מַצִּיִּית לְבֵית דִּין אֵין כּוֹתְבִים שֹׁטֶר מוֹדְעָא, כִּיּוֹן שְׂאֵם כְּדַבְרֵי בַּעַל
הַקֶּרֶקֶע שְׂהִיָּה אִנּוּס בְּמַכִּירָה, הִיָּה עֲלִיו לְתַבּוּעַ אַת הָאִנֶּס בְּבֵית דִּין, וּמִכְךָ
שְׂאִינוּ תוֹבְעוּ נִרְאָה שֶׁדַּעְתּוֹ לְהַקְנוֹת לְמִירוֹת הָאִנּוּס. וְאִילוּ אֲבִי וְרַבָּא
דְּאִמְרִי תְרִוּיָּהוּ, אֲפִילוּ עָלֵי וְעָלֵיךְ – אֵף אִם הָאִנֶּס הוּא כְּמוֹנוֹ שְׂאִינוּ
מַצִּיִּיתִים לְפַסְקִי בֵּית דִּין, כּוֹתְבִים שֹׁטֶר עַל מַסִּירַת מוֹדְעָא נִגְדוּ, כִּיּוֹן שְׂלֵא
תְּמִיד מַצִּיּוֹ בֵּית דִּין לְתַבּוּעַ בּוֹ אַת הָאִנֶּס.

הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיכָה בְּבִירוֹר הִלְכּוֹת מַסִּירַת מוֹדְעָא: אֲמַרִי נְהַרְדְּעִי – אִמְרוּ בְּנֵי
יְשִׁיבַת נְהַרְדְּעָא, כָּל שֹׁטֶר מוֹדְעָא

אגרות קודש

ב"ה, י"ח תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים

שמעון גד שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו, בו כותב אודות האסיפה, ע"ד פעולה להתעוררות אחב"י הספרדים אשר באה"ק
ת"ו לענייני יהדות תורה ומצות, ושואל ע"ד כתבת רבנים וכו'.

והנה ידועה דעת תורתנו תורת חיים בהנוגע להצלחת עניני קדושה, להתחיל באופן דראשיתך
מצער [וכדיוק הבעש"ט, שאז] אחריתך ישגא מאד. שמוזה מובן שאין עתה להתעסק בעשיית פרסום
ולרכוש כתבת רבנים וכו', כ"א ללכת צעד אחר צעד, ובהליכה זו עצמה יתבררו כמה פרטים ואופני פעולות
והכשרון לזה, ואז יוכלו להחליט בהנוגע לשאלותיו וכו'.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

בבא בתרא. פרק שלישי – חזקת הבתים דף מ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רש"י תוספות

1 מודעת מוכר, ושטר מתנה מודעת נותן, ושטר מלוה מודעת לזה ועדות נמי לא חשיב,
 2 דמפיהם ולא מפי כתבם. ופירש רש"י בפירושו החנומ: שלא יכתבו עדותן באיגרת
 3 וישלחו לבית דין ויש לומר: דתקנת הכמים היא שיהא חשוב עדות, כדי לבטל החזקה
 4 בעדות כל דהו. שדבר מועט מבטלים החזקה, דהא אפילו יתברר לנו שלא שמע
 5 המחזיק מחאה — מהני לבטל החזקה. וגם
 6 במודעה — תקנת הכמים היא להציל האנאס.
 7 וקיים שטרות וזה, משום דמעשה בית דין הוא,
 8 וכל מעשה בית דין נכתב שלא מרצון החייב.
 9 ועוד אמר רבינו יצחק ששמע מן רבינו תם:
 10 שנהגים לשלח העדים עדותם באיגרת לבית
 11 דין וחשיב עדות. והא דדרשין בספרי: מפיהם
 12 ולא מפי כתבם — אלא אתא א"ר למעט
 13 דקא אלם שאני בר הגדה, אבל ראי להגדה
 14 — אין הגדה מעכבת בו. והא דאמרין בפרק
 15 שני דכתובות (כ, א): כתב אדם עדותו על
 16 השטר ומעיד עליה אחר כמה שנים, והוא
 17 שזכר מעצמו, אבל אין זכר מעצמו לא —
 18 היינו כשאנו מוציא כתב ידו בבית דין, ועוד,
 19 שטא עד אחד בכתב אין חשבו עדות, שאין
 20 שמר אלא בשנים, להכי לא מהני בהדיא
 21 דכתובות אפילו יצא כתב ידו אלא אם כן

מוֹדְעָא בְּפָנֵי שְׁנַיִם, וְאִין
 בְּפָנֵי שְׁנַיִם, וְצִירָא לֹאמֹר:
 יֵינוּ צִירָא לֹאמֹר: "כְּתוּבוֹ";
 מִמּוֹה"ק). אֲמַר רַבָּא: אִי
 הָאִי קִנְיִן הֵיכִי דִּמְיָ? אִי
 עֵי תִלְתָּא, אִי לֹא בְּמַעֲשֵׂה
 צִירָא לֹאמֹר "כְּתוּבוֹ"? בְּתַר
 בְּמַעֲשֵׂה בֵּית דִּין דִּמְיָ, וְהָבֵא
 כְּתוּבוֹ? מִשּׁוּם דְּסַתֵּם קִנְיִן
 דְּאִמְרֵי תְרוּיְהוּ: לֹא כְּתִבִּין
 דִּינָא; אֲפִי וְרַבָּא דְּאִמְרֵי
 אִמְרֵי נִהְרַדְעִי: כֹּל מוֹדְעָא
 דֹּלֵא

22 וְחֹכֵם בְּרִאיית עֲדוּת. וְצִרְיָן עֵין בְּהֵיא דְעַד אַחַד בַּחֲבֵת ב"ג פְּשוּט" (בבא בתרא קס"ה,
23 א). וְאֵם תֹּאמַר: מֵאֵי קָא מְשַׁמֵּעַ לָן דְּאֵין צִרְיָן לִמּוֹר "כְּתוּבִי?" פְּשִׁיטא, כִּיּוֹן דְּחֻכּוֹת
24 הִיוּ וּבִמְחָא אִיכָא לְמִימַר וְנִקְטַס בִּיהּ "וְאֵין צִרְיָן לִמּוֹר כְּתוּבִי" אֲנֵם אַחֲרֵינִי, וְלֹא
25 יֵאֵשׁ לְאַשְׁמוּעִינָן בְּמִחָא אֵלֹא שְׂדֵיא בִּפְנֵי שֵׁנִים. אַבְל בְּמִדּוּעָא קִשְׁדָּה לִמּוּאי אִיצִטְרָךְ?
26 יֵאֵשׁ לִמּוֹר: דְּאֵתֹא לְאַשְׁמוּעִינָן דְּאָף עַל פִּי אֵלֹא צִוֵּה לָהֶם לְכַתּוּב וְהֵם כְּתוּבִי שְׂצוּה —
27 בְּשֵׁרָה, וְלֹא מִיחֻז בְּשִׁקְרָא. וְדִסְמַחְמֵנָא לְפִיכֵר מַחֵה זֶא מִסֵּר מִדּוּעָא בְּפִינֵיהּ: כִּדִּי שְׂחִיבָה.
28 **קִנְיָן** בִּפְנֵי שֵׁנִים אֵין צִרְיָן ב"י — אֲמִינֵר וְרִבִּי תוֹ: דְּלֹא אַתָּא לְמַעֲשֵׂי שְׂלֵא יֵהֵא חֲשׁוֹב
29 קִנְיָן כְּשֶׁנֶּעֱשֶׂה שְׂלֵא בִּפְנֵי שֵׁנִים, דְּהֵא אֲמִרְנִין בְּקִדּוּשֵׁין (סוֹה, ב) דְּלֹא אִיבִיר סְהִי אֵלֹא
30 לְשִׁקְרִי. וְאֲמִרְנִין בִּפְרִי "חֻזְבִּי" (בבא מְצִיעָא מ, א) גְּבִי יֵהֵא עֲמִיד בְּגוּרִי ב"י: וְאֵי אֲמִרְנִין
31 מְטַבֵּעַ נֶקֶדָה בְּחִלְפִין — יִקְנִיעֵנּוּ וְיִחְלִיל אֲנֵם סוֹדֵר. מוֹפְרָק: דְּלִית לִיהּ סוֹדֵר. וְלִקְנִיעֵנּוּ
32 אֲנֵם קִרְקַע דְּלִית לִיהּ. דְּהֵא "עֲמִיד בְּגוּרִי" קִתְּנִי כְּשֵׁאֲנִי שְׂלֵא. אִיכַפֵּל תֵּנָא לְאַשְׁמוּעִינָן
33 חֲבִירֵי עֲרִיטְלֵיא דְּלִית לֵיהּ כִּלְחֹם: אֵלֹא שְׁמַע מֵנָה דְּאֵלֹא שְׁמַע קוֹנֵה בְּחִלְפִין. וְאֵי אֵלֹא
34 גְּבִירֵי קִנְיָן בִּלְיָא — עֲרִים, לִישְׁנֵינִי דְּלִיכָא עֲרִים. וְעַד, דְּבִפְרִק קִמָּא סְטִדְרֵהִין (ו, א) אֲמִנֵר
35 רִבְנָן פִּשְׁרָה בִּיחִיד, אָף עַל בֵּי דְּפִשְׁרָה בְּעִיא קִנְיָן, בְּדִסְמַחְמֵנָא וְהֵם. וְאֵין "לִמּוֹר כְּתוּבִי
36 — וְחֻכּוֹתֵי בִלָּא רִשְׁתוֹ כֹּל זִמְנָן שְׂלֵא חוֹר בִּי. מִיחֻד, יְכִיל לַחֲזוֹר בִּי, כְּדִאֲמִרְנִין לְקַמְנָן בִּפְרִק
37 "וְחֻכּוֹר אַת הַסְפִּינָה" (נֹע, א): "זִכְרִי בְּשֵׁדָה זֶא לְפִלְגִי וְכְתַבְוּ לֹא תֵּה שֶׁסֶר" — חוֹר בְּשֶׁסֶר
38 וְאִינוּ חוֹר בְּשֵׁרָה. דְּהֵא דִאֲמִרְנִין בְּרִישׁ "אָף עַל פִּי" (כְּתוּבֹת נח, א): "כְּתוּבֹת חֲתוּמֵי הָרִבִּי
39 לִיחֵי", קִנְיָן מִינֵיהּ לֹא צִרְיָן לְאִימְלוּכֵי בִיהּ — לֹא דְּוֹקֵא מְשִׁעַ דְּאֲמַר לְהוּ "כְּתוּבִי",
40 דְּאִפְּלִי לֹא אֲמַר לְהוּ נִמִּי, כְּדִאֲמִרְנִין בִּיהּ — אֵלֹא מְשִׁעַ דְּרִישׁ לְמִימָה: לֹא קִנְיָן מִינֵיהּ
41 צִרְיָן לְאִימְלוּכֵי בִיהּ, אָף עַל בֵּי דִאֲמַר לְהוּ "כְּתוּבִי".

קיום שטרות בשלש — אף על גב דרב נחמן גופיה סבירא ליה בסנהדרין (ה), בַּג
שנים שדנו דיניהם דין — קיום שטרות שאני, כדפרש הקהנאס, דאי ליכא אלא שנים
— מה ישיבין קיום שטר לשטר שלמעלה הימנה? הכא תרי חתמי, הכא תרי חתמי,
ודומה לשני עדים ששמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר, ועד מפי עד פסול. אבל
בשטר שלש — ניכר שהם בית דין, שהעידו עדים לפניהם עד תבא ידי החכמים
הקדושים, ודומה לפסק דין. קרא דאמרין פריש שם בדרבנא (כב), אלא: שטר שישבו לקיים
את השטר ומת אחד מהן — צריכי למיכתב "במוות תלתא הינא חד ליתוהו", ואמר
רב נחמן: ואי כתב ביה "בי דינא" — חו לא צריך. ודלמא בית דין חצין הוא? דאמר
שמואל: שנים שדנו — דיניהן דין וכתב ביה "בי דינא דרבנן דבי רב אשי". ודלמא רבנן
דבי רב אשי כשמואל סבירא להו לא ששמואל סובר דקיום שטרות בשנים, אלא אבל
פירושו: דאמר שמואל דבי רב אשי סבירא להו בקיום שטרות כשמואל בעמלא. אבל
שמואל מצי סבר שפיר דקיום שטרות בשלש, אף על גב דבעלמא שנים שדנו — דיניהן
דין, כמו רב נחמן. ואם תאמר: דרב נחמן גופיה קרא בבבא מציעא (לא), אב גי עובדא
דאיסור גיורא ורב ספרא עבד עסקא וכו' — משמע הוה דחרי לאו בית דין, ומדאמר
ליה: ולי אייתי לי תלתא דפלטא קמיהי, אי נמי תרי מגו תלתא יש לומר: הוהו מידי
דלא עשאן בית דין בפירושו, אלא פלג קמיהו בסתם. הלכך, אי קמי תרי פלג — נראה
לדעושתון עדים נתיבין, ואי קמי תלת פלג — נראה לדעושתון בית דין נתיבין. אבל במקום
שעשאן בית דין פלג — פירושו: בשנים סני.

60 **אִתָּן** דְּלֹא צִיית דִּינָא כֹּר' — תִּימָה; מוֹדַעַת דְּמֵא? אִי דִּישָׁן דְּרִמְנָה — גִּלְי מִילְתָּא
 61 הָא, דְּהֵיא הָאֵל אֲנוּס בְּשׁוּם עֵינֵי שְׂאֵן: יְכִיל לֹאֵב לְבִית דִּין, וְאִי דוֹבִינִי — הָא
 62 אֲמֹר רַבָּא: אֵל תְּחִבָּן מוֹדַעַת אֲזוּבִינִי בְּכִי תִימָא; רַבָּה וְיֹסֵף לִית לֹאֵב דְּרַבָּא — וְהָא
 63 מִקּוּם הוּא לִית לְמִפְרָךְ וְלִשְׁוִי, כְּדִפְרִיךְ בְּכִימָן אֲנִירְדֵּי עֵסָה: דְּהָא אֲבִיר וְהָא בְּנִיזוּ
 64 דְּאֲמֵרִי תְרוּיְהוּ "אִפִּילוּ עָלֵי וְעֵלִיךְ" — אֵם כֵּן אִי אִיירִי בְּמוֹדַעַת דוֹבִינִי, וְכִי הָהוּא מַעֲשָׂה
 65 דְּפִרְדִּיסָא אֵל שִׁיךְ הָבָא, דְּאִפִּילוּ צִיית דִּינָא פִּשְׁטָא דְּכִתְבָּנִן.

ובן **מודעת כפני שנים** — מי שאנסהו למכור וליתן את שלו בעל כרחו, ולכתוב שטר מכירה או מתנה בפני עדים — חייב להודיע קודם לכן לשני עדים, ולומר: ידוע לכם שמכירה זו או מתנה של שדה זו שאני רוצה לעשות לפלוני — שלא ברצון נפשי אעשה, היא תבטיח ומכירה זו בעל כרחי, ולא יהיה ממנו באתו שטר שאעשה, והיום או למחר תבטלנה, וכלי דינא מרענא לטרא!

אפומייכו, שמסרתי מודעא לפניכם קודם
שנעשה השטר. ודוקא קודם כתיבת השטר.
אבל אחרי כן – אין המודעא שוה כלום. דאם
כוננו להשטות שבעולם שחתרסת אחר
שנעשו וגמסרד בכשרות – יבא לפסול. ואין
צריך לומר כתובו – שטר מודעא. כללא
דמילתא: כל מידי דכוחת הוא לו – אין העדים
צריכינן לטול הימנו רשות. והא דלא בייל תוני
להו, ולימא: מודעא ומודעא קינן בפני שנים,
ואין צריך לומר "כתובו" – היינו משום דרבא
קאמר להו משמיה דרב נחמן, ולאו בחד יומא
שמעיניהו, אלא כל מילתא שמעיה באפי
נפשיה דהדר חבניהו רבא בחדא כסדר כמו
שמעין. והיינו דכתבינן ביטול מודעי בשטר
מכירה ומתנה, בעתה לא תועיל המודעא.
דרמוכח ערבינן פסול "האומן" בסופו (כא,

גבי גט, ומנהי ביטול המודעות. והוא הדין לכל השטרות. הודאה בפני שנים —
אדם שמודה לחבירו בפני שנים שחיבי לו מנה — צריך לומר "כתובי", שיצונו הלה
לכתוב לו שטר למלוה לעדות. דכל שעה שירצה לבנות חובו — יצריא שטרו על
הלוה. אבל שלא ברשות לזה — אין כותבין, דחוב הוא לו, וכיין דעל הלוה לכתוב
הוא לא צוה — איכא למימר דא נחא ליה לעשות חוב שחיבי מלוה בשטר. דעד
השתא הוא מלוה על פה, ואף על גב דהודה בפני עדים — נאמן הוא לומר כל שעה
השטרא "פרעת" דקיימא לו (כאב בתרא קע, א). הרי"ם לחבירו בעדים — אין צריך
לפרעו בעדים. ועבשוי כביש בידו שטר — אין הלוה נאמן לומר "פרעת" אלא אם כן
יביא עדים שפרע בפניהם. אפילו הוציא המלוה על הלוה כתב ידו של זה שהוא חייב
לו — גובה מנכסים בני חורין, ואינו נאמן לומר "פרעת", כל שכן בשטר שיש בו עדים.
קצין — סודר, על כל דבר — בפני שנים, ולא בעי תלתא. ומשום דגבי קיום שטרות
אמר שלשה — הוצרך לפרש בכלל הגי דדי בשנים. ואין צריך לומר כתובו — כדמפרש
טעמו למקן. קיום שמרתי שלשה — מי שיש לו שטר על חבירו, ורושש שמא ילכו
העדים למקנה הים או מותו, וכשיבא לבנות חוב בעדיו בשטר שטען הלוה כי פרע
הוא או מזויף הוא, ויצטרך לקיים שטריו בעדים המכירים חתימת ידי עדים שבשטר,
ולא ימצא, כיצד יעשה? הולך לבית דין ומביא העדים עצמן, ומעידין על חתימת ידיהן
בפני בית דין, והם כותבים בסוף השטר למטה מחתימת העדים: "במותב תלתא כחודא
הוינא, ונפץ שטרא דא קדמנא, ואתו פלוגי ופלוגי ואסהידו אחותיות ידיה, ואישורנהו וקיימנהו כדחזו", וחותמים בו שלשה הדיינים. והוא הנפק, וגם אשרתא
דייני. ולכן צריך שלשה, דשנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראין בית דין חצוף,
בסתהדין (א, א). ואם אפילו ידעבר נמי למי, לא שני כן מה שי כן הנפק לשטר שלמעלה
הימנא חת הכר חותמי והכא תרי תמלי, ודומה לשני עדים שמעידים ששמעו עדים
עדים שלמעלה שהשטר כשר, ועד מפי עד פסול. אבל כשהן שלשה, הן בית דין —
זו עדות גמורה שהעידו על חתימת ידן לפני בית דין, והכשירו בית דין את השטר,
ועבשוי חותמין בית דין ששטר זה כשר הוא. ודומה לפסק דין. אמר רבא אי קשיא לי
— בכל הך דינים דאמר לי רב נחמן — גבי קצין לחוד הוא דקשיא לי: האי קצין לומא
מזמז ליה רב נחמן? אי כמעשה בית דין דמי, ומשום דרומה הוא שמו דדיינים שמרציאם
דמזז ותונק לזה, ואף עדי קצין, על ידי עדותן שרואין בקצין יוצא שמו לזו בשעת הקצין
מיד ומקנה לי הקונה, ומשום דמי למעשה בית דין, וקצין רב נחמן אין צריך לומר
"כתובי". אלא, אף על גב דחוב הוא למקנה לכתוב שטר וליפות זכותו של קונה —
אפילו הכי כותבים העדים בלא רשות, כדין כל מעשה בית דין, ושכח בית דין יפה,
והפקירן הפקר לכתוב כל הנעשה בפניהן, ואם כן — ליבעי שלשה בקיום שטרות. ואי
לאו כמעשה בית דין דמי — ומשום דכך קאמר דסגי בשנים, אמאי אינו צריך לומר
"כתובי"? הלא חוב לו לכתוב בלא רשותו לעולם לא כמעשה בית דין — דהא דאי
סתהדין בעלמא הוה, ומשום דהי כגון בשנים. דסחם קצין לכתביה עומד — משום
דאין לאור קצין כלום. דכתיב דמקנה לי בסדר דבני ערים, וממחר להקנותו מדי, ומה
מדחור עד שילך וימשוך במטלטלין או ילך ויחזיק בפרקתו — מתחבין הוא להקנותו
בעין יפה, ומסתמא רצצה שיכתבו לו, כדאמר בכתובות בפרק "אף על פי" (נה, א). אמר
לעדים "כתובי וחתומי והבו ליה", קנו מיניה — לא צריך לאימלוכי ביה כשירצו
לכתוב השטר שמו חזר, דסחם קצין לכתביה עומד. אבל לא קנו מיניה — איכא למאן
דאמר חתם צריך לאימלוכי ביה, ואף על גב דציוס כהדיא לכתוב לו. אמאי לא ציינת
לא תבעת ליה ברינא? אמרילי עני ועקיל — דרצייתין דיתא — ראיא לכתוב עליו
מדעא, דעמילי דיתא בית דין מזומן מדי.

דל

1 **איכא** דאמרי אמר רב יוסף דלא אמר להו תיתבו כו' – אוק גירסא קשה לרבינו
2 יצחק: מאי קבעי מאי בינייהו? הא בהדיא חולקין בסתמא ועוד, דפסקין לקמן
3 הלכתא דחיישין בסתמא: ואם כן הדין מנגיין כולוה מתנתא, כיון דאינו אומר לסהדי
4 "כתבו בשוקי ברייתא"? ומיהו, לפי שנוהגים עתה לכתוב בשטרי מתנה: ואמר לנו "מתנה
5 זו כתובה בנקי וחתימה בברא". הלכך, כי
6 אמר להו שני סתמא – דעתו לומר כמו
7 שכותבים בשטרות. ובימי האמוראים לא היו
8 נוהגים לכתוב כך, לכך היה צריך לומר להם
9 בפירוש "כתבו בשוקא" כו'. ורבינו חננאל גרס:
10 דאמר להו "לא תיתבו בשוקא ברא". וקרי ליה
11 סתמא – שאינו אומר להם להטמין עצמו,
12 ואומר שלא לפרסם. והיינו סתמא, כלומר: לא
13 פרסם ולא הטמין. אבל "כתבו" – לא חשבו
14 סתמא, וכשר לפירוש רבינו חננאל, ולפיכך מה
15 שנהגו לכתוב בשטרות "מתנה זו כתובה בשוקא
16 וחתימה בברא" – אינו אלא לשופרא דשטרא.
17 ומיהו, לישנא דסתמא לא משמע הכי.
שלא

1 **דלא כתיב בה** "אנן ידעינן ביה באונסא
2 **דפליגא**" – לאו מודעא היא. – מודעא דמא? אי
3 **דגיטא ודמתנתא** – גלויי מילתא בעלמא היא,
4 **ואי דזביני** – והאמר רבא: לא כתבינן מודעא
5 **אזביני** – לעולם דזביני, מודי רבא היכא דאניס,
6 **וכמעשה דפרדיסא**; דההוא גברא דמשכינן פרדיסא
7 **לחבריה לתלת שנין**, בחר דאכלה לתלת שני חזקה,
8 **אמר: "אי מזבנת לי** – מוטב, ואי לא – כבישנא
9 **לשטר משכנתא ואמינא לקוחה היא בידי", כהאי**
10 **גוונא כתבינן מודעא**. אמר רב יהודה: האי מתנתא

11 **טמירתא** – לא מנגינן בה. היכי דמי מתנתא טמירתא? אמר רב יוסף: דאמר להו
12 **לסהדי "זילו אטמורו וכתבו ליה"**. ואיכא דאמרי, אמר רב יוסף: דלא אמר להו "תיתבו
13 **בשוקא ובכריתא ותכתבו ליה"**. מאי בינייהו? איכא בינייהו סתמא. אמר רבא: והווי
14 **מודעא לחברתה**. אמר רב פפא: הא דרבא, לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר;
15 **דההוא גברא דאול לקדוש אתתא, אמרה ליה: אי כתבת לי כולוה נכסך** – הוינא
16 **לך, ואי לא** – לא הוינא לך. אול כתביה לה לכולוה נכסי. אתא בריה קשישא, אמר
17 **ליה: וההוא גברא מה תהוי עליה? אמר להו לסהדי: זילו אטמורו בעבר ימינא וכתבו**
18 **ליה, אתו לקמיה דרבא, אמר להו: לא מר קנה ולא מר קנה. מאן דהוא סבר: משום**
19 **דהוויא מודעא לחברתה, ולא היא, התם מוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב**
20 **לה, אכל הכא** – מר ניהא ליה דליקני, ומר לא ניהא ליה דליקני. איבעיא להו:

סתמא

1 **דלא כתיב בה אנן עדים ידעינן באונסא דפליגא** – שאנס גמור יש לו, ומכירין אנו
2 איזה אונס. אי לא כתב בה הכי, אלא סתמא כתבו: פלוני אמר לנו שנאנס. **מודעא**
3 **דמא א'** – במודעא דמסר אגיטא ואמתנה – לא צריך כולי האי, אלא כיון דמורע
4 לסהדי דהאי גיטא שאני נותן לאשתי אנוס אני בו, ולא ברצון נפשי עשיתי, לפיכך
5 דעו שאני מבטלו בפניכם. וכן המתנה שאני
6 מקנה לפלוני אנוס אני, ואינו מקנה אותו
7 ברצוני תהא מבטולת – אף על גב דלא ידעי
8 סהדי אונסא דיליה, הרי גט והמתנה בטלין.
9 גלוי מילתא בעלמא היא – כלומר, הרבה
10 בני אדם יוכלו לידע אונסו. דכיון דאינו מקבל
11 ממון במתנה ובגט זה שנותן, אם איתא דניחא
12 ליה ליתנה מדעתו – למה לו למסור מודעא?
13 ואי לא ניהא לו ליתן – למה לו ליתן גט
14 ומתנה? אלא ודאי נאנס בגט ובמתנה זו,
15 הלכך אין צריך לפרש אונסו. דלא דמי
16 לזביני, דהתם צריך לפרש, דאיכא למימר
17 סתם מוכר – לא ברצונו מוכר אלא משום
18 חסרון מעות, והלכך איכא למימר דמסר
19 מודעא, דקסבר: היום ולמחר כשהיו לי
20 מעות, מפיקנא מודעא ותבענא ליה לדינא,
21 ויחזור קרקע שלי ואני אשלם מעותי. אבל
22 הכא, אם ברצון נפשו נותן גט ומתנה בלא
23 אונס – למה כותב מודעא בחנם? לא יתן גט
24 ולא איצטרך לכתוב מודעא. אלא ודאי אנוס
25 הוא. ומשום הכי תקינו בגיטין דלא למיכתב
26 גיטא עד שיבטל הבעל כל מודעתו שבמסר.
27 וכך הוא מפורש בערכין, בפרק "האומר
28 משקלי עלי" (כא, ב), אמר רב ששת: האי
29 מאן דמסר מודעא אגיטא – מודיעיה מודעא.
30 פשיטא לא צריכא דעשייה וארציה, מהו
31 דתימא: כיון דארציה – בטולי בטליה
32 למודיעיה, קא משמע לן: עד דאמר

33 "בטלתי". ואימא: כיון דארצי בטליה, ולא צריך לפרושי דבטליה ואמרינן: אם כן נתני; וכן אתה אומר בגיטין נשים כופין אותו עד שיתן, אמאי קניי עד שיאמר "רצצה אני"?
34 אלא קא משמע לן: עד דמפרש דבטליה. דוקא מודעא שיש בה אונס. אבל בלא אונס, אי טעין ואמר "גט שאעשה לא יהא גט" – אין זה ביטול, דכיון דלא נאנס כלל –
35 אנו סהדי דגמר בלבו בשעת מעשה לעשותו גט גמור, ולא מהני ביה ביטול דקדם כתיבה, אלא אם כן ביטלו אחר כתיבה. דגלוי מילתא בעלמא היא – כלומר, יד לנו
36 בגלויי מילתא בעלמא, דלא חיישין אם תתגלה מילתא או לא, דסברא היא דאניס, כדפרשית. ואי דזביני – שמוסר מודעא שנאנס, ולפיכך לא היא מודעא עד שיעידו
37 העדים שמכירין באונס – משום דאיכא למימר דלא אניס, אלא השתא למעות צריך, והיום ולמחר ליבעי למיחרט בהדיא מכירה כשידמנו לו מעות, ולפיכך מסר השתא
38 מודעא לבטל מכירתו. לא כתבינן מודעא אזביני – נראה לי טעמא דרבא. משום דאמרינן לקמן בפירקין (מת, א): הלכתא, תליה חובין – זביניה זביני. ולא אמוך אלא בשדה
39 סתם, כשפאדוהו למכור אחת משדותיו, והוא בירר מעצמו אחת מהן ומכרה, דלא הוי אונס. אבל "בשרה זו" לא כו'. והלכך לא כתבינן מודעא, דאי "בשרה זו" – הא לא הוי
40 זביניה זביני, ולא צריך מודעא, אלא יביא עדים שאנסוהו, ותיבטל שטר מכירה בלא שום מודעא. ואי בשדה סתם – הא הוי זביניה זביני, ואין אונס בזה השדה, שהרי מדעתיה
41 בירר ומכר את זה השדה. ומודעא זו שכתוב – פסולה היא, דמודעא בלא אונס לאו כלום היא. ומיהו, רב הונא דאמר לקמן: תליה חובין – זביניה זביני, חזוין דאכשר
42 מודעא אזביני, דלית ליה דך סברא דרבא. ומשני: מודי רבא דכתבינן מודעא היכא דאניס – כהאי גוונא דמעשה דפרסר ולקמן, דמותר פודר שמחזיקין אותו להפסיד
43 דפרסר לגמרי בלא דמים קמזבין ליה – אין בלבו למכור לגמרי אלא עד שינצל מן הפחד – הכא ודאי כתבינן מודעא, דהא אונס גמור הוא, דאי לא מוזבין ליה מערער
44 למחזיק יפסיד אותו המחזיק למערער בטענותיו. דהכא הוא דאמרי נהרדעי דצריך למיכתב "אנו יודעים ביד" כו'. האי עובדא דפרסא – פירש רבינו חננאל: היאך ידעו
45 העדים באונס של בעל הפרסא? דאם בפני עדים אמר לו המחזיק טענות דלקמן – אין צריך מודעא, אלא יעידו ששמעו לזה המחזיק שבא בעקיפין על בעל הפרסא, ויטול
46 בעל הפרסא את שלו. וכך פירש: אתא מריה דפרדיסא גבי סהדי, ואודיעינהו הני מילי שרצה זה לגחול פרסו בטענותיו, ואמר להו: אנא תבענא ליה קמייכו, ושמעו מיניה
47 דטעין "זבינתא ניהלי ולית לך עלי ולא מיד", ובתר הכי אמר ליה בחשאי: אנא מוזבינא לך. ואמר ליה: כתוב לי שטר מכירה שלא בפני, כדתנן: כתובין שטר למוכר אף על
48 פי שאין לוקח עמו, והביאהו לי, ואתן לך הדמים. והלך זה וסיפר לעדים מה שאמר לו זה לכתוב לו שטר מכירה, וכן עשה. וקדם שכתב ומסר השטר מכירה אמר לעדים:
49 אתם שמעתם שטען "לקוחה היא בידי זה שלש שנים", ואנא כתבנא ליה שטר מכירה כמו שאמר שלא בפני, ואקבל הדמים. השתא מסר אנא מודעא קמייכו דלאו ברעות
50 נפש מוזבינא להאי פרדיסא, אלא משום דכפר במשכנתא, ובתר הכי תבענא ליה לדינא ומפקינא לה מיניה, על ידי שיראה שטר מכירה זו שמדיוס, ואני ארציא מומדעא
51 לפני המבטלת, והוא לא יתן לבו לטען ולומר שנתלש שנים לזה ולזה. **הא גוונא** – שמפסיד חבלי אם לא ימכור – מודי רבא דכתבי מודעא.
52 **מתנתא טמירתא** – מתנה טמורה, לקמיה מפרש. לא מנגינן בה – דמשום נתנה לאחר כבר, או לעשותה נתנה, לחברתה נתנה, כדלקמן, **איטמור** – השמינו עצמכם. הכי
53 גרסינן: **ואיכא דאמרי אמר רב יוסף דלא אמר להו תיתבו בשוקי ובכריתא** – לא ציוס לכתוב בשווקים וברחובות, אלא סתם אמר להו "כתבו". **איכא בינייהו סתמא** –
54 שאמר להו "כתבו" סתם, ולא אמר להם "איטמור", וגם לא ציוס לכתוב בשוקי ובכריתא. לישנא קמא דרב יוסף – בשרה, ולישנא בתרא – פסולה, דצריך לומר להם:
55 כתבו בשוקא וחתימה בברא. ובפירוש רבינו חננאל גרסינן: דאמר להו לא תיתבו בשוקא ובכריתא. ואי אפשר לומר כן, דלשני לשונות דרב יוסף משמע סתמא בשרה. **בשוקא**
56 **ובכריתא** – לעין כל כתובו לו. **אמר רבא והוויא** – הך מתנתא טמירתא מודעא לבטל חברתה – שטר מתנה או מכירה גלוייה וכשרה שנכתבה אחרי כן על שדה זו לאדם
57 אחר. ולכך כתבה להו טמירתא, דלא לחזיק בהאי שדה האין בתרא. **אלא מכללא איתמר** – ושעתה הוא. **אתא בריה קשישא** – קודם כתיבת השטר לאשה. **אמר להו**
58 **לפהדי** – קודם שנכתב שטר האשה. **זילו אטמורו בעבר ימינא** – באותו מקום. **וכתבו ליה** – לבני, וקדם שטרו ויגבה הכל. **לא מר קנה** – הבן, משום דהוויא טמירתא.
59 **ולא מר קנה** – האשה, משום דטמירתא הוויא לה מודעא לבטלה. **ולא היא** – דמתנה טמירתא כמאן דליתיה היא, ולא הוויא מודעא. **דמחמת אונסא** – שאינה הפיצה בו
60 אלא אם כן יכתוב לה, הלכך לא גמר בלבו להקנות לה אלא עד שישאנה, ויחזור בו. והלכך התם הוא דהוויא במקום מודעא. **אבל הכא** – דליכא טענת אונס בבכריתא
61 – לא היא מתנה טמירתא קמייחא מודעא לבכריתא, שהיא עשויה כתקנה, לבטלה. דבקמייחא לא ניהא ליה דליקני והוויא טמירתא. אבל אחרון שנעשה לו שטר
62 ראו – ניהא ליה דליקני. שמעינן מהכא דמתנתא טמירתא לא היא מודעא לחברתה אלא היכא דאיכא אונס בבכריתא אונס דמוכר, אבל בלא אונס – ניהא ליה דליקני.
סתמא

בבא בתרא דף מ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קג

1 יוסף. משיבה הגמרא: **אִיכָא בְּיָיִהוּ, סְתָמָא** – באופן שאמר לעדים בסתם
2 לכתוב שטר ולא הורה להם להצניע עצמם וגם לא הורה להם לפרסם את
3 הכתיבה. ללשון הראשון, השטר כשר, שהרי לא הורה להצניע את כתיבת
4 השטר. ואילו ללשון השני, השטר פסול, כיון שלא הורה לפרסם את כתיבת
5 השטר.
6 הגמרא דנה האם שטר מתנה טמונה יכול לשמש כמודעא: **אָמַר רַבָּא**,
7 אמנם שטר מתנה שנכתב בסתר אינו מועיל למתנה, אבל מכל מקום לא
8 בטל לגמרי, **וְהוּיָא מוֹדְעָא לְחֻבְרָתָהּ** – והרי הוא כמודעא על שטר מכר או
9 מתנה שעומד לכתוב בעל כורחו בגלוי, וכך יוציא את המתנה מהמקבל
10 שאנסו לתת לו.
11 **אָמַר רַב פֶּפְסָא, הָא דְרַבָּא** – דין זה שנאמר בשם רבא, **לֹא בְּפִירוּשׁ אִיתְמַר**
12 – רבא לא אמרו במפורש, **אֲלֵא מְבַלְלֵא** – מכלל דבריו בענין אחר **אִיתְמַר**
13 – למדו זאת, וטעות היא ללמוד כן מדבריו, משום שבאמת לא היתה כוונתו
14 לומר שכל מתנה טמונה מועילה כמודעא, אלא רק באופן שמוכח שהמתנה
15 השניה היתה באונס. שהרי דבריו של רבא נאמרו לגבי המעשה **דְּהוּא**
16 **נִכְרָא דְאִוָּל לְקִדּוּשֵׁי אֲתָתָא** – שאדם אחד הלך לקדש אשה, **אָמַרָה לִיה**
17 **הַאשֶׁה, אִי בְּתֻבָּת לִי בְּיֻלְהוּ נִכְסֶיהָ** – אם תכתוב עבורי שטר הקנאה על
18 כל נכסיך, **הָוִינָא לָךְ** – אהיה לך לאשה, **וְאִי לֹא** תקנה לי את נכסיך, **לֹא**
19 **הָוִינָא לָךְ** לאשה. ומחמת תנאי זה **אִוָּל בְּתֻבָּתָהּ לָהּ לְכַוְלָהּ נִכְסֵי** – הלך
20 אדם זה וכתב לאשה שטר על כל נכסיו. אך קודם כתיבת השטר **אָתָא בְּרִיה**
21 **קְשִׁי'א** – בא בנו הגדול של אדם זה ו**אָמַר לִיה** לאביו, **וְהוּא נִכְרָא** –
22 ואותו אדם, **מִה תִּתְּנִי עָלָיה** – מה היא עליי, ועל עצמו התכוין, כלומר, אם
23 תקנה לאשה זו את כל נכסיך, לא ישראו לך נכסים להנחיל לי. **אָמַר לָהּ**
24 **הַאב לְסִתְרִי** – לעדים, **וְיָלוּ אֲמָטוּרוֹ בְּעֶבֶר יְמִינָא** – לכו הטמינו את
25 עצמכם במקום הנקרא 'עבר ימינא' **וְכֻתְּבוּ לִיה** – וכתבו לבני שטר הקנאה
26 על כל נכסי. וכוונתו היתה שכאשר תבוא האשה לבית דין עם השטר
27 שיכתוב לה בו את נכסיו, יוציא הבן את שטרו שקבלו קודם שהיא קבלה
28 את השטר, ויזכה בנכסים. לאחר שנשאה, **אָתָּו** – באו האשה והבן **לְקַמְיָה**
29 **דְּרַבָּא** – לפני רבא לזון על השטרות הסותרים, **אָמַר לָהּ, לֹא מָר קְנָה,**
30 **וְלֹא מָר קְנָה** – לא הבן קנה ולא האשה קנתה, הבן לא קנה, משום ששטר
31 מתנה שנכתב בסתר אינו מועיל, והאשה לא קנתה, משום שהשטר של הבן
32 קדם לשטרה. ולמרות שלא הועיל לבן לקנות את נכסי אביו, הועיל בתורת
33 מודעא על השטר שנכתב לאשה.
34 ובוזז טעו אלו שדייקו ממעשה זה את שיטת רבא, משום **דְּמֵאן דְּהָא** – מי
35 שראה את פסקו של רבא, **סָבַר** שפסק שהאשה לא זכתה בנכסים, **מִשּׁוּם**
36 **דְּהוּיָא** השטר שנכתב בסתר, כשטר **מוֹדְעָא לְחֻבְרָתָהּ** – לשטר שנעשה
37 אחריו בריו, **וְלֹא הָיָא** – אלא שבאמת לא זהו טעמו של רבא, אלא סבר
38 ששטר שנכתב בסתר הרי הוא כמי שאינו, ויש לחלק בין מעשה זה, לכל
39 מתנה טמונה. משום שדווקא **הָתָם** – שם, במעשה שכתב את נכסיו לבנו,
40 **מוֹכְחָא מִיִּלְתָּא דְּמַחְמַת אֲוִנָּסָא הוּא דְּתֻבָּת לָהּ** – מוכח מצורת המעשה
41 שמחמת האונס שלא רצתה להינשא לו אם לא יקנה לה את נכסיו, הקנה
42 לה את נכסיו, ובודאי לא היתה דעתו להקנות אלא עד לאחר הנישואים
43 ואז יחזור בו, וכתיבת השטר לבן היא גילוי דעת שאכן הנתינה לאשה היא
44 באונס, ולכן השטר מועיל בתורת מודעא. **אָבַל הָכָא** – אבל כאן, בכל שטר
45 שנכתב בהטמנה, השטר הראשון אינו שטר מודעא, כיון שאפשר שלמַר –
46 למקבל שבשטר השני, **נִיחָא לִיה** לנותן **דְּלִיקְנִי** – שיקנה המקבל את נכסיו,
47 כיון שנעשה לו שטר ראוי, **וְכָר** – ולמקבל שבשטר שנכתב בהטמנה **לֹא**
48 **נִיחָא לִיה** לנותן, **דְּלִיקְנִי** – שיקנה המקבל את נכסיו כיון שנעשה השטר
49 בהטמנה.
50 הגמרא חוזרת לברר מהי הכרעה בשתי הלשונות בדברי רב יוסף: **אִיכָּנִיא**
51 **לָהּ** – נסתפקו בני הישיבה,

1 **דְּלֹא בְּתֻבָּת בָּהּ** – שלא כתוב בו, **אֲנִי יִדְעִין בִּיה בְּאִוִּנָּסָא דְּלִיקְנִי** – אנו
2 יודעים מהו האונס הגמור שמחמתו פלוני מסר מודעא בפנינו, אלא כתבו
3 בסתם, פלוני אמר לנו שנאנס, **לֹא מוֹדְעָא הָיָא** – אין לשטר זה דין שטר
4 מודעא, כיון שיש לחשוש שמא אינו אנוס.
5 שואלת הגמרא: **מוֹדְעָא דְּמֵאן** – באיזו מודעא דברו נהרדעי. **אִי דְּנִיכָא**
6 **וְדִמְתָּנָא** – אם כמודעא לביטול נתינת גט או מתנה, **גְּלוּי מִיִּלְתָּא בְּעֻלְמָא**
7 **הָיָא** – הרי מודעא זו אינה אלא כדי לגלות את דעת הנותן שאינו רוצה
8 בנתינה, ואף שאין העדים יודעים בפירוט מהו האונס, נתינת הגט והמתנה
9 בטלים. משום שדווקא במסירת מודעא על מכירה, יש לחשוש שבאמת
10 אינו אנוס, אלא שמוסר מודעא כיון שמוכר מחמת שדווקא בממון, ורוצה
11 להחזיר את המכר לאחר שיהיה לו מעות. אבל מגרש או נותן מתנה שאינם
12 מקבלים ממון בתמורה לנתינתם, אינם נותנים אלא בלב שלם, ובודאי אינם
13 מוסרים מודעא אלא אם הם אנוסים, שהרי אם אינם רוצים לתת אינם
14 נותנים כלל, ולכן אין העדים צריכים לדעת את סיבת האונס. **וְאִי דְּנִיכָא** –
15 ואם נהרדעי דברו כמודעא על מכירה, שהעדים צריכים לדעת את סיבת
16 האונס קודם כתיבת השטר, **וְהָאָמַר רַבָּא, לֹא בְּתֻבָּתֵּינָא מוֹדְעָא אִוִּנִי** – אין
17 כותבים שטר על מודעא לבטל מכירה, ואם כן לא שייך הדין של נהרדעי,
18 שצריכים העדים לכתוב שהם יודעים מהו האונס שמחמתו נמסרה
19 המודעא.
20 משיבה הגמרא: **לְעוֹלָם דְּנִיכָא** – המודעא שדברו בה נהרדעי היא מודעא
21 שנועדה לבטל מכירה, ואין להקשות מדברי רבא שאין כותבים שטר
22 מודעא על מכירה, משום **דְּמֵאן דְּרַבָּא** – רבא מודה שכותבים שטר מודעא
23 על מכר, **הָיָא דְּאִנִּים** – באופן שבו המוכר אנוס בדבר שאם לא ימסור
24 מודעא לא ידעו העדים שהוא אנוס, **וּבְמַעֲשֵׂה דְּפִרְדִּיקָא** – וכמו המעשה
25 בכרם שיובא בהמשך. ובאונס ענין זה, אמרו נהרדעי שצריכים העדים
26 לכתוב בשטר שהם יודעים מהו האונס שמחמתו המוכר מסר מודעא.
27 ומביאה הגמרא את המעשה: **דְּהוּא נִכְרָא דְּמִשְׁכֵּין פִּרְדִּיקָא לְחֻבְרִיה**
28 **לְתַלְתָּ שְׁנִין** – שאדם אחד לוהה מעות מחבירו ומשכן לו כרם לאוכלה שלש
29 שנים בפירעון חובו, **בְּתַר דְּאָכְלָה לְתַלְתָּ שְׁנֵי חֻזְקָה** – לאחר שאכלה המלוה
30 שלש שנים שהם שיעור אכילה לחזקה כראיה לבעלות, בא הלוה לגבות
31 חזרה את הכרם. **אָמַר [לִיה] המלוה, אִי מְזַבְּנָת לִי** – אם תמכור לי את
32 הכרם, **מוֹטְבִי, וְאִי לֹא** – אם לא תמכור לי, **כְּבִישְׁנָא לְשֹׁטְר מִשְׁכַּנְתָּא** –
33 אטמין את השטר שכתבנו על המשכון ולא תהיה לך ראיה שהכרם היה
34 שלך, **וְאִמְרִינָא** – ואומר שלקְנָתָה **הָיָא** [הכרם] **בְּיָדִי** כבר שלש שנים,
35 ואהיה נאמן שהרי אין חיוב לשמור שטר מכר יותר משלש שנים. מסיימת
36 הגמרא: **כְּהָא גְּוִינָא** – באופן כעין מעשה זה, שהלוה אנוס למכור, ובלא
37 מסירת מודעא העדים אינם יודעים שהוא אנוס, מודה רבא **דְּבְּתֻבָּתֵּינָא**
38 **מוֹדְעָא**.
39 הגמרא דנה בדין שטר מתנה שנכתב בסתר: **אָמַר רַב יְהוֹדָה, הָאִי מַתְּנָתָא**
40 **מְמִירָתָא** – שטר מתנה זה שנכתב בסתר, **לֹא מְבַיֵּין בָּהּ** – אין גובים בו,
41 כיון שיש לחשוש שנכתב בסתר מפני שנתנה כבר לאחר, או מפני שנכתב
42 כמודעא לבטל שטר מכירה שעומד לכתוב, שלאחר שימכור יוציא את
43 שטר המתנה שקדם למכירה, ויוציא את הקרקע מהלוקח.
44 שואלת הגמרא: **הִכִּי דְּמִי מַתְּנָתָא מְמִירָתָא** – באיזה אופן נאמר שלא
45 גובים מתנה טמונה. משיבה הגמרא: **אָמַר רַב יוֹסֵף, דְּאָמַר לָהּ לְסִתְרִי** –
46 לעדים, **וְיָלוּ אֲמָטוּרוֹ וְכֻתְּבוּ לִיה** – לכו הטמינו עצמכם וכתבו שטר מתנה
47 לפלוני, ומחמת הוראה זו יש לחשוש שאין זו מתנה אמיתית. **וְאִכָּא**
48 **דְּאָמַרִי, אָמַר רַב יוֹסֵף, דִּין זה של רב יהודה נאמר באופן דְּלֹא אָמַר לָהּ**
49 **הַנּוֹתֵן לְעִידִים תִּתְּנֵהוּ בְּשׁוּקָא וּבְכִירָתָא וְתִתְּנֵהוּ לִיה** – תשבו בשוק
50 ובחיצות העיר, כלומר, בפרהסיא, ותכתבו את השטר, וכיון שלא הורה
51 להם לפרסם את השטר יש לחשוש שאין זו מתנה אמיתית.
52 שואלת הגמרא: **מֵאָּא בְּיָיִהוּ** – מה ההבדל בין שתי הלשונות בדברי רב

1 **קָתַם מַאי** – מה הדין באומר לעדים סתם כתבו שאני נותן מתנה לפלוני,
2 ולא אמר להם לכתוב בסתר, וגם לא אמר להם לכתוב בפרסום, האם
3 המתנה קיימת כלשון הראשון, או שאינה קיימת כלשון השני, פושטת
4 הגמרא: **רַבִּינָא אָמַר, לֹא תִישְׁיִין** – אין חוששים בזה למתנה טמונה, **רַב**
5 **אִשִּׁי אָמַר, תִּישְׁיִין** בזה למתנה טמונה ואין הנותן גובה את המתנה.
6 ומכריעה הגמרא: **וְהִלְכְתָּא, תִּישְׁיִין** שמה המתנה ניתנה כמתנה טמונה
7 ומעמידים את הקרקע בחזקתה.

משנה

8 כפי שנתבאר במשניות הקודמות, המחזיק בקרקע שלוש שנים שוב אין יכול
9 בעל הקרקע לבוא ולערער שהקרקע שלו היא, אלא נאמן המחזיק לומר
10 שקנה אותה מבעליו. משנתנו מבארת שאין חזקה זו מועילה אלא אם כן
11 המחזיק מבאר מוכח מה החזיק בקרקע זו, אם משום שקנה אותה או קבלה
12 במתנה, או שירשה מאביו.
13 **כָּל חֻזְקָה, בִּין 'חֻזַּקת קרקעות' כגון המחזיק בקרקע או בבית שלוש שנים,**
14 **ובין 'חֻזַּקת תשמישים' כגון המחזיק להשתמש בכותל חבירו לתשמישים**
15 **שונים ואפילו יום אחד, שְׁאִין עֲמָה מַעֲנָה** – שהמחזיק אינו טוען מאיזה כח
16 החזיק בה, **אִינָה חֻזְקָה**, ורק בחזקה שיש עמה טענה כגון שטוען שקנה
17 אותה מפלוני המערער והחזיק בה שלוש שנים, הרי הוא נאמן ומעמידים
18 את הקרקע בחזקתו. ומבארת המשנה: **כִּיצַד, אָמַר לו' בעל הקרקע למחזיק**
19 **מָה אַתָּה עוֹשֶׂה בְּתוֹךְ הַקֶּרֶק שָׁלִי, וְהוּא אָמַר לו' אני מחזיק בקרקע משום**
20 **שְׁלֹא אָמַר לי אדם דָּבָר מַעֲלֹם, כלומר, איני יודע של מי היא, וכיון שלא**
21 **אמר לי אדם דבר, ירדתי לתוכה והחזקתי בה, אִינָה חֻזְקָה**, אך אם אמר לו
22 אני יושב בקרקע משום שפִּכַרְתָּ לִי, או שְׁנַתָּ לִי בְּמַתְנָה, או שאמר לו
23 **אֲבִיד מִכֶּרֶה לִי, או אֲבִיד נִתְּנָה לִי בְּמַתְנָה, הֲרִי זוּ חֻזְקָה**.
24 דין חזקה בקרקע שירש מאביו: **וְהָיָא מִשּׁוּם יְרוּשָׁה** – המחזיק בשדה שלש
25 שנים וטוען שהיה אביו מוחזק בקרקע זו ביום מותו וירשה ממנו, **אִינוּ צָרִיד**
26 **מַעֲנָה** – אף שאינו טוען שאביו לקחה מאת הבעלים, מעמידים את הקרקע
27 בחזקתו, שאנו טוענים כן בשבילו, ואין מצריכים אותו להביא ראיה כיצד
28 הגיע קרקע זו לידי אביו, שאין אדם בקי בקרקעות של אביו כיצד באו לידו.

גמרא

29 שנינו במשנתנו שהמחזיק בקרקע ואינו טוען מאיזה כח החזיק בה, אינה
30 חזקה. שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא**, מתרצת הגמרא: **מָהוּ דְּתִימָא הָיָא נִבְרָא**
31 **מִזִּבְן וְכֵנָה לִיה הָיָא אֶרְעָא** – שמה תאמר שאדם זה המחזיק בקרקע קנה
32 מאת המערער את הקרקע הזו, וְשִׁטְרָא הָוָה לִיה וְאִירְבָּם – והיה לו שטר
33 על מכירה זו, ונאבד לו, וְהָיָא דְּקָאמַר הָכִי – והטעם שלא טען שקנה את
34 הקרקע מהבעלים והחזיק בה ונאבד לו השטר, אלא אמר שהחזיק בה כי
35 לא אמר לו אדם דבר מעולם, הוא משום שפִּכַר בלבו **אִי אֲמִינָא מִזִּבְן**
36 **וְכֵנָה לִי הָיָא אֶרְעָא** – אם אומר שהמערער מכר לי קרקע זו, **אָמַרְי לִי אֲחִינוּ**
37 **שְׁטִיבְךָ** – הראה שטר מכירה שקנית ממנו קרקע זו ותהיה נאמן בדבריו,
38 ובשלא אוכל להראות את השטר, שהרי נאבד, יאמרו לי שגזלתיה ממנו.
39 ולכן העדיף לומר שהחזיק בה ולא אמר לו אדם דבר מעולם, וחשב
40 שבטענה זו ישאירו את הקרקע בידו משום שבזה שלא מיחה בו הבעלים
41 עד כה נמצא שמחל לו על זה. הִלְכְךָ – כיון שיכול להיות שהאמת היא
42 שקנה את הקרקע מהבעלים, אם כן לִמָּא לִיה אֲנִי דְּלִמָּא שְׁטִרָא הָוָה לָךְ
43 **וְאִירְבָּם** – שמה היה לך שטר ונאבד, וּבְגִזְזוּן זֶה פְּתַח פִּיךָ לְאֵלִים' (משלי לא
44 ח) **הוּא** – ועל כגון זה נאמר 'פתח פיך לאילים', כלומר הבא לדין והוא

45 כאילו שאינו יודע לסדר טענותיו אתה פתח פיך בעבורו להסדיר טענותיו,
46 **קָא מְשַׁמַּע לָךְ** שרק אם הוא טוען הרי הוא נאמן בטענה זו, אך אנו לא נלמד
47 אותו לטעון כן כל זמן שלא טוען זאת מעצמו.
48 **(עֲנִיב סִימָן)** – ראשי תיבות: רב 'עִנָן, רב 'נ'חמן, רב 'ב'דקא, שבהם עוסקת
49 הגמרא שלפנינו.
50 הגמרא מביאה מעשה באחד שהחזיק בטעות בשדה שכנו וטען שיש לו
51 חזקה. מספרת הגמרא: **רַב עֲנָן שָׁקַל בִּידְקָא בְּאַרְעִיָּה** – בשדה של רב ענן
52 נכנס שטף מים ונטל את המחיצות שבין שדהו לשדה חבירו, ולא נודע היכן
53 הוא הגבול שבין שני השדות ששם היו המחיצות בתחילה. **אָוִל (הדר)**
54 **נָהֵר נִגְרָא בְּאַרְעִיָּה בְּאַרְעָא דְּחִבְרִיָּה** – הלך רב ענן ובנה כותל חדש
55 בין שדהו לשדה חבירו, ובנה את הכותל בלא שימת לב בתוך שדה חבירו,
56 ועל ידי זה הרחיב את השדה שלו.
57 לאחר מכן הכיר בעל השדה שרב ענן בנה את הגדר בתוך שדהו, אמנם רב
58 ענן שוב לא רצה להרוס את הכותל מפני שחשב שזכה במה שהחזיק בשדה
59 חבירו, ולכן **אָתָּא לְקַמְיָה דְּרַב נַחְמָן, אָמַר לִיה** רב נחמן לרב ענן, **זִיל**
60 **(הדר) [אָהֲרִיר]** – לך והחזר את המחיצות למקומם הראשון.
61 רב ענן טוען שחבירו מחל לו והקנה לו את הקרקע ויש לו גם חזקה בה; אמר
62 לו רב ענן, **וְהָא אֲחִינוּ לִי** – והרי בניתי כותל זה על פי ציווי ואף סייע לי
63 בבניית הכותל, והרי זה כאילו אמר לי 'לך חזק וקני' וועל ידי שבניתי את
64 הכותל קניתי זאת בחזקה של 'נעל גדר ופרץ', ומכיון שמחל והקנה לי
65 קרקע זו וגם יש לי חזקה שהיה בידי יום אחד ושתק ולא מיחה, הרי זו חזקה
66 שיש עמה טענה, ומדוע שאחזיר את הכותל למקומו הראשון.
67 רב נחמן דוחה את דבריו שלא מועילה חזקתו בשדה: **אָמַר לִיה** רב נחמן
68 **לרב ענן, בְּמָאן** – כשיטת מי כוונתך שמועיל החזקה שהחזקת בשדה יום
69 אחד ולא מיחה המערער, כשיטת רבי יהודה ורבי יִשְׁמַעֲלֵאל דְּאָמְרִי כָּל
70 **בְּפָנֵינוּ לְאַתְרֵי הָיוּ חֻזְקָה** – שכל שמחזיק בשדה בפני הבעלים ולא מידו בו,
71 מיד נחשב לחזקה, לית הִלְכְתָּא בְּנוֹתֵיהוּ, אלא כרבנן שאין חזקה אלא
72 כשמחזיק בקרקע שלוש שנים מיום ליום, ולכן מכיון שלא החזקת בשדה
73 שלוש שנים, והמערער טוען שלא נתן לך חלק שדה זו, החזר את הכותל
74 למקומו הראשון.
75 רב ענן משיב שאף שאין לו חזקה בקרקע, אך יש לו עדים על כך שחבירו
76 מחל לו והקנה לו את הקרקע: **אָמַר לִיה** רב ענן לרב נחמן, **וְהָא אֲחִיל,**
77 **דְּאָתָא וְסִינֵי בְּגִזְזֵיהּ בְּהָדָא** – אמנם אין לי חזקה בקרקע זו אך יש לי עדים
78 על כך שראו שסייע לי לבנות את הכותל, והרי זה כאילו אמר לי 'לך חזק
79 וקני', ואם כן הרי מחל לי על חלק שדה זו.
80 רב נחמן דוחה את דבריו שלא היה כאן כלל מחילה: **אָמַר לִיה** רב נחמן,
81 **מְחִילָה בְּטַעוֹת הָיָא כִּיּוֹן שְׁהוּא לֹא הִיָּד יוֹדֵעַ שְׁאֵתָה בּוֹנָה אֵת הַכּוֹתֵל בְּתוֹךְ**
82 **שֹׁטַח הַשָּׂדֶה שְׁלוֹ**, והרי **אֵת גִּזְזֵיהּ** – אתה עצמך **אִי הָוָה יְדַעְתָּ שְׁאֵתָה בּוֹנָה**
83 **בְּתוֹךְ שְׁלוֹ, לֹא עָבַדְתָּ** – לא היית עושה כן, ואם כן כִּי הִיָּכִי דְּאָתָּא לֹא הָוָה
84 **יְדַעְתָּ, הוּא נָפִי לֹא הָוָה יָדַע** – כמו שאתה לא ידעת, הוא גם לא שם לב
85 לכך שאתה בונה את הכותל בתוך שדהו, ולכך שתיקתו וסיועו בבניית
86 הכותל אינה נחשבת למחילה.
87 מספרת הגמרא מעשה נוסף: **רַב כְּהֵנָא שָׁקַל בִּידְקָא בְּאַרְעִיָּה** – בשדה של
88 רב כהנא נכנס שטף מים ונטל את המחיצות שבין שדהו לשדה חבירו, ולא
89 נודע היכן הוא הגבול שבין שני השדות ששם היו המחיצות בתחילה. **אָוִל**
90 **הָדָר נִגְרָא בְּאַרְעָא דְּלֹא יִידִיָּה** – הלך רב כהנא ובנה כותל חדש בין שדהו
91 לשדה חבירו ובנה את הכותל בלא שימת לב בתוך שדה חבירו, ועל ידי זה
92 הורחב השדה שלו.

בבא בתרא. פרק שלישי – חזקת הבתים דף מא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קה תוספות

1 **סתמא מאי** – משום דתרי לישני אמר רב יוסף לעיל, ואיכא בינייהו סתמא, חד פסל
2 וחד מכשר. הלכך קבעי הכא: אמאי סמכינן אי אמר לון סתמא "כתובי", ולא אמר
3 ליה "תיתבו בשוקא ובברייתא" ולא אמר ליה נמי "איטמרר"? מי הוה מתנתא טמירתא
4 או לא? ויש מפרשין דאמודעא קאי, דאוקימנא דלא הוה מתנתא טמירתא מודעא
5 לחבירתה. אבל סתמא מי הוה מודעא? ולא
6 הנייא כלל, דלהווא לישנא דאמורין סתמא
7 פסולה – ודאי לא הוה מודעא, דהיינו
8 טמירתא. לא חיישין – דאינה טמירתא,
9 אלא כשרה. חיישין – לטמירתא ולא
10 מגבינן בה. ואי מגבינן – לא מהדרין
11 עובדא. והיינו דלא קאמר רב אשי דלא
12 מגבינן אלא חיישין – דספק הוא, והיכא
13 דקימא ארעא – תיקום. וחלבתא חיישין –
14 דלא מגבינן בה, והלכך צריך לכתוב בתוך
15 השטר: וכך אמר לנו "כתבוה בשוקא וחתמוה
16 בברא". ואף על גב דלא אמר אלא "כתבוה
17 לו" – סתם שטר מתנה כמו שתקנו חכמים
18 קאמר. **משנה** לא חזקת שאין עמה טענה
19 אינה חזקה – בין בחזקת שלש שנים
20 דקרקעות ובתים ואילנות, בין בחזקת יום
21 אחד, כגון חקר דאמרינן לעיל (ו, א): אחזיק
22 להורדי כ', מיירי. וקאמר דצריך לטעון
23 מנייה כח החזיק בה, והלכך כיון דטען
24 טענתא מעליא, שברין ירד לקרקע זה ומתוך
25 כך החזיק בה כשיעור חזקה שאמרו חכמים.
26 וזה שנת ולא מנייה – הוהא חזקה, ואין
27 המערער נאמן לומר: לא על ידי ירד לקרקע
28 שלי, אלא בלא רשותי. דאם כן – למה הניחו
29 להחזיק. **שלא אמר לי אדם דבר מעולם**
30 אינה חזקה – בגמרא פריך: פשיטא. משום
31 ירושה – שאמרו: אכלתיה שני חזקה מכח
32 ירושתא אבי, שהיה מחזק בה ביום מותו. אינו
33 צריך טענה – לומר היאך בא ליד אביו, דאין
34 אדם בקי בקרקעות אביו היאך באו לידו.
35 ומיהו, ראה בעדים בעי, שראו את אביו החזק בה יום אחד. והכי מפרש בגמרא.
36 **גמרא פשיטא** – דכיון דאין לו טענה – אינה חזקה. **מיוזב וזנה** ליה – האי ארעא
37 מזה המערער לקחה, ואבד שטרי. **אמרי לי אחוי שטרך** – שאינו בקי בדינן, לידע
38 שחזקה במקום שטר עומדת. **קא משמע לן** – דאי טען – טענינן ליה, ואי לא טען
39 – אנו לא ילפינן ליה למיטען. שמענין מחזק דאי הוה טען הכי – מהמגבינן ליה,
40 דכהאי גוונא אינו קרוי חזק וטוען, דאין זה מכחיש טענות ראשונות. **שקל בידקא**
41 **בארעיה** – שטף מים נכנס בשדה, ונטל את המחיצות, ולא נדע מקומן. **הדר גודא**
42 **כו'** – עשה כותל חדש בינו לבין שכנו, והרדיב קרקע שלו, ועשה הכותל בשדה
43 חבירו. **והא אחזיק** – שבנתי כותל על פיו ובצוואתו, כדאמר לקמיה: דאתא וסייע
44 גודא בהדאי, וכמאן דאמר לי "חזוק וקני" דמי. וכיון שעל פיו עשיתי, וגם החזקתי
45 יום או יותר, שהיה כותל שלי בקרקע שלו והוא ידע ולא מיחה אלא שחק – הרי
46 חזקתי חזקה שיש עמה טענה. ואיך הוה טען: לא נתתיה, ושני חזקה לא החזיק.
47 **אמר ליה כמאן** – טענת "והא אחזיקי" – דסבירא לך חזקת יום אחד הוה חזקה,
48 היכא דידע מערער ולא מיחה. **כרבי יהודה** – דמתניתין, דתלי טעם דשלש שנים
49 כרי שיהא באספמאי שנה כו', הא אם קרוב בתוך מהלך יום, שיוכל לידע מיד
50 כשידע, ולא ימחה – תהיה חזקה. וכתבי שמעאל ברבי יוסי נמי, בשלהי פרקין (נט,
51 ב), הנו רבנן: מעשה באדם אחד שהיה חלוטניו לחצר השותפין, בא לפני רבי
52 שמעאל, אמר לו: החזקת משום דסבירא ליה: בפניו – לאלתר הוה חזקה. **אין**
53 **הלכה כו'** – אלא כרבנן, דאמרי: דכל דבר חזקה שלש שנים מיום ליום בעינן. **והא**
54 **אחיל כו'** – והא יש לי טענה ודאית שהקנה לי קרקע, ויש לי עדים שראו שהיה
55 מסייע לי לבנות הכותל, וכמאן דאמר "לך חזק וקני" דמי. **מחילה במענות היא** –
56 שלא היה יודע שאתה בונה בתוך שלו. **מי הוה עברת** – בתמיה. אלא גם אתה
57 טעית, וכסבור היית שאתה בונה בתוך שלך.

חד

ולא גמר ומקני, וכיון דהדרא ארעא – הורי נמי פירי. אבל אם היה נתון בתורת רבית היה קונה, דאבק רבית אין יוצא בדיינים. ורבא דהוה בעי לאותובי אונאה לא היה יודע זה הפירוש, שאם היה יודע – לא היה מקשה כלום מאונאה, דהכא לא הוה מחילה בטעות, כדפריך גמר ומקני. ורב נחמן היה משיב מאילנות לפי סברת רבא, כלומר: ארמותבת לי מאנאה – חסינן מאילנות, אלא על ברוך צריך אתה לחלק, כדפרישית.

1 **שלא** אמר לי אדם דבר מעולם – הוה הדין דאפילו אם אמר "וביתיה מפלוגי דובנה
2 מינך" דלא הוה חזקה עד שיאמר "אתה מכרת לי", כדקתני סיפא. אלא הא
3 עדיפא ליה למנקט "שלא אמר לי אדם דבר מעולם" – לאשמועינן דלא הוה "פתח פיך
4 לאלם", כדאמר בגמרא. אמרי לי אחוי שטרך – וכשלא אוכל להראות שטרי
5 שהפסדתי, אימרו שגולתיה. אבל כשאמור "לא
6 אמר לי אדם ודברו מעולם" – לא אמרו
7 שגולתיה, אלא ראיתי שלא מידו בידי החזקותי
8 בה, ונמצא שמחל לי.
9 **והא** אחזקי לי – פירש הקונטרס: בניתי כותל
10 על פיו, והוא סייע לי. וכיון שבמצותו עשה –
11 הוה חזקה שיש עמה טענה. וקשה: דמדקאמר
12 בתר הכי "והא אחיל", משמע דעד השתא לא
13 הוה מחזיק בה מטעם מחילה. ועוד: דלאלתר
14 הוה ליה לרב נחמן למימר מחילה בטעות והוה
15 ונראה לפרש, דרב ענן הוה טעין שלקח ממנו,
16 ולא הוה לו עדים שלקחה, והיה רוצה להיות
17 נאמן מתורת חזקה. וכי אמר ליה רב נחמן דלא
18 חזקה היא – השיב לו רב ענן: והא אחיל, דאף
19 על פי שאינו נאמן לומר "לקחתיה" – תהא
20 שלי מטעם מחילה, דסייע בגודא בהדאי. והיה
21 לו עדים, או היה מודה בסיועו. ואין הסוגיא
22 מוכחת כן.
23 **שלא** אמר לי אדם דבר מעולם פשיטא –
24 קשה למורינו דרב רבי מאיר: דמאי פריך
25 "פשיטא"? הא לעיל (כה, ב) פריך גמרא: אלא
26 מעתה חזקה שאין עמה טענה כו', ופירש שם
27 בתוספות פירוש ראשון, דאפילו אמר "שלא
28 אמרו לי אדם דבר מעולם" פריך ונראה לומר.
29 דמכח סיפא. דנשמע דאפילו "מפלוגי דובנה
30 מינך וזבתיה" לא הוה חזקה, פריך "פשיטא".
31 ונראה כי זה דוחק, דמנא ליה למיפך ארישא
32 טפי מאסיפא? דאם מרישא איכא למיכך
33 איפכא, וליפוך טפי מסיפא לרישא ונראה לי:
34 דמקשה לא מסיק אדעתיה דנטען ליה אנו,
35 ולהכי פריך: פשיטא דטענה גרידא אינה מועלת, דאינה טענה ומשנ: ודסקא דעתך
36 דנטען ליה אנו, דכיון דלא מיחה שלש שנים – ודאי מכר לו אי מחל. ועוד יש
37 לומר: דלרבנן דרבי ישמעאל דלא ילפי משור פריך "פשיטא". אבל קשה: דבמתניתין
38 לא החזירו רבנן, ומתניתין כרבי ישמעאל ונראה דפריך אחזקה דיום אחד, דמתניתין
39 נמי איירי בה. מדקתני "כל חזקה", כדפירש הקונטרס.
40 **כמאן** כרבי יהודה – קשה לרבינו שמשון בן אברהם: דהאמר רב ענן לעיל (לח, ב),
41 לדידי מפרשא לי מניה דמר שמואל מחאה בפני עדים שאין יכולין לומר לו
42 כו'. משמע דלא בעי בפני מחאה, והיינו דלא כרבי יהודה ושמן סבר כוותיה בחדא,
43 ופליג עליה בחדא. **אמר** ליה מחילה בטעות הואי – וקשה: דבפרק "איהו נשך" (בבא
44 מציעא סו, ב) אמר רב נחמן: השתא דאמור רבנן אסמכתא לא קני – הדרא ארעא
45 והדרי פירי. למימרא דסבר רב נחמן מחילה בטעות לא הוה מחילה? והא איתמר: המוכר
46 פירות דקל לחבירו כו', ואמר רב נחמן: ומדינא דאי שמיט ואכיל – לא מפקינן מניה
47 ומשני: התם זבני והבא הלואה, ופירש הקונטרס: הבא הלואה – ומיחוי כרביה,
48 שמתחלה בהלואה באו לידה, וכרביה קצוצה דמו. ואין אבק רבית אלא במכר, כגון לקח
49 ממנו פירות דריש מתניתין. דהתם משמע דבכל מקום לרב נחמן מחילה בטעות היא
50 מחילה, בר מזהם בהלואה, דמיחוי כרביה, והכא סבר רב נחמן דלא הוה מחילה ומיהו,
51 בלאו הכי קשה על פירושו, דהא אמר רבנא תרם חביש פירקא (סב, א) דלא משלכא בלא
52 נבייתא בדיעני אן מחזירין ממלוה ללוה, דלא חביש רבית קצוצה, ומסתמא דלא פליג
53 עליה רב נחמן ונראה לרבינו תם, דהכי פירושו: דבכל מקום סבר רב נחמן דלא הוה
54 מחילה, כדאמר הכא. ובריש "המפקיד" (בבא מציעא לה, א) קאמר נמי רב נחמן: התם
55 שומא בטעות היא, ובסוף פרק קמא גיטין (יד, א) נמי אמר דקנין בטעות חזר. אלא
56 היינו טעמא דרב נחמן, דהתם זבני ולא הוה מחילה בטעות, שאפילו היה המוכר יודע
57 שיוכל לחזור – לא היה חוזר, דניחא ליה דליקו בהימנותיה, וגמר ומקני. אבל הכא
58 הוהא הלואה, והלוה אינו מקני ליה אלא בתורת מכר, המוכר אינו כלום, האסמכתא היא
59 ורבא דהוה בעי לאותובי אונאה לא היה יודע זה
60 הפירוש, שאם היה יודע – לא היה מקשה כלום מאונאה, דהכא לא הוה מחילה בטעות, כדפריך גמר ומקני. ורב נחמן היה משיב מאילנות לפי סברת רבא, כלומר: ארמותבת לי מאנאה – חסינן מאילנות, אלא על ברוך צריך אתה לחלק, כדפרישית.

אתא

קן בבא בתרא. פרק שלישי – חזקת הבתים דף מא עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"
תוספות

אתא לקמיה דרב יהודה כ' – ומסיק דרב יהודה כרבי שמעון בן אלעזר סבירא ליה. ותנינא: בדפיק "זה בורר" (סנהדרין ל ב) אמר רב יהודה: עדות המכחשת זה את זה בבדיקת – כשרה בדיני ממונות. ומוקי לה באחד אמר אנקי לבנה ואחד אמר אנקי שחורה. אבל אחד אמר מנה שחור, ואחד אמר מנה לבן – אין מצטרפין. נהרדי

אתא לקמיה דרב יהודה; אויל אייתי תרי סהדי, חד אמר: תרתי אוצייתא עאל, וחד אמר: תלת אוצייתא עאל, אמר ליה: זיל שלים תרתי מגו תלת. אמר ליה: כמאן? – כרפי שמעון בן אלעזר; דתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי בתי עדים, שאחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתים – שיש בכלל מאתים מנה. על מה נחלקו? על בת אחת, שאחד אומר מנה ואחד אומר מאתים, שביט שמאי אומרים: נחלקה עדותן, ובית הלל אומרים: יש בכלל מאתים מנה. אמר ליה: והא מיייתא לך אינרתא מפערכא דאין הלכה כרפי שמעון בן אלעזר! אמר ליה: לכי תיתי. ההוא גברא דדר בקשתא בעיילתא ארבע שני, אתא מארי דביטא אשכחיה, אמר ליה: מאי בעית בהאי ביתא? אמר ליה: מפלגיא ובינתה דיבנה מינך; אתא לקמיה דרבי חיאי, אמר ליה: אי אית לך סהדי דדר בה איהו דזבנת מיניה, ואפילו חד יומא – אוקימנא לה בידך, ואי לא – לא. אמר רבי: הוה יתיבנא קמיה דחכיבי, ואמרי ליה: וכי אין אדם עשוי ליקח ולמכור פלילה? וחיותיה לרעתיה, אי אמר ליה: קמאי דידי זבנה מינך – מהימן, מיגו דאי בעי אמר ליה: אנא זבנתה מינך. אמר רבא: כוותיה דרבי חיאי מסתברא, דקתני: הבא משום ירושה – אינו צריך טענה; טענה הוא דלא בעי, הא ראייה בעי. – ודלמא לא ראייה בעי ולא טענה בעי! ואיבעית אימא: שאני לוקח, דלא שדי וזוי בכדי. איבעיא להו: נראה בו, מאי? אמר אביי: היא היא; רבא אמר: עבדי איניש דסיאר ארעיה ולא זבין, שלשה לקוחות מצטרפין.

אמר רב: וכולם בשטר. למימרא, דסבר רב: שטר אית ליה קלא, ועדים לית להו קלא? והאמר רב: המוכר שדה בעדים – גובה מנכסים משועבדים! – התם, לקוחות אמרו: לקמיה דרב יהודה כ' – ומסיק דרב יהודה כרבי שמעון בן אלעזר סבירא ליה. ותנינא: בדפיק "זה בורר" (סנהדרין ל ב) אמר רב יהודה: עדות המכחשת זה את זה בבדיקת – כשרה בדיני ממונות. ומוקי לה באחד אמר אנקי לבנה ואחד אמר אנקי שחורה. אבל אחד אמר מנה שחור, ואחד אמר מנה לבן – אין מצטרפין. נהרדי אמר: אפילו אחד אמר מנה לבן ואחד אמר מנה שחור. ומסיק דאמר דאמור כרבי שמעון בן אלעזר. דהא שמעון דרב יהודה דפליג אנהרדעי פליג ארבי שמעון בן אלעזר דהא ויש לומר: דרב יהודה נמי כרבי שמעון בן אלעזר, ובהא פליג: נהרדעי סברי דאחד אמר מנה שחור ואחד אמר מנה לבן – דמי למלתיה דרבי שמעון בן אלעזר, דלא דייק ביה סודי, דמי לארנקי. רב יהודה סבר דלא דמי כלל לארנקי, דהתם דאין זה גוף המעשה לא היה להן לבדוק, אבל מנה, דגוף הדבר הוא שמעיין עליו – דייק. וקסבר דמדה רבי שמעון בן אלעזר במנה שחור דבטלה עדותן אפילו לבית הלל. ולא דמי למנה ומאתים דעבדי דטעו טפי, אלא מדמה מנה שחור ומנה לבן לאחד אמר חבית של יין ואחד אמר של שמן, דבהא מודו כולי עלמא דנחלקה עדותן, כדאייתא התם.

נחלקה עדותן – הקשה רבינו יצחק בן אשר: לבית שמאי, דאמרי בבת אחת נחלקה עדותן, דחשיבי להו עדות מוכחשת – ואפילו בשתי בתי עדים נמי תבטל עדותן, דהיי נמצא אחד מן קרוב או פסול עדותן בטלה אפילו הן מואה, כדאמר בפרק קמא דמכות (ה ב) ואומר רבינו יצחק: דלא פירכא היא, דמצטו למימר דבית שמאי כרבי יוסי סבירא להו, דאמר התם: במה דברים אמורים – בדיני נפשות, אבל בדיני ממונות – תתקיים העדות בשאר. והכי הלכתא, דפסיק רב נחמן כוותיה. ואפילו לרבי נמי מצי למימר דהא מצו מיירי כגון דאיתו למיחוי. ואפילו אתי לאסודרי – הני מילי כי מסייעי אהרדי הוא דאמר נמצא אחד מן קרוב או פסול עדותן בטלה, אבל הא דהא מכחיש אהרדי – לא.

אמר רב: וכולם בשטר. למימרא, דסבר רב: שטר אית ליה קלא, ועדים לית להו קלא? והאמר רב: המוכר שדה בעדים – גובה מנכסים משועבדים! – התם, לקוחות אמרו:

חד אמר – רב כהנא עייל כותלו בתוך של חבירו. תרתי אוצייתא – שתי שורות קרקע על פני השדה, כדגרסינן ב"השותפין" (בבא בתרא יב, א): תלת אוצייתא בני תריסר גופני. תרתי מגו תלת – תרתי אוצייתא מן השלש שמעיין האחד. דתרייהו מיהא מודו דתרתי אוצייתא עייל, דבכלל תלת איכא תרי. אמר ליה – רב כהנא לרב יהודה. כמאן – דינית לזי דהא תרייהו מבחשי הא לאאי, ותבטל עדותן, אמר ליה כרבי שמעון בן אלעזר – שחלכה כמותו, ואליבא דבית הלל. ואחת אומרת מאתים – היו, באותו היום באותה שעה באותו מקום. שיש בכלל מאתים מנה – דהיינו מאה זו, ואין בת שניה מכחשת על מנה שבת ראשונה מעידה, אלא מוסיף הן מנה אחת. אבל בת ראשונה מכחשת לשניה על אותו מנה שמוסיף, ובאותו מנה שני אוקי תרי לבהדי תרי, ואוקי ממונא בחזקת מריה, ולא ישלם. נחלקה עדותן – דמאי דקמסדי מר לא קמסדי מר. בית הלל אומרים יש בכלל מאתים מנה – וגטול מנה. הכא נמי, יש בכלל תלת אוצייתא תרתי, ומיהר ליה. אמר ליה – רב כהנא לרב יהודה. והא מיייתא אינרתא כו' – דאפילו בית הלל מודו דנחלקה עדותן. אמר ליה אהר מיד עד דמיייתא אינרתא – וברכר יהודה קיימא לך, שכן נעשה הדין. בקשתא – מקום. בעיילתא – בעילה. דזבנה מינך – בחזקת שהייתי כסבור דזבנת מינך לקוחתי ממנו. דדר בה – ההוא דאמרת דזבנה לך. אפילו חד יומא – כדי לאמת דברך, ואוקמה בידך, הואיל והחזקת שני חזקה, ושוב לא תצטרך להביא עדים שלקחה מבעליו אותו שמכרה לך. משום דטוענין לירוש, וטוענין ללוקח. דהבא משום ירושה ומשום מקח אינו צריך טענה, אלא ראייה שדר בה המוכרה לו יום אחד בעי. חביבי – רבי חיאי, דודו של רב, כדאמרין בסנהדרין (ה א) דרב בר אחיה דרבי חיאי ובר אחתיה דרבי חיאי. ואמרי ליה – לחביבי: אמאי צריך להביא עדים שראוהו בבית יום אחד? וכי אין אדם עשוי ליקח בלילה – ולמכור לאחר שיתן לו רישו באותו לילה עצמו? והוה לך לאוקומי להאי אנכסיה בטענה זו, דהא טוענין ללוקח. ומיהו, כרבי חיאי קיימא לך, כדמוכח מסקנא. וחיותיה לרעתיה – דרבי חיאי. דאי מעין ליה – האי

אתא לקמיה דרב יהודה; אויל אייתי תרי סהדי, חד אמר: תרתי אוצייתא עאל, וחד אמר: תלת אוצייתא עאל, אמר ליה: זיל שלים תרתי מגו תלת. אמר ליה: כמאן? – כרפי שמעון בן אלעזר; דתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי בתי עדים, שאחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתים – שיש בכלל מאתים מנה. על מה נחלקו? על בת אחת, שאחד אומר מנה ואחד אומר מאתים, שביט שמאי אומרים: נחלקה עדותן, ובית הלל אומרים: יש בכלל מאתים מנה. אמר ליה: והא מיייתא לך אינרתא מפערכא דאין הלכה כרפי שמעון בן אלעזר! אמר ליה: לכי תיתי. ההוא גברא דדר בקשתא בעיילתא ארבע שני, אתא מארי דביטא אשכחיה, אמר ליה: מאי בעית בהאי ביתא? אמר ליה: מפלגיא ובינתה דיבנה מינך; אתא לקמיה דרבי חיאי, אמר ליה: אי אית לך סהדי דדר בה איהו דזבנת מיניה, ואפילו חד יומא – אוקימנא לה בידך, ואי לא – לא. אמר רבי: הוה יתיבנא קמיה דחכיבי, ואמרי ליה: וכי אין אדם עשוי ליקח ולמכור פלילה? וחיותיה לרעתיה, אי אמר ליה: קמאי דידי זבנה מינך – מהימן, מיגו דאי בעי אמר ליה: אנא זבנתה מינך. אמר רבא: כוותיה דרבי חיאי מסתברא, דקתני: הבא משום ירושה – אינו צריך טענה; טענה הוא דלא בעי, הא ראייה בעי. – ודלמא לא ראייה בעי ולא טענה בעי! ואיבעית אימא: שאני לוקח, דלא שדי וזוי בכדי. איבעיא להו: נראה בו, מאי? אמר אביי: היא היא; רבא אמר: עבדי איניש דסיאר ארעיה ולא זבין, שלשה לקוחות מצטרפין.

מחזיק "קמאי דידי זבנה מינך" ההוא דזבנה ניהלי" – מהימן. מיגו דאי בעי אמר כו' – הלכך, כיון דטעין נמי טענה מעלייתא "אני יודע שממך לקחה" – מהימן, דהשתא הויא ליה חזקה שיש עמה טענה. אבל כי טעין: מפלגיא זבנתה בחזקת דאמר לי דזבנה מינך, אבל איני יודע אם לקחה ממך אם לאו – היינו חזקה שאין עמה טענה, והואיל ואפילו יום אחד לא נראה דדר בה. כוותיה דרבי חיאי – דצריך להביא עדים שדר בה המוכרה לו יום אחד. הבא משום ירושה – והוא הדין משום לקיחה. אין צריך טענה – חק טענה דלעיל, דקתני מתניתין "אתה מכרת לי" "אתה נתת לי במתנה" – אין צריך יורש לשען ולומר "אתה מכרת לאבי". אבל ראייה – בעדים, שדר בה יום אחד, מיהא בעי. מדלא קתני "הבא משום ירושה אינו צריך כלום" דייקין הכי. ודילמא לא ראייה כו' – והכי קאמר: הבא משום ירושה – אין צריך שום טענה בעולם אלא זו בלבד: מאני אני ירושה. אבל לא עדי דירת יום אחד, ולא טענת מכירה ומתנה שניתנה לאביו בעי. הכי גרסינן: ואי בעית אימא שאני לוקח כו' – אפילו אם תאמר כי היורש צריך ראייה דדר ביה מורישו יום אחד, לוקח עדיף טפי מיוורש. דלוקח, אילו לא ברירה אילו מילתא דודאי זבנה המוכרה לו מבעל הקרקע – לא הוי שדי וזוי בבדי. הלכך, דאי קם אמילתא שפיר כשלוקחה, ואין צריך לא ראייה ולא טענה. איבעיא להו: נראה בו – המוכרה ללוקח זה באותו קרקע, למד כמה ארכו וכמה רחבו, מאני מן חשיבא עדות ראייה בעדות אביש? ומשום דכרבי חיאי קיימא לך קבעי לה. שלשה לקוחות מצטרפין – שדר שיש עדים שהייתם של ראובן כל הימים. והחזיק בה שנה כי טוען שקנאה מראובן, ואחר כך מכרה שמעון ללוי בשטר, והחזיק לוי שנה ואחר כך מכרה לוי ליהודה וכתב לו שטר מכירה, כדלקמן, והחזיק בה שנה – הרי שלש שנים. ואתא ראובן וקמערער, ואומר כי לא מכרה לשמעון, ויהודה טוען: הרי החזקנו בין שלשתינו שלש שנים ולא מחזית, ושמעון שלקחה ממך, שאנו באין מכחו – לא היה לו ליהודה בשטרו יותר משלש שנים. וראובן משיב: לפי שכל אחד מכם לא החזיק שלש שנים, אלא שנה – לא חשתי למחות, שהייתי רואה שאתם יראים להחזיק בדמיון איניש, ולא הייתי יודע שבשביל שהייתם מוכרין זה לזה לטוה שנה, לפיכך לא החזקתם כל אחד כי אם שנה. מצטרפין – הלוקחות, ויפסיד ראובן. דכיון דבשטר לקחו זה מזה, כדמפרש רב בסמוך: עדים שבשטר אפקו לקלא, וידע ראובן, ומדלא מיהא – הפסיד. אבל בלא שטר – מצי טעין: האי דלא מחאי – שלא החזיק אחד מכם שלש שנים, ולא אוחזקתו בדמיון איניש, כדאמרין לעיל (כט, ב) באמנא. וכולן בשטר – אשני לקוחות אחרונים קאי, אבל לוקח ראשון שלקח מן המערער – מה לנו ולשטריו? ודאם שן לו שטר – פשיטא דאין יכול לערער. שטר אית ליה קלא – שמתאספין לכותבו ולחזותו, והכל שומעין. ועדים לית להו קלא – מכירה בעדים בלא שטר. המוכר שדרו בפני עדים – וקבל עליו אחריותו. גובה – הלוקח מן המוכר אפילו מנכסים שעשעד ומשכן או מכר קרקעותיו אחרי מכירה זו שקבל עליו אחריותו. וטעם – משום דעדים מפקי לקלא, וידעו הלוקחות שמכר זה קרקע באחריות, והיה להם להניח למוכר בני חורין כשיעור האחריות. אלמא: עדים בלא שטר אית להו קלא. שאני לקוחות – אף על גב דמכירה בעדים בלא שטר לית ליה קלא ממילא אלא אם כן יפשפשו ויחקרו הדבר.

ואם כן אולי גם כאן פלוני קנה את הבית מהבעלים ומיד מכרה לזה שמחזיק
בה עכשיו, ולא גר שם אפילו יום אחד.
וממשיך רב ואומר, וְחֻזְתִּיהָ לְדַעְתִּיהָ – והתבוננתי בדעתו של דודי רבי
חייא, שאכן סבר שאי אָמַר לִיה המחזיק למערער קָמַאי דִּידִי וְכִנְהָ מִינְהָ
– בפני קנה אותו פלוני את הבית הזה ממך, מְחִימֵן – נאמן במינו דְּאִי בָּעֵי
אָמַר לִיה אָנָּה וְכִנְהָה מִינְהָ – מתוך שהיה יכול לשקר ולומר שהוא עצמו
קנה את הבית מאת המערער והיה נאמן בטענה זו שהרי החזיק בו שלש
שנים, לכך נאמן בטענתו שאותו פלוני שמכר לו את הבית, קנה אותו בפניו
מהמערער.
הגמרא מביאה ראייה ממשנתנו בדברי רבי חייא: אָמַר רַבָּא, בְּוֹתִיָּה דְּרַבִּי
חֵיָא מִסְתַּבְּרָא שְׁצִירָא לְהַבִּיא עֵדִים שְׁפִלוּנִי גַר שֵׁם יוֹם אֶחָד, דְּקָתְנִי –
ששנינו במשנתנו 'הָבָא מִשּׁוֹם יְרוּשָׁה אֵינוֹ צָרִיךְ מִטְּעָנָה' – אינו צריך
לטעון שאביו קנה את הקרקע מאת הבעלים, מדייקת הגמרא: מִטְּעָנָה הוּא
דְּלֹא בָּעֵי, הָא רַבָּיָה בָּעֵי – מכך שהמשנה כתבה 'אינו צריך טענה' ולא
'אינו צריך כלום' משמע שאמנם אינו צריך לטעון שאביו קנה אותה מאת
הבעלים, אך צריך להביא ראייה בעדים שאביו גר שם יום אחד. והוא הדין
בלוקח שקנה בית מפלוני שאמנם אינו צריך לטעון שפלוני קנה את הבית
מהבעלים, אך צריך על כל פנים להביא ראייה שגר בה פלוני יום אחד.
דוחה הגמרא: וְלָמָּה לֹא רַבָּיָה בָּעֵי וְלֹא מִטְּעָנָה בָּעֵי – אולי היורש קרקע
אין צריך להביא לא ראייה שאביו גר שם ולא לטעון שאביו קנה אותה מאת
הבעלים, והלשון 'אינו צריך טענה' הכוונה שהבא משום ירושה חוץ
מטענה זו 'מאבי אני יורשה' אינו צריך להוסיף שום טענה אחרת, לא שאביו
גר בה ולא שקנה אותה.
עוד דוחה הגמרא: וְאִיבָעִית אִימָא, אפילו אם תאמר שהבא משום ירושה
צריך להביא ראייה שאביו גר בה יום אחד, מכל מקום אין להשוות לוקח
ליורש, ולעולם שייך לומר שלוקח עדיף ואינו צריך להביא ראייה, משום
שְׁאִנֵּי לִוְקָח דְּלֹא שְׁנֵי זֻזֵי בְּכָרִי – שאינו זורק את מעותיו לחנם, כלומר,
כיון שמשלם על המקח שקונוה, הרי שבשעת הלקיחה הוא מדקדק לברר
שהמוכר קנה את הקרקע מהמערער, ולכן אינו צריך אחר כך לא טענה
ולא ראייה.
הגמרא מסתפקת בדינו של רבי חייא: אִיבָעִית לְהוֹ בְּדִין שֶׁאִמַר רַבִּי חֵיָא
שֶׁהַלֹּקֵחַ קָרַקַע מִפְּלוֹנִי שֶׁקָּנָה אוֹתָהּ מִבְּעַל הַקָּרַקַע צָרִיךְ לְהַבִּיא רֵאיוֹהָ שֶׁגַר
בָּהּ הַמוֹכֵר לֹו יוֹם אֶחָד, נִרְאָה בֹּו מָאִי – אם עדים ראו את המוכר נמצא
בקרקע כדי למדוד ארכה ורחבה, מהו, האם כיון שראו אותו מודד את
הקרקע כדי לקנותה מסתבר שלבסוף קנה אותה, והרי זה נחשב כעדות שגר
בה, או שצריך להביא עדים שראו שגר בה ממש.
אָמַר אַבְיִי, הֵיאִי הֵיאִי – נראה בה למדוד אותה הרי הוא כגר בה. רַבָּא אָמַר,
נִרְאָה בְּקָרַקַע לְמוֹדָדָהּ אֵינוֹ נִחְשָׁב כְּגַר בָּהּ, מִפְּנֵי שְׁעָבִיד אֵינִישׁ (דְּסִיָּאָר
אַרְעִיָּה) [דְּפִסִּיר אֶרְצָא] וְלֹא זָבִין – אדם עשוי למדוד קרקע כדי לקנותה
ולבסוף אינו קונה אותה, לכך אין נחשב לעדות שגר בה עד שראוהו שגר
בה ממש.
הגמרא מבארת דין חזקת שלש שנים שנעשתה על ידי שלשה אנשים יחד,
שכל אחד מהם גר במקום שנה אחת: שְׁלֹשָׁה לְקֻחוֹת – שדה שיש עדים שהיתה
של ראובן, ושמעון החזיק בה שנה אחת וטוען שקנאה מראובן, לאחר מכן
מכרה שמעון ללוי בשטר והחזיק בה לוי שנה אחת, ומכרה לוי ליהודה
בשטר והחזיק בה שנה אחת, נמצא שבצירוף דיורי שלשתם החזיקו בשדה
שלש שנים. ובא ראובן ליהודה ומערער ואומר לו שהשדה היא שלו ולא
מכרה כלל לשמעון, וטוען לו יהודה שכיון שהחזקנו שלושתנו יחד שלש
שנים ולא מחית בידינו לומר שהשדה שלך, הרי זו חזקה. וראובן משיב
ואומר, שהטעם שלא מחיתו בכך משום שלא החזקתם בשדה כל אחד יותר
משנה, ולכן חשבתי שאתם יראים להחזיק בה יותר בדרך כלל האנשים, ולא
ידעתי שמשום שמכרתם את השדה מאחד לשני לא החזקתם בה כל אחד
יותר משנה. מְסַבְּרִין – מצטרפת השתמשונו שהחזיק כל אחד מהם שנה
אחת ונחשב שיש כאן חזקה של שלש שנים.
אָמַר רַבִּי, וְכֹלָם בְּשִׁטְרָא – חזקת כולם מצטרפת יחד רק כששמעון מכר
ללוי ולוי מכר ליהודה את השדה בשטר, שאז מפני כתיבת השטר יש קול
שמכרו את השדה, ולכן אין יכול ראובן לומר שלא מיחה בהם כיון שלא
ידע שמכרו אחד לשני את השדה. אך אם לא מכרו את השדה בשטר אלא
רק בעדים, אין קול למכירה, ויכול ראובן לטעון שלא שמע כלל שמכרו את

אֶתָּא שכנו בעל השדה לְקַמִּיָּה דְּרַבִּי יְהוֹדָה לטעון שגדר בתוך שדהו, וכפר
רב כהנא בדבר שסבר שגדר בתוך שדהו, אָזִיל בְּעַל הַשְּׂדֵה אֵייתִי תְּרִי סְהָרִי
שרב כהנא בנה את הכותל בתוך שדהו, אלא שהעדים נחלקו ביניהם
בשיעור הכניסה שרב כהנא הכניס את הכותל בשדה חבירו, חָד אָמַר
תְּרִי אֻזְרִיתָא עָאֵל – שתי שורות קרקע נכנסו, וְחָד אָמַר תְּלָת אֻזְרִיתָא
עָאֵל – שלש שורות נכנסו. אָמַר לִיה רב יהודה לרב כהנא, זֵיל שְׁלִים תְּרִי
מְגוֹ תְּלָת – על שתי שורות מתוך השלש שהעיד האחד, שהרי על שתי
שורות שני העדים מודים שנכנס בשדה חבירו, שבדברי העד שהעיד על
שלש שורות נכלל גם השתי שורות, שבכלל שלש שנים.
רב כהנא שואל את רב יהודה כשיטת מי קיבל את עדותם: אָמַר לִיה רב
כהנא לרב יהודה, בְּמָאֵן – כשיטת מי קבלת את עדותם לגבי השתי שורות
והיית איתי לשלם על זה, והרי אחד מכחיש את השני, ותתבטל עדותם.
אמר לו רב יהודה קבלתי את עדותם כשיטת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר
שנפסקה הלכה כמותו, וכפי שביאר בדברי בית הלל. דְּתַנְיָא, גבי מחלוקת
שנחלקו בית שמאי ובית הלל בעדות הסותרת זו את זו אם מקבלים עדותם
או לא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר, לֹא נִחְלָקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל עַל
שְׁתֵּי בֵּיתֵי עֲדִים שְׂאֵתָא אֻמְרָת פְּלוֹנִי לֹוֹה מְנָה – (שהוא מאה זוז) מפלוני,
וְאֵתָא אֻמְרָת שְׂמַאתִים זֹו לֹוֹה, וְאֵתָא הֵיּוֹם בֹּאוֹת זֻמָּן וּבֹאוֹת מִקּוֹם,
שִׁישׁ בְּכָלֵל מֵאָתִים מְנָה – שבדברי הכת השניה שמעידה שלוח מאתים
זוז נכלל גם שלוח מאה זוז ואינם מכחישים את הכת הראשונה על דבר זה,
אלא שמוסיפים שלוח עוד מאה זוז, אך על המאה זוז הנוספים הכת
הראשונה מכחישה אותם, ולכן מקבלים עדותם רק לגבי המאה זוז
הראשונים. עַל מַה נִּחְלָקוּ, עַל בֵּית אֵתָת שְׁעָד אֶחָד אֻמְרָת פְּלוֹנִי לֹוֹה מְנָה,
וְאֶחָד אֻמְרָת מֵאָתִים זֹו, שְׁבִית שְׂמַאי אֻמְרִים, נִחְלָקָה עֲדוּתָן, כיון שאינם
מעידים שניהם בשוה, זה אומר כה וזה אומר כה ואין כאן עדות. וּבֵית הֵלֵל
אֻמְרִים, יֵשׁ בְּכָלֵל מֵאָתִים מְנָה – בדברי האחד שמעיד שלוח מאתים זוז
נכלל גם שלוח מאה זוז, נמצא שיש כאן שני עדים שמעידים שחייב מאה
זוז, ומקבלים עדותם. וכמו כן כאן בדברי האחד שהעיד שנכנס רב כהנא
שלש שורות נכלל גם שנכנס על כל פנים שתי שורות, נמצא ששנים
מעידים שנכנס שתי שורות בשדה חבירו, ומקבלים עדותם, ולכן פסק לו רב
יהודה לשלם לו על כך.
אָמַר לִיה רב כהנא לרב יהודה, אִיךְ פִּסְקַת לִי כְּרִבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר, וְהָא
מִוִּיתִינָא לָךְ אֵינִירָתָא מִפְּעֻרָבָא – והרי אני יביא לך איגרת מארץ ישראל
דְּאֵין הִלְכָּה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר בְּמַה שְּׁבִיאָר אֶת מַחְלֻקַת בֵּית שְׁמַאי
ובית הלל, אלא נוקטים שבאופן שבאותו כת אין שני העדים מעידים בשוה
גם בית הלל מודים שאין מצטרפת עדותם. אָמַר לִיה רב יהודה לרב כהנא,
החזר מיד את הכותל למקומו הראשון, וְלָכִי תִיתִי – וכשחתיא איגרת שאין
הלכה כרבי שמעון בן אלעזר, אפסוק ההלכה כפי שיבואר שם.
מביאה הגמרא מעשה נוסף בענין חזקה שיש עמה טענה: הָהוּא נִבְרָא דְּרַדִּי
בְּקִשְׁתָּא בְּעִלְיָתָא אֶרְבַּע שָׁנִי – מעשה באדם שגר במקום הנקרא 'קשתא'
בעלייה שעל גבי הבית ארבע שנים, אֶתָּא מֵאִיר דְּכִיתָא – הגיע בעל הבית,
אֶשְׁבְּחִיהָ – ומצא את פלוני גר בבית, אָמַר לִיה הִבְעַל הַבֵּית מָאִי בָּעִית
בְּהָאִי בֵּיתָא – מה מעשיך בבית זה שהוא שלי, אָמַר לִיה לִבְעַל הַבֵּית,
מִפְּלִנְיָא וְכִינְהָה דְּוִכְנָה מִינְהָ – קניתי את הבית מאדם פלוני והייתי סבור
שהוא קנה בית זה ממך.
אֶתָּא פְּלוֹנִי לְקַמִּיָּה דְּרַבִּי חֵיָא, אָמַר לִיה רבי חייא, אִי אֵית לָךְ סְהָרִי דְּרַדִּי
בְּה אֵיהוּ דְּוִכְנָה מִינְהָ וְאֶפְּסִי לָךְ יוֹמָא – אם יש לך עדים שפלוני שממנו
קניתי את הקרקע גר בבית הזה לפני שמכרה לך ואפילו רק יום אחד,
אֻזְרִיתָא לָךְ בְּיָדֶךָ – אעמיד את הבית בחזקתך, כיון שיש לך חזקה שלש
שנים שגרת בבית, והיא חזקה שיש עמה טענה שקניתי את הקרקע מפלוני
שידוע שהיה מחזק בה יום אחד. וְאִי לֹא – ואם אין לך עדים שיעידו על
כך, לֹא תוּכַל לְכוֹחַת בְּבֵית זֶה עַל אֶף שֶׁהַחֻזְקָה בּוֹ שֶׁלֵּשׁ שָׁנִים, משום שהיא
חזקה בלא טענה.
רב הקשה לרבי חייא על שהצריך לפלוני להביא עדים שדר בה המוכר יום
אחד: אָמַר רַבִּי, הָהוּא יְחִיבָנָא קַמִּיָּה דְּרַבִּיכִי – ישבתי לפני דודי רבי חייא
כשאמר דין זה, וְאָמַרְי לִיה מדוע אתה מצריך אותו להביא עדים שראו את
פלוני שמכר לו את הבית גר בבית יום אחד, וְכִי אֵין אָדָם עֹשֵׂי לִיקָח
וְלִמְכּוֹר בְּלִילָה – וכי לא מצוי שאדם קונה בית בלילה ומיד לאחר מכן
באותו הלילה הוא מוכר את הבית לאחר ולא גר שם כלל אפילו יום אחד,

1 **אִינְהוּ אִפְסִידוּ אִנְפְּשִׁייהוּ** – הם אלו שהפסידו לעצמם, שלפני ששילמו על
2 הקרקע היו צריכים לבדוק היטב אם לא מכר לפני כן לאחרים קרקע
3 באחריות ואם בעלי חובות יגבו מהם את הקרקע הרי הם יחזרו לגבות
4 מהם. אבל לגבי שלש לקוחות שקנו אחד מן השני בעדים ללא שטר
5 והחזיקו בשדה כל אחד שנה, הואיל ולא יצא קול על המכירה לא היה
6 צריך בעל השדה לחקור אם היתה כאן מכירה ביניהם, כיון שסבר שמאחר
7 והם יראים להחזיק בקרקע לכך לא החזיק בה כל אחד שלש שנים, ואין זה
8 נחשב לחזקה במה שלא מיחה.

9 הגמרא ממשיכה להקשות על דברי רב. מקשה הגמרא: **וּמַי אָמַר רַב הֲכִי**
10 **שֶׁהמוכר שדה בעדים וקובל עליו אחריות**, וגבו בעלי חובות את השדה
11 מהלוקח חזרו הלוקח וגובה מהמוכר אפילו מנכסים ששיעבד או מכר
12 לאחרים, **וְהִתְנַן הַמְלוֹה אֶת חֲבִירוֹ בְּשֵׁטֶר שֵׁשׁ קוֹל לְהוֹלֵאוֹה, גֹּבֶה**
13 **מִנְכָּסִים מְשֻׁעָבְדִים**, אך אם הלוה על ידי עדים ללא שטר, **גֹּבֶה רַק**
14 **מִנְכָּסִים בְּנֵי חוֹרֶין** – נכסים שנמצאים אצל הלוה, אבל לא מנכסים שמכר
15 ללקוחות אף שמכרם לאחר ההלוואה. הרי שמעשה הנעשה בעדים בלא
16 שטר אין לו קול, ולא אומרים שהלקוחות הפסידו לעצמם במה ששילמו על
17 הקרקע קודם שברדו אם אינה משועבדת לאחרים, וקשה על רב שאמר
18 שהמוכר שדה בעדים גובה אפילו מנכסים משועבדים.

19 הגמרא מחזקת את קשייתיה: **וְכִי תִמָּא שֶׁרַב תִּנָּא הוּא וּפְלִיג, וְהָא רַב**
20 **וְשִׁמוּאֵל רֵאמְרֵי תַרְוִיחֵיהּ מְלוֹה עַל פֶּה** – המלוה את חבירו בעדים ללא
21 שטר, **אֵינּוּ גֹבֶה לֹא מִן הַיּוֹרְשִׁים שֶׁל הַלוֹה וְלֹא מִן הַלְקוּחוֹת** שקנו
22 מהלוה, ומוכח ששיתר רב היא שהמלוה בעדים אין לזה קול ופרסום כמו
23 לשטר ולכן אינו גובה מנכסים משועבדים. וחוזרת אם כן הסתירה על דברי
24 רב מן המשנה.

25 מתרצת הגמרא: **מְלוֹה אֲזִיבֵי קָא רְמִית** – וכי מקשה אתה מהלואה בעדים
26 למכירה בעדים, והרי הם שונים, **מְלוֹה, בִּי קָא יוֹף בְּצִנְעָא קָא יוֹף** –
27 כשאדם לוהה כסף הוא לוהה בצנעה שלא יתפרסם שהוא זקוק לכסף, **בִּי**
28 **הֲכִי דִלָּא לִיתְלוֹה נִכְסֵיהּ עָלֶיהָ** – כדי שאם ירצה למכור קרקע לא יבינו
29 שמפני שדחוק הוא למעות כדי לפרוע את חובו מוכר הוא את הקרקע, ולא
30 יקנו ממנו במחיר הגון, ולכן המלוה את חבירו בעדים אמר רב שאינו גובה
31 מנכסים משועבדים כיון שלא היה קול ופרסום להלוואה ואין על הלוקח
32 לדעת להזהר כשקנה את הקרקע מאת המלוה, אבל **וְכִיבֵי** – מכירה, **מֵאֵן**
33 **דְּזָבִין אֲרֵעָא בְּפִרְהֵיהּ וְזָבִין** – אדם המוכר קרקע מוכרה בפרסום, **בִּי הֲכִי**
34 **דְּלִיפּוֹק לֹה קָלָא** – כדי שיצא קול על המכירה ויבואו הרבה אנשים לקנות
35 את הקרקע, ואם הלקוחות היו חוקרים היטב היו שומעים שהמוכר הזה כבר
36 מכר קרקע באחריות, והיו נוזהרים לא לקנות ממנו אם לא השאיר קרקע
37 אחרת שיגבה הקונה ההוא ממנה, ולפיכך כיון שהם לא חקרו הרי הם
38 הפסידו לעצמם.

39 הברייתא להלן דנה בענין חזקה שלש שנים שנעשתה על ידי אב ובנו יחד
40 בזה אחר זה, וכן בדין המחזיק בפני האב והבן בזה אחר זה: **תַּנּוּ רַבְּנָן, אֲבָלָה**
41 **הָאֵב שָׁנָה** – פלוני קנה קרקע והחזיק בה שנה אחת ומת, **וְהָבֵן שְׁתַּיִם** –
42 וירשה בנו והחזיק בקרקע עוד שתי שנים. או שהחזיק בה **הָאֵב שְׁתַּיִם וְהָבֵן**
43 **הַמשִׁיךְ לַהֲחִזִּיק עוֹד שָׁנָה אחת**. או **הָאֵב שָׁנָה אחת וְהָבֵן הַמשִׁיךְ לַהֲחִזִּיק בה**
44 **עוֹד שָׁנָה אחת**, ומכרה לאחר בשטר **וְהָחִזִּיק בה תְּלוֹקָתָא עוֹד שָׁנָה אחת**, ולא
45 מחה בהם המערער, **הָרִי זֶה חֲזָקָה** – מצטרפת ההשתמשות של שלשתן
46 בקרקע בשלש השנים ויש כאן חזקה. והמערער אינו יכול לטעון שלא מחה
47 בהם כיון שכל אחד לא החזיק בקרקע שלש שנים, שהרי כולם יודעים
48 שדרך הבן לרשת את אביו, וכן למכירה בשטר יש קול והדבר ידוע שהלוקח
49 קנה את הקרקע מהיורש.

50 הגמרא דנה האם למכירת קרקע יש קול. שואלת הגמרא: **לְמִימָרָא** – האם
51 הדבר בא לומר **דְּלֹקָתָא אֵית לִיה קָלָא** – שכשיורש מוכר ללוקח יש קול
52 למכירה ולכן מצטרף מה שהלוקח החזיק בקרקע לחזקת שלש שנים ואין
53 יכול בעל השדה לטעון לא מחיתי כיון שראיתי שלא המשיכו האב ובנו
54 להחזיק בקרקע אלא אחר החזיק בה. **וְרַמִּינְהּ, אֲבָלָה בְּפִנֵּי הָאֵב שָׁנָה** –
55 המחזיק בקרקע בפני הבעלים שנה אחת ומת בעל הקרקע, **וְהַמשִׁיךְ לַהֲחִזִּיק**

56 **בְּפִנֵּי הָבֵן שְׁתַּיִם** – עוד שתי שנים, או שהחזיק **בְּפִנֵּי הָאֵב שְׁתַּיִם, וּבְפִנֵּי**
57 **הָבֵן שָׁנָה אחת**, או שהחזיק **בְּפִנֵּי הָאֵב שָׁנָה, וּבְפִנֵּי הָבֵן שְׁתַּיִם, וּבְפִנֵּי לֹקָח**
58 **שלקחה מהבן בשטר החזיק שָׁנָה נוספת, הָרִי זֶה חֲזָקָה** – מצטרפים שלש
59 השנים שהחזיק בפני כולם, ואין יכול הלוקח מהבן להוציא את הקרקע
60 מידו. ומקשה הגמרא: **וְאִי סְלָקָא דְּעִתָּתָא לֹקָח אֵית לִיה קָלָא** – שיש קול
61 ללוקח הקונה קרקע מיורש, אם כן מדוע אינו יכול להוציא את הקרקע
62 מהמחזיק, הרי בזה שהבן מכר את הקרקע לאחר שתי שנים **אֵין לֵךְ מִתְּחֵלָה**
63 **גְּדוּלָה מְזוֹ, והרי זה כמו שמיחה הבן שהקרקע שלו וגוזלה היא ביד**
64 **המחזיק**. אלא מוכח מכאן שהלוקח קרקע מיורש אין קול למכירה, ולכך אין
65 היא נחשבת למחאה, וקשה על הברייתא לעיל שסוברת שאף בלוקח
66 מיורש יש קול למכירה.

67 מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב פִּפְא, בִּי תִנָּא הֵימָּא בְּמוֹכֵר שְׂדוֹתֵיהּ קָתֵם** –

68 לעולם לוקח שקונה קרקע יש לדבר קול ופרסום, והטעם שמבואר בברייתא

69 שהמחזיק בפני אב ובנו ולוקח יחד אין נחשב מכירת הבן ללוקח כמחאה

70 לחזקה, משום שמדובר שהבן מכר ללוקח את כל שדותיו שהיו לאביו, ולא

71 פירט לו מה נכלל בזה והלוקח טוען שגם שדה זו בכלל המכירה, לכך יכול

72 המחזיק לטעון ללוקח אני הייתי סבור שהיורש מכר לך את כל שדותיו חוץ

73 מזו שאני מחזיק בה, ולכך לא חששתי לשמור את השטר יותר משלש

74 שנים.

משנה

75 במשניות הקודמות התבאר שהמחזיק בקרקע שלש שנים נאמן לומר שקנה
76 קרקע זו, שכיון שלא מיחו בו הבעלים במשך השלש שנים שהחזיק בה,
77 חזקתו חזקה. משנתניו מבארת אופנים שונים שאין הבעלים מקפידים
78 בחזקתו של אדם אחר, וממילא אין חזקתו חזקה.

79 **הַאֲזִינָנִי** – אומנים המקבלים בגדים לביתם כדי לתקנם, וטוענים על בגד
80 שנמצא אצלם שקנו אותו מהבעלים ושלם הוא, **וְכֵן הַשְׁוֹתְפִין** בקרקע
81 שאחד מהם החזיק בחלק חבירו ואכל את פירות כל השדה שלש שנים,
82 וטוען שקנה אותה מידו, **וְכֵן הָאֲרִיסִין** – היוזר לעבדו בקרקע באריות, או
83 החזיק האריס בקרקע שלש שנים ואכל את כל פירותיה בשנים אלו וטוען
84 שקנה אותה מהבעלים, **וְכֵן הַאֲפִסְרִיפִין** של יתומים שהחזיקו בקרקע של
85 יתומים וטוענים שקנו אותה מידם, כולם **אֵין לֵהֶם חֲזָקָה** – אין מועיל מה
86 שמחזיקים בה שיחשבו שלם, כיון שהדבר עשוי להיות אצלם, ולכך אין
87 מכך ראיה שהדבר שלהם.

88 המשנה ממשיכה לבאר עוד אופנים שאין חזקה זו מועילה בהם: **לֹא לֵאִישׁ**
89 **חֲזָקָה בְּנִכְכֵּי אִשְׁתּוֹ** – בעל שמחזיק בנכסי מלוג שהכניסה אשתו ואכל את
90 פירותיהם שלש שנים, אינו יכול לטעון שקנה אותם מידי אשתו וראיה
91 לדבר שהחזיק בה שני חזקה, שכיון שכך היא הדרך שבעל אוכל בנכסי
92 אשתו אין מכך ראיה שהקרקע שלו, **וְלֹא לֵאִשָּׁה חֲזָקָה בְּנִכְכֵּי בַּעְלָהּ** –
93 אשה המחזיקה ואוכלת מנכסי בעלה, אינה יכולה לטעון שקנתה נכסים
94 אלו, שכיון ששייך שנתן לה בעלה לאכול פירות שדה זו תמורת מזונותיה
95 שחייב לתת לה בעלה, אין חזקתה ראיה ששלה הם. **וְלֹא** – וכן אין **לְאֵב**
96 **חֲזָקָה בְּנִכְכֵּי הָבֵן, וְלֹא לְבֵן חֲזָקָה בְּנִכְכֵּי הָאֵב**, שכיון שהרגילות הוא שהבן
97 מתעסק בנכסי האב והאב בנכסי הבן הרי הם כאפוסטרופסין אחד על השני
98 ואין החזקה שהחזיקו בקרקע ראיה לכך שהקרקע שלהם.
99 מבארת המשנה: כל החזקות הללו שביארנו שאינם חזקה, וכן שאר אופנים
100 שמועיל החזקה וצריך שתהיה החזקה שלש שנים, **בְּמֵה דְּכָרִים אֲמוּרִים**,
101 **בְּמִחְזִיקִין** בקרקע וטוען שהקרקע שלו ובא מערער כנגדו ומביא עדים ששלו
102 היא, **אֲבָל בְּנוֹתָן מִתְּנָה** – אדם הנותן בפניו קרקע במתנה לחבירו ואומר
103 לו להחזיק בה כדי לקנותה, **וְהִיאֲחִין שְׁחֻלְקוֹ** – וכן אחים שירשו וחילקו את
104 הירושה ורוצים להחזיק בחלקם כדי שלא יוכלו לחזור בהם, **וְהַמְחִזִּיק**
105 **בְּנִכְכֵּי הָנָר שמת ואין לו יורשים כדי לזכות בהם מן ההפקר, אם נָעַל וְנָדַר**
106 **וּפָרַץ בְּלִ שְׁהוּא** – כלומר, או שעשה דלת, או שגדר בחומה, או פרץ פריצה
107 כל שהיא שיכנס בה, **הָרִי זֶה חֲזָקָה**, כיון שברשות חבירו החזיק, ואינו יכול
108 לחזור בו.

בבא בתרא. פרק שלישי – חזקת הבתים דף מב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קט

1 **אינהו אפסידו אנפשיהו** — דשרו וחזיהו בכדי, שהיה להם לחקור יפה אם מכר שום
2 קרקע באחריות, ולא עשו — לפיכך הפסידו. אבל גבי שלש לקוחות — אין להפסיד
3 המערער, דכיון דליכא שטר במכירות הללו ולא יצא הקול — ממילא לא היה לו
4 לחקור, דמימר אמר: לפי שיראים להחזיק בקרקע שלי — לא אכלה כל אחד שלש
5 שנים. **ומי אמר רב הני** — דמכירת קרקע
6 באחריות בעדים בלא שטר, גובה הלוקח
7 כשיטרופה ממנו, מנכסים משועבדים? **בשטר**
8 — דסתם שטר לאחריות נכתב, ואפילו לא
9 נכתב — קיימא לן: אחריות טעות סופר הוא.
10 ובמי שנכתב דמי. **מנכסים משועבדים** —
11 מלקוחות, ובגון שלא שבקו ליה ללוה בני
12 חורין לגבות המלוה מהם. **על ידי עדים** —
13 כלומר, בלא שטר. **מנכסים בני חורין** —
14 ובגון שמודה שלא פרעו. דהא קיימא לן:
15 המלוה חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים.
16 אבל ממשועבדין — לא יגבה, דעדים בלא
17 שטר לית להו קלא. ולא אמרינן לקוחות
18 אפסידו אנפשיהו, וקשיא לרב. מלוה על פה
19 — היינו מלוה את חבירו בעדים. **אינו גובה**
20 **לא מן הירושין בו** — טעמא מפרש בשליד
21 מבילתין: שיעבודא לאו דאורייתא. ומיהו,
22 לא קיימא לן הכי, אלא כדמפרש התם:
23 הלכתא. גובה מן הירושין ולא מן הלקוחות.
24 **ויף איניש בצנעא** — ומבקש שלא לפרסם
25 הדבר, כדי שאם יבא למכור קרקע לא יבינו
26 העולם שהוא דרוק לפרוע מעות, ולא יקרו
27 ממנו ביוקר, הלכך מאי הוה להו ללקוחות
28 למיעבד? **מאן דובין בפרהסיא קובין** — כדי
29 שיקפצו עליה לזקוק. והלכך אפסידו לקוחות
30 אנפשיהו, שאם חקרו יפה היו שומעין מבני
31 אדם שמכר מוכר זה כבר קרקע באחריות.
32 **אכלה אשה** — ומת, ואכלה בנו אחרי
33 שתים, ולא מיחה המערער. **הרי זו חזקה** —
34 שמצטרפין לשלש שנים, דירוש כרעיה דאבהו הוא, ולא מצי מערער למטען: משום דלא אחזיק כל אחד שלש שנים לא מחזית. שהרי הכל יודעים שדרך הבן לירש את האב.
35 ולזקק שנה — שמכרה לו הבן בשטר. **למימרא** דלוקח — מיורש, אית ליה קלא? **ורמינהי בו** — ולרב לא פריך לעיל, דרב בלוקח מלוקח מיירי, הלכך אלימא ליה טפי
36 למיפוך ממאי דרמי ליה. **אית ליה קלא** — והיה לו למערער למחות, ומשום דלא מיחה — הויה חזקה. **אכלה** — המחזיק. **בפני האב** — שהיתה שלו. שנה. שאומר שלקחה
37 מן האב. **ובפני הבן** — לאחר מות האב. **ובפני הלוקח** — שלקחה מן הבן, יש לו שטר. **הרי זו חזקה** — ולא מצי מפיק ליה לוקח דבן מיירי דמחזיק. משום דקטעין מחזיק:
38 שטר הני לן מן האב ונזהרתי בו בשמירתו שלש שנים, ועבשתי לשמרו אחר דהחזיקתי שלש שנים בלא מחאה. **שלא ידעת** מלקוחות מן הבן לטוף
39 שתי שנים. ולא קאמרינן ליה ליה קלא. **אין לך מחאה גדולה מזו** — שמכרה הבן לטוף שתי שנים ללוקח זה, והיה למחזיק להזהר בשטרו כל הימים עד
40 דמרע ליה לשטרא דהאי לוקח. אבל בשלש שנים אחר השטר — אין די, ומפניכן מידא דמחזיק אם לא נזהר בשטרו, כדאמרין בפירקין לעיל (לא, א): אבל שית אין לך מחאה
41 גדולה מזו. **אמר רב פפא** — לעולם אימא לך דלוקח אית ליה קלא, והכא אמאי לא חשבי מחאה לקחת הלוקח מן הבן — משום דמכר לו הבן כל שדותיו סתם, אותן שהיו
42 של אביו, וטוען הלוקח שגם זה השרה קניתי בכלל קרקעות כולן. דאמרין ליה: כל שדותי מכר לך חוץ מזו. אבל אם מכר זה השרה בפני עצמו — בטלה חזקתו של מחזיק,
43 דאין לך מחאה גדולה מזו. **יש מפרשים** במוכר כל שדותיו, ומכר לו בפירוש גם זו עמחן. ולאן מילתא היא, ד"סתם" משמע שלא פירש. **משנה האומנין** — בעלי אומנות
44 שמוליכין להם בבתים לתקן כלים, כגון צבעין או כובסין או חייטין או סורקי בגדים, שטוענין "לקוח הוא בידי". **אין להם חזקה** — ולא בחזקת שלש שנים מיירי. דסתם אומן
45 לא שייך אלא במטלטלין, חזקת שלש שנים לא נאמרה אלא במקרקע, אבל במטלטלי — מי שהוא מחזק בשל חבירו אפילו שעה אחת, שאנו רואים שיוצאים מתחת ידו,
46 אף על פי שיש לחבירו עדים שהיה שלו — נאמן זה המחזק לומר "לקוח הוא בידי". דסתם לוקח מטלטלין מחבירו — בלא עדים הוא קונה ובלא שטר, חוץ מדברים העשויין
47 להשאל ולהשכיר ואמר "לקוח חן בידי", דאינו נאמן, כדקיימא לן במסכת שבוועת (מו, ב). והכי נמי גבי אומנין, אפילו דבר שאינו עשוי להשאל ולהשכיר, ועשוי לשלחו
48 לאומן כדי לתקנו — אין לו חזקה לטעון "לקוח בידי", מאחר שיש עדים לאיך שהיה שלו, וטוען: שלחתי לך לתקנו. **שותפין** — שלקחו קרקע בשותפות, והחזיק אחד בחלק
49 חבירו ואכל כל הפירות שלש שנים — אינה חזקה. שכן דרך שותפין לאכול זה פירות שלש שנים או ארבע שנים, ואחר כך יאכל זה כמו כן. ובסדר משנת רבינו גרשום הכי
50 גרסינן: השותפין והאפוטרופין והאריסין. אבל אומנין לא קתני. והכי הוה מסקנא בגמרא, דכולי עלמא יש שותף שאין לו חזקה, וכיון דשותף אין לו חזקה — כל שכן
51 אומן, כדמפרש בגמרא. **והאריסין** — שיוצין לתקן הקרקע למחצה לשלש ולרביע, אם טוען "שני חזקה החזקתי בקרקע ואכלתי חזירות" — אינה חזקה, שיכול
52 לומר המערער: לאריסות הורדתי, דמי הפירות היה משלם לי, או זקפתים עליו במלוה. **אין נמי** — מנהג אריסים לעבוד קרקע עשר שנים, וחמש שנים אוכלין
53 הבעלים כל הפירות של כל השרה, ואחר כך אוכלין אריסים חמש שנים כנגדן. **לא לאיש** — שאוכל פירות נכסי מלוה של אשתו, חזקה בנכסי אשתו. דאורחיה
54 דבעל למיכל פיירי, ואם יגרשנה — תטול נכסי מלוה שלה. ובגמרא פריך: פשיטא **בנכסי בעלה** — אם אכלה פירות של שדה בעלה שלש שנים — אינה יכולה
55 לטעון "לקוח הוא בידי". דכיון דמונות אשה על בעלה — שביק לה למיכל פיירי. ובגמרא פריך: פשיטא **ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן בו** — דומיא דאפוטרופין
56 נינהו, זה בנכסיו של זה. **במה דברים אמורים** — כל החזקות הללו דאינו חזקה, וגם יש מהן דהיון חזקה, וצריך שלש שנים. **במחזיק** — כדמפרש בגמרא: בחזקה
57 שיש עמה טענה ומחלוקת, שחבירו מערער עליו. **אבל בנות מתנה** — בפנינו, ומודה לו שלך יחזיק בה, וקיימא לן דקרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה, וההיא
58 חזקה עומדת במקום קנן לקנות קרקע, כיון דנעל וגרר בו — הויה חזקה לקנות. **שחלקי** — וירוצה כל אחד לזכות בשלו, שלא יוכלו לחזור זה בזה. **בנכסי הגר** —
59 שאין לו יורשין, וכל הקודם להחזיק בנכסיו זכה. **נעל** — עשה דלת. **וגרר** — או גרר חומה. **ופרץ** — פירצה, כדי שיכנס בה. **כל שהוא** — בגמרא מפרש. **הרי זו**
60 **חזקה** — לבלתי חזור זה בזה, כיון דברשות חבירו החזיק.

אבל שותף יש לו חזקה – יש ענין לשותף דאין לו חזקה, כדמפרש לקמן. ואם תאמר: אם כן ליתני במתניתין: שותף אין לו חזקה, אף על פי שיש שותף שיש לו חזקה, כי היכי דתני אריס אף על פי ששאר אריס שאינו אריסי בתי אבות יש להן חזקה ויש לחלק.

שותף כיורד ברשות דמי לאו למימרא דאין

לו חזקה – ואם תאמר: מנא ליה?

דילמא לענין שנטל בשבח המגיע לכתפים.

כדאמר בסמוך וכי תימא, דמשמע ליה דבכל

ענין מדמי ליה לאריס – דלמא כשאר אריסים

קאמר שיש להן חזקה, ולא כאריסי בתי אבות

שבח המגיע לכתפים – מפרש רש"י בכמה

מקומות, וכן רבינו שמואל: דמגיע לכתפים –

כגון עבדים הראויין ליבצר. וקשה: דאמרין

בפרק קמא דבבא מציעא (טו, ב): והא מעשים

בכל יום וקא מגבי שמואל לבעל חוב בשבח

המגיע לכתפים. ואי סלקא דעתך היינו עבדים

האריס ליבצר – אם כן בעל חוב לא גבי

מיניה, כדאמר בכתובות פרק "נערה" (ג, ב),

אמר ליה: זיל בה ליה מתמרי עדל בדיא. אמר

ליה: לא יהא אלא בעל חוב. דחזו לבדיא

קאמינא. סוף סוף כל העמוד ליגדר בגדור דמי.

דצריכי לדקלא קאמינא. אלמא לא גבי מאותם

העומדים ליגדר ולא פירכא היא, דהא רש"י

נמי לא בעי למימר מאותן העומדים ליבצר

מיד, כדלומר כל דבר שסוף לחילוש, כגון

פניו לא בוטר. ורבינו תם מפרש: מנע לכתפים

– היינו דבר שבא על ידי טורח. ומייתוי ראה

מהא דתנן בסוף "יש נוחלין" (בבא בתרא קלד),

א: האומר "זה אחי" – אינו נאמן, ויטול עמו בחלקו. מת – ויחזירו נכסים למקומם. ונפלו

לו נכסים ממקום אחר – יירשו אחיו עמו. ובעי רבא (שם קלד, ב): שבח ששבחו נכסים

מאליהם מהו? בשבח המגיע לכתפים לא תבעי לך, דכי נפלו ממקום אחר דמי, כי תיבעי

לך – בשבח שאינו מגיע לכתפים, כגון דקלא ואליס, ארעא ומסקא שרטון. משמע: שבח

שאינו מגיע לכתפים – היינו בא מאליו. ולרבינו אלחנן נראה, דאדריבא משם קשה

לרבינו תם: דלמה שינה בלשון? דמעיקרא קאמר: נכסים ששבחו מאליהם מהו, ובתר

הכי קאמר: כי תיבעי לך – בשבח שאין מגיע לכתפים. דמעיקרא נמי היה ליה למימר

שבח שאין מגיע לכתפים אלא משמע דשבח המגיע לכתפים נמי היי נכסים ששבחו

מאליהם. ועד קשה לרבינו תם: אמאי קאמר כגון דקלא ואליס? הוה ליה למימר: כגון

פירות הבאות מאליהם ואומר רבינו שמואל כן: אברהם: דאין תימא לפירוש רש"י דשבח

המגיע לכתפים היינו פירות, אמאי חשיב ליה נכסים שנפלו לו ממקום אחר, ויטלו אחיו

עמו? הלא גם להם יש פירות בארצם שהיתה כנגד זו. דהא מבעי ליה בדקלא ואליס

ארעא ומסקא שרטון אי חשיב כנפלו לו נכסים ממקום אחר, כל שכן פירות דאית לן

לאחשוביניהו? שפי כנפלו לו ממקום אחר. כדמוכח בגי בבבא (שם קכד, א) דפלגי רבי

ורבנן בחפירה הווי שביבל, (שלוחפין) וצריך להיות: שלפוחין והווי תמרי, אי בכור נוטל פי

שנים אי לא. ואפילו הכי מודו בדקלא ואליס, וארעא ומסקא שרטון, דשקיל – אלמא

חביבת פירות טעם כפי כנפלו ממקום אחר, ומדקלא ואליס, ומצינן למימר שפיר שיתלו אחיו

בפירות, ואף על פי שגם לקחו נגדם בחלקם – דהם טרחו והם אכלו, אבל מה שהמת

טרח – למה לא יקחו בטורח המת כמותו? ובתלשים חשיבי. ואי תלשם ואחר כך מת

– זה דבר פשוט שיתלו עמו. ומיהו, קשה לפירוש הקונטרס: למה הוצרך כאן להאריך

ולומר בשבח המגיע לכתפים, דהיינו פירות שבכל שנה ושנה, כדן אריס? לא היה לו

לומר אלא שנטול בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע, דהיינו כדן אריס,

דיותר שלא ברשות שקיל בשדה העשויה ליטע כדן אריס, כדאמר ב"השואל" (בבא

מציעא קא, א): היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות כו', ומסיק דבשדה העשויה ליטע

– אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו ולנטעה. ופירש רש"י: דהיינו כדן אריסי

העיר. אבל לפירוש רבינו תם אתי שפיר, דהכי פירושו: שנטול דוקא בשבח המגיע

לכתפים, דהיינו בא על ידי טורח. בשדה שאין עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע, כדן

אריס. אבל באין מגיע לכתפים – לא יטול כדן אריס. ואף על גב (דאדם) וצריך להיות:

דאריס) נוטל בשבח דאית מעלמא ממילא, כדמשמע בפרק "מי שאחור" (גיטע עד, ב),

הבא שוירד בלא רשות – סבר גמרא דאין לו ליטול בשבח הבא מאליו כדן אריס.

ומכל מקום קשה, דבכל מקום גרס "ובשדה" (שאינו שלו) וצריך להיות: שאינה עשויה

ליטען בריה, ולפירוש זה הוה ליה למימר "בשדה" בלא וי"ו, כיון דחזא מילתא היא ויש

לישם פירוש הקונטרס. ונפרש הדיא ד"השואל" כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו ולנטעה,

דלא היינו כדן אריס, דלאריס נותנין יותר למחצה ולשליש כי עסק בה לתקנה כמה

צריכים. אלא הכי פירושו: כמה אדם רוצה ליתן לקבל ליטע שדה זו, ולא ירד בה לאריסות, אלא מיד נוטל שכו. ונותן יותר משכיר יום, כי שכיר יום אין עליו לתקן אלא ותקלקל

גמרא אבונה דשמואל וליי תנו: שותף אין לו חזקה,

וכל שכן אופן. שמואל תני: אופן אין לו חזקה,

אבל שותף יש לו חזקה. ואודא שמואל למעמיה,

דאמר שמואל: השותפין מחזיקין זה על זה, ומעידין

זה על זה, ונעשים שומרי שָׂרָה זה לזה. רמי ליה

רבי אבא לרב יהודה במערפא דבי רב זבאי: מי

אמר שמואל שותף יש לו חזקה? והאמר שמואל:

שותף כיורד ברשות דמי, לאו למימרא דשותף אין לו

חזקה? – לא קשיא: הא דנחית לכולה, הא דנחית

לפלגא. אמרי לה להאי גיסא, ואמרי לה להאי גיסא.

רבינא אמר: הא והא דנחית לכולה, ולא קשיא:

הא דאית בה דין חלוקה, הא דאית בה דין חלוקה.

גופא, אמר שמואל: שותף כיורד ברשות דמי. מאי

קא משמע לן? שותפות אין לו חזקה? לימא: שותף

אין לו חזקה! אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה:

לומר, שנוטל בשבח המגיע לכתפים, בשדה שאינה

עשויה ליטע בשדה העשויה ליטע. "ומעידין זה לזה."

אמאי?

יש מתרצים בענין זה הא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה – דנחית לכולה. דמנהג

שותפים ליטול בשותפות פירות כל שנה ושנה, או זה יטול חצי הקרקע וזה החצי,

ולשנה הבאה למפרע – מה שלקח זה אשתקד יקח זה עכשיו, שכל אחד רוצה

ליהנות בכל שנה מחלקו. וזה שהניח להחזיק לחבירו שלש שנים בכל השנה – והאי

מכר לו את חלקו, והלכך היא חזקה. והא דאמר שמואל אין לו חזקה דנחית לפלגא

– שכן דרך שותפין לאכול זה פלגא ואידך חבירה פלגא, שלש שנים או ארבע, ואחר

כך אוכלין למפרע בענין זה ארבע שנים אחרות. ואמרי לה להאי גיסא – היכא

דנחית לכולה – לא היא חזקה, שכן הוא מנהג השותפין לאכול שדה שלש שנים,

והלכך לא מצי טעין "לקוח חלקך בידי". והדיא דנחית לפלגא – היא חזקה, דסברא

הוא דחלקו, דאם איתא דניחא ליה ליהנות מחלקו בכל שנה, ולא להחזיק שלש שנים

או ארבע שנים אחר חבירו, כמנהג שותפין, לא היה לו לברר חלק אחד לברו, אלא

יעשו בשותפות ויחלקו הפירות. הכי גרסינן: רבינא אמר הא והא דנחית לכולה הא

דאית בה דין חלוקה – ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה – היא חזקה. דכיון דיש

כדי לזה וכדי לזה – אינו מנהג להניח האחד להקדים לו חבירו שלש שנים, אלא אם

כן מכר לו חלקו. דאית בה דין חלוקה – אינה חזקה, דהתם מנהג הוא לאכול זה

שלש או ארבע שנים שלש שנים, ואחר כך זה, משום דבשניהם ביחד אינו

שליש, והכי קיימא לן. והך עובדא דרבינא בר חמא דרב עוקבא בר חמא דרבא אמרתא

בשותפות, מר משתמש ראשונה שלישית כר בריש פרקין (כט, ב) ופרשנין טעמא: כי

היכי דלא ליחזקו אהרדי – הוא הדין דאי הוה כל אחד משתמש שלש שנים רצופין

לא תהוי חזקה, דהא לית בחזא אמנתא דין חלוקה, והלכך לא תהוי חזקה. ואינהו

דאחזוק בסירוגין – משום דלמא לא ידעי העדים לטוף שלש שנים שלקחהו

בשותפות, ויטעון המחזיק בה שאינו שותף, ותהוי חזקה לטוף שנוטל – כדן

אריס שוירד ברשות, אפילו בשבח המגיע לכתפים – גמר פירי. כגון קמא לקצור,

וענבים לבצור – נוטל כל החצי כדן אריסי העיר. ואפילו הוא שדה שאינו עשוי

ליטע אלא לזריעה, ונטעה הוא – נוטל כל דינו כאילו עשוי ליטע, כדן היורד

ברשות. דאילו יורד שלא ברשות – שמן לו וידו על התחתונה, דאם השבח יתר על

הציצאה – נוטל את הציצאה, ואם הציצאה יתר על השבח – נוטל ציצאה שיעור שבת,

כדאמר בבבא מציעא ב"השואל" (קא, א): היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא

ברשות, אמר רב: שמן לו וידו על התחתונה. ושמואל אומר: אומדין כמה אדם רוצה

ליתן על שדה זו ליטע. ואמר רב פפא: לא פליגי, כאן – בשדה העשויה ליטע, כאן

– בשדה שאינה עשויה ליטע. והבא חשיב להאי שותף כיורד ברשות, והלכך שקיל

בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע. ואי הוה אמר שמואל שותף אין לו

חזקה – הוה אמנא דידו על התחתונה, הואיל ובלא רשות חבירו ירד.

אמאי

אמאי ויתר משכיר יום, כי שכיר יום אין עליו לתקן אלא ותקלקל והכי

גמרא אבונה דשמואל – וגם לוי חבירו. תנו – במתניתין. שותף – השותפים והאפוסרופין כו'. אבל אומן לא תנו, דכל שכן דאין לו חזקה, דהא אין לו חלק כלל, דנימא: מיגו דהיה לו חלק בו קנה מחבירו את חלקו. אלא דאי לתקן ניתן לו. אבל שותף יש לו חזקה – דאם איתא דלא מכר לו חלקו – היה לו לעבור את הארמה ולאכול הפירות בשותפות. מחזיקין זה לזה – אם האחד מחזיק בחלקו ובחלק חבירו שלש שנים – היא חזקה. ומעידין – זה על חלקו של זה, להעמידה בידו, אם בא אחד מן השוק לערער עליו. ולא הוי גוגע בעדות, כדמפרש לקמן. ונעשין כשומרי שָׂרָה זה לזה – שאם מבית אחד מהן נגנב דבר של שותפות – חייב לשלם כשומר שכר. וזהו שכרו – שגם חבירו ישמור הכל כשיעור זמן שמשמור זמן עכשיו. והא אמר שמואל שותף – שמחזיק בכל השדה, גם בחלקו של חבירו. כיורד ברשות דמי – כלומר, כאילו נתן לו חבירו רשות וצוהו להיות במקומו, כדן אריס, דמי. לאו למימרא דשותף אין לו חזקה – דהוי כאריס שוירד ברשות, ולכן לא היא חזקה חזקה. ולקמן מפרש דאבתי לשאר דברים קאמר שמואל כיורד ברשות דמי, מדלא קאמר בהדיא שותף אין לו חזקה. דנחית לכולה – שדה שקנו שניהם. דנחית לפלגא – בחלק המובחר החזיק, ואמר: חלקנו, והגיע זה לחלקו, והחזיקו בו שלש שנים. ואידען טעין: עדיין לא חלקנו, אלא כך התנינו בינינו, שתאכל אותו חלק שלש שנים ואני אחרך כמון כן שלש שנים. אמרי לה להאי גיסא –

יש מתרצים בענין זה הא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה – דנחית לכולה. דמנהג שותפים ליטול בשותפות פירות כל שנה ושנה, או זה יטול חצי הקרקע וזה החצי, ולשנה הבאה למפרע – מה שלקח זה אשתקד יקח זה עכשיו, שכל אחד רוצה ליהנות בכל שנה מחלקו. וזה שהניח להחזיק לחבירו שלש שנים בכל השנה – והאי מכר לו את חלקו, והלכך היא חזקה. והא דאמר שמואל אין לו חזקה דנחית לפלגא – שכן דרך שותפין לאכול זה פלגא ואידך חבירה פלגא, שלש שנים או ארבע, ואחר כך אוכלין למפרע בענין זה ארבע שנים אחרות. ואמרי לה להאי גיסא – היכא דנחית לכולה – לא היא חזקה, שכן הוא מנהג השותפין לאכול שדה שלש שנים, והלכך לא מצי טעין "לקוח חלקך בידי". והדיא דנחית לפלגא – היא חזקה, דסברא הוא דחלקו, דאם איתא דניחא ליה ליהנות מחלקו בכל שנה, ולא להחזיק שלש שנים או ארבע שנים אחר חבירו, כמנהג שותפין, לא היה לו לברר חלק אחד לברו, אלא יעשו בשותפות ויחלקו הפירות. הכי גרסינן: רבינא אמר הא והא דנחית לכולה הא דאית בה דין חלוקה – ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה – היא חזקה. דכיון דיש כדי לזה וכדי לזה – אינו מנהג להניח האחד להקדים לו חבירו שלש שנים, אלא אם כן מכר לו חלקו. דאית בה דין חלוקה – אינה חזקה, דהתם מנהג הוא לאכול זה שלש או ארבע שנים שלש שנים, ואחר כך זה, משום דבשניהם ביחד אינו שלישי, והכי קיימא לן. והך עובדא דרבינא בר חמא דרב עוקבא בר חמא דרבא אמרתא בשותפות, מר משתמש ראשונה שלישית כר בריש פרקין (כט, ב) ופרשנין טעמא: כי היכי דלא ליחזקו אהרדי – הוא הדין דאי הוה כל אחד משתמש שלש שנים רצופין לא תהוי חזקה, דהא לית בחזא אמנתא דין חלוקה, והלכך לא תהוי חזקה. ואינהו דאחזוק בסירוגין – משום דלמא לא ידעי העדים לטוף שלש שנים שלקחהו בשותפות, ויטעון המחזיק בה שאינו שותף, ותהוי חזקה לטוף שנוטל – כדן אריס שוירד ברשות, אפילו בשבח המגיע לכתפים – גמר פירי. כגון קמא לקצור, וענבים לבצור – נוטל כל החצי כדן אריסי העיר. ואפילו הוא שדה שאינו עשוי ליטע אלא לזריעה, ונטעה הוא – נוטל כל דינו כאילו עשוי ליטע, כדן היורד ברשות. דאילו יורד שלא ברשות – שמן לו וידו על התחתונה, דאם השבח יתר על הציצאה – נוטל את הציצאה, ואם הציצאה יתר על השבח – נוטל ציצאה שיעור שבת, כדאמר בבבא מציעא ב"השואל" (קא, א): היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות, אמר רב: שמן לו וידו על התחתונה. ושמואל אומר: אומדין כמה אדם רוצה ליתן על שדה זו ליטע. ואמר רב פפא: לא פליגי, כאן – בשדה העשויה ליטע, כאן – בשדה שאינה עשויה ליטע. והבא חשיב להאי שותף כיורד ברשות, והלכך שקיל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע. ואי הוה אמר שמואל שותף אין לו חזקה – הוה אמנא דידו על התחתונה, הואיל ובלא רשות חבירו ירד.

גמרא

נחלקו אמוראים בדין שותף האם יש לו חזקה או לא: **אָבִיבָה דְּשִׁמְוֵאל** וְכֵן
 לֹא חֲבִירוֹ תָּנִי שְׁוֹתָף אֵין לוֹ חֻזְקָה, וְכָל שֶׁכֵּן אֹמְרִין – בַּמִּשְׁתַּנִּי הַמּוֹנֵה אֶת
 אֵלּוּ שְׂאֵין לָהֶם חֻזְקָה שֶׁנֹּא אֲבִיו שֶׁל שִׁמְוֵאל וְכֵן לֹא אֶת הַשְׁוֹתָף בֵּין אֵלּוּ
 שְׂאֵין לָהֶם חֻזְקָה, אֶךְ לֹא שֶׁנֹּא אֶת הָאֹמֶן מִפְּנֵי שֶׁסִּבְּרוּ שְׂאֵין צָרִיךְ לִכְוֹתָבוֹ,
 שֶׁהִרִי אִם שְׁוֹתָף שְׁהִיָּה לוֹ חֵלֶק בְּשִׂדָּה וְהִיָּה צָד לִזְמַר שֶׁקֵּנָה אֶת הַחֵלֶק הָאֲחֵר
 אֶף עַל פִּי כֵן אֵין לוֹ חֻזְקָה, אִמֵּן שֶׁמַּעֲלֵם לֹא הִיָּה לוֹ חֵלֶק בְּדִבְרֵי שִׁמְחֻזִּיק בִּי
 כֹּל שֶׁכֵּן שְׂאֵין לוֹ חֻזְקָה, מִשּׁוּם שֶׁוּדְאִי קִיבְּלוּ כְּדִי לִתְקַנּוּ. וְשִׁמְוֵאל תָּנִי – שֶׁנֶּה
 בַּמִּשְׁתַּנִּי, אֹמְרִין אֵין לוֹ חֻזְקָה, אֲכָל שְׁוֹתָף יֵשׁ לוֹ חֻזְקָה, שְׂכִינִן שֶׁהַחֻזִּיק
 בִּקְרַקֵּעַ הִרִי וְזֵר אֵינָה שֶׁמִּכֵּר לוֹ חֲבִירוֹ אֶת חֵלֶקוֹ שֶׁבִּשְׂדָּה, שְׂאֵם לֹא כֵן הִיָּה
 צְרִיכִים לַעֲבֹד בְּאִדְמָה וְלֹאכֹלֵל אֶת פִּירוֹתֶיהָ יָחַד, וּמִכֵּן שֶׁהוּא לֹבֵד הַחֻזִּיק
 וְאֲבָל אֶת פִּירוֹת הַשְּׂדֵה שֶׁלֹּא שֶׁנִּים הִרִי וְזֵר אֵינָה שֶׁהִשְׁדָּה שְׁלֹו.
 מִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא: וְאִדְרָא שְׁמִימָל לְמַעֲמִיָּה – וְדִבֵּר זֶה שְׂאִמֵּר שִׁמְוֵאל
 שֶׁשְׁוֹתָף יֵשׁ לוֹ חֻזְקָה לְשִׁטְתּוֹ אִמֵּר, דְּאִמֵּר שְׁמִימָל, הַשְׁוֹתָפִין מְחֻזְקִין זֶה
 עַל זֶה – אִם אֶחָד מִחֻזְקֵי בִּקְרַקֵּעַ בַּחֲלֹק וּבַחֲלֹק חֲבִירוֹ לִבְדּוֹ שֶׁלֹּא שֶׁנִּים, הִרִי
 זֶה חֻזְקָה. וְיַעֲרִידִין זֶה עַל זֶה – אִם בֹּא אֶחָד מִהַשּׁוֹק לַעֲרַעֵר עַל חֵלֶק אֶחָד
 מִהֶם יִכּוֹל הַשְּׁנִי לַהֲצַטְרֵף עִם עַד אֲחֵר וְלַהֲעִמִּידָה בִּיד שְׁוֹתָפּוֹ, וְאִינוּ נֹחֲשֵׁב
 לְנוֹגַע בְּעֵדוּת. וְנִעְשִׂים שְׁוֹמְרֵי שְׂכָר זֶה לָזֶה – אִם נִגְבַּג הִרִב שֶׁהֵם שְׁוֹתָפִים
 בִּי בִּשְׂעָה שְׁהִיָּה אֲצֵל אֶחָד מִהֶם, הִרִי הוּא כְּשׁוֹמֵר שֶׁכֵּר עַל זֶה וְחִיִּיב לְשַׁלֵּם
 עַל הַגִּנְיָבָה.
 הַגִּמְרָא מִקְשָׁה שֶׁמַּצֲאָנוּ שֶׁשִׁמְוֵאל סִבֵּר שְׁוֹתָף אֵין לוֹ חֻזְקָה: רָמִי לִיה –
 הַקְשָׁה לוֹ רָבִי אֲבָא לְרַב יְהוֹדָה בְּמַעֲרָתָא דְּבִי רַב יְצָאִי – בַּמַּעֲרַת בֵּית
 מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַב זְכַאֲרִי. מִי אִמֵּר שְׁמִימָל שְׁוֹתָף שֶׁהַחֻזִּיק בַּחֲלֹק חֲבִירוֹ יֵשׁ לוֹ
 חֻזְקָה, וְהָאִמֵּר שְׁמִימָל, שְׁוֹתָף הַמִּחֻזִּיק בְּכֹלל הַשְּׂדֵה כֹּלֵל חֵלֶק חֲבִירוֹ וְעֹבֵד
 בּוֹ, בְּיֹדֶר בְּרִשְׁוֹת רָמִי – הִרִי הוּא כֹאִילוֹ שֶׁנֶּתַן לוֹ חֲבִירוֹ רִשּׁוֹת וְצִיָּהוּ
 לַעֲבֹד בְּשִׂדָּה בַּמְקוֹמָא דְּדִין אִרִּיס. וּמִדִּיִּיק רַבִּי אֲבָא, לֹא לְמִימָרָא – הֵאֵם
 אֵין כּוֹוֹנֵתָה בּוֹה לִזְמַר לְשְׁוֹתָף אֵין לוֹ חֻזְקָה – שֶׁכִּשְׂוִירֵד הַשְׁוֹתָף וּמִחֻזִּיק בְּכֹל
 הַשְּׂדֵה דִּינוּ כְּאִרִּיס שְׂאֵף מִחֻזִּיק בְּשִׂדָּה אֵין חֻזְקָתוֹ חֻזְקָה, וְקִשְׁיָה עַל דְּבִרֵּי
 שִׁמְוֵאל שֶׁהִבְאֹו לַעֲלֵל שְׂאִמֵּר שְׁוֹתָף יֵשׁ לוֹ חֻזְקָה.
 רַב יְהוֹדָה מַעֲמִיד אֶת שְׁנֵי הַמִּימְרוֹת שֶׁל שִׁמְוֵאל בְּשְׁנֵי אֹפְנִים שׁוֹנִים. מִתְרַץ
 רַב יְהוֹדָה: לֹא קִשְׁיָא, הָא דְּנִתְחִית לְבִנְיָה – כֵּאֵן מִדּוֹבֵר שִׁירֵד הַשְׁוֹתָף וְהַחֻזִּיק
 בְּכֹל הַשְּׂדֵה וְטַעַן שֶׁקֵּנָה אֶת חֵלֶק חֲבִירוֹ מִמֶּנּוּ וְהִיָּה שְׁלֹו, הָא דְּנִתְחִית לְפִלְגָנָא
 – וּבֵאֵן מִדּוֹבֵר שֶׁהַחֻזִּיק בַּחֲלֹק הַמּוֹבָחֵר שֶׁבִּקְרַקֵּעַ וְטַעַן שְׁחִילְקוֹ כִּבֵּר אֶת
 קְרַקֵּעַ הַשְׁוֹתָפּוֹת בִּינֵיהֶם וְהוּא קִיבֵּל חֵלֶק זֶה, וְרֵאִיָּה לְדִבֵּר שֶׁהִרִי הַחֻזִּיק
 בַּחֲלֹק זֶה שֶׁלֹּא שֶׁנִּים, וְחֲבִירוֹ הַשְׁוֹתָף טַעַן שֶׁלֹּא חִילְקָנוּ בִּינֵינוּ עֵדִיִּין אֶת
 הַקְרַקֵּעַ אֲלֹא כֵּךְ הִיָּה הַתְנָאִי בִּינֵינוּ שֶׁתֹּאכֵל אֶתָּה אֶת פִּירוֹת הַחֵלֶק הַמּוֹבָחֵר
 שֶׁלֹּא שֶׁנִּים וְאִנִּי יֹאכֵל אַחֲרָיִךְ חֵלֶק זֶה שֶׁלֹּא שֶׁנִּים.
 הַגִּמְרָא מִבִּאֲרַת בְּשְׁנֵי אֹפְנִים כִּיצַד מִתִּיַּשִּׁיבִים שְׁנֵי הַמִּימְרוֹת שֶׁל שִׁמְוֵאל:
אֲמַרִי לָהּ לְהָא גִּיטָא – יֵשׁ שְׁפִירָשׁוֹ אֶת תִּירוֹצְצוֹ שֶׁל רַב יְהוֹדָה לַצַּד זֶה, שֶׁמָּה
 שְׂאִמֵּר שִׁמְוֵאל שֶׁשְׁוֹתָף יֵשׁ לוֹ חֻזְקָה מִדּוֹבֵר כִּשֶׁהַשְׁוֹתָף הַחֻזִּיק בְּכֹל הַשְּׂדֵה,
 שְׂכִינִן שֶׁמִּנְהָ הַשְׁוֹתָפִים הִיָּה אִם לְחֻלּוֹק בִּינֵיהֶם אֶת הַפִּירוֹת שֶׁל כֹּל שֶׁנֶּה
 וְשֶׁנֶּה אִם שֶׁכֵּל אֶחָד מִהֶם נוֹטֵל חֲצִי מִהַקְרַקֵּעַ בִּשְׁנֵה זֶה וְלִשְׁנֵה אַחֲרָת
 מִתְחַלְפִּים בִּינֵיהֶם, וְכֵאֵן הוּא אֲבָל לֹבֵד אֶת פִּירוֹת הַשְּׂדֵה כֹּל הַשְּׁלֵשׁ שְׁנִים,
 הִרִי חֻזְקָתוֹ חֻזְקָה. וְמָה שְׂאִמֵּר שִׁמְוֵאל שְׁוֹתָף אֵין לוֹ חֻזְקָה מִדּוֹבֵר כִּשֶׁהַחֻזִּיק
 רַק בַּחֲצִיָּה הַמּוֹבָחֵר וְטַעַן שְׁחִילְקוֹ כִּבֵּר בִּקְרַקֵּעַ אֶת הַשְׁוֹתָפּוֹת בִּינֵיהֶם וְהִגִּיעַ
 זֶה לְחֻלּוֹק, בּוֹה הִדִּין שְׂאֵין חֻזְקָתוֹ חֻזְקָה שְׂכִינִן שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַשְׁוֹתָפִים שְׂאֲוֹכֵל

זֶה חֲצִי הָאֲחֵר, וְהַשְּׁנִי הַחֲצִי הָאֲחֵר כִּמְהָ שְׁנִים וְאַחֲרֵי כֵּךְ מִתְחַלְפִּים בְּעֵנִין זֶה
 לְכִמְהָ שְׁנִים, לְכֵךְ אֵין חֻזְקָתוֹ רֵאִיָּה. וְאֲמַרִי לָהּ לְהָא גִּיטָא – וְיֵשׁ שְׁפִירָשׁוֹ
 אֶת תִּירוֹצְצוֹ שֶׁל רַב יְהוֹדָה לַצַּד זֶה, שֶׁכִּשֶׁהַחֻזִּיק בְּכֹל הַשְּׂדֵה אֵין חֻזְקָתוֹ חֻזְקָה,
 כִּיּוֹן שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַשְׁוֹתָפִין שֶׁהוּא אוֹכֵל אֶת פִּירוֹת כֹּל הַשְּׂדֵה שֶׁלֹּא שְׁנִים, וְאַחֲרָיו
 אוֹכֵל הַשְּׁנִי פִירוֹת הַשְּׂדֵה שֶׁלֹּא שְׁנִים. אֲבָל כִּשֶׁהַחֻזִּיק רַק בַּחֲצִיָּה מִסְתַּבֵּר
 שְׁחִילְקוֹ אֶת הַקְרַקֵּעַ זֶה הִגִּיעַ לְחֻלּוֹק, וְחֻזְקָתוֹ חֻזְקָה, מִשּׁוּם שְׂאֵם לֹא חִילְקוֹ
 אֶת הַקְרַקֵּעַ וְהִטַּעַן שְׂאֵין אֶחָד מִהֶם מִחֻזִּיק בְּכֹל הַקְרַקֵּעַ שֶׁלֹּא אִם אֲרַבַּע
 שְׁנִים כְּדֶרֶךְ הַשְׁוֹתָפִין הוּא מִשּׁוּם שֶׁרִצּוֹנָם לִיהִנּוֹת מִהַקְרַקֵּעַ בְּכֹל שֶׁנֶּה, אִם
 כֵּן לֹא הִיָּה לְשְׁוֹתָף לַהֲנִיחַ לְחֲבִירוֹ לְבִירוֹ אֶת הַחֵלֶק הַמּוֹבָחֵר לַעֲצֻמוֹ אֲלֹא
 הִיָּה לָהֶם לַעֲבֹד בְּכֹל הַקְרַקֵּעַ בַּשְׁוֹתָפּוֹת וּלְחֻלּוֹק בְּפִירוֹת, וּמִכֵּן שֶׁכֵּל אֶחָד
 מִחֻזִּיק בַּחֲצִי מִהַקְרַקֵּעַ מִכֹּחַ שֶׁהֵם חִילְקוֹ אֶת הַקְרַקֵּעַ בִּינֵיהֶם.
 תִּירוֹץ נֹסֵף לִיַּשֵּׁב אֶת שְׁנֵי הַמִּימְרוֹת שֶׁל שִׁמְוֵאל: רָבִינָא אִמֵּר, הָא וְהָא
 דְּנִתְחִית לְבִנְיָה – שְׁנֵי הַמִּימְרוֹת שֶׁל שִׁמְוֵאל עֹסְקִים בְּשְׁוֹתָף שֶׁהַחֻזִּיק אֶת כֹּל
 הַשְּׂדֵה וְטַעַן שֶׁהוּא קֵנָה אֶת חֵלֶק חֲבִירוֹ מִמֶּנּוּ, וְלֹא קִשְׁיָא, הָא – מָה
 שֶׁשִׁמְוֵאל אִמֵּר שְׁוֹתָף יֵשׁ לוֹ חֻזְקָה, מִדּוֹבֵר בְּשִׂדָּה דְּאֵיָּת בְּהָ דִּין חֻלּוֹקָה –
 שֶׁהִיָּה מִסְפִּיק גְּדוּלָּה שִׁיכּוֹלִים לְחֻלּוֹק אוֹתָהּ וְלַהֲשַׁתֵּם כֹּל אֶחָד בַּחֲצִי
 הַשְּׂדֵה וְיִהְיֶה אֲרַבַּע אֲמוֹת לִזֶּה וְאֲרַבַּע אֲמוֹת לִזֶּה, שְׂאֵז הַדֶּרֶךְ הוּא
 שֶׁמִּשְׁתַּמְשִׁים כֹּל אֶחָד בַּחֲצִי מִהַשְּׂדֵה, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא חִילְקוֹ כֵּן אֲלֹא אֶחָד
 הַשְּׂתַמֵּשׁ בְּכֹלָה הִרִי זֶה רֵאִיָּה שֶׁמִּכֵּר לוֹ הַשְּׁנִי אֶת חֵלֶקוֹ וְכֹלָה שְׁלֹו. הָא –
 וְמָה שֶׁשִׁמְוֵאל אִמֵּר שְׁוֹתָף אֵין לוֹ חֻזְקָה, מִדּוֹבֵר בְּשִׂדָּה דְּלִית בְּהָ דִּין
 חֻלּוֹקָה – שֶׁהִיָּה קִטְנָה וְאִם יִחֲלָקָהּ לֹא יִשְׂאֵר לָכֵל אֶחָד חֵלֶק רֵאִיו כְּדִי
 לַעֲבֹד בּוֹ, לְפִיכֵךְ הַמִּנְהָג הוּא שְׂאִינִם מִשְׁתַּמְשִׁים כֹּל אֶחָד בַּחֲצִי מִהַשְּׂדֵה
 אֲלֹא הֵם מִתְחַלְקִים בְּאֹפֶן שְׂאִחָד מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹל הַשְּׂדֵה שֶׁלֹּא שְׁנִים וְהַשְּׁנִי
 בְּשֶׁלֹּשׁ שְׁנִים שְׂאֲחֵר זֶה, וְלְכֵךְ אֵין חֻזְקָתוֹ חֻזְקָה וְאֵין זֶה רֵאִיָּה שֶׁהַשְּׂדֵה שְׁלֹו
 הִיָּה.
 הַגִּמְרָא חֹזֶרֶת לְבֹאֵר אֶת דְּבָרֵי שִׁמְוֵאל: גּוֹפָא – נִשּׁוֹב לַעֲצֵם דְּבָרֵי שִׁמְוֵאל
 וְנִבְאֵר אוֹתָם. אִמֵּר שְׁמִימָל, שְׁוֹתָף הַיּוֹרֵד לַעֲבֹד בְּשִׂדָּה הַשְׁוֹתָפּוֹת הִרִי הוּא
 בְּיֹדֶר בְּרִשְׁוֹת רָמִי. שְׂוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא: מִאי קָא מְשַׁמַּע לָן – אִיזֵה דִּין בֹּא
 שִׁמְוֵאל לְלַמְדָּנוּ, אִם לִזְמַר שְׁוֹתָפּוֹת אֵין לוֹ חֻזְקָה – שְׁוֹתָף הַיּוֹרֵד לַשְּׂדֵה
 הַשְׁוֹתָפּוֹת וּמִחֻזִּיק בִּקְרַקֵּעַ שֶׁלֹּא שְׁנִים אֵינָה חֻזְקָה, אִם כֵּן לִימָא – שִׂאמֵר דִּין
 זֶה בְּפִירוֹשׁ שְׁוֹתָף אֵין לוֹ חֻזְקָה, וּמִדּוֹעַ אִמֵּר שִׁמְוֵאל שְׁוֹתָף הִרִי הוּא כִּיּוֹרֵד
 בְּרִשּׁוֹת.
 מִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא: אִמֵּר רַב נְחֶמְן אִמֵּר רַבָּה בְּרַ אֲבִיבָה, שִׁמְוֵאל בֹּא לְחַדֵּשׁ
 וְלִזְמַר שְׁוֹתָף זֶה שִׁירֵד לַעֲבֹד בְּשִׂדָּה דִּינוּ כְּאִרִּיס שִׁירֵד לַשְּׂדֵה בְּרִשּׁוֹת
 שְׁנִימָל מִפִּירוֹת הַשְּׂדֵה אֲפִילוֹ בְּשֶׁכֶּחַ הַמִּנְיָע לְבִתְפִּים – מִהַשְּׁבַח שֶׁל פִּירוֹת
 גְּמוּרִים שְׁהִיוּ בְּשִׂדָּה כְּשִׁירֵד לְתוֹכָהּ כְּגוֹן קִמָּה הַעֲוֹמֶדֶת לִיקְצֵר וְעֵנְבִים
 גְּמוּרִים הַעֲוֹמְדִים לִיבְצֵר, וְאֲפִילוֹ בְּשִׂדָּה שְׂאִינָה עֲשׂוּיָה לִיטַעַן אֵילָנוֹת אֲלֹא
 עֲשׂוּיָה לְזִרְעֵת חִיטִּים, וְהוּא נִטְעָה, נוֹטֵל בְּפִי שֶׁנּוֹטֵל בְּשִׂדָּה הַעֲשׂוּיָה לִיטַעַן,
 כִּיּוֹן שֶׁהוּא כְּאִרִּיס הַיּוֹרֵד בְּרִשּׁוֹת. נִמְצָא שְׂאֵם שִׁמְוֵאל הִיָּה אֹמֵר שְׁוֹתָף אֵין
 לוֹ חֻזְקָה הֵיִינוּ אֹמְרִים שְׂאֵם יֵרֵד לַשְּׂדֵה חֲבִירוֹ יֵדוּ עַל הַתְּחַתּוֹנָה כִּיּוֹן שִׁירֵד
 שֶׁלֹּא בְּרִשּׁוֹת, לְכֵךְ אִמֵּר שִׁמְוֵאל שֶׁהוּא כִּיּוֹרֵד בְּרִשּׁוֹת וִידוּ עַל הַתְּחַתּוֹנָה
 הַגִּמְרָא חֹזֶרֶת לְדוֹן דְּבָרֵי שִׁמְוֵאל שְׂאִמֵּר הַשְׁוֹתָפִין מִחֻזִּיקִין זֶה עַל זֶה
 וְיַעֲרִידִין זֶה עַל זֶה וְנַעֲשִׂים שׁוֹמְרֵי שֶׁכֵּר זֶה לִזֶּה: הַגִּמְרָא דִּנָּה דְּבָרֵי שִׁמְוֵאל
 שְׂאִמֵּר וְיַעֲרִידִין זֶה לָזֶה – שְׂאֵם בֹּא אֶחָד מִהַשּׁוֹק לַעֲרַעֵר עַל חֵלֶק אֶחָד
 מִהַשְׁוֹתָפִים יִכּוֹל הַשְּׁנִי לַהֲעִיד שְׁשִׁלּוֹ הוּא וְאִינוּ נֹחֲשֵׁב לְנוֹגַע בְּעֵדוּת.

שואלת הגמרא: **אמאי**, הרי **נזעין בְּעִירָתָא** הן, שהרי אם יבוא מערער ויקח חלק מן שדה השותפות יפסידו שניהם, ואם כן נמצא ששותף זה שמעיד שהקרקע שייכת גם לשני, לעצמו הוא מעיד. מיישבת הגמרא: **הָכָא בְּמֵאָה עֶסְקִינוּ, דְּכֵתֵב לִיה** – שהשותף המעיד כתב לשני דין ודברים אין לי על שָׂדֶה זו, כלומר, לא ידא לי חלק בשדה זו אלא הכל יהיה שלך, ולכן כיון שנתן לו את חלקו שבשדה יכול להעיד לו, ששוב אינו נוגע בדבר.

מקשה הגמרא: **יְכִי כֵתֵב לוֹ, מֵאָה הָיוּ** – מה בכך, כלומר, מה מועיל בזה שכתב לו 'דין ודברים' וכו' בכדי לסלק את עצמו מחלקו בשדה, וְהִתְנִיָּא, **הָאוֹמֵר לְחֵבְרִי** – שנים שהם שותפים בשדה ורצה אחד מהם לתת לשני את חלקו ואמר לחבירו 'דין ודברים אין לי על שָׂדֶה זו', וכן אם אמר לו 'אין לי עֶשֶׂק בָּהּ', וכן 'רִדִּי מִסִּיּוּקָתָא הֵימֶנָה', **לֹא אִמֵּר בְּלוֹם**, שכיון שכבר יש לו חלק בשדה זו אינו נחשב ללשון ממנה, אלא הוא לשון תפלה 'הלוואי שלא ידא לי חלק בזה', וכל זמן שלא אמר מפורש 'יהי נתון לך חלקי שבשדה זו' לא יצאה חלקו מרשותו. הרי ששותף הכותב לחבירו 'דין ודברים אין לי על שדה זו' אין במשמעות הלשון שהוא נותנו במתנה, ואם כן חזרת שאלת הגמרא מדוע שותפים יכולים להעיד זה על זה, הרי הם נוגעים בעדותם.

מתרצת הגמרא: **הָכָא בְּמֵאָה עֶסְקִינוּ, בְּשִׁקְנוּ מִיָּדוּ** – שכשאמר לשון זה לחבירו קנה חבירו ממנו בקנין סודר, וכיון שעשה קנין, מועיל הדבר וקנה גופה של קרקע על אף שאמר בלשון 'דין ודברים אין לי' וכו'.

מקשה הגמרא: **יְכִי קֵנוּ מִיָּדוּ, מֵאָה הָיוּ** – מה בכך, כלומר, מה מועיל שהשותף השני קנה מידו. הרי הוא נוגע בדבר שנוח לו שתישאר השדה ברשותו של השותף כיון שבכך הָרִי הוא מַעְמִידָה בְּפָנֵי בָעַל חוּבוֹ, שיוכל בעל חובו לבוא ולגבות את חובו מהשדה. אבל אם יקח המערער את השדה משותפו לא יוכל בעל חובו לגבות משדה זו, ונמצא שהוא יהיה בכלל לזה רשע ולא ישלם, ולכן נוח לו להעיד לשותפו עליה ששלו היא כדי להעמידה בפני בעל חובו. וכמו שמצינו **דְּאִמֵּר רַבִּין בְּרַ שְׁמוּאֵל מְשֻׁמֵּיהּ דְּשְׁמוּאֵל, הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לְחֵבְרִי שְׁלֹא בְּאֶחָרִיתוֹ** – אדם המוכר לחבירו שדה שהיתה משועבדת לבעל חוב, ולא קיבל עליו אחריות שבמקרה ויקחו את הקרקע מהקונה שיוכל לגבות מקרקעותיו של מוכר, אם בא אדם ויערע על השדה **אֵין מַעֲדִי לוֹ עֲלֵיהָ** – אין יכול המוכר להצטרף עם עד נוסף נגד המערער להעיד שהשדה של הקונה, מִפְּנֵי שהוא נוגע בדבר שְׁמַעְמִידָה בְּפָנֵי בָעַל חוּבוֹ.

מתרצת הגמרא: **הָכָא בְּמֵאָה עֶסְקִינוּ, דְּקָבִיל עֲלֵיהּ אַחֲרִיתוֹ** – שקיבל עליו השותף אחריות על מה שנתן לחבירו, שאז אינו נוגע בדבר.

ומבררת הגמרא: **אַחֲרִיתוֹ דְּמֵאָה** – על איזו לקיחה קיבל עליו הנותן אחריות. **אֵי נִימָא אַחֲרִיתוֹ דְּעֵלְמָא** – שקיבל עליו אחריות אם יבוא אחד מהשוק ויקח את השדה בטענה שהיא שלו, אם כן כָּל שֶׁכֵּן דְּנִיחָא לִיה להעיד לו עליה שלא יקחו ממנו את השדה, שהרי קיבל על כך אחריות. **אֵלֹא אַחֲרִיתוֹ דְּאֵתֵי לִיה מְהֵמֵתִיה** – שקיבל עליו בשטר אחריות שרק במקרה ויגבו את השדה בשביל חובות שיש לו, יחזיר לו לשותפו את המעות ששילם. שאז נמצא שכשבא אחד מהשוק לקחת את השדה בטענה שהיא שלו, אין לו שום רוח בדבר להעיד לשותפו שהיא שלו, שהרי אף אם על ידי עדותו תישאר הקרקע ביד שותפו ויהיה לבעל חובו אפשרות לגבות את חובו משדהו, הרי ישאר בעל חוב נגד שותפו שהקנה לו את השדה [שהרי קיבל עליו אחריות], ולגביו יהיה נקרא 'לזה רשע ולא ישלם'. הגמרא מקשה שמשמע מברייתא שאף ששותף מסלק את עצמו מחלקו מכל מקום נחשב נוגע בדבר. מקשה הגמרא: **יְכִי מְסַלֵּק נִפְשִׁיהּ מִיָּדוּ מִמְּתָלָק** – וכי כששותף מסלק את עצמו מחלקו בשדה הרי זה סילוק גמור ויכול להעיד לשותפו, וְהִתְנִיָּא, **בְּנֵי עִיר שְׁנַנְבָּה סִפֵּר תוֹרָה שְׁלָהוּ, אֵין דְּנִין את הגגב בְּדִינֵי אוֹתָהּ הָעִיר, וְאֵין מְבִיאִין רֵאֵיהּ ו**– עדות שפלוגי גבב את הספר תורה, או שהספר תורה שלהם **מֵאֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר**, כיון שכל אנשי העיר שותפים בספר תורה והם נוגעים בדבר. מסיימת הגמרא את הקושיא מהברייתא: **וְאֵם אֵיתָא** – ואם זה נכון שכששותף מסלק עצמו מהדבר יכול להעיד עליו, אם כן לִי סִלְקוּ בִּי תֵרִי מִיָּנִיחוּ – ששנים יסלקו עצמם מחלקם בספר תורה על ידי שיאמרו 'דין ודברים אין לנו בספר תורה', ויעשו קנין על זה, וְלִיָּדֵינוּ – ויוכלו לדון בדבר. אלא מוכח מכאן ששותף אינו יכול לסלק את עצמו מדבר שהוא שותף בו ולהעיד בדבר, כיון שיש לחוש שהשותף

עשה קנויאה [–עצה של רמאות] עם חבירו לסלק את עצמו מהשותפות, ולאחר שיעיד לו ויעמידנה בידו יחזור לשותפותו.

מתרצת הגמרא: לעולם שותף שמסלק את עצמו מהדבר יכול להעיד עליו, ושאני סִפֵּר תוֹרָה דְּלִשְׁמִיעָה קֵאֵי – שונה הדין בספר תורה שבוה אין מועיל אם מסלקים את עצמם מחלקם בו כדי שלא יהיו נוגעים בעדותם, משום שספר תורה עומד לשמיעה, וכיון שהם נהנים מהספר תורה ויוצאים ידי חובה בשמיעת הפרשה, אין יכולים דייני ובני אותה העיר להסתלק מחלקם בספר תורה כל זמן שהם גרים בעיר, עד שיעברו לגור בעיר אחרת.

הגמרא מקשה מברייתא נוספת: **תָּא שְׂמַע, הָאוֹמֵר תְּנוּ מִנֶּה לְבָנֵי עִירִי** – לצרכי בני עירי, כגון לצורך בניית חומות העיר וכל צרכי הרבים, אֵין דְּנִין את היוזשים בְּדִינֵי אוֹתָהּ הָעִיר להוציא מהם את המנה, וכן אֵין מְבִיאִין רֵאֵיהּ מֵאֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר, שיוזשים אותה. הרי ששותף מסלק עצמו מהדבר יכול להעיד עליו, **אֵמַאי** – מדוע שלא ידונו ויעידו בדבר, לִיִּסְלְקוּ בִּי תֵרִי נִפְשִׁיהוּ – ששנים יסלקו עצמם ולא יהנו ממנה כלל, על ידי שיתנו מכיסם כנגד המנה של הציבור, וְלִיָּדֵינוּ – ויוכלו לדון בדבר. מתרצת הגמרא: **הָכָא נָמִי** – גם ברייתא זו צריך לפרשה שמדובר באומר תנו מנה לבני עירי לקנות בו סִפֵּר תוֹרָה, וכיון שהוא עומד לשמיעה אין הם יכולים לסלק את עצמם מזה.

הגמרא מקשה מברייתא נוספת: **תָּא שְׂמַע, הָאוֹמֵר תְּנוּ מִנֶּה לְבָנֵי עִירִי, אֵין דְּנִין בְּדִינֵי אוֹתָהּ הָעִיר, וְאֵין מְבִיאִין רֵאֵיהּ מֵאֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר**, כיון שהם נוגעים בדבר.

הגמרא מבארת תחילה את דברי הברייתא עצמם, ואחר כך תבאר מה קשה ממנה על שמואל. שואלת הגמרא: וְתִסְבְּרָא עֲנִיִּים שְׁקָלִי דִינִי מִיִּפְסָלִי – וכי האם תסבור כן שהעניים הם אלו שאמורים לקבל את הכסף שאמר פלוני להביא, ובשביל כך הדיינים נפסלים מלדון בזה, וכי מה נוגעים בדבר הם. **אֵלֹא אֵימָא** – אלא כך תאמר לפרש את הברייתא, שהאומר תנו מנה לעניי עירי אֵין דְּנִין בְּדִינֵי עֲנֵי אוֹתָהּ הָעִיר, וְאֵין מְבִיאִין רֵאֵיהּ מֵעֲנֵי אוֹתָהּ הָעִיר, כיון שהם נוגעים בדבר.

מסיימת הגמרא את הקושיא מהברייתא: וְאֵם זה נכון שכששותף מסלק עצמו מהדבר יכול להעיד עליו, **אֵמַאי** – מדוע שלא ידונו ויעידו בדבר, לִיִּסְלְקוּ בִּי תֵרִי נִפְשִׁיהוּ – ששנים מהעניים יסלקו עצמם ולא יקחו מנתינה זו של פלוני, וְלִיָּדֵינוּ – ויוכלו לדון בדבר.

מתרצת הגמרא: **הָכָא נָמִי בְּסִפֵּר תוֹרָה** – שכונתו שיתנו מנה לבני עירו לצורך קניית ספר תורה, וְאֵמַאי קֵרִי לָהּ עֲנִיִּים – והטעם שבלשונו קרא לבני עירו עניים הוא משום דְּהִכָּל אֲצֵל סִפֵּר תוֹרָה עֲנִיִּים הֵן – שכיון שכולם צריכים לספר תורה, על כן שייך לקוראם עניים לענין זה.

וְאֵיבְעִית אֵימָא, לְעוֹלָם הַבִּיאור בברייתא הוא בְּרִבְרָתֵי 'לעניי עירי' שהכוונה עֲנִיִּים מְשֻׁם, ומדובר בדיינים שאינם עניים, וְהִטַּעַם שדייני העיר פסולים הוא משום שהברייתא מדברת בְּעֲנֵי דְרָאמִסוּ עֲלֵיהוּ – בעניים שמוטלים על בני העיר וּבְכֻלָּם אף על דייני אותה העיר [העשירים הנפרנסים, ולכן נחשבים דייני העיר נוגעים בדבר ואינם יכולים לדון בנתינה של פלוני].

מבררת הגמרא: וְהִיכִי דָמִי, אֵי דְקִין לָהּ – אם יש דבר קצוב לכל אחד כמה ליתן בכל שנה ושנה, לִיתֵּב בִּי תֵרִי מִיָּנִיחוּ מֵאֵי דְקִין לָהּ – ששנים ישלמו לעניים את סכומם לאותו השנה, וְלִיָּדֵינוּ כיון ששוב אינם נוגעים בדבר. אלא צריך לבאר שְׁהָכָא בְּמֵאָה עֶסְקִינוּ דְלֹא קִין לָהּ – שאין סכום קצוב כמה לשלם לעניים בכל שנה, אלא הכל לפי צורך העניים, וכל זמן שיש את המנה לא יתנו הדיינים כלום משלהם, ולכן נוגעים הם בדבר ואינם יכולים להעיד בנתינה של זה. וְאֵי בְעִית אֵימָא, לְעוֹלָם דְקִין לָהּ – שיש דבר קצוב לבני העיר כמה ליתן לצורך העניים בכל שנה ושנה, וְנִיחָא לָהּ – ואף על פי כן נוח להם שיתנו לעניים המנה שאמר אותו פלוני, משום דְּכִיָּן דְרִוּוֹת לעניי העיר שיש להם מעות, הרי נִוּוֹת להם, כלומר, הרי יש להם מעות, וממילא יפטרו לתת לעניים גם את הסכום הקצוב שרגילים לתת, כיון שכשיש לעניים מעות אין צורך לתת להם עוד.

הגמרא חוזרת לדון בדברי שמואל שאמר 'השותפין נעשים שומרי שבר זה לזה': שנינו לעיל (מב) בדברי שמואל שאמר וְנַעֲשִׂין שוֹמְרֵי שְׁבֶרָה לָהּ – שאם נגבב דבר שהם שותפים בו בשעה שהיה אצל אחד מהם, הרי הוא כשומר שבר על זה וחיוב לשלם על הגניבה.

בבא בתרא. פרק שלישי – חזקת הבתים דף מג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קיג תוספות

אמאי – מעידין זה על זה. ונוגעין בעדותן הן – דכל זמן שלא חלקו לגמרי, אם טיול שום מערער כלום מן השדה – יפסידו שניהן, ונמצא דלעצמו מעיד. דכתב ליה – האי מעיד להאי מחזיק; דין ודברים אין לי עמך בכל השדה, ואפילו על חלקי, שהכל שלך. והכי משמע: דין ודברים לא יתא לי על שדה זו. ולשון חכמים הוא לומר "אין לי" במקום "לא יתא לי". והלכך, כיון דנתן לו חלק – מעיד עליה, דלא נוגע בעדות הוא. והכי נמי הוה מצי לתרציה כשהקנה לו חלק, אלא רבותא נקט, לאשמועינן דבכי האי גוונא הוי לשון מתנה. מאי הוי – הרי אינו לשון מתנה, ואכתי נוגע בעדות הוא. האומר לחבירו – שותף. ואין לי עסק בה – כלומר, לא יתא לי עסק בה. ומכלל אתה שומע: אלא הכל יתא שלך. אלא שלא הוציא הדבר בפירוש מפיו. וידי יהו מסולקות לא אמר כלום – דכיון דכבר יש לו חלק בשדה, והוא אומר לא יתא לי חלק בו – אין זה לשון מתנה לחבירו, אלא לשון תפלה הוא: הלאי שלא יתא לי חלק בשדה זו. וכל זמן שלא אמר "יהי נתן לך שדה זו" – לא יצא עדיין מרשותו. ואין תופס לשון זה אלא בדבר שרעיון לא זכה בו, והוא מתנה עליו שלא יתא שלו כשיבוא הזמן שעתי לזכות באותו דבר. דאין אדם זוכה בדבר בעל כרחו, כדלקמן בפירקין (מט, א) ובכתובות (פג, א), דנחלה הבאה לו לאדם לאחר מכן – מתנה עליה שלא ירשנה. אבל מכיון שכבר הדבר שלו הוא, והוא אומר "לא יתא שלי" – לא אמר כלום, דבעל כרחו יחידה שלו כל זמן שלא יתנה לאחריים. כן נראה בעיני, ועיקר, והכי מוכח לקמן בפירקין. ויש מפרשים דמשום הכי לא אמר כלום – דקאמר "אין לי" דין ודברים" ולא קאמר "לא יתא", ונמצא שהוא מכוון, שהרי יש לו חלק בו, והוא אומר "אין לי". ורשב"ש הוא, דאין זה לשון הגמרא לומר בשום מקום "לא יתא". והכי מוכח לקמן, דקמשני: הכא במאי עסקין – בשקנו מידו, ולא קא מתרץ באומר "לא יתא". בשקנו מידו – שותף חבירו קנה מידו בקנין סודר, והשתא ליכא קנין – מועיל התנאי. וכי קנו מידו מאי הוי – אכתי אמאי מעיד להעמיד השדה בידו? הרי נוגע הוא בעדות זו, דניתא ליה שידיה השדה ביד השותף, מפני שמעמידו האי נתן לפני בעל חוב.

שאם יש לו שום בעל חוב שהלוחו מעות קודם שהקנה לחבירו חלקו שהיה לו בשדה – יבא בעל חוב ויטרף אותה, שהרי חציה משועבדת לו, ויפטר זה הנותן מבעל חוב, ולא יתא "לזה רשע ולא ישלם", כדלקמן בשמעתין. שאילו יטרפה מהו בעדים, שיאמרו שלא היה לאלו שותף חלק בה – לא יוכל בעל חוב שלו לגבות הימנה, והוה ליה "לזה רשע ולא ישלם". שלא באחריות. – וכל שכן באחריות. אין מעיד לו עליה – אין מצטרף עם עד אחר להעמידה בידו, ואף על גב דהוה מפסיד לזקק לא הדר עליה דמוכר. מפני שמעמידה בו – ובדלית ליה ארעא אחרית מוקמין לה לקמן בשמעתין, דלא נחא למיהו "לזה רשע ולא ישלם". דקביל עליה אחריות – האי שותף לחבירו ממה שהקנה לו, וכדמפרש ואזיל. והשתא אינו מעמידה לפני בעל חובו, והלכך מעיד. אחריות דעלמא – שלא בשביל חוב חבירו, אלא מערער לומר שדה זו של אבותי או שלי היא. כל שכן דאינו מעיד – דנוגע בעדות הוא כשמעיד להעמידו ביד זה, דניתא ליה דתיהו בידו, משום דאי מפיק מיניה – עליה הדר. אלא אחריות דאתא ליה מחמתיה – אם יטרפהו בשביל חובו שחייב לאחרים – יחזיר לו הדרים. הלכך מעיד עליה גבי ערער דעלמא, להעמידה בידו, שאינו מעמידו בפני בעל חובו. דמה הנאה יש לו אם יטרפהו בעל חוב מיד זה ולא יתא "לזה רשע"? סוף סוף "לזה רשע ולא ישלם" הוא גבי חבירו, שקביל עליה אחריות חזיתי לשלם. ואין לו. ונכחו בעל חוב זה במקום בעל חוב דארשון. וזו אם לא יעיד לו – מה מפסיד? הרי אחריות דעלמא לא קיבל. וממה נפשך, בקי יעיד בקי לא יעיד – בעל חוב אחר הוא דיש לו, והכח כנגדו לא רשע ולא ישלם. ולקמן בשמעתין מוכח דמקרי "לזה רשע" מוכר באחריות וטרפהו מן הלוקח ואינו משלם לו. וכי מסלק – שום שותף נפשיה מחלקו. מי מסתלק – בתמיה: מי הוי סילוק גמור אפילו לגבי עדות, דלא הוי נוגע בעדות כלל ויכול להעיד, דאוקמת ליה בשקנו מידו? והתניא בו – וטעמא, משום דאיכא למימר קנוניא הוא דעבד, כדי שיעיד לו עליה ויעמידנה בידו, ואחר כך יחזור לשותפות. אין דנין – הגנה, והוא טוען: לקחתי בדמים, או שום טענה. ראיא – עדים שראוהו שגגה, או שמעידין שוהו ספר תורה לא אותה העיר. דכולן שותפין נוגעין בעדותן. ליסתלקן – יכתבו: "דין ודברים אין לי על ספר תורה זה", ויקנו מידים. דלשמיעה קא – ואין יכול לסלק עצמו שלא יתא נוגע בעדות, שהרי נתנה בו ויוצא בשמעתה, אלא אם כן ילך לו לזור בעיר אחרת, שלא יתנה בקריאתו. לבני עיר – לצרכי בני העיר, לתומות חזירי ולכל צרכי רבים. וליסלקו בי תרי מיניהו – שלא יתנו בו כלל, ויתנו מכיסם כנגד הגנה של צבור. הכא נמי בספר תורה – שפירש: תנו מנה לבני עירי לקנות בו ספר תורה. ותסברא עניים שקלי בו – וגמרא קא פריך עלה ומתריך לה, חזר מקשי מינה. ושיטת הגמרא היא זו, ועדיין לא סיים קושיא שלו למיפריך מינה עד לבסוף. כלומר, ותסברא דהכי קאמר דוקא, שהדיינים יפסלו בשביל העניים? והלא אין נוגעין בעדותן כלל דהכל אצל ספר תורה עניים הם – שכולן צריכים לו, ודרך בני אדם לקרוא בני עירו עניים כשאין להם ספר תורה, דעניות גדול הוא זה. ואי בעית אימא לעולם – כל הבריות כדקתני, דבעניים ממש מיירי, ובדייני העיר שאינם עניים קאמר דמפסלי. ודקא קשיא לך: דיינין אמאי מפסלי, הרי אין נוגעין בעדות? בעניי דרמו עלייהו – על דייני העיר. פירוש: עשירי העיר. וכדמפרש ואזיל, דהשתא נוגעין בעדות הן. אי דקיין להו – דבר קביל לבני העיר, לכל אחד כמה יתן לעניי העיר משלם בכל שנה ושנה. ומשני לא קיין להו – אלא הכל לפי הצורך ולפי מחסורן של עניים נותנין, דכל זמן שיש מן המנה בעין – לא יתנו הדיינים כלום. לעולם דקיין להו – ואפילו הכי ניתא להו לדיינין שנתן המנה לעניים. דכיון דרווח – שיש להם מעות – רוח, כלומר, הרי יש להם מעות, ולמה יתנו כלום כל זמן שאין צריכין?

והכי קאמר: שנטול בשבח הגמיע לכתפים בארס – שלא יסתלקו אותו כמו קבלו, כמו שערשק לנטוע שלא ברשות שמסלקין אותו בכך אפילו משדה העשויה ליטע. ובשדה שאין עשויה ליטע בו, פירשו: ועוד שגם בשדה שאין עשויה ליטע נטל כמו בעשויה ליטע, מה שאין כן בנטוע שלא ברשות. אין לי עסק בה לא אמר כלום – ואם תאמר: דבפרק "השולח" (גיטין מג, ב) גבי מוכר עבדו לגוי בו אמר דהכי דמי אנוני דכתב ליה: לשכתבך חמתי – אין לי עסק בך. אלמא "אין לי עסק בך" מצי לשון טוב ואומר רבנו יצחק: דאין לי עסק בך" משמע: אלא תהא לעצמך. וגבי עבד דמדוני "הרי את לעצמך" – מצינו נמי "אין לי עסק בך". אבל בשדה דלא שייך למימר "הרי את לעצמך", כי אמר נמי "אין לי עסק בך" – לא אמר כלום. דכיון דליכא פירוש "אין לי עסק בך" – אלא תהא לעצמך, גבי שדה כמו גבי עבד, לא משמע גבי שדה "אין לי עסק בה" אלא סילוק דין ודברים, כדמוכח בכריתות (כד, ב).

מפני שמעמידה בפני בעל חובו – ואם תאמר: מאי איריא מפני שמעמידה? תיפוק ליה משום דלא ניתא ליה דתיתיה תרעמת עליה, כדאמרין בפרק קמא דבבא קמא (ז, ב): ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, ואתא בעל חובו וקטרף לה מיניה – דינא הוא דאתי ראובן ומתעני דינא בהדיא, ולא מצי אמר ליה "לאו בעל דברים ידיי את". דאמר ליה לא ניתא לי דתיתיה לשמעון תרעמתו עילויא ויש לומר: דאין נפסל בשביל כך לעדות. אי נמי, הכא מיירי אפילו במכיר בה שהיא שלו, דליכא תרעומת. וליסלקו בי תרי מיניהו ולידיינו – ואם תאמר: והא בעינן תחילתו וסופו בבשרות. והכא הוי תחילה בפסול, והוי כמו קרוב ונתרחק ואומר רבנו יצחק: דלא שייך תחילתו בפסולת הכא, כיון שאין פסולת תלו בגוף אלא בממוק.

הכי גרסינן: ותסברא עניים שקלי בידו – עניים שקלי ודיינין מיפסלי ואלא הכי נמי בספר תורה ואמאי קרי להו עניים בו? אמאי?

בי תרי מיניהו מאי דקיין להו, וידינו? אי דקיין להו, ליתבו בי לעולם דקיין להו, ויחא להו, דכיון דרווח – רוחו. "ונעשין שומרי שְׁכָר זה לזה". אמאי?

שהרי חציה משועבדת לו, ויפטר זה הנותן מבעל חוב, ולא יתא "לזה רשע ולא ישלם", כדלקמן בשמעתין. שאילו יטרפה מהו בעדים, שיאמרו שלא היה לאלו שותף חלק בה – לא יוכל בעל חוב שלו לגבות הימנה, והוה ליה "לזה רשע ולא ישלם". שלא באחריות. – וכל שכן באחריות. אין מעיד לו עליה – אין מצטרף עם עד אחר להעמידה בידו, ואף על גב דהוה מפסיד לזקק לא הדר עליה דמוכר. מפני שמעמידה בו – ובדלית ליה ארעא אחרית מוקמין לה לקמן בשמעתין, דלא נחא למיהו "לזה רשע ולא ישלם". דקביל עליה אחריות – האי שותף לחבירו ממה שהקנה לו, וכדמפרש ואזיל. והשתא אינו מעמידה לפני בעל חובו, והלכך מעיד. אחריות דעלמא – שלא בשביל חוב חבירו, אלא מערער לומר שדה זו של אבותי או שלי היא. כל שכן דאינו מעיד – דנוגע בעדות הוא כשמעיד להעמידו ביד זה, דניתא ליה דתיהו בידו, משום דאי מפיק מיניה – עליה הדר. אלא אחריות דאתא ליה מחמתיה – אם יטרפהו בשביל חובו שחייב לאחרים – יחזיר לו הדרים. הלכך מעיד עליה גבי ערער דעלמא, להעמידה בידו, שאינו מעמידו בפני בעל חובו. דמה הנאה יש לו אם יטרפהו בעל חוב מיד זה ולא יתא "לזה רשע"? סוף סוף "לזה רשע ולא ישלם" הוא גבי חבירו, שקביל עליה אחריות חזיתי לשלם. ואין לו. ונכחו בעל חוב זה במקום בעל חוב דארשון. וזו אם לא יעיד לו – מה מפסיד? הרי אחריות דעלמא לא קיבל. וממה נפשך, בקי יעיד בקי לא יעיד – בעל חוב אחר הוא דיש לו, והכח כנגדו לא רשע ולא ישלם. ולקמן בשמעתין מוכח דמקרי "לזה רשע" מוכר באחריות וטרפהו מן הלוקח ואינו משלם לו. וכי מסלק – שום שותף נפשיה מחלקו. מי מסתלק – בתמיה: מי הוי סילוק גמור אפילו לגבי עדות, דלא הוי נוגע בעדות כלל ויכול להעיד, דאוקמת ליה בשקנו מידו? והתניא בו – וטעמא, משום דאיכא למימר קנוניא הוא דעבד, כדי שיעיד לו עליה ויעמידנה בידו, ואחר כך יחזור לשותפות. אין דנין – הגנה, והוא טוען: לקחתי בדמים, או שום טענה. ראיא – עדים שראוהו שגגה, או שמעידין שוהו ספר תורה לא אותה העיר. דכולן שותפין נוגעין בעדותן. ליסתלקן – יכתבו: "דין ודברים אין לי על ספר תורה זה", ויקנו מידים. דלשמיעה קא – ואין יכול לסלק עצמו שלא יתא נוגע בעדות, שהרי נתנה בו ויוצא בשמעתה, אלא אם כן ילך לו לזור בעיר אחרת, שלא יתנה בקריאתו. לבני עיר – לצרכי בני העיר, לתומות חזירי ולכל צרכי רבים. וליסלקו בי תרי מיניהו – שלא יתנו בו כלל, ויתנו מכיסם כנגד הגנה של צבור. הכא נמי בספר תורה – שפירש: תנו מנה לבני עירי לקנות בו ספר תורה. ותסברא עניים שקלי בו – וגמרא קא פריך עלה ומתריך לה, חזר מקשי מינה. ושיטת הגמרא היא זו, ועדיין לא סיים קושיא שלו למיפריך מינה עד לבסוף. כלומר, ותסברא דהכי קאמר דוקא, שהדיינים יפסלו בשביל העניים? והלא אין נוגעין בעדותן כלל דהכל אצל ספר תורה עניים הם – שכולן צריכים לו, ודרך בני אדם לקרוא בני עירו עניים כשאין להם ספר תורה, דעניות גדול הוא זה. ואי בעית אימא לעולם – כל הבריות כדקתני, דבעניים ממש מיירי, ובדייני העיר שאינם עניים קאמר דמפסלי. ודקא קשיא לך: דיינין אמאי מפסלי, הרי אין נוגעין בעדות? בעניי דרמו עלייהו – על דייני העיר. פירוש: עשירי העיר. וכדמפרש ואזיל, דהשתא נוגעין בעדות הן. אי דקיין להו – דבר קביל לבני העיר, לכל אחד כמה יתן לעניי העיר משלם בכל שנה ושנה. ומשני לא קיין להו – אלא הכל לפי הצורך ולפי מחסורן של עניים נותנין, דכל זמן שיש מן המנה בעין – לא יתנו הדיינים כלום. לעולם דקיין להו – ואפילו הכי ניתא להו לדיינין שנתן המנה לעניים. דכיון דרווח – שיש להם מעות – רוח, כלומר, הרי יש להם מעות, ולמה יתנו כלום כל זמן שאין צריכין?

אמאי שמירה בבעלים היא – פירושו: אם התחילו שניהם לשמור יחד, כל אחד בשעה שהוא משמר חלק חבירו – חבירו נמי משמר לו חלקו. ואף על פי שאין עמו במלאכה בשעת אונס, כיון שהיה עמו בתחילת שמירה – "בעליו עמו" קרינן ביה, כרתגא (בבא מציעא צ, א): היה עושה עמו בשעת שאלה – אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה, היה עמו בשעת שבורה

ומתה – צריך להיות עמו בשעת שאלה. ואפילו לא התחילו שניהם לשמור יחד, מכל מקום האחרון פטור, שהראשון היה עמו במלאכה בשעה שהתחיל השני לשמור. **דאמר** שמור לי היום כי – ואם תאמרו: אכתי שמירה בבעלים היא, דאמרין בריש "השואל" דבעלים באמידה, גבי שואל את הפרה ובעלה עמה ויש לומר: שאני התם, דבאמידה משעבדי עצמן לכנס במלאכתם מיד, אבל הכא לא משתעבד עד למחר. ואם תאמרו: ונאי קא משמע לן שמאלא דנעשין שומרי שבר זה לזה? מתנינן היא ב"השוכר את האנונים" (בבא מציעא פ, ב): "שמור לי ואשמור לך" – שומר שבר ויש לומר: דאי מהתם – הוה אמינא לפי שהם אינן שותפין, אבל הכא שהם שותפין – כל אחד ואחד כששומר חלק חבירו שומר גם בשביל עצמו. **וביון** דאסחיד דלוי הוא כי – הוה מצי לשנויי: כגון דאסחיד שמעון דשל אבותיו דלוי הוה, ובתר הכי אתי שמעון וטעין דמלוי זבנה, ואית ליה סהדי דראובן גולה ממנו ומכרה ללוי. **בגון** דאית ליה למימר "כגון", דהא מעיקרא נמי ידעין דאית ליה לשמעון סהדי דדידיה היא, כדקתני: ראובן שגול שדה משמעון. ואי לית ליה לשמעון סהדי שגולה ראובן ממנו – אנן היכי ידעין שגולה, ומכח מה הוא מערער? יהודה נמי, על כרחך אית ליה סהדי, דאי לאו הכי – מאיזה כח מערער? והכי הוה ליה לומר: כיון דאית ליה סהדי למר כי, ונאי סלקא דעתך דמקשה? ואי לומר דמעיקרא סלקא דעתך דאיירי בגון דאית ליה ליהודה עדים דשל אבותיו היא, ולשמעון הגגול אית ליה סהדי דאכלה שני דוקת, וטעין מיהודה זבנה – דאם כן, מאי קאמר: בהאי זכותא דמפיק לה מלוי ליפקה מיהודה? הא בהאי זכותא דמצי לאפקי מלוי – לא מצי לאפקי מיהודה, דבעדי גיולה המעידין שגול ראובן ממנו – מצי מפיק לה מלוי שבא מכח ראובן, ומיהודה לא מצי מפיק לה, אלא בעדי חזקה ונראה לרבינו משמח בן אברהם: דסלקא דעתך דמעיקרא דיהודה בעי לאפקי מלוי, משום דאית ליה סהדי דראובן מכר לו, וללוי אין עדים. ובא שמעון להעיד ללוי, דשל לוי היא. ומשום הכי פריך: כיון דמסחיד דהאי ארעא דלוי היא, היכי מפיק לה מניה? הוה מצי לשנויי דלא משנהי בהאי לישנא דלוי היא, אלא דאמר דראובן מכרה ללוי. אלא דעדיפא מינה משני. והשתא פריך שפיר, דבהאי זכותא דמפיק לה מלוי ליפקה מיהודה, דשניהם באין מכח ראובן. ואם יביא שמעון עדים דראובן גולה ממנו – מצי לאפקי מתרייהו.

דוקא

ללוי – אין מעיד לו שמעון הגגול ללוי לוקח עליה כנגד יהודה המערער, מפני שאחריותו וסופו של גגול עליו דלוקח להוציא הקרקע מידו, והלכך נוגע הוא בעדות זו. ולמן מפרש אמאי מוקי לה בגגול ומכר, הוה שפיר מצי לאוקומה בגגול גופיה, ואתא יהודה וקמערער, דלא יבא שמעון הגגול להעיד לראובן הגגול להעמידה בידו משום האי טעמא גופיה, דניחא ליה דהורא ליה. וסיפא מפרש לקמן. ומקשינן: ואכתי אמאי אינו מעיד לו עליה הא כיון דאסחיד דלוי היא – דקא סלקא דעתך השתא הכי: דמפקין לה מיהודה ומוקים לה ביד לוי, דקמסחיד הוא בשדה דלוי הוא ולא דיהודה. וכיון דהודה בפני בית דין דשל לוי הוא – היכי מצי מפיק לה מלוי אחרי כן? והלא הודאת בעל דין כמאמא עדים דמי, ונמצא שאינו מריח כלום בעדות זו, ואינו נוגע בעדות זו כלל, ואמאי קתני דאין מעיד? ומשני: **דאמר יענא** דההוא **ארעא** לאי דיהודה היא – דפסיל לעדי יהודה בגולנותא, או דמכחיש לטענותיו בשום ענין בעולם, כגון שמעיד "בפני הודה לו" וממילא מתוקמא השרה ביד לוי, ואף על גב דלא קאמר דלוי הוא. ומקשינן: **אכתי אמאי אינו מעיד לו עליה** – מה מפסיד שמעון אם תתיה בחזקת יהודה? והא בההוא זכותא דקמפיק לה מלוי היום, ולמחר דקמיתיי עדים שושה שלוי היא, וגולה ראובן ממנו – והכי נמי ליפקה מיהודה דהוה עדין עצמן, ונמצא שאין מריח בהוה שמעיד ללוי כלל ומשני: משום הכי אינו מעיד – דקסבר שמעון: לוי נוח לי, ויהודה אכלמה הוא ונשיה ממנו, ולא אוכל לדון עמו אם יבא בידו. ומשום הכי פסלתי ליה להאי עדות, דלא למימר שוהו מחשבתו של שמעון, ואין לנו להכשיר אלא עד דפשיטא לן דאינו נוגע בעדות כלל. הכא הוה לן למימר איפכא, לוי הראשון נוח לי, ויהודה השני קשה הימנו. אבל לשון המשנה כך היא בכתובות (קט, א). **ואי בעית אימא** – להכי לא מצי שמעון לאפקי מיהודה – כגון דאית ליה סהדי לשמעון שהשרה שלו, ואית ליה סהדי ליהודה שמכחישן לאלו ואומרים שהשרה של יהודה. ואמור רבנן בכל ספק דין קרקע: היכא דקיימא ארעא – תיקום, שלא יוציאה בית דין מיד המחזיק בה, כדאמר גבי פלוגתא דרבה ורב יוסף (בבא בתרא לב, ב): היכא דקיימא ארעא תיקום, לפי שנטפק לנו הדין. וכן (שם לד, ב) גבי זה אומר "של אבותי", אמר רב נחמן: כל דאלים גבר. (ספרים) אחרים: ובגון שאין לו עדות החלוקה לזה ויתר מזה. עד כאן) ומשום דפספסא לן – מי שרצה לחזוק יחזיק, ולא נוציא מידו. וגבי נכסי דבר שמיא (כתובות ב, א) אמר נמי: אוקי תרי בחרי תרי, ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא. והכא נמי, אי מטיא לידיה דיהודה – לא מצי שמעון לאפקי מיהודה בתיי סהדי דשפיל לה מלוי, דכיון דמן הדין אוקימנה ביד יהודה, שהרי ממה נפשך אין ללוי חלק בה – הרי יהודה מחזק, ולא תצא עוד מידו. ולא דמי להאי דאמרין לעיל בפרקין (לא, ב): הדר אייתי סהדי דאבהתיה היא, אמר רב נחמן: אנן אחתינן ליה ואנן אסקינן ליה. דאף על גב דהתם נמי איכא סהדי למר ואיכא סהדי למר, ואפילו הכי אחזיקניה לאחר על פי עדיו, והדר מסלקינן ליה כשמביא חבירו עדים שלו – היינו טעמא: משום דכיון דשניהם באין יחד לדין, ושני בעלי דינן יש לזון עדים – לא היה לבית דין לחזוק לאחר יותר מחבירו, אלא כל דאלים גבר. והדר מסלקינן ליה, ויהו כבתחילה, וכל דאלים גבר. דשלא כיון הורידוהו לאחר מזה בפרקע.

שמירה בבעלים היא – שכל אחד משמר קצת מן השותפות בביתו, וקיימא לן בבבא מציעא ב"השואל" (צה, א): שמירה בבעלים פטור. ואף על גב דבשואל כתיב פטור דבעלים, הא יליף שומר שבר התם מניה, מדכתיב "וכי ישאל", ויזי מוסיף על ענין ראשון, וילמד עליון מתחתון. וכיון שהיה ראובן משמר מחלק שמעון בשעה שגגולה, או אבד מחלקו בבית שמעון – הרי שמעון פטור מחלק ראובן, ופטור ראובן עמו במלאכתו. **אמר רב פפא** – כגון שהתנו בינינו כן: שמור לי היום כל השרה חלקי וחלקך, ואשמור לך למחר. דכיון דלא שמרו ביחד כלל, אלא בזה אחר זה – ליכא שמירה בבעלים, הלכך נעשו שומרי שבר זה לזה להחזיק באונסי. ולאשמועינן אתא דהיינו שמירה בשכר, כשמשמר כל השרה וחלק חבירו בכלל כדי שישמור לו חבירו למחר כמו כן. דסלקא דעתך אמינא דשומר חנם הוא, דבלאו חלק חבירו היה צריך לשמור את שלו, ושמירה אחת היא בין הכל, ולא ליהוי שומר שבר, קא משמע לן. (זה שייך לעיל. בתוספתא ב"הגגול": האומר "תנו מאה דינר לכנסת" "תנו ספר תורה לכנסת" – יתן לכנסת הרגיל בה, ואם היה רגיל בשנים – יתנו לשניהם. האומר "תנו לעניים" – יתנו לעניי אותה העיר, ובי אחא אומר: לעניי כל ישראל. בן האוכל משל אביו ועבד האוכל משל רבו – קורצה ונותן פרוסה לעניים או

לכנו של אוהבו ואינו חושש משום גול, שכן נהגו בעלי בתים. עד כאן). **מכר לו בית** – אדם לחבירו. **אין מעיד לו** – מוכר ללוקח, להעמידה בידו. שאם יבא להצטרף עם אחר ולהעיד שהוא שלו – נוגע בעדות הוא. **מפני שאחריותו** – של בית עליו דמוכר, שאם יטרפה מן הלוקח – יחזור על המוכר. והלכך ניתא ליה למוכר שתעמוד ביד הלוקח, ולא יצטרך לפרעו כלום. הכי שמעינן ליה השתא. **מכר לו פרה** – לקמיא מפרש ליה ואולי. **שאין אחריותו** – דלוקח עליה דמוכר, ואם יטלוהו הימנו מחמת המוכר שגולה. **מאי רישא דקריין**: מאי שני רישא ומאי שני ספא? מאי שני מטלטלי דלא הוי אחריות עליו, ממקרקעי? אם שתי מכירות הללו באחריות הוי – תרוייהו אחריותו עליו, ואי שלא באחריות – הא תרוייהו אין אחריותו עליו **רישא בראובן שגול שדה משמעון ומכרה ללוי ואחא יהודה** – כלומר, אינש מעלמא, ומערער על שדה זו שביד לוי, ואומר "שלי היא", ומביא עדים או שטר – שלא יבא שמעון הגגול ויצטרף עם אחר, ויעיד שזה השרה אינו ליהודה. כגון שיועיד שום עדות לפסול עדות של יהודה בגולנות, וכן שטור. מפני שרצה שמעון שיהיה השרה ביד לוי הקונה, ואחרי כן היום ולמחר יביא שמעון ראה שזה השרה שלו היה וראובן גגול ממנו, ויוציאו מיד לוי ויטלנו לעצמו. דקרקע אינה גגולת, ולא מהני בה יאוש ושינוי רשות. והלכך נוגע בעדות הוא. דלא ניתא ליה שיתלנו יהודה – דהו לא מצי שמעון לאפקי מניה, כדמפרש לקמן, דנוח לו לוי ויהודה קשה לו, והלכך אין מעיד לו שמעון הגגול ללוי עליה. והכי קאמר ברייתא: מכר לו בית מכר לו שדה, ראובן הגגול

ללוי – אין מעיד לו שמעון הגגול ללוי לוקח עליה כנגד יהודה המערער, מפני שאחריותו וסופו של גגול עליו דלוקח להוציא הקרקע מידו, והלכך נוגע הוא בעדות זו. ולמן מפרש אמאי מוקי לה בגגול ומכר, הוה שפיר מצי לאוקומה בגגול גופיה, ואתא יהודה וקמערער, דלא יבא שמעון הגגול להעיד לראובן הגגול להעמידה בידו משום האי טעמא גופיה, דניחא ליה דהורא ליה. וסיפא מפרש לקמן. ומקשינן: ואכתי אמאי אינו מעיד לו עליה הא כיון דאסחיד דלוי היא – דקא סלקא דעתך השתא הכי: דמפקין לה מיהודה ומוקים לה ביד לוי, דקמסחיד הוא בשדה דלוי הוא ולא דיהודה. וכיון דהודה בפני בית דין דשל לוי הוא – היכי מצי מפיק לה מלוי אחרי כן? והלא הודאת בעל דין כמאמא עדים דמי, ונמצא שאינו מריח כלום בעדות זו, ואינו נוגע בעדות זו כלל, ואמאי קתני דאין מעיד? ומשני: **דאמר יענא** דההוא **ארעא** לאי דיהודה היא – דפסיל לעדי יהודה בגולנותא, או דמכחיש לטענותיו בשום ענין בעולם, כגון שמעיד "בפני הודה לו" וממילא מתוקמא השרה ביד לוי, ואף על גב דלא קאמר דלוי הוא. ומקשינן: **אכתי אמאי אינו מעיד לו עליה** – מה מפסיד שמעון אם תתיה בחזקת יהודה? והא בההוא זכותא דקמפיק לה מלוי היום, ולמחר דקמיתיי עדים שושה שלוי היא, וגולה ראובן ממנו – והכי נמי ליפקה מיהודה דהוה עדין עצמן, ונמצא שאין מריח בהוה שמעיד ללוי כלל ומשני: משום הכי אינו מעיד – דקסבר שמעון: לוי נוח לי, ויהודה אכלמה הוא ונשיה ממנו, ולא אוכל לדון עמו אם יבא בידו. ומשום הכי פסלתי ליה להאי עדות, דלא למימר שוהו מחשבתו של שמעון, ואין לנו להכשיר אלא עד דפשיטא לן דאינו נוגע בעדות כלל. הכא הוה לן למימר איפכא, לוי הראשון נוח לי, ויהודה השני קשה הימנו. אבל לשון המשנה כך היא בכתובות (קט, א). **ואי בעית אימא** – להכי לא מצי שמעון לאפקי מיהודה – כגון דאית ליה סהדי לשמעון שהשרה שלו, ואית ליה סהדי ליהודה שמכחישן לאלו ואומרים שהשרה של יהודה. ואמור רבנן בכל ספק דין קרקע: היכא דקיימא ארעא – תיקום, שלא יוציאה בית דין מיד המחזיק בה, כדאמר גבי פלוגתא דרבה ורב יוסף (בבא בתרא לב, ב): היכא דקיימא ארעא תיקום, לפי שנטפק לנו הדין. וכן (שם לד, ב) גבי זה אומר "של אבותי", אמר רב נחמן: כל דאלים גבר. (ספרים) אחרים: ובגון שאין לו עדות החלוקה לזה ויתר מזה. עד כאן) ומשום דפספסא לן – מי שרצה לחזוק יחזיק, ולא נוציא מידו. וגבי נכסי דבר שמיא (כתובות ב, א) אמר נמי: אוקי תרי בחרי תרי, ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא. והכא נמי, אי מטיא לידיה דיהודה – לא מצי שמעון לאפקי מיהודה בתיי סהדי דשפיל לה מלוי, דכיון דמן הדין אוקימנה ביד יהודה, שהרי ממה נפשך אין ללוי חלק בה – הרי יהודה מחזק, ולא תצא עוד מידו. ולא דמי להאי דאמרין לעיל בפרקין (לא, ב): הדר אייתי סהדי דאבהתיה היא, אמר רב נחמן: אנן אחתינן ליה ואנן אסקינן ליה. דאף על גב דהתם נמי איכא סהדי למר ואיכא סהדי למר, ואפילו הכי אחזיקניה לאחר על פי עדיו, והדר מסלקינן ליה כשמביא חבירו עדים שלו – היינו טעמא: משום דכיון דשניהם באין יחד לדין, ושני בעלי דינן יש לזון עדים – לא היה לבית דין לחזוק לאחר יותר מחבירו, אלא כל דאלים גבר. והדר מסלקינן ליה, ויהו כבתחילה, וכל דאלים גבר. דשלא כיון הורידוהו לאחר מזה בפרקע.

בבא בתרא דף מג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קטו

ומערער על השדה שהיא שלו, 'אין מעיד לו עליה, אין שמעון הנגול יכול להעיד ללוי כדי להעמידה בידו, 'מפני שאחריותו עליו, מפני שהאחריות של הנגול נמצאת על הלוקה, כלומר הנגול עתיד להוציאה מיד הלוקה, ונמצא שהוא נוגע בעדות.

הגמרא מקשה שעדיין שמעון הנגול אינו נוגע בדבר שהרי לא יוכל להוציאה אחר כך מידי לוי. מקשה הגמרא: וְכֵן הָאֵחָד לֵיָּהּ דְּלֵי הוּא – ומכיון ששמעון הנגול מעיד לטובת לוי שהשדה היא שלו נגד טענתו של יהודה, אם כן הִיךְ מַצִּי מַסִּיק לָהּ מִיָּנִיה – כיצד הוא יכול אחר כך להוציאה מידי של לוי בחזרה אליו, הרי הוא הודה והעיד שהשדה היא של לוי, ואם כן כיון שלא יוכל להוציא את השדה מלוי, נמצא שאין לו שום טובה בעדותו ואינו נוגע בעדות.

מתרצת הגמרא: דְּאָמַר דְּרַעְנָא דְּהָא אֲרַעָא דְּלֵאן דְּיִהוּדָה הִיא – מדובר שלא העיד שהשדה היא של לוי, אלא העיד שהשדה אינה של יהודה, וממילא מעמידים את השדה ביד לוי. ולכן לאחר שהשדה נשארת ביד לוי, יכול שמעון להביא ראיות ולהוציא את השדה מלוי, ואם כן הוא נוגע בעדותו.

הגמרא שואלת מדוע נחשב לנוגע בדבר, הרי באותם ראיות ועדים שיוציא את השדה מיד לוי יכול להוציאה גם מיד יהודה. שואלת הגמרא: וְכֵן הוּא וְכֹהֵּא דְּקָא מַסִּיק לָהּ מִלֵּי לִיפְקָה מִיְּהוּדָה – עם אותה זכות שהוא יוציא את השדה מלוי, יוכל להוציאה גם מיהודה, כלומר, עם אותה טענה עצמה שהוא עתיד להוציאה מלוי, היינו על ידי שיביא עדים שהשדה שלו וראובן גולה ממנו, עם אותם עדים יוכל להוציאה גם מיהודה, ואם כן אינו מרוויח כלום במה שהשדה תישאר ביד לוי, ואינו נוגע בעדותו, ומדוע אינו יכול להעיד ללוי עליה.

משיבה הגמרא: דְּאָמַר הַשְּׁנִי נֹחַ לִי הָרֵאשֹׁן קִשָּׁה הֵימָנוּ – אנו חוששים ששמעון מעדיף שהשדה תישאר ביד לוי ולא תעבור ליהודה כיון שחושב שלוי הוא אדם נוח וקל יהיה להוציא את השדה מידי, אבל יהודה שהוא קשה ואלים לא אוכל לדרון עמו ולהוציא את השדה מידי. לכך נחשב לנוגע בעדות ואינו רשאי להעיד ללוי על השדה.

ישוב נוסף מדוע שמעון לא יוכל להוציאה מיהודה באותו אופן שיוציאה מיד לוי: וְאִי בְּעִית אִימָא, בְּגוֹן דְּאִית לֵיהּ סְהָרִי לָמַר – שיש עדים לשמעון שהשדה שלו, וְאִית לֵיהּ סְהָרִי לָמַר – וכן יש עדים ליהודה שמכחישים את אלו ומעידים שהשדה של יהודה, וְאָמַר רַבְּנָן אֲרַעָא הִיא דְּקִינְיָמָא תִּיקוּם – וחכמים אמרו שכשיש ספק בקרקע של מי היא, הדין הוא שהיא נשארת ביד המחזיק ואין בית דין מוציאים אותה מידי, ולכן אם השדה תיכנס לרשות יהודה, כיון שמן הדין העמידו בית דין את השדה בידו הרי הוא מוחזק בה, ולא יוכל שמעון להוציאה מידי עם אותם העדים שהוא יוציאה מלוי, לכך מעדיף שמעון שהשדה תישאר ביד לוי כדי שיוכל אחר כך להחזיר את השדה אליו, ואחר כך אפילו אם יהודה יביא עדים שהשדה שלו לא יוכל להוציאה משמעון כיון ששמעון הוא המוחזק, ולכן נחשב שמעון לנוגע בעדות ואינו יכול להעיד ללוי על השדה.

שואלת הגמרא: אִמָּאִי – מדוע יהיה השותף חייב לשלם כשיגנב או כשיאבד ממנו החפץ שהם שותפים בו, והלא שְׁמִירָה בְּכַעֲלִים הִיא, שכיון שכל אחד מהם שומר בביתו חלק מחפצי השותפות, וכל אחד בשמירתו שומר גם על חלק חבירו, נמצא שבשעה שגנב או נאבד חפץ של השותפות מבית השומר, עסק הבעלים של החפץ במלאכת השומר ושהרי כל אחד שומר לחבירו, והדין הוא בשומר שכר שאם בשעת השמירה עסקו הבעלים במלאכתו, הרי הוא פטור מתשלומים.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַב פִּפְא, שמואל דיבר באופן שנמצא אצל אחד מהשותפים כל השותפות ולא רק חלק מהשותפות, ומדובר דְּאָמַר לֵיהּ אֶחָד מִהַשְׁתָּפִים לְחַבְרֵי שְׁמוֹר לִי הֵיּוֹם וְאִנִּי אֲשֹׁמֵר לָךְ לְמַחֵר, כלומר התנו ביניהם שישמור אחד היום את כל השותפות והשני למחר, וכיון שלא שמרו כלל ביחד נמצא שאין בעליו עמו בשמירתו.

הבריייתא מבארת אם המוכר בית או מטלטלים לחבירו יכול להעיד ללוקח עליהם: תִּנּוּ רַבְּנָן, מִכֵּר לֹו בֵּית מִכֵּר לֹו שְׂדֵה – המוכר בית או שדה לחבירו, ובא מערער וטוען שהשדה שלו, אִין מְעִיד לֹו עָלֶיהָ – אין רשאי המוכר להצטרף עם עוד עד אחד ולהעיד שהשדה של הקונה, מִפְּנֵי שְׁאֲחֲרִייתוֹ של הבית והשדה עָלָיו – על המוכר, כלומר, שאם יקח המערער את השדה מהלוקח, יצטרך המוכר להחזיר ללוקח את מעותיו כיון שקיבל עליו אחריות, ואם כן נמצא שהוא נוגע בעדות, כיון שנח לו להעמיד את השדה ביד הלוקח כדי שלא יצטרך לשלם לו. אבל מִכֵּר לֹו שְׂדֵה או שִׁמְכֵר לֹו מְלִית, ובא אדם ומערער שהפירה או הטלית שלו, מְעִיד לֹו עָלֶיהָ, מִפְּנֵי שְׁאִין אֲחֲרִייתוֹ של הלוקח עָלָיו – על המוכר, שאף אם יוציא המערער את הפירה או הטלית מהלוקח מחמת שהיתה גזולה ביד המוכר, אין ללוקח על המוכר כלום, ונמצא שאינו נוגע בעדות.

הגמרא שואלת על דברי הבריייתא. שואלת הגמרא: מָאִי שְׁנָא רִישָׁא וּמָאִי שְׁנָא סִיפָא – מה ההבדל בין הרישא שמכר לו קרקע לבין הסיפא שמכר לו מטלטלים, הרי עיקר החילוק הוא בין אם קיבל עליו המוכר אחריות או לא קיבל עליו אחריות, ואם כן מדוע הבריייתא מחלקת בין קרקע למטלטלים, הרי אם בשתי מכירות אלו קיבל עליו המוכר אחריות, אם כן בשניהם אחריותו עליו ואינו רשאי להעיד לו עליה, ואם לא קיבל עליו אחריות, אם כן בשניהם אין אחריותו עליו ומעיד לו עליה.

רב ששת מבאר ומעמיד את הבריייתא בגזלן שמכר את השדה לאחר. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב שְׁשֵׁת, הִרְישָׁא של הבריייתא עוסקת בְּרֵאוּבֹן שְׁגֹל שְׂדֵה מִשְׁמַעוֹן ואחר כך מִכֵּרָה לְלֹו, וְאִתָּא וְכֹהֵּא וְכֹהֵּא – כלומר אדם אחר וְכֹהֵּא מְעִירָעַר – ומערער שהשדה שלו היא. ועל אופן זה אומרת הבריייתא דְּלֵא לִיזִיל שְׁמַעוֹן לְאֵחָדִי לֵיהּ לָלֹו – שלא ילך שמעון הנגול להצטרף עם עד אחד ולהעיד לטובת לוי, כיון דְּנִיחָא לֵיהּ דְּתִרְצָא – שנח לו שהשדה תעמוד בידי לוי כדי שתחזור אליו, כלומר חוששים ששמעון רוצה שהשדה תישאר ביד לוי, מפני שסבור שלמחר יביא ראיה שהשדה היתה שלו וראובן גולה ממנו, ויוציאנה מיד לוי ותחזור אליו, ונמצא שהוא נוגע בעדות. ולפי רב ששת הבריייתא מתפרשת כך, 'מכר לו בית מכר לו שדה', כלומר ראובן הגזלן מכר ללוי את הבית או השדה שגול, ובא יהודה

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום חמישי עמ' ב

השדה ולכן לא מיחה בהם כשראה שהחזיקו בשדה כיון שראה שהם יראים ואינם מחזיקים כדרך בני אדם אלא רק שנה אחת ולא יותר.

הגמרא דנה בשיטת רבי: מדברי רב משמע שרק כשהמכירה היא בשטר יש קול למכירה, אך כשהיא בעדים ללא שטר אין לה קול, מקשה הגמרא: לְמִימָרָא דְּרַב רַב שְׁטַר אִית לֵיהּ קָלָא וְעִדִּים לִית לָהּ קָלָא – שמכירה בשטר כיון שמתאספים לכותבו ולחותמו יש לה קול ומתפרסם הדבר, ומכירה בעדים ללא שטר אינה מתפרסמת, וְהָאָמַר רַב הַמּוֹכֵר שְׂדֵה בְּעִדִּים וקבל עליו המוכר אחריות שאם יבואו בעלי חובות ויקחו מהלוקח את השדה כדי לגבות את חובם, יחזור הקונה ויגבה משאר שדותיו, גִּזְבִּיהַּ הלוקח מהמוכר אפילו מִנְּכָסִים מְשֻׁעָבָדִים – נכסים ששעבד ומשכן או מכר לאחרים לאחר שמכר לו את הקרקע, כיון שכשקנה הלוקח ממנו את

השדה ולכן לא מיחה בהם כשראה שהחזיקו בשדה כיון שראה שהם יראים ואינם מחזיקים כדרך בני אדם אלא רק שנה אחת ולא יותר.

הגמרא דנה בשיטת רבי: מדברי רב משמע שרק כשהמכירה היא בשטר יש קול למכירה, אך כשהיא בעדים ללא שטר אין לה קול, מקשה הגמרא: לְמִימָרָא דְּרַב רַב שְׁטַר אִית לֵיהּ קָלָא וְעִדִּים לִית לָהּ קָלָא – שמכירה בשטר כיון שמתאספים לכותבו ולחותמו יש לה קול ומתפרסם הדבר, ומכירה בעדים ללא שטר אינה מתפרסמת, וְהָאָמַר רַב הַמּוֹכֵר שְׂדֵה בְּעִדִּים וקבל עליו המוכר אחריות שאם יבואו בעלי חובות ויקחו מהלוקח את השדה כדי לגבות את חובם, יחזור הקונה ויגבה משאר שדותיו, גִּזְבִּיהַּ הלוקח מהמוכר אפילו מִנְּכָסִים מְשֻׁעָבָדִים – נכסים ששעבד ומשכן או מכר לאחרים לאחר שמכר לו את הקרקע, כיון שכשקנה הלוקח ממנו את

הדין הוא שאינו יכול שמעון הנגול להעיד ללוי נגד יהודה, כיון שהוא נוגע
בדבר שנוח לו שהשדה תישאר ביד לוי כדי שאחר כך יביא ראיות שגוליה
ממנו ויוציאה מידו, אבל אם יהודה יוציאה מיד לוי לא יוכל אחר כך שמעון
להוציאה מידו כיון שלשניהם יש עדים וחכמים אמרו שבכל ספק דין
הקרעקע תעמוד ביד המחזיק, ובאופן זה תחלק הברייתא בסיפא, שאם ראוהו
גול טלית או פרה משמעון ומת, וירשו לוי בנו, יכול שמעון להעיד ללוי נגד
יהודה המערער כיון שאינו נוגע בדבר, שהרי אינו יכול להוציאה מידו
משום שהיה כאן יאוש בעלים אצל הגולן ושינוי רשות ביד הירוש, וכן לא
יוכל לתבוע את הדמים כיון שהגולן מת.
וממשיכה הגמרא לבאר את שאלתה: הניחא דאמר רשות יורש לאו
ברשות לוקח דמי, שפיר – אכן מובן הדבר מדוע הוצרכה הברייתא לבאר
באופן שגול ומכר את הגזילה, לדעת מי שסובר שרשות יורש אינה נחשבת
כרשות לוקח לענין שינוי רשות, וגולן שמוריש את הגזילה לבנו אין זה
נחשב כשינוי רשות, ואין הירוש קונה את הגזילה, וכיון שהגזילה עדיין
קיימת הרי היא חוזרת לרשות הנגול, ונמצא שהנגול נוגע בעדות כיון שנוח
לו שהגזילה תישאר ביד לוי כדי שאחר כך יביא ראיות שגוליה ממנו
ויוציאה מידו, ולכן הוצרכה הברייתא לומר דין זה באופן שגול ומכר שהיה
כאן שינוי רשות. אלא למה דאמר רשות יורש ברשות לוקח דמי –
שרשות יורש הרי היא כרשות לוקח וגולן שמוריש את הגזילה לבנו נחשב
לשינוי רשות, ואפילו שהגזילה קיימת קנאה הירוש, מאי אכא למהמר –
כיצד נבאר מדוע נקטה הברייתא גול ומכר, ולא נקטה גול ומת והירוש
לבנו.
קשיא נוספת על ביאורו של רב ששת ברייתא: ועוד קשיא ליה לאבוי,
לדבריו שביאר את הברייתא בגול ומכר לאחר, צריך לבאר את הלשון
בברייתא 'אין מעיד לו עליה מפני שאחריותו עלי' שלנגול יש אחריות
זכות על מי שהוא מעיד לו, כלומר הנגול עתיד להוציאה מיד הלוקח,
ונמצא שהוא נוגע בעדות, וזה תמוה, וכי לשון מפני שאחריותו עלי ואין
אחריותו עלי היה לברייתא לנקוט, והלא לא מצינו בשום מקום בגמרא
שאחריותו עלי' מתפרש על הלוקח, אלא על המוכר, אלא מפני שהיה
חוזרת לו ואינה חוזרת לו מביעי ליה – היה לברייתא לומר. כלומר
שבשכמכר לו בית או שדה אין הנגול רשאי להעיד ללוקח מפני שהוא נוגע
בכשכמכר לו בית או שדה רצה שתישאיר הקרקע ביד הלוקח כדי שאחר כך השדה
תחזור אליו ממנו על ידי שיוציאה בראיות. וכשמכר לו פרה או טלית רשאי
להעיד ללוקח עליה מפני שאינה חוזרת לו, כיון שקנאה הלוקח ביאוש
ושינוי רשות.
הגמרא מבארת ביאור נוסף בברייתא: אלא פירכין בר שמואל – הרישא
של הברייתא באה להשמיע את הדין של רבין בר שמואל, דאמר רבין בר
שמואל משמיה דשמואל, המוכר שדה לחבירו שלא באחריות – אדם
המוכר לחבירו שדה שהיתה משועבדת לבעל חוב, ולא קיבל עליו המוכר
אחריות שבמקרה ויקחו את הקרקע ממנו שיוכל הלוקח לגבות מקרקעותיו,
אם בא מערער וטוען שהשדה שלו, אין מעיד לו עליה – אין רשאי המוכר
להצטרף עם עוד עד אחד ולהעיד שהשדה של הקונה, מפני שפועמיה
בפני בעל חוב – שעל ידי שמעיד לקונה הרי הוא מעמיד את השדה
לבעל חוב שיוכל לגבות את חובו משם כיון שהיתה משועבדת לו לפני
שקנה אותה הלוקח, ונמצא שהוא נוגע בדבר.
וכך הוא הביאור בברייתא, 'מכר לו בית מכר לו שדה' לזה שהיה לו קרקע
המשועבדת לבעל חוב ומכרה ללוקח, ובא מערער וטוען שהשדה שלו, אין
רשאי המוכר לבוא ולהעיד שהשדה של הלוקח, 'מפני שאחריותו עלי'
מפני שאחריותו של הבעל חוב היא על המוכר שיוכל לגבות את חובו
מקרקע זו, ולכן נחשב לנוגע בדבר שרצה שתישאיר הקרקע ביד הקונה כדי
שיגבה בעל חובו משם את חובו. ודוקא בית או שדה – אמנם זה רק במכר
בית או שדה, אבל אם מכר פרה ומלית ללוקח שלא באחריות, ובא מערער
וטוען שהחפץ שלו, רשאי המוכר להעיד ללוקח עליהם, מפני שאין
אחריותו עלי' כלומר מפני שאין אחריותו של הבעל חוב על המוכר לגבות
את חובו מהמטלטלים שמכר לאחרים, ונמצא שאינו נוגע בדבר.
הגמרא מבארת באלו אופנים אינו יכול הבעל חוב לגבות את חובו
מהמטלטלים, וממילא המוכר יכול להעיד עליהם לטובת הלוקח כיון
שאינו נוגע בדבר: לא מביעי

הגמרא מקשה על רב ששת שהעמיד את הברייתא בגולן שגול שדה
ומכרה לאחר, שאין הנגול רשאי להעיד ללוקח על השדה כיון שהוא נוגע
בעדות. מקשה הגמרא: לדבריו, ולוקמה פנין – שהברייתא תאמר את
דינה באופן שהשדה ביד הגולן ולא מכרה לאחר. כלומר מדוע צריכה
הברייתא לדחוק עצמה ולהעמיד שמכר הגולן את השדה לאחר, והלא
אותו דין שייך גם באופן שלא מכרה הגולן, אלא השדה ביד הגולן ובא
יהודה ומערער שהשדה שלו, שהדין הוא שאין רשאי שמעון הנגול להעיד
לראובן הגולן על השדה שהיא שלו כיון שנוגע הוא בדבר שרצונו
שתישאיר השדה ביד הגולן ולא תעבור לרשות יהודה המערער.
מתרצת הגמרא: הטעם שנקטה הברייתא באופן שמכר את השדה
לאחר הוא משום דקא מביעי ליה מיתנא סיפא – שהברייתא רצתה לכתוב
בסיפא דין נוסף שאם מכר לו פרה או מכר לו טלית רשאי להעיד לו
עליה, דדוקא מכר – שדין זה אינו אלא אם לאחר הגזילה מכר ראוהו
הגולן את החפץ ללוי, שבאופן זה כשמגיע יהודה ומערער שהחפץ שלו
הדין הוא ששמעון הנגול מעיד לטובת לוי שהחפץ אינו של יהודה, כיון
שאף אם החפץ ישאר ביד לוי לא יוכל שמעון להוציאה מידו, ונמצא שאינו
נוגע בעדות. ומדובר כגון ששמעון את שמעון מתיאש מהחפץ בעודו בבית
ראובן קודם שמכרה ללוי, דהנה ליה יאוש ושינוי רשות, יאוש בעלים
כשהחפץ היה ביד הגולן ושינוי רשות כשהוא עבר לרשות הלוקח, והדין
הוא שהחפץ נקנה ללוקח, ואין הבעלים יכולים לבוא ולהוציאה מידו, ולכן
שמעון אינו נוגע בדבר ויכול להעיד שהחפץ אינו של יהודה אלא של לוי
הלוקח. אבל באופן שלא מכר ראוהו – הגולן את החפץ ללוי, דהנה ליה
– שאז חזר החפץ אל הבעלים – שמעון, לא – אין שמעון יכול להעיד
לראובן על החפץ, כיון שחוששים שהוא נוגע בדבר.
ומשום שבסיפא היה צריך התנא לבאר את הדין רק באופן שהגולן מכר את
החפץ לאחר, לכך תנא רישא נמי מכר – שנה התנא גם את הדין ברישא
בשדה שמכרה הגולן לאחר.
הגמרא שואלת שגם בסיפא בפרה וטלית הנגול נוגע בדבר, ואם כן מדוע
הוא מעיד ללוקח עליה. שואלת הגמרא: וסיפא נמי בגול פרה או טלית
ומכרה לאחר, מדוע רשאי שמעון – הנגול להעיד ללוי – הלוקח, נהי
דמיאש מגופיה – אמנם הנגול מתיאש מהחפץ הגולן עצמו, שמכיון
שהיה כאן יאוש ושינוי רשות יודע הנגול שלא יוכל לקבל חזרה את החפץ
עצמו, אך מביעי מי קייאש – וכי מוחל הוא לראובן – הגולן את דמי
החפץ, והרי ראובן חייב לשלם לו את דמי החפץ שגול ממנו, ואם כן הוא
נוגע בדבר להעיד שהחפץ ישאר ביד הלוקח ולא יעבור ליהודה המערער,
כדי שיוכל לתבוע את דמי החפץ מראובן, שהרי אם הוא יעבור ליהודה
המערער שוב לא יוכל שמעון להוציאה את דמי החפץ מראובן, כיון שיאמר
לו לא ממך גזלת חפץ זה אלא מיהודה וכבר החזרתיו לו, ולך איני חייב
כלום. ואם כן מדוע בגול פרה או טלית ומכרה לאחר מעיד לו עליה.
משיבה הגמרא: לא צריכא – לא הוצרכה הברייתא לומר שבפרה או טלית
אין מעיד לו עליה אלא באופן דמית פנין – שמת הגולן ולא השאיר
קרקעות שיוכל לגבות משם הנגול את גזילתו, שאז נתיאש הנגול מדמי
הגזילה לגמרי, שהרי מהלוקח אינו יכול להוציאה כיון שקנאה ביאוש
ושינוי רשות, וירשוי הגולן גם פטורים מלשלם, דהנה ב"ק קא, הגולן
ומאכיל את בניו את הגזילה, או שמת והנחית לפניהם את הגזילה, פטורים
מלשלם. הרי שירשום פטורים מלשלם על גזילת אביהם, ולכן יכול הנגול
להעיד ללוקח על הפרה או הטלית שהיא שלו נגד יהודה המערער ואינו
נחשב לנוגע בדבר.
רב ששת העמיד את הרישא של הברייתא בגול ומכר לאחר משום הסיפא,
שהסיפא המדברת בטלית ופרה שרשאי להעיד אי אפשר להעמידה אלא
בגול ומכר לאחר ומת הגולן, שאין יכול הנגול לגבות את גזילתו לא
מהירוש ולא מהלוקח שהרי היה כאן יאוש ושינוי רשות, ולכן אין
הנגול נוגע בדבר. מקשה הגמרא על רב ששת: לדבריו, ולוקמה פנין –
שהברייתא תאמר את דינה באופן שהשדה ביד הגולן ולא מכרה לאחר,
אלא מת והוריש לבנו. כלומר, מדוע הוצרכה הברייתא לדחוק ולבאר את
דינה בגול ומכר לאחר ומת הגולן, הרי שייך לשנות דין זה גם בגולן שלא
מכר את הגזילה, אלא גול ומת והוריש את הגזילה לבנו, כגון ראוהו שגול
שדה משמעון ומת ראוהו וירשו בנו לוי, ובא יהודה ומערער שהשדה שלו,

בבא בתרא. פרק שלישי – חזקת הבתים דף מד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קי"ז תוספות

אבל הכא שמעון יהודה אין באין לדון זה עם זה, אלא לוי יהודה, ומלוי הוא דמפיק לה יהודה מן הדין, דהא דאי לוי מגולן קנאה. וכיון דמן הדין אנו מחזיקין ליהודה בהאי שדה, כשיבא שמעון לריב עמו – דיינינן: אוקי תרי לבהדי תרי, ואוקי ארעא בחזקת יהודה. והלכך אין מעיד לו שמעון ללוי, אם יודע שום עדות שפוסל עדיו של יהודה, או שמעיד הוא ואחד "בפנינו הודה לוי". ונראה ליה דתיתיה ביד לוי, דהדר ומפיק לה מלוי על ידי עדיו, שראו שגולה ראובן ממנו. ובתר הכי, אפילו מייתי יהודה סהדי דהא ארעא רדייה היא – לא מצי מפיק לה משמעון, שכבר פסל שמעון עצמו ועד אחר עמו עדיו של יהודה. ועוד, כיון דאית ליה נמי לשמעון סהדי דהא ארעא רדייה היא – דבמורא רבנן: היכא קיימא ארעא – תיקום. ומקשינן לרב ששת, דאוקמה בלוקא מן הגולן שלא יעיד הגולן ללוקא: וליתני גולן אם איתא להך ברייתא בדמפרש לה רב ששת, למה ליה לתנא לחדוק עצמו למיתני מכר לו בית גולן ללוקא? והלא היה יכול למצוא דין זה בגולן עצמו בלא מכירה, דאי אתא יהודה וקמערער עליה דגולן ראובן – אין מעיד לו שמעון הגולן עליה, משום דהוי נוגע בעדות, כדפירשתי. והכי הוה ליה למיתני בברייתא. תנו רבנן: גול לו בית גול לו שדה – אין מעיד לו עליה, מפני שאחריותו של גולל סיפא דגולן ופרקינן: משום דבעי למיתני סיפא דגולן לפרה מכר לו מלית – דמעיד לו עליה אלא בגול ומכר. כגון שמכר לו ראובן הגולן ללוי הלוקח בלא אחריות, ואתא יהודה וקאמר "שלי היא" – מעיד לו שמעון הגולן ללוי הלוקח דלאו דיהודה היא, דהא לא הדר שמעון ומפיק לה מניה דלוי, ואינו נוגע בעדות. ובגול ראובן שדחיה ביד לוקח. דאפילו למאן דאמר בפרק "הגולל בתרא" יאוש כדי לא קני – יאוש ושינוי רשות קונה, וקנה הלוקח, שאין בו זכות כלל לבעלים הראשונים. ולפיכך מעיד לו עליה, דאפילו אי מייתי גולל סהדי שגולה ראובן ממנו – לא מפיק מלוי, דקנה ביאוש ושינוי רשות. ואילו היה נוטלה יהודה מלוי – לא מפסיד גולל בהכי מדי, דבלאו הכי לא מצי מפיק לה מלוי. וכדאי גורא לא משכחת לה אלא בגול ראובן ומכרה ללוי, אבל אם לא מכרה ללוי – אין מעיד לו לראובן, שכל זמן שזון ראובן הגולן – מצי מפיק להו נגולל מניה, ואף על גב דאיישא. והלכך אין מעיד שמעון לראובן שאינו של יהודה, כי נוגע בעדות הוא, דמיד ראובן מצי מפיק להו. אבל מיד יהודה לא מצי מפיק להו, מאחר שיזכורו בית דין על פי עדיו. ומשום דלא משכחת לה לסיפא אלא בגול ומכר – תנא נמי ירישא בגול ומכר. ולאשמועינן אתא, דבגול ומכר יש חילוק בין מקרקעי למטלטלי, בדמקרקעי אינו מעיד – דהוי נוגע בעדות, דהדרא ליה, דאין יאוש ושינוי רשות מועיל בקרקע, דקרקע אינה גגולה. ובמטלטלין מעיד – דקנה לה לוקח ביאוש ושינוי רשות, ולא תהדר ליה להאי מעיד. דאיכא למאן דאמר ב"הגולל" דשינוי רשות ואחר כך יאוש לא קניא, אבל ביאוש ושינוי רשות – הכול מודים דקנה הלוקח, ולא הדרא גזילה למרה, אלא מן הגולן יטול הגולל דמיה. ופרקינן: וסיפא נמי – אמאי מעיד לו גולל ללוקח ומפיק לה מיהודה ומוקי לה ביד לוי? נהי דמייאש מגופה פרה וטלית, ולא יוציאנו מיד לוי, דהא קנייה בשנינו רשות שאחר יאוש. מרמי מי מייאש – בתמיה, וכי מוחל הוא לגולן דמי גולל? וזהו נתייביל לה הגולן דמיה, והלכך ניתא ליה רשאי ויטול הדמים מראובן. שאילו היה נוטלה יהודה בעדים – נמצא שלא היה לו לשמעון חלק בפרך פרה וטלית, ולא היה גובה מראובן כלום. והלכך נוגע בעדותו הוא, ואמאי מעיד? לא צריכא דמית גולן – דהשתא אפילו מדמיה מייאש, דיורשין פטורין מלשלם. וכל שכן הלוקח דקנייה ביאוש ושינוי רשות, דבהיתרא אתו ליהדי. דתנן הגולל בו' – והלכך מעיד, דלא נוגע בעדותו הוא. ומאכיל את בניו – אף על פי שנחננו בניו עצמן מן הגזילה – פטורין, דאיתא לה גולל מדי. והניח לפניהם – כלומר, או שהניח לפניהם גזילה קיימת לאחר מותו – פטורין, דקנייה ביאוש ושינוי רשות. אי נמי כשאכלום, בדמיקי לה החם. ומקשינן, לרב ששת דאוקמה לרישא בגול ומכר משום סיפא: ולוקמה ביורשא אם איתא דבגול ומכר מיירי, ובדמית גולן – אם כן מה ראה התנא לחדוק עצמו ולשנות שיטתו בגולן שמכר? אפילו לא מכר הגולן נמי, אלא גול ומת, וכיון דמת הוריש לבניו – היה יכול למצוא חילוק בין רישא לסיפא. כגון ראובן שגול שדה משמעון ומית גולן, וירשו לוי בנו, ואתא יהודה וקמערער – לא לזיוש שמעון ומסחיד ללוי בן ראובן דלאו דיהודה היא. דקרקע אינה גגולה, והדרא ליה, משום הכי נוגע בעדותו הוא, דאי מפיק לה יהודה מניה דירוש – לא הדרא לשמעון, דהיכא דקיימא ארעא תיקום. אבל בסיפא, שגול ראובן טלית או פרה משמעון ומת, וירשו לוי בנו, ואתא יהודה וקמערער – מעיד לו שמעון עליה, דאיכא יאוש ביד ראובן ושינוי רשות ביד לוי יורש, דרשות יורש כרשות לוקח דמי, ולא תיהדר ליה לנגול לא פרה ולא דמיה, ולא הוי נוגע בעדות. והכי הוה ליה לתנא למיתני: גול לו בית הוריש לבנו – אין מעיד בו', גול לו פרה והוריש כו'. והאי דקאמר "ולוקמה ביורשא" – לאו דוקא, אלא: ליתני יורש, ואגב שטפא דמקשי ליה לרב ששת, דמפרש ומוקי לה בגולן קאמר: ולוקמה ביורשא. ומיהו, ביורש לא מצי לאוקמה, דהא קתני מכר, אלא אם כן מתרין לה למיתני הוריש. הניחא למאן דאמר ב"הגולל בתרא" עלה דדך משנה: רשות יורש גולן לאו כרשות לוקח מגולן דמי. דאילו גבי לוקח – איכא יאוש ושינוי רשות וקני, דלוקח רשותא אחרייתא היא. ואילו יורש כרעה דאביו, וכברשות גולן מורישו דמי, ולא קניה ביאוש גזירה, דהא שנינו רשות ליכא גבי יורש, וכל דהכא דאיתא – דהרש בעין לגולל. ודך משנה דקתני: והניח לפניהם פטורין – מוקי לה החם כשאכלום, דלא היא גזילה קיימת, והלכך פטורין. והלכך לא מיתוקמא חך סיפא ביורש – דלא מצי למיתני: ומעיד לו גולל לירוש עליה, משום דהדרא ליה פרה וטלית לנגולל אם תעמוד ביד יורש, ונוגע בעדות הוא. כרשות לוקח – דקנייה יורש ואף על פי שגזילה קיימת. כדקתני: והניח לפניהם – פטורין, דמשמע אפילו גזילה קיימת. מאי איכא למימר – ליתני: גול והוריש, אמאי תני גול ומכר? בלא מכר נמי מתוקמא שפיר, כיון דבמית גולן מוקי לה רב ששת וקוד קשיא ליה לאביו – במאי דמוקי לה רב ששת בגול ומכר, והוצרך לפרש מפני שאחריותו עליו – מפני שאחריותו זכות יש למעיד עליו דאיך שהוא מעיד לו, דהיינו לוקח. ולא מצינו בגמרא שום "אחריותו עליו" מפורש כן עליו דלוקח, אלא עליו דמוכר, מפני שאחריותו של אידך עליו דמוכר. והכי הוה ליה למיתני: מכר לו בית מכר לו שדה – אין מעיד לו עליה, מפני שחזורת לו. מכר לו פרה מכר לו טלית – מעיד עליה, מפני שאינה חזורת לו! אלא בדרבין בר שמואל – אתא לאשמועינן רישא דרך ברייתא. ולא בגול ומכר מיירי, ואף על גב דריתא הכי כדלעיל, מיהו ברייתא לאו בהכי אייירי, אלא במכר בקרקע שלו שהייתה משועבדת לבעל חוב, ומכרה ללוקח זה, ואתא איניש מעלמא וקמערער, דלא יעיד לו המוכר ללוקח, מפני שאחריותו של בעל חוב עליו דמוכר לגבות מקרקע זה, והלכך ניתא ליה דתיקו ביד הלוקח, דהדר עלה בעל חוב ולא ליהוי מוכר "לוה רשע ולא ישלם". וכנגד לוקח לא ליהוי "לוה רשע" – שהרי לא באחריות מכר לו, והלכך אין מעיד, ונוגע בעדות הוא. אבל בסיפא, מכר לו פרה וטלית ללוקח, ואתא איניש מעלמא וקמערער – מעיד לו מוכר ללוקח עליה. ובגון שמכרה לו שלא באחריות, מפני שאין אחריותו דבעל חוב עליו דלוה המוכר לגבות מטלטלין ששעבד ומכר לאחרים, אפילו עשאן אפותיקי לבעל חוב ואחר

בכרן לאחרים, כדברא. ואיתשתב דלא נוגע בעדות הוא.

דוקא מכר דהוה ליה יאוש ושינוי רשות – פירש הקונטרס: ובגון שמכר ראובן ללוי שלא באחריות. ונראה דפירש כן, משום דאי באחריות – הוי שמעון נוגע בעדות, דאף על גב דהוי יאוש ושינוי רשות – מפיק לה שמעון מלוי, כיון דאין שום הפסד ללוי, שיחזור על ראובן, אבל בקרקע, דאיתא יאוש ושינוי רשות – הדרא ליה, כדפירש הקונטרס דאין מועיל יאוש בקרקע. וקשה לרבינו יצחק: דבירושלמי (דכלאי פק. שביעי) אמר דאוקי רשאי מועיל בקרקע, דאף על פי שאינה גגולה – מכל מקום מהני בה יאוש. וגבי עבד משמעון ב"השולח" (גיטין לט, ב) דמהני ביה יאוש, אף על גב דאיתקש לקרקע, ובשמעתין דסיקריקון (שם נח, ב) אמור רבינו יצחק דמוכח נמי כן. ונראה דמיייר שלא נתניאש, הוה מצי לפלוגי נמי בפרה וטלית בין לפני יאוש בין לאחר יאוש, אלא מילתא דשכיחא נקט, דבקרקע אין רגילין להתניאש כשישראל גולה, שאם לא יוכל להוציאה מידו משום דלא ציית דינא – יוציאנה מיד בנו. ונוקמה ביורש – ואם תאמר: והא יורש אין מעיד לו עליה, דהדרא ליה, כדאמר ב"הגולל בתרא" (בבא קמא קא, ב) דכל דבר המסויים, כגון פרה וטלית – חייבין להחזיר, מפני כבוד אביהם! ויש לומר: דהא אוקמנא בירש "הגולל קמא" (שם צד, ב) כשעשה תשובה לא הספיק להחזיר עד שמת, וזכא איירי בלא עשה תשובה. אלא בדרבין מעיד לו עליה, דא יוכל להעיד על פרה וטלית, ומילתא דשמואל איירי בכל ענין, ורבותא נקט אפילו שלא באחריות. עשה

בכרן לאחרים, כדברא. ואיתשתב דלא נוגע בעדות הוא.

עשה עבדו אפותיקי ומכרו כו' – אפילו אי סבר רבא דעבדי במקרקעי דמי, נקט אפותיקי לאשמועינן בין בשטר בין בעל פה. **שורו** אפותיקי ומכרו כו' – הא דלא חשיב מוכר בהדי הקדש דמפקיע מידי שעבוד – משום דהקדש מפקיע אפילו אקני ליה מטלטלין אגב מקרקעי, מה שאין כן במכר. **והוא** דכתב דלא באסמכתא –

מספקא לן אי במטלטלי אגב מקרקעי דוקא, או אפילו במקרקעי לחודיה. **בגון** שלקח ומכר לאלתר – הוה מצי למיפירי: אי הכי, אפילו בית ושרה נמי! אלא מגופה פריך. **דלא** הוה ליה ארעא מעולם – מכאן תשובה לאומרים דמה שנוגה לכתוב בהרשאות "ונתתי לו ארבע אמות בחצירי" אף על גב דלית ליה קרקע, משום דאין לך אדם שאין לו ארבע אמות בארץ ישראל, דקרקע אינה נגזלת. אי נמי, דאין לך אדם שאין לו ארבע אמות לקברו. דהכא משמע דאפשר שאין לו קרקע. וכן משמע בפרק שלישי דקדושין (ס, ב) "הרי את מקדשת לי על מנת שיש לי קרקע" – משמע דאפשר שאין לו. ודוחק להעמיד בגר, שאין לו חלק בארץ. ועוד: דאם כן לא יעשה אדם שני שטרי הקנאה, שהראשון קנה ארבע אמות! ונראה לרבינו תם, דהיינו טעמא: כיון שמודה שיש לו קרקע, וחוב הוא לו, שחור על ידי קרקע מקנה לחבירו, אפילו יש כמה עדים שמכחישים אותו – הרי הודאת בעל דין כמאה עדים, ולא חיישין למיחוי כשיקרא. כדאשכחנא (בבא בתרא קמט, א) גבי איסור גירא, דנפך אודותא מבי איסור, ואף על גב שזדיה איסור משקר. הקשה מורנו הרב רבי חזקיה: דמכל מקום נידוש הכא דלמא אקני ליה מטלטלין אגב קרקע, והודה שיש לו מקרקע אף על פי שלא היה לו מעולם! ונראה דכולי האי לא חיישין שמא שיקרו להודות. ונראה לו, דבזמן הזה שרופאין לכתוב "הקניתי לו ארבע אמות בחצירי" – אם כן מילתא דשכיחא היא. ואם כן, מכר לו פרה וטלית – אין מעיד לו עליה, אף על גב דאיכא עדים דלא היה ליה ארעא מעולם.

אי

בסתמא, דלא משתעבדא ליה, מאי מעמא? מוטללי **נינהו, ומוטללי לבעל חוב לא משתעבדי, ואף על גב דכתב ליה "מגלימא דעל פתפיה", הני מילי דאיתנהו בעיניהו, אבל ליתנהו בעיניהו – לא; אלא אפילו עשאו אפותיקי נמי לא, מאי מעמא? פדרבא, דאמר רבא: עשה עבדו אפותיקי ומכרו – בעל חוב גובה ממנו, שורו וחמורו אפותיקי ומכרו – אין בעל חוב גובה הימנו, מאי מעמא? האי אית ליה קלא, והא לית ליה קלא. – וליחוש דלמא אקני ליה מוטללי אגב מקרקעי. דאמר רבה: אי אקני ליה מוטללי אגב מקרקעי – קני מקרקעי קני מוטללי, ואמר רב חסדא: והוא דכתב ליה "דלא באסמכתא ודלא כמפוסא דשמי" –! הכא במאי עסקינן – בגון שלקח ומכר לאתרו. – וליחוש דילמא "דאיכנ" הוא! שפעט מינה: "דאיכנ", קנה ומכר, קנה והוריש – לא משתעבד? – לא צריכא, דקאמרי עדים: ידעין ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם. – והאמר רב פפא: אף על גב דאמור רבנן: המוכר שדה לחבירו שלא באחריות וכא בעל חוב ומכרה – אינו חוזר עליו, נמצאת שאינה שלו – חוזר עליו – הכא במאי עסקינן – במכיר ביה שהיא בת חמורו, ורב וביד אמר: אפילו נמצאת שאינה שלו – אינו חוזר עליו, דאמר ליה: להכי זבני לך שלא באחריות. גופא, אמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל: המוכר שדה לחבירו שלא באחריות – אין מעיד לו עליה, מפני שמעמידה בפני בעל חובו. היכי דמי?**

א

בסתמא – שלא ייחד לו פרה וטלית בפירוש, דלא משתעבדא ליה לבעל חוב דך פרה וטלית. **לא משתעבדי** – דלית להו קלא, ולא יזהרו לקוחות. דאי משתעבדי – אין לך אדם שלוקח עד מטלטלין מחבירו, דלמא טרפי להו מיניה. **אלא אפילו עשאו אפותיקי** – להך פרה וטלית, שיחזק לו לגבות חובו משם, אם לא יפרעו עד זמן פלוני. **אפותיקי** – "פה תהא קאי", עשה – ליה עבדו אפותיקי לבעל חובו, ומכרו אחרי כן הלזה לאיש אחר. **אית ליה קלא** – אפסידו לקוחות אנפשיהו. **והא לית ליה קלא** – פרה וטלית, ולא ידעו הלקוחות להזהר, והלכך מעיד לו עליה – דאין מעמידה בפני בעל חובו. ומקשינן: ואבתי בפרה וטלית אמאי מעיד? וניחוש דלמא אקני ליה האי מוכר מטלטלי אגב מקרקעי לבעל חובו, להשתעבד לו לגבות חובו מזה אם לא יפרעו בזמנו, וחזר ומכרם. וכי מעיד ללוקח שחן שלו – נוגע בעדות הוא, מפני שמעמיד בפני בעל חובו והכי אשכחנא דכדאי גזונא משתעבדי מטלטלי לבעל חוב, דאמר רבה כו', וגבי מטלטלי מן הלקוחות. דנכסים שאין להם אחריות בגון מטלטלין, נקנין עם נכסים שיש להן אחריות לענין מתנה בכסף בשטר ובחוקה, והוא הדין לענין שעבוד, דמינו דחילי שעבוד אמקרקעי – חילי נמי אמטלטלי. אבל אקני ליה מטלטלי גרידי בסודר, להשתעבד לו, לכשיגיע זמנו אם לא יפרעו יגבה מהם – לא קני, ואפילו בלשון מתנה. דכל "דאי" – לא קני, דאסמכתא היא, ואסמכתא לא קניא. בפרק "איהו נשך" (בבא מציעא טו, א). **ואמר רב חסדא והוא דכתב ליה** – בשטר השעבוד, דלגמרי משעבד להו למטלטלי בהדי מקרקעי. **דלא באסמכתא כו'** – דכיון דאין זו מכירה גמורה, ולא מתנה ולא משכון, אלא שעבוד בעלמא, דמי לאסמכתא, דקאמר ליה: אם לא אפרע לך לזמן פלוני תגבה מכאן – הלכך צריך לכתוב בו לאלומי שטריה: "דלא באסמכתא", דאסמכתא לא קניא. **טופסי דשפרי** – הוא שטר העשוי להתקין ממנו שטרות, ולא נכתב לגבות בו, ואין בו משם. **הכא במאי עסקינן** – דמצי מעיד – בגון שקנה דך פרה וטלית ומיד מכרה בפנינו, דודאי לא ליה ביתים ולא שעבודי למלוה. וניחוש דלמא **דאיכנ אמר ליה** – כלומר, אבתי איכא למיחש דאקני ליה להך פרה וטלית למלוה אגב מקרקעי, והיכי דמי? בגון דמקמי הכי, כשלוה, כתב למלוה בשטר "משעבדנא לך אגב מקרקעי כל נכסי דקנאי ודעתיד אנא למקני", וכשלקח הפרה והטלית אחרי כן – נשתעבדו לו מיד. ואבתי, אמאי מעיד? אלא מולא חיישת להכי איכא למשמע דמי שכותב כן "דאיכנ" – האומר לחבירו "נכסים שאני עתיד לקנות אני מוכר לך או משעבד לך" – ואחר כן קנה ומכר לאחרים, או כתב לו "דאיכנ" והוא קנה אחרי כן ומת והוריש לבניו – לא משתעבד להאי שכתב לו, דאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לידו אף על פי שעתיד לבא. ובעיא היא לקמן בפרק "מי שמת" ולא איפשטיא, ומשמע מהכא דלא משתעבד. **לא צריכא** – הא דקאמרי מעיד, ולא חיישין לדלמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי – בגון דקאמרי עדים ידענא ביה כו', והלכך לא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי, שהרי לא היו לו מקרקעי. והלכך מעיד, דכיון שמכר לו דך פרה וטלית בלא אחריות, וגם אין מעמידה בפני בעל חובו – לאו נוגע בעדותו הוא כלל. והשתא מתוקמא אפילו בלא לקח ומכר לאלתר. והא דלא קאמר "אלא, לא צריכא" – משום דאמורא לא תירץ הכי לעיל, אלא סתם הגמרא תירץ כן, וושיטה זו נוהגת ברוב המקומות. ופירש רבינו חננאל: ידעין ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם צריכי לאסודרי הכי; זה האיש לא נתפרש ממנו מעודו ועד היום, וברי לנו במה שקנה, וכי לא קנה קרקע מעולם לא במתנה ולא בקניה. בגון הא דגרסינן ב"האשה רבה" ביבמות (פח, א): נשאת ואחר כך בא בעלה – תצא מזה ומוזה. אמר רב: לא שנו אלא שנשאת כו' ומסקינן בה: לא צריכא דאתו תרי ואמרי: אנן חוינן בהדיה מכי נפך ועד השתא, ואתן לא ידעיתן ליה כו'. **נמצאת שאינה שלו** – שהעידו עדים שגולה המוכר ומכרה לו, ובא בעל השדה ונטלה ממנו – חזר לוקח על המוכר, ולא היא מכירה כלל. דבשלמא היכא דטרפה בעל חוב – היא מכירה, עדים שזכין ארעא ליומיה בשביל פירות יום אחד, כדאמרינן בבבא מציעא (ד, א). ופירות שאכל שלו חן, כדאמר שמואל בפרק "שנים אחוזין בשלית" (שם טו, ב) בעל חוב גובה את השבח, שבח – אף, פירי – לא. אבל לוקח מגולן אמר ההם (יד, ב): המוכר שדה לחבירו ומצאת שאינה שלו – אמר שמואל: מעות יש לו, שבח אין לו ללוקח, אלא הדרא ארעא והדרי פירי וכל השבח. והלכך כיון דלא מרויח מידי – לאו מכר הוא כלל. והכא נמי גבי פרה וטלית, אמאי מעיד? הא איכא למימר דנוגע בעדותו הוא, דניחא ליה למוכר התיקן ביד לוקח. דאי מפיק ליה מיניה מערער, בעדים שמעדין שהיא של מערער – הרי נמצא שאינה שלו של מוכר, אלא גולה מהאי מערער ומכרה לוה. ויחזור לוקח עליו דמוכר, ואף על גב דשלא באחריות מכר! **ומשני: במכיר בה** – הלוקח, ומודה בפני עדים שהפרה זו בת פרתו של מוכר היא, ולא גולה מעולם, וכן הטלית נארג בביתו. והודאת בעל דין כמאה עדים דמי. ואידך מערער בעי לאפוקה מיניה בעדי שקרים, או טועים בין בהמת המערער לבהמת המוכר. והשתא לא הדר לוקח עליה דמוכר, כיון דמודה דשלו היתה, והלכך מעיד לו מוכר לפסול עריו של מערער, דלאו נוגע בעדותו הוא. והא דנקט חמורו ולא בת פרתו – משום דלקמן אמרינן הכי. **ורב וביד אמר** – אף על גב דאינו מכיר בה שהיא בת חמורו – מעיד לו עליה, דאפילו ודאי גולה – אינו חוזר עליו, דאמר ליה: להכי זבני לך כו'.

בבא בתרא דף מד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון ט"ז תשרי) קיט

1 **בְּתַמָּא** – אין צריך לומר באופן שהמוכר הלוח לו סתם דהיינו שלא ייחד
2 לו את הפרה או הטלית בפירוש לגבות מהם, שבזה ודאי הדין שאם מכרם
3 לאחר **דְּלֵא מִשְׁתַּעְבְּדֵי לֵיהּ** – שאינם משתעבדים לבעל חוב, ואינו יכול
4 לגבות מהם את חובו, **מֵאִי טַעְמָא**, משום ש**מְטַלְטְלִי נִיגְהוּ וּמְטַלְטְלִי לְבַעַל**
5 **חוב לא מִשְׁתַּעְבְּדִי** – ומטלטלים אינם משתעבדים לבעל חוב, **וְאִם עַל גַּב**
6 **דְּכַתְבֵּי לֵיהּ מְלִימָא דְּעַל בְּתַפְּחֵי** – שכתב לו שיוכל לגבות את חובו אפילו
7 מבגדיו שעליו, **הֲנִי מִלִּי דְּאִיתְּנָהוּ בְּעִנְיָהוּ** – שהם נמצאים בעינים לפנינו
8 ברשות הלוח, **אֲבָל לִיתְּנָהוּ בְּעִנְיָהוּ** – אם אינם לפנינו ברשותו, כגון
9 שמכרם לאחר, **לֹא** – אינו יכול לגבות חובו מהם.
10 **אֵלָא אֲפִילוּ בִּאֲפּוֹן שַׁעֲשָׂא אֲפּוֹתִיקִי** – שהלוח כתב למלוה אם לא אפרע
11 לך חובך עד זמן פלוני הרי פרה או טלית אלו לפניך לגבות חובך מהם, **נָמִי**
12 **לֹא** – גם אינם משתעבדים לבעל חוב ואינו יכול לגבות את חובו מהם אם
13 מכרם הלוח לאחר. מבארת הגמרא: **מֵאִי טַעְמָא, בְּדִרְבָּא, דְּאָמַר רַבָּא**,
14 **לֹדֵה שַׁעֲשָׂה עֲבָדוֹ אֲפּוֹתִיקִי** – שיחד את עבדו לבעל חובו לגבות ממנו,
15 **וְאַחַר כֵּךְ מְכָרוֹ** – מכר את העבד לאחר, **בְּעַל חוב גִּזְבָּה מִמֶּנּוּ**, אבל לזה
16 שעשה את שורו וְחִמּוּרוֹ אֲפּוֹתִיקִי, וּמְכָרוֹ, **אֵין בְּעַל חוב גִּזְבָּה הִימְנוּ**.
17 **מֵאִי טַעְמָא** – מהו החילוק בין עבדו לשורו וחמורו, מפני שהא' אית' לִיה
18 **קָלָא וְהָא לִית לִיה קָלָא** – כשמיחד את עבדו שבעל חובו יגבה אותו
19 בחובו, יש לזה קול ופרסום, והיה על הלוקחות לידע על כך ולהיזהר,
20 וכשקנו את העבד הם אלו שהפסידו לעצמם, אבל כשמיחד שור וחמור
21 לבעל חובו אין לזה קול, ולא היה על הלוקחות לדעת מזה שיוכלו להיחזק
22 ולא לקנות אותם, ולכן אינו גובה מהם. ועל כן גם במקרה שבברייתא כיון
23 שהפרה והטלית לא משועבדים לבעל חוב והוא לא יוכל להוציאם
24 מהלוקח, רשאי המוכר להעיד לטובת הלוקח, כיון שאין לו שום רוח
25 בעדותו ונמצא שאינו נוגע בדבר.
26 הגמרא מקשה מדוע בפרה וטלית יכול להעיד עליה. מקשה הגמרא: עדיין
27 אינו מוכן מדוע בפרה וטלית יכול המוכר להעיד עליהם, אמנם מטלטלים
28 אינם משתעבדים לבעל חוב, אולם **וְלִיחֻשׁ דְּלִימָא אֲקֵי לִיה מְטַלְטְלִי אֲנֵב**
29 **מְקַרְקֵי** – נחשוש שמא הקנה המוכר לבעל חובו את המטלטלים אגב
30 קרקעות שיהיו משועבדים לו כדי שיוכל לגבות את חובו מהם, שכן מצינו
31 שמועיל לשעבד משטלטלים באופן זה, **דְּאָמַר רַבָּה, אִי אֲקֵי לִיה מְטַלְטְלִי**
32 **אֲנֵב מְקַרְקֵי** – אם הקנה לבעל חובו מטלטלים אגב קרקע שיהיו
33 משועבדים לו לגבות חובו מהם, **קֵינִי מְקַרְקֵי קֵינִי מְטַלְטְלִי** – כיון
34 שנשתעבד לו הקרקע נשתעבדו לו גם המטלטלים אגב, **וְאָמַר רַב הִסְדָּא,**
35 **וְהוּא** – אימתי מועיל דבר זה, באופן **דְּכַתְבֵּי לֵיהּ בִּשְׁטַר**, שמשעבד לו את
36 המטלטלים אגב הקרקע **דְּלֵא בְּאִסְמִכְתָּא** – לא כאסמכתא בעלמא אלא
37 הוא שיעבד גמור, **וְדִלָּא בְּמִוּפְסָא דְּשִׁטְרִי** – ואין שטר זה כשטר העשוי
38 לדוגמא ולהעתקה בעלמא ולא כדי לגבות בו, אלא השטר נכתב לשם
39 שיעבוד גמור.
40 ומכיון שאף מטלטלים באופן שהלוח שיעבד אותם אגב קרקע הרי הם
41 משתעבדים לבעל חוב, והוא יכול לגבות מהם אפילו אם הלוח מכרם
42 לאחר, אם כן יש לחוש שהמוכר שיעבד את הפרה או הטלית לבעל חובו
43 אגב קרקע, ונמצא שיש למוכר תועלת שהפרה או הטלית ישארו ביד
44 הלוקח כדי שיגבה בעל חובו מהם, ואם כן מדוע הוא מעיד לו עליהם הרי
45 הוא נוגע בדבר.
46 מתרצת הגמרא: **הָכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ, בְּגוֹן שְׁלֹקָה וּמְכָר לְאִלְתֵּר** – שמיד
47 שקנה את הפרה או הטלית מכרה בפנינו לאחר, ולכן יכול להעיד לו עליה,
48 שודאי לא לזה בינתיהם ולא שעבדה למלוה בחובו.
49 מקשה הגמרא: **וְלִיחֻשׁ דְּלִימָא דְּאִיקֵּי הוּא** – עדיין שייך לחשוש שמא
50 בהלוואה שלוח המוכר לפני שקנה את הפרה או הטלית שיעבד למלוה
51 אגב קרקע את כל נכסיו שיש לו ושעתיד לקנות מאותו היום ואילך, ונמצא
52 שמיד שקנה את הפרה או הטלית נשתעבדו למלוה בחובו, ואם כן מדוע
53 יכול המוכר להעיד ללוקח עליהם, הרי הוא נוגע בדבר שהפרה או הטלית
54 ישארו ביד הלוקח כדי שיגבה בעל חובו מהם. ומכך שכתוב בברייתא

55 שמעיד לו המוכר, **שְׁמַעְתָּ מִינָּה** – יש לך לפשוט מכאן שאף באופן שכתב
56 לו הלוח בשטר **דְּאִיקֵּי** – שמשעבד לו גם את נכסיו שעתיד לקנות, אם קָנָה
57 הלוח נכסים וּמְכָר, או שָׁקָנָה נכסים ומת וְהוֹרִישׁ לבניו, הרי זה **לֹא**
58 **מִשְׁתַּעְבְּד לבעל חובו**.
59 הגמרא חוזרת בה מהתירוץ של 'לקח ומכר לאלתר', ומעמידה את
60 הברייתא באופן אחר. מתרצת הגמרא: **לֹא צְרִיכָא** אלא באופן **דְּקָאֲמַרִי**
61 **עֲדִים יִדְעִינוּ בִּיה בְּהֵאִי דְּלֵא הֵנָּה לִיה אֲרַעָא מְעוֹלָם** – שמעידים העדים
62 שלמוכר מעולם לא היה קרקע, וממילא לא שייך ששיעבד לבעל חובו
63 מטלטלים אגב קרקע כלל, ולכן יכול המוכר להעיד ללוקח על הפרה או
64 הטלית נגד מי שמערער לומר ששלו היא, כיון שאינו נוגע בדבר, שהרי
65 מכרה לו שלא באחריות וגם אינה מעמידה בפני בעל חובו, שהרי
66 מטלטלים לא משתעבדים לבעל חוב.
67 הגמרא מקשה שעדיין נחשב המוכר נוגע בדבר משום שאם יקח המערער
68 את הטלית יחזור עליו הלוקח. מקשה הגמרא: **וְהָאֲמַר רַב פִּסְסָא, אִם עַל גַּב**
69 **דְּאָמַר רַבָּנִי שְׁתַּמּוּכְר שְׂדֵה לְחִבְרִי שְׁלֵא בְּאַחֲרִיּוּת וְכָא בְּעַל חוב וּמִרְפָּה**
70 **– וגבה את השדה בחובו, אִינוּ חוֹזֵר עָלָיו** – אינו יכול הלוקח לבוא אל
71 המוכר ולתבעו על זה, אך אם **נִמְצְאָת שְׂאִינָה שְׁלֹ –** שאין השדה של
72 המוכר, כגון שהגיעו עדים שגולה המוכר ואין זו השדה שלו, **חוֹזֵר עָלָיו**
73 הלוקח ותובעו למוכר על אף שמכר לו את השדה בלא אחריות, כיון שרק
74 באופן שגבה בעל חוב את השדה שייך לומר שאין זה מקח טעות, משום
75 ששייך שיקנה אדם קרקע ליום אחד כדי לאכול את פירותיה, וכשבעל חוב
76 גובה קרקע מלוקח הדין הוא שהפירות של הלוקח ואין הבעל חוב מוציאם
77 מידו, ולכן אין המכירה מתבטלת, אך כשנמצא שאין הקרקע של המוכר
78 אלא היא היתה גזולה בידו, הדין הוא שבעל השדה מוציא מיד הלוקח את
79 השדה עם השבח והפירות, ולכן כיון שאינו מרויח מאומה בקניית השדה
80 מתבטלת המכירה והלוקח מוציא מיד המוכר את דמי השדה.
81 ואם כן גם במכר לו פרה או טלית ובא מערער וטוען שהיא שלו, עדיין
82 המוכר נוגע בעדות, שהרי אם הפרה תעבור למערער שטוען שהיא שלו,
83 נמצא שהיא היתה גזולה ביד המוכר, והדין הוא שהלוקח חוזר ותובע את
84 המעות מיד המוכר אף על פי שקנאה שלא באחריות, ואם כן איך אמרה
85 הברייתא שמעיד לו עליה.
86 מתרצת הגמרא: **הָכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ, בְּמִכְרִי בֵּה שְׂהִיא בֵּת חִמּוּרוֹ –**
87 **שהלוקח הכיר בפרה שהיא בת פרתו של המוכר והודה כן בפני עדים שהיא**
88 **שלו ולא גולה מעולם, וכן הודה שמכיר בטלית שהיא של המוכר, ובמקרה**
89 **זה אף שיביא המערער עדי שקר ויוציא את הפרה מהלוקח בטענה שהיא**
90 **שלו, לא יוכל הלוקח לחזור ולתבוע את המוכר, שהרי כבר הודה שהיא**
91 **שלו, והודאת בעל דין מועילה כמאה עדים.** וכיון שהלוקח לא יוכל לתבוע
92 את המוכר, נמצא שהמוכר אינו נוגע בעדות, ולכן מעיד לו עליה.
93 רב זביד חולק על רב פפא. תירוץ נוסף: **וְרַב זְבִיד אָמַר, אִם שֶׁאֵין הַלּוֹקַח**
94 **מכיר בפרה שהיא של המוכר מכל מקום יכול להעיד המוכר ללוקח נגד**
95 **המערער ואינו נחשב נוגע בדבר, משום שהדין הוא שהמוכר שדה לחבירו**
96 **שלא באחריות אֲפִילוּ שֶׁלִּבְסוּף נִמְצְאָת שְׂאִינָה שְׁלֹ, אִינוּ חוֹזֵר עָלָיו –** אינו
97 יכול הלוקח לחזור אל המוכר ולתבעו, כיון **דְּאָמַר לִיה הַמּוֹכֵר לְחִבְרִי וְכִינִי**
98 **לֶךְ שְׁלֵא בְּאַחֲרִיּוּת –** לכך מכרתי לך שלא באחריות כדי שלא יהיה לך
99 לאחר המכירה שום טענה כלל.
100 הגמרא חוזרת לדון בדברי שמואל: **נִפְסָא –** נשוב לעצם דברי שמואל ונבאר
101 אותם, **אָמַר רַבִּין בְּרַ שְׁמוּאֵל מְשַׁמִּיָּה דְּשְׁמוּאֵל, הַמּוֹכֵר שְׂדֵה לְחִבְרִי**
102 **שְׁלֵא בְּאַחֲרִיּוּת, ובא מערער וטוען שהשדה שלו, אִין מַעֲיֵד לוֹ עָלֶיהָ –** אין
103 רשאי המוכר להצטרף עם עוד עד אחד ולהעיד שהשדה של הקונה, **מִכְּפִי**
104 **שְׁמַעְתָּ מִינָּה בְּעַל חוב –** שעל ידי שמעיד ללוקח הרי הוא מעמיד את
105 השדה לבעל חובו לגבות את חובו מכאן, ונמצא שהוא נוגע בדבר.
106 הגמרא מבררת כיצד מדובר. שואלת הגמרא: **הֲכִי דְּמִי –** במה המדובר
107 כאן,

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן – אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך – הלכות שבת

1 וַיֵּשׁ מְכוּנִים לַעֲשׂוֹת ב' פְּתִילוֹת בְּנֵר זֶה אֶחָד פֶּגֶגֶר זָכוֹר וְאֶחָד פֶּגֶגֶר שְׁמוֹר וּבְנֵרוֹת שֶׁל שְׁעוֹה אוֹ שֶׁל חֶלֶב וְכִיּוֹצֵא
2 בָּהֶן¹⁷ מְדֻלֵּקִין ב' נְרוֹת¹⁸ וְיִכְלִין גַּם בְּן לְהוֹסִיף וְלְהַדְלִיק ג' אוֹ ד' בִּי יִכְלִין לְהוֹסִיף עַל דְּבָר הַמְּכוּנִין פֶּגֶגֶר דְּבָר
3 אַחֵר רַק שְׁלֹא יִפְחוֹת¹⁹ וְלִכְנֵן אִשָּׁה שֶׁשָּׂכְחָה פֶּעַם אַחַת לְהַדְלִיק נֹהֲגִין שֶׁמְדַלֶּקֶת כָּל יְמֵיהָ ג' וְאִם שָׂכְחָה כָּמָה
4 פֶּעַמִּים מוֹסֶפֶת בְּכָל פֶּעַם כְּדִי שִׁיְהִיָּה לָהּ הַכֹּר וְזֶכְרוֹן שֶׁתִּהְיֶה זֵהִירָה מִכָּאֵן וְלִהְיֶה בְּכָבוֹד שֶׁבֶת וְלֹא תֵבֵא לִידֵי
5 שְׂכָחָה²⁰ אֲבָל אִם נִאֲנָסָה וְלֹא הִדְלִיקָה כְּגוֹן שֶׁהִיְתָה בְּבֵית הָאֲסוּרִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן²¹ אֵינָה צְרִיכָה לְהוֹסִיף פֶּגֶגֶר זֶה

הלכותא רבנא

מו] שְׁעוֹה אוֹ שֶׁל חֶלֶב וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן – היינו כל דבר קשה
שכורכים אותו סביב הפתילה – בדוגמת נרות של ימינו,
וקשה מאוד להכניס בו ב' פתילות נפרדות (שלא כבנרות
של שמן שהיו ביניהם)¹⁷.
מו] מדליקין ב' נרות – מנהגו שאשה נשואה מדליקה ב'
נרות, וכשנולדו ילדים מוסיפה נר אחד כנגד כל ילד –
להאיר מזלם של כל אחד ואחד (לדוגמא: אשה עם ב'
בנים מדליקה ד' נרות)¹⁸, אבל ילדות ונערות שאינן
נשואות מדליקות נר אחד בלבד¹⁹.
יו] מדליקין ב' נרות – הדלקת ב' פתילות או ב' נרות אינה
חייב מעיקר הדין, ואינה אלא על השלחן שאוכלים עליו,
ולא בשאר החדרים בהם מדליקים שלא יכשל בעץ ואבן²⁰.

צינונים והוספות

17) כדלהלן סימן רסד סעיף יא, אמנם אפשר וטוב לכוון ב'
נרות שְׁעוֹה ביחד כמבואר בסוף הסעיף.
18) בשו"ת ציץ אליעזר ח"ג סכ"ו הביא לעשות היכר לב'
הנרות הראשונים שהם גם כנגד זכור ושמור, ולהדליקם
בפמות נפרדים משאר הנרות.
19) ממכתב כ"ק אדמו"ר כ"ח מרחשון תשל"ה (נדפס בלקוטי
שיחות ח"א עמוד 289): בנוגע למה שהצעתי להדליק רק נר
אחד עד הנשואין . . . הנה מה שעמד נגדי – הוא זה שראיתי
כו"כ אמהות שבשמען ההצעה שגם בנותיהן תדלקנה הנרות
ראו בזה פגיעה בכבודן ובמרות שלהן על הבנות וביותר חששתי
שגם אצל הבנות יתעורר רגש זה ויתבטא בפועל כו'.
וגבר החשש כאשר רב א' בקהלה שחלק חשוב ממנה שומרי
תומ"צ ענה בפירוש שחושש להנהיג זה בקהלתו – כיון שעלול
לגרום שהבנות הגרות מחוץ לביתן – מאיזה סיבה שתהי' גם
לשויו"ט לא תבאנה לביתן כיון שתוכלנה להדה"נ בעצמן
בדירתן שבפ"ע, והתוצאות שאפ"ל מזה מובנות.
ועוד נתוסף בזה חשש – שלא רציתי להזכירו בפומבי, והוא:
ישנן כמה נשים האומרות ד(הדלקת) ב' נרות הם כנגד האשה
ובעלה (ולהעיר דע"פ קבלה (זו"ח תיקונים קכ, א. ובכ"מ)
שמור וזכור – דע"פ נגלה כנגדן מדליקין ב' הפתילות או נרות
– הם בדוגמת אשה ובעלה) – וכשנולדו ילדים מוסיפות נר א'
כנגד כאו"א – להאיר מזלם של כאו"א מכהנ"ל,
ובטח ידוע לכת"ר "ההפקרות" (בל' נקי') השוררת בהקעמפוס
של כמה מהקאלעדז בעניני אישות וכו' – ולאח"ז היש להציע
לנערה הדרה שם להדליק ב' נרות? ! ובמילא – לא פלוג בכל
מקום ומצב ביר"ש, כמובן.
ועוד ועיקר: מבאר אדמוה"ז בשו"ע שלו סרס"ג קו"א סק"ה

יח] רק שלא יפחות – גם נשים הנמצאות מחוץ לביתם
מדליקות מספר הנרות שהורגלו בו²¹.
יט] ולא תבא לידי שכחה – ואם לא שכחה לגמרי
מלהדליק אלא שחיסרה נר אחד ממה שהיתה רגילה; יש
אומרים שצריכה להוסיף, ויש שכתבו שכיון שהוא מנהג
בלבד – אין צריכה להוסיף, ויש שהכריעו שתוסיף רק
בשבוע הבא, ויותר מכך אינה צריכה להוסיף²², ולכן גם
בת ששכחה להדליק – אינה צריכה להוסיף, משום
דהדלקתה היא מנהג בלבד – ואינה חובה.
כ] ולא תבא לידי שכחה – והוא הדין בשכחה להדליק נר
של יום-טוב, או של יום-טוב שני²³.
כא] בבית האסורים וכיוצא בזה – והוא הדין כשלא

דמבואר להדיא מלשון המשנה וכו' ("הנר" – ל' יחיד) דבנר א'
סגי לכב"ב, אלא שיש מכוונים ב' כנגד זכור"ש – היינו שאין זה
חלק או אפילו פרט דהמצוה וקיומה, כ"א אך ורק כוונה וכוונה
נוספת. והמובא מהראב"י סקצ"ט שאין להדליק פחות משני
נרות – כנראה יחידאה הוא. ולהעיר ממש"כ במשנ"ב (סרס"ג
סק"ו) דנראה שטוב יותר נר א' יפה ולא ב' גרועין.
ועפכנה"ל – הצעתי בדוקא רק נר א'.
20) קונטרס אחרון סק"א (הובא לעיל) וסק"ה.
21) אלא אם כן בשעת הדחק ממש כגון בבית רפואה שאוסרים
עליה להדליק יותר משניים, ויש שנהגו להקל ראה בספר פני
שבת עמוד קיב, ובספר שמירת שבת כהלכתה פרק מג ס"ג כתב
שאשה הנוהגת להדליק מספר מסוים של נרות אינה רשאית
לפחות, ובשעת הדחק תעשה התרת נדרים בפני ג'. וגם אשה
הנוהגת להדליק דווקא נרות גדולים – אל תשנה ממנהגה
להדליק קטנים מהם בלא התרה.
22) ז"ל הביאור הלכה ד"ה ששכחה: עיין בפרי מגדים (א"א
סק"ג) דה"ה אם לא שכחה לגמרי רק שחסרה נר אחד ממה
שהיתה רגילה מתחלה, ולא נהירא דכל זה הוא מנהג והבו דלא
לוסיף עלה, ע"כ. ובקובץ מבית לוי הביא בשם שבט הלוי
שבכגון דא תוסיף רק בשבוע הקרוב (הובא בס' מבואר ועד
צאתו ע' קלא הערה קלב), ולגבי בת ששכחה להדליק ראה
בקיצור נשי"ק עמוד לב הערה 1 שמוסיף לזה הטעם שבבת
מקפידים שלא תדליק יותר מנר אחד כדי שלא תהיה פגיעה
בכבוד האם. וראה בשו"ת שבט הלוי ח"ה סל"ג אם הדליקה
בחסמל ולא בנרות – האם הוא בגדר שכחה.
23) שו"ת משנה הלכות ח"ז סימן לה: עכ"פ לדידן נראה
לפענ"ד פשוט כיון דיו"ט נמי בכלל שבת הוא והו"ל נר של

- 1 וַיֵּשׁ נִוְהֶגִין לְהַדְלִיק לְעוֹלָם ז' גֵּרוֹת וַיֵּשׁ נִוְהֶגִים לְהַדְלִיק עֲשָׂרָה מִטַּעַם הַיָּדוּעַ לָהֶם^{כב}.
- 2 וְנִוְהֶגִין לְהַדְלִיק בְּבֵית הַכְּנֶסֶת ב' גֵּרוֹת שֶׁל שְׁעוֹת פְּרוּכִים^{כג} לְזִכּוֹר וְשִׁמּוֹר בְּדַבּוּר אֶחָד נֶאֱמָרוּ וְאֵף בְּבֵיתוֹ
- 3 טוֹב לַעֲשׂוֹת בֶּן לְפִי טַעַם זֶה וְגַם בְּדִי לְהַרְבוֹת הָאוֹרָה לְהִידוּר מִצְוָה^{כד} וְעַל גֵּרוֹת שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת אֵין מְבָרְכִין
- 4 מִטַּעַם שִׁיתְבָּאֵר^{כה}:

חלק ב' סימן רסג, מי ומי המדליקין ואם טענו ביום המעונן סוף סעיף א

הלכתא רבא

הדליקה מחמת עוני – שלא היה לה כסף לקנות²⁴, וכן הוא באשה 'בעלת-תשובה' שלא הדליקה פעמים רבות – שדינה כאנוסה²⁵.
כב מִטַּעַם הַיָּדוּעַ לָהֶם – יש שכתבו ז' גרות כדוגמת המנורה שבבית המקדש²⁶, ויש שכתבו שהוא כנגד ז' העולים לספר תורה, וגם כנגד ספירת המלכות²⁷, ויש

ציונים והוספות

מצוה כמבואר בא"ח סי' תקי"ד ומברכין עליהם ודאי בכלל הוא ואין נפ"מ בין יו"ט ראשון ליו"ט שני, לפענ"ד ואולי אדרבה כדי דלא אתי זלזולית יותר חמור, וכן הוא בשו"ת אז נדברו ח"ג ס"ה, אמנם בשו"ת קנין תורה בהלכה (סימן פז) כתב שכיון שאינו שכיח שתשכח להדליק הנר ביום-טוב שהרי תוכל להזכר במשך הסעודה – ולהדליק, ולכן לא גזרו בו רבנן.
 (24) כף החיים ס"י, ובאליה רבה (סק"ט) כתב שאשה עניה ששכחה להדליק אינה צריכה להוסיף נר נוסף, ודי בכך שתדליק נרות יותר גדולים, או תוסיף מעט שמן.
 (25) שמירת שבת כהלכתה פרק מג הערה לו.
 (26) מג"א סק"ב בשם השל"ה: ושמעתי מדקדקים עפ"י סוד שבע נרות, ונכון הוא, כי הוא אל מול פני המנורה.
 (27) כף החיים ס"ט, וסל"ד, וכתב שם עוד שביום הכפורים מדליק ו', וביו"ט ה' וכו' הכל כנגד מנין העולים לתורה, ובבני יששכר מאמר השבתות מאמר ג' אות ח' שהמדקדקים מדליקים ל"ו נרות כנגד ל"ו שעות ששמש אור הגנוז לאדה"ר קודם שנגנז.
 ומנהגים אלו הם רק בנר שאוכל אצלו שהוא עיקר המצוה, אבל בשאר הנרות שמדליק בכל חדר וחדר משום שלום בית, אין מנהג להוסיף בנרות ואפילו לא ב' נרות (ע"פ קו"א סק"א, קיצור הלכות משו"ע אדה"ז הערה 9).

(28) באר היטב סק"ב: ונוהגין להדליק ז' נרות כנגד ז' ימי השבוע, וכן כתב האר"י ז"ל.
 (29) מג"א סק"ב בשם השל"ה, וכן הוא במשנ"ב סק"ו, ומוסיף: ואין צריכין להיות כולן על השלחן.
 (30) מה שהובא לבאר בקובץ אהלי שם ח"ה עמוד קצג שהכוונה שכל נר כרוך לעצמו, אינו, דהרי רבינו ממשיך 'להרבות האורה' והוא רק בנרות הכרוכים ביחד, ועוד ועיקר שתולה הדברים בדברי המג"א בסימן רמג, בשעה שהמג"א עצמו פירש דבריו בסימן תרע"א סק"ד וכתב שהכוונה לב' נרות הכרוכים יחד, וכן הוא בב"ח מקור הדברים.
 (31) כדלהלן סעיף יא, וממילא טעם כריכת הנרות – לזכור על שמור וזכור בדבור אחד בלבד. (להעיר שלא מצינו שנהגו כן בבית רבותינו נשיאנו, ובקצות השלחן סימן עד בבדה"ש סק"ג שכתב על מנהג זה: ובא"י לא נהגו זה לפי שמדליקין בשמן זית, אבל יש עושים הפתילות (הנק' מעצצס) ארוכות וכופלין אותן ומעמידין אותן בתוך הנר וכיון שהיא פתילה א' כפולה לשנים הוי ג"כ זכור ושמור בדבור אחד נאמרו).
 (32) להלן סעיף יא: אבל אינה יכולה להדליק ולברך על נרות המיוחדים לבית הכנסת שדרך להדליקן שם בכל שבת אפילו אם תרצה להשתמש צרכי אכילה לאורן לפי שנרות הללו אינן עשויים להאיר ולהשתמש לאורן אלא לכבוד בלבד.

שולחן ערוך – הלכות תפלה

ח אין להוסיף על תואריו של הקדוש ברוך הוא יותר מהאל הגדול הגבור והנורא לפי שכשאומר יותר מהם ומסיים נראה כאלו סיים כל שבחיו ומי יוכל להשמיע כל תהלתו וגם אלו השלשה כינויים אם לא שכתבן משה בתורה ובאו אנשי כנסת הגדולה ותיקנום בתפלה לא היינו אומרים אותם לפיכך אין לשנות ממטבע שטבעו חכמים.
 במה דברים אמורים בתפלת י"ח אבל בתחנונים או בקשות ושבחים שאדם אומר מעצמו יכול להרבות בתוארים כמו שירצה מפני שכשהוא מתחנן בינו לבין עצמו ואומר תוארים נראה שאינו אומרם אלא לפי שאלו התוארים צריכים לבקשתו מה שאין כן בתפלת י"ח שבזאת הברכה הראשונה לא באו בכאן התוארים אלא כדי להזכיר שבחו של מקום בלבד שהרי עדיין אין אנו שואלין שום צורך מאתו.

ויש אוסרין בכל ענין לפי שכל השלימות שהם אצלינו אין אצלו יתברך ממינם דבר אלא כולם חסרונות בחוק יתברך והוא משל למלך שהיה לו אלף אלפים דגרי זהב ומקלסין אותו בשל כסף שגנאי הוא לו (שכל השבחים והכינויים לא יחסו לו יתברך על צד החיוב כי שמו מרומם על כל ברכה ותהלה אלא על דרך שלילה לשלול הפכם משמו יתברך כנודע להיודעים ענין אחדותו יתברך הפשוט בתכלית הפשיות).
 והעיקר כסברא הראשונה ולכן נהגו לומר תחינות ענינ[ו] המסודרים בא"ב וכל אות תואר ושבח בפני עצמו וכן הרבה תפלות דומות לזו ואעפ"כ נכון למי שירצה להאריך בשבחי המקום שיאמר אותן בקריאת פסוקים לצאת לדברי הכל:
 ה האומר בתחנוניו מי שריחם על קן צפור ירחם עלינו משתיקין אותו שאין מצות המקום רחמנות אלא גזירות על

1 עמו להודיע שהם עבדיו ושומרי מצותיו וגזירת חוקותיו אף
2 בדברים שיש לשטן ולאומות העולם להשיב עליהם ולומר מה
3 צורך במצוה זו.
4 וכן האומר על הטוב שאתה עושה לנו יזכר שמך משתיקין אותו
5 שחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה כמו
6 שיתבאר בסי' ר"ל:

חלק א סימן קיג, דיני הכריעות ב"ח ברכות טעפים ח"ט:

7 **א** ברכה שניה אינה פותחת בברוך מפני שהיא סמוכה
8 לחברתה וכן כל ברכות האחרות הן סמוכות זו לזו לכן הן
9 חותמות בברוך ואין פותחות בברוך.

10 ומתחילין להזכיר הגשם בברכה שניה בתפלת מוסף של שמיני
11 עצרת ואין פוסקין עד תפלת מוסף של יום טוב הראשון של
12 פסח והזכרה זו היא ריצוי שאלה שטרם שישאלו הגשמים
13 בעונתם כשיגיע זמן השאלה מרצין לפניו בהזכרת גבורותיו
14 שמוריד גשמים וקבעו הזכרה זו בברכת מחיה המתים מפני
15 שהגשמים הם שקולים כתחיית המתים שכשם שתחיית המתים
16 חיים לעולם כך הגשמים חיים לעולם.

17 והיה מן הדין להזכיר ולרצות לפניו מיום טוב הראשון של חג
18 שבחג נידונים על המים אלא לפי שהגשמים הם סימן קללה בחג
19 הסוכות שאי אפשר לישב בסוכה בשעת הגשם אין מזכירין הגשם
20 עד עבור ז' ימי ישיבה בסוכה וראוי היה להתחיל להזכיר מיד בליל
21 יום טוב האחרון אלא לפי שבתפלת ערבית אין כל העם בבית
22 הכנסת נמצא זה מזכיר וזה אינו מזכיר ויעשו אגודות אגודות.

23 ולמה אין מזכירין בשחרית לפי שאסור להזכיר הגשם עד
24 שיכריז הש"ץ או השמש בקול רם מוריד הגשם קודם התפלה
25 ובשחרית אי אפשר להכריז מפני שצריך לסמוך גאולה לתפלה
26 לפיכך אף מי שהוא חולה או אנוס שמותר לו להקדים תפלתו
27 לתפלת הצבור אפילו בבית הכנסת בשאר ימות השנה כמו
28 שנתבאר בסימן צ' אסור לו להקדים תפלת מוסף של שמיני
29 עצרת לתפלת הצבור אפילו בביתו לפי שאסור להזכיר הגשם
30 עד שיכריזו בצבור.

31 אבל אם יודע שהכריזו בצבור אע"פ שהוא לא שמע מזכיר
32 ומטעם זה הבא לבית הכנסת והצבור התחילו להתפלל יתפלל
33 ויזכיר אע"פ שהוא לא שמע כשהכריזו והדר במקום שאין מנין
34 ימתין עד זמן שמתפללים בקהילות:

35 **ב** וכן לענין הפסקה אין פוסקין מלהזכיר עד שמכריזין בבית
36 הכנסת מוריד הטל קודם תפלת מוסף יום טוב הראשון של
37 פסח במקומות שנוהגין לומר מוריד הטל במקום מוריד הגשם
38 בימות החמה שהכרזת הטל סימן הוא להם להפסקת הזכרת
39 הגשם וקודם הכרזה זו אין הצבור מפסיקין מלהזכיר הגשם כדי
40 שלא יהיה דבר מעורב ביניהם שזה מזכיר וזה אינו מזכיר ויהיה
41 אגודות אגודות אבל היחיד שמתפלל בינו לבין עצמו רשאי
42 להזכיר הטל במקום גשם.

43 ובמדינות אלו (שאינן נוהגין להזכיר טל בימות החמה במקום
44 הגשם ואין הכרזת טל סימן כלל להפסקת הזכרת גשם) נוהגין
45 שלא להפסיק מלהזכיר גשם עד תפלת המנחה ששמעו כבר
46 מש"ץ שפסק בתפלת מוסף אבל בתפלת מוסף כל הקהל וגם
47 הש"ץ מזכירין הגשם בתפלת לחש כדי שלא יהיה דבר מעורב
48 בין הצבור שאי אפשר להכריז קודם התפלה שיפסיקו מלהזכיר

49 הגשם מפני שנראה כממאנים בגשמים על דרך שאמרו אין
50 מתפללין על רוב טובה ומה שאין הש"ץ פוסק בתפלת השחר
51 הוא משום אותם שלא היו בבית הכנסת בערבית וכשישמעו
52 שהש"ץ אינו מזכיר בשחרית יסברו שמפסיקין מלהזכיר בתפלת
53 ערבית שהיום הולך אחר הלילה בכל מקום ולשנה הבאה לא
54 יזכירו בערבית ונמצא זה מזכיר וזה אינו מזכיר:

55 **ג** בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר לא בהזכרה שבברכת
56 מחיה המתים ולא בשאלה שבברכת השנים מפני שאין
57 נעצרים לעולם ואם בא להזכיר מזכיר.

58 ונוהגין בכל המקומות לומר משיב הרוח בהזכרה בימות
59 הגשמים ואין מזכירין את הרוח בשאלה אבל בימות החמה אין
60 מזכירין אותו כלל מפני שאינו מתבקש אלא בימות הגשמים כדי
61 לנגב ליחות הארץ שהוא מרובה ואם לא הזכירו בימות הגשמים
62 או שהזכירו בימות החמה אין מחזירין אותו אפילו לא סיים
63 עדיין הברכה.

64 והטל שהוא דבר המתבקש לעולם יש מקומות שנוהגין להזכירו
65 בימות החמה ולשאלו אותו בין בימות החמה בין בימות
66 הגשמים שאף שאין נעצר לעולם מכל מקום מבקשים שיהיה
67 לברכה שלפניו אינו לברכה ואם הזכירו בימות הגשמים או
68 שלא הזכירו בימות החמה או שלא שאל אותו בין בימות החמה
69 בין בימות הגשמים אין מחזירין אותו אפילו לא סיים עדיין
70 הברכה מאחר שלא חייבו חכמים כלל להזכיר בטל וברוחות
71 ובמדינות אלו נוהגים לשאל הטל בימות הגשמים ולא בימות
72 החמה ולא להזכירו לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ואם
73 הזכירו ושאל אותו אין מחזירין אותו (כגון שאמר ותן טל ונזכר
74 קודם שאמר ומטר):

75 **ד** אם אמר מוריד הגשם בימות החמה מחזירין אותו לפי
76 שהגשמים בימות החמה אינם אלא סימן קללה לכן הצריכו
77 לזה שהזכיר קללה בתפלתו שיחזור ויתפלל בלא קללה אותה
78 ברכה שהזכיר בה קללה לפיכך הוא צריך לחזור לראש הברכה
79 שאם יחזור למכלכל חיים לא יבטל בזה מה שהזכיר שלא כדין
80 שכן דינה של הזכרה בימות הגשמים לומר מכלכל חיים אחר
81 מוריד הגשם ואם נזכר אחר חתימת הברכה צריך לחזור לראש
82 התפלה לפי שכל הטועה באיזו ברכה בענין שצריך לחזור ולתקן
83 טעותו ולא חזר עד שחתם ברכה זו לא די לו שיחזור למקום
84 שטעה לתקן טעותו אלא צריך לחזור לראש הברכה כמו שיתבאר
85 וג' ברכות ראשונות חשובות כברכה אחת כמו שיתבאר:

86 **ה** ואפילו בזמן שהגשם אינו סימן קללה כגון שלא יצא עדיין
87 ניסן של חמה ואפילו אם צריכים לגשמים מחזירין אותו
88 שכיון שרוב הזמן שפוסקין מלהזכיר גשם הגשם בו סימן קללה
89 לא חלקו חכמים ואמרו שמשעה שפוסקים מלהזכיר אם הזכיר
90 מחזירין אותו.

91 ואפילו בארצות שלעולם הן צריכות לגשמים בימות החמה
92 בענין שאם שאל בהן גשמים בימות החמה בברכת השנים אין
93 מחזירין אותו כמו שיתבאר בסי' קי"ז מכל מקום אם הזכיר בהן
94 גשם בתחיית המתים מחזירין אותו שצורך ארצות לגשמים אינו
95 ענין להזכרה אלא לשאלה (שבשאלה הוא מבקש על ארצו אבל
96 בהזכרה הוא משבח להקדוש ברוך הוא שהוא מוריד גשמים
97 שלא בעתם שהם סימן קללה לארץ ישראל וכיוצא בה לכן צריך
98 לחזור ולומר אותה ברכה בלא קללה):

1 **תוכן הפרק:** הפירוש בפסוק שמע ישראל הוי' אלקינו
2 הוי' אחד על פי משנת החסידות
3 [בפרק זה יבאר כיצד בחינת "ישראל" שבנשמה, אף
4 שהיא "למעלה מן הגוף" - מכל מקום, לא זו בלבד שהיא
5 יכולה להאיר באדם ולהיות נרגשת בו, אלא אדרבה, היא
6 היא אמיתית החיות והמציאות של כל אחד מישראל:]
7 וזהו ג"כ פירוש שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד.
8 ולבאורה למה נאמר ג' שמות.
9 לכאורה הול"ל "שמע ישראל ה' אחד", ומדוע
10 מזכיר כאן ג' שמות: הוי', אלקינו, [ושוב פעם] הוי'?
11 אך הפירוש הוא כך: שמע [הוא] לשון הבנה.
12 ישראל הוא בחינת הנשמה הנקרא ישראל.
13 וכל אחד צריך לומר לנשמה:
14 שמע והבן, אתה ישראל, בחינת הנשמה - ה'
15 אלקינו, [כלומר:] הוי' שהוא פירוש ה' הוה ויהיה
16 ברגע א', ועל בן נרמו הכל בתיבה אחת, הוי' שהוא
17 למעלה מהשכל, הוא אלהינו, היינו כחנו וחיותנו.
18 איתא בזהר בפירוש שם הוי' - "הי' הוה ויהי'
19 [כאחד]", והיא היא בחינת סובב כל עלמין שלמעלה
20 מגדר חכמה ושכל ולמעלה מגדר זמן, עד שעבר הוה
21 ועתיד נמצאים הכל ביחד (וכנרמז בכך ש"הי' הוה
22 ויהי'") כלולים בתיבה אחת - "הוי'").
23 וזהו פירוש "הוי' - אלקינו":
24 ידוע דאחד הפירושים בשם אלקים הוא מלשון כח
25 (כמו "ואת אילי הארץ לקח"), וענינו - שהוא ית' בעל
26 כל הכוחות כולם, ולפי זה, הפירוש הפנימי ב"אלקינו"
27 - אלקה שלנו - הוא (לא רק שהקב"ה שולט עלינו,
28 אלא) שהקב"ה הוא כוחנו וחיותנו.
29 אך בזה הוא ההבדל בין כל הנבראים כולם
30 ונשמות ישראל, שכל הנבראים כולם חיים וקיימים רק
31 מהשפע האלקי המצומצם משם אלקים (מידת הדין
32 והצמצום), ואילו נשמות ישראל הם "חלק משם הוי'
33 ב"ה", כמ"ש "כי חלק הוי' עמו", ובמילא "הוי' -
34 אלקינו", שכוחנו וחיותנו (המלוכשים בתוכנו על ידי
35 שם אלקים) הם באמת השפע משם הוי'.
36 [ומתורן הטעם שהזכיר כאן גם "אלקינו" ולא
37 הסתפק בשם הוי' לחוד].
38 וזהו מה שהאדם צריך "לומר" לנשמתו: "שמע"
39 והתבונן בכך, ש"אתה ישראל", כלומר, אמיתית מציאותך

40 היא בחינת "ישראל" שבך; לפי ש"הוי' - אלקינו", שכוחנו
41 וחיותנו של כל א' וא' מישראל (אינם סתם חיות אלקי,
42 אלא) הם שם הוי', שלמעלה מגדר חכמה ושכל.
43 ה' אחד, הוא כולא חד.
44 ומוסיף עוד יותר - "ה' אחד", פירוש - "הוא
45 כולא חד".
46 כלומר: זה שאמרנו שכוחנו וחיותנו הם שם הוי',
47 אין הכוונה בזה שישנם שני דברים נפרדים - המציאות
48 שלנו, אשר בתוך מציאות זו נמצא כח וחיות משם
49 הוי' [כמו גוף ונפש, למשל, שהם שני דברים נפרדים
50 (דהרי גשם הגוף לא נהווה מן הנפש), אלא שחיות
51 הנפש מתלבש בכל אברי הגוף ומהפך אותם ל"גוף
52 חי", אבל סו"ס הם שני דברים], אלא "הוא כולא חד",
53 שמיוחדים בתכלית עם הוי', שאין כאן שום מציאות
54 נפרדת מאלקות.
55 [כי מציאות של נברא שבהרגשתו הוא נפרד
56 מאלקות ודבר בפני עצמו, תיתכן רק מצד שם אלקים,
57 שהוא אור מצומצם הנותן מקום למציאות העולמות
58 והנבראים; משא"כ אור אין סוף ב"ה בכבודו ובעצמו
59 (אור הסובב כל עלמין) שהוא למעלה מגדר העולמות
60 הרי מצידו אין שום מקום לאיזו מציאות חוץ ממנו ית'].
61 וזהו שכופל ואומר (אחרי "הוי' אלקינו") "הוי'
62 אחד", פירוש, מצד שם הוי' הרי האדם "כולא חד" עם
63 אלקות, שאין שום מציאות בלעדו.
64 ובחינת נשמה זו הנקרא ישראל נתאחד עם הוי' ב"ה.
65 וזהו ענינה של בחינת "ישראל" שבנשמה, שהיא
66 מיוחדת בתכלית עם שם הוי' - כי כל כוחה וחיותה
67 של בחינת ישראל הם "הוי'" ("הוי' אלקינו") -
68 ולפיכך מאיר בה הענין ד"ה' אחד", שהוא "כולא חד"
69 עם הוי' ב"ה.
70 [לסיכום]:
71 באמירת "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" אומר אדם
72 ל"ישראל" שבנשמתו: התבונן בכך שאמיתית כוחך וחיותך
73 הוא שם הוי', ובמילא צריך להיות מונח ומורגש אצלך
74 כיצד הנך "כולא חד" עם אלקות.
75 לאחר שנתבאר פירוש "שמע ישראל גו'", ימשיך
76 לבאר ההמשך לפסוק שלאח"ז "ואהבת את הוי' אלקיך":
77 וכשיתבונן כך, מזה נתעורר מדת האהבה להשי"ת.

1 כשאדם יתבונן בכך שכל כוחו וחיותו אינם אלא
2 "הוי" והוא "כולא חד" עם אלקות, עי"ז יבוא לידי
3 אהבת השם, שלא יתאוה וישתוקק לשום דבר בעולם
4 מלבד אלקות, היינו שאהבתו לה' אינה כמו אהבה
5 לדבר זר, אלא אהבה "עצמית" (מאחר שכל מציאותו
6 אינה אלא אלקות).

7 וזהו ואהבת את הוי' אלקיך, פירוש, שהוא תמיד
8 אלהיך.

9 בזה יובן הטעם לכך שגם בפסוק "ואהבת" נאמר
10 "הוי' אלקיך" (ולא סתם - "ואהבת את ה'") - לפי
11 שדוקא ההתבוננות בענין "הוי' אלקיך" היא המעוררת
12 את האהבה לה', דהיות ש"הוי'" הוא "כוחך וחיותך",
13 והרי זה ענין תמיד, נמצא, שאין שום מקום בחיי
14 האדם לאיזה ענין אחר מלבד אלקות, ואם כן כל
15 תשוקת ואהבת האדם הן רק אליו יתברך.

16 [והולך ומבאר גודל החידוש בכך שהוי' הוא "תמיד
17 אלקיך":]

18 ולא כמו ה'בן ש'נלקח ממוח האב ונפרד ממנו
19 אח"כ, ואעפ"כ יש לו אהבה לבנו, אך אינו שוה
20 לכל נפש, יש בן שיכול למסור נפשו בשביל אהבת
21 אביו, ויש בן שאין לו מסירת נפש, וגם אינו מחויב
22 על פי הדין, כי חייך קודמין, ואבדתו ואבדת אביו
23 אבדתו קודמת בו.

24 וזה מחמת שהוא נהיה מהות בפ"ע.
25 אעפ"כ שהבן נוצר מאביו ושרשו ממוח האב, מכל
26 מקום נעשה מציאות בפני עצמו, ולפיכך, אף שכן
27 חייב בכבוד אביו, ויש בן שאף ימסור נפשו עבור
28 אביו, מחמת גודל אהבתו אליו, מכל מקום, אין הוא
29 חייב למסור את נפשו ואת חייו כדי להציל חיי אביו,
30 אלא לכל לראש מותר לדאוג לחיי עצמו, כי "חייך
31 קודמין", וחיי הבן אינם חיי אביו.

32 אך הנשמה אינו כך, רק כולא חד [עם אלקות]
33 ואינה נפרדת ממנו ית' כלל.

34 הנשמה לא נפרדה משרשה ומקורה להיות מציאות
35 בפני עצמה (כמו ה'בן שנפרד מאביו ואמו) אלא היא
36 נשאת תמיד "חלק אלקה ממעל" בלי שום פירוד
37 ממנו יתברך, כלומר: ה"תמידיות" היא לא רק בזמן,
38 אלא גם במדרגה, דזה שהוא תמיד מיוחד באלקות הוא

39 לפי שאין שייך פירוד בין "חלק אלקה ממעל" להקב"ה
40 עצמו (וכנ"ל בפירוש "הוי' אחד", ש"הוא כולא חד").

41 לכן מוכרח להיות לה אהבה אפילו בכל לבבך
42 ובכל נפשך, במסירת נפש ממש.

43 אהבת השם צריכה להיות לא רק "בכל לבבך"
44 (באופן שלא נשאר שום שמץ אהבה ותאוה לתענוגים
45 גשמיים) אלא גם "בכל נפשך" - אפילו נוטל את
46 נפשך, היינו עד כדי מסירת נפשו וחיי עבדו יתברך.

47 והטעם לכך הוא לפי ש"הוי' אלקיך", שכל כוחו
48 וחיותו של אדם מישראל אינם אלא "הוי'", בלי שום
49 נתינת מקום לאיזה ענין של פירוד מאלקות (דלא כבן
50 שנעשה נפרד מאביו), ולפיכך האהבה לה' מחמת הכרה
51 זו מביאה את האדם לידי מסירת חייו עבורו יתברך.

52 וזה האהבה, שהיא מחמת שהוי' אלהיך, יש בכל
53 אחד ואחד מישראל, אפילו בקל שבקלים, כמאמר
54 אע"פ שחטא ישראל הוא.

55 נתבאר לעיל שבחינת ישראל ישנה בשלימות אצל
56 כאו"א מישראל, אפילו קל שבקלים, וכמאמר רז"ל
57 "ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא", שהפירוש הפנימי
58 בזה הוא, שבחינת "ישראל" שבנשמה לא נפגמה כלל
59 ע"י חטאים;

60 וא"כ גם כוחו וחיותו של "קל שבקלים" אינם
61 אלא "הוי'", ויש לנשמתו אהבה זו להשם שמחמתה
62 הוא מוכן למסור נפשו על קידוש השם.

63 אך האהבה היא מסותרת אצלו, כמו אור הנר
64 שמסתירים אותו במקום חושך, לכך צריך לעשות
65 תשובה להסיר החושך ולגלות מצפוננו.

66 וזהו שובה ישראל:
67 ע"פ כהנ"ל יובן הפירוש הפנימי ב"שובה
68 ישראל", שגם בבחינת "ישראל" צ"ל ענין התשובה
69 (אף שהיא לא נפגמה כלל ע"י חטאים כנ"ל), דענין
70 התשובה הוא - לשוב אל עצמותו ומהותו ומציאותו
71 האמיתית, שהיא בחינת ישראל שבו.

72 והיינו על ידי הסרת ה"חשך" (מעוונות) המסתיר
73 על בחינת ישראל, ועי"ז יתגלה אצלו איך ש"הוי'
74 אלקינו הוי' אחד", שכל מציאותו אינה אלא אלקות.

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

מאמרים קונטרסים

29 אא"ס ב"ה וכמ"ש ויפח באפיו [נ"ח] מאן דנפח כו' והיינו
30 מבחי' פנימי' חכ' הקדומ' שבעצמו' שע"ז נאמ' והחכמ'
31 מאין תמצא פי' מאי"ן העצמי' תמצא [ב]בחי' יש (וע"כ
32 בכלל נק' גם א"ק אדם דבריאה י"ש מאי"ן כו'), והיינו
33 כאשר הנשמ' הכללי' דאדה"ר נמצאת בבחי' יש בגופו
34 ה"ז מאי"ן לי"ש ממש וטרם בואה בגוף היתה כלולה
35 ומתאחדת בבחי' אי"ן העצמי' ממש, [ו]ירידתה אינו
36 לצורך עצמה כלל כ"א שתהי' צורה לחומר הגוף דאדה"ר
37 לתקנו והוא להמתיק הדינין לעשו' מי"ש אין כידוע,
38 ונמצא שביטול הגוף לאור הנשמ' זהו היפך מי"ש לאי"ן
39 ויריד' הנשמ' בגוף להפוך מי"ש לאי"ן הוא בא מאי"ן
40 לי"ש, ואע"פ שלא הי' בגופו של אדה"ר שום רע וגסו'
41 כלל כנ"ל מ"מ נק' בשם יש וחומר עכ"פ רק שהוא חומר
42 טהור וקדוש כקדושת קרקע המשכן כו', ובדוגמא זאת
43 יהי' [בתח"מ דלע"ל שישכון אור האלקי דנשמ' בגופי'
44 טהורי' ויחי' מחי' אור עולם שזהו ג"כ בבחי' אין ויש
45 בחומר וצורה כנ"ל. וזהו ג"כ ענין מים חיים באפר הפרה
46 דהנה זה האפר הוא חומר פשוט אחר כלו' כל ההרכבה
47 דגבו' קשו' דק"נ לגמרי כנ"ל, שזהו כענין תכלית טהרת
48 הטומאה שיהי' בתח"ה דלע"ל וכגוף טהור דאדה"ר שאין
49 זה רק כן[מן] חומר טוב לקבל הצורה כך צריך שיוותן מים
50 חיים על אפר זה לאחר שיצא ממנו כל ההרכבה הרע כו',
51 וענין המים חיים הללו היינו בחי' המשכות בחי' מים
52 עליוני' דאור ח"ע שמאי"ן העצמי' ממש תמצא כנ"ל
53 בנשמ' אדה"ר ממש [עד] שמים [חיים] הללו הן כמו
54 צורה פשוטה לחומר פשוט דאפר פרה ואז דוקא יש בכחו
55 לטהר טמאי' שזהו ממש ענין תח"ה דלע"ל וכמשי"ת
56 בע"ה).

קונטרס דמלכא משיחא אתא לאתבא צדיקא בתיבתא

1 **ודוגמא** לדבר זה הוא כמ"ש דוד ואני בהמות הייתי עמך
2 פי' בהתפעלו' עצמי' דלב בשר שבחלל
3 השמאלי [ש]נק' בהמה שלמטה מן הדעת [כו'] והוא באמת
4 למעלה מן הדעת רק רצון עצמי כנ"ל, וכן א' לבי ובשרי
5 ירננו אל אל חי לבי ובשרי ממש בוער כאש בוערת בבהמה
6 בלא דעת כלל, שזהו אחר כליון באש שלהבת י"ה כל
7 חלקי ההרכבה דגבו' קשו' דרע שבלב בשר לגמרי רק לה'
8 לבדו וד"ל (וזהו אפר א' פ"ר דא' זה למעלה מבחי' אדם
9 א' דם ולכך הי' אפר פרה שרש לכל העלא' מ"ן דכנ"י
10 בכל המדריגו' שבאוי"ר ומוחי' כו' שאינן רק הרכבו'
11 המסתעפי' מהעצמי' כולל הכל וד"ל).
12 **ומעתה** יש להבין ענין נתינת מים [חיים] אל כלי דכתי'
13 ונתן עליו מים חיים כו' דהנה גם לאחר ששרפו
14 את הפרה והי' לאפר ששרשו בגבו' דקדוש' כנ"ל אין זה
15 המתקה גמורה עדיין אע"פ שנמתקו הגבורו' קשו' דפרה
16 דק"נ בשרשן מ"מ צריך שיומתקו במים חיים דוקא, ויש
17 להבין תחלה ענין המים חיים דוקא דמי מקוה פסולי' למי
18 חטא' כידוע, להיות מבואר למעלה בענין ויפח באפיו
19 נשמת חיים דגופו של אדה"ר הי' מעפר חומר פשוט מוכן
20 לקבל הצורה, אע"פ שהי' בעפר גופו בהעלם כו' מה
21 שעתידי לבא בו בגילוי כענין הכל הי' מן העפר כנ"ל מ"מ
22 הוצרך שיומשך בו נשמ' עליונה דפרחא מחי' העולמי'
23 ממש, כי אין חומר בלא צורה רק שהחומר מוכן לקבל
24 הצורה ולפי ערך קבלתו כך יהי' ערך מעלת האור והחיות
25 הנמשך בו כו', ולפי שנעוץ תחילתן בסופן דוקא ע"כ
26 בעפר חומר גופו דוקא נמשך מבחי' אור גבוה כ"כ שהוא
27 בחי' נשמ' חי העולמי', וידוע דשרש הנשמ' הכללי' באה
28 מאי"ן לי"ש והיינו מבחי' אין האמיתי שזהו בחי' עצמו'

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

8 לא סגי להם אם האריך ימיו מצד שקיים התומ"צ כדין
9 וכהלכה כדכתיב כי היא חייו כו' וגם למה הוצרכו להשיב
10 להם שטעם אריכות הימים שלהם הוא מצד אותן המדות
11 חסידות דוקא:
12 **אך** הענין דמבואר בזהר שלח ע"פ היש בה עץ אם אין
13 רמז להם רמיזא דחכמתא על מה דשאלו בקדמיתא
14 היש הוי' בקרבנו אם אין אמר תמון תחמון אי הוה אתחזי'

1 **ענין** מצות הנזירות שיגדל הנזיר פרע [(שע"ד)] ואסור לו
2 בל"ת לגלח שערו כל ימי נזרו [(שע"ג)], וגם אסור
3 ביין [(שס"ח-שע"ב)] ומלטמא למתים [(שע"ה, שע"ו)]:
4 ופי' האריז"ל כי הנזיר ידמה לעליון ר"ל לבחי' א"א וע"ש
5 בטעמי מצות פ' נשא. וביאור הדברים יובן עפ"י מארז"ל
6 במגילה במה הארכת ימים א"ל מימי לא הקפדתי כו' והם
7 הכל מדת חסידות, וצ"ל מהו השאלה במה הארכת ולמה

לפי המקבילים ואע"ג דשרש השפעה זו מאוא"ס מ"מ היא
נמשכת בהתלבשות ממש תוך הז"א ויורד עפ"י מדותיו כו'
משא"כ ההשפעה הנמשכת מא"א שהוא רב חסד ובלי
גבול ולכן אם איבא דארעא יתיר ומשניא כו' היינו מפני
שנמשך מא"א שאינו בבחי' צמצומי' כלל ואע"ג שגם
השפעת א"א נמשך באמצעות ז"א היינו דרך מעביר לבד
ואינו משתנה האור (ע' רמ"ז שם ועמ"ש במצות ברכת
כהנים), עכ"פ למדנו מהזהר שיש השפעות בעוה"ז ג"כ
מבחי' א"א ממש שנמשך רק דרך מעביר בז"א והשפעות
אלו הם בלי צמצומי' ובשינוי' עילאה משאר השפעות
עוה"ז שרובם ככולם ע"י הז"א כו':

מצות נזירות

להאי או להאי אמר לון אי תחמון דאיבא דארעא כשאר
ארעי דעלמא יש בה עץ אילנא דחיי ולא מאתר עילאה
יתיר ואי תחמון דאיבא דארעא יתיר ומשניא מכל אתר
דעלמא תנדעון דהא מעתיקא קא נגיד ואתמשך ההוא
שינוייא עילאה מכל אתרי דעלמא ובדא תנדעון היש בה
עץ אם אין כו' עכ"ל, וע"ש בפי' הרמ"ז ובמק"מ דהכוונה
אם ההשפעה מז"א או מא"א וזהו אם עץ או אין ואע"ג
דכל ההשפעה מקורה מא"ס ב"ה וא"כ מאי נפקא מיניה
בין זו לזו הרי מ"מ ע"כ מקורה מא"א וגם מלמע' מזה
מאוא"ס ממש, אך הענין שההשפעה הנמשכת מז"א הוא
בבחי' חו"ג שהגבו' מצמצם שיהי' בבחי' מיעוט כראוי

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

גבוה יותר ולכן רק נוטה לאדמימות, אבל נחושת אדום
גבו' קשות, ולכן נא' ומצחך כנחושה וקאי על עזי פנים
שקשי' בטבע, וכתקיפות הבהמה על האדם דתיקון שהוא
רק רך כקנה כו'.
והנה בבחי' קץ הימין שהוא בחי' מל' כנ"ל שנק' אחרית
ונק' ים סוף סופא דכל דרגין הוא נעוץ סופן
בתחלתו, וי"ל שזהו קץ הימין שאזי יומשך ממנה אור
חוזר ותהי' המל' בבחי' כתר ולכן אחרית גימ' כתר, וזהו
מ"ש מבלי אשר ימצא האדם כו' מראש ועד סוף,
שבקדושה גם הסוף הוא ראש, וכוונת נעיצת התחילה היא
יותר בסוף מבראש המתפשט כמשנ"ת בד"ה ועמדו רגליו,
וי"ל שזה"ע עד שתכלה רגל מן השוק להעלות רגל
השמאל ואז יהי' קץ הימין, אמנם יש קץ דשמאלא וזהו
קץ הימים דקין, ובוהר פי' דמקץ הוא הוא קץ דשמאלא
שמוזה נמשך וישכחהו, ועד"ז פי' בת"א קץ ותכלה לבחי'
השנתיים ימים שזהו קץ הימים דקין, אמנם האריז"ל פי'
קץ הימין כנ"ל.

ד"ה מקץ שנתיים ימים

ש"פ מקץ תרל"ב.

וביאור הדבר הוא כי יש בחי' קץ הימין, וקץ הימים
שנמשך מקץ הימין, דארו"ל טוב זה מלאך חיים,
מאד זה מה"מ, כי טוב הוא בחי' חסד לבד, ואור החסד
אינו מתעבה ואינו משתנה, ואפי' לאחר הסתלקות החסד
שנשאר רושם הוא ג"כ חסד, ואינו יכול להתהוות ממנו
קלי' גמורה, וזהו טוב זה מלאך חיים שלעולם טוב. אבל
מה"מ נמשך מבחי' טוב מאד הוא בחי' גבורה שבחסד
שנק' מאד ע"ש תגבורת החיות, ומ"מ מזה נמשך צמצומי'
והתחלקות הוא בחי' קץ הימין בחי' המדידה בצמצומי'
והתחלקות, אך לאחר שנסתלק בחי' קו המדה גבורה
שבחסד, אז מהרושם נעשה גבו' קשות שהוא קץ הימים
שהוא מה"מ בחי' כליון של כל דבר ונפסד לגמרי.
וההפרש הוא בין מדידת התיקון למדידת התהו, שבתיקון
הוא קו המדה כנ"ל אבל בתהו להיותם בבחי' גבו' אורות
תקיפין לכן בהסתלק קו המדה נשאר רק גבו' קשות,
והמדידה הוא ע"י קנה המדה בחי' גבו' הנ"ל. וזהו
ההפרש בין זהב לנחושת, זהב הוא גבורה שבחסד או עוד

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס העבודה

אין זה ע"י התבוננות בתפלה כ"א יש לזה עצות מיוחדות
להמשיך עליו היראה, והן בכל היום תמיד (וכנודע
דהתבוננות א"א להיות בתמידיות רק בשעה דתפלה

ג) **אמנם** כן הוא אשר היראה היא מוכרחת להיות בכאו"א
ממש מה שא"א להיות כלל בלעדי זאת. אך לא
זו היא העבודה דתפלה, דהנה בכדי לבוא לבחי' יראה זו

11 יזכור תמיד פנימיותם וחיותם כו' וגם להיות לזכרון תמיד
12 ל' חז"ל קבלת עול מלכות שמים כו' וכמו"כ יזכור תמיד
13 איך שממה"מ הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו ובוהן
14 כליותיו ולבו כו' וכל צעדיו יספור כו' ועיכ"ז יבוא לידי
15 קבלת עול מלכות שמים עליו ויהי יראת אלקים בלבו.
16 והיינו שע"י הזכרון במלך הקב"ה ע"י כל מה שרואה
17 בעיניו כו' וע"י הזכרון תמיד שמיוחד מלכותו עלינו כו'
18 ימשיך עליו קבלת עול מלכות שמים, ובהזכרון שרואה
19 ומביט בכל מעשיו כו' ימשיך עליו יראת אלקים כו' והוא
20 ענין תמידי שצריך להיות כל הימים לרבות כו'.

1 שצריכים להאריך בהתבוננות כחו"ח לפום שיעורא דילי.
2 ואחר התפלה מסתלקת ההשגה וההתבוננות וכן האהבה
3 הנולדה מההתבוננות בהתגלות בלבו היא רק בשעת
4 התפלה ואח"כ היא חולפת ועוברת ונשאר רק רשימו לבד
5 וכמ"ש בסש"ב ח"א פ"ב וי"ג, אבל היראה הנ"ל והענינים
6 המביאים לזה צריכים להיות תמיד, לפי שאין זה עניני
7 התבוננות כ"א ענינים שצריכים להיות תמיד בזכרון האדם
8 וכמ"ש בסש"ב פמ"ב ועוד זאת יזכור כו' אלא העיקר הוא
9 ההרגל להרגיל דעתו ומחשבתו תמיד להיות קבוע בלבו
10 ומוחו תמיד אשר כל מה שרואה בעיניו השוה"א כו' ועי"ז

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תר"ץ

בראש השנה ויום הכיפורים – קירוב המאור אל הניצוץ ומתגלה נקודת היהדות

23 ב'יחוד, ולכתב את גזר דינם, אם יחיה, ואיך יחיה החיים
24 שלו אם בתכלית הבריאות או חס ושלום כו', וכן בריאות
25 אנשי ביתו, כל דבר ודבר בפרטי פרטיות, וכתוב "ויבאו
26 בני האלקים להתיצב על ה', ויבוא גם השטן בתוכם
27 להתיצב על ה'", ותרגם "והנה יום דינא רבא", ופרש
28 במצודת דוד: ויהי היום – היום שהוכן לשכיבואו בו
29 מלמדי הנכות והחובה, עס איז דא א טאג וואס דער טאג
30 איז אפגישטעלט אויף דעם דיין ומשפט, און אין יענעם
31 טאג קומען די מקטרגים וואס מאנען די אלע זינד וואס די
32 מענטשען האבין אפגיטען דעם גאנצען יאר, און עס קומען
33 די מליצי ישר וואס זיינען מלמד זכות אויף דעם
34 מענטשען, וכמו על דרך משל בדין ומשפט למטה,
35 דכשהאדם עובר על איזה חק ודין ממשפטי המדינה
36 בגנבה, גזלה או רציחה או אונאה באיזה אופן שיהיה,
37 והחוטא הנאשם נתבע לדין, הרי יש מלמדי זכות ומליצי
38 ישר, ויש מלמדי חובה ותובעים לדון בדין קשה את העובר
39 על החקים והמשפטים, דתביעתם היא תביעה כפולה, הא'
40 תביעה כללית פאר וואס איז גאר פאראן אזעלכע וואס
41 זיינען עובר אויף די"ט חקי המדינה, והב' הוא שתובעים
42 תביעה פרטית מהאיש שהוא עובר על החק
43 ומגדילים את החטא והאשמה שלו, באמרם פי לפי שאין
44 מיסרים את העוברים על החקים הנה על ידי זה נמצאים

1 ויבאיר הענין הוא, דהנה העבודה דראש השנה ויום
2 הכפורים הוא בנקודת הלב שבכל אחד ואחד
3 משרא, ראש השנה און יום הכפורים ריט אן יעדער
4 אידן אין טיפין הארצין^ט, ומתגלה נקודת היהדות באמונה
5 פשוטה, דבנה הרי אין חלוקי מדרגות, דבהשגה שהיא
6 בכחות הגלויים הרי בנה יש חלוקי מדרגות מי שמשגיג
7 יותר או פחות, אבל בנקודת היהדות שהוא מצד עצם
8 הנשמה הנה בנה אין חלוקי מדרגות, ורק שאלו שהם בעלי
9 השגה והבנה הרי הם קרובים יותר שיתגלה אצלם נקודת
10 הלב מקמו באלו שאינם בעלי השגה, דזהו בכל השנה,
11 אבל ראש השנה הוא זמן התגלות קרוב המאור אל הניצוץ
12 וכמו שכתוב "חשף ה' את זרוע קדשו", דערפאר איז ראש
13 השנה ווערט בא יעדער אידען דערוועקט די פינטעל
14 הארצין^ט, ואז לפני ה' ישפך נפשו בהתעוררות גדולה,
15 ולהיות דבראש השנה ויום הכפורים דהעבודה דכל ישראל
16 הוא בנקודת הלב ובאמונה פשוטה בה', לכה הנה כלם
17 חשובים לפני הקדוש ברוך הוא, דהנה ראש השנה הוא
18 יום הדין והמשפט על כל החיים וכמאמר "מי לא נפקד
19 כהיום הזה", "וכל באי עולם יעברון לפני כני מרון",
20 דהדין ומשפט דראש השנה אינו רק דין כללי פי אם דין
21 ומשפט פרטי לכל אחד ואחד בפרט, וכמאמר "ותספור
22 ותמנה ותפקד נפש כל חי", לתת קצבה לכל נפש ונפש

טו. ראש השנה ויום הכפורים נוגע בכל יהודי בעומק הלב. טז. לכן בראש השנה מתעוררת אצל כל יהודי נקודת הלב. יז. ויהי יום הדין הגדול. יח. ישנו יום שיום זה קבוע לדין ומשפט, וביום ההוא באים המקטרגים שתובעים את כל החטאים שהאנשים עשו במשך כל השנה, ובאים מליצי היושר שמלמדים זכות על האדם. יט. מדוע קיימים בכלל כאלו שעוברים על.

1 העובדים על החקים, על פן תובעים המה, דגם אם יצדקו
2 דברי המלמדי זכות על אדם זה, הלא חטאו גדול מה
3 שגורם לאחרים, ועל פן תובעים הם אשר חס ושלום ייסרו
4 אותו במשפט קשה, מער ויפיל ער איז ווערט², למען

5 שיפחדו גם אחרים, והסדר הוא אשר אחרי שהשופט שומע
6 תביעת מלמדי החוב ומליצת המלמדי זכות נותנים רשות
7 לבצע הדין בעצמו אשר ילמד זכות על עצמו, אשר באמת
8 הגה בלמוד זכות הזה תלוי כל החלט המשפט.

ליל ב' דראש השנה. ת"ד צדיק (תר"צ), ניוארק.

כ. יותר ממה שמגיע לו.

לקוטי דיבורים

1 ג. בתקוה לזכות אבות קדושים ובהתמסרות צבאית
2 ממושמת לעקרונות עסקנות הכלל של רבי, המורה
3 והמנהיג הגדול, אבי נ"ע, אותה התווה לפני בשעה
4 שקיבלני למזכירו ואיש אימונו בעסקנות הכלל בשנת
5 תרנ"ה - התחלתי בעבודתי.
6 העיקרון הראשון בעסקנות הכלל - אמר אבי - הוא:
7 מסירות נפש מוחלטת לביצוע עבודת הרבצת תורה
8 וחיזוק היהדות בעזה"י, ללא כל הבדל של זמן ומקום,
9 ומבלי להתחשב בכל הפרעה, שתבוא מאיזה צד שהוא.
10 השי"ת חנני בחן וחסד בעיני ידידי הקרובים - לסייע
11 לי במשימות שליחות-הנשמה שלי, ובמרוצת שנה אחת
12 כבר נראתה ברכת השם.
13 במשך שלש שנים נשבר ב"ה ים הקרח האמריקאי
14 הרוחני והכרזותי הקודמות בעיני הרבצת תורה ביראת
15 שמים והחינוך הכשר, תשובה וגאולה, שבמשך השנים
16 הותקפו ונתקבלו בלעג מהשמאל, המרכז והימין,
17 מושמעות מזמן לזמן מפי אחדים בעלי אמביציה של
18 מנהיגי הדור.
19 עוברת שנה נוספת ובעתונות מתפרסמים מאמרים
20 ומתארגנות תכניות שונות להקמת קרנות מיוחדות
21 להרבצת תורה, לחינוך ול...
22 עוברת שנה נוספת, כאשר ב"ה עוזריי בשדה הרבצת
23 תורה ביראת שמים ובראשם חתני הרב גורארי' שי'
24 יסדו כבר עשרות מוסדות התורה ביראת שמים, ועוזריי
25 בשדה החינוך הכשר ומחנה ישראל ובראשם חתני הרב
26 שניאורסאהן שי'⁴ הקימו בתי ספר לבנות ישראל
27 ולמעלה ממחצית מיליון טפסים של ספרות - אז החלו
28 להיראות - על הנייר - מחקים.
29 ברור הדבר שחיקוי אינו יכול להשתוות למקור.
30 ד. היום הוא שמחת התורה, יובל החמש של מרכז

31 ישיבות "תומכי תמימים ליובאוויטש" באמריקה, ועלינו
32 כולנו, אתם ואנכי, לתת, מתוך שמחת אהבת ישראל, את
33 ההלל וההודאה לבורא עולם ברוך הוא על כך, ולומר
34 בקול רם: ברוך השם שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.
35 מרכז ישיבות "תומכי תמימים ליובאוויטש" בארצות
36 הברית, נוסף על כך שנתן את הדיעה הכוזבת, כי
37 באמריקה אי אפשר לייסד ולנהל ישיבות כמו בבית
38 הישן, ונוסף על כך שמרכז ישיבות "תומכי תמימים" יצר
39 אוירה תורנית שונה לגמרי, שעודדה את כל הישיבות
40 הגדולות הקיימות מכבר - העמיד ומעמיד טיפוס שונה
41 של תלמידים, ה' עליהם יחי.
42 תלמידי מרכז ישיבות "תומכי תמימים ליובאוויטש"
43 יחיו מתחנכים מתוך מסירה גדולה ביותר לחינוכם
44 והדרכתם. נוסף על הלימודים וההדרכה ביראת שמים,
45 מוחדרים הם בחיבת התורה ואהבת ישראל ומתגדלים
46 בתור עובדים אחראים בעלי מסירות נפש על תורה
47 תמימה וחינוך הכשר.
48 כל תלמיד במרכז ישיבות "תומכי תמימים
49 ליובאוויטש" באמריקה, מהתלמיד הגדול שבמתבתא
50 ובית המדרש עד לתלמיד הקטן שבישיבה הקטנה "אחי
51 תמימים ליובאוויטש", יודעים שעומדים הם תחת הדגל
52 הישן הממלא מסירות נפש, דגל תומכי תמימים
53 ליובאוויטש, וכל אחד מהם עושה ככל אשר ביכלתו
54 להיות ראוי לתואר הנכבד - תלמיד מרכז ישיבות "תומכי
55 תמימים ליובאוויטש".
56 ה. יהדות אמריקה!
57 חמש שנות העבודה של מרכז "תומכי תמימים
58 ליובאוויטש" באמריקה, ייצבה את הכבוד היהודי בארץ
59 זו והוכיחה בברור כי ילדי אמריקה מסוגלים להיות בני
60 תורה כמו בבית הישן.

- 1 יהדות אמריקה!
2 קריאתנו - של מרכז ישיבות "תומכי תמימים
3 ליובאוויטש" באמריקה - היא:
4 לעשות בעזה"י את אמריקה למקום תורה, שברחוב
5 היהודי באמריקה, יישמע מפי הצעירים קול התורה כמו
6 שנשמע בליובאוויטש ובשאר הערים שבליטא ופולין.
7 קריאתי ליהדות אמריקה היא: תנו לנו את האפשרות
8 להביא את קריאתנו האמורה בחיים, שאז יכולים כולם
- 9 להיות בטוחים בעזה"י שיקויים "ולכל בני ישראל יהיה
10 אור במושבותם"⁵.
11 חמש שנות העבודה שיכנעו אתכם במעשים
12 ובפעולות ולא רק במודעות צועקות ובמאמרים של
13 הבטחות.
14 ו. יש לי לספר לכם שני דברים שהם מן החשיבות
15 הגדולה ביותר לכלל ישראל וליהודי אמריקה בפרט,
16 ואעשה זאת במאמר הסגירה.

כ"ו אדר, ה'תש"ה

(5 ע"פ שמות י', כג.)

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק ס' - הבעל-שם מזאמושטש

- 1 ברוך כבר שמע את פרשת תולדותיו של רבי אליהו הבעל שם מוורמייזא, שייסד את חבורת
2 הנסתרים במטרה לנדוד על פני העולם היהודי ולרומם את מצבם הרוחני של היהודים. ר' יצחק שאול
3 יכול עתה להמשיך לטוות לפניו את חוט ההיסטוריה, ולהכירו עם אישיות מעניינת נוספת, רבי יואל,
4 הבעל שם מזאמושטש, תלמידו של רבי אליהו בעל שם.
- 5 למרות המלחמה שניהל ר' פינחס זעליג, הגאון משפייאר, נגד הבעל שם מוורמייזא והאיסור
6 שהכריז על לימוד הזוהר והקבלה בדרשו מרבי אליהו שיעזוב את וורמייזא ואת אשכנז בכלל - המשיך
7 הבעל-שם לשבת במקומו ולעסוק בעבודתו בהפצת תורת הקבלה. מספר תלמידיו הלך וגדל, ותורת
8 הקבלה הלכה והתפשטה יותר ויותר. התלמידים שלא יכלו, מחמת האיסור, לעסוק בגלוי בקבלה, עשו
9 זאת בסתר. עובדה זו עצמה שימשה דחיפה נוספת להתארגנות התלמידים בחבורה הפועלת, לפי
10 הדרכות רבם, על פי תכנית מסוימת, לנדוד מעיר לעיר וממדינה למדינה, כדי להפיץ את תורתו ואת
11 דרכם בעבודת הבורא.
- 12 בדרך זו הובאה תורת הקבלה על ידי תלמידי רבי אליהו בעל שם לבוהמיה ופולניה והופצה שם
13 במידה רבה.
- 14 שלושים שנה ישב רבי אליהו בוורמייזא, שם קיים את ישיבתו, שעל תלמידיה נמנו גדולי הגאונים.
15 בשנת שפ"ד או שפ"ה עזב רבי אליהו את וורמייזא והתיישב בפראג, לשם העביר גם את ישיבתו.
- 16 אחד מתלמידיו של רבי אליהו היה הגאון רבי יום טוב ליפמן הלר, בעל ה"תוספות יום טוב".
17 הוא היה כבר בן ארבעים שנה כאשר הגיע לישיבתו של רבי אליהו, תחילה בוורמייזא, שם שהה שלוש
18 שנים, ולאחר מכן בפראג. הוא למד אצל רבי אליהו את תורת הקבלה, ומאוחר יותר היה לרבה של
19 פראג ולראש רבני בוהמיה ולאחד מגדולי מפיצי הקבלה. בשנת שפ"ט נאלץ, בגלל הלשנה, לעזוב את
20 בוהמיה, ועבר לקראקא שבפולניה, בהעבירו תוך כדי כך את הפצת תורת הקבלה למדינה זו.
- 21 באותו דור חי גם הגאון המקובל רבי מרדכי יפה, בעל ה"לבושים", שקיים את ישיבתו בגרודנה
22 ובה למדו גם את תורת הנסתר, נוסף על תורת הנגלה. מאוחר יותר עבר רבי מרדכי יפה עם ישיבתו

1 תלפוזנא. אחד מתלמידיו שם היה ר' ישראל יוסף, שהיה חריף ובקי וירא שמים מופלג אך עסק רק
2 בתורת הנגלה. את תורת הנסתר לא רצה ללמוד, למרות הערצתו הגדולה לרבו, רבי מרדכי יפה, וטעמו
3 ונימוקו עימו.

4 לר' ישראל יוסף היה צער גידול בנים, וכל ילדיו מתו בילדותם. לא אחת השיח את צערו לפני
5 רבו, שעודדו ובירכו.

6 בחורף שנת שע"ב חלה רבי מרדכי יפה, ובהרגישו כי קרב קיצו הזמין אליו את בחירי וחביבי
7 תלמידיו וברך את כל אחד מהם לפי צרכיו ומשאלותיו. בין התלמידים הללו היה גם ר' ישראל יוסף,
8 והגאון המקובל פנה אליו ואמר: כדי שתתברך בבן עליך לקבל על עצמך ללמוד את תורת הקבלה,
9 וכן עליך לנדור שהבן שייוולד לך יוקדש ללימוד התורה. ובמלאות לו עשרים שנה עליך לשלחו ללמוד
10 קבלה מפי רב מובהק בתורה זו.

11 ביום ג' אדר שני שע"ב נפטר ר' מרדכי יפה, בגיל שמונים ושתיים שנה. תלמידיו התפזרו, איש
12 איש למקומו, ור' ישראל יוסף עבר לגור בזאמושטש, והתמסר שם ללימוד הקבלה, כצוואת רבו. בשנה
13 השנייה נולד לו בן ונקרא שמו בישראל - יואל.

14 יואל היה ילד בריא ומוכשר מאוד, והצטיין מאוד בלימודיו. בבוא העת שידכו אביו עם בת גילו,
15 ובהגיעו לגיל עשרים החליט לשלחו ללמוד את תורת הקבלה. ברם, הוא התלבט קשות בשאלה למי
16 לשלחו, הוא עצמו לא ראה את עצמו ראוי לכך, והרי רבו ציווה עליו לשלחו לרב "מובהק".

17 ר' ישראל יוסף היה שרוי בצער, וקיבל על עצמו תעניות וסיגופים. פעם אחת נרדם ובחלומו ראה
18 את רבו, רבי מרדכי יפה, שאמר לו: אל תצטער, שלח את בנך לפראג, לרבי אליהו בעל-שם.

19 כאשר הקיץ ר' ישראל יוסף משנתו חש רווחה גדולה. הוא קרא אליו את בנו וסיפר לו על נדורו
20 ועל חלומו, והורה לו לנסוע לר' אליהו בעל שם מפראג.

21 ר' יואל חזר אז דווקא משיבתו של ר' יואל סירקיס בבריסק, שם שהה חמש שנים והצטיין מאוד
22 בלימודיו. הוא חזר מצויד בכתבים המביעים את גדלותו המיוחדת במינה של האברך. ראש הישיבה,
23 רבי יואל סירקיס, היה תלמידו של ר' שלמה ליבוש, חברו של רבי אליהו בעל שם מוורמייזא. רבי
24 יואל קיים ישיבתו תחילה בלובמלא ולאחר מכן העתיקה לבריסק. משיבה זו יצאו גאונים גדולים
25 שנודעו לשם בחריפות וכוח הפלפול שלהם.

26 ר' יואל הצעיר ידע על רבו שהוא מקובל וכי בישיבה נלמדים בסתר שיעורים בתורת הקבלה, אך
27 הוא לא הורשה להשתתף בהם, מחמת היותו צעיר ורווק. עתה, כאשר גילה לו אביו לראשונה את נדורו
28 וחלומו, היה כבר נשוי, ומשום כך קיבל בשמחה את הוראת אביו לנסוע לפראג, לרבי אליהו בעל שם.

29 רבי אליהו היה אז כבר זקן מופלג, אך עם זאת ישב ועסק בתורה יומם ולילה, כאשר הוא מסוגר
30 בחדר מיוחד בבית המדרש שלו. הישיבה נוהלה בעיקר על-ידי תלמידיו הגדולים. למרות זאת קיבל
31 [=ר' אליהו] את ר' יואל הצעיר כתלמידו האישי ולמד איתו באופן מיוחד זמן ניכר מדי יום.

32 חמש שנים שהה ר' יואל בישיבתו של הבעל-שם ובמשך כל אותה עת למד איתו ר' אליהו באופן
33 מיוחד. לא ברור מדוע מצא ר' יואל חן במידה כזו בעיני רבי אליהו. אך יש להניח שתרמו לכך
34 כישרונותיו הגדולים, צדקנותו, ושקידתו העצומה. רבי אליהו בעל שם העביר לרבי יואל את כל
35 סודותיו, כולל כל ענייני סגולות ורפואות שהשתמש בהם למטרות שונות.

1 לפי הוראת רבי אליהו בעל שם חזר רבי יואל לזאמושטש. בדרך לזאמושטש ביקר רבי יואל את
2 רבו רבי יואל סירקיס, שממנו למד בשעתו את תורת הנגלה. עתה היה מסוגל לשוחח איתו גם בתורת
3 הנסתר, ורבי יואל הצעיר הצליח להוסיף לקח במידה רבה מפי רבי יואל הזקן גם בתורה זו.
4 בחזרו לביתו הוכתר כבעל-שם, והתפרסם לתהילה כבעל-השם מזאמושטש.

5 בתקופת גזרות ת"ח ות"ט הציל רבי יואל קהילות יהודיות רבות מחורבן, בהשתמשו באמצעים
6 שונים, על-טבעיים. כך, למשל, בעיר מסוימת על נהר דנייסטר נאלצו היהודים להימלט מההיידמקים
7 שהתנפלו עליהם כדי לעשות בהם טבח. על יד החוף עגנה אנייה, וכל יהודי העיר מיהרו לעלות אליה,
8 אלא שהאנייה לא הצליחה למוש ממקומה, וההיידמקים התקרבו אליה ועמדו לפרוץ לתוכה. לפתע
9 התגלה שם הבעל-שם מזאמושטש שכתב שם קודש על פתק והצמידו לירכתי האנייה, מיד החלה
10 האנייה לזוז ולשוט במהירות עם הזרם. הרוצחים עלו על סירות כדי לרדוף אחר האנייה, אך האנייה
11 התרחקה במהירות רבה עד שהרוצחים נאלצו לחזור אל החוף בידיים ריקות. כך ניצלו יהודי העיר
12 בכוחו של בעל השם.

13 ר' יואל, בעל השם מזאמושטש, התפרסם בעולם היהודי לא רק במעשי הנפלאות שביצע, כי אם
14 בעיקר בפעליו הרבים, במיוחד בשטח הרבצת התורה. בין השאר פתח ישיבה בזאמושטש, שהצטיינה
15 בכך שלמדו בה היטב גם את תורת הנגלה וגם את תורת הנסתר. בתורת הנגלה הנהיג רבי יואל
16 הבעל-שם מזאמושטש את דרך הלימוד של רבו רבי יואל סירקיס, שהתבססה על התעמקות בסוגיה
17 להבנתה על אתר באופן הגיוני.

18 מרבית התלמידים הוחזקו על ידו. כן נהג ללמוד בעצמו עם קבוצה נבחרת של תלמידים את תורת
19 הקבלה.

20 לבעל-שם מזאמושטש היה בן בשם אורי, אשר משחר ילדותו הצטיין בלימודיו. בגיל שנים-עשרה
21 שנה רכש כבר בקיאות במספר מסכתות, וניחן במעלות רבות. נוסף לכך הייתה לו הדרת פנים.
22 הבעל-שם קיים בו את ציווי חכמינו ז"ל: "הווה גולה למקום תורה", ושלחו ללמוד בישיבת רבי דוד
23 הלוי באוסטרא, שם היה נהוג סדר לימוד דומה לישיבה שלו. עם פטירת ראש הישיבה נסע אורי ללמוד
24 תורה אצל רבי אברהם אבלי גומבינה בקאליש, שם למדו גם את תורת המוסר ומידות טובות.

25 שש שנים למד אורי בישיבה בקאליש, וכאשר חזר הביתה היה לא רק למדן גדול כי אם גם בעל
26 מידות טובות וחדור רוח של מוסר. אביו דאג מיד להשיאו ומינה אותו בישיבתו כראש ישיבה להרבצת
27 תורת הנגלה. את תורת הנסתר המשיך הבעל-שם עצמו ללמד לתלמידיו הנבחרים.

28 באותו זמן החלה להתפשט בין בני תורה הנטייה לסיגופים. מדי יום הלך וגדל מספר לומדי התורה
29 שעינו את גופם כחלק מעבודת הבורא. הסיגופים התבטאו בפעולות שונות, כגון - קשירת הגוף, או
30 חלקים בגוף, בחבלים דקים, עמידה על הרגליים במשך יממה שלימה מבלי לשבת או לשכב, שינה
31 של שלוש-ארבע שעות בלבד במשך שתי יממות, שינה על גבי הקרקע עם אבן למראשות הַיָּשָׁן,
32 התגלגלות עירום על גבי שלג בחורף, שכיבה על קן נמלים בקיץ משך זמן ממושך, וכמובן - עריכת
33 נדודי גלות.

34 בעניין זה של סיגופים לא היה שוני בין אלה שעסקו רק בתורת הנגלה לבין אלו שעסקו גם בתורת
35 הנסתר, ולומדי התורה משני הסוגים עסקו בכך. אף בעריכת גלות של נדודים ממקום למקום עסקו הן
36 גאונים מפורסמים שלא החזיקו מלימוד הקבלה והן מקובלים. ההבדל ביניהם היה רק בזה שבעלי

- 1 הנגלה לא הסתירו את למדנותם בכל מקום בואם, אם כי העלימו את שמותיהם, ואילו המקובלים
- 2 הסתירו את למדנותם והופיעו כהדיוטות ואנשים פשוטים. לפיכך נקראו "נסתרים".
- 3 גם בישיבה בזאמושטש, אותה קיים רבי יואל משך חמישים שנה, התפשט הנוהג של סיגופים.
- 4 את כל הדברים האמורים סיפר, כזכור, ר' יצחק שאול לברוך, וכאשר הגיע לקטע זה הצטרף
- 5 לשיחה גם גיסו ר' משה לייב, שהאזין לה בתשומת לב מרובה.
- 6 "מעולם לא שמעתי על הבעל-שם מזאמושטש" - הגיב על כך, בבטאו בכך את יחס הזלזול שלו.
- 7 אם שמעו של משהו לא הגיע לאוזניו הרי זו הוכחה על אי חשיבותו.
- 8 "ישנם אישים דגולים רבים אשר לא שמעת אודותם" - ענה לו ר' יצחק שאול, והמשיך: "לאמתו
- 9 של דבר הרי אתה ור' זלמן מאיר, גיסנו, נילושים מעיסה כזו שעניינים החורגים מנושא כגון אמירת
- 10 פלפול אינם מעניינים אתכם".
- 11 למרות שהדברים הכילו נימה של תוכחה ומחאה הם נאמרו בצורה עדינה וחלקה, כך שהגיס לא
- 12 חש עצמו נפגע כי אם המשיך בשיחה.
- 13 "לאחרונה שמעתי דווקא על בעל-שם אחר בשם ר' ישראל" - אמר ר' משה לייב, ברצותו להוכיח
- 14 שאינו בור כל-כך גם בעניינים אלו - "ואומרים עליו כי יש לו חסידים רבים הנודדים כנסתרים, כמו
- 15 תלמידיו של ר' אליהו בעל-שם מוורמייזא.
- 16 ר' יצחק שאול חיך. "כפי הנראה" - אמר - "שני אלה הם לדידך כדבר אחד, למרות שביניהם קיים
- 17 פער של מאתיים וחמישים שנה, ובין הראשון, רבי אליהו, לבין האחרון, רבי ישראל, כיהנו שני בעל-שם,
- 18 האחד הוא אותו רבי יואל ששוחחנו אודותיו זה עתה, והשני הוא רבי אדם בעל-שם מרופשיץ".
- 19 ר' משה לייב אכן לא שמע על כך, וגם ברוך לא ידע בבירור את פרטי הדברים. ברוך ביקש לדעת
- 20 אם קיים שוני בשיטותיהם של ארבעת בעלי השם, כפי השוני הקיים בשיטות שונות בלימוד התורה.
- 21 "ביסוד הדברים ישנה אחידות בשיטותיהם, אך קיימים בכל זאת הבדלים בפרטי תורתם
- 22 ובדרכיהם" - השיב ר' יצחק שאול.
- 23 ברוך שקע בהרהורים. ר' משה לייב מצידו החל לגלות עניין בדברים. החסידות וריקעה כפי
- 24 שהוצגו על-ידי ר' יצחק שאול היוו חומר רב עניין ומקור להתבוננות. משום כך החל להמטיר שורה
- 25 של שאלות, מתוך רצון כן לדעת ככל היותר על החסידות ויוצריה.
- 26 "שאלותיך הן רבות מדי לתשובה על רגל אחת" - אמר ר' יצחק שאול בקול שליו - "ואשיב לך
- 27 על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, אך לתועלת העניין מוטב לא לפתוח בתשובות ישירות לשאלותיך
- 28 על ר' אדם בעל-שם ור' ישראל בעל-שם ושיטותיהם. אתחיל בתיאור הנסיבות שהביאו לידי כך שעיירת
- 29 מולדתי, הרקי, הפכה למבצר של חסידות, והחסידים שם, שהיו תחילה נסתרים ולא העזו להתגלות
- 30 בפומבי, ידועים עתה בכל הסביבה בדרכם ותורתם ואין להם כל פחד להופיע כחסידים".
- 31 ר' יצחק שאול התכוון להוכיח בכך כי החסידות הולכת וכובשת יותר ויותר את מוחותיהם
- 32 וליבותיהם של יהודים יראי שמים, כאשר היא עושה זאת בהדרגה ובעקביות שלב אחר שלב.
- 33 "החסידים בהרקי" - סיפר ר' יצחק שאול - "מונהגים על ידי הגאון ר' עזריאל יוסף, העומד שם
- 34 בראש הישיבה המקומית. לפני שלושים שנה היה ר' עזריאל יוסף בין החסידים הנסתרים ויחד עם

1 חבריו נדד על פני המדינה, לפני עשרים שנה השתקעו בהרקי, אך גם אז טרם התגלו בדרכם החדשה.
2 הם למדו והפיצו את תורת החסידות והדרכותיה, אך עשו זאת בחשאי. רק כאשר גדל מספרם
3 והשפעתם התרחבה החלו לבטא בפומבי את שיטתם".

4 עתה הבין ר' משה לייב מדוע לא גילה ר' ניסן, אביו של ר' יצחק שאול, כאשר בא לחתונת בנו
5 בדוברומיסל, את העובדה שהוא חסיד. "הוא השמיע דברי תורה" - נזכר ר' משה לייב - "ולא השאיר
6 ספק בלמדנותו, אך לא נתן כל רמז לכך שהוא מתלמידי הבעל שם טוב".

7 "הסיבה לכל זה הייתה כי החסיד אינו מדבר על חסידות עם מי שאינו בְּשֵׁל לכך" - הסביר ר'
8 יצחק שאול - "החסידות דורשת הכנה מתאימה"!

9 ואכן הדברים שהשמיע ר' יצחק שאול בהמשך, על דרכי החסידים בהרקי, היו הכנה מתאימה
10 לקליטת רעיון החסידות בכל אתר.

אגרות קודש

[כ"ו מ"ח תרפ"ד]

מו"ה דוד פישל שי' שו"ב

1 ומה שמתאונן על החורבן הרוחני ר"ל הנה זה כל האדם
2 בזמן הגלות להשתדל בכל מיני השתדלות להאיר אור אלקי
3 במקום מגורו בהתעוררות אל התורה ואל התפלה, וכאמרז"ל א'
4 מכם גולה לברבריא וא' מכם גולה לבריטאניא ופועל שם כי
5 יאיר אור ד', וברוכים יהיו עם אלקי אברהם אשר לבבם ער
6 ופתוחה לכל דופק על לבם, ובכל עיר ועיר הנה ימצאון אנשים
7 אנשי יראי אלקים, וצריכי רק מי שיעורר, וגם הריקנין ח"ו
8 שבישראל לבם יהגה אהבה לד' ולתורתו, וכת' הזורעי בדמעה
9 ברנה יקצרו, אלו הבאים למקום שממה ושמה ר"ל ובמשך הזמן
10 הנה לרגלם תברך הארץ ההיא בתורה ותפלה גדול שחרם במאד
11 מאד, להיות אוכלים פירותיהם בעוה"ז בבני חייא ומזונא
12 רויחא, והקרן קיימת לעד בשכר נצחי.

13 וזאת העצה היעוצה אשר יקבע זמן מוגבל בש"ק וביום א'
14 עת קבוע אשר יגיד פרשה חומש עם פרש"י ברבים, ובאמרו
15 הפרשה חומש (הנה לאחר אשר מתחלה יכין א"ע לזה, שילמוד
16 בעצמו היטיב, פרש"י, אור החיים, באר מים חיים, ופנים יפות,
17 והמד"ר שעל הפרשה ההיא, הרי יוכל לבאר זאת בע"פ, באמרו

18 ברבים הפרשה) ידבר על לבם בחיבת התורה ובקיום המצות,
19 והי' אם גם יהיו רק שנים ושלושה השומעים את אשר ילמוד הוא
20 טוב מאד, ובפרט כאשר יהיו ה' או יותר יהי' זה לו לשמחה
21 גדולה. ומזמן לזמן יגדל מספר הלומדים, וזה יפעול הרבה
22 לטובה ולברכה. ואם כה יעשה להודיע ברבים, בש"ק בעת תפלת
23 שחרית אשר קובע הוא זמן אשר יוכשר לפני הקהל, ללמוד
24 לכה"פ פעם או ב"פ בשבוע פרשה חומש שידע העם את
25 המעשיות שבתורה, וענינם בהנהגת כל אדם ואדם, הנה בעיניו
26 יראה אשר רבים שהיו רחוקים מזה לגמרי, יבואו אל הזמן
27 המוגבל לשמוע אל רנא דאורייתא, ויעשה כן והשי"ת יהי'
28 בעזרו.

29 כן הנני לבקש את האחדים מהיראי אלקים ובעלי תורה,
30 שהם לפי מהותם אינם צריכים אל לימוד כזה אשר יולמד
31 ברבים כנ"ל, הנה לחוזק הענין, עליהם החובה לבוא אל הלימוד
32 בזמן המוגבל, ויקחו על עצמם לעורר בזה כי יתרבו הבאים, וגם
33 לפעמי' אפשר יכולים הם להגיד השיעור ההוא (באם שיודרש
34 זאת) ובה יסלימו כוונת השי"ת אשר שלחם לארץ גזרה כזו
35 לעבדה ולשמרה, ולא הפכא ממיריו למיתקא ומחשוכא לנהורא,
36 והשי"ת יהי' בעזרם בגו"ר.

[אג"ק מוהריי"צ כרך א' עמ' שחז]

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד – יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע".

תורת מנחם התוועדיות תשמ"ה, חלק א עמוד 351

הפטרה לשחרית יום כפור ישעיה פרק נו

נו יד ואמר סלויסלו פנוי־דרך הרימו מבשול מדרך עמי: מו פי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשפון ואת־דבא ושפל־רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדבאים: מו פי לא לעולם אריב ולא לגצח אקצוף ב־ירוה מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי: ז פוען פצעו קצפתי ואפחו הסתר ואקצף וילך שוכב בדרך לבו: יח דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמים לו ולאבלי: יט בורא גיב שפתים שלום | שלום לרחוק ולקרוב אמר יהוה ורפאתיו: כ והרשעים פנים נגרש פי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט: כא אין שלום אמר אלהי לרשעים: נח א קרא בגרון אל־תחשך בשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם: כ ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון בגוי אשר־צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עזב ישאלוני משפטי־צדק קרבת אלהים יחפצון: ג למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע הן ביום צמכם תמצאו־חפץ וכל־עצביכם תנגשו: ד הן לריב ומצה תצומו ולהכות באגרוף רשע לא־תצומו ביום להשמיע בפרום קולכם: ה הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכה פאגמן ראשו ושק ואפל יציע הלזה תקרא־צום ויום רצון ליהוה: ו הלוא זה צום אבחרהו פתח חרצבות רשע חתר אגדות מוטה ושלח רצוצים חפשים וכל־מוטה תנתקו: ז הלוא פרם לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית פ־תראה ערם וכפיתו ומבשרך לא תתעלם: ח אז יבקע בשחר אורך וארכבתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד יהוה יאספך: ט אז תקרא ויהוה יענה תשוע ויאמר הנני אס־תסיר מתוכך מוטה שלח אצבע ודבר־און: י ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע וזרח בחשך אורך ואפלתך כצדקים: יא ונתח יהוה תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ והיית בגן רוה וכמוצא מים אשר לא־יכוכו מימיו: יב ובנו ממך חרבות עולם מוסרי דור־דור תקומם וקרא לך גדר פרוץ משובב נתיבות לשבת: יג אס־תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש יהוה מכבד וכבודתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: יד אז תתענג על־יהוה והרפבתיך על־במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך פי פי יהוה דבר:

הפטרה למנחה יום כפור יונה פרק א

א א ויהי דבר־יהוה אלי־ינה בן־אמתי לאמר: כיום לך אלי־ינה העיר הגדולה וקרא עליה פ־עלתה רעתם לפני: ג ויקם יונה לברח תרשישה מלפני יהוה וירד יפו וימצא אגיה | פאה תרשיש

וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ לָבוֹא עִמָּהֶם תְּרִשִּׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה: ד וַיְהִי הַטִּיל רוּחַ־גְּדוּלָּה אֶל־הֵימָּם וַיְהִי סַעֲר־גְּדוּל בָּיִם וְהִנֵּה חֲשֹׁכָה לְהַשְׁכֵּר: ה וַיִּירָאוּ הַמַּלְאָכִים וַיִּזְעַקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהָיו וַיִּטְלוּ אֶת־הַכְּפָלִים אֲשֶׁר בָּאֵנִיהָ אֶל־הֵימָּם לְהַקֵּל מֵעֲלֵיהֶם וַיּוֹנֶה יְרֵד אֶל־יִרְכַּתִּי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיֵּרָדִם: ו וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֵבֶל וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לָּךְ נִרְדָּם קוֹם קְרָא אֶל־אֱלֹהֶיךָ אוֹלִי יַתְעֲשֵׂת הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נֹאכֵד: ז וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לָכוּ וְנִפְּלָה גּוֹרְלוֹת וְנִדְּעָה בְּשַׁלְמֵי הָרַעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיִּפְּלוּ גּוֹרְלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל־יוֹנָה: ח וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּיד־נָא לָנוּ בְּאֲשֶׁר לְמִי־הָרַעָה הַזֹּאת לָנוּ מַה־מַּלְאכְתְּךָ וּמֵאֵן תָּבוֹא מִה אֶרְצְךָ וְאִי־מִזֶּה עִם אַתָּה: ט וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֲבְרִי אֲנִי וְאֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יֵרָא אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶת־הֵימָּם וְאֶת־הַיִּבְשָׁה: י וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוּלָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ כִּי־יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי־מִלִּפְנֵי יְהוָה הוּא בָרַח כִּי הִגִּיד לָהֶם: יא וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה־נַּעֲשֶׂה לָּךְ וַיִּשְׁתַּק הֵימָּם מַעְלִינוּ כִּי הֵימָּם הוֹלֵךְ וְסַעֵר: יב וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׂאוּנִי וְהַטִּילְנִי אֶל־הֵימָּם וַיִּשְׁתַּק הֵימָּם מַעְלֵיכֶם כִּי יוֹדַע אֲנִי כִּי בְשָׁלִי הַסַּעֲר הַגְּדוֹל הוּא עֲלֵיכֶם: יג וַיַּחֲתְרוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל־הַיִּבְשָׁה וְלֹא יָכְלוּ כִּי הֵימָּם הוֹלֵךְ וְסַעֵר עֲלֵיהֶם: יד וַיִּקְרָאוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ אָנָּה יְהוָה אֵלֵּינוּ נֹאכְדָה בְּנַפְשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאֶל־תֵּתֵן עָלֵינוּ דָם נָקִי כִּי־אַתָּה יְהוָה בְּאֲשֶׁר חִפְצָתָ עָשִׂיתָ: טו וַיִּשְׂאוּ אֶת־יוֹנָה וַיִּטְלֻהוּ אֶל־הֵימָּם וַיַּעֲמֵד הֵימָּם מִזְעָפוֹ: טז וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוּלָּה אֶת־יְהוָה וַיִּזְכְּרוּ־זִכָּר לַיהוָה וַיִּדְּרוּ נִדְרִים: **כ** א וַיִּמֶן יְהוָה דָּג גְּדוֹל לִבְלַע אֶת־יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעַי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת: כ וַיִּתְּפֹלֵל יוֹנָה אֶל־יְהוָה אֱלֹהָיו מִמַּעַי הַדָּגָה: ג וַיֹּאמֶר קְרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל־יְהוָה וַיַּעֲנֵנִי מִבְּטֵן שְׂאוֹל שְׁוַעֲתִי שָׁמַעַתָּ קוֹלִי: ד וַתִּשְׁלִיכֵנִי מִצּוֹלָה בִּלְבָב יָמִים וְנָהַר יִסְכְּבֵנִי כָל־מִשְׁבְּרִיד וְגִלְדִּי עָלַי עָבְרוּ: ה וְאֲנִי אֲמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִגִּגְד עֵינֶיךָ אֵךְ אוֹסִיף לְהַבִּיט אֶל־הַיִּכָּל קֹדֶשְׁךָ: ו אֶפְפוּנִי מִיָּם עַד־נַפְשׁ תַּהוֹם יִסְכְּבֵנִי סוּף חֲבוּשׁ לְרֹאשִׁי: ז לְקַצְבֵי הָרִים יִרְדְּתִי הָאָרֶץ בְּרַחֲמֶיהָ בַּעֲדִי לַעֲוֹלָם וַתַּעַל מִשְׁחַת חַיִּי יְהוָה אֱלֹהֵי: ח בְּהַתְּעַפָּה עָלַי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה זָכַרְתִּי וּתְבוֹא אֵלַי תִּפְלֹתִי אֶל־הַיִּכָּל קֹדֶשְׁךָ: ט מִשְׁמָרִים הַבְּלִישׁוֹא חֲסֵדָם יַעֲזֹבוּ: י וְאֲנִי בָקוֹל תוֹדָה אֶזְכְּחֶה־לָּךְ אֲשֶׁר נִדְרַתִּי אֲשַׁלְמָה יִשְׁוַעְתָּה לַיהוָה: יא וַיֹּאמֶר יְהוָה לָדָג וַיִּקָּא אֶת־יוֹנָה אֶל־הַיִּבְשָׁה: **ג** א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה שְׁנִית לְאֹמֶר: כ קוֹם לָךְ אֶל־גִּינּוֹה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא אֲלֶיהָ אֶת־הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר אֵלֶיךָ: ג וַיָּקָם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל־גִּינּוֹה כְּדָבַר יְהוָה וַיִּנּוֹה הִיתָה עִיר־גְּדוּלָּה לָאֱלֹהִים מִהֲלָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים: ד וַיַּחֲל יוֹנָה לָבוֹא בָּעִיר מִהֲלָךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּנּוֹה נִהַפְכָת: ה וַיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁי גִינּוֹה בָאֱלֹהִים וַיִּקְרָאוּ־צוֹם וַיִּלְבְּשׁוּ שָׂקִים מִגְדוֹלָם וְעַד־קִטְנָם: ו וַיִּזְעַ הַדָּבָר אֶל־מֶלֶךְ גִּינּוֹה וַיָּקָם מִכִּסְאוֹ וַיַּעֲבֵר אֶדְרֵתוֹ מֵעָלָיו וַיָּבֵס שֶׁק וַיֵּשֶׁב עַל־הָאֶפֶס: ז וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּגִינּוֹה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וַיְגַדְּלוּ לְאֹמֶר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הַבֶּקֶר וְהַצֹּאן אֶל־יָטַעְמוּ מְאוֹמָה אֶל־יָרְעוּ וַיָּמִים אֶל־יִשְׁתּוּ: ח וַיִּתְּכֶסּוּ שָׂקִים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וַיִּקְרָאוּ אֶל־אֱלֹהִים בְּחֻזָּקָה וַיִּשְׁבּוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הָרַעָה וּמִן־הַחֲתָמָם אֲשֶׁר בְּכַפְיָהֶם: ט מִי־יִדְּעַ יָשׁוּב וְנָחֵם

הָאֱלֹהִים וְשָׁב מִחֶרֶן אָפּוֹ וְלֹא נֹאכַד: יוֹרֵא הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם כִּי־שָׁבוּ מִדֶּרֶכָם הֲרַעָה וַיִּנָּחֶם הָאֱלֹהִים עַל־הֲרַעָה אֲשֶׁר־דָּבַר לַעֲשׂוֹת־לָהֶם וְלֹא עָשָׂה: ד' אֲוִירַע אֶל־יוֹנָה רָעָה גְדוֹלָה וַיַּחַר לוֹ: ב' וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אָנָּה יְהוָה הֲלֹא־זֶה דְּבָרִי עַד־הַיּוֹתִי עַל־אֲדָמָתִי עַל־כֵּן קָדַמְתִּי לִבְרַח תְּרַשִּׁישָׁה כִּי יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה אֶל־חֲנוּן וְרַחוּם אַרְךָ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְנָחָם עַל־הֲרַעָה: ג' וַעֲתָה יְהוָה קַח־נָא אֶת־נַפְשִׁי מִמָּנִי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי: ד' וַיֹּאמֶר יְהוָה הִיטֵב חָרָה לָךְ: ה' וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן־הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקְדָם לָעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שֵׁם סֶפֶה וַיֵּשֶׁב תַּחְתֶּיהָ בְּצֹל עַד אֲשֶׁר יֵרָאֶה מִה־יְהוָה בָּעִיר: ו' וַיִּמָּן יְהוָה־אֱלֹהִים קִיקְלֹן וַיַּעַל | מַעַל לַיּוֹנָה לַהֲנוּת צֶלַע־עֲרֹאשׁוֹ לַהֲצִיל לוֹ מִרַעְתּוֹ וַיִּשְׁמַח יוֹנָה עַל־הַקִּיקְלֹן שִׂמְחָה גְדוֹלָה: ז' וַיִּמָּן הָאֱלֹהִים תּוֹלַעַת בַּעֲלֹת הַשֹּׁחַר לִמְחַרֵּת וַתֵּד אֶת־הַקִּיקְלֹן וַיִּיבֹשׁ: ח' וַיְהִי | בְּזֶרַח הַשָּׁמֶשׁ וַיִּמָּן אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים חֲרִישִׁית וַתֵּד הַשָּׁמֶשׁ עַל־רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְעַלֵּף וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוֹת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי: ט' וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יוֹנָה הִיטֵב חָרָה־לָךְ עַל־הַקִּיקְלֹן וַיֹּאמֶר הִיטֵב חָרָה־לִּי עַד־מוֹת: י' וַיֹּאמֶר יְהוָה אַתָּה חִסַּת עַל־הַקִּיקְלֹן אֲשֶׁר לֹא־עָמַלְתָּ בּוֹ וְלֹא גִדַּלְתָּ שָׁבִין־לִילָה הִיא וּבִין־לִילָה אָבָד: יא וְאַנִּי לֹא אָחוּם עַל־נִינּוּה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יִשְׁבֶּה הַרְבֵּה מִשָּׁתִּים־עֶשְׂרֵה רְבֹו אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע בֵּין־יָמֵינוּ לְשִׁמְאֹלָו וּבִהֲמָה רַבָּה: ז' יח מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נִחַלְתָּ לֹא־הִחְזִיק לַעַד אָפּוֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יט וַיֵּשֶׁב וַיִּרְחֲמֵנוּ וַיִּכְבֹּשׂ עֲוֹנֵתֵינוּ וַתִּשְׁלֹךְ בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: כ' תַּתֵּן אִמָּת לַיעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

הפטרה ליו"ט ראשון של סוכות זכריה פרק יד

י' ד' א' הִנֵּה יוֹם־בָּא לַיהוָה וְחִלַּק שְׁלָלָךְ בְּקֶרְבְּךָ: ב' וַאֲסַפְתִּי אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם אֶל־יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנִשְׁפְּסוּ הַבָּתִּים וְהַנָּשִׁים תִּשְׁכַּבְנָה וַיֵּצֵא חֲצִי הָעִיר בַּגּוֹלָה וַיֵּתֶר הָעָם לֹא יָכַרַת מִן־הָעִיר: ג' וַיֵּצֵא יְהוָה וְנִלְחָם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הַלְחָמֹו כְּיוֹם קָרָב: ד' וַעֲמְדוּ רִגְלֵיו בַּיּוֹם־הַהוּא עַל־הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָם וְנִבְקַעַ הָר הַזֵּיתִים מִחֲצִיו מִזְרָחָה וְיָמָה גֵּיא גְדוֹלָה מְאֹד וּמִשׁ חֲצִי הָהָר צָפוֹנָה וְחֲצִיו נִגְבָּה: ה' וְנִסְתָּם גֵּיא־הָרִי כִּי־יִגִיעַ גִּי־הָרִים אֶל־אֶצֶל וְנִסְתָּם כַּאֲשֶׁר נִסְתָּם מִפְּנֵי הָרָעַשׁ בַּיָּמִי עֲזִיָּה מִלֶּךְ־יְהוּדָה וּבָא יְהוָה אֱלֹהֵי כָל־קְדָשִׁים עִמּוֹ: ו' וְהָיָה כְּיוֹם הַהוּא לֹא־יְהִיָּה אֹר וְקִרְוֹת וְקַפָּאוֹן: ז' וְהָיָה יוֹם־אֶחָד הוּא יוֹדַע לַיהוָה לֹא־יוֹם וְלֹא־לִילָה וְהָיָה לַעֲת־עֶרֶב יְהִי־הָאֹר: ח' וְהָיָה כְּיוֹם הַהוּא יֵצֵאוּ מִיַּם־חַיִּים מִירוּשָׁלַם חֲצִים אֶל־הַיָּם הַקָּדְמוֹנִי וְחֲצִים אֶל־הַיָּם הָאֲחֵרוֹן בְּקִיץ וּבַחֲרֹף יְהִיָּה: ט' וְהָיָה יְהוָה לְמִלָּךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ כְּיוֹם הַהוּא יְהִיָּה יְהוָה אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד: י' יִפּוֹב כָּל־הָאָרֶץ כַּעֲרֵבָה מִגִּבְעָה לְרִמּוֹן נֹגַב יְרוּשָׁלַם וְרֵאמָה וַיִּשְׁבָּה תַּחְתֶּיהָ לְמִשְׁעַר בְּנִימָן עַד־מִקְוֹם שַׁעַר הָרֵאשׁוֹן עַד־שַׁעַר הַפְּנִים וּמִגְדַל חֲנַנְיָאֵל עַד יָקְבִי הַמִּלָּךְ: יא וַיֵּשְׁבוּ בָּהּ וַיִּחְרַם לֹא יְהִי־עוֹד וַיִּשְׁבָּה יְרוּשָׁלַם לְבִטָּח: יב וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגִּפָּה

אֲשֶׁר יִגַּף יְהוָה אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל־יְרוּשָׁלַם הַמֶּקֶם בְּשָׂרוֹ וְהוּא עֹמֵד עַל־רִגְלָיו וְעֵינָיו תִּמְקְנָה בְּחִרְיָהֶן וְלִשְׁוֹן תִּמְקֶן בְּפִיהֶם: יג וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא תִּהְיֶה מְדוּמַת־יְהוָה רַבָּה בָּהֶם וְהַחֲזִיקוּ אִישׁ יָד רֵעֵהוּ וְעָלְתָה יָדוֹ עַל־יָד רֵעֵהוּ: יד וְגַם־יִהְיֶה תִלְחָם בִּירוּשָׁלַם וְאֶסְפָּה חֵיל כָּל־הַגּוֹיִם סָבִיב זָהָב וְכֶסֶף וּבָגָדִים לָרֹב מְאֹד: טו וְכֵן תִּהְיֶה מִגַּפַּת הַפּוֹם תִּפְרֹד הַגָּמַל וְהַחֲמֹר וְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּמִּחְנוֹת הַהֵמָּה כַּמִּגַּפָּה הַזֹּאת: טז וְהָיָה כָּל־הַנּוֹתָר מִכָּל־הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל־יְרוּשָׁלַם וְעָלוּ מִדֵּי שְׁנָה שְׁנָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת וְלַחֹג אֶת־חֹג הַסְּפֹת: יז וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא־יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפַּחַת הָאָרֶץ אֶל־יְרוּשָׁלַם לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא עֲלֵיהֶם יִהְיֶה הַנֶּשֶׁם: יח וְאִם־מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא־תַעֲלֶה וְלֹא בָּאָה וְלֹא עֲלֵיהֶם תִּהְיֶה הַמִּגַּפָּה אֲשֶׁר יִגַּף יְהוָה אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יַעֲלוּ לַחֹג אֶת־חֹג הַסְּפֹת: יט וְזֹאת תִּהְיֶה חֲטֹאת מִצְרַיִם וְחֲטֹאת כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לַחֹג אֶת־חֹג הַסְּפֹת: כ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה עַל־מִצְלֹת הַפּוֹם קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהָיָה הַסִּירוֹת בְּבֵית יְהוָה כַּמְזֻרְקִים לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: כא וְהָיָה כָּל־סִיר בִּירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה קֹדֶשׁ לַיהוָה צְבָאוֹת וְכָאוּ כָּל־הַזִּבְחִים וְלִקְחוּ מֵהֶם וּבִשְׁלוּ בָהֶם וְלֹא־יִהְיֶה כֹנַעֲנִי עוֹד בְּבֵית־יְהוָה צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא:

הַפְטָרָה לַשַּׁבָּת חוֹל הַמוֹעֵד סוּכוֹת יְחֻזְקָא פֶּרֶק לז

לח יא וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא בָּיּוֹם גּוֹג עַל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה תַּעֲלֶה חֲמָתִי בָּאִפִּי: יב וּבִקְנֹאתִי בְּאֲשֶׁר־עֲבַרְתִּי דְבַרְתִּי אִם־לֹא בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה רָעַשׁ גָּדוֹל עַל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל: כ וְרַעְשׁוּ מִפְּנֵי דָגִי הַיָּם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְחֵית הַשָּׂדֶה וְכָל־הָרֶמֶשׁ הָרֹמֵשׁ עַל־הָאֲדָמָה וְכָל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה וְנִהְרָסוּ הַהָרִים וְנִפְּלוּ הַמִּדְרָגּוֹת וְכָל־חֹמָה לָאָרֶץ תִּפּוֹל: כא וְקִרְאתִי עָלָיו לְכַלְהֲרִי חֶרֶב נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה חֶרֶב אִישׁ בְּאֶחָיו תִּהְיֶה: כב וְנִשְׁפָּטְתִּי אֹתוֹ בְּדָבָר וּבְכֶדֶם וּגְשָׁם שׁוֹטֵף וְאִבִּי אֶלְגָּבִישׁ אִשׁ וּנְפִרִית אִמְטִיר עָלָיו וְעַל־אֲנָפִיו וְעַל־עַמִּים רַבִּים אֲשֶׁר אֹתוֹ: כג וְהַתְּגַדְּלֹתִי וְהַתְּקַדְּשֹׁתִי וְנִודַעְתִּי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וְיִדְעוּ פִּי־אֲנִי יְהוָה: לד א וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא עַל־גּוֹג וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הִנְנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נְשִׂיא רֹאשׁ מִשְׁדֵּךְ וְתַבָּל: כה וְשִׁכַּבְתִּיךָ וְשִׁשְׂאֲתִיךָ וְהִעֲלִיתִיךָ מִיִּרְפָּתִי צָפוֹן וְהִבֵּאתִיךָ עַל־הָרִי יִשְׂרָאֵל: כו וְהִכֵּיתִי קִשְׁתְּךָ מִיַּד שְׂמַאלְךָ וְחִצֶּיךָ מִיַּד יְמִינְךָ אֶפִּיל: ז עַל־הָרִי יִשְׂרָאֵל תִּפּוֹל אֹתָהּ וְכָל־אֲנָפֶיךָ וְעַמִּים אֲשֶׁר אֹתָךְ לְעִיט צָפוֹר כָּל־כְּנָף וְחֵית הַשָּׂדֶה נִתְּתִיךָ לְאֹכְלָהּ: ח עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל כִּי אֲנִי דְבַרְתִּי נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה: ט וְשַׁלַּחְתִּי־אֵשׁ בְּמִגְוֹג וּבִישְׁבֵּי הָאִיִּים לִכְטֹח וְיִדְעוּ פִּי־אֲנִי יְהוָה: י וְאֶת־שֵׁם קֹדֶשִׁי אֹדִיעַ בְּתוֹךְ עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְלֹא־אֲחַל אֶת־שֵׁם־קֹדֶשִׁי עוֹד וְיִדְעוּ הַגּוֹיִם פִּי־אֲנִי יְהוָה קְדוֹשׁ בְּיִשְׂרָאֵל: יא הִנֵּה בָּאָה וְנִהְיֹתָה נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה הוּא הַיּוֹם אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי: טב וְיִצְאוּ יִשְׁבֵּי עָרֵי יִשְׂרָאֵל וּבִעֲרוּ וְהִשִּׁיקוּ בְּנֶשֶׁק וּמִגֶּן וְצִנָּה בְּקֶשֶׁת וּבְחָצִים וּבַמֶּקֶל יָד וּבְרִמָּח וּבִעֲרוּ בָהֶם אֵשׁ שֶׁבַע שָׁנִים: יג וְלֹא־יִשְׂאוּ עֲצִים מִן־הַשָּׂדֶה וְלֹא יִחְטְבוּ מִן־הַיַּעְרִים כִּי בְנֶשֶׁק יִבְעֲרוּ־אֵשׁ וְשָׁלְלוּ אֶת־שַׁלְלֵיהֶם וּבִזְזוּ אֶת־בְּזוּיָהֶם נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה: יד וְהָיָה

בַּיּוֹם הַהוּא אָתָּן לְגֹג מְקוֹם־שֵׁם לְכָר בְּיִשְׂרָאֵל גַּי הָעֵבְרִים קִדְּמָת הַיָּם וְחִסְמָת הִיא אֶת־הָעֵבְרִים וְקָבְרוּ שֵׁם אֶת־גֹּג וְאֶת־כָּל־הַמוֹנֶה וְקָרְאוּ גַּי הַמּוֹן גֹּג: יב וְקָבְרוּם בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַעַן טַהַר אֶת־הָאָרֶץ שִׁבְעָה חֳדָשִׁים: יג וְקָבְרוּ כָּל־עַם הָאָרֶץ וְהָיָה לָהֶם לְשֵׁם יוֹם הַכְּבָדִי נֶאֱמַר אֲדֹנֵי יְהוָה: יד וְאִנְשֵׁי תְּמִיד יִבְדִּילוּ עֲבָרִים בָּאָרֶץ מִקְבָּרִים אֶת־הַנּוֹתָרִים עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ לְטַהֲרָהּ מִקְצֵה שִׁבְעָה־חֳדָשִׁים יַחְקֲרוּ: טו וְעָבְרוּ הָעֵבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עֵצָם אָדָם וּבָנָה אֵצֶלוֹ צִיּוֹן עַד קָבְרוּ אוֹתוֹ הַמְּקָבְרִים אֶל־גַּי הַמּוֹן גֹּג: טז וְגַם שֵׁם־עִיר הַמוֹנֶה וְטַהֲרוּ הָאָרֶץ:

יהושע פרק א

א וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב מֹשֶׁה עֲבָדִי מָתָּה וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אַתָּה וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ג כָּל־מְקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בְּהַרְגָלְכֶם בּוֹ לָכֶם נִתְּנוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־מֹשֶׁה: ד מִהַמְּדָבָר וְהַלְבִּנוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנָּהָר הַגָּדוֹל נַחֲרַפְתָּ כָּל אֶרֶץ הַחִתִּים וְעַד־הַיָּם הַגָּדוֹל מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ יְהִיָּה גְבוּלְכֶם: ה לֹא־יִתְּנִיב אִישׁ לְפָנֶיךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אֲרַפֶּךָ וְלֹא אֶעֱזֹבְךָ: ו חֹזֶק וְאַמֶּץ כִּי אֶתָּה תִּנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְתַת לָהֶם: ז רַק חֹזֶק וְאַמֶּץ מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוְּךָ מֹשֶׁה עֲבָדִי אֶל־תִּסּוֹר מִמֶּנּוּ יְמִין וּשְׂמָאוֹל לְמַעַן תִּשְׁפִּיל בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְךָ: ח לֹא־יִמּוּשׁ סִפְרֵי הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַפְּתוּב בּוֹ כִּי־אֲנִי תִּצְלִיחַ אֶת־דְּרָכְךָ וְאֲנִי תִשְׁפִּיל: ט הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ חֹזֶק וְאַמֶּץ אֶל־תַּעֲרֹץ וְאֶל־תַּחַת כִּי עִמָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְךָ: י וַיִּצֹו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שֹׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר: יא עָבְרוּ בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וַיִּצְווּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר הִכִּינוּ לָכֶם צִדָּה כִּי בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֲבָרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לְבּוֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ: יב וְלִרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שִׁבְטֵי הַמְּנַשֶּׁה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: יג זְכוּר אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֲבַד־יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מְנִיחַ לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת: יד נְשִׁיכֶם טַפְכֶם וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעֲבְרוּ חֲמוּשִׁים לִפְנֵי אֲחֵיכֶם כָּל גְּבוּרֵי הַחֵיל וְעֲזַרְתֶּם אוֹתָם: טו עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה לְאַחֵיכֶם כָּכֶם וִירִשׁוּ גַם־הֵמָּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם וּשְׁבַתְּם לָאָרֶץ יִרְשַׁתְּכֶם וִירִשְׁתֶּם אוֹתָהּ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזֶּרֶח הַשָּׁמֶשׁ: טז וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה וְאֶל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלַחֵנוּ נִלְךָ: יז כָּל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ אֶל־מֹשֶׁה כֵּן נִשְׁמַע אֵלֶיךָ רַק יְהִיָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־מֹשֶׁה: יח כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִמְרָה אֶת־פִּיךָ וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכָל אֲשֶׁר־תִּצְוֶנוּ יוֹמָת רַק חֹזֶק וְאַמֶּץ:

הפטרה ליום טוב שני של סוכות מלכים א, ח

ח בַּיּוֹמָהּ אֶל־הַמִּלָּךְ שְׁלֹמֹה כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּירַח הָאֲתָנִים בָּחַג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי: ג וַיָּבֹאוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הָאֲרוֹן: ד וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם: ה וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עַדַּת יִשְׂרָאֵל הַנוֹעֲדִים עָלָיו אֹתוֹ לִפְנֵי הָאֲרוֹן מִזִּבְחִים צֶאן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא־יִסְפְּרוּ וְלֹא יִמְנוּ מְרֹב: ו וַיָּבֹאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים אֶל־תַּחַת כְּנָפֵי הַכְּרוּבִים: ז כִּי הַכְּרוּבִים פָּרְשִׁים כְּנָפֵים אֶל־מְקוֹם הָאֲרוֹן וַיִּסְכּוּ הַכְּרוּבִים עַל־הָאֲרוֹן וְעַל־בְּדָיו מִלְמַעְלָה: ח וַיֹּאכְלוּ הַכֹּדֶשׁ וַיֵּרְאוּ רָאשֵׁי הַכֹּדֶשׁ מִן־הַקֹּדֶשׁ עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרְאוּ תַּחֲצוּצָה וַיִּהְיוּ שֵׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט אֵין בָּאֲרוֹן רֶק שְׁנֵי לַחֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הֵנִחַ שָׁם מֹשֶׁה בַּחֲרֹב אֲשֶׁר בָּרַת יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וַיְהִי בְצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ וַהֲעֵנָן מָלָא אֶת־בַּיִת יְהוָה: יא וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשֶׁרֶת מִפְּנֵי הָעֲנָן כִּי־מָלָא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בַּיִת יְהוָה: יב אַז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לְשֹׁכֵן בַּעֲרֹפֶל: יג בָּנָה בְּנִיתִי בַיִת זֶכֶל לָךְ מְכוֹן לְשִׁבְתֶּךָ עוֹלָמִים: יד וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיִּבְרָךְ אֶת כָּל־קֶהֱל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קֶהֱל יִשְׂרָאֵל עָמַד: טו וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דָּבַר בְּפִיו אֶת דְּוֹד אָבִי וּבִידּוֹ מָלָא לֵאמֹר: טז מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא־בִחַרְתִּי בְעִיר מְכֹל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בַּיִת לַיהוָה שְׁמִי שָׁם וְאֶבְחַר בְּדוֹד לַיהוָה עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: יז וַיְהִי עִם־לִבָּב דְּוֹד אָבִי לְבָנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דְּוֹד אָבִי יָעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם־לִבָּבְךָ לְבָנוֹת בַּיִת לְשְׁמִי הִטִּיבְתָּ כִּי הָיָה עִם־לִבָּבְךָ: יט רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־בְּנֵךְ הֵיכָא מִחֻלְצֶיךָ הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לְשְׁמִי: כ וַיָּקָם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דָּבַר וַאֲקָם תַּחַת דְּוֹד אָבִי וַאֲשַׁב עַל־כַּפָּא יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה וַאֲבָנָה הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כא וַאֲשֶׁם שָׁם מְקוֹם לְאֲרוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר בָּרַת עִם־אֲבֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

אגרות קודש

[י"ג תשרי תשכ"א]

במענה למכתבו מערב יום הקדוש,

בעת רצון יזכירוחו עוד הפעם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, והוראות רבותינו נשיאנו ודבריהם קיימים לעד "טראכט גוט וועט זיין גוט", ויוכל לבשר טוב בתוכן מכתבו כנ"ל, ובמצוה דהוי זהיר בה טפי - להפיץ תורת ה' בכל מקום שידו מגעת והרי לכ"ז זקוקים לגוף בריא ושלם שמדרכי השם הוא.

המצפה לבשו"ט ובברכת חג שמח.

ז"ע נתקבל מכתבו השני - מבש"ט בהנ"ל. ופס"ד רז"ל שכל שמטיבין לו ה"ז לאויוש"ט (ב"ב יב,

לג א וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ כִּסִּי:
ב וַיֹּאמֶר יְהוָה מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ
הוֹפִיעַ מִהֵר פֶּאֶרֶן וְאַתָּה מִרְבֶּכֶת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ
אִשׁ דָּת לָמוֹ כִּסִּי: ג אֶף חִבֵּב עַמִּים כָּל־קִדְשָׁיו
בִּידֶךָ וְהֵם תִּכּוּ לְרִגְלֶךָ יֵשׂא מִדְּבַרְתֶּיךָ כִּסִּי:
ד תּוֹרָה צִוְּה־לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת
יַעֲקֹב כִּסִּי: ה וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי

א וְדָא בְרַכְתָּא דִּי בְרִיךְ מֹשֶׁה
נְבִיא דִּי יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְדָם
מוֹתָהּ: ב וַאֲמַר יְיָ מִסִּינַי אֲתַגְלִי
וְזִהוֹר יִקְרָה מִשְׁעִיר אֲתַחְזִי לָנָא
אֲתַגְלִי בְּגִבְרַתָּה מְטוֹרָא דְפֶאֶרֶן
וְעַמָּה רַבְּכֵת קִדְשִׁין כְּתִב יְמִינָה
מִגּוֹ אֲשַׁתָּא אורִיתָא יְהֵב לָנָא:
ג אֶף חִבְּבִינוּן לְשַׁבְטֵינָא כָּל
קִדְשֵׁיהִי בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגִבּוּרָא
אִפְקִינוּן מִמִּצְרַיִם וְאַנּוּן מִדְּבָרִין
תַּחֲנוּת עֲנָנָךְ נְטִלִין עַל מִימְרָךְ:
ד אורִיתָא יְהֵב לָנָא מֹשֶׁה מְסֻרָה
יִרְתָּא לְכַנְשַׁת יַעֲקֹב: ה וַיְהִי

רש"י

קִדְשָׁיו בִּידֶךָ. נִפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים גְּנוּזוֹת אֵתוֹ, כַּעֲנָן
שֶׁנֶּאֱמַר: (ש"א כה) "וַיְהִי־הָ נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צָרוּרָה בְּצָרוֹר
הַחַיִּים אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ": וְהֵם תִּכּוּ לְרִגְלֶךָ. וְהֵם
רְאוּיִים לָכֶּךָ, שֶׁהָרִי תִּכּוּ עֲצָמָן לְתוֹךְ תַּחֲתִית הָהָר
לְרִגְלֶךָ, בְּסִינַי. תִּכּוּ לְשׁוֹן פָּעִלוֹ, הַתּוֹכּוּ לְתוֹךְ
מְרַגְלוֹתֶיךָ: יֵשׂא מִדְּבַרְתֶּיךָ. נִשְׁאוּ עֲלֵיהֶם עַל
תּוֹרָתְךָ: מִדְּבַרְתֶּיךָ. הַמִּסִּי בּוֹ קְרוֹב לִיסוֹד, כְּמוֹ:
(במדבר ז) "וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהִים", (יחזקאל
ב) "וַאֲשַׁמַּע אֶת מִדְּבַר אֱלֹהִים", כְּמוֹ 'מִתְדַּבֵּר אֱלֹהִים',
אֶף זֶה "מִדְּבַרְתֶּיךָ", מֵה שֶׁהֵייתָ מִדְּבַר לְהַשְׁמִיעֵנִי
לֵאמֹר לָהֶם. טִישׁ פּוֹרְפִּרִלִּיר"ש בְּלַע"ז (צִינֵנֶע
אונטערערעדנוגען). וְאוֹנִקְלוֹס תַּרְגָּם שֶׁהֵיוּ נוֹסְעִים
עַל פִּי דְבָרֶיךָ, וְהַמִּסִּי בּוֹ שְׁמוֹשׁ, מִשְׁמֶשֶׁת לְשׁוֹן
מִן. דְּבַר אַחֵר: "אֶף חִבֵּב עַמִּים", אֶף בְּשַׁעַת חִבְּתָן
שֶׁל הָאֲמוֹת שֶׁהָרִאיתָ לָהֶם פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת, וּמִסְרָתָ
אֵת יִשְׂרָאֵל בִּינְדָם: כָּל־קִדְשָׁיו בִּידֶךָ. כָּל צַדִּיקִיהֶם
וְטוֹבֵיהֶם דָּבְקוּ בָּךְ וְלֹא מָשׁוּ מֵאַחֲרֶיךָ, וְאַתָּה
שׁוֹמְרָם: וְהֵם תִּכּוּ לְרִגְלֶךָ. וְהֵם מִתְמַצְעִים
וּמִתְכַּנְּסִים לְתַּחַת צִלְּךָ: יֵשׂא מִדְּבַרְתֶּיךָ. מְקַבְּלִים
גְּבוּרָתְךָ וְדִתּוֹתֶיךָ בְּשִׂמְחָה, וְאַלֶּה דְבָרֵיהֶם:
(ד) תּוֹרָה. אֲשֶׁר צִוְּהָ לָנוּ מֹשֶׁה, מוֹרְשָׁה הִיא
לְקַהֲלַת יַעֲקֹב, אֲחֻזָּנוּהָ וְלֹא נַעֲזֻבָּנָה: (ה) וַיְהִי.
הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא: בִּישְׁרוֹן מֶלֶךְ. תָּמִיד עַל

(א) וְזֹאת הַבְּרָכָה. לִפְנֵי מוֹתוֹ. (ספרי) סְמוּךְ
לְמִיתָתוֹ שְׁאֵם לֹא עָכְשׁוּ, אִימָתִי?: (ב) וַיֹּאמֶר ה'
מִסִּינַי בָּא. (שם) פֶּתַח תַּחֲלָה בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מְקוֹם,
וְאַחֵר כֶּף פֶּתַח בְּצִרְכֵּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבְשִׁבְחָה
שֶׁפֶתַח בּוֹ יֵשׁ בּוֹ הַזְּכָרֹת זְכוֹת לְיִשְׂרָאֵל. וְכָל זֶה דֶּרֶךְ
רְצוֹנִי הוּא, כְּלוּמַר כְּדֹאִי הֵם אֵלּוּ שֶׁתַּחֲלוּ עֲלֵיהֶם
בְּרָכָה: מִסִּינַי בָּא. יֵצֵא לְקִרְיָתָם בְּשִׁבְאוֹ לְהִתְיַצֵּב
בְּתַּחֲתִית הָהָר, כְּחֶתֶן הַיּוֹצֵא לְהַקְבִּיל פְּנֵי כְּלָה,
שֶׁנֶּאֱמַר: (שמות יט) "לְקִרְיַת הָאֱלֹהִים", לְמַדְּנוּ
שֶׁיֵּצֵא כְּנֻגָדָם: וְזָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ. (ספרי) שֶׁפֶתַח
לְבָנִי עָשׂוּ שֶׁיִּקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא רְצוּ: הוֹפִיעַ.
לָהֶם: מִהֵר פֶּאֶרֶן. שֶׁהִלֵּךְ שָׁם וּפֶתַח לְבָנִי יִשְׁמַעֲלָל
שֶׁיִּקְבְּלוּהָ, וְלֹא רְצוּ: וְאַתָּה. לְיִשְׂרָאֵל (שם): מִרְבֶּכֶת
קֹדֶשׁ. וְעַמּוֹ מְקַצֵּת רַבּוּת מִלְּאֲכֵי קֹדֶשׁ וְלֹא כָלָם,
וְלֹא רַבָּם, וְלֹא כְּדֶרֶךְ בֶּשֶׁר וְדָם שֶׁמֶרְאָה כָּל כְּבוֹד
עָשְׂרוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ בְּיוֹם חֲפָתוֹ: אִשׁ דָּת. שֶׁהֵייתָ
כְּתוּבָה מֵאֵז לִפְנֵי בָּאֵשׁ שֶׁחֹרָה עַל גְּבִי אִשׁ לְבָנָה,
נָתַן לָהֶם בְּלוּחוֹת כְּתִב יֵד יְמִינוֹ. דְּבַר אַחֵר: "אִשׁ
דָּת", כְּתִרְגוּמוֹ, שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: (ג) אֶף
חִבֵּב עַמִּים. גַּם חִבָּה יִתְּרָה חִבֵּב אֶת הַשְּׁבָטִים, כָּל
אֶחָד וְאֶחָד קְרוֹי 'עַם', שֶׁהָרִי בְּנִימִין לְבָדוּ הָיָה
עֲתִיד לְהִגְלֹד בְּשִׁאֲמֵר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְיַעֲקֹב:
(בראשית לה) "גֹּי וְקָהֵל גֹּיִם יִהְיֶה מִמֶּךָ": כָּל־

עִם יַחַד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כִּסִּי: וַיְחִי רְאוּבֵן
וְאַלְיָמָת וַיְהִי מָתָיו מִסְפָּר כִּסִּי: ס זֹאת
לַיהוּדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוּדָה וְאַל־
עֲמוֹ תְּבִיאֵנוּ יָדָיו רַב לוֹ וְעֶזֶר מִצָּרָיו
תִּהְיֶה כִּסִּי: פ לִי שְׁנֵי ח וּלְלוֹי אָמַר תַּמְיֹד וְאוּרִיךְ
לְאִישׁ חֲסִידְךָ אֲשֶׁר נָסִיתוֹ בְּמִסָּה תְּרִיבָהוּ
עַל־מִי מְרִיבָה כִּסִּי: ט הָאֹמֶר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא
רְאִיתִיו וְאֶת־אָחִיו לֹא הִכִּיר וְאֶת־בָּנוּ לֹא יָדַע

בישראל מלפא באתפנשות רישי
עמא כחדא שבטיא דישראל:
ו יחי ראובן לחיי עלמא ומותא
תנינא לא ימות וימבלון בנוהי
אחסנתהון במנינהון: ז ודא
ליהודה ואמר קבל יי עלותה
דיהודה במפקה (באגחא)
לקרבא ולעמה תתיבנה לשלם
ידוהי יעבדן לה פרענותא
מסנאוהי וסעיד מבצלי דבבוהי
הוי לה: ח וללוי אמר תמיא
ואוריא אלבשתא לגבר דאשתבח
חסידא קדמך די נסיתוהי בנסתא

והיה שלים בחנתוהי על מי מצותא ואשתבח מהימן: ט דעל אבוהי ועל אמה לא רחם כד חבו מן דינא

רש"י

לו. גריבו ריבו וינקמו נקמתו: ועזר מצריו תהיה.
על יהושפט התפלל, על מלחמת רמות גלעד:
(דה"ב יח) "ויזעק יהושפט, ויה' עזרו". דבר אחר:
"שמע ה' קול יהודה", (ספרי) פאן רמז ברכה
לשמעון מתוך ברכותיו של יהודה. ואף כשחלקו
ארץ ישראל, נטל שמעון מתוך גורלו של יהודה,
שנאמר: (יהושע יט) "מחבל בגי יהודה נחלת בגי
שמעון". (ומפני מה לא יחד לו ברכה בפני עצמו?
שהיה בלבו עליו על מה שעשה בפשטים, כך כתוב
באגדת תהלים) [מזמור צ]: (ח) וללוי אמר. ועל
לוי אמר: תמיך ואוריך. כלפי שכינה הוא מדבר:
אשר נסיתו במסה. שלא נתלוננו עם שאר
המלינים: תריבהו וגו'. כתרגומו. דבר אחר:
"תריבהו על מי מריבה", נסתקפת לו לבא
בעלילה, אם משה אמר: (במדבר כ) "שמעו נא
המורים", אהרן ומרים מה עשו?: (ט) האמר
לאביו ולאמו לא ראיתיו. כשחטאו בעגל
ואמרתי: (שמות לב) "מי לה' אלי", נאספו אלי כל
בני לוי, וצויתים להרג את אבי אמו והוא
מישראל, או את אחיו מאמו, או את בן בתו, וכן
עשו. ואי אפשר לפרש אביו ממש, ואחיו מאביו,
וכן בניו ממש, שהרי לויים הם ומשכב לוי לא

מלכותו עליהם: בהתאסף. בכל התאסף ראשי
חשבון אסיפתם: ראשי. כמו (שמות ל) "כי תשא
את ראש", ראויין אלו שאברכם. דבר אחר:
"בהתאסף", בהתאסף יחד, באגדה אחת ושלום
ביניהם הוא מלפם, ולא כשיש מחלוקת ביניהם:
(ו) יחי ראובן. בעולם הזה: ואל-ימת. לעולם
הבא, שלא יזכר לו מעשה בלחה: ויהי מתיו
מספר. נמנין במנין שאר אחיו, דגמא היא זו פענן
שנאמר: (בראשית לה) "וישכב את בלחה, ויהיו בגי
יעקב שנים עשר", שלא יצא מן המנין: (ז) וזאת
ליהודה. (מכות יא) סמך יהודה לראובן, מפני
ששניהם חודו על קלקול שבטים, שנאמר: (איוב
טו) "אשר חכמים יגידו וגו', להם לבדם וגו' ולא
עבר זר בתוכם", (ב"ק צב) ועוד פרושו רבותינו שפל
מ' שנה שהיו ישראל במדבר, היו עצמות יהודה
מתגלגלין בארון מפני נדוי שקבל עליו, שנאמר:
(בראשית מד) "ונחטאתי לאבי כל הימים", אמר
משה: 'מי גרם לראובן שיודה? יהודה וכו': שמע
ה' קול יהודה. תפלת דוד, ושלמה, ואסא מפני
הפושטים, ויהושפט מפני העמונים וחזקיה מפני
סנחריב: ואל-עמו תביאנו. לשלום מפני
המלחמה (ספרי אחרים: מן המלחמה): ידיו רב

וְאִפִּי אֲחֹהִי וּבְנוֹהִי לֹא נָסִיב אָרִי
נָטְרוּ מִטֶּרֶת מִימְרָךְ וּקְיָמָךְ לֹא
אֲשַׁנּוּ: י פָּשְׁרִין אֵלֶיךָ דִּילְפֹּון
דִּינִיךָ לְיַעֲקֹב וְאֲדִינִיךָ לְיִשְׂרָאֵל
יִשׁוּן קִטְרֶת בּוֹסְמִין קִדְמָךְ וּגְמִיר
לְרַעְוָא עַל מִדְּבַחְךָ: יא בְּרַךְ
יְיָ נְכֹסְוֵהִי וְקֶרֶבֶן יְדֹהִי תִקְבֵּל
בְּרַעְוָא תִּבְרַךְ חֲרָצָא דְסָנְאוּהִי
וּדְבַעְלֵי דְבִבּוּהִי דְלֹא יִקּוּמוּן:
יב לְבַנְיָמִן אָמַר רַחֲמָא דִּי
יִשְׂרָאֵל לְרַחֲצֵן עֲלוּהִי יְהִי מִגֵּן
עֲלוּהִי כָּל יוֹמָא וּבְאַרְעָה תִּשְׁרִי
שְׁכִנְתָּא: יג וְלִיּוֹסֵף אָמַר מְבָרְכָא
מִן קֳדָם יְיָ אֲרַעָה עֲבָדָא מְגִדְנִין
מִטְּלָא דְשִׁמְיָא מְלַעְלָא וּמִמְבוּעֵי
עֵינָן וְתַהוֹמִין דְּנִגְדָן מִמְעַמְקֵי
אַרְעָא מְלָרַע: יד וְעֲבָדָא מְגִדְנִין וְעַלְלָן מִיבּוּל שְׁמֵשָׁא וְעֲבָדָא מְגִדְנִין מְרִישׁ יָרַח בִּירַח:

כִּי שָׁמְרוּ אֲמַרְתְּךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצְרוּ כִּסִּי: י וְיֹרֵן
מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרַתְךָ לְיִשְׂרָאֵל יִשְׁיִמוּ
קִטְרֶה בְּאַפְךָ וְכָלִיל עַל־מִזְבִּיחְךָ כִּסִּי: יא בְּרַךְ
יְהוָה חֵילוֹ וּפְעַל יָדָיו תִּרְצֶה מִחֵץ מִתְנִים
קָמְיוֹ וּמִשְׁנָאִיו מִן־יְקוּמוֹן כִּסִּי: יב לְבַנְיָמִן
אָמַר יָדִיד יְהוָה יִשְׁכֵּן לְבֵטַח עָלָיו חֶפֶף עָלָיו
כָּל־הַיּוֹם וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכֵן כִּסִּי: יג וְלִיּוֹסֵף אָמַר מְבָרְכָת יְהוָה אֲרָצוֹ מִמֶּגֶד
שָׁמַיִם מִטָּל וּמִתְהוֹם רִבְצָת תַּחַת כִּסִּי:
יד וּמִמֶּגֶד תְּבוֹאֶת שֶׁמֶשׁ וּמִמֶּגֶד גֶּרֶשׁ

רש"י

בְּחֶלְקוֹ, שְׁנֵאֲמַר: (שם עח) "וַיִּמָּאס בְּאֶהֱל יוֹסֵף
וְגו'", וּלְפִי שְׂפִית עוֹלָמִים חֲבִיב מְשִׁילָה, לְכָךְ
הַקָּדִים בְּנִימִין לִיּוֹסֵף: חֶפֶף עָלָיו. מְכַסֶּה אוֹתוֹ
וּמִגֵּן עָלָיו: כָּל־הַיּוֹם. לְעוֹלָם. מִשְׁנַבְּחָה יְרוּשָׁלַיִם,
לֹא שָׁרְתָה שְׁכִינָה בְּמָקוֹם אַחֵר: וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכֵן.
בְּגִבָּה אֲרָצוֹ הָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּנוֹי, אֲלֹא שְׁנִמּוּף
כ"ג אָמַר מַעֲיָן עֵיטָם, וְשֵׁם הָיָה דַעְתוֹ שֶׁל דָּוִד
לְבָנוֹתוֹ, כְּדֹאִיתָא בְּשָׁחִיטַת קֳדָשִׁים: 'אֲמַרִי נַחְתִּי
בֵּיה פּוֹרְתָא', מְשׁוּם דְּכֶתִיב: "וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכֵן",
אֵין לָךְ נֶאֱחָה בְּשׁוּר יוֹתֵר מִכְּתָפָיו: (יג) מְבָרְכָת ה'
אַרְצוֹ. שְׁלֹא הִתְהַה בְּנַחֲלַת הַשְּׁבָטִים אֲרָץ מְלָאָה כָּל
טוֹב כְּאַרְצוֹ שֶׁל יוֹסֵף: מִמֶּגֶד. לְשׁוֹן עֲדָנִים וּמִתְקָה:
וּמִתְהוֹם. שֶׁהִתְהוֹם עוֹלָה וּמְלַחֲלַח אוֹתָהּ מִלְמָטָה.
אִתָּה מוֹצֵא בְּכָל הַשְּׁבָטִים בְּרַכְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה,
מַעֲיָן בְּרַכְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב: (יד) וּמִמֶּגֶד תְּבוֹאֶת
שֶׁמֶשׁ. שֶׁהִיָּתָה אֲרָצוֹ פְּתוּחָה לַחֲמָה, וּמִמִּתְקַת
הַפְּרוֹת: גֶּרֶשׁ יִרְחִים. יֵשׁ פְּרוֹת שֶׁהַלְבָּנָה מְבַשְׁלֶתָן,
וְאֵלֶּי הֵן: קְשׁוּאִין וְדִלּוּעִין. דְּבָר אַחֵר: "גֶּרֶשׁ
יִרְחִים", שֶׁהָאֲרָץ מְגִרֶשֶׁת וּמוֹצִיָּאָה מִחֻדָּשׁ לְחֻדָּשׁ:

חֲטָא אַחַד מֵהֶם, שְׁנֵאֲמַר: (שם) "כָּל בְּנֵי לִוִּי":
כִּי שָׁמְרוּ אֲמַרְתְּךָ. לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אַחֲרֵים:
וּבְרִיתְךָ יִנְצְרוּ. בְּרִית מִלָּה, שְׁאוּתָם שְׁנוּלָדוֹ
בְּמִדְבָּר שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא מָלוּ אֶת בְּנֵיהֶם, וְהֵם הָיוּ
מוֹלִין וּמִלִּין אֶת בְּנֵיהֶם (סְפָרִים אַחֲרִים: אוֹתָם
שְׁנוּלָדוֹ בְּמִדְבָּר, שִׁישְׂרָאֵל לֹא מָלוּ אֶת בְּנֵיהֶם,
וְהֵם הָיוּ מוֹלִין): (י) יוֹרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ. רְאוּיִין אֵלֹו
לְכָךְ: וְכָלִיל. עוֹלָה: (יא) מִחֵץ מִתְנִים קָמְיוֹ.
מִחֵץ קָמְיוֹ מִפֶּת מִתְנִים, כְּעֵינָן שְׁנֵאֲמַר: (תַּהֲלִים טז)
"וּמִתְנֵיהֶם תְּמִיד תִּמְעַד", וְעַל הַמַּעֲוָרִין עַל הַכְּהֻנָּה
אָמַר כֵּן. דְּבָר אַחֵר: רְאֵה שְׁעִתִּידִין חֲשִׁמוֹנָאִי וּבְנוֹי
לְהֹלֶחַם עִם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם, לְפִי
שֶׁהֵיוּ מוֹעֲטִים: י"ב בְּנֵי חֲשִׁמוֹנָאִי וְאֶלְעָזָר כְּנָגֵד
כְּמָה רְבּוּבוֹת. לְכָךְ נֵאֲמַר: "בְּרַךְ ה' חֵילוֹ וּפְעַל
יָדָיו תִּרְצֶה": וּמִשְׁנָאִיו מִן־יְקוּמוֹן. מִחֵץ קָמְיוֹ
וּמִשְׁנָאִיו מֵהֵיוֹת לָהֶם תְּקוּמָה: (יב) לְבַנְיָמִן אָמַר.
לְפִי שְׁבַרְפַּת לִוִּי בַּעֲבוּדַת הַקֶּרְבָּנוֹת וְשֶׁל בְּנִימִין
בְּבָנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֶלְקוֹ, סְמָכָן זֶה לָזֶה, וְסָמָךְ
יוֹסֵף אַחֲרָיו שָׁאֵף הוּא מִשְׁכֵּן שִׁילָה הָיָה בְּנוֹי

יִרְחִים כס"י: טו וּמֵרֹאשׁ הַרְרֵי־קָדֶם וּמִמָּגֶד
גְּבָעוֹת עוֹלָם כס"י: טז וּמִמָּגֶד אֶרֶץ וּמִלֵּאָה וּרְצוֹן
שְׁכֵנֵי סִנְה תְּבֹאֲתָהּ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקִדְקֹד
נְזִיר אַחֲיו כס"י: יז בְּכוֹר שׁוֹרֹ הָדָר לוֹ וְקִרְנֵי
רֵאֵם קִרְנָיו בָּהֶם עַמִּים יִנְגַח יַחֲדוֹ אֶפְסֵי־אֶרֶץ
וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אֶלְפֵי מְנַשֶּׁה כס"י: יח
רַבִּיעִי יח וְלִזְבוּלָן אָמַר שְׁמַח זְבוּלָן בְּצִאתָךְ
וַיִּשְׁשָׁכֶר בְּאַהֲלֵיךָ כס"י: יט עַמִּים הֲרִי־קָרְאוּ שֵׁם

אָמַר חֲדֵי זְבוּלָן בְּמִפְקֶךָ לֹאֲגַחָא קִרְבָּא עַל פְּעָלֵי דְבָכָךְ וַיִּשְׁשָׁכֶר בְּמַהֲכָךְ לְמַעַבְדַּד זְמַנִּי מוֹעֲדָא בִּירוּשָׁלַם:
יט שְׁבִטָא דִּישְׂרָאֵל לְטוֹר בֵּית מִקְדָּשָׁא יִתְפַּנְשׁוּן תַּמָּן יִסְוֹן נִכְסֵת קוֹדֶשִׁין לְרַעְוָא אַרִי נִכְסֵי עַמְמָא יִיכְלוּן

רש"י

אֶפְרַיִם. אוֹתָם הַמִּנְגַּחִים הֵם הַרְבָּבוֹת שֶׁהָרַג יְהוֹשֻׁעַ
שָׁבָא מֵאֶפְרַיִם: וְהֵם אֶלְפֵי מְנַשֶּׁה. הֵם הָאֶלְפִים
שֶׁהָרַג גִּדְעוֹן בְּמַדְיָן, שֶׁנֶּאֱמַר: (שׁוֹפְטִים ח) "וַיִּזְבַּח
וַיַּלְמַנֵּעַ בְּקִרְקָר וְגו'": (יח) וְלִזְבוּלָן אָמַר. אֵלֹו
חֲמִשָּׁה שְׁבִטִים שֶׁבָרַךְ בְּאַחֲרוֹנָה: זְבוּלָן גִּדְעוֹן
נִפְתָּלִי וְאָשֶׁר, כָּפַל שְׁמוֹתֵיהֶם לְחֻזָּקָם וּלְהַגְבִּירָם,
לְפִי שֶׁהָיוּ חֲלָשִׁים שֶׁבָּכַל הַשְׁבִּטִים, הֵם הֵם שֶׁהוֹלִיךְ
יוֹסֵף לְפָנָי פָּרְעָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (בְּרֵאשִׁית מז) "וּמִקְצֵה
אֲחִיו יֵשִׁים אוֹתָם לוֹ שָׂרֵי מַלְחָמָתוֹ: שְׁמַח זְבוּלָן
בְּצִאתָךְ וַיִּשְׁשָׁכֶר בְּאַהֲלֵיךָ. זְבוּלָן וַיִּשְׁשָׁכֶר עָשׂוּ
שְׁתַּפּוֹת: "זְבוּלָן לְחוּף יָמִים יִשְׁכֹּן", וַיּוֹצֵא
לְפָרְקַמְטָא בְּסַפִּינוֹת וּמִשְׁתַּכֵּר וְנוֹתֵן לְחוּף פִּיּוּ שֶׁל
יִשְׁשָׁכֶר, וְהֵם יוֹשְׁבִים וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה. לְפִיכָךְ
הַקָּדִים זְבוּלָן לִישְׁשָׁכֶר, שְׁתוּרָתוֹ שֶׁל יִשְׁשָׁכֶר עַל
יְדֵי זְבוּלָן הִיָּתָה: שְׁמַח זְבוּלָן בְּצִאתָךְ. הַצֵּלַח
בְּצִאתָךְ לְסַחֲוֹרָה: וַיִּשְׁשָׁכֶר. הַצֵּלַח בִּישִׁיבַת אֶהֱלִיךְ
לְתוֹרָה, לִישֵׁב וּלְעַבֵּר שָׁנִים וּלְקַבֵּעַ חֲדָשִׁים, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר: (דֹּה"א יב) "וּמִבְּנֵי יִשְׁשָׁכֶר יוֹדְעֵי בִּינָה
לְעֵתִים, רֹאשֵׁיהֶם מֵאֲתִים", רֹאשֵׁי סִנְהֶדְרָאוֹת הָיוּ
עוֹסְקִים בְּכָךְ, וְעַל פִּי קְבִיעַת עֲתִידָם וְעִבּוּרֵיהֶם:
(יט) עַמִּים. שֶׁל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל: הֲרִי־קָרְאוּ. לְהֵר
הַמּוֹרִיָּה יֶאֱסָפוּ. כָּל אֲסִיפָה עַל יְדֵי קָרִיאָה הִיא,

(טו) וּמֵרֹאשׁ הַרְרֵי־קָדֶם. וּמִבְּרַכַת מֵרֹאשִׁית
בְּשׁוּל הַפְּרוֹת, שֶׁהַרְרֵיהֶּ מְקַדִּימִין לְבָכֶר בְּשׁוּל
פְּרוֹתֵיהֶם. דְּבָר אַחֵר: מְגִיד שֶׁקִּדְמָה בְּרִיאָתָן לְשֹׁאֵר
הָרִים: גְּבָעוֹת עוֹלָם. גְּבָעוֹת הָעוֹשׂוֹת פְּרוֹת לְעוֹלָם
וְאֵינָן פּוֹסְקוֹת מֵעַצֵּר הַגִּשְׁמִים: (טז) וּרְצוֹן שְׁכֵנֵי
סִנְה. כְּמוֹ שׁוֹכֵן סִנְה, וְתֵהָא אֲרָצוֹ מִבְּרַכַת מֵרְצוֹנוֹ
וְנַחַת רוּחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַנִּגְלָה עָלֵי
תַּחֲלָה בְּסִנְה: רְצוֹן. נַחַת רוּחַ וּפִיּוּס, וְכֵן כָּל רְצוֹן
שֶׁבְּמִקְרָא: תְּבֹאֲתָהּ. בְּרַכָּה זוֹ לְרֹאשׁ יוֹסֵף: נְזִיר
אַחֲיו. שֶׁהִפְרֵשׁ מֵאֲחִיו בְּמִכִּירָתוֹ: (יז) בְּכוֹר
שׁוֹרֹ. יֵשׁ בְּכוֹר שֶׁהוּא לְשׁוֹן גִּדְלָה וּמִלְכוּת, שֶׁנֶּאֱמַר:
(תְּהִלִּים פט) "אֵף אֲנִי בְּכוֹר אֶתְנָהוּ", וְכֵן:
(שְׁמוֹת ד) "בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל": בְּכוֹר. מֶלֶךְ הַיּוֹצֵא
מִמֶּנּוּ, וְהוּא יְהוֹשֻׁעַ: שׁוֹרֹ. שֶׁכַּחוֹ קָשָׁה כְּשׁוֹר
לְכַבֵּשׂ כְּמָה מְלָכִים: הָדָר לוֹ. נָתַן לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר:
(בְּמִדְבָּר כז) "וְנָתַתָּה מֵהוֹדֶךָ עָלָיו": וְקִרְנֵי רֵאֵם
קִרְנָיו. שׁוֹר כַּחוֹ קָשָׁה, וְאֵין קִרְנָיו נְאוֹת, אֲבָל רֵאֵם
קִרְנָיו נְאוֹת וְאֵין כַּחוֹ קָשָׁה, נָתַן לִיהוֹשֻׁעַ כַּחוֹ שֶׁל
שׁוֹר, וְיֹפִי קִרְנֵי רֵאֵם: אֶפְסֵי־אֶרֶץ. שְׁלֵשִׁים וָאַחַד
מְלָכִים, אֶפְשָׁר שֶׁכֻּלָּם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיוּ? אֲלֵא אֵין
לָךְ כָּל מֶלֶךְ וּשְׁלִטוֹן, שֶׁלֹּא קָנָה לוֹ פְּלִטְרִין וְאַחֲזָה
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁחֲשׂוּבָה לְכֻלָּם הִיא, שֶׁנֶּאֱמַר:
(יִרְמִיָּה ג) "נִחַלְתָּ צָבִי צְבָאוֹת גּוֹיִם": וְהֵם רִבְבוֹת

וסימא דמטמרא בחלא מתגליא
להון: כ ולגד אמר ברוך אפתי
לגד פליתא שרי ויקטול שלטונין
עם מלכין: כא ואתקבל
בדממתא דילה ארי תמן
באחסנתה משה ספרא רבא
דישראל קביר והוא נפק ועל
פריש עמא זכון קדם יי עבד
דינוהי עם ישראל: כב ולדן
אמר דן תקיף כגור אריגון ארעה

יזבחו זבחי צדק פי שפע ימים יינקו ושפני
טמוני חול כס"י: ס ולגד אמר ברוך מרחיב
גד בלביא שכן וטרף זרוע אף קדקד: כס"י:
כא וירא ראשית לו בישם חלקת מחקק ספון
ויתא ראשי עם צדקת יהוה עשה ומשפטיו
עם ישראל כס"י: ס חמישי כב ולדן אמר דן גור

רש"י

גבורים: וטרף זרוע אף קדקד. הרוגייהן היו
נכרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת:
(כא) וירא ראשית לו. ראה ליתן לו חלק בארץ
סיחון ועוג, שהיא ראשית כבוש הארץ: בישם
חלקת מחקק. פי ידע אשר שם בנחלתו חלקת
שדה קבורת מחקק, והוא משה: ספון. אותה
חלקה ספונה וטמונה מפל בריה, שנאמר: (לקמן
לד) "ולא ידע איש את קבורתו": ויתא. גד: ראשי
עם. הם היו הולכים לפני החלוץ בכבוש הארץ,
לפי שהיו גבורים, וכן הוא אומר: (במדבר לב)
"חלוצים תעברו לפני אחיכם וגו'": צדקת ה'
עשה. שהאמינו דברייהם ושמו הבטחתם לעבר
את הירדן, עד שכבשו וחלקו. דבר אחר: "ויתא",
משה. "ראשי עם": צדקת ה' עשה. על משה
אמור: (כב) דן גור אריה. אף הוא היה סמוך
לספר, לפיכך משלו באריות: יזנק מן הבשן.
בתרגומו, שהיה הירדן יוצא מחלקו ממערת
פמיאס והיא לשם שהיא בחלקו של דן, שנאמר:
(יהושע יט) "ויקראו ללשם דן", וזנוקו וקלוחו מן
הבשן. דבר אחר: מה זנוק זה יוצא ממקום אחד
ונחלק לשני מקומות, כף שבטו של דן נטלו חלק
בשני מקומות, תחלה נטלו בצפונית מערבית,
עקרון וסביבותיה, ולא ספקו להם, ובאו ונלחמו
עם לשם, שהיא פמיאס, והיא בצפונית מזרחית,
שהרי הירדן יוצא ממערת פמיאס, והוא במזרח
של ארץ ישראל, ובא מהצפון לדרום וכלה בקצה

ושם יזבחו ברגלים זבחי צדק: פי שפע ימים
יינקו. יששכר וזבולון, והיא להם פנאי לעסק
בתורה: ושפני טמוני חול. (מגילה) פסוי טמוני
חול: טרית, וחלזון וזכוכית לבנה היוצאים מן הים
ומן החול, ובחלקו של יששכר וזבולון היה, כמו
שאמרו במסכת מגילה: (שופטים ה) "זבולון עם
חרף נפשו למוות", משום דנפתלי על מרומי שדה,
שהיה מתרעם וזבולון על חלקו: לאחי נתת שדות
וכרמים וכו': ושפני. לשון פסוי, כמו שנאמר:
(מ"א ו) "ויספן את הבית", (שם ז) "וספון בארז",
ותרגומו: 'ומטלל בכיורי (ספרים אחרים: בכסוי)
ארזא'. דבר אחר: "עמים הר-יקראו", על ידי
פרקמטיא של זבולון, תגרי עובדי כוכבים באים
אל ארצו, והוא עומד על הספר, והם אומרים:
הואיל ונצטערנו עד כאן, גלף עד ירושלים, ונראה
מה יראתה של אמה זו ומה מעשיה, והם רואים
כל ישראל עובדים לאלה אחד ואוכלים מאכל
אחד, לפי שהעובדי כוכבים, אלהות של זה לא
כאלהות של זה, ומאכלו של זה לא כמאכלו של
זה, והם אומרים אין אומה בשרה כזו ומתגירין
שם, שנאמר: "שם יזבחו זבחי צדק": פי שפע
ימים יינקו. וזבולון ויששכר הים נותן להם ממון
בשפע: (כ) ברוך מרחיב גד. מלמד שהיה
תחומו של גד מרחיב והולך כלפי מזרח: בלביא
שכן. לפי שהיה סמוך לספר. לפיכך נמשל
באריות, שכל הסמוכים לספר צריכים להיות

שְׁתִּיָּא מִן נַחֲלִיא דְנִגְדָן מִן מַתָּנָן:
 כג וּלְנִפְתָּלִי אָמַר נִפְתָּלִי שְׁבַע
 רַעְוָא וּמְלִי בִרְכָן מִן קָדָם יי
 מַעְרַב יָם גְּנוּסָר וְדִרְוּמָא יֵרֵת:
 כד וּלְאַשֶׁר אָמַר בְּרִיךְ מִבְּרַכַת
 בְּנִיָּא אֲשֶׁר יִהְיֶה רַעְוָא לְאַחֵיהִי
 וְיִתְרַבִּי בְּתַפְנוּקִי מַלְכִּין:
 כה תַּקִּיף כְּפַרְזָלָא וּנְחָשָׁא וּכְיוּמִי
 עוֹלָמְתָךְ תַּקְפָּךְ: כו לִית אֵלֶּה
 כְּאַלְהָא דִּישְׂרָאֵל דְשִׁכְנַתָּהּ
 בְּשָׁמְיָא בְּסַעְדָךְ וְתַקְפָּה בְּשָׁמִי
 שְׁמָיָא: כז מְדוּרָא אֵלֶּהָ דִּי
 מַלְקָדְמִין בְּמִימְרָהּ מַתְעַבְדַּ עֲלֵמָא

אֲרִיָּה יִזְנַק מִן־הַבֶּשֶׁן כס"י: כג וּלְנִפְתָּלִי אָמַר
 נִפְתָּלִי שְׁבַע רָצוֹן וּמָלֵא בְּרַכַת יְהוָה ים
 וְדָרוֹם יִרְשֶׁה כס"י: כד וּלְאַשֶׁר אָמַר בְּרִיךְ
 מִבְּנִים אֲשֶׁר יִהְיֶה רָצוֹן אֲחִיו וְטָבַל בְּשֶׁמֶן
 רָגְלוֹ כס"י: כה בְּרָזַל וּנְחָשֶׁת מְנַעֲלָךְ וּכְיוּמִיךְ
 דְּבִאָדָךְ כס"י: כו אֵין כָּאֵל יִשְׂרוּן רַכֵּב שָׁמַיִם
 בְּעוֹרֶךְ וּבְגִיטָתוֹ שְׁחָקִים כס"י: ששי כז מְעֵנָה
 אֱלֹהֵי קָדָם וּמִתַּחַת זִרְעַת עוֹלָם וַיַּגְרֵשׁ מִפְּנֵיךְ

רש"י

לִידְקָא לְשָׁמֶן, מִנּוּ לָהֶם פּוֹלְמוֹסְטוֹס אֶחָד וְכוּ'
 כְּדֵאִיתָא בְּמִנְחוֹת (פ"ה): (כה) בְּרָזַל וּנְחָשֶׁת
 מְנַעֲלָךְ. עֲכָשׁוּ הוּא מְדַבֵּר כְּנִגְדַּ כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיוּ
 גְּבוּרֵיהֶם יוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַסָּפֶר וְנוֹעְלִים אוֹתָהּ, שְׁלֹא
 יוֹכְלוּ הָאוֹיְבִים לִיכָנֵס בָּהּ, כָּאֵלוּ הִיא סְגוּרָה
 בְּמִנְעוּלִים וּבְרִיחִים שֶׁל בְּרָזַל וּנְחָשֶׁת. דְּבָר אַחֵר:
 "בְּרָזַל וּנְחָשֶׁת מְנַעֲלָךְ", אֲרַצְכֶם נְעוּלָה בְּהָרִים
 שְׁחוּצָבִין מֵהֶם בְּרָזַל וּנְחָשֶׁת, וְאַרְצוֹ שֶׁל אֲשֶׁר הָיְתָה
 מְנַעוּלָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: וּכְיוּמִיךְ דְּבִאָדָךְ. וּכְיוּמִיךְ
 שֶׁהֵם טוֹבִים לָךְ, שֶׁהֵן יָמִי תַחֲלָתָךְ, יָמִי נְעוּרֶיךָ, כִּף
 יִהְיוּ יָמִי זְקֻנָתְךָ, שֶׁהֵן דּוֹאֲבִים, זָבִים וּמִתְמוּטָטִים.
 דְּבָר אַחֵר: "וּכְיוּמִיךְ דְּבִאָדָךְ", וּכְיוּמִיךְ שֶׁהֵם טוֹבִים
 לָךְ, כְּמִנְיָן יָמֶיךָ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתָּם עוֹשִׂים רָצוֹנוֹ
 שֶׁל מְקוֹם יִהְיוּ דְבִאָדָךְ, שֶׁכָּל הָאֲרָצוֹת יִהְיוּ דּוֹבָאוֹת
 כְּסָף וְזָהָב לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁתִּהְיֶה מְבֻרָכַת בְּפִרוֹת,
 וְכָל הָאֲרָצוֹת מִתְפַּרְנְסוֹת הֵימָנָה וּמִמְשִׁיכוֹת לָהּ
 כְּסָפָם וְזָהָבָם, אִשְׁקִלוֹנוּ ט, הַכְּסָף וְהַזָּהָב כָּלָה מֵהֶם,
 שֶׁהֵן מְזִיבוֹת אוֹתָם לְאֲרַצְכֶם: (כו) אֵין כָּאֵל
 יִשְׂרוּן. דַּע לָךְ יִשְׂרוּן, שְׂאִין כָּאֵל כָּל אֱלֹהֵי
 הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, וְלֹא כְּצוּר צוּרָם: רַכֵּב שָׁמַיִם.
 הוּא אוֹתוֹ אֵלֶּה שְׁבַעְעוֹרְךָ, וּבְגִיטָתוֹ הוּא רֹכֵב
 שְׁחָקִים: (כז) מְעֵנָה אֱלֹהֵי קָדָם. לְמַעוֹן הֵם
 הַשְׁחָקִים לֹאֱלֹהֵי קָדָם, שֶׁקָּדָם לְכָל אֱלֹהִים, וּבִרְרָ לֹ

יָם הַמֶּלֶח, שֶׁהוּא בְּמִזְרַח יְהוּדָה, שְׁנִטְל בְּדִרְוּמָה
 שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁמִּפְּרָשׁ בְּסִפְרֵי הַיּוֹשֻׁעַ, וְהוּא
 שְׁנַאָמַר: (שם) "וַיֵּצֵא גְבוּל בְּנֵי דָן מֵהֶם, וַיַּעֲלוּ בְנֵי
 דָן וַיִּלַּחְמוּ עִם לָשֶׁם וְגו'", יֵצֵא גְבוּלָם מִכָּל אוֹתוֹ
 הָרוּחַ שֶׁהִתְחִילוּ לְנַחַל בּוּ: (כג) שְׁבַע רָצוֹן.
 שֶׁהִיְתָה אֲרָצוֹ שְׁבַעָה כָּל רָצוֹן יוֹשְׁבֶיהָ: יָם וְדָרוֹם
 יִרְשֶׁה. יָם כְּנֶגֶת נִפְלָה בְּחִלְקוֹ, וְנִטְל מֵלֵא חֶבֶל
 חֵרֶם בְּדִרְוּמָה, לְפָרֶשׁ חֲרָמִים וּמִכְמוּרוֹת: יִרְשֶׁה.
 לְשׁוֹן צוּרִי, כְּמוֹ (דְּבָרִים א) "עֲלֵה רֹשׁ", וְהַטַּעַם
 שֶׁלְמַעֲלָה בְּרִי"ש מוֹכִיחַ, כְּמוֹ: יִרְשׁ, יָדַע, לָקַח,
 שָׁמַע, כְּשִׁמוּסִיף בּוּ ה"א, יִהְיֶה הַטַּעַם לְמַעֲלָה:
 שְׁמָעָה, יָדָעָה, סָלְחָה, לָקַחָהּ, אֵף כָּאֵן: "יִרְשֶׁה",
 לְשׁוֹן צוּרִי וּבְמִסְרָתָהּ הַגְּדוּלָה מְצִינּוּ בְּאֵלְפָא בֵּיתָא
 לְשׁוֹן צוּרִי דְטַעַמִּיהוֹן מְלַעִיל: (כד) בְּרוּךְ מִבְּנִים
 אֲשֶׁר. רְאִיתִי בְּסִפְרִי: אֵין לָךְ בְּכָל הַשְּׁכֻטִים
 שְׁנַתְּבָרוּךְ בְּבָנִים כְּאַשֶׁר, וְאֵינִי יוֹדַע פִּיצָד: יִהְיֶה רָצוֹן
 אֲחִיו. שֶׁהִיָּה מִתְרַצָּה לְאַחֵיו בְּשֶׁמֶן אֲנִפִּיקִינֵן
 וּבְקַפְלָאוֹת, וְהֵם מְרַצִּין לוֹ בְּתַבּוּאָה. דְּבָר אַחֵר:
 "יִהְיֶה רָצוֹן אֲחִיו", שֶׁהָיוּ בְּנוֹתָיו נָאוֹת, וְהוּא שְׁנַאָמַר
 בְּדְבָרֵי הַיָּמִים: (א ז) "הוּא אָבִי בְּרִיית", שֶׁהָיוּ
 בְּנוֹתָיו נְשׂאוֹת לְכַהֲנִים גְּדוּלִים, הַנִּמְשָׁחִים בְּשֶׁמֶן
 זֵית: וְטָבַל בְּשֶׁמֶן רָגְלוֹ. (ספרי) שֶׁהִיְתָה אֲרָצוֹ
 מוֹשְׁכַת שָׁמֶן כְּמַעֲנֵן, וּמַעֲשֶׂה שְׁנַצְטָרְכוּ אֲנָשִׁי

אויב ויאמר השמד כס"י: כח וישכן ישראל במח
 בדר עין יעקב אל-ארץ דגן ותירוש אף
 שמיו יערפו-טל כס"י: כט אשריך ישראל מי
 כמוך עם נושע ביהוה מגן עזרך ואשר-חרב
 גאותך ויבכשו איביך לך ואתה על-במותימו
 תדרך כס"י: ס שביעי לד א ויעל משה מערבת
 מואב אל-הר נבו ראש הפסגה אשר על-פני
 ירחו ויראהו יהוה את-כל-הארץ את-הגלעד
 עד-דן כס"י: ב ואת כל-נפתלי ואת-ארץ אפרים
 ומנשה ואת כל-ארץ יהודה עד הים

ותריף מקדמך סנאה ואמר שצי:
 כח ושרא ישראל לרחצן
 בלחודוהי כעין ברפתא דברכנון
 יעקב אבוהון לארעא עבדא עבור
 וחקר אף שמיא דעלויהון
 ישמשנון בטלא: כט טובך
 ישראל לית דכותך עמא דפרקנה
 (מן) גדם יי פקיף בסעדה ודמן
 גדמוהי נצחון גבורתך ויכדבון
 סנאך לך ואת על פריקת צוארי
 מלכיהון תדרך: א וסלק משה
 ממישרא דמואב לטורא דנבו
 ריש רמתא די על אפי ירחו
 ואחזיה יי ית כל ארעא ית גלעד
 עד דן: ב וית כל נפתלי וית

רש"י

אשריך ישראל מי כמוך. תשוועתך בה' אשר הוא
 מגן עזרך, (ואשר הוא) וחרב גאותך: ויבכשו
 איביך לך. כגון הגבעונים שאמרו: (יהושע ט)
 "מארץ רחוקה באו עבדיך וגו'": ואתה על-
 במותימו תדרך. כענין שנאמר: (שם י) "שימו את
 רגליכם על צוארי המלכים האלה": (א) מערבת
 מואב אל-הר נבו. כמה מעלות היו, ופסען משה
 בפסיעה אחת: את-כל-הארץ. הראהו את כל ארץ
 ישראל בשלותה והמציקין העתידין להיות מציקין
 לה: עד-דן. הראהו בגי דן עובדים עבודת
 כוכבים, שנאמר: (שופטים יח) "ויקיימו להם בגי דן
 את הפסל", והראהו שמשון שעתידי לצאת ממנו
 למושיע: (ב) ואת כל-נפתלי. הראהו ארצו
 בשלותה וחרבנה, והראהו דבורה וברק מקדש
 נפתלי נלחמים עם סיסרא וחילותיו: ואת-ארץ
 אפרים ומנשה. הראהו ארצם בשלותה ובחרבנה,
 והראהו יהושע נלחם עם מלכי כנען, שבא
 מאפרים, וגדעון שבא ממנשה, נלחם עם מדין
 ועמלק: ואת כל-ארץ יהודה. בשלותה ובחרבנה,
 והראהו מלכות בית דוד ונצחונם: עד הים

שחקים לשבתו ומעונתו, ומתחת מעונתו כל בעלי
 זרוע שוכנים: זרעת עולם. סיחון ועוג ומלכי
 כנען, שהיו תקפו וגבורתו של עולם, לפיכך, על
 פרחם יחרדו ויזועו וכחם חלש מפניו. לעולם
 אימת הגבה על הנמוך, והוא שהכח והגבורה שלו
 בעזרך: ויגרש מפניך אויב. ויאמר לך 'השמד
 אותם': מענה. כל תבה שצריכה למ"ד בתחלתה
 הטיל לה ה"א בסופה: (כח) בטח בדר. כל יחיד
 ויחיד "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", מפזרין ואין
 צריכין להתאסף ולישב יחד מפני האויב: עין
 יעקב. כמו: (במדבר יא) "ועינו כעין הבדלח", כעין
 הברכה שברכם יעקב, לא כבדך שאמר ירמיה:
 (ירמיה טו) "בדך ישבתי", אלא כעין הבטחה
 שהבטיחם יעקב: (בראשית מח) "והיה אלהים
 עמכם, והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם": יערפו.
 יטיפו: אף שמיו יערפו-טל. אף ברכתו של יצחק
 נוספת על ברכתו של יעקב: (שם כז) "ויתן לך
 האלהים מטל השמים וגו'": (כט) אשריך
 ישראל. לאחר שפרט להם הברכות, אמר להם:
 'מה לי לפרט לכם, כלל דבר: הפל שלכם':

הַאֲחֵרוֹן כִּשׁ"י: ג וְאֶת־הַנֶּגֶב וְאֶת־הַכֶּכֶר בִּקְעַת
 יִרְחוֹ עִיר הַתְּמָרִים עַד־צֶעַר כִּשׁ"י: ד וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
 לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזֶרְעֶךָ
 אֶתְנַנָּה הָרְאִיתִיךָ בְּעֵינַיִךָ וְשָׁמָּה לֹא
 תַעֲבֹר כִּשׁ"י: ה וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עַבְד־יְהוָה
 בָּאָרֶץ מוֹאָב עַל־פִּי יְהוָה כִּשׁ"י: ו וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִי
 בָּאָרֶץ מוֹאָב מִוֶּלֶת בֵּית פְּעוֹר וְלֹא־יָדַע אִישׁ
 אֶת־קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּשׁ"י: ז וּמֹשֶׁה בֶּן־
 מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּמָתוֹ לֹא־כָהָתָה עֵינָיו
 וְלֹא־נָס לַחֹה כִּשׁ"י: ח וַיִּבְכּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
 מֹשֶׁה בְּעֶרְכַּת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם וַיָּתֻמוּ יָמֵי

ארעא דאפרים ומנשה וית כל
 ארעא דיהודה עד ימא מערבא:
 ג וית דרומא וית מישרא בקעתא
 דירחו קרתא דדקליא עד צער:
 ד ואמר יי לה דא ארעא די
 קימית לאברהם ליצחק וליעקב
 למימר לבניך אתננה אחזיתך
 בעיניך ולתמן לא תעבר:
 ה ומית תמן משה עבדא דיי
 בארעא דמואב על מימרא דיי:
 ו ויקבר יתה בחילתא בארעא
 דמואב לקבל בית פעור ולא ידע
 אנש ית קברתה עד יומא הדין:
 ז ומשה בר מאה ועשרין שנין
 בד מית לא כהת עינוהי ולא
 שנא זיו יקרא דאפוהי: ח ובכו
 בני ישראל ית משה במישריא

רש"י

חסר כלום, והוא אומר (לעיל לא): "לקוח את ספר
 התורה הזה"? אלא הקדוש ברוך הוא אומר,
 ומשה כותב בדמע: על-פי ה'. בנשיקה:
 (ו) ויקבר אותו. הקדוש ברוך הוא בכבודו. (ספרי
 נשא) רבי ישמעאל אומר: הוא קבר את עצמו, וזהו
 אחד משלשה אתין שהיה רבי ישמעאל דורש בן.
 כיצא בו (במדבר ו) "ביום מלאת ימי נזרו יביא
 אותו", הוא מביא את עצמו. כיצא בו (ויקרא כב)
 "והשיאו אותם עון אשמה", וכי אחרים משיאים
 אותם? אלא הם משיאים את עצמם: מול בית
 פעור. קברו היה מוכן שם מששת ימי בראשית,
 לכפר על מעשה פעור, וזה אחד מן הדברים
 שנבראו בערב שבת בין השמשות (אבות פ"ה):
 (ז) לא-כהתה עינו. אף משמת: ולא-נס לחה.
 לחלוחית שבו, לא שלט בו רקבון ולא נהפך תאר
 פניו: (ח) בני ישראל. הזכרים, אבל באהרן
 מתוך שהיה רודף שלום ונותן שלום בין איש
 לרעהו ובין אשה לבעלה, נאמר: (במדבר כ) "כל

האחרון. ארץ המערב בשלותה ובחרכנה. דבר
 אחר: אל תקרי "הים האחרון", אלא 'היום
 האחרון', הראהו הקדוש ברוך הוא כל המארעות
 שעתידין ליארע לישראל עד שיחיו המתים:
 (ג) ואת-הנגב. ארץ הדרום. דבר אחר: מערת
 המכפלה, שנאמר: (במדבר יג) "ויצלו בנגב, ויבא
 עד חברון": ואת-הכפר. הראהו שלמה יוצק כלי
 בית המקדש, שנאמר: (מלכים א ז) "בכפר החרדן
 יצקם המלך במעבה האדמה": (ד) לאמר לזרעך
 אתננה הראיתיך. כדי שתלך ותאמר לאברהם,
 ליצחק וליעקב: 'שבועה שנשבע לכם הקדוש
 ברוך הוא, קימיה, וזהו לאמר, לכך הראיתיך לך,
 אבל גזרה היא מלפני ששמה לא תעבר, שאלולי
 כך, הייתי מקימך עד שתראה אותם נטועים
 וקבועים בה, ותלך ותגיד להם: (ה) וימת שם
 משה. (ב"ב טו) אפשר משה מת, וכתוב: "וימת
 שם משה"? אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואילך
 כתב יהושע. רבי מאיר אומר: אפשר ספר התורה

דְּמוֹאֵב תִּלְתִּין יוֹמִין וּשְׁלִימוֹ יוֹמִי
בְּכִיתָא אֲבָלָא דְּמִשָּׁה: ט וַיְהוֹשֻׁעַ
בַּר נוֹן מְלִי רוּחַ חֲכָמָתָא אָרִי
סִמְךָ מִשָּׁה יְת יְדוּהִי עֲלוּהִי
וְקָבִילוּ מִנָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעָבְדוּ
בְּמָא דִּי פָקִיד יִי יְת מִשָּׁה: י וְלֹא
קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל בְּמִשָּׁה דִּי
אֲתַגְלִי לָהּ יִי אֲפִין בְּאַפִּין:
יֹא לְכָל אֲתִיָּא וּמוֹפְתִיָּא דִּי
שְׁלַחַה יִי לְמַעַבְדַּ בְּאַרְעָא
דְּמִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל עַבְדֵּיהִי
וּלְכָל אֲרָעָה: יב וּלְכָל יָדָא
תִּקְפָּתָא וּלְכָל חֲזוֹנָא רַבָּא דִּי עָבַד
מִשָּׁה לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל: חֲזַק

בְּכִי אֲבָל מִשָּׁה כס"י: ט וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן מֵלֵא רוּחַ
חֲכָמָה כִּי-סִמְךָ מִשָּׁה אֶת-יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ
אֵלָיו בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת-מִשָּׁה: י וְלֹא-קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל
בְּמִשָּׁה אֲשֶׁר יָדְעוּ יְהוָה פָּנִים אֶל-פָּנִים כס"י:
יֹא לְכָל-הָאֲתֹת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שְׁלַחַה יְהוָה
לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל-עַבְדָּיו
וּלְכָל-אֲרָצוֹ: יב וּלְכָל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכָל
הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה לְעֵינֵי כָל-
יִשְׂרָאֵל כס"י: חֲזַק

מ"א פסוקים גאוא"ל סימן

רש"י

הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל. נְסִים וּגְבוּרוֹת שֶׁבְּמִדְבָּר הַגָּדוֹל
וְהַנּוֹרָא: לְעֵינֵי כָּל-יִשְׂרָאֵל. שֶׁנֶּשְׂאוּ לְבֹו לְשֹׁבֵר
הַלּוּחֹת לְעֵינֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: (לַעִיל ט) "וְאֲשַׁבְּרֵם
לְעֵינֵיכֶם", וְהַסְכִּימָה דַּעַת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְדַעְתּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (לַעִיל י) "אֲשֶׁר שִׁבְרָתָּ", יִישַׁר כֶּחָד
שֶׁשִּׁבְרָתָּ (שַׁבַּת פז): חֲסִלַּת פִּרְשַׁת זוֹאת הַבְּרָכָה

בֵּית יִשְׂרָאֵל", זְכָרִים וּנְקֻבוֹת: תּוֹרָה ט (י) אֲשֶׁר
יָדְעוּ ה' פָּנִים אֶל-פָּנִים. שֶׁהָיָה לְבֹו גַם בּוֹ וּמִדְבָּר
אֵלָיו בְּכָל עֵת שְׂרוּצָה, כַּעֲנִן שֶׁנֶּאֱמַר: (שְׁמוֹת לב)
"וַעֲתָה אֶעֱלֶה אֵל ה'", (בְּמִדְבָּר ט) "עֲמְדוּ וְאִשְׁמְעָה
מִה יִצְוֶה ה' לָכֶם": תּוֹרָה יֹא (יב) וּלְכָל הַיָּד
הַחֲזָקָה. שֶׁקָּבַל אֶת הַתּוֹרָה בְּלִוְחֹת בְּיָדָיו: וּלְכָל

ביום א' ט"ז תשרי (ב' דחג הסוכות) לומדים בשיעור החומש היומי "ראשון" של פרשת וזאת הברכה, לעיל עמ' קמ)

סוף זמן קידוש לבנה באה"ק: שבת קודש לאחר צאת הכוכבים

אגרות קודש

ב"ה, ערב חה"ס תשרי, תש"כ
ברוקלין.

למסור לכל אנ"ש בתוככי כל ישראל ברכות זמן שמחתנו, ובהתחלתו מבצע ארבע מינים באופן
דופרצת לכל ארבע הסוגים דבני ישראל, לאחד אותם ולהלהיבם לתורה ומצוות ופנימיותם, כהוראת רבן
של כל ישראל הבעש"ט, שנכנסנו בשנת המאות להילולא שלו, ויפוצו מעינותיו חוצה וייתי מר מלכא
משיחא. חג שמח ולבשורות משמחות,

מנחם שניאורסאהן

לוח זמנים לשבוע חג הסוכות בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	5:29	5:33	7:56	7:57	8:28	8:29	9:29	9:29	17:34	17:26	17:58	17:50	17:08	17:59
חיפה (ח)	5:28	5:32	7:55	7:56	8:27	8:28	9:28	9:28	17:33	17:25	17:57	17:49	16:57	17:59
ירושלים (ח)	5:26	5:29	7:54	7:55	8:26	8:27	9:27	9:27	17:34	17:26	17:58	17:50	16:47	17:58
תל אביב (ח)	5:30	5:34	7:56	7:57	8:29	8:30	9:30	9:30	17:33	17:25	17:57	17:50	17:07	18:00
אוסטריה וינה (ק)	6:44	6:53	9:11	9:14	9:43	9:46	10:43	10:45	18:46	18:33	19:15	19:03	18:17	19:16
אוסטרליה מלבורן (ח)	5:59	5:50	8:31	8:25	9:03	8:58	10:06	10:02	18:24	18:29	18:49	18:55	18:10	19:05
אוקראינה אודסה (ק)	6:48	6:56	9:13	9:16	9:46	9:49	10:46	10:48	18:47	18:36	19:16	19:04	18:19	19:08
אוק. דניפרופטרובסק (ק)	6:30	6:39	8:56	8:59	9:28	9:32	10:29	10:31	18:30	18:18	19:00	18:47	18:02	18:51
אוק. ז'יטומיר (ק)	6:57	7:06	9:22	9:25	9:54	9:58	10:55	10:57	18:54	18:41	19:25	19:12	18:25	19:16
אוקראינה קייב (ק)	6:49	6:58	9:14	9:18	9:46	9:50	10:47	10:49	18:48	18:35	19:19	19:05	18:19	19:09
אוקראינה דונייצק (ק)	6:19	6:27	8:45	8:48	9:17	9:20	10:18	10:19	18:20	18:07	18:49	18:37	17:51	18:41
איטליה מילאנו (ק)	7:13	7:21	9:39	9:42	10:12	10:14	11:12	11:13	19:14	19:03	19:42	19:31	18:47	19:44
אקוואדור קיטו (ח)	5:54	5:52	8:27	8:25	8:57	8:55	10:00	9:58	18:15	18:14	18:36	18:35	17:56	18:39
ארגנטינה ב. איירס (ח)	6:33	6:25	9:04	8:59	9:37	9:32	10:39	10:35	18:56	19:00	19:20	19:25	18:42	19:36
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	7:20	7:10	9:55	9:49	10:26	10:20	11:29	11:25	19:53	19:59	20:19	20:26	19:40	20:30
ארה"ב בולטימור (ק)	6:57	7:02	9:22	9:24	9:55	9:57	10:55	10:56	18:57	18:48	19:23	19:14	18:31	19:18
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	6:45	6:51	9:12	9:14	9:44	9:46	10:45	10:45	18:48	18:38	19:14	19:04	18:22	19:15
ארה"ב ג'רסי (ק)	6:46	6:52	9:12	9:14	9:44	9:46	10:45	10:46	18:47	18:37	19:14	19:04	18:21	19:15
ארה"ב דטרויט (ק)	7:21	7:28	9:48	9:51	10:20	10:22	11:21	11:22	19:24	19:14	19:51	19:40	18:57	19:51
ארה"ב הווסטן (ק)	7:10	7:13	9:36	9:37	10:09	10:10	11:10	11:10	19:14	19:07	19:38	19:30	18:50	19:40
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	6:41	6:45	9:08	9:10	9:40	9:41	10:41	10:41	18:46	18:38	19:10	19:02	18:21	19:11
ארה"ב מיאמי (ק)	7:09	7:12	9:36	9:36	10:08	10:09	11:09	11:09	19:14	19:07	19:37	19:30	18:50	19:39
ארה"ב ניו הייבן (ק)	6:42	6:49	9:08	9:10	9:40	9:42	10:41	10:42	18:42	18:32	19:08	18:58	18:15	19:11
ארה"ב שיקאגו (ק)	6:39	6:45	9:06	9:09	9:38	9:40	10:39	10:40	18:43	18:33	19:10	19:00	18:17	19:10
בוליביה לא פאס (ח)	6:09	6:04	8:45	8:42	9:14	9:11	10:17	10:14	18:38	18:39	19:00	19:01	18:21	19:05
בלגיה אנטוורפן (ק)	7:34	7:44	9:59	10:03	10:31	10:35	11:32	11:34	19:31	19:18	20:02	19:49	19:02	20:05
בלגיה בריסל (ק)	7:33	7:43	9:59	10:03	10:31	10:35	11:32	11:34	19:32	19:19	20:03	19:50	19:03	20:05
בלרוס ליובאוויטש (ק)	6:47	6:59	9:13	9:17	9:45	9:49	10:45	10:48	18:45	18:30	19:19	19:04	18:15	19:08
ברזיל ס.פאולו (ח)	5:46	5:40	8:18	8:14	8:50	8:46	9:52	9:49	18:09	18:11	18:31	18:34	17:53	18:40
ברזיל ריו דה ז'נרו (ח)	5:32	5:26	8:05	8:01	8:36	8:32	9:39	9:35	17:55	17:57	18:18	18:20	17:39	18:26
בריטניה לונדון (ק)	6:51	7:01	9:17	9:21	9:49	9:53	10:49	10:51	18:51	18:37	19:22	19:08	18:21	19:23
בריטניה מנצ'סטר (ק)	7:00	7:11	9:26	9:30	9:58	10:02	10:58	11:01	18:58	18:44	19:31	19:16	18:28	19:32
גרמניה ברלין (ק)	6:58	7:08	9:23	9:27	9:55	9:59	10:56	10:58	18:56	18:42	19:28	19:13	18:26	19:17
גרמניה פרנקפורט (ק)	7:15	7:24	9:42	9:45	10:13	10:17	11:14	11:16	19:16	19:03	19:47	19:34	18:47	19:38
הודו בומביי (ח)	6:26	6:28	8:53	8:53	9:26	9:26	10:27	10:26	18:33	18:27	18:54	18:49	18:10	18:53
הודו פונה (ח)	6:21	6:22	8:49	8:49	9:21	9:21	10:22	10:22	18:30	18:25	18:52	18:47	18:08	18:51
הונגריה בודפשט (ק)	6:34	6:42	9:00	9:03	9:32	9:35	10:33	10:34	18:34	18:22	19:03	18:51	18:06	18:55
טורקיה איסטנבול (ק)	6:54	7:00	9:20	9:22	9:52	9:54	10:53	10:54	18:55	18:45	19:22	19:12	18:29	19:16
יוון אתונה (ק)	7:14	7:20	9:41	9:42	10:13	10:15	11:14	11:14	19:17	19:08	19:42	19:33	18:51	19:37
מולדובה קישינב (ק)	6:56	7:04	9:21	9:24	9:53	9:57	10:54	10:55	18:54	18:42	19:23	19:11	18:26	19:15

לוח זמנים לשבוע חג הסוכות בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:19	7:20	9:51	9:51	10:21	10:21	10:22	10:23	19:30	19:36	19:57	19:52	19:13	19:56
ניו זילנד קרייסטצ'רץ'(ח)	6:09	5:58	8:40	8:33	9:13	9:06	10:15	10:10	18:40	18:33	19:01	19:08	18:22	19:12
נפאל קטמנדו (ח)	5:49	5:52	8:19	8:19	8:50	8:50	9:51	9:51	18:00	17:53	18:23	18:17	17:37	18:21
סינגפור סינגפור (ח)	6:50	6:48	9:18	9:16	9:51	9:49	10:52	10:51	19:01	18:59	19:22	19:20	18:41	19:24
פולין ורשא (ק)	6:26	6:36	8:53	8:57	9:24	9:28	10:25	10:27	18:26	18:12	18:58	18:44	17:57	18:48
פרו לימה (ח)	5:52	5:48	8:21	8:18	8:54	8:51	9:55	9:53	18:06	18:06	18:27	18:27	17:48	18:31
צרפת ליאון (ק)	7:30	7:38	9:57	10:00	10:29	10:31	11:29	11:31	19:32	19:21	20:00	19:49	19:04	20:01
צרפת פריז (ק)	7:41	7:49	10:07	10:10	10:39	10:42	11:40	11:41	19:41	19:29	20:11	19:59	19:13	20:12
קולומביה בוגוטה (ח)	5:37	5:36	8:10	8:08	8:40	8:38	9:42	9:41	17:57	17:55	18:18	18:16	17:37	18:20
קנדה טורונטו (ק)	7:07	7:14	9:34	9:36	10:05	10:08	11:06	11:07	19:09	18:58	19:36	19:25	18:42	19:37
קנדה מונטריאול (ק)	6:44	6:52	9:10	9:13	9:42	9:45	10:43	10:44	18:45	18:33	19:13	19:02	18:17	19:14
קפריסין לרנקה (ק)	6:36	6:41	9:01	9:02	9:34	9:35	10:35	10:36	18:36	18:28	19:01	18:52	18:11	18:56
רוסיה מוסקבה (ק)	7:19	7:31	9:46	9:51	10:18	10:22	11:18	11:21	19:20	19:05	19:54	19:39	18:49	19:54
רוסיה רוסטוב נא-דונו (ק)	7:12	7:20	9:37	9:40	10:10	10:13	11:10	11:12	19:11	18:59	19:40	19:28	18:43	19:32
שווייץ ציריך (ק)	7:15	7:23	9:42	9:45	10:13	10:17	11:14	11:16	19:18	19:06	19:47	19:35	18:50	19:47
תאילנד בנגקוק (ח)	6:05	6:05	8:32	8:31	9:05	9:04	10:06	10:05	18:13	18:09	18:34	18:30	17:51	18:34

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמו"ר בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות ליום הכיפורים

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר הדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני הדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

ערב יום כיפור

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁחֲיֵינוּ וְקִיָּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

סדר מצות הדלקת נרות ליום א' דחג הסוכות שחל בשבת קודש ובחור"ל יום ב' דחג הסוכות

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול (בערב שבת וחג הסוכות נותנים (בחור"ל) גם עבור היום השני) אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר ההבדלה במוצאי שבת ובחור"ל עד לאחר ההבדלה במוצאי יום שני של חג הסוכות.

ליל א' של חג הסוכות שחל בשבת קודש

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

יש להדליק – בחור"ל לפני כניסת החג 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות בלילה השני של חג הסוכות.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שִׁשְׁתּוֹ וְשֶׁל יוֹם טוֹב:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

בחור"ל ליל שני של חג הסוכות

לאחר צאת הכוכבים ולפני כל ההכנות שעושים עבור היום השני כולל ההכנה להדלקה והדלקת נרות החג מברכים:

בָּרוּךְ הַמְּבָדִיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְקוֹדֶשׁ:

זמן הדלקת הנרות וכן הדלקה לצורך דברים אחרים - רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, על ידי העברה מאש הדלוקה לפני כניסת החג. . אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית).

בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחיינו' תביט בו או שתלבש בגד חדש, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש, ואת הפרי הנ"ל תאכל תיכף לאחר הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים - בכל זאת תברך 'שהחיינו'.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכל פלאויב ואורב ולסמים וחסות רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il